

Kâinatın aynası anlamına gelen "Mirâtü'l-Kâinat", kâinatın ve Hazreti Adem'den başlayarak insanoğlunun hikayesini bir ayna misali bizlere yansıtmaktadır. Fantastik edebiyat içerisinde düşünülebilecek, zamanın ve mekanın ötesinin kapılarını aralayan bu eser, kâinat yaratılmadan önce olanlar, kıyamete yakın ve kıyamet zamanı olacakların yanı sıra yıldızlar, peygamberler, melekler, cinler, şehirler ve yeryüzünde bulunan diğer acayip ve garayip şeyler hakkında ilgi çekici bilgiler sunmaktadır. Acaibü'l-mahlukat türündeki bu eser; edebiyat, dil, tarih, coğrafya, mitoloji, din, astronomi ve astroloji gibi bir çok farklı alanlara malzeme sağlayan, ansiklopedik nitelikli, bugüne kadar pek dikkati çekmemiş, tarihî bir eserdir.

9 786258 421019

SONÇAĞ YAYINCILIK MATBAACILIK
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/68
Işıkitler 06070 ANKARA
T: (312) 341 36 67
soncagyayincilik@gmail.com
www.soncagyayincilik.com.tr

MİRÂTÜ'L-KÂİNAT (Kâinatın Aynası)
Hüsameddîn Bursevî
İnceleme-Metin-İndeks

Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN
Dr. Mustafa Yasin BAŞÇETİN
Kübra ERKOÇ

Hüsameddîn Bursevî

MİR'ÂTÜ'L-KÂİNÂT

(Kâinatın Aynası)

İnceleme-Metin-İndeks

Hazırlayanlar:
Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN
Dr. Mustafa Yasin BAŞÇETİN
Kübra ERKOÇ

MİR'ÂTÜ'L-KÂİNAT

(Kâinatın Aynası)

Hüsameddîn Bursevî

İnceleme-Metin-İndeks

Hazırlayanlar:
Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN
Dr. Mustafa Yasin BAŞÇETİN
Kübra ERKOÇ

sonçağ akademi

Kitabın Adı : MİR'ÂTÜ'L-KÂİNAT (Kâinatın Aynası)
Hüsameddîn Bursevî (İnceleme-Metin-İndeks)
Yazarlar : Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN, Dr. Mustafa Yasin BAŞÇETİN, Kübra ERKOÇ
Kapak : Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN

1. Baskı : Aralık 2021 ANKARA

ISBN : 978 - 625 - 8421 - 01 - 9
Yayın No. : 1406

© Prof. Dr. Mustafa ERDOĞAN, Dr. Mustafa Yasin BAŞÇETİN, Kübra ERKOÇ

Tüm hakları yazarına aittir. Yazarın izni alınmadan kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması yapılamaz. Yalnızca kaynak gösterilerek kullanılabilir.

SONÇAĞ AKADEMİ
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67 - GSM / (533) 093 78 64
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 47865

BASKI VE CİLT MERKEZİ

UZUN DİJİTAL MATBAA, SONÇAĞ YAYINCILIK MATBAACILIK TESCİLLİ MARKASIDIR.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/48 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.uzundijital.com
uzun@uzundijital.com

Ön Söz

İlk insan Hazreti Âdem yaratılmadan önce başlayan ve onun yaratılışıyla devam eden insanoğlunun hikâyesi tarih boyunca çeşitli eserlere konu edilmiştir. Acaibü'l-Mahlukat, Acaibü'l-Hayvan, Acaibü'l-Büldan, Hayatü'l-Hayevan gibi eserler insanların merak dürtülerinin birer sonucudur. Adlarından da anlaşılacağı üzere bu tür eserlerde kozmoloji, zooloji, coğrafya, astronomi, tıp, botanik ve tarih bilimine dair insanların karşılaştıkları, gördükleri varlık ve yerlerin yanı sıra gör(e)medikleri "acayip" varlıklar ve âlemler hakkında da bilgiler yer almaktadır. Orta dünyanın, dünya ve kâinat algısı çerçevesinde şekillenen bu eserler bizlere bilimsel gerçekliklerden daha çok o dönem insanlarının kâinatı algılayış, duyuş ve görüş biçimlerini sunan kültür hazineleridir. Bu açıdan düşünüldüğünde divan şiirinin zeminini oluşturan dünya hakkında bizlere önemli bilgiler sunulmaktadır. Şöyle ki acaibü'l-mahlukatlar, ruhlar âleminden kâinatın yaratılışına, oradan yeryüzü ve âlemlere, yıldızlara ve feleklere daha sonra kıyamet alametlerine ya da kıyamete kadar çeşitli konularda bilgiler vererek aslında insanın ve varlığın hikâyesini anlatan popüler söyleyişle fantastik eserlerdir.

XVII. asır müelliflerinden Hüsameddîn Bursevî tarafından kaleme alınan Mirâtü'l-Kâinat isimli acaibü'l-mahlukat türündeki bu eser; edebiyat, dil, tarih, coğrafya, mitoloji, din, astronomi ve astroloji gibi bir çok farklı alana malzeme sunan, ansiklopedik nitelikli, bugüne kadar pek dikkati çekmemiş, tarihî bir eserdir. Kitabın yurt içi ve yurt dışında toplam 13 yazma nüshası tespit edilmiştir. Pandemi sürecinden ve ülkelerin uyguladıkları bürokratik süreçten dolayı Mısır ve Bosna-Hersek'teki nüshalara ulaşılamamıştır. Elde edilen nüshalardan en eski ve tam nüsha olan yazma, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan R. 1095 demirbaş numaralı ve H. 1037 (M. 1627) istinsah tarihli nüsha ana nüsha olarak belirlenmiştir. Nüsha ailesi çıkarıldıktan sonra Ankara, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan 06 Mil Yz A 8049 demirbaş numaralı ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Nâdir Eserler Koleksiyonu'nda yer alan 196. TY 6629 demirbaş numaralı nüshalar

kolbaşı seçilmiştir ve bu nüshalardan hareketle eserin transkripsiyonlu ve tenkitli metni oluşturulmuştur.
Çalışma, acaibü'l-mahlukatlar hakkında teorik bilginin yer aldığı bir giriş bölümünden sonra Hüsameddîn Bursevî hakkında bilgilerin yer aldığı birinci bölüm, *Mir'âtü'l-Kâinat*'ın incelemesinin yapıldığı ikinci bölüm ve *Mir'âtü'l-Kâinat*'ın transkripsiyonlu tenkitli metni, dizin ve yazma nüshalardan örneklerin yer aldığı üçüncü bölümden oluşmaktadır.

Eserin tamamı yazarların ortak mütalaası sonucunda oluşturulmuştur. Bu çalışmada *Mir'âtü'l-Kâinat* adlı eserin bir araştırmaya söz konusu edilmesi ve tanıtılması ile kültür tarihimizin önemli bir ürünü daha gün yüzüne çıkarılmış olacaktır. Tüm titiz çabalarımıza rağmen çalışmada tespit edilen kusurların tarafımıza bildirilmesi bizleri memnun edecektir.

Ankara-2021

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ: ACAİBÜ'L-MAHLUKATLAR 14
BİRİNCİ BÖLÜM 14
1. Hüsameddîn Bursevî Efendi Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği 14
İKİNCİ BÖLÜM: İNCELEME 18
1. Mir'âtü'l-Kâinat 18
1.1. Eserin Adı 18
1.2. Telif Sebebi 18
1.3. Telif Tarihi 18
1.4. Hüsameddîn Bursevî'ye Aidiyeti 19
1.5. Mir'âtü'l-Kâinat'ın Tertibi 19
1.6. Mir'âtü'l-Kâinat'ın Kaynakları 21
1.6.1. Ayetler 21
1.6.2. Hadisler 23
1.6.3. Kıssalar 23
1.7. Mir'âtü'l-Kâinat'ın Dil ve Üslubu 24
1.7.1. Manzum Unsurlar 24
1.7.2. Tahkiye Unsurları 24
1.7.3. Uzun Cümle Yapıları ve Devrik Cümle Kullanımı 25
1.7.4. Açıklayıcı Anlatım 25
1.7.5. Betimleyici Anlatım 25
1.7.6. Mübalağalı Anlatım 26
1.7.7. Mecazlı Anlatım 26
1.7.8. Secili İfadeler 27
1.7.9. Deyim ve Atasözleri 27
1.7.10. Arapça-Farsça Unsurlar 27
1.7.11. Arkaik Unsurlar 28
2. Mir'âtü'l-Kâinat'ın İçerik Dökümü 29
2.1. DİNÎ UNSURLAR 29
2.1.1. Melekler 29
2.1.1.1. İsrafil 29
2.1.1.2. Mikail 30
2.1.1.3. Cebrail 30
2.1.1.4. Azrail 30
2.1.1.5. Azazil/İblis/Şeytan 31
2.1.1.6. Erham Melekleri 32
2.1.1.7. Rıdvan 32
2.1.1.8. Sarfiyayil 32
2.1.1.9. Azap Melekleri/Malik 32
2.1.1.10. Milas Melek 33
2.1.2. Cinler 33
2.1.3. Kitaplar 34
2.1.4. Peygamberler 35
2.1.4.1. Hz. Âdem 36
2.1.4.2. Hz. İdris ve Hz. Şit 37
2.1.4.3. Hz. Davud 38
2.1.4.4. Hz. Hızır 38
2.1.4.5. Hz. İbrahim 38
2.1.4.6. Hz. İsa (Mesih), Meryem 38
2.1.4.7. Hz. Musa 39

2.1.4.8. Hz. Nuh 40
2.1.4.9. Hz. Süleyman 40
2.1.4.10. Hz. Muhammed 41
2.1.5. Diğer Dinî Şahsiyetler 43
2.1.5.1. Dört Halife 43
2.1.5.2. Eimme-i İzam 43
2.1.5.3. Ulema-i Alâm 44
2.1.5.4. Meşayıh-ı Kiram 44
2.2. KOZMOGONİ 44
2.2.1. Kâinat Yaratılmadan Önce Olan Eşya-ı Kadim 44
2.2.2. Yeryüzünde Hz. Âdem'den Önce Olanlar 45
2.2.3. Âdem ve Hayvanatın Yaratılması 46
2.2.4. Ruh 47
2.2.5. Hz. Âdem'e Ruh Üflenmesi 47
2.2.6. Hz. Âdem'e İsimlerin Öğretilmesi 48
2.2.7. Hz. Âdem'in Cennete Konulması 49
2.2.8. Hz. Havva'nın Yaratılışı 49
2.2.9. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Cennetten Çıkarılması 51
2.3. KOZMOLOJİ 53
2.3.1. Arş ve Kürsi 53
2.3.2. Levh ve Kalem 54
2.3.3. Felek/Felek-i Atlas 54
2.3.4. Felek-i Sevabit 54
2.3.5. Sidretü'l-Münteha 54
2.3.6. Sakf-ı Merfu 55
2.3.7. Beytü'l-Mamur 55
2.3.8. Yedi Cehennem 56
2.3.9. Sekiz Cennet 57
2.3.10. Hazire-i Kuds 59
2.3.11. Vesile Köşkü 60
2.3.12. Sahre-i Zümrüt 60
2.3.13. Sahre-i Yakut 60
2.3.14. Akbus Denizi 60
2.3.15. Zulmet 61
2.3.16. Sera 61
2.3.17. Felekler 61
2.3.17.1. Felek-i Zuhal 61
2.3.17.2. Felek-i Müşteri 62
2.3.17.3. Felek-i Mirrih 63
2.3.17.4. Felek-i Şems 63
2.3.17.5. Felek-i Zühre 64
2.3.17.6. Felek-i Utarid 64
2.3.17.7. Felek-i Kamer 65
2.3.17.8. Felek-i Nâr 65
2.3.17.9. Felek-i Heva 65
2.3.17.10. Felek-i Ma 66
2.3.18. Yedi Arz (Yer) 66
2.3.18.1. Birinci Yer 66
2.3.18.2. İkinci Yer 67
2.3.18.3. Üçüncü Yer 67
2.3.18.4. Dördüncü Yer 67

2.3.18.5. Beşinci Yer 68
2.3.18.6. Altıncı Yer 68
2.3.18.7. Yedinci Yer 68
2.3.19. Kâf Dağı 68
2.4. TABİAT 69
2.4.1. Rüzgârlar 69
2.4.2. Bulut, Duman ve Karagu 70
2.4.3. Yağmur 70
2.4.4. Dolu ve Kar 70
2.4.5. Ra'd, Berk, Saika (Gök Gürültüsü, Şimşek, Yıldırım) 70
2.4.6. Kavsullahi'l-Azam (Gökkuşağı) 71
2.4.7. Madenler ve Değerli Taşlar 71
2.4.7.1. Elmas 72
2.4.7.2. Zümrüt 72
2.4.7.3. Yeşib 72
2.4.7.4. Yakut 72
2.4.7.5. Billur 73
2.4.7.6. Akik 73
2.4.7.7. Firuze 73
2.4.7.8. Kehrüba 73
2.4.8. Bitkiler 73
2.4.8.1. Tûbâ 73
2.4.8.2. Şecere-i Hazire 74
2.4.9. Hayvanlar 74
2.4.9.1. Bertan Öküz 74
2.4.9.2. Behmut Balığı 75
2.4.9.3. Eşek 75
2.4.9.4. Yılan 75
2.4.9.5. Horus (Horoz) 76
2.4.9.6. Dabbe 76
2.5. COĞRAFYA 77
2.5.1. Yedi İklim 77
2.5.2. Şehirler ve Kaleler 78
2.5.2.1. Mekke 78
2.5.2.2. Medine 80
2.5.2.3. Kudüs 80
2.5.2.4. Şam 82
2.5.2.5. Halep 82
2.5.2.6. Bağdat (Darü'l-Üm) 83
2.5.2.7. Kâhire 83
2.5.2.8. İskenderiye 84
2.5.2.9. Kostantiniyye 85
2.5.2.10. Bursa 86
2.5.2.11. Edirne 87
2.5.2.12. Cabersa ve Caberka 87
2.5.3. Denizler 87
2.5.3.1. Bahr-ı Mescur 88
2.5.3.2. Bahr-ı Muhit 88
2.5.3.3. Bahr-ı Sin 89
2.5.3.4. Bahr-ı Hind 89
2.5.3.5. Bahr-ı Fars 89

2.5.3.6. Bahr-ı Kulzüm 89
2.5.3.7. Bahr-ı Zenc 90
2.5.3.8. Bahr-ı Mağrib 90
2.5.3.9. Bahr-ı Cezer 90
2.5.3.10. Lut Denizi 91
2.5.3.11. Buhayre-i Erciş 91
2.5.3.12. Buhayre-i Tunus 91
2.5.3.13. Buhayre-i Harezm 91
2.5.3.14. Buhayre-i Ermeniyye 91
2.5.3.15. Buhayre-i Halit 91
2.5.3.16. Buhayre-i Horasan 91
2.5.4. Irmaklar 91
2.5.4.1. Nil Irmağı 92
2.5.4.2. Fırat Irmağı 92
2.5.4.3. Ceyhun Irmağı 92
2.5.4.4. Seyhun Irmağı 92
2.5.4.5. Dicle Irmağı 92
2.5.4.5. Mihrān Irmağı 93
2.5.4.6. Sencistan Irmağı 93
2.5.4.7. İtil Irmağı 93
2.5.4.8. Geran Irmağı 93
2.5.4.9. Sıfahan Irmağı 93
2.5.4.10. Cünd-i Sabur Irmağı 93
2.5.4.11. Res Irmağı 93
2.5.4.12. Ceyhan Irmağı 94
2.5.4.13. Seyhan Irmağı 94
2.5.4.14. Erzen Irmağı 94
2.5.4.15. Ernet Irmağı 94
2.5.4.16. Zeheb Irmağı 94
2.5.4.17. Yemen Irmağı 94
2.5.4.18. Arrade Irmağı 94
2.5.4.19. Sıklab Irmağı 95
2.5.4.20. Esfar Irmağı 95
2.5.4.21. Mekran Irmağı 95
2.5.4.22. Vadi-i Ermeniyye Irmağı 95
2.5.4.22. Kevser Irmağı 95
2.5.5. Dağlar 95
2.5.5.1. Lükâm Dağı 96
2.5.5.2. Rahvan Dağı 96
2.5.5.3. Dür Demavend Dağı 96
2.5.5.4. Şera Dağı 96
2.5.5.5. Tûr Dağı 96
2.5.5.6. İspere Dağı 97
2.5.5.7. Damegân Dağı 97
2.5.5.8. Janek Dağı 97
2.5.5.9. Şeb Dağı 97
2.5.5.10. Şükran Dağı 97
2.5.5.10. Cevz-i Masil Dağı 97
2.5.5.11. Fergana Dağı 97
2.5.5.12. Kirman Dağı 98
2.5.5.13. Suver Dağı 98

2.5.5.14. Sıkıliyye Dağı 98
2.5.5.15. Nihavend Dağı 98
2.5.5.16. Kehf Dağı 98
2.5.5.17. Aden Dağı 98
2.5.5.17. Sed Dağı 99
2.5.5.18. Hürmüz Dağı 99
2.5.5.19. Ağu Dağı 99
2.5.5.20. Yılan Dağı 99
2.5.5.21. Endülüs Dağı 100
2.5.5.22. Kâf Dağı 100
2.5.6. Kuyular 100
2.5.6.1. Zemzem Kuyusu 100
2.5.6.2. Hindayan Kuyusu 100
2.5.6.3. Kaysur Kuyusu 101
2.5.6.4. Bukir Kuyusu 101
2.5.6.5. Babil Kuyusu 101
2.5.6.6. Ebûkud Kuyusu 101
2.5.6.7. Matariyye Kuyusu 101
2.5.6.8. Berhut Kuyusu 101
2.5.6.9. Kuzaa Kuyusu 101
2.5.6.10. Eriş Kuyusu 102
2.5.7. Çeşmeler 102
2.5.7.1. Nihavend Çeşmesi 102
2.5.7.2. Ervend Çeşmesi 102
2.5.7.3. Fars Çeşmesi 102
2.5.7.4. Gazne Çeşmesi 102
2.5.7.5. Bamyan Çeşmesi 102
2.5.7.5. Badhani Çeşmesi 103
2.5.7.6. Ablanistan Çeşmesi 103
2.5.7.7. Salavat Çeşmesi 103
2.5.7.8. Cac Çeşmesi 103
2.5.7.9. Azerbaycan Çeşmesi 103
2.5.7.10. Gırnata Çeşmesi 103
2.5.7.11. Semermer Çeşmesi 104
2.5.7.12. Yassı Çemen Çeşmesi 104
2.5.7.13. Zift Çeşmesi 104
2.5.7.14. Bakariyye Çeşmesi 104
2.5.7.15. Ukab Çeşmesi 104
2.5.8. Ab-ı Hayat/Zulümat 104
2.6. ŞAHISLAR 105
2.6.1. Sultanlar 105
2.6.2. Zülkarneyn 106
2.6.3. Firavun 106
2.6.4. Ebû Eyyûb Ensari 106
2.6.5. Asiye 106
2.6.6. Hz. Meryem 107
2.7. ESKATOLOJİ (KIYAMETLE İLGİLİ UNSURLAR) 107
2.7.1. Dünyanın Ömrü 107
2.7.2. Kıyametten Önce Olanlar 107
2.7.3. Kıyametten Önce Ortaya Çıkacak Olanlar 108
2.7.4. Asheb'in Ortaya Çıkması 108

2.7.5. Cürhüm'ün Ortaya Çıkması 108
2.7.6. Kahtani'nin Ortaya Çıkması 108
2.7.7. Süfyani'nin Ortaya Çıkması 108
2.7.8. İmam Muhammed Mehdi'nin Ortaya Çıkması 110
2.7.9. Benî Asfer'in Ortaya Çıkması 111
2.7.10. Dabbetü'l-Arz'ın Ortaya Çıkması 112
2.7.11. Deccal'in Ortaya Çıkması 113
2.7.12. İmam Mehdi'nin Deccal'le Muharebesi 115
2.7.14. Yecüc ve Mecüc'ün Ortaya Çıkışı 116
2.7.15. Dabbetü'l-Arz'ın İkinci Defa Ortaya Çıkması 117
2.7.16. İmam Mehdi'yle Hz. İsa'nın Hilafeti 118
2.7.17. İmam Mehdi ve Hazret-i İsa'nın Vefatı 118
2.7.18. Habeşe'nin Ortaya Çıkması 119
2.7.19. Güneşin Batıdan Doğması 119
2.7.20. Dabbetü'l-Arz'ın Üçüncü Defa Ortaya Çıkması 119
2.7.21. İrtifa-ı Kur'an-ı Azim 119
2.7.22. İman Ehlinin Vefatı 120
2.7.23. Kâinat ve Mahlukatın Helakı 120
2.7.24. Sur'a İlk Üfleme 120
2.7.25. Sur'a İkinci Üfleme 121
2.7.26. Hz. Peygamber'in Kabrinden Kıyamı 122
2.7.27. Livâü'l-Hamd Sancağı 123
2.7.28. Sur'a Üçüncü Defa Üflenmesi 123
2.7.29. Sur 123
2.7.30. Haşr ve Neşr 124
2.7.31. Mahşer Yeri 124
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: METİN 128
1. Mir'âtü'l-Kâinat'ın Tespit Edilen Nüshalarının Değerlendirilmesi 128
Nüsha Aile Şeması 131
2. Tenkitli Metinde Nüsha Farklarının Gösteriminde Dikkat Edilen Hususlar 133
3. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem 133
4. TRANSKRİPSİYONLU METİN 136
ÖZEL ADLAR İNDEKSİ 381
KAYNAKÇA 395
EK: Tenkitli Metinde Kullanılan Yazma Nüshalardan Örnekler 400

KISALTMALAR

bkz.	: bakınız
çev.	: çeviren
ET	: Erişim tarihi
h.	: hicri
haz.	: hazırlayan
hz.	: hazret-i
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
ktp.	: kütüphanesi
mad.	: maddesi
nu.	: numara
ö.	: ölüm
s.	: sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
ss.	: sayfa aralığı
S.	: sayı
ss.	: sayfa aralığı
TY.	: Türkçe yazmalar
vs.	: vesaire
yay.	: yayınları

GİRİŞ: ACAİBÜ'L-MAHLUKATLAR

Çalışmaya söz konusu olan eserin bir acaibü'l-mahlukat olması hasebiyle öncelikle bu türün üzerinde durulacak daha sonra ise *Mir'âtü'l-Kâinat* hakkında bilgi verilecektir.

Her dönemin sanat eseri kendi döneminin kültür ve bilgi birikimine göre şekillenmektedir. Zira eski zamanlarda insanları hayrete düşüren ve "acaib" ve "garaib" olarak nitelenen şeyler günümüz insanında aynı etkiyi oluşturmamaktadır. Bu durumda acaibü'l-mahlukatlara anakronik bir bakış açısıyla bilimsel birer kitap olarak bakmak, bu eserlerin gerçek bağlamından koparılması anlamına gelmektedir. Bundan dolayı bu eserlere dönem insanının duygu, düşünce, inanç ve hayal dünyası hakkında bizlere kültürel bilgiler sunan kültür hazineleri olarak bakmak daha doğru olacaktır.

Acaibü'l-mahlukat türü eserlerin adlandırmasında sıklıkla kullanılan "acaib" ve "garaib" kelimeleri Arapça; çok şaşırtıcı, çok tuhaf, çok acayip ve anlaşılmaz; yadırganacak, şaşılacak şeyler, görülmedik, inanılmayacak, harika şeyler anlamlarına gelmektedir (Cağbayır, 2007: 88, 1642). Bu eserler, XII. asırdan itibaren yazılmaya başlanmıştır.

Kazvînî, *Acaibü'l-Mahlukat*'ında "acaib"e dair açıklamada bulunur. Ona göre bu Allah'ı aramanın ilk aşamasıdır. Bu sebeple acaib ile amaç okuyucunun büyüdükçe kaybettiği merak duygusunu harekete geçirmek ve diri tutmaktır. Zira hayret duygusu iman için önemli bir hâldir. Orta Çağ anlayışına göre doğadaki olağanüstülükler insanı Allah'ın bilgisine ulaştıran hayret duygusu uyandırabilmektedir (Syrinx Von Hees, 2014: 147-148).

Eski dönemlerde farklı ve görülmemiş beldeler, hayvanlar ve varlıkların anlatıldığı tarihî-efsanevi, coğrafi, kozmogonik, astrolojik, eskatolojik ve folklorik malumatın yer aldığı ansiklopedik eserlerdir. Bu kitaplar aynı zamanda insanın ve kâinatın varoluşu ve kıyamete dair "acaib" bilgiler de ihtiva etmektedir. Ayrıca divan şiirinin yazıldığı dönemdeki yaratılış, kâinat ve varlık anlayışının yanı sıra yine bu edebiyatın malzemesini oluşturan birçok mazmun hakkında bilginin de bu eserlerde yer aldığı görülür. Bu açıdan düşünüldüğünde acaibü'l-

mahlukatların ansiklopedik divan şiiri sözlüklerine kaynaklık ettiğini de söyleyebiliriz.

Arap, İran ve Türk edebiyatlarında "Acayibü'l-Hind", "Acayibü'l-Büldân", "Kitâbü'l-Muğrib", "Tuhfetü'l-Acayib" ve "Turfetü'l-Garayib", "Tuhfetü'l-Garayib" gibi isimlerle yer alan bu tür eserlerde coğrafya ile ilgili bilgilerden ziyade pek çok mitolojik unsur hakkında bilgi yer alır (Kut, 1988, s. 315). Bu eserlerin ilk ortaya çıkış yerine baktığımızda ise Aristo, Teofast ve Batlamyos gibi Yunan düşünürleri olduğu görülmektedir (Kut, 2010: 1). Ayrıca bu tür eserlerden, Demîrî (ö. 808/1405)'nin 773/1372'de hayvanlar ansiklopedisi mahiyetinde kaleme almış olduğu *Hayatü'l-Hayevân* adlı eserinin (İzgi, 1998: 18) tercüme ve muhtasarlarıyla yaygınlık kazanan hayatü'l-hayevânları da acaibü'l-mahlukat türü altında değerlendirebiliriz.

Endülüs ve diğer Arap coğrafyalarında kaleme alınmış Arapça acaibü'l-mahlukatlar mevcuttur. Tarihsel olarak bakıldığında bu tür Arap edebiyatından sonra İran edebiyatında daha sonra da Türk edebiyatında yaygınlık kazanmıştır.

XII. asırda Endülüslü seyyah ve coğrafyacı Ebû Hâmid El-Gırnâtî (ö. 565/1169) tarafından Arapça olarak kaleme alınan *El-Muğrib 'An Ba'zı Acaibi'l-Mağrib* isimli eser 1155 senesinde Abbasi veziri Avnüddin İbn Hübeyre'ye sunulmuştur. Gırnatî tarafından kaleme alınan diğer bir eser *Tuhfetü'l-Elbâb ve Nuhbetü'l-A'cab*'dır (Özdemir, 1994: 129). Bu eserin XVI. asırda kaleme alınmış olan bilinen tek tercümesi Sadık Yazar tarafından yayımlanmıştır (Yazar, 2015).

XVIII. asırda Kazvînî'nin (ö. 682/1283) kaleme almış olduğu *Acaibü'l-Mahlukat ve Garaibü'l-Mevcudat* isimli Arapça eserin Farsça ve Türkçeye çok sayıda tercümesi yapılmıştır (Kut, 1988, 316; İzgi, 2002: 160). Kazvînî, eserini hazırlarken Câhiz'in *Kitâbü'l-Hayevân*'ından, Aristo'nun "*Historia Animalium*" adlı eserinin Arapça tercümesinden, Ebû Hâmid el-Gırnâtî ve Muhammed b. Mahmûd et-Tûsî'nin eserlerinin de aralarında bulunduğu 20'ye yakın eserden faydalanmıştır (Kut, 1988: 315). Kazvînî'nin eseri temel olarak dört "mukaddime", iki "makale" ve bir "hâtime"den oluşmaktadır. Sırasıyla "acaib'in izahı",

"mahlukatın taksimi", "garip kelimesinin anlamları", "mevcudatın taksimi" konularının işlendiği 4 mukaddimeden sonra ilk makalede ulviyyat, feleklerin hakikati, şekilleri, vaziyeti ve hareketleri hakkında açıklamalar yapar. Ayrıca Kamer, Utarid, Zühre, Şems, Mirrih, Müşteri, Zuhal hakkında, felekler, burçlar; Azrail, Mikail, Cebrail ve İsrafil; Münker ve Nekir hakkında bilgiler verir. Daha sonra gece, gündüz, aylar gibi konularda bilgiler verir. İkinci makalede süfliyyat hakkında "anasır-ı erbaa", "ateş küresi", "hava küresi", "su", "arz küresi" başlıkları altında bilgiler verilir. Devamında ise sırasıyla denizler, adalar, kuyular, madenler, nebatlar, ağaçlar, hayvanlar, insanlar, cinler, devler, kuşlar ve sürüngenler hakkında bilgiler verildikten sonra denizlerin ve karaların acaiplerinden bahsedilen "Hâtime" kısmı yer almaktadır (Kut, 1988: 315). Burada yer alan başlıkların çalışmaya söz konusu edilen *Mir'âtü'l-Kâinat*'ta da yer aldığı görülmektedir.

Demîrî (ö. 808/1405)'nin 773/1372'de kaleme almış olduğu, kendisine büyük bir şöhret kazandıran hayvanlar ansiklopedisi mahiyetindeki *Hayatü'l-Hayevân* adlı eseri hayvanlar hakkında edebî bilgiler de içeren folklorik bir derleme görümündedir. Eserin ön sözünde Demîrî eserini, kültürlü insanların hayvanlar hakkında yanlış bildiği şeyleri düzeltmek için kaleme aldığını ifade eder. Demîrî, eserini 560 kitap ve 199 divandan faydalanarak hazırlamıştır. Eserde hayvanlar toplam 1069 maddede ele alınmaktadır. Hayvanların kralı olarak görülen aslan (esed) ilk sırada yer almaktadır. Kuşlar 319 maddede ele alınmaktadır. Öte yandan eserde mitolojik hayvanlara da yer verilmiştir. Döneminde oldukça ilgi gören *Hayatü'l-Hayevân*'ın Türkçeye, Farsçaya, Hintçeye ve Latinceye tercümeleri yapılmıştır (İzgi, 1998: 18). Eserin, Muhammed b. Süleyman, Abdülhalim b. Muhammed, Abdülhalim b. Ali b. Süleyman b. Abdürreşid el-Kırımî, Abdurrahman b. İbrahim Efendi es-Sivasî, Muhammed Bosnavî, Sivas müftüsü Abdurrahman b. el-Hâcc İbrahim el-Adanavî gibi isimler tarafından farklı dönemlerde Türkçeye tercümeleri yapılmıştır (Kırbaç, 1999: 9).

İbnü'l-Verdî (ö. 861/1457 [?]) tarafından 822/1419'da kaleme alınan *Harîdetü'l-Acaib ve Ferîdetü'l-Garaib* adlı eserin telif mi yoksa El-Harrânî'nin *Câmiü'l-Fünûn ve Selvetü'l-Mahzûn* adlı eserinden alıntı

mı olduğuna dair farklı görüşler bulunmaktadır. Avrupa, Afrika ve Arap ülkeleri hakkında ilginç bilgiler içermesinden dolayı eser büyük ilgi görmüştür. Farklı kütüphanelerde yazması bulunan bu eserin pek çok defa Farsça ve Türkçeye tercümeleri yapılmıştır (Bilge, 2000: 238).

İran edebiyatında Kazvînî'den önce bazı acaibü'l-mahlukatlar kaleme alınmıştır. Bunlar Ebü'l-Hüseyin Abdurrahman b. Ömer es-Sûfî'nin *Acaibü'l-Mahlukat*; Ebü'l-Müeyyed-i Belhî'nin *Acaibü'd-Dünya*; Muhammed b. Eyyüb et-Taberî'nin *Tuhfetü'l-Garaib*; Ahmed et-Tûsî'nin *Acaibü'l-Mahlukat ve Garaibü'l-Mevcudat* gibi eserleridir. Ayrıca X. asırda Ebü'l-Müeyyed-i Belhî tarafından kaleme alınan *Acaibü'l-Berr ve'l-Bahr* adıyla da bilinen *Acaibü'l-Büldân* adlı eser de acaibü'l-mahlukatlar çerçevesinde değerlendirilebilcek bir eserdir (Bilgin, 1994: 337-338). XII. asırda Ahmed et-Tûsî tarafından 1175 yılında kaleme alınan *Acaibü'l-Mahlukat ve Garaibü'l-Mevcudat* adlı eser Selçuklu sultanı Tuğrul bin Arslan'a ithaf edilmiştir. Eserin tertibi Kazvînî'nin eserinden farklıdır. Eser; göklerdeki acayipler, gökle yer arasındaki acayipler, arzdaki acayipler: denizler, dağlar, kıymetli taşlar, kayalar; şehirler, mescitler, kiliseler, sinagoglar; ağaçlar, bitkiler, ilaçlar, kazılmış suretler, insan, cinler; kuşlar, deniz ve kara hayvanları vs. gibi konuların anlatıldığı on rükn altında fasıllardan oluşmaktadır (Kut, 1988, s. 316).

Türk edebiyatına acaibü'l-mahlukatlar da tercüme yoluyla girmiştir. Hüsameddîn Bursevî tarafından XVII. asırda kaleme alınan *Mir'âtü'l-Kâinat* da her ne kadar müellif tarafından bahsedilmemiş olsa da Kazvînî'nin acaibü'l-mahlukatının serbest bir tercümesidir. Türk edebiyatına bu şekilde birçok acaibü'l-mahlukat kazandırılmıştır.

Yakın zamana kadar Ahmed Bican'ın Kazvînî'den tercüme ettiği *Acaibü'l-Mahlukat* adlı eseri Türk edebiyatında ilk acaibü'l-mahlukat tercümesi olarak bilinirken son yapılan çalışmalarla birlikte Ahmed Bican'dan önce en az iki kişinin daha bu türde tercümesinin olduğu anlaşılmıştır (Kut, 2010: 3).

Ali bin Abdurrahman tarafından tercüme edilen *Acayibü'l-Mahlukat ve Garayibü'l-Mevcudat* adlı eser, Türk edebiyatında kaleme alınan ilk

acaibü'l-mahlukat tercümesidir. Eserde Kazvînî'nin düzenine benzerlik görülmekle birlikte Kostantiniyye ve Konya hakkında verilen bilgiler Tûsî'nin ve Sirâceddîn Ömer bin el-Verdî (ö. 850/1446)'nin eserlerinde bulunmaktadır. Bununla birlikte Ali bin Abdurrahman'ın eserinde Bursa ve Edirne şehirleri de yer almaktadır (Kut, 2012: 12). Eser hakkında çeşitli yüksek lisans tezleri yapılmıştır (Göl, 2008; Al, 2010; İnan, 2010; Yıldıran, 2010).

Acaibü'l-mahlukat türünde Türk edebiyatında kaleme alınan ikinci tercüme Çelebi Mehmed'e sunulmuştur. Bu tercümenin Rükneddin Ahmed tarafından yapıldığı bilgisi (Adıvar, 1982: 28-29) netlik kazanmamıştır. Eser, bazı farklılıklarına rağmen Tûsî'nin *Acayibül-Mahlukat ve Garayibü'l-Mevcudat*'ının bir tercümesi durumundadır (Kut, 2012: 13). Eser, "Göklerdeki acayipler", "ateş acayipleri"; "yer, su ve deniz acayipleri", "şehirler, suretlerin tılsımları ve acayipleri", "âdemin acayipleri"; "cinler, şeytanlar, güller"; "kuşların acayipleri" ile "karanın ve denizin acayipleri" olarak 10 rüknden meydana gelmektedir (Kut, 2010: 5-6). Eser üzerine çeşitli doktora tezleri hazırlanmıştır (Yılmaz, 1998; Sarıkaya, 2010; Gedizli, 2011). Ayrıca Günay Kut tarafından hazırlanan eserin tıpkıbasımı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından yayımlanmıştır (Kut, 2012).

Mahmud bin Kadı Manyas'ın 841/1438'de kaleme aldığı '*Acebü'l-'Acayib*, *Kitâb-ı 'Acebü'l-'Ucâb* ve '*İcâbü'l-'İcâb* gibi adlarla kaynaklarda yer alan eserinin yurt içi ve yurt dışında birçok nüshası bulunmaktadır. Eser makale adlı ana bölümler altında yer alan fasıllar ve bablardan meydana gelmektedir. Eserde İslam hukuku, aritmetik, hayvanlar, bitkiler, madenler, astroloji, psikoloji, tıp, okültizm vs. konular hakkında bilgiler yer almaktadır (Buçukçu, 2017: 6). Ayrıca eserin sonunda yer alan aritmetik ilmiyle alakalı kısım Türk edebiyatında yazılmış ilk aritmetik kitabıdır (Adıvar, 1982: 29). Eser üzerine iki yüksek lisans tezi hazırlanmıştır (Buçukçu, 2017; Öztürk, 2017).

XV. asırda Yazıcıoğlu Ahmed Bican (ö. 870/1466'dan sonra)'ın Hacı Bayram Veli'nin işaretiyle kaleme aldığı 857/1453'te tamamlanan *Acayibü'l-Mahlukat* Kazvînî'nin eserinin serbest bir tercümesidir.

Eserde astronomi, astroloji, coğrafya, botanik, zoolojiye dair bilgiler yer almaktdır (Çelebioğlu, 1989: 50). Türk edebiyatındaki en meşhur acaibü'l-mahlukat tercümelerinden biri olan bu eser üzerine yüksek lisans tezi ve kitap çalışması hazırlanmıştır (Erkan, 2016; Yıldız, 1989).

Ahmed Bican'nın derleme olarak kaleme aldığı *Dürr-i Meknûn* adlı eseri de acaibü'l-mahlukat türündedir. Eser on sekiz bin âleme atfen 18 baba ayrılmıştır. Bununla birlikte dünyanın yaratılışından başlanarak, sırasıyla gökteki ve yerdeki acayiplikler hakkında bilgiler verilmiştir. Ayet ve hadislerle birlikte temsilî hikâyelerden de faydalanılmıştır (Çelebioğlu, 1989: 50). Dürr-i Meknûn üzerine bir doktora tezi ve iki kitap çalışması hazırlanmıştır (Sakaoğlu, 1999; Demirtaş, 2003; Demirtaş 2010).

Şehzade Mustafa'nın talebi üzerine Kazvînî'nin eserinin, Surûrî (ö. 969/1562) tarafından kaleme alınan *Kitabu Acaibi'l-Mahlukat ve Garaibi'l-Mevcudat* adlı tercümesi Şehzade'nin öldürülmesi üzerine yarım kalmıştır. Daha sonra yarım kalan bu tercüme Rodosizade tarafından tamamlanmıştır (Kut, 2012: 13; Çelik, 2019). Sururî tercümesinde ekleme ve çıkarmalarda bulunduğunu ifade etmiştir. Eserde Kazvînî'de geçen bazı hususlar hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Eserde ayrıca dünyanın yuvarlak oluşu ve güneşin iklimler ve insan ırkları üzerine etkisinden de bahsedilmiştir (Adıvar, 1982: 111). Sürûrî'nin eseri üzerine yüksek lisans ve doktora çalışması yapılmıştır (Oğuz, 2014; Başkan, 2007).

Mahmud bin Ahmed el-Hatib er-Rûmî tarafından 970/1563'te kaleme alınan *Tercemetü Harîdeti'l-'Acayib ve Ferîdeti'l-Garayib* adlı eser İbnü'l-Verdî'nin *Harîdetü'l-'Acaib ve Feridetü'l-Haraib* adlı acaibü'l-mahlukat türündeki eserinin tercümesi olup Yavuz Sultan Selim'in torunu İskender Paşazade Osman Şah'a sunulmuştur. Her ne kadar fasılları benzerlik gösterse de Ahmed el-Hatib er-Rûmî, eserinde bazı eklemeler ve çıkarmalarda bulunmuştur. Eserde çeşitli kavimler, hayvanlar, denizler, adalar ve ırmakların yanı sıra müellifin yakın ve uzak doğuya, Afrika'ya, Türk ülkelerine, Akdeniz ve Avrupa'ya yapmış olduğu seyahatlere yer verilmiştir (Yaniç, 2004: 33-60).

XVII. asrın ilk yarısında Hüsameddîn Bursevî (ö. 1042/1631) tarafından kaleme alınan *Mir'âtü'l-Kâinat* Kazvînî'nin eserinin serbest bir tercümesidir. Günay KUT'un çalışmalarında bu eserden bahsedilmemiştir. Eser hakkında "İnceleme" bölümünde detaylı bilgi verilecektir.

Gınâyî Sofyevî (ö. 990/1233), Ebü'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî (ö. 630/1233)'nin "Tuhfetü'1-Acâ'ib ve Turfetü'l-Garâ'ib" adlı Arapça eserini 969/1562 yılında "Mir'ât-ı Kâinât" adıyla Türkçeye tercüme etmiştir. 4 makaleye ayrılan eserin ilk makalesinde "asar-ı ulviye" ve "ahbar-ı süfliye", 2. makalesinde "dünya ve nehar", "leyalî ve eyyam-ı şuhur", 3. makalesinde "aktar-ı cihan", "bihar", "enhar", "uyun", "abar", "cibal", "ahcar", 4. makalesinde ise "nebatat" ve "hayvanat" babları yer almaktadır.

XVII. asırda Rodosîzâde daha önce Sürûrî tarafından başlanan ve yarım kalan acaibü'l-mahlukat çevirisini tamamlayarak 1685'te IV. Mehmet'e sunmuştur (Adıvar, 1982: 136). Bu eser üzerine doktora çalışması yapılmıştır (Çelik; 2010).

XVII. asırda kaleme alınan diğer bir Acaibü'l-Mahlukat tercümesi Rûznâmeci Muhammed Şakir tarafından Osmanlı sadrazamlarından Murtaza Paşa'nın isteği üzerine kaleme alınmıştır. Bu eser hem Kazvînî'nin *Acayibü'l-Mahlukat*'ından hem de Demirî'nin *Hayatü'l-Hayevân*'ından yapılmış bir tercüme olması sebebiyle önemlidir. Ayrıca insanın manevi yönünün anlatıldığı bölüm ve son kısımda yer alan mensur hayvan hikâyeleri ile diğer acaibü'l-mahlukat tercümelerinden farklılık göstermektedir (Koçoğlu, 2018: 184, 185). Eser, minyatürleriyle birlikte kitap olarak yayımlanmıştır (Koçoğlu, 2021).

Bahsedilen acaibü'l-mahlukatlar dışında Türk edebiyatında Eyyûb b. Halîl, Hüseyin Efendi b. Mehmed vs. gibi isimler tarafından farklı zamanlarda acaibü'l-mahlukatlar kaleme alınmıştır (Çelik, 2019: 17-18).

Osmanlı padişahlarının bu tür ansiklopedik eserlerle ilgilendikleri bilinmektedir. Ayrıca yazma eser kütüphanelerinde acaibü'l-mahlukat yazmalarının oldukça fazla olması bu türün toplum tarafından görmüş olduğu ilginin önemli bir göstergesidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Hüsameddîn Bursevî Efendi Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği

XVII. asırda kaleme alınan *Mir'âtü'l-Kâinat*'ın müellifi olan Hüsameddîn Bursevî'nin hayatı hakkında kaynaklardaki bilgiler sınırlıdır. Mevcut bilgilere göre müellif Bursalıdır. Doğum tarihi hakkında kaynaklarda bilgi verilmemiştir. Döneminde Hacı Halilzade (Mecmuatü't-Terâcim'e göre Hacı Halifezade) olarak tanınmıştır. Gençlik yıllarında dönemin meşhur âlimlerinden Ahizade Abdülhalim Efendi'den ilim tahsil etmiştir. Kaleme almış olduğu eserlerden çok farklı ilimlerin yanı sıra Arapçaya vakıf olduğu ve iyi bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Daha sonra çeşitli medreselerde müderrislik görevlerinde bulunan Hüsameddîn Bursevî, tasavvufa meylederek Semerkandiye meşayıhından Şeyh Alaaddin Efendi'nin oğlu Şeyh Mehmed Efendi'ye intisab etmiştir. Şeyh Mehmed Efendi'ye hizmette bulunup tekmil-i tarikat ettikten sonra icazet almıştır. Daha sonra Temenye (Temenna) Dergâhı'nda şeyhlik yapmış ve uzlete çekilmiştir. 1042/1632 tarihinde burada vefat etmiştir. Kabri Temenye Tekkesi'nin önünde inşa edilen türbenin sağ tarafında bulunmaktadır (Mehmed Fahreddin: 111a-111b; Kara, Atlansoy, 1997: 326-326; Atlansoy, 1998: 174; Kara, 1998: 511; Hızlı ve Yurtsever, 2000: 152; Donuk, 2016: 351). Vefatına "Şeyh-i İslam" (1042) tarihi düşürülmüştür (Zübeyiroğlu, 1989: 104).

Kaynaklarda yüz seneye yakın bir ömür sürdüğü ifade edilmektedir. 1604 senesinde hacca gitmiştir. Karısı Hacı Hudaverdi'nin kızı Raziye Hatun'dur. Oğlu Abdürrahim Efendi'dir (Kepecioğlu, 2009: 193). Hüsameddîn Bursevî'nin vefatından sonra tekke şeyhliğine damadı ve halifesi Şeyh Muhyiddin Bursevî (ö.1084/1673) getirilmiştir (Kara, Atlansoy, 1997: 326-326; Yılmaz, 2007: 420). Bu iki ismin bazı kaynaklarda birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Bu konuda 1634'te yazılan bir fermana göre Hüsameddîn Efendi'nin oğlu Abdürrahim Efendi vefat ettiği için yerine Hacı Mehmed Oğlu Şeyh Mehmed Efendi'nin şeyh olarak tayin edildiği bildirilmektedir (Kepecioğlu, 2009: 194). Buna göre Hüsameddîn Bursevî'nin oğlu Abdürrahim Efendi, bu tekkede sadece iki sene şeyhlik yapmıştır.

Hüsameddîn Bursevî, müderrislikten sonra Sinop, Erzurum, Trablusşam ve Kütahya'da kadılık görevlerinde de bulunmuştur. Temiz dilli, yumuşak huylu, sadık, iyiliksever (Süreyya, 1308: 113) âlim, arif, hoş sohbet ve halkın içerisine pek karışmayan biridir (Hızlı ve Yurtsever, 2000: 152).

Bursa'da kurulan ikinci Semerkandi tekkesi olan Temenye Tekkesi, XVII. yüzyılın başında Hüsameddîn Bursevî adına I. Ahmed (ö. 1026/1617) tarafından Uludağ civarında Temenye denilen yerde kurulmuştur (Öcalan, 1999: 135-136). Temenye Tekkesi günümüzde İpekçilik semtinde "Hüsameddîn Tekke Camii" olarak faaliyetine devam etmektedir. Dergâhın vakfiyesinden anlaşıldığına göre Hüsameddîn Bursevî, bu dergâha bazı binalar bağışlamıştır. Hüsameddîn Bursevî'nin düzenlemiş olduğu vakfiyede kendisinden sonra vakfettiği evde oturacak olanlardan, burada bulunan kitapları okumalarını ve bu kitaplardan ihtiyaç sahiplerinin istifadelerine sunulmasını istemiştir (Öcalan, 2000: 453-454). Hüsameddîn Efendi sağlığında 41 kitabını burada bulunan caminin dolabına vakfetmiştir (Kepecioğlu, 2009: 194).

Semerkandiye tarikatının temsilcilerinden biri olarak Bursa'da faaliyet gösteren (Kara, 1998: 511) Hüsameddîn Bursevî'nin dinî-tasavvufi alanda ve çeşitli sufilere ait menkıbeleri bir araya getirdiği eserleriyle ön plana çıkan velud bir yazardır.

Mühimmatü'l-Müminîn adlı eserde Zeyniyye, Nakşibendiyye, Kadiriyye, Bayramiyye, Ekberiyye, Suhreverdiyye, Celvetiyye, Halvetiyye, Kazeruniyye vs. tarikatların silsilelerine de yer verildiği görülür (Kara, 2012: 470). *Cevahirü'l-Mühimmat* olarak da geçen eserin tam adı *Mühimmatü'l-Müminîn fi-Umuri'd-Dünya ve'd-Din*'dir. 60 babdan meydana gelen eser 60 kapılı bir kaleye ve her taraftan ırmaklar akan bir bahçeye benzetilmiştir (Kara, 20112: 472). 312 varaktan meydana gelen bu hacimli eser içerisinde çok yoğun Arapça unsurun yer aldığı *Mühimmatü'l-Müminîn* adlı eserinde farklı yer ve zamanlarda okunacak dualar, zikirler ve yapılacaklar gibi çok çeşitli konular işlenmiştir. Bunların dışında hatiplere, müezzinlere

lazım olan şeyler ve mescitlerin hizmetkârlık adabı anlatılmıştır. Ayrıca vefat etmiş insanların hâlleri, öğrenilmesi gereken ilimler, öğrenci yetiştirmenin adabı, hikmet sahipleri ve mecnunların halleri, yola çıkılacak zaman yapılması gerekenler, tılsımlar, vefk, havas, ilm-i kıyafet, erkek çocuk doğurmanın ilacı, misafirlik ve ev sahipliği adabı, şeyhliğin halleri ve mükâşefeleri gibi çok çeşitli konularda detaylı malumat verilerek izahatta bulunulan ansiklopedi, dua ve ilmihal kitabı mahiyetinde bir eserdir (Bursevî, 1025/1616). Eserin nüshaları İzmir Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları 1127/1 ve Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları B. 189'da bulunmaktadır.

Hüsameddîn Efendi'nin, Semerkandiye'nin Piri Ali Semerkandî, Ebû İshak Kayzerûnî, Abdal Murad, Baba Sultan, Emir Sultan ve Üftade'nin menkıbelerini bir araya getirdiği eserleri mevcuttur (Kara, 2012: 471). Eserin bir nüshası Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Hüdaî/982'de bulunmaktadır.

Müellifin diğer bir eseri *Menâkıb-ı Alî es-Semerkandî* adlı eserdir. Hüsameddîn Bursevî'nin mensup olduğu tarikatın kurucusuna dair menkıbeleri ihtiva etmektedir. Eserin nüshaları Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, nr. 4603 ve İstanbul Üniversitesi Yazma Eser Kütüphanesi TY640'ta bulunmaktadır (Kara, 1999: 511).

Menâkıb-ı Emîr Sultan, Hüsamedddîn Bursevî tarafından 1033/1624 senesinde kaleme alınmıştır. Eserin Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi'nde Pertev Paşa 457 ve Hüsrev Paşa 185'te iki nüshası bulunmaktadır. Pertev Paşa ve Hüsrev Paşa nüshasının dışında, iki nüsha daha bulunmaktadır. Biri, İÜ Nadir Eserler Kütüphanesi TY 2370'te diğeri ise Ankara Üniversitesi Yazma Eserler Kataloğu'na kayıtlı olan İsmail Sâib I 55 katalog numaralı nüshadır (Kahraman, 2009). Bu eser Emir Sultan hakkında menkıbe geleneğine bağlı kalınarak yazılan son eserlerden biri olması açısından önemlidir. Emir Sultan Menakıbnameleri içerisinde en kapsamlı olanlardan biridir. Emir Sultan dışında onun halifelerinin de menkıbeleri anlatılmaktadır. Eserde Emir Sultan'ın hayatı, fizikî özellikleri, ahlakı, sözleri ve menkıbeleri, onunla ilgili her bir olay keramet motifleriyle süslenmiş bir şekilde anlatılır. Ayrıca eserde tevbe, inabet, mücahede, riyazet,

halvet, keşf, kutub, ricâlü'l-gayb vs. tasavvufi kavramlar yer almaktadır. Yine eserde, Hz. Muhammed ve ondan önce yaşamış olan ulü'l-azm peygamberler, Hz. Muhammed'in ashabı, on iki imam, mezhep imamları ve Emir Sultan'ın yaşadığı devrin önemli tarihî şahsiyetleri yer alır. Bu eser üzerine yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır (Kahraman, 2009).

Şeyh Üftade'nin kerametlerinin anlatıldığı *Menâkıb-ı Üftâde* adlı eser Abdurrahman Yünal tarafından yayınlanmıştır (Yünal, 1996). Eserin bir nüshası Mustafa Kara'nın özel kitaplığında bulunmaktadır (Kara, 1999: 511).

Bazı kaynaklarda *Divan*'ından bahsedilmesine rağmen yazma eser kütüphanelerinde yapmış olduğumuz taramalar sonucunda bu *Divan*'a ulaşılamamıştır.

Hüsameddîn Bursevî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri şunlardır:
Adâletnâme,
Dîvân-ı İlâhiyyat,
Dürerü'l-Ehâdîs,
Esrârü'l-Ârifîn ve Seyrü't-Tâlibîn (Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa 185/457),
Fezâilü'l-Cihâd,
Fezâilü's-Sülûk,
Mecmûa fi'n-Nevâdir,
Menâkıb-ı Abdal Murad,
Menâkıb-ı Baba Sultan,
Menâkıb-ı Şeyh Ebû İshâk-ı Kâzerûnî,
Miftâhu'l-Muallakât,
Mir'âtü'l-Kâinat,
Müntehabâtü Tervîhu'l-Ervâh,
Şerh-i Erbaîn fi'l-Hadîs,
Müellifin çalışmaya söz konusu olan *Mir'âtü'l-Kâinat* adlı eseri hakkında ikinci bölümde detaylı bilgi verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM: İNCELEME

1. Mir'âtü'l-Kâinat

Mir'âtü'l-Kâinat'ın tertip düzeni ve içeriği Kazvînî'den serbest bir tercüme olduğunu göstermektedir. Öte yandan Bursevî, Kazvînî'den ve Tûsî'den eserinde hiç bahsetmemiştir. Ayrıca *Mir'âtü'l-Kâinat* kitabı cem eylediğini eserinin bu türde yazılan eserleri icmalen muhtasaran kaleme alındığını mukaddimede belirtir. "Muhtasar-ı müfîd", "cümle kütüb-i mezbûreyi icmâlen" ve "cem eylemek" (T2a) ifadelerinden *Mir'âtü'l-Kâinat*'ın derleme hüviyetinde bir eser olduğu anlaşılmaktadır. Lakin eserde Bursevî, tercüme veya ilham kaynağına dair bir bilgi vermemiştir.

1.1. Eserin Adı

Çalışmamıza konu olan eserin tam adı kâinatın aynası anlamına gelen *Mir'âtü'l-Kâinat*'tır. Müellif mukaddime kısmında padişahın meclisinde bir ruşen şem yakmak için *Mir'âtü'l-Kâinat* kitabını cem eylediğini sanatkârane bir şekilde dile getirir (T2a).

1.2. Telif Sebebi

Mir'âtü'l-Kâinat'ın mukaddime kısmında "Bu tahrire bais ol oldu ki" (T1b) ifadesiyle eserin telif sebebine değinilmiştir. Burada Sultan II. Osman (ö. 1031/1622)'ın mizacının kısa ve hikâyelere özellikle de acaibü'l-mahlukatlara mail olduğu ve eserin de bir tuhfe-i fakirane ve hediyye-i hakirane olarak onun meclisinde okunmak ve iltifatına mazhar olmak için kaleme alındığı belirtilmektedir. Ayrıca Bursevî, farklı dillerde bu tür birçok kitabın bulunduğunu ancak eserinin diğer kitapların bir muhtasarı ve özeti mahiyetinde lakin yeni bir telif eser olduğunu belirtir (T2a).

1.3. Telif Tarihi

Eserin tamamlandığı tarihle ilgili olarak son kısımda "Tarihü'l-Kitab" başlıklı bölümde bilgi verilmiştir. Buna göre Bursevî eseri kaleme alırken çok kitabı okuduğunu ve üç ayda bu güzel eserini tamamladığını ifade etmiştir (T79a). Eserin sonunda bir tarih kıt'ası bulunmaktadır. Ayrıca "sene 1031" ifadesiyle eserin 1622'de kaleme alındığı belirtilmiştir (80a).

1.4. Hüsameddîn Bursevî'ye Aidiyeti

Eserde Hüsameddîn Bursevî'den eserin mukaddimesinde bahsedilmektedir. Bursevî, mukaddime kısmında eserin yazılış sebebi açıklanırken İstanbul'a giderek Sultan II. Osman'a iki kitabını takdim ettiğini ifade eder. Ayrıca bu kısımda Bursa'da Keşiş Dağı'nda Hüsameddîn-i Miskîn ifadesiyle müellif kendinden bahseder (T1b). Topkapı nüshasının sonunda istinsah kaydı yer almaktadır. Burada, işbu kitâb-ı müstetâb Bursevî Hüsâm Efendi telifi olup, denilmek suretiyle eserin Hüsameddîn Bursevî'ye aidiyeti vurgulanmıştır (T80a).

1.5. Mir'âtü'l-Kâinat'ın Tertibi

Eser, İslami kitap tanzim anlayışına uygun olarak besmele ile başlamaktadır. Hamdeleye "O, gaybı da görünen alemi de bilendir, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." (Tegabun/64: 18) ayetiyle başlanır. Burada âlemleri yoktan var eden ve en güzel şekilde yaratan Allah'a hamd edilir. Salvele kısmında Hz. Muhammed'e, onun âl ü ashabına ve daha sonra onun sünneti üzere yaşayanlara dua edilir. Salveleyi eserin telif sebebine dair açıklama takip eder. Bursevî, eserin yazılış hikâyesini anlatırken Sultan II. Osman'dan bahsedilen kısımlarda sultana övgü dolu ifadelerde bulunarak ona dualar eder. Burada ayrıca manzum bir methiye de bulunmaktadır (T1b).

Mir'âtü'l-Kâinat'ta yaratılıştan başlanarak kıyamete kadar sırasıyla şu konular işlenmiştir: Felek-i Atlas, Arş-ı Mecid, Felek-i Sevabit, Kürsi-i Kerîi, Levh-i Mahfuz, Kalem, Sekiz Cennet, Vesile Köşkü, Hazire-i Kuds, Rıdvan, Felek-i Zuhal, Beytü'l-Mamur, Sakf-ı Merfu, Bahr-ı Mescur, Felek-i Müşteri, Sidretü'l-Münteha, Felek-i Mirrih, Felek-i Şems, Felek-i Zühre, Felek-i Utarid, Felek-i Kamer, Felek-i Nâr, Felek-i Heva, Felek-i Ma, İsrafil, Mikail, Cebrail, Azrail, Yeller, Bulutlar ve Tuman ve Karagu, Yağmurlar Tolular, ve Karlar, Rad u Berk, Saika, Kavsullahü'l-Azam, Felek-i Arz, Kâf Dağı, Bahr-ı Muhiy, Zulümay, Dört Kûşe, Yedi iklim, Bahr-ı Sin, Bahr-ı Hind, Bahr-ı Fars, Bahr-ı Kulzüm, Bahr-ı Zenc, Bahr-ı Mağrib, Bahr-ı Cezer, Küçük Deryalar, Buhayre-i Tunus, Buhayre-i Harezm, Buhayre-i Ermeniyye, Buhayre-i Hâlit, Buhayre-i Horasan, Nil Irmağı, Fırat Irmağı, Ceyhun Irmağı, Seyhun Irmağı, Dicle Irmağı, Mihrān Irmağı, Sencistan Irmağı, İtil

Irmağı, Geran Irmağı, Sıfahan Irmağı, Cünd-i Sabur Irmağı, Res Irmağı, Ceyhan Irmağı, Seyhan Irmağı, Erzen Irmağı, Ernet Irmağı, Zeheb Irmağı, Yemen Irmağı, Arade Irmağı, Sıklab Irmağı, Esfar Irmağı, Mekran Irmağı, Vadi-i Ermeniyye Irmağı, Nihavend Çeşmesi, Ervend Çeşmesi, Fars Çeşmesi, Gazne Çeşmesi, Bamyan Çeşmesi, Badhani Çeşmesi, Ablanistan Çeşmesi, Salavat Çeşmesi, Cac Çeşmesi, Azerbaycan Çeşmesi, Gırnata Çeşmesi, Semermer Çeşmesi, Yassı Çemen Çeşmesi, Zift Çeşmesi, Bakariyye Çeşmesi, Ukab Çeşmesi, Zemzem Kuyusu, Hindayan Kuyusu, Kaysur Kuyusu, Bukir Kuyusu, Babil Kuyusu, Ebûkud Kuyusu, Matariyye Kuyusu, Berhut Kuyusu, Kuzaa Kuyusu, Eriş Kuyusu, Lükâm Dağı, Râhvân Dağı, Dür Demavend Dağı, Şera Dağı, Tûr Dağı, İspere Dağı, Dsmegân Dağı, Janek Dağı, Şeb Dağı, Şükran Dağı, Cevz-i Masil Dağı, Fergana Dağı, Kirman Dağı, Suver Dağı, Sıkıliyye Dağı, Nihavend Dağı, Kehf Dağı, Aden Dağı, Sed Dağı, Hürmüz Dağı, Ağu Dağı, Yılan Dağı, Endülüs Dağı, Madenler, Elmas Taşı, Zümrüt Taşı, Yeşib Taşı, yakut Taşı, Billur Taşı, Akik Taşı, Firuze Taşı, Kehrüba Taşı, Ağaçlar ve Çiçekler ve Meyveler, Şehirler ve Kaleler, Mekke-i Mükerreme, Bina-i Beytullahi'l-Haram, Hacer-i Esved, Medine-i Muazzama Şehri, Ravza-i Mutahhara, Kudüs-i Şerif, Şam-ı Darü's-Selam, Haleb, Bağdad, Darü'l-Üm, Mısr-ı Kâhire, İskenderiyye, Kostantiniyye, Burûsa Şehri, Edirne Şehri, Cabersa ve Caberkâ, Kâf Dağı, Küre-i Ma, Küre-i Heva, Küre-i Nâr, İkinci Yer, Üçüncü Yer, Dördüncü Yer, Beşinci Yer, Altıncı Yer, Yedinci Yer, Milas Melek, Sahre-i Yakut, Bertan Öküz, Sahre-i Zümrüt, Behmut Balık, Akbus Denizi, Yedi Cehennem, Zulmet, Sera, Kâinat Halk Olmadan Evvel Olan Eşya-i Kadim, Yeryüzünde Âdem'den Evvel Sakin Olanlar, Azazil-i Lain, Cinniler, Âdem ve Hayvanat Halk Olundukları, Ruh, Âdem'e Nefh-i Ruh Olunması, Âdem'e Talim-i Esma Mahalli, Âdem'in Cennete Girdiğidir, Hilkat-i Havva, Âdem ve Havva Cennetten Çıkdıkları, Âdem ve Havva'nın Evladları Olup Vefatları, İdris ve Şit Aleyhimâ's-Selâm Hikâyetleri, Erhamda Evladın Halk Olunması, Enbiya-i İzam Aleyhimü's-Selâm, Rusül-i Kiram, Hilkat-i Sultan-ı Enbiya Aleyhisselâm Doğduklarında, Kendülerden Sonra Hulefa-i Kiramları, Eimme-i İzam, Ulemâ-i A'lâm, Meşayih-i Kiram Rahimehullah, Selâtîn-i Zevi'l-İhtiram, Müddet-i Ömr-i Dünyayı Bildürür, Kıyametten Evvel Olacaklar, Huruc-ı Ashab-ı Huruc, Huruc-ı Asheb,

Huruc-ı Cürhüm, Huruc-ı Kahtânî, Huruc-ı Süfyanî, Huruc-ı İmam Muhammed Mehdî, Huruc-ı Benî Asfer, Huruc-ı Dabbetü'l-Arz, Huruc-ı Deccal, Deccal'in Himarı, İmam Mehdî'nin Deccal'le Muharebesi, Nüzul-i Hazret-i İsa Aleyhisselâm, Huruc-ı Yecüc ve Mecüc, Huruc-ı Dabbetü'l-Arz-ı Saniyen, Hilafet-i İmam Muhammed Mehdî Maa-Hükûmet-i İsa 'a.m., Vefat-ı İmam Mehdi Maa Vefat-ı Hazret-i İsa, Huruc-ı Habeşe, Gün Mağribden Toğması, Huruc-ı Dabbetü'l-Arz-ı Salisen, İrtifa-ı Kur'an-ı Azim, Vefat-ı Ehl-i İman İnnâ Lillahi ve İnnâ İleyhi Râciûn, Kâinat ve Mahlukatın Helakı, Nefha-i Feza, Nefha-i Sa'ik, Kıyamu'n-Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem Min-Merkadihî, Sıfat-ı Livâü'l-Hamd, Nefha-i Ba's, Sıfat-ı Sur, Haşr u Neşr, Mahşer Yeri.

130'a yakın maddeden oluşan eserin sonunda "Duâ-yı Makbûl" ve "Tarihü'l-Kitâb" başlıkları yer alır. "Duâ-yı Makbûl" başlığı altında Hz. Peygamber'e, Sultan II. Osman'a ve bütün Müslümanlara Arapça dualar edilir. "Tarihü'l-Kitâb"da ise Hüsameddîn Bursevî, eserini kaleme alırken çok sayıda kitabı gözden geçirdiğini ve üç ayda tamamladığını ifade ettikten sonra bir tarih kıtası eklemiştir (T79a, T80a).

1.6. Mir'âtü'l-Kâinat'ın Kaynakları

Mir'âtü'l-Kâinat, kısmen tercüme bir eserdir. Eserin en temel kaynağı *Acaibü'l-Mahlukat ve Garaibü'l-Mevcudat* isimli Arapça eseridir. Eser ayrıca tarih, mitoloji, çağın bilimleri, Tevrat, Kur'an-ı Kerim gibi farklı kaynaklardan beslenmiştir. Bu kısımda ayetler, hadisler ve kıssalara değinilmiştir. Diğer unsurlar İnceleme kısmında yer almaktadır.

1.6.1. Ayetler

Eserde dayanak gösterme ve örneklendirme amacıyla ayetlerden faydalanılmıştır.

Mukaddime kısmında tevhid mahiyetinde;

"Âlimü'l-gaybi ve'ş-şehâdeti'l-Azîzi'l-Hakîm"[1] (T1b).

[1] "O, gaybı da görünen âlemi de bilendir, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." (Tegabun/64: 18).
Metinde yer alan ayetlerin tercümelerinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın "https://kuran.diyanet.gov.tr/Tefsir/" internet sitesinden faydalanılmıştır.

Arş'ın mahşer yerine getirilişine dair;

"Ve yahmilü Arşe Rabbike fevkahum yevmeizin semâniyeh"[2] (T3b).

Mescid-i Aksa'nın Kur'an'da bahsedilmesine dair;

"Subhane'llezî esrâ bi-abdihî leylen mine'l-Mescidi'l-Harâmi ile'l-Mescidi'l-Aksâ'llezî bâreknâ havlehû"[3] (T37a).

Şam şehrine dair;

"İreme zâti'l-imâd"[4] (T38a).

Kıyametten önce Süfyani'nin ortaya çıkışına dair;

"Velev terâ iz feziû felâ fevte ve uhizû min-mekânin karîb"[5] (T64b).

Mehdi'nin İstanbul'u fethetmesinde yer alacak gaziler hakkında;

"Lehum fi'd-dünya hizyun velehum fi'l-âhireti azâbun azîm"[6] (T66b).

Hz. Peygamber'in Miraç'ta Allah Teala ile olan yakınlığına dair;

"Kurbu kâbe kavseyn"[7] (T60b).

Kıyamet günü güneşin batıdan doğmasına dair;

"Yevme yetî badu âyati rabbike lâ-yenfeu nefsen îmânuhâ lem tekun âmenet min-kablu"[8] (T72a).

Kıyametten önce Dabbe'nin ortaya çıkışına dair;

"Ve izâ vakaa'l-kavlu aleyhim ahracnâ lehum Dâbbeten mine'l-ardi tukellimuhum"[9] (T67a).

Kıyamet gününde Sur'a üflendikten sonra yaşanacaklara dair;

"Yevme natvi's-semâe ke-tayyi's-sicilli li'l-kütübi"[10] (T73b).

"V'el-ardu cemîân kabdatuhû yevme'l-kıyameti ve's-semâvâtu

---

[2] "O gün Rabb'inin arşını bunların da üstünde olan sekiz (melek) yüklenir." (Hâkka/69: 17).

[3] "Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir." (İsrâ/17: 1)

[4] "Sütunlarla dolu İrem'e" (Fecr/89: 7).

[5] "Korkuya ve telâşa kapıldıklarında onları bir görsen! artık kaçış-kurtuluş yoktur, yakın bir yerden yakalanmışlardır." (Sebe/34: 51).

[6] "Böyleleri için dünyada rezillik var, âhirette de onlar için büyük azap vardır." (Bakara/2: 114).

[7] "Öyle ki, iki yay kadar hatta daha yakın oldu." (Necm/53: 9).

[8] "Daha önce inanmamış yahut inancı kendisine iyilik kazandırmamış kimseye, Rabbinden bazı işaretler geldiği gün iman etmesi fayda sağlamaz." (En'âm/6: 158).

[9] "Söylenen (kıyamet) başlarına geldiği zaman, onlara yerden bir yaratık çıkarırız [da insanların ayetlerimize kesin bir şekilde iman etmedikleri konusunda] onlarla konuşur" (Neml/27: 82).

[10] "O dehşet günü gökleri yazılı kâğıt tomarlarını dürer gibi düreriz." (Enbiya/21: 104).

matviyyatun bi-yemînih"[11] (T73b).

Ayetleri nakledilmiştir.

1.6.2. Hadisler

Metinde anlatılan konuyla alakalı doğrudan veya dolaylı olarak hadisler nakledilmiştir. Bu hadislerden bazıları Arapça nakledilirken bazıları Türkçe olarak nakledilmiştir. Metinde yer alan başlıca hadisler şunlardır:

Akik taşı hakkında;

"Tehattemû bi'l-akîki fe-innehû yedfeu'l-game" (T33b).

Şam şehri hakkında;

"Hâzâ Hîretullah" (T38a).

Dünyanın ömrünün süresiyle alakalı olarak;

"Ben gelinceye kadar dünyadan beş bin altı yüz sene mürûr etmiştir." (T63a).

Kıyametten sonra ilk Hz. Peygamber'in dirileceğine dair;

"Ene evvelu men tenşşaku ani'l-ardi." (T74b).

Kıyamet zamanı Mahşer Yeri'nde Sahra Taşı'ndan başka bir şeyin gölgesinin olmayacağına dair;

"Yevme lâ-zılle illâ zıllu'l-Arş" (T76b).

Hadisleri nakledilmiştir.

1.6.3. Kıssalar

Eserde Hz. Âdem, Hz. Musa, Hz. Süleyman, Hz. İdris, Hz. Şit, Hz. İsa, Hz. Nuh ve Hz. Muhammed'in kıssaları konuyla alakalı olarak anlatılmıştır. Eserde Akbus Denizi'ndeki Behmut Balığı hakkında bilgi verilirken Hz. Musa'nın Allah Teala ile Tur Dağı'nda konuşmasının anlatıldığı kıssaya yer verilmiştir:

"Musa Peygamber, Allah Teala'dan Behmût balığını görmeyi istedi. Allah 'Ya Musa! Sen onu görmeye tahammül edemezsin.' diye buyurdu. Hz. Musa fazla rica edince Allah buyurdu ki 'Var imdi filân denizde kudretimi gör.' deyince Hz. Musa o denize gitti. Bir balığın başının denizden çıktığını gördü ki burnu ilk göğe dokunmuş olmasına rağmen ağzı görünmez. Hz. Musa'nın aklı gitti. Kendisini toparlayınca gördü ki o balık gitmiş. Allah'a

[11] "kıyamet gününde bütün dünya O'nun avucundadır; gökler de O'nun kudret elinde dürülüp bükülmüştür." (Zümer/39: 67).

sual eyledi ki 'Ya Rab! Behmût balık bu mudur?' Allah Teala 'Ya Musa! Bu değildir. Ama Behmût balık her gün iki yüz bin tane bunun gibi balık yutar.' dedi." (T46b).

1.7. Mir'âtü'l-Kâinat'ın Dil ve Üslubu

Mir'âtü'l-Kâinat, "sade nesir" olarak nitelendirilebilecek bir nesir üslubu çerçevesinde kaleme alınmıştır. Secili yapılar ve simetrik ahenk unsurları kullanılmamıştır. Eserin üslubunda tahkiyeli, betimleyici ve açıklayıcı anlatım ön plana çıkmaktadır. Bunun dışındaki diğer hususlar "manzum unsurlar", "mübalağa üslubu", "mecazlı ifadeler", "secili ifadeler", "cümle yapıları ve devrik cümle kullanımı", "Arapça-Farsça unsurlar", "arkaik unsurlar", "deyim ve atasözleri" başlıkları altında ele alınmıştır.

1.7.1. Manzum Unsurlar

Her ne kadar manzum parçaların sayısı az olsa da metinde yeknesaklığı kırmak için yer yer manzum unsurlardan istifade edildiği görülür. Bu kısımlar öncesinde müellif "beyt" ifadesini kullanmıştır.

"Hilafet-i İmam Muhammed Mehdî Maa-Hükûmet-i İsa" faslından sonra bu dönemdeki adalete vurgu mahiyetinde bir beyit kaleme alınmıştır:

"Adâletden kopar bu cümle ahvâl
Adâlet olıcak böyle olur hâl" (T71b).

"Mahşer Yeri" faslında mahşer yerini anlatacak bir dilin ve yazacak bir kalemin olmadığını müellif bir beyit ekleyerek tekit etmiştir:

"Dil mi var mahşer yirin ide beyân
Yâ kalem mümkin midür ide ayân" (T77b).

1.7.2. Tahkiye Unsurları

Eserin en belirgin üslup özelliğidir. Zira eserde anlatılan birçok unsurun tarihî ve mitolojik geçmişlerine dair hikâyeler anlatılmaktadır. Özellikle kozmogonik unsurların yer aldığı bölümlerde tahkiye üslubunun esere hakim olduğu görülür. Örneğin Hacerü'l-Esved taşı hakkında bilgi verilirken renginin siyah olmasına dair hikâyeyi anlatır:

"Allah Teala o taşı sonradan Cebrail ile Hz. Âdem'e gönderdi ve Hz. Âdem de onunla gözlerinin yaşını silerken bir gün taş tekellüm eyledi ve Hz. Âdem'e hikâyeyi bildirdi ve kendinin evvel melek olduğunu söyleyerek: 'Ya Âdem! Sen öyle etmesen ben de böyle olmazdım', demesini Allah Teala hoş görmeyip tekrar o taşa gazab edip beyazken kara oldu." (T35a).

1.7.3. Uzun Cümle Yapıları ve Devrik Cümle Kullanımı

Eserde yer yer kısa cümleler olsa da genelde cümlelerin zarf-fiil ekleri ve çeşitli bağlaçlarla birbirine bağlanarak uzadığı görülür. Bununla birlikte devrik cümlelerin kullanımı azdır. Aşağıdaki örnek Mekke şehri hakkında bağlaçlar ve zarf-fiil ekleriyle bağlanmış yaklaşık bir sayfalık bir cümleden alınmıştır.

"Bu Mekke-i Mükerreme'nün bir adına ***da*** *Ümmü'l-Kurâ* ***ve*** *bir adına Beled-i Harâm* ***dinilüp*** *bir şehr-i şerifdür* ***ki*** *Hicâz memleketinde vâkı* ***olup*** *re's-i arâzî-i mukaddese* ***ve*** *yirün tâ ortasında* ***olup*** *dimişler* ***ki*** *her tarafından arşın tutılsa aslâ tehallüf* ***itmeyip*** *tâ ortasında* ***ve*** *gayet ile yüksegindedir. Yirün göbegi* ***ve*** *bütün şehirlerin başı* ***ve*** *evveli bu* ***olup*** *büyük* ***ve*** *küçük iki haremi* ***ve*** *ikisinin arasında bir hisârı vardur* ***ki*** *bunda dahı Harâm-ı Kebîr'ün içinde beş dağ* ***olup*** *Minâ* ***ve*** *Müzdelife* ***ve*** *Mahsabâ* ***ve*** *Vusta* ***ve*** *Ûlâ ve Mescid-i İbrahim* ***olup*** *hisârınun dört kapısı var* ***ki*** *biri Bâb-ı Safâ* ***ve*** *biri Bâb-ı İbrahim* ***ve*** *biri Bâb-ı Umre* ***ve*** *biri Bâb-ı Şeybe* ***olup…*** *"* (T34a).

1.7.4. Açıklayıcı Anlatım

Ansiklopedik bir eser olan Mirâtü'l-Kâinat'ta görülen temel üslup özelliklerinden bir diğeri de açıklayıcı anlatımdır. Bu çerçevede eserde birçok unsur hakkında bilgi verilerek açıklama yapıldığı görülür:

"Felek-i Nâr, hakîkatde felek olmayıp lâkin cihet-i ulüvde olduğundan dolayı felek denilip bu da bir cism-i basîttir ki Allah bunu da diğerleri halk olunduğundan halk edip bir adına da Küre-i Nâr denir." (T16b).

1.7.5. Betimleyici Anlatım

Eserin genelinde dikkat çekici üslup özelliklerinden biri betimleyici anlatımdır. Bu nedenle metinde sıfatlar oldukça fazla kullanılmıştır. Bu şekilde eserde anlatılan soyut unsurların okuyucunun zihninde somut

bir görüntüsü oluşturulmaya çalışılmıştır. Bazı nüshalarda kullanılan çizimler de bu amacın önemli bir göstergesidir. Örneğin Deccal'in eşeğinin tavsifinin yapıldığı kısımda betimleyici unsurların yoğunlaştığı görülür:

> *"Bu Deccal eşeğinin da ki adı yukarıda geçmiştir ki kendi olduğu cezîrededir.* ***Uzunluğu yedi fersah*** *ve* ***yoğunluğu üç fersah*** *olup* ***teni kızıl kana benzer*** *ve* ***dört ayakları kara*** *ve* ***karnı beyaz*** *olup* ***alnı sakar, kulakları oldukça büyük*** *olup her birinin altına bin âdemî sığınıp* ***insan gibi söyleyip her adımı üç günlük yol*** *olup bunun alnında da "Kâfirun billah" diye âşikâre yazılmıştır."*(T68b).

1.7.6. Mübalağalı Anlatım

Metinde özellikle kozmogonik unsurların anlatıldığı kısımlarda sayılarla yapılan mübalağa dikkat çekmektedir:

> *"Cennette* ***sekiz yüz bin bin bin bin*** *ulu şehirler yapıp ve her şehrin* ***dört bin bin bin bin*** *gümüşten kapısı vardır ki pervâzları altın olup her şehrin* ***sekizer yüz bin bin bin bin*** *kırmızı altın ve türlü mücevherden de köşkleri vardır."*(T7a).

Nicelik hususunda yapılan mübalağanın yanı sıra nitelik olarak da mübalağalı ifadeler yer almaktadır. Aşağıdaki örnekte Nil Irmağı hakkında mübalağalı ifadeler dikkat çekmektedir:

> *Bu Nîl Irmağı büyük bir ırmaktır. Tatlı olup demişler ki eğer buna bazı nesne karışmasaydı* ***lezzetinden içmek mümkün olmazdı****… El-hâsıl* ***vücûdı dünyanun sebeb-i imâreti*** *ve* ***ademi maâzallah sebeb-i fenâsı*** *gibi olmuştur."*(T25a).

1.7.7. Mecazlı Anlatım

Eserde betimleyici ve açıklayıcı anlatımın yanı sıra yer yer mecazlı anlatım örnekleri görülür. Özellikle mitolojik ve kozmogonik unsurlarda mecazlı anlatım yoğunlaşır. Aşağıda yer alan örnekte kıyamet tasviri yapılırken mecazlı bir anlatımın benimsendiği görülür:

> *"Bu Nefha-i Saik'te* ***cemî yıldızlar denizlere dökülüp*** *denizler kuruyup ve ne kadar* ***dağlar varsa penbe gibi atılıp*** *ve yerler gökler zelzeleye varıp dağlar ve tepeler ve binâlar ve dikili nesne kalmayıp dümdüz olup melekler ve âdemî ve cin ü dîv ü perî ve*

şeytânlar ve hayvânlar hepsi bir uğurdan helâk olup lâşeleri nâ-bedîd ola."(T68b).

1.7.8. Secili İfadeler

Eserin genelinde secili bir üslup benimsenmemiştir. Bunda eserin öğretici amacının etkili olduğu düşünülebilir. Öte yandan eserde nadir olarak Hüsamedîn Bursevî'nin Edirne ve Bursa'ya dair kaleme aldığı telif kısımlarda secilere yer verildiği ve üslubun ağırlaştığı görülmektedir:

> *"Gûyiyâ cennetden çıkmadur ki evcleri sakf-ı merfûa berâber ve kapu ve derîçeleri umûmen sîm ü zer olup içi tolu dırahtân-ı bâlâ-nişân ve anâdil-i hoş-elhân envâ-ı terennümle nağme-serâyân ve her biri medh-ı sultân-ı selâtîn-i cihân idüp her tarafında enhâr-ı selsebîl cereyân ve âb çeşmeleri revân ve her biri rûh-bahşâ-yı ins ü cân ve râhat-efzâ-yı âlemiyândur."* (T42b).

1.7.9. Deyim ve Atasözleri

Mir'âtü'l-Kâinat'ın halk deyişleri, deyim ve atasözleri bakımından zengin bir eser olduğu söylenemez. Bunun yanı sıra yer yer Arapça bazı darb-ı mesellerin kullanıldığı görülür. Örneğin Ebû Kûd Kuyusu hakkında bilgi verilen bölümde "Her kim suyunu içerse ahmak olur ki darb-ı mesel olunup 'Ahmakun mimmen şeribe min-biri Ebî Kûd' denir." (T29b) ifadelerinde görüldüğü üzere Ebû Kûd hakkında Arapça bir atasözü nakledilmiştir.

1.7.10. Arapça-Farsça Unsurlar

Arapça unsurlar mukaddime ve dua bölümlerinde artmaktadır. Genel olarak eserde hadisler ve ayetler dışında Arapça unsur azdır. Bunun dışında bazı dua, temenni ve tazim ifadeleri Arapça olarak cümle ve bölüm sonlarında kullanılmaktadır.

Osmanlı nesir geleneğinde eserlerin mukaddime kısımlarında Arapça ifadelerin yoğunluk kazandığı bilinmektedir. *Mir'âtü'l-Kâinat*'ta da bu durum görülür. Sultan II. Osman Arapça *"El-mezkûr ismuhu'ş-şerif fimâ-beyne's-semek ve's-simâk ve'l-meşhûr resmuhu'l-latîfu inde ehli's-serâ ve'l-eflâk Ebû'l-adl ve'l-ihsân es-sultan ibnü's-sultan es-*

Sultan Osman Gazi Han İbnü's-sultan Ahmed Han Hazretlerine ki cealallahu muammeran bi-tûli'l-ezmân ve rızkuhu'n-nusrete alâ-adâihî fî-külli'l-ahyan" (T1b) ifadeleriyle zikredilmektedir.

Eserde ayet, hadis ve bazı kalıp ifadelerden istifade edilmek suretiyle Arapça unsurlara yer verilmiştir. Açıklanan unsurların dinî arka planına dair yer yer ayet ve hadisler kullanılırken kalıp ifadelerin genellikle cümle sonlarında dua mahiyetinde kullanıldığı görülür. Örneğin kıyametle alakalı unsurların ele alındığı kısımlardan "Mahşer Yeri" başlıklı bahiste ayetlerin kullanım sıklığı artmaktadır. Aşağıda yer alan örnekte cennet ve cehenneme gideceklerin ayrılmasına dair Yasin suresi 59. ayetten iktibas yapılmıştır:

> *"Bir yol Arâf'a bir yol cehenneme gidecektir ki o mahalle varıldığında Arş'ın altında büyük bir melek nidâ idecektir* ***"V'emtâzü'l-yevme eyyühe'l-mücrimûn"*** *yani "Mücrim olmayandan ayrılın ey mücrimler!"* (T77b).

"Kavsullahi'l-Azam" bahsinde gökkuşağına "kavs-i kuzah" denilmesine dair Hz. Peygamber'in bir sözü ile açıklama getirilmiştir:

> *"Buna da ekser-i nâs "elegüm sağmal" deyip bilmeyip "kavs-i kuzah" derler. Lâkin Resûlullah der ki:* ***'Lâ-tekûlû kavsi kuzah fe-inne kuzah min-esmâi'ş-şeyatîn'*** *yani buna sakın kavs-i kuzah demeyin. Zira "kuzah" şeytan adlarından olup şeytanlar yayı demektir."* (T20b).

Eserde bazı açıklamalardan sonra müellifin bağlama uygun olarak bazı Arapça dua cümlelerine yer verdiği görülür:

> *"...îmân da olmayıp hepsi ehl-i îmân bir yerden vefat ideler.* ***Âh min-fevti'l-ihvân Allahumma'hşurnâ maahum fi'l-cinân"*** (T72b).

Metinde aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi Arapça kalıp ifadelerden de faydalanılmıştır:

> *"...etrafında altın ve gümüşten ve mücevherden o kadar maşrabalar ve bardaklar vardır ki* ***ke-adedinnücûm fi's-semâ****dır"* (T8b).

1.7.11. Arkaik Unsurlar

Eserin yazıldığı döneme göre (XVII. yüzyıl) arkaik sayılabilecek

"götüri, kaçan, sagışınca, bolay ki, kalavuz, örü durup, uşda, degirmirek, arkun arkun, yab yab, çokuşmak" gibi arkaik kelimelerin yer yer kullanıldığı görülmektedir.

2. Mir'âtü'l-Kâinat'ın İçerik Dökümü

Çalışmamızın bu bölümünde *Mir'âtü'l-Kâinat*'ın arka planda istifade ettiği kaynaklar ile içerdiği ve ilişkili olduğu kavramlar, "Dinî Unsurlar", "Tabiat", "Kozmogoni", "Cemiyet" ve "Eskatoloji" ana başlıkları altında sınıflandırılarak içerik dökümü yapılmıştır. Burada bilinen bilgilerin tekrar edilmesi yerine *Mir'âtü'l-Kâinat*'ta bahsi geçen konu hakkında anlatılanlar üzerinde durulmuştur.

2.1. DİNÎ UNSURLAR

2.1.1. Melekler

Mir'âtü'l-Kâinat'ta birçok meleğin görevi, özellikleri ve bulundukları yerler hakkında bilgi verilir. Ayrıca "Melekler" adında bir bahis açılarak bilgi verilmiştir.

Meleklerin her biri farklı yaratılışta, farklı surette ve hizmettedirler. Melekler o kadar çoktur ki kâinatta her zerre için bir melek yaratılmıştır. Cinsiyetten, doğmak ve doğurmaktan, yeme-içmeden münezzehtirler. İlk zamanlarda bunlar insanlara görünürlerken daha sonra görünmez olmuşlardır. İsrafil, Mikail, Cebrail ve Azrail dört ulu mukarreb meleklerdir (T17b). Ayrıca Gılman ve Vildan, kıyafetlerinin ve güzelliklerinin tarifi olmayan taze oğlanlara denir. Bunlar kıyametten sonra cennette müminlere hizmet edeceklerdir (T10).

2.1.1.1. İsrafil

Mukarreb meleklerden biri olan İsrafil, Arş'ın altında bulunmaktadır. Arş'ı omuzlarında taşıyan meleklerden biridir. Allah Teala, "Âdem'e secde edin." diye meleklere emrettiğinde ilk İsrafil secde etmiştir. İsrafil'e ruha üfleme görevi verilmiştir. Bütün canlılara, Allah'ın emriyle İsrafil tarafından ruh üflenir. Sur nurdan yapılmış, boynuz şeklinde büyük bir nesnedir. Ölen herkesin ruhu onun içine girer. Kıyamet günü emrolunduğunda İsrafil Sur'a üç defa üfleyecek ve kıyamet kopacaktır (T18a). İsrafil, Sahra-i Firdevs'in üzerinden (T37b) Sur'a üç defa üfleyecektir (T73b).

2.1.1.2. Mikail

Mikail aleyhisselam Kürsi'nin üzerinde bulunmaktadır. Boynunda Levh-i Mahfuz asılıdır. Mikail'i Allah Teala rızıklar üzerine görevlendirmiştir ve yağan yağmurlar, karlar, yerden biten ağaçlar, otlar hepsi onun tasarrufu altındadır (T18b). Rih-i şimal, rih-i saba, rih-i cenub, rih-i debur rüzgârları Mikail'in hükmündedir (T19b). Hz. Âdem'in ölüsü Mekke'de Ebu Kubeys Dağı'nda Cebrail ve Mikail tarafından yıkanmıştır (T57a).

2.1.1.3. Cebrail

Cebrail aleyhisselama "Ruhu'l-Emin", "Ruhü'l-Kuds", "Tavusü'l-Melaike", "Namus-ı Ekber" ve "Peyk-i Celil" de denilmektedir. Cebrail aleyhisselam, Allah Teala'nın habercisidir. Onun makamı Sidre'dedir. O diğer bütün meleklerden daha hızlıdır. Hak Teala, bunu emîn-i vahy kılmış ve gökten inen bütün kitapları peygamberlere bu indirmiştir. Cebrail, Allah Teala ile peygamberler arasındaki sırlara vâkıf idi. Allah Teala, Cebrail'i gazap meleği kılıp buna bir sayha vermiştir ki eğer bir kere çağırsaydı bütün mahlukat helak olup bütün yerler ve gökler yıkılırdı (T18b).

Beytü'l-Mamur'un içine altından minber ve dışına ak gümüşten bir minare konulmuştur. Her cuma günü melekler oraya toplanır, Hazret-i Cebrail müezzinlik ve Mikail imamlık yapar ve cuma namazlarını kılarlar. Hazret-i Cebrail sevabını müezzinlere ve Mikail ise imamlara ve hatiplere, diğer melekler ise cuma namazını kılan müminlere bağışlarlar, denilmiştir (T12b).

Cebrail'in makamı olan Cennetü'l-Meva, Sidretü'l-Münteha'nın altındadır. Burada olan meleklerin hepsi vildan yüzlü olup her meleğin inci ve mercanla süslenmiş ikişer kanadı vardır. Hak Teala'dan utandıkları için hepsi kanatlarıyla yüzlerini kapatıp kıyamete kadar Allah'ı tesbih ederler (T13b).

2.1.1.4. Azrail

Azrail'in lakabına "Kâbızu'l-Ervah", "Hadimü'l-Lezzat" ve "Muharribü'l-İmarat" denir. Makamı dünya göğüdür. Bütün canlıların

sayısı kadar baş, el, ayak sahibidir ve gözü, kulağı da vardır. Bir rivayete göre Levh'e bakar ama aslında elinde Levh suretinde bir defteri vardır. Bu defterde bütün olacakların olacağı zamanlar yazılıdır ve vakti geldiğinde bütün canlıların canlarını alır. Kimilerine göre bütün canları kendisi alır. Bazılarına göre ise hizmetinde sayısız melek vardır, onlara aldırır (T19a). Azrail, Felek-i Kamer'dedir (T16a). İnsanın yaratılması bahsinde Allah Teala'nın emrine binaen Azrail, Yer'e merhamet etmeyip Yer'in her tarafından birer avuç toprak alıp gelmiştir. Bu sebeple ruhların kabzedilmesi görevi ona verilmiştir (T51a). Nefha-i Saik'ten sonra Allah Teala, "Başka kim kaldı?" deyince, Azrail titreyip "Ya Rab! Bu zayıf ve fani Azrail kaldı." der. Allah Teala, cennetle cehennem arasında can acısını tatması için kendi canını almasını söyler (T73b).

2.1.1.5. Azazil/İblis/Şeytan

Azazil'in bir adı "Haris" ve "Ebû Mürre" olup sonradan ona "Şeytan" ve "İblis" denilmiştir. Ne kavminden olduğunda ihtilaf vardır. Ateşten yaratılmış olup yerde ve gökte ibadet etmediği yer yoktur. Cennette Rıdvan'la birlikte muhafızlık yapmıştır. Daha sonra Arş'a çıkıp bütün meleklere hoca tayin edilmiştir. Bütün melekler onun nurunu görmeye âşıkken Allah Teala buyurdu ki Hz. Âdem yaratılınca meleklere ona secde etmeleri emredildiğinde içlerinden reisleri olan emrime karşı gelecektir. Azazil, Allah'ın emrine karşı gelene bin yıl lanet eder. Sonunda bu asi kendisi olmuştur. Hz. Âdem'e secde emri geldiğinde itaat etmeyip "Ben ondan hayırlıyım." demiştir (T50a). Melekler secde ettiklerinde Azazil'in secde etmediğini ve lanet halkası ile lanetlendiğini gördüklerinde bir kez daha şükür secdesine gitmişlerdir. Bundan sonra ismi değişerek "Şeytan" ve "İblis" olmuştur. Ayrıca cismi de değişip endamı siyah ve murdar bedeni tebah olmuştur. Kafasında siyah boynuz bitip Hindistan sığırı gibi uçları birbirine kavuşmuştur. Sonradan Hz. İsmail bir gözünü çıkarmıştır. Şu anda bu şekilde Bahr-ı Muhit'te veya yerin yedinci katındadır. Dilediği şekle girmeye kadirdir. İnsanları daima dalalete sürükler. Azazil, kıyamete kadar sağ olup kıyamet koptuğunda ölecektir (T52b).

2.1.1.6. Erham Melekleri

Hak Teala, "Erham Melekleri" denilen bir alay melek yaratmıştır. Anaların rahimlerine evlatları düştüğü zaman bu melekler o evlatların, öldüklerinde defnolunacakları yerden bir ceviz büyüklüğünde toprak alırlar ve rahimlerinde bu topraktan evlatları hasıl olur. İnsanların, öldüklerinde defnedildikleri yer bu toprağın alındığı yerdir (T57b).

2.1.1.7. Rıdvan

Rıdvan, insan suretinde ulu bir melek olup cennetin baş zabitidir. Cennette olanlar onun hükmü altındadırlar. Güzelliği ve giyiminin vasfı mümkün değildir. Dârü'n-Naîm'de olup cennetleri gezmek isterse yürüyerek gezer. Dilerse çeşitli cevherlerle süslenmiş binlerce kanadıyla uçarak gezer (T10a).

2.1.1.8. Sarfiyayil

Arş'ın köşesinde sinmiş tir tir titreyen Sarfiyayil adlı bir melek vardır. Bu melek Arş'ı görmek istemiştir. Hak Teala'dan rica edip önceden yüz bin kanadı ve ona göre kuvveti varken Hak Teala bir o kadar daha kuvvet ve kanat vermiştir. Yüz bin süratle uçup Arş'ın bir ayağının yukarısına varamayınca aczini anlayıp hicabından "Sübhâne Rabbiye'l-Azîm" diyerek belini büküp kıyamete kadar öylece duracaktır (T5a).

2.1.1.9. Azap Melekleri/Malik

Cehennemin her başını yetmişer bin yular ile zapt eden azap melekleri vardır. Bu meleklerin heybetinden yüzlerine bakılmaz, gözleri görmez, kulakları işitmez ve kalplerinde merhamet yoktur. Hepsinin reisleri on dokuz melektir. Bunlara "Huzzân-ı Cehennem" ve "Hazene-i Nâr" denir ki en başlarının adı da "Malik"tir (T47a).

Arş'ı omuzlarında taşıyan dört ulu melekten biri İsrafil'dir. Bu meleklerin her biri insan, biri inek, biri arslan ve biri de akbaba suretindedir (T3a). Bu melekler ahirette sekiz olacak ve Arş'ı mahşer yerinde taşıyacaklardır. Arş'ta bulunan melekler Kerrûbiyûn melekleridir ve daima Allah'ı tesbih ederler (T3b). Eserde, Hz. Peygamber'in Miraç Gecesi, Arş'ın altında kırk bin boynuzu olan, her bir boynuzunun arası biner yıllık mesafe ve üzerinde kırk bin melek olan bir melek gördüğünden bahsedilir (T4b).

Her göğün birer zabit meleği vardır. Yedinci göğün zabitinin adı "Refrail"dir (T11a). Müşteri'dekinin "Semhail" veya "Kelkail;" Mirrih'tekinin "Kelkail;" Şems'dekinin "Salsail;" Zühre'dekinin "Sadail;" Utarid'dekinin "Mihail;" Kamer'deki meleğin adı ise "İsmail"dir (T16a).

Hacer-i Esved de ilk zamanlarda bir melektir. Hz. Âdem cennete konulduğunda buğday ağacını yemesinden meneder. Bir hizmete gittiğinde Hz. Âdem buğdayı yer. Bu sebeple Allah'ın gazabına uğrar ve bir beyaz mücevhere dönüşür. Hz. Âdem'in cennetten çıkarken yanına almış olduğu şeylerden biri de budur. Hz. Âdem bu taşa gözyaşını silerken konuşup Hz. Âdem'e, Onun hatasından dolayı bu hâle düştüğünü söyledi. Bu durum Allah Teala'nın hoşuna gitmedi ve tekrar gazap edip rengi beyazken siyah oldu (T35a).

2.1.1.10. Milas Melek

Arş'ın altında uzunluğu on iki bin arşın, eni ise ona göredir. İki elini bu yerlerin altından sokup iki taraftan çıkarıp sıkıca tutmuştur. Allah o meleğe o kadar kuvvet vermiştir ki bu bütün yerleri taşımasına rağmen elinde bir şey yok gibidir (T45b).

2.1.2. Cinler

Eserde "Cinnîler" adında bir fasıl altında detaylı bilgi verilmiştir. Burada bunların isimlendirilişi, cinsiyetleri, ırkları, dinleri, nerelerde bulundukları, insanlarla ve diğer tarihî ve efsanevi şahsiyetlerle olan münasebetleri hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Cinler bir topluluktur ki sayılarını ancak Allah Teala bilir. Bunlar da doğup ölür. Bunlara "ervah" ve "melaike-i süfliyye" de denir. Cinlerin isimlendirilmesinin sebebi gizli olmalarından dolayıdır. Bunlar birçok kişiye görünür. Lakin hayvanat yiyenlerden kaçarlar. Bunları Azazil ile yeryüzünden götürüp adalara döktüler. O vakitten beri bunlar da erkekli ve dişili olarak çoğalmışlardır. Hâlâ bütün yeryüzü ve yer altı bunlarla doludur. Bir tayfadır ki ne şekle dileseler müteşekkil olurlar ve insana faydalarından çok zararları olur. Bunlar gündüzleri de güneşin nurundan kaçtıklarından dolayı yer altında bulunurlar. Geceleri hepsi

yeryüzüne çıkarlar. Bunların çeşitli cinsleri vardır. Müslüman, kâfir, Yahudi, Çingene, Ermeni, Arap, Acem, Tatar, Türk ve diğer cinsleri vardır. Bunların yedi ulu padişahı vardır ki her biri bir yıldızın hükmündedir. Her haftada birer güne hükmederler ve onların avratları vardır. Gece hükmederler. Bunlar da dillerince okuyup, dinlerince ibadet edip, bunlara mahsus yemek, şarap ve mahsus elbiseleri olup Resulullah bunlara da gönderilmiş ve peygamberliği tebliğ eylemiştir. O cin padişahlarının yedisi gelip Mekke-i Mükerreme'de Peygamber'imiz ile buluşup Müslüman olmuşlar, Kur'an-ı Azim onlara da verilip şeriat hükümleri öğretilmiştir ve bizim gibi Müslümanlar, dindarlar, şeriat hükümlerine uyanlar daima "Lâ-İlâhe İllallah Muhammedun Resûlullah" deyip bizim gibi cuma namazını ve bayram namazlarını kılmışlar. Kezalik bizim gibi müftüleri, kadıları, müderrisleri, nasihat edenleri ve hepsi insanların hepsinde olan İslam adabı onlarda da mükemmel ve tertipli olup ahirette Müslümanları cennete girerler ve dünyada nebilerden Hz. Süleyman, âlimlerden veziri Asaf bin Berahya ve hükümdarlardan İskender-i Zülkarneyn bunları kontrol altına almışlardı. Onlardan sonra da birçok kontrol altına alanlar gelmiş ve bunları kontrol altına almışlardır. Niceleri vardır ki bunların her bir kavmini hazırlamak için mahsus ve tekrar tekrar davetler edip çabalayarak okuduklarında her nerede bulunsalar gelirler ve lazım olan hizmeti görürler (T50a-T50b).

2.1.3. Kitaplar

Tevrat, Zebur ve İncil'in hangi peygamberlere gelmiş oldukları hakkında bilgi verilmesinin yanı sıra peygamberlere gönderilen suhuflar hakkında da bilgi verilmektedir.

Dört kitaptan biri "İncil", biri "Tevrat", biri "Zebur", biri "Furkan" dır (T69b). Gökten inen suhuflar toplam yüz on suhuftur. On suhuf Hz. Âdem'e, elli suhuf Hz. Şit'e, otuz suhuf Hz. İdris'e, on suhuf da Hz. İbrahim'e, on suhuf Tevrat'tan önce Hz. Musa'ya inmiştir. Dört kitaptan biri Tevrat'tır ki Hz. Musa'ya inmiştir. Biri Zebur'dur Hz. Davud'a inmiştir. Biri de İncil'dir ki Hz. İsa'ya ve biri de Furkan'dır ki bizim Peygamber'imiz Hz. Muhammed'e inmiştir. Furkan'ın hükmü hepsinin hükümlerini nasihat eden olup Hz. Muhammed'den sonra artık nebi ve mürsel gelmeyip ve katiyen suhuf ve kitap da inmeyip her kim

“Ben mürselim.” der veya kitap ortaya koyarsa bununla amel olunmamalıdır (T59a).

Metinde, birçok husus hakkında Kur'an-ı Kerim’den ayet iktibasları yapılmıştır. Bu iktibaslar “Allah Teala Kur'an-ı Azim’inde”, “Kur'an-ı Azim’de”, “Bu hikâyet Kur'an-ı Azim’de buyurulup”, “Allah bunun için Kur'an’da buyurmuştur ki” ifadeleriyle nakledilmiştir. Eserde bilgi verilen hususlar hakkında konuya mutabık olarak Kur'an’da nasıl yer aldıkları ve konuya dair Kur'an’da ne denildiği ayetlerle açıklanmaktadır. Örnekte Kahire şehri ile ilgili olarak Kur'an’da kaç defa geçtiği ve nasıl geçtiği hakkında bilgi verilmektedir.

> *“Buna 'Mısr-ı Kâhire' de denir ve 'Ümmü’d-dünya' künyesi ile yad olunur ve Allah bunu da* ***Kur'ân-ı Azîm’inde*** *on sekiz yerde medh eylemiş iken bir* ***ayet-i kerîmede*** *gayet ile zemm eyleyip buyurmuştur ki: “İnnehu kâne kavmen sûin fâsıkîn” yani bu Mısır fâsıklar şehridir deyip...”* (T39a).

2.1.4. Peygamberler

Eserde Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Peygamber’le ilgili detaylı bilgiler verilirken bazı peygamberler konuyla alakalı olarak ismen zikredilmiştir. Eserde “Enbiya-i İzam Aleyhimüsselam” ve “Rusül-i Kiram” fasıllarında peygamberlere değinilmiştir.

“Enbiya” haberciler demektir. Bunlar Hz. Âdem’in evlatlarından olup sayıları yaklaşık yüz yirmi dört bindir. Bunlar bir taife-i kiramdır ki bir veya birkaçı kavimlere Allah Teala’nın elçileri olarak gönderilmişlerdir. İlham-ı İlahi sahibidirler. İlhamla Allah’ın emirlerini kullarına bildirirler. Onlara gökten kitap inmiş olmayıp amelleri kendilerinden önce gelmiş olan mürsellerin kitaplarıyladır. Bunlar bizim Peygamber’imizde son bulmuştur. Artık kıyamet kopuncaya kadar bunlar gibi bir kimse gelmeyecektir. Eğer bir kimse ortaya çıkıp peygamberlik iddiası ederse katlolunmalıdır (T58b).

Rusül-i kiram, enbiya-i izamın içerisinde üç yüz on üç kişidir. İlk zamanlarda Hz. Âdem ve sonuncuları Hz. Muhammed olup bunlar da bir taife-i celiledir ki bazısına suhuf veya kitap inmiştir. İlham-ı İlahileri olanlar resuller ve mürsellerdir. Bunların başına “ülü’l-azm” denir.

Lakin içlerinden çok mükemmel ve çok faziletlisi bizim sultanımız Hz. Muhammed'dir. Hz. Muhammed, bütün dünyanın batısından doğusuna dek ne kadar insan ve cin varsa hepsine gönderilmiş olup peygamberlik hükümlerini bildirmiştir ve bütün mürseller hep ona muhtaçtırlar. Gökten inen suhuflar yüz on suhuftur. On suhuf Hz. Âdem'e, elli suhuf Hz. Şit'e, otuz suhuf Hz. İdris'e, on suhuf, Hz. İbrahim'e, on suhuf, Tevrat'tan önce Hz. Musa'ya inmiştir. Ayrıca dört de kitap inmiştir. Bunlardan Tevrat Hz. Musa'ya, Zebur Hz. Davud'a, İncil Hz. İsa'ya ve Furkan Hz. Muhammed'e inmiştir. Furkan'ın hükmü hepsinin hükmünü ortadan kaldırmıştır. Hz. Muhammed'den sonra nebi ve mürsel gelmeyecek olup suhuf ve kitap da inmeyecektir. Her kim ben peygamberim diyerek kitap gösterirse amel olunmamalıdır. Rusül-i kiramın her biri mucize sahibi ve ayet erbabıdır. Hepsinin mucizeleri kadar bizim Peygamber'imiz mucize göstermiştir. Mucize, aklın kabul etmeyeceği şeyler göstermeye denir. Mucize, sihire muhalif olup mürsellerden ortaya çıkar. Yalnız nebilerden mucize ortaya çıkmaz, demişlerdir. Hz. İdris, Hz. Nuh, Hz. Hud, Hz. Salih, Hz. İbrahim, Hz. İsmail, Hz. İshak, Hz. Yakub, Hz. Yusuf, Hz. Lut, Hz. Eyyüp, Hz. Şuayb, Hz. Musa, Hz. Yunus, Hz. Davud, Hz. Süleyman Hz. Zekeriyya, Hz. İsa, Hz. Muhammed gelmişlerdir. Diğer enbiya ve rusüllerin çoğu Benî İsrail'den ve bazıları Arap'tan gelmişlerdir (T59a-T59b).

2.1.4.1. Hz. Âdem

Eserde, Hz. Âdem'e birçok farklı bahis altında anlatılanlar içerisinde dolaylı olarak değinilmiştir. Ayrıca sırasıyla Hz. Âdem'in ve diğer canlıların yaratılması, Hz. Âdem'e isimlerin öğretilmesi, Hz. Âdem'in cennete girmesi, Hz. Havva'nın yaratılması, Hz. Âdem ve Havva'nın cennetten çıkarılması bahisleri anlatılmıştır.

Hz. Âdem yeryüzünde çifte ve çubuğa karışıp kendini sünnet etmiştir. Evlatları olmaya başlayınca gece ve gündüzleri birer defa birer kız ve birer oğlan doğardı. İlk doğan Kâbil olup Allah Teala "Her birini birine ver." diye emretmiştir. Allah Teala elif'ten ya'ya kadar yirmi dokuz harfi bir sayfada göndermiştir. İlk yazılı olan kitap dünyada bu olup çocuklara da öğretilir. Her dilin bir alfabesi olup yetmiş iki dil vardır. Hz. Âdem'in her dili bildiği ve kendi dilinin İbranice olduğu söylenir. Diğer diller sonradan ortaya çıkmıştır. Hepsinin makbulü Arapçadır.

Allah Teala, Hz. Âdem'e on suhuf indirmiştir. O suhuflarda ölü, kan ve domuz eti haramdır, diye bildirilmiştir. Cennette künyesi "Ebû Muhammed" iken çocukları olunca "Ebû'l-Beşer" olmuştur. Hz. Âdem'in kırk bin evladı olup kendisinden önce Hz. Havva vefat etmiştir. Bin yıl ömür sürmüş olup sonra yerine oğlu Hz. Şit'i halife bırakarak ona türlü vasiyetler eyleyip vefat etmiştir. Hz. Cebrail, vefatında cennetten meleklerle koku ve kefen getirip, Mekke'de Ebû Kubeys Dağı'nda bir mağarada mezarını kendisi kazmıştır. Allah Teala'nın buyurduğu üzere cenazesini Hz. Cebrail yıkamış, Mikail su dökmüş, namazını oğlu Hz. Şit kıldırmıştır. O mağaraya defnedilmiştir. O esnada yedi gün yedi gece art arda ay ve güneş tutulmuşlardır. Hz. Âdem'in vefatına yerler ve gökler ağlamıştır. Daha sonra Nuh Tufanı olunca Allah Teala, Hz. Nuh'a Hz. Âdem'in ölüsünü gemiye koymasını buyurmuştur. Hz. Nuh öyle edip sonra yine Allah'ın emri ile Hz. Âdem'i yine oraya defnetmiştir (T56b-T57a).

Hz. Âdem ve Havva'nın yaratılışı ve devamında yaşadıkları süreçler "Kozmogoni" başlığı altında detaylı olarak yer almaktadır (Bkz. Kozmogoni).

2.1.4.2. Hz. İdris ve Hz. Şit

Metinde Hz. Âdem'in evlatları Hz. İdris ve Hz.Şit hakkında "İdris ve Şit Aleyhimâsselâm Hikâyetleri" adında bir fasıl açılarak bilgi verilmektedir.

Hz. Şit, Hz. Âdem'in evladıdır ve Hz. Âdem'den sonra onun yerine halife olup Benî Mürsel olmakla kendisine de elli suhuf inip, dünyada bin ulu şehir yapıp da bütün şehirlerde birer minare yapıp, hepsinin üzerinde "Lâ-İlâhe İllallah Muhammedun Resûlullah" dedirtip yedi yüz yıl eksiksiz yaşamıştır ki bazıları söyler. Hz. Şit için, Hz. Âdem'in oğludur lakin Hz. Havva'dan olma değildir. Belki Hz. Havva'ya incindiğinden bir vakitte, Hz. Âdem, neslin devamını sağlayan erkeklik tohumunu bir küpe bırakıp hemen o küpten Hz. Şit ortaya çıkmıştır. Hz. Şit büyüyüp onu evlendirme zamanı geldiğinde diğer kardeşleri gibi kız kardeşi olmayıp evlenmek emri uygun olmadığından Hz. Âdem Allah Teala'ya Hz. Şit'in hususunu arz eylediğinde Allah Teala da Cebrail'e emredip "Var cennetten bir huri ilet. Hz. Âdem'e söyle ki Hz. Şit'i

evlendirsin." deyince öyle olunup o huriden Hz. İdris doğmuştur ki huri oğlu olmakla hayattayken o da cennete girmiş ve hâlâ cennettedir ve kıssası herkes tarafından bilinir. Dört peygamberdir ki kıyamete kadar her biri hayatta ve ikisi yerdedir. Yerdekilerden biri Hz. Hızır ve biri de Hz. İlyas olup Hz. Hızır denizde ve Hz. İlyas karadadır; biri Hz. İsa ve biri de Hz. İdris, Hz. İsa dördüncü gökte olup Hz. İdris şimdi cennettedir ki sağ elinde bir makas ve sol elinde türlü suretler ile nakışlı bütün bir kumaş vardır ki Allah Teala "Bundan bir kaftan biç ama suretlerini asla birinden kesme." demiştir. Hz. İdris de suretlerin sıklığından kesecek bir yerini bulamayıp hayrette kalmıştır (T57a-T57b).

2.1.4.3. Hz. Davud

Zebur, Hz. Davud'a indirilmiştir (T59a). Cennet ehilleri Hz. Yusuf cemalinde ve Hz. Davud nefesinde olacaklardır (T78a). Hak Teala'nın emriyle ilk olarak Hz. Süleyman'ın babası Hz. Davud Kudüs'ün inşasına başlamıştır (T37a).

2.1.4.4. Hz. Hızır

Peygamberliği hakkında farklı görüşler bulunan Hızır aleyhisselam *Mir'âtü'l-Kâinat*'ta peygamber olarak nitelendirilmiş ve kıyamete kadar hayatta olan peygamberlerden olduğu ifade edilmiştir (T57b). Deccal ile Hızır'ın münasebetine eserde detaylı olarak değinilmiştir (Bkz. Huruc-ı Deccal).

2.1.4.5. Hz. İbrahim

Beytullah faslında Allah Teala'nın emriyle Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından inşa edilmesi münasebetiyle bahsedilmiştir (T34b). Hz. İbrahim ve İsmail Kâbe'yi yaptıklarında yine Cebrail aleyhisselam Allah Teala'nın emriyle o taşı Hz. İbrahim'e teslim edip "Ya İbrahim bu taşı Kâbe'nin rükn-i Irakisine koy ki Beyt-i Mamur'dayken öyle olup Allah'ın emri de böyledir." demiştir (T35a). Hz. İbrahim'e on suhuf inmiştir (T59a).

2.1.4.6. Hz. İsa (Mesih), Meryem

Hz. İsa'ya *Mir'âtü'l-Kâinat*'ta "Nüzul-i Hazret-i İsa Aleyhisselam" adında bir başlık açılmıştır. Hz. İsa hâlâ dördüncü gökte bulunmaktadır

(T69b). Hz. İsa'ya indirilen kitabın adı İncil'dir (T59a). Hz. İsa'nın validesi Hz. Meryem'dir. Cennette Hz. Muhammed evlenip iki fasıl düğün olacaktır ki birinde Hazret-i Meryem Ana ile evlenecektir (T8b). Hz. İsa'nın yıkandığı kuyunun adı Matariyye Kuyusu'dur (bkz. Kuyular). Bebekler doğduğunda ağlamalarının sebebi şeytan yapışmasından dolayıdır. Hz. İsa ve Meryem'e yapışmamıştır (T58a). Hz. İsa'nın Kudüs'te hapsedildiği kilisenin adı Habs Kenisası'dır. Hz. İsa Beşiği Kubbesi, İsa Sofrası, İsa Kademi ve Hz. İsa'nın göğe yükseldiği Zeyta Dağı Kudüs'te bulunmaktadır (T37a). Kıyamete kadar hayatta olan dört peygamberden biri Hz. İsa'dır (T57b). Kıyametten önce Hz. İsa ile Deccal'in mücadelesi olacaktır. Deccal'in ölümü Hz. İsa'nın elinden olacaktır (T69b). Hz. İsa kıyamete yakın Şam'da bulunan, Emevi Camii olarak bilinen Beni Ümeyye Camii'nin Ak minare denilen minaresine inecektir (T38a, T69b). Başında yeşil sarık, sırtında beyaz yün ve elinde 4 kitap olacaktır. Müminler, Hz. İsa ile birleşerek Deccal'in üzerine gidecekler ve Kudüs kapısında Deccal'le karşılaşacaklardır. Burada Deccal, Hz. İsa tarafından öldürülecektir (T70a). Kıyamete yakın Yecüc ve Mecüc kavmi ortaya çıkacaktır. Bunlar Kudüs'e gelip Hz. İsa ve Mehdi'yi öldürmek isteyeceklerdir. Hz. İsa Müslümanlarla birlikte Tur Dağı'na çıkacak olup daha sonra Hz. İsa'nın duası ile Yecüc ve Mecüc helak olacaktır (T71a). Kıyametten önce "Hilâfet-i İmam Muhammed Mehdî Maa-Hükûmet-i İsa a.m." başlığı altında Kudüs'te İmam Muhammed Mehdî padişah ve Hazret-i İsa Hz. Muhammed'in kadısı ve vekili olup hükûmet edeceklerdir. Bu dönemde yeryüzünde hiç kâfir, müşrik ve nefsin arzusuna uyan kalmayıp, hepsi Müslüman olup yeryüzünde bir bolluk ve güven olacaktır. Bu hâl daha önce Hz. Âdem zamanında olmuştur (T71b). Daha sonra "Vefat-ı İmam Mehdî Maa Vefat-ı Hazret-i İsa" başlığı altında Hz. İsa yetmiş bin İslam ehliyle Mekke-i Mükerreme'ye gidip hac etmiştir. Oradan Medine-i Münevvere'ye gelip kırk yıl tamamlandığında Hazret-i İsa vefat edecek ve Hz. Muhammed'in yakınına defnolunacaktır (T72a). Cennette herkes Hz. İsa'nın göğe çekilme yaşı olan 33 yaşında olacaktır (T78a).

2.1.4.7. Hz. Musa

Hz. Musa'ya Tevrat indirilmiştir (T59a). Akbus Denizi'nde bulunan Behmut balığı anlatılırken bu balığın Hz. Musa ile olan hikâyesi

anlatılmıştır. Hz. Musa, Hz. Allah'tan Behmut balığını seyretmeyi rica etti. Allah buyurdu ki "Ya Musa! Sen onu görmeye tahammül edemezsin." Hz. Musa da fazla rica edince Allah buyurdu ki "Var şimdi filan denizde kudretimi gör." deyince Musa Peygamber o denize vardılar. Gördüler ki hemen bir balık başı denizden göründü ki burnu önceki göğe dokundu. Ağzı da görünmez. Hz. Musa'nın aklı gitti ve kendine gelince gördü ki o balık gitmiş. Allah'a sordu ki "Ya Rab! Behmut balığı bu mudur?" Allah söyledi "Ya Musa! Bu değildir. Ama Behmut balığı her günde bunun gibi iki yüz bin balık yutar ki gıdası böyle balık." dedi. Bazıları söyler. Akbus Denizi demirden olup, cehennemin üzerinden eriyip deniz olmuştur (T46b). Hz. Musa'nın balığı, "katanü'l-bahr" denilen canavar ve "karş" denilen canavar bunlar hep Bahr-ı Kulzüm'dedir (T23b). Hz. Musa'nın Allah Teala ile münacatı Tur Dağı'nda olmuştur. Ayrıca ona ateş gibi görünen uleyk ağacı da oradadır (T8b). Hz. Âdem'in cennetten çıkardığı as ağacından olan değnek sonradan Hz. Musa'ya asa olmuştur (T55a). Dabbetü'l-Arz'ın büyüklüğü ile ilgili demişler ki Hz. Musa Allah'tan bunu görmeyi rica etmiştir. Allah'ın emriyle yerinden çıkmaya başlayıp üç gün geçtiği hâlde tükenmeyince Hz. Musa dua edip "Ya Rab! Bunu yerine geri gönder. Bizim için ona ihtiyaç yoktur." demiştir (T66b).

2.1.4.8. Hz. Nuh

Hz. Nuh'un kabri Mekke-i Mükerreme'dedir (T34a). Bulutlar Nuh Tufanı'ndan sonra oluşmuştur (T19b). Gökkuşağı da bu hadiseyle birlikte görülmeye başlanmıştır (T22b). Nuh Tufanı'ndaki sular Küre-i Mâ'dan çıkmıştır (T44a). Nuh Tufanı olduğu zaman Allah Teala, Hz. Nuh'a Hz. Âdem'in Mekke'de Ebu Kubeys Dağı'nda defnedildiği mağaradan alınarak gemiye koymasını emreyledi. Hz. Nuh da öyle yapıp sonra yine oraya defnetmiştir (T57a). Yecüc ve Mecüc, Hz. Nuh'un evlatlarından Yafes'in soyundan gelirler (T70a).

2.1.4.9. Hz. Süleyman

Dahhâk-ı Dîv'i ve Sahra-i Cinni'yi Hz. Süleyman, Dür Demavend Dağı'na hapsetmiştir (T30a). Kudüs-i Şerif, Hz. Süleyman tarafından inşa edilmiştir (T36b) Hz. Süleyman'ın veziri Asaf bin Berahya'dır (T50b). Tarihteki dört önemli padişahtan biridir (T62a). Yüzüğü ile bilinmektedir (T67a).

2.1.4.10. Hz. Muhammed

Eserde çeşitli fasıllar altında Hz. Peygamber'e dolaylı olarak değinilmiştir. Ayrıca "Hilkat-i Sultan-ı Enbiya Aleyhisselam" başlığı altında Hz. Peygamber'in ruhunun yaratılmasından vücuda gelişine kadarki süreç detaylı olarak anlatılmıştır.

Allah, Hz. Muhammed'in mübarek ruhlarını kendi birliğinin nurundan bir tavus misalinde yaratmıştır. Yine o nurdan "Şecere-i Yakîn" denen dört dallı bir ölçülü ağaç yaratıp ve tavusu o ağacın bir dalına koyup o daldan bin yıl tamamen tesbih ve tehlil eyledikten sonra yine kendi nurundan bir tasfiye edilmiş ayna da yaratarak ağacın bir dalında tavusa karşı koyup tavusun aynaya bakmasını emretti. Tavus o aynaya bakınca zorunlu olarak beş kere secde etti ki o secde bize beş vakit namaz olur. O secdelerden baş kaldırınca Allah'a olan utancının mükemmelliğinden terledi ve şeyhlerin sözüne göre Allah bütün kâinatı o terden yaratmıştır, derler. Başının terinden melekleri, yüzünün terinden Levh'i, Kalem'i, Arş'ı, Kürsi'yi, felekleri, göğsünün terinden peygamberlerin, velilerin, âlimlerin ve salihlerin ruhlarını, karnının terinden Mekke, Medine, Kudüs ve bütün mescitleri ve mabetleri, kanatlarının terinden bütün Müslümanları, kuyruğunun terinden kâfirleri ve ayaklarının terinden yedi kat yerleri, dağları ve ovaları yaratmıştır. Ondan sonra hepsine yüz bin yıl tamamen Hz. Muhammed'in nurunun çevresini kuşatmalarını emretti. Öyle edince yüz bin yıldan sonra her biri bakıp ancak bir organını görebildiler ki başını görenler padişahlar, kaşını görenler nakkaşlar, gözünü görenler Kur'an-ı Kerim hafızı olanlar, yüzünü görenler iyi huylular, burnunu görenler doktorlar, dudaklarını görenler fesahat ehli olanlar, dişini görenler vezirler, dilini görenler tesbih ve ibadet ehilleri olanlar, boynunu görenler vaizler, hatipler ve müezzinler, pazısını görenler gaziler, parmaklarını görenler yazarlar, parmaklarının arasını görenler ipek satıcısı, bez ve bezden yapılma şeyleri satan tüccar ve terzi olanlar, mübarek sırtını görenler soylular ve cimriler, avuçlarını görenler cömertler, dirseklerini görenler âlimler, karınlarını görenler yumuşak huylu ve ağırbaşlı olanlar, ayaklarını görenler seyyahlar, gölgelerini görenler mal sahipleridir. Hiçbir organını göremeyenler ise kâfirler, fasıklar ve tevbesiz olanlardır. O nur Hz. Âdem yaratıldığında onun

alnına konulup ondan Hz. Şit'e nakledilmiş, ondan Hz. İdris'e, ondan Hz. Muhammed'in babalarının alnına gelmiştir. Hepsi mevlüd kitaplarında da yazılmıştır ki analarından yine kendilerine naklolduğu herkes tarafından bilinir. Mübarek ruhları da en önce yaratılıp, on iki ulu perdeler olup o perdelerin her birine binlerce yıl konulduktan sonra temiz vücudu yaratılmalıdır. Yaratılınca yukarıda denildiği gibi topraklar Mekke-i Mükerreme'den alınmıştır ve orada defnolunacakken Nuh Tufanı'nda o yer Medine-i Muazzama'ya gelip hâlâ Ravza-i Mutahhara olan yerde durmuştur. Orada defin alnına yazılmış olup bütün toplulukların en şereflisi olan Arap topluluğundan, kabilelerin en şereflisi olan Kureyş ve Benî Haşim kabilesinden, Kureyş'in en şereflisi olan Abdülmuttalip ırkından ki babaları Abdullah, anaları Amine Hatun ve süt anneleri Halime Hatun'dur. O iki mutlu varlıklardan doğmuştur. Vasıfları ve mucizelerinin hangisi zikrolunsa sınırı ve sonu yoktur. Mübarek miraçlarına ne büyük mucize ve ayı ikiye ayırma buyurduklarına Hayy-ı Kerim'in lütfudur. Ağacın gelişi, taşın şahitliği ve birçoğu denilmeyip ruhların babası, vücutların nuru, ilklerin ve sonların önderi, nebilerin ve mürsellerin sonuncusu, dünya ve ahiretin sultanı, bütün müminlerin canı ve imanı olup Allah Teala, bütün kâinatı onun için yaratmıştır (T59b-T60a).

Hz. Peygamber doğduklarında mübarek gözleri sürmeli ve kendileri sünnetli doğmuştur. Mübarek varlıkları ile yeryüzünün toprağından zulüm ve küfür, uzak ve alçak, evler ve putlar umumen yıkılmış ve putlar baş aşağı olmuştur. Bütün mübarek ömürleri altmış üç yıldır. Elli üç yıl Mekke-i Mükerreme'de ve on yıl da Medine-i Münevvere'de olup peygamberlik kırk yaşlarında verilmiş, o vakte kadar İbrahim Peygamber'in şeriati üzerine olmuştur. Peygamberlik zamanında altı aya kadar düş ile ve altı aydan sonra da Hz. Cebrail gelip ara sıra Kur'an-ı Azim indirilmiş olup baş mucizesi Kur'an-ı Azim'dir ki bir kimse bir ayetine bir nazire söyleyememiştir. Ayrıca dokuz hatunları, erkekten ve dişiden sekiz evladı, iki kadın hizmetçileri, otuz üç bin ashabı ve yirmi beş kendilerinin vardıkları gazalar ve elli altı da asker gönderdikleri gazaları vardır. Bunlar, "Nebiyyü's-Sâa" ve "Nebiyyü's-Seyf" olup, hem peygamber ve hem padişah olup Merkür devrinin sonunda ve Ay devrinin öncesinde meydana gelmiştir. Ne yazık ki ölümlerinden dolayı kâinata hüzün ve kıyamete kadar o acıdan yerler ve gökler ah ile dolmuş (T61a).

2.1.5. Diğer Dinî Şahsiyetler

2.1.5.1. Dört Halife

Eserde "Hulefa-i Kiram", "Çehar Yâr-ı Güzin" ve "Dört Yâr" olarak geçmektedirler. Vesile Köşkü'nün dört temeli olup bu temellerin her birinde birer altın kürsi vardır. Bunların her birinde "Çehar Yâr-ı Güzin" oturmaktadır (T8b). Tertip üzerine dört dostları ve de akrabaları olup bu halifeliklerde kendilerinin tayinleri olmamış, halifeliklerin hepsi ashabın anlaşmaya varması ile olmuştur. Önce Hz. Ebâ Bekr, ondan sonra onların tayinleri ile Hz. Ömer, onlardan sonra Hz. Osman, onlardan sonra Hz. Ali olmuştur. Ashab bu sebeple onun hakimiyetini tanıyıp ona inanmış ve Hazret buyurmuştur ki halifelik benden sonra otuz senede tamamlanır. Aslında bu dört "Çar-Erkân-ı Din" ve masum ümmetler ile o müddet adı geçen kimse tamamen ve her biri birer asırda Müslümanların imamı olmuştur. Onların her biri müminlerin vücudu, canları, dünya ve ahiretin süsleri ve sultanlarıdır (T61a).

İmam Muhammed Mehdî için eserde Hz. Ali'nin evladı Hz. Hasan'ın oğludur, denilmektedir (T65a).

2.1.5.2. Eimme-i İzam

Eimme-i İzam'a "Eimme-i Müctehidîn" de denilir. Hepsi dört imamdır. Biri İmam-ı Azam Hz. Ebû Hanife-i Kufi, biri İmam Muhammed Şafiî, biri İmam Malik bin Enes, biri İmam Ahmed bin Hanbel'dir. Bunlardan başka üç İmam Hümam vardır ki onların mübarek isimleri şunlardır: Birinin ismi İmam Ebû Yusuf, birinin İmam Muhammed ve birinin İmam Züfer'dir. Bunların her biri de birer doğruluk güneşi olup birer vakitte takva ufkundan ve ilimden doğmuştur. Dünyayı ilmin nuru ve takvaları ile ışık dolu ve gönlü ölmüş olan Müslümanları temiz şeriat ruhu ile diriltip her biri peygamberlik şeriatine de farklı yollar koymakla İslamın direğini kurmuşlardır. Bunların varlıkları Hz. Muhammed'in ümmeti yalnız rahmet ve Allah'ın feyiz ve inayetiyle İslam kalelerini her taraftan şeriatla kuşatmışlardır. Allah'ın kullarını ateş azabından korumuşlardır. Bunlar bir asırda gelmişlerdir. Ayrıca dünyaya benzerleri gelmez ve güzelin güzelliği, eşsiz vasıfları dil ile söylenmez(T61b).

2.1.5.3. Ulema-i Alâm

Bu "Ulema-i Alâm" ki bunlara "Ülü'l-İlm" de denir. Bunlar Eimme-i İzam'dan sonra bizim Hz. Peygamber'imizin görünen ilimde vekillik makamının vekilidir. Bunların şanları Eimme-i Müctehidîn'den sonra oldukça yücedir. Her biri asırlarında İslamın birer direkleri ve hepsi Hz. Muhammed'in ümmetidir. Her hâlde gerekleridir ki Allah bunları da kıyamete kadar günden güne çoğaltsın ve her birinin ömürlerini uzatsın.

2.1.5.4. Meşayıh-ı Kiram

Bunlara "Etkıya" ve "Ebrar" da derler. Bunlar bir İlahi topluluktur. Her biri Hz. Muhammed'e tabi olanlara ve Allah'tan korkan kimselerin çok namaz kılan tarikatın ileri gelenlerine tabi olmuşlardır. Muhamediyye tarikatının yoluna girip bedene ait nefsi terbiye etmek için yapılanlarla nefislerini aklamışlar ve ruhlarını da arındırarak parlattıktan sonra birer mertebeye ulaşmışlardır. Her biri unsurlar dairesinden geçip ruh makamına erişmişlerdir. Yüceliğe yakın olan ve birlik makamında oturanlar bir topluluktur ki bunlara uyanlar mahrum olmazlar ve eteklerini tutanlar yabanda kalmaz (T62a).

2.2. KOZMOGONİ

Kozmogoni, evrenin yaratılış ve kıyamet sürecini birlikte inceleyen bilim dalıdır. Çalışmada kıyamet unsurları "Eskatoloji" başlığı altında ayrı bir bölüm olarak yer almaktadır. Burada kâinat yaratılmadan önce olanlar, kâinatın ve Hz. Âdem'in yaratılması, diğer varlıkların evrendeki durumları ve konumlandırılması hakkında eserdeki görüşler yer almaktadır.

2.2.1. Kâinat Yaratılmadan Önce Olan Eşya-ı Kadim

Hz. Musa Allah Teala'ya sordu ki "Ya Rabbi! Bu kâinatı yaratalı ne kadar zaman oldu?" Allah Teala buyurdu ki "Ya Musa! Bu kâinatı yaratmadan önce Habib'imin nurunu yaratıp ondan sonra havada beyaz gümüşten seksen bin ulu şehir yarattım. O şehirlerin içini beyaz hardalla doldurdum. Yeşil bir kuşcağız yaratıp ona "Her gün bu hardallardan birini ye. Ne zaman bu hardallar tükenirse bilmiş ol ki sen de o zaman ölürsün." dedim. Şimdi o kuşcağız her gün birer hardal yerken birçok zamandan sonra ölüm korkusundan ayda birini yemeye başladı ve giderek yılda birini yiyip bir gün hardal tükendi. Kuşcağız da emrim

üzerine vefat etti. Ondan sonra bir mahluk yaratıp o şehirleri onlarla doldurdum. Her şehre yetmişer bin kişi koydum ki o kimseler ne meleklerden ve ne de insanlardandı. O mahlukun her birine yetmişer bin yıl ömür takdir eyledim ve onlara ibadet etmelerini emrettim. Onların hepsi ibadet edip emrime karşı çıkmazken içlerinden biri bir defa itaatsizlik etti. Onlara gazap ettim ve bütün şehirleri birbirine karıştırıp bir anda helak ettim. Ondan yüz bin yıl sonra Levh'i ve Kalem'i yaratıp Kalem'e "Yaz." diye emrettiğimde Kalem, kıyamete kadar olacakları yazdıktan sonra Arş'ı yarattım. Ayrıca büyük bir melek de yaratıp "Şu Arş'ı kaldır." dedim. Kaldıramadı. Ondan dolayı büyük bir melek daha yaratıp ona da "Kaldır." dedim. O da kaldıramadı. O yüzden kudretimi göstermek için küçük bir karınca yaratıp ona da "Kaldır." dedim. Karınca Arş'ı kaldırınca o iki meleği azarlayıp dedim ki "Gördünüz mü siz iki ulu meleksiniz, şu karınca kadar olamadınız ki yüce ismimi hatırladı da Arş'ı kaldırdı." deyince o melekler utandılar. Ondan sonra Kürsi'yi yarattım. Ondan sonra gökleri yarattım. Ondan sonra kalanını yarattım. Bütün gökler ve yerleri yarattıktan sonra nurdan melekleri yarattım." diye buyurdu (T48b-T49a).

2.2.2. Yeryüzünde Hz. Âdem'den Önce Olanlar

Allah Teala, kâinatı bu sebep üzerine yarattı. Binlerce yıl boş yattıktan sonra Âdem'i yaratmayı diledi. Önce bir kavim yarattı ve yeryüzüne koyup onlara dedi ki şu şekilde bir mahluk yaratıp "Yeryüzünde halife edeyim, derim. Siz ne dersiniz?" deyince hepsi "Biz ona itaat edenler olmayız. Belki hepimiz isyan edenler oluruz." derler. Allah hemen bir ateş gönderip, hepsini yakıp helak ettikten sonra cehennem ateşinin tütünsüz alevinden "Can" denilen bir kavim de yaratmıştır. Bazıları bunlara "Cin" deyip ve bazıları da "Cinler bunların evladıdır." demişlerdir. Hak Teala onlara da "Sizi yeryüzüne koyayım ve içinizden bir Peygamber göndereyim. Emrime itaat eder misiniz?" deyince hepsi de "İtaat ederiz." dedi. Yeryüzünü o kavim ile doldurup, içlerinden "Yusuf" adlı bir Peygamber gönderip binlerce yıl Allah Teala'ya ibadet ederlerken bir vakitte hepsi isyan ettiler. Hz. Yusuf'u öldürüp de birbirlerini öldürmeye başlayınca Hak Teala, Azazil'e emretti ve yanına yüz bin melek koşup ta ki o kavmi denizlere, adalara döksünler de kendileri yeryüzünde sakin olsunlar. Bunlar da öyle edip, yeryüzünde hepsi sakin olup Allah Teala'ya ibadet ederken bir vakitte Hak Teala

bunlara da Âdem için "Şu şekilde bir mahluk yaratıp ve yeryüzünde halife edeyim, derim. Siz ne dersiniz?" dedikleri zaman bunların yeryüzünde huzurları fazla olup göklerde olanların ibadetlerinden yerde olanların ibadetleri azdır. Yine biz göğe gideriz diye korkularından ebediyen yerde kalacağız, demişlerdir. Yani halife mi edersin yerde şu kimseyi ki fesat eder de kanlar döker. "Biz seni hamd ve tesbih ederiz." dediklerinde Allah Teala bu defa "Benim bildiğimi siz bilmezsiniz." diye yaratmaya başladı (T49a-T49b).

2.2.3. Âdem ve Hayvanatın Yaratılması

Allah'ın takdiri ve iradesi Âdem'in yaratılmasını istemiştir. Cenab-ı Hak, ilk olarak Hz. Cebrail'in ve Hz. Mikail'in birer defa yeryüzüne inip ve her birinin yerin toprağının her türünden ve her tarafından birer avuç toprak getirmesini emretti. Şüphesiz bunların her biri yeryüzüne inip o emredilen toprağı almak istediklerinde yer, "İyilik edin, benden toprak almayın ki şayet yaratılacak mahluk da diğerleri gibi isyan edenlerden olacak da dünyada ve ahirette biz azap çeken olacağız." diye ağlayıp inlediler. Meleklerin resulü olan Hz. Cebrail ve Mikail acıyarak dönüp Allah Teala'ya bildirdiler ta ki üç defa böyle olunca Cenab-ı Hak, Azrail'e emredip onu gönderdi. Hz. Azrail inip katiyen merhamet etmeyip, Yer'in her tarafından birer avuç toprak alıp, gelip makamı olan yerde durdu. Kırk sene geçtiği zaman Allah sordu ki "Hani o toprağı ne yaptın ya Azrail?" dedi. Azrail de yerin anlaşmazlık edip ve kendinin merhamet etmeyip aldığını deyince Allah Teala, ruhları teslim almak için de "Seni vekil eyledim. Ya Azrail! Şimdi o toprağı acı ve tatlı sular ile mayalandır." dedi. Hz. Azrail de öyle edip bu hâldeyken Allah, Cebrail'e emretti. Hz. Muhammed'in olacağı topraktan aldırıp, cennet ırmaklarında yıkayıp ve bütün cennetlerde o mübarek toprağı gezdirip seyrettirdi. Bütün gök ehli görüp ikram ve hürmet ettiler. Onun için Hz.Muhammed buyurmuştur ki: "Âdem, su ile toprak arasında iken ben nebi idim." Ondan sonra Allah Teala, Âdem'in toprağını kudret eline alıp ve kudreti parmağı ile ikiye ayırıp yarısını cennete ve yarısını cehenneme atmıştır. Yine kudret eliyle bu iki bölük toprağı alıp ve Resulullah'ın mübarek vücutları olacak toprağı da Âdem'in toprağına katıp, bu hepsini kırk sabah kudret eliyle mayalamıştır. Olgunluğunu bulduktan sonra bir cuma günü ikindiden sonra bu şekilde beş yüz arşın boyu var idi ki bütün kâinatın suretinde yaratıp yukarıda olan dairede

olanların hepsi çok küçük âlem olup, bu Âdem en büyük âlem olmuştur ki orada olanların hepsi Âdem'de toplanıp her organını yerli yerinde kıldıktan sonra Mekke ile Taif'in arasında koydu ki kırk yıl orada güneşe karşı yatmıştır. Her defasında yeryüzünde olan melekler ile Azazil gelip, bunu seyredip "Acaba bu ne tür mahluk ola ki," diye şaşırırlardı ve Azazil içerisine girip "Bu da unsurlardan hisse sahibi olur mu?" diye düşünürdü. Şüphesiz her gün ve her gece kalıp, Âdem ilerlemede ve olgunluk kazanmada olup türlü hâller ve türlü nurlar feyz olduktan sonra ruha üflenme zamanı geldi. Kalbin yaratılmasıyla ruhun yaratılması arasında ahiret cumalarıyla dört cuma geçip Âdem'den artan topraktan diğer hayvanatın yaratılması emrolunup kimi karaya ve kimi denize konulmuştur (T50b-T51b).

2.2.4. Ruh

Bu ruh da hoş bir nesnedir ki hâkimler kandır, derler. Lakin değildir ve bundan bahsetmek akla uygun olmaz. Allah bunu Habib'ine bildirmemiştir, derler. Ruh dört dörtlüdür: Biri insani, biri hayvani ve biri Rabbani ve biri cismanidir. Kalanlarının da kaynağı insan ruhu olup bir nesnedir ki bütün hayvanat bununla hayat bulmuşlardır. Öldükten sonra bu bedenlerden gidip çok az miktar kalır ki güya bir misk hokkasından miski çıkarsalar uzun zaman kokusu gitmediği gibi yine her ölende çeşit bakımından hayat kokusu vardır, azap ve sevap o ölüme lezzet bulan olur, demişler (T51b).

2.2.5. Hz. Âdem'e Ruh Üflenmesi

Allah, ruha o kalbe girmesini emretti. Ruh girmedi, çekindi. Allah Teala tekrar elbette "Ya ruh gir!" deyince, ruh önce ağzından girdi, Hz. Âdem başını kaldırıp aksırdı ve "Elhamdülillah" dedi. İlk sözü bu oldu. Allah Teala, cevabında "Yerhamüke Rabbüke" diye buyurdular. Şimdi aksıranlara öyle demek sünnet olmuştur ki o "el-hamdu lillah" kelimesini Allah Teala büyük bir sancak edip adını "Livâü'l-hamd" koydular ki kıyamette Peygamber'imizin sancağı olacaktır. Ondan ruh Hz. Âdem'in beline ulaştığında kalkıp, oturup aşağısına baktığında toprak olduğunu gördü. Kendini bilip topraktan yaratılmış olmasına üzüldü. Ruh ayaklarına vardığında ayakları üzerine kalkınca Allah, aklı, imanı ve hayayı gönderip, Cebrail'e "Bunların Hz. Âdem birinden birini alsın." deyince Cebrail de emri yerine getirdi. Hz. Âdem'e

“Bunların birinden birini al.” diye teklif ettiğinde Hz. Âdem aklı alıp diğerleri de “Biz akıldan ayrılmayız.” dediler. Orada Allah bütün göklerde olan melekleri yeryüzüne indirip hepsine “Secde edin!” diye emredince hepsi secde ederler ki buna “tahiyyat secdesi” denir. Secde iki kısımdır. Biri “tahiyyat secdesi” ve biri “ibadet secdesi”dir. İbadet secdesi ikidir ve içinde dua okunur. Tahiyyat secdesinde dua olmaz. Resulullah'tan önce tahiyyat secdesi selam yerineydi ki bize selam ayetinin gelmesiyle o secde hükümsüz bırakılmıştır ve namazlarda secdenin iki olması bundan kalmıştır. Melekler bu tahiyyat secdesinden başlarını kaldırınca Azazil'in secde etmeyip lanet halkasıyla lanetlendiklerini görünce tekrar birer secde daha ettiler. Bu, şükür secdesidir ki ibadet secdesi olmuştur. Azazil-i Erazil, orada secde etmediğinden hem ismini değiştirmiş olup adı “Şeytan” ve “İblis” oldu. Hem de cismi değişip endamı siyah oldu ve pis bedeni yıkılıp, başında da mahallelerden sürülmüş avare kedi gibi siyah boynuz bitip Hindistan sığırı gibi uçları birbirine kavuşmuştur. Sonradan Hz. İsmail bir gözünü çıkarmıştır. Şimdi bu şekilde Bahr-ı Muhit’te olan Arş’ta veyahut yerin yedinci katında sakin olur ki dilediği şekle girmeye kadirdir. Sadece Resulullah'ın ve ona uyan şeyhlerin şekline giremez. Onun da insanoğlu sayısınca askeri vardır. Onlar da çoğalıp yeryüzüne dağılırlar ve onların işleri daima insanoğlunu imandan saptırmaktır. Her biri insanoğullarının damarlarına girip, kan gibi her taraflarından akarak vesveseler bırakırlar ve ara sıra gizlice dinlemek için havaya çıkıp üzerlerine yıldız atılmakla çoğu helak olacak, Azazil kıyamete kadar sağ durup kıyamet koptuğu zaman ölecektir (T52a-T52b).

2.2.6. Hz. Âdem'e İsimlerin Öğretilmesi

Allah Teala, Hz. Âdem’i bu sebep üzerine yarattığında melekler de bu sebepten dolayı secde eylediler. Allah Teala’nın emrine hazırlarken Allah orada bütün yeryüzünde olan ne varsa hatta küçük bir toprak çanak bile bırakmayıp, hepsini hazır edip ilk olarak hepsinin isimlerini Hz. Âdem’e bildirdi ve meleklere dedi ki “Bu eşyanın adları nedir? Haber verin.” Melekler “Biz sana tesbih ederiz. Biz bunları bilmeyiz. Meğer ki sen bildiresin ki Aziz-i Hakîmsin.” deyince Allah Teala, Hz. Âdem için nurdan yedi ayaklı bir keramet minberi koydurup, sırtına yeşil bir ipek kumaştan elbiseler giydirip, başına altın mücevherli bir taç taktı. O zaman Hz. Âdem’in taze saçları vardı ki her biri yerde

sürünüp onları da türlü mücevherlerle süsledikten sonra boynunu, ellerini ve ayaklarını da türlü mücevherlerle süsleyip minbere çıkarak isimleri meleklere haber vermesini emretti. Hz. Âdem, minbere çıkıp ilk olarak meleklere selam verdi. İlk olarak selamı Hz. Âdem vermiştir, demişlerdir. Şimdi melekler, Hz. Âdem'in inciler yağdıran sözlerini işitince takdir ettiler. Hz. Âdem de isimlerin hepsini haber verince Allah Teala, "Ey meleklerim! Gördünüz mü ben size demedim mi ki benim bildiğimi siz bilmezsiniz. Şimdi bu mahlukatların arasında fazilet ilimledir. Âdem, sizden âlim ve faziletlidir." demiştir. Cennetten bir salkım üzüm gelip, Hz. Âdem yedikten sonra Allah Teala, cennetten altın bir taht göndermiştir. Hz. Âdem minberden inince tahtın üzerine binip, melekler omuzlarına alıp göklere çıkarınca Allah, güzel kokulu miskten berat vermiştir. İki inci ve mercandan kanatları olup, gemini Hz. Cebrail tutarak, sağ tarafında İsrafil ve sol tarafında Mikail olup bu ikramla cennete çıkarmış (T53a).

2.2.7. Hz. Âdem'in Cennete Konulması

Hz. Âdem cennete girince Allah Teala, Rıdvan'a emretti. Türlü elbiseler ve mücevherlerle süslü taçlar giydirip, üzerine türlü mücevherler saçıp ve bütün cennet içinde olanları ziyaret edip "Hoş geldin, ey Âdem!" diye türlü ikramlar ettiklerinden sonra Allah, "Ya Âdem! Bu cennette yaşa, cennetin her köşesini seyret, bütün yemeklerinden ye ve şaraplarından iç. Lakin sakın bu buğday ağacına yakın olma." dedi. Buğday ağacı üç dallı bir ağaçtır ki cennette bir yerde olup üzerinde deve kuşu yumurtası miktarı kadar dört tane buğday bitmiş dururdu (T53b).

2.2.8. Hz. Havva'nın Yaratılışı

Hz. Allah, Hz. Âdem'e cennette bir uyku bastırmıştır. Uyurken Hz. Âdem'in sol eye kemiğinden Hz. Havva'yı en güzel surette ve en mükemmel heybette yaratmıştır. Onu türlü elbiselerle giydirilmiş ve süslenmiş kıldıktan sonra Hz. Âdem'in başının ucunda oturtmuştur. Hz. Âdem, uyandığında başının ucunda böyle bir seçilmiş sevgilinin oturduğunu gördü. Onun sadece bir kere bile yüzüne bakmak dünyalara değerdi. Tabiatı gereği ona yönelip oyuna başlayınca Allah Teala engelleyip "Ya Âdem! Sabret. O senin ehlin olacaktır, nikâhsız olmaz." demiştir. Bütün melekler aralarında Hz. Havva'yı Hz. Âdem'e

nikâhlamışlar ve cennette büyük bir düğün olmuştur. Bütün melekler ikisinin başlarına türlü mücevherler saçmışlardır. Hz. Havva'yı da o buğdaydan menettikten sonra uzun zaman ikisi de cennette kalıp türlü gönül şenliklerine ve nimetlere kavuşmuşlardır. Daha sonra Azazil, bu dertten helak ve bu gamdan çaresiz olup daima bir yolla cennete ve Hz. Âdem'i yoldan çıkarmaya çare bulmak üzereyken bir vakitte göklere çıkıp oradan giderek cennetin kapısına varmıştır. Bir pir suretinde cennet kapısının bekçilerinden cennete gireyim diye rica ettiğinde onlar Azazil'i men edince sonra kapıda tavusu görüp: "Bu gönül şenliği sana kalıcı değil, ölürsün." diye nasihat verince o da gidip yılana hâlini anlatmıştır. Yılan o zamanlar aynı deve gibi olup cennetteydi. Yılan kapıya gelince Azazil ona da çok ağlayıp "Siz ölürsünüz. Beni cennete koyun. Size derman olayım." diyerek ikisini de yoldan çıkarmıştır. Yılanın ağzına girmiştir ve zehir ondan olmuştur. Cennete girip, Hz. Âdem'in olduğu yere vardı. Orada çeşitli tatlı diller ile sevgi göstererek türlü ağlayışlar ve yeminler edip "Ah bu cennet ne güzel mesken olur. Ne olaydı ki içinde olanlar ölmese bu gönül şenlikleri ve bu yaşayışlar sonunda acı olmasaydı." deyince Hz. Âdem de "Ya bu cennete giren çıkar mı ve bu gönül şenliklerine bir son olur mu?" demiştir. Azazil de "Senden önce Allah Teala bu cennete birçok insanlar koymuş, çıkarmış ve her biri birer köşede bunun gamıyla helak olmuş ki ne zaman onları ansam yüreğim parça parça olur." deyince Hz. Âdem de "Buradan çıkmamak için bir çare bulunmaz mı?" dedi. Azazil de yerini düşürüp "Çare vardır lakin ona izin vermezler." diye buğday ağacını gösterip "İşte şu duran ağaca 'huld ağacı' derler ki onun yemişini yiyen cennette ebediyen kalır." deyince Hz. Âdem'in kalbine o ağacın meyvesinden yemek meyli düşüp geri Allah Teala'nın menetmesini düşününce kaçınma sadedindeyken Azazil'in bu sözü Hz. Havva'ya fazla tesir etmiştir. Yine alışkanlıkları üzerine cennette gezerlerken bir vakitte ikisi o ağacın altına geldiklerinde Hz. Havva, Hz. Âdem'e "Gel şu ağacın meyvesinden yiyelim." diye teklif edince Hz. Âdem kaçınırken Hz. Havva çok gayret edip çalışarak Hz. Âdem'in ise artacak sevgisi olduğu için isteğini geri çeviremeyip ilk önce Hz. Havva ondan yemiş ve bir şey olmadığını görünce Hz. Âdem de yemiştir (T53b-T54b).

2.2.9. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın Cennetten Çıkarılması

Hz. Âdem buğdaydan yediği zaman her uzvu titremeye başladı. "Ya asi çık aramızdan!" diye cennetten bir ses geldi. Cennet kavimlerinin hepsi Hz. Âdem'i ayıpladılar. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın başlarından taçları, sırtlarından elbiseleri, boyunlarında, ellerinde ve ayaklarında olan halhalları gitti. Çıplak, ağlar ve hayran bir hâlde iken "Cennetimden çıkıp yere inin!" hitabı geldiği zaman her biri meleklerden utandılar ve Hz. Âdem, cennette olan ağaçların hepsine yalvarıp "Cömertlik edin, bana birkaç yaprak verin. Arkama ve önüme tutayım." diyerek bir elini önüne ve bir elini de arkasına tutup gezerken Allah tarafından "Ya Âdem! Günah işlemeye utanmadın da çıplak olduğuna mı utanırsın? Benden mi örtülü olayım dersin?" diye yücelik hitabı gelince Hz. Âdem'e daha fazla utanç gelmiştir. Bunu incir ağacıyla üzüm ağacı da görünce, esirgeyip, incir ağacı üç yaprak verip, üzüm ağacı da bir çubuk verip, Hz. Âdem o yaprakların birini önüne, birini arkasına ve birini de başına koyar. Üzüm çubuğunu da yaprakların üzerine kuşanıp hâlâ incir yaprağının arkasındaki yiv odur, derler. As ağacından eline bir değnek, bir demir yüzük, bir de beyaz taş ki bu taş "Hacer-i Esved" olup yukarıda zikrolunmuştur ve otuz çeşit meyve ağacı çubuklarını alıp Hz. Havva ve Hz. Âdem birlikte yeryüzüne inmişlerdir. Hz. Âdem Serendip Dağı'na, Hz. Havva Cidde'ye, orada yılan İsfahan'a, tavus kuzeye ve Azazil yere inerek şekilleri burada değişmiştir. Bu hepsi çıkarılmış. Şimdi Hz. Âdem'in çıkardığı yapraklardan geyik yiyip göbeği misk olmuştur. Deniz sığırı yiyip güzel koku olmuştur. O as ağacından olan değnek de sonraları Hz. Musa'nın asası olmuştur. O yüzük Hz. Süleyman mührü olmuş ve taş "Hacer-i Esved" olmuştur. O çubukları Hz. Âdem, Allah Teala'nın emriyle dikip "Yeryüzündeki meyve ağaçlarının aslı bunlar olmuştur." demişler. "İsimlerin öğretilmesinde hemen elif'ten ya'ya kadar bildirmekle olmuştur." derler. Şimdi Hz. Âdem yeryüzüne indi. Böyle cennetten ayrılmanın ve bu kadar nimetten uzak olmanın eleminden, Allah'ın yasağına uymaması sebebiyle yeryüzünde ağlayıp ve daima tevbeler edip iki yüz yıl gözyaşları dökmüştür. Zencefil ve sıcak olan bütün bitkiler ondan olup, hâlâ da o otlar Serendip Dağı'nda biter ve tüccarlar her diyara o bitkilerden götürürler. O esnada cennet ayrılığını savmak için Allah Teala, hâlâ Beyt-i Mamur'a varmayı emretmiş. Hz. Âdem kırk defa yürüyerek Hind'den Beyt-i Mamur'a varıp, ziyaret

etmiştir. O kadar müddet dolduktan sonra tevbesi kabul olup başına cennetten mücevherler saçılınca dünyada ne kadar mücevher varsa hepsi ondan iner ki yağmurlar yağdıkça denizlere dökülür ve denizlerde onun dalgıcı vardır. Onlar bulup tüccarlara satarlar. Tüccarlar da diyar diyar dağıtırlar. Allah Teala, Hz. Âdem'den söz almak istedi. Hz. Âdem burada yine korkuya düştü. Allah, Cebrail'i gönderdi. Cebrail, Hz. Âdem'in göğsüne basıp alnını öpüp söz alınacağını bildirdi. Hz. Âdem, bir miktar sakinleşti. Şimdi Allah, kudret eliyle Hz. Âdem'in arkasını sıvayıp "Ya Âdem! Bak arkandan kim çıkar?" deyince ilk önce Hz. Muhammed'in ruhu çıkıp, ondan bütün nebilerin ruhları çıkmıştır. Hz. Muhammed'in mübarek ruhu Hz. Âdem'in sağ tarafında durup, şehadet getirip Allah'ı tevhid edince bütün nebilerin ruhları Hz. Âdem'in katına toplandı. Ondan sonra müminlerin ruhları beyaz bir surette çıktı. Onlar da tevhid ederek hepsi nebilerin safında beraber oldular. Tekrar Allah Teala, Hz. Âdem'in arkasını sıvadı. Bu defa ruhu ve bütün cehennem ehlinin ruhları çıktı. Hz. Âdem'in sol tarafına durdular. Hz. Âdem, sağına bakıp güldü ve sol tarafına bakıp ağladı. Allah Teala, orada bütün ruhlara kendi birliğini anlatıp "Elestu bi-Rabbiküm" diye buyurduğunda bütün müminlerin ruhları "Belâ şehidnâ" dediler. Kâfirlerin ruhları ise "Kâlû neam" ile cevap verdiler. "Belâ" kelimesi soruya cevap olarak açıkça Allah Teala demekken "neam" kelimesi soruya soru yöneltmektir. Müminler, "Belâ" diyerek "Rabbimizsin" dediler. Kâfirler "Neam" diyerek "Evet, Rabbimiz değilsin." dediler. Allah hepsinin sözlerini almıştır. Müminlerin ruhlarına "Size peygamberler göndersem ve kitaplar indirsem kabul edip hükümlerine uyar mısınız?" deyince hepsi kabul edip "Tutarız." dediler. Allah, hepsinin kararlarını nurdan ak kâğıt üzerine kudret eliyle, siyah nurdan mürekkeple yazıp bütün melekleri o kararlara şahit tuttu. Hz. Âdem ile birlikte olan Hacer-i Esved o zamanlar beyazdı, onun içine koyup yine bütün ruhlara emretti. Hz. Âdem'in sırtına girsinler ve kıyamete kadar vakitleri geldikçe oradan Allah Teala'nın emri ile çıksınlar. Onlar da öyle ettiler. Bundan sonra bir arefe gününde Hz. Âdem Hz. Havva'yla Arafat Dağı'nda buluşmuştur. Arefe denilmesine bu sebep olmuştur ki iki yüz yıl birbirlerini arayıp bulamamışlarken o gün orada buluştular ve birlikte Cidde'ye geldiler. Hz. Havva, bir süre sonra orada vefat etmiştir. Mübarek mezarı hâlâ Cidde'dedir. Hz. Âdem'e Allah Teala, Cebrail ile Firdevs'ten bir çift kızıl öküz, bir de saban demiri ve ağacı,

diğer levazımı ile üç tane sözü edilen buğdaydan göndermiştir. Öküzler ve saban ile yeri sürsün, bu üç buğdayı döküp, parça parça ederek eksin, diye Cebrail ile gönderdi. Getirip teslim ettiği zaman Hz. Âdem mübarek emri yerine getirip buğdayı ekti ve yine bitti. Döktüğü yerde kalan kabuğunu ekti ve arpa bitti. O iki öküz çok zahmet çekip, cennetten çıkarak böyle işler ve meşakkatler gördüğü için gözlerinden yaşlar akmıştır. Allah, gözlerinden akan yaşlardan darıyı bitirmiştir. Havada güneşe karşı görünen zerreler, o darı döküldüğünde onun kepeğinden yaratılmıştır. Hz. Âdem ateşe muhtaç olduğunda Allah, Cebrail'e cehennemden bir parça ateş alıp cennetin bütün sularında yetmişer kere yıkadıktan sonra Hz. Âdem'e getirmesini emretti. Cebrail ateşi getirirken ateş, Cebrail'in elinden yedi kere denize düştü. Yine de Cebrail, onu çıkardı ve getirip Hz. Âdem'e teslim etti. Hz. Âdem getirip o ateşi taş üzerine koydu. O ateş durmadı ve yer altına girip cehenneme dahil oldu. Allah, Cebrail'i gönderip "O ateş koyduğu taşı saban demirine vursun ondan ateş çıkar." diye haber verdi. Hz. Âdem böyle yaptı. İşte "çakmak" denilen şey bundan kalmıştır (T54b-T56b).

2.3. KOZMOLOJİ

2.3.1. Arş ve Kürsi

Allah Teala, Hz. Peygamber'in ruhunu kendi nurundan bir tavus misalinde yaratmıştır. Tavus, Allah Teala'dan utancından dolayı terlemiş ve yüzünün terinden Levh, Kalem, Arş ve Kürsi yaratılmıştır (T59b). Arş, Levh'ten ve Kalem'den sonra yaratılmıştır. Arş'tan sonra ise Kürsi yaratılmıştır. Daha sonra Arş, Felek-i Atlas'ın üzerine konulmuştur (T3a).

Eserde "Arş-ı Mecid" başlığı altında Arş hakkında detaylı bilgi verilmektedir. Arş'ın rengi yeşildir. Üzerinde mübarek isimler yazılı dört köşesi, dört yüz bin direği ve üç yüz altmış bin ayağı vardır. Arş'ın dört köşesini dört ulu melek omuzlarında taşımaktadırlar. Arş'ın direklerinin arası dörder yüz bin yıllık mesafe olup ayaklarının uzunlukları on ikişer bin yıllık mesafedir. Her ayağının arasında yetmiş bin altından kerpiç yapılı olup her kerpicin üzerinde yetmişer bin şehir vardır. Her şehirde yetmişer bin köşk ve her köşkte yetmişer bin saf melek vardır. Arş'ın üstü Kâbe gibi yeşil nurdan örtü ile örtülüdür. Bu örtünün üzerinde Hazret-i Peygamber'in Miraç Gecesi'nde mübarek

tülbentlerinden alınma bir parça vardır. Etrafında "sera-perde-i Arş" ve "suradikât-ı Arş" denilen yeşil nurdan perdeler vardır. Arş'ın altında ise nurdan dört yüz bin kandil ile bir ucu Bahr-ı Mescur'a ve bir ucu Akbus Denizi'ne varan büyük bir deniz vardır. Arş'ın ayaklarına otuz beş büyük isim yazılmıştır (T3a-T5b). Arş, Sekiz Cennet'in üzerinde bulunmaktadır (T10b). Mahşer yerinde Hz. Peygamber sancağıyla birlikte yanında diğer peygamberler de bulunacaktır (T76b).
Metinde Kürsi için "Kürsi-i Kerim" de denilmektedir. Allah Teala, Rahim ismine mazhar kılıp altından yaratmıştır (T6b)

2.3.2. Levh ve Kalem

Levh-i Mahfuz, yeşil zümrütten dört köşeli büyük bir tahtadır. Mikail'in boynunda asılı olup Arş'ın karşısında durur. Levh'te bütün olmuş ve olacaklar nurdan hatla yazılmıştır (T6b).

2.3.3. Felek/Felek-i Atlas

Felek veya hiç yıldızı olmamasından ötürü "Felek-i Atlas"; feleklerin en büyüğü olmasından dolayı da "Felek-i Azam" veya "Felekü'l-Eflak" olarak da geçer. "Ruh" adlı bir meleğe felekleri döndürmesi emredilmiştir. Bazılarına göre ise insanların yerden çıkan nefesleri döndürmektedir. Felek-i Atlas doğudan batıya doğru yirmi dört saat boyunca aralıksız olarak dönmektedir (T3a).

2.3.4. Felek-i Sevabit

Kürsi bunun üzerindedir. Buna "sevabit" denilmesinin sebebi bunda daima sabit olan bazı yıldızların bulunmasıdır. Bunlar doğar ama dolanmazlar. Bunların hepsi bin yirmi iki yıldız olup oldukça büyüklerdir. Felek-i Sevabit, Felek-i Atlas'tan daha küçüktür. Bu batıdan doğuya doğru döner. Devri Felek-i Atlas'tan daha yavaştır. Bunun üzerinde daima Allah'ı tesbih eden melekler bulur (T6b).

2.3.5. Sidretü'l-Münteha

Büyük bir ağaçtır ve Müşterî göğünde bulunur. Kendisi altından, yaprakları zebercetten ve meyveleri lal ve yakuttandır. Öyle büyük bir ağaçtır ki eğer bir kuş yüz yıl süratle uçsa bir dalından diğerine varamaz. Yaprakları da büyük olup meyveleri dağlara benzer. Her dalının altına yüz bin atlı sığınabilir. Yaprakları öyle ışıltılıdır ki eğer

birinin ucu dünyaya görünse ay ve güneş mahvolur. Her yaprağının üzerinde bir melek durup Allah'ı tesbih eder. Bazılarına göre şehitlerin ruhu bunun dallarında gezer. Beş vakit namaz, Miraç Gecesi burada farz olunmuştur (T14a).

2.3.6. Sakf-ı Merfu

Gök gibi büyük bir nesnedir. Beyt-i Mamur'un üzerinde durup altı ve üstü meleklerle doludur. Yüksekliği Arş'la yer arası kadardır. Allah Teala, ayet-i kerimede "Ve'l-Beyti'l-Mâmur ve's-Sakfi'l-Merfû ve'l-Bahri'l-Mescûr" buyurmuşlardır. Arş ve Kürsi'den sonra bunlara gayet cömertlikte bulunulmuş olup yaratılışlarında birçok sırlı Rabbani hüküm vardır (T13a).

2.3.7. Beytü'l-Mamur

Kırmızı yakuttan bir evdir. Yeşil zümrütten iki kapısı olup biri batıya biri doğuya bakar. İçi nurla dolu kandiller asılmış olup Hz. Âdem yaratılmadan iki bin yıl önce cennetten indirilmiş ve yeryüzünde Kâbe-i Mükerreme'nin üzerine konulmuştur. Büyüklüğü Kâbe-i Şerif kadardır. Hazret-i Âdem zamanından Nuh Tufanı'na kadar Kâbe-i Mükerreme'nin yerinde durmuştur. Adına "Beyt-i Haram" denir. Bütün insan, cin ve melekler onu tavaf ve ziyaret ederlerdi. Nuh Tufanı'ndan önce Allah Teala'nın emriyle melekler omuzlarında getirilip bu göğe çıkarılmış ve adı "Beytü'l-Mamur" olmuştur. Oldukça büyük olup üç yüz yetmiş bin altın kapısı vardır. Kapının arası biner yıllık mesafe olup bütün göklerde olan meleklerin kabesidir. Onun da üzeri Kâbe gibi siyah nurdan örtüyle ve kapıları perdeyle örtülüdür. Her gün ve her gece yetmiş bin melek tavaf eder. Bir gelen bir daha gelemeyip her tavaf sonunda ağlaşarak "Ya Rab! Yeryüzünde bu Beyt-i Mamur'un yerinde olan Kâbe-i Mükerreme'yi ziyaret ve tavaf eden kullarını bağışla." diye dua ederek veda ederler. Bazılarına göre Beytü'l-Mamur'un içine altın bir minber ve dışına beyaz gümüşten bir minare konulmuştur. Her cuma günü melekler toplanıp orada cuma namazı kılarlar. Hazret-i Cebrail müezzinlik, Mikail imamlık yapar. Namazdan sonra Cebrail sevabını müezzinlere, Mikail imamlara ve hatiplere, diğer melekler ise cuma namazını kılan müminlere bağışlar (T12b).

2.3.8. Yedi Cehennem

Yedi cehennem aslında yedi değildir. Belki büyüklük olarak birdir. Lakin karnı yedi tabaka olup her tabakanın birer kapısı vardır. Bu kapıların üzerinde her birinin adları yazılı olur, her birinden girecek olanlar bellidir. Bu cehennem, su sığırı suretinde yaratılmış olup dört ayağı ve yedi başı vardır. Her başında yedişer yüzü, her yüzünde yedişer ağzı, her ağzında yedişer dili ve yedişer de dişleri vardır. Bunların her birinin büyüklükleri bundan kıyas olunmalıdır. Her dişinin uzunluğu yüz bin yıllık yol olup her yıl dört bin ay, her ay dört bin gün, her gün dört bin saat ve her saat dünya yıllarıyla yetmiş yıl hesabı üzerine olmalıdır. Bu cehennemin karnı büyük bir yılandır ve bu yılanın adına "Hurus" denilir. Uzunluğu yetmiş bin yıllık yol olup o yılanın yetmiş bin başı ve ona göre de gözü, burnu ve ağzı olur, demişlerdir. Kıyamet gününde Sırat, o yılanın iki bıyıklarından biri olsa gerektir. Cehennemin üzerinde kemer gibi kurulmuştur. Sırat'ın uzunluğunda ihtilaf vardır. Sözlerin doğrusu üç bin yıllık yoldur. Bin yıllığı yokuş, bin yıllığı düz ve bin yıllığı iniş olup her birinin arası yerden göğe varır. Birinci tabakaya "Cehennem", ikinci tabakaya "Hutame", üçüncü tabakaya "Leza", dördüncü tabakaya "Şakar", beşinci tabakaya "Sair", altıncı tabakaya "Cahîm" ve yedinci tabakaya "Haviye" denir. Bunların her birinde birer bölük hapsolunacaktır. Yukarı tabakada asi ümmet, altındakinde Nasari, onun altında Yahudiler, Deccal ve zalimler, onun altında Yecüc ve Mecüc, onun altında şeytanlar, onun altında kâfirler, onun altında münafıklar olacaktır. Bu cehennem iki kısım olup bir tarafı sıcaktır ki sıfatı bilinir. Bir kısmı da gayet soğuktur ki ona "Zemherîr" denir. Bu, hepsinin içinde kimi ateşten, kimi soğuktan dağlar, taşlar, zindanlar ile Hamîm ve Zemherîr suları akar. Denizler, kuyular, çeşmeler, işkence aletleri, katrandan elbiseler, zakkum adlı yiyecekler, yılanlar, çıyanlar, akrepler olup dünyada ne kadar zehirli canavar ve yırtıcı hayvan varsa her birinin bir benzeri burada vardır. Buranın yedi kapısı hâlâ açıktır ve bu cehennem her bir başından yetmişer bin yularla bağlanmıştır. Bu yularların büyüklüklerinin ve zapt eden azap meleklerinin büyüklüğünün tarifi mümkün değildir. Bunların heybetinden yüzlerine bakılmaz. Bunların gözleri görmez, kulakları işitmez ve kalplerinde merhamet yoktur. Hepsinin reisleri on dokuz melek olup bunlara "cehennem hazinelerinin muhafızları" ve "cehennem kapısının bekçileri" denir. En başlarının adına "Malik"

denir. Bütün cehennemdekiler bunun hükmünde olup orada kuvvetli ve çok acayip cehennem bekçileri vardır. Kıyamette bunlar ellerindeki ateşten sopalarla azaba müstehak olanlara vurup kâfirlere her hamlelerinde yetmiş bin kâfiri cehenneme düşürürler. Bu cehennemin sıcağına üzerinde ve altında olanlar tahammül edemediklerinden Allah'a "Ya Rabbena! Bize iyilik et. Yoksa bizim bu cehennemin sıcağına dayanacak gücümüz yoktur." diye yalvardılar. Buna istinaden Allah "Gâşiye" adlı büyük bir yılan yaratır. Bu yılan cehennemi, yedi kat yeri ve göğü yutsa ağzının bir köşesinde kaybolurdu. Allah Teala, o yılana cehennemi ağzının içine almasını emretti. Cehennem o yılanı görünce korktu. Bu yılan cehennemi ağzına aldı. Böylece altında ve üstünde olan mahluklar dayanabilmişlerdir. Bir rivayete göre cehennemin karşısında bir levha asılıdır ki üzerinde on yedi isim vardır. Eğer o mübarek isimler olmasaydı üzerinde ve altında bir şey kalmayıp hepsi yanardı (T46b-T47b).

2.3.9. Sekiz Cennet

Arş'ın altındadır. Nurdan iki direk üzerinde kırmızı yakuttan büyük bir kubbe yaratılmıştır ki uzunluğu ve eni dört bin yıllık mesafe olup o kubbenin üzerinde beyaz nurdan bir horoz yaratılmıştır. O horozun uzunluğu iki yüz bin yıllık mesafe olup gagası inciden ve gözleri kırmızı yakuttan, arkası zümrütten, kuyruğu inci ve mercandan, karnı misk ve amberden, kanatları zümrüttendir. Beş vakit kanatlarını birbirine çarparak öter. O vakitlerde yeryüzündeki horozlar da öter. O horozun kanatlarından cennetlere misk, amber, kâfur, inci ve mücevherler saçılır. O horozun öttüğü vakitlerde cennetteki huriler sevinip "Elhamdülillahi Teala" yeryüzünde insanların ibadete başlayacağı vakit geldi. Ya Rabbi onları bize ulaştır!" derler (T11a).

Sekiz Cennet, Kürsi'nin üzerinde Arş'ın sağ tarafına düşen yerinde yaratılmıştır. Hepsi yedi yuvarlak duvar içindedir. Her duvarın arasında cennetler vardır. Bunlar Adn'le sekiz olur. Adn cennetin ortasında bulunur. Bunların sekiz kapısı vardır. Duvarlarının her biri bir mücevherdendir. Birer kerpici altın, birer kerpici gümüşten olup her kapının tahtaları ve direkleri nurdan, çivileri inciden, kapılarının örtüleri yeşil ipektendir. Her kapının kitabelerinde nurdan hatla "Lâ-İlâhe İllallah Muhammedun Resûlullah" yazılmıştır. İlkinde "Darü'n-

Naîm", ikincide "Darü's-Selam", üçüncüde "Darü'l-Hulud", dördüncüde "Darü'l-Firdevs", beşincide "Darü'l-Celal", altıncıda "Darü'l-Adn", yedincide "Darü'l-Hayr" ve sekizincide "Darü'l-Ulya" vardır. Her cennetin toprağı miskten, taşları lal ve yakut, zebercet, zümrüt ve incidendir. Her bir cennette ulu şehirler olup bu şehirlerin gümüş kapıları vardır. Bu kapıların pervazları altın olup her şehrin altın ve türlü mücevherlerden köşkleri vardır. Her köşkün üzerinde birbiri üzerine yapılmış çardaklar vardır. Bunların üzerinde kırmızı altın taht vardır. Her tahtın üzerinde kırmızı ve yeşil ipek üzerine inci ve mücevherlerle süslenmiş yetmiş yatak olup her döşeğin üzerinde birer huri oturur. Her huri ayaklarından bellerine kadar miskten, bellerinden boyunlarına kadar amberden, üstü kâfurdan, kaşları ve saçları siyah nurdan olup gözlerinin beyazı çok karaları az, saçları yerde sürünür. Her bir kılına o kadar mücevher dizilmiştir ki yüzlerine bakınca gözler kamaşır. Her hurinin üzerinde kırmızı ve yeşil ipekten elbiseler vardır. Bu elbiselerin her biri türlü mücevherlerle süslenmiş olup o kadar latif ve şeffaftır ki o hurilerin kemiklerinin içlerinde ilikleri görünür. Başlarında mücevher nurdan taçları vardır. Eğer dünyaya arz olunsalardı ay, güneş ve bütün yıldızlar mücevherlerinin ışığından mahvolurlardı. Kollarında, topuklarında, boyunlarında altın ve mücevherden bilezikler ve halhallar vardır. Parmaklarında türlü mücevherlerden yüzükler ve kulaklarında küpeler vardır. Her hurinin boynunda altın, inci ve mücevherden biner gerdanlık vardır. Her hurinin karşısında biner kız oğlan vardır ki onların güzellikleri ve süsleri vasfedilmez. Köşklerin kapılarının üzerinde ve hurilerin göğüslerinde "Bu köşk filan kimsenindir ve bu huri onun hurisidir." yazılıdır. Her köşkün altın kapıları olup, her kapının aralıkları dünya yıllarıyla ellişer yıllık mesafe yol olup her kapının içinde birer bahçe vardır. Her bahçede dört ırmak akar. Biri baldan, biri sütten, biri şaraptan ve biri sudandır. Her ırmağın kenarında yeşil zümrütten çadır ve kırmızı yakuttan kubbeler vardır. Her çadırda ve kubbede altın bir taht vardır. Her bahçede zümrütten, lalden, yakuttan, zebercetten ve türlü mücevherlerden ağaçlar vardır. Bunların en hası Tûbâ ağacıdır (Bkz. Tûbâ). Bu cennette "Tesnîm" adlı bir içecek vardır ki onun kaynağı yoktur ve ne zaman biri isterse havadan dolu altın kadehler ile gelecektir. Onun da rengi ve lezzeti vasfolunmaz ve içmeyen bilmez (T8a).

2.3.10. Hazire-i Kuds

Sekiz Cennet'in içinde bir makam vardır ki o makam Darü'l-Celal'de olup adına "Hazire-i Kuds" derler. Allah, o makamda olan kullarına tecelli etmiştir. Ona ilk defa giren Hazret-i Peygamber'dir. Hazire-i Kuds de türlü nurdan örtülerle örtülü olup, büyüklüğü dünyadan yetmiş kat daha büyüktür, duvarlarının bir kerpici altın bir kerpici gümüşten olup sıvaları nurdandır. Yetmiş bin altın mücevher kapısı vardır. Her kapısına süslü perdeler asılmış ve içerisine o kadar güzel köşkler, meyveli ağaçlar ve akan ırmaklar peygamberler için konulmuştur. Yüz yirmi dört bin köşk vardır ve her köşkün üzerine sahipleri olan peygamberlerin adları yazılmıştır. Her köşkün içinde havuzlar vardır ve her havuzun etrafında nurdan kürsiler vardır. Her peygamberin ümmeti o kürsilerde oturur. O makamda Allah Teala, büyük bir sahra yaratmıştır. O sahrada kudret eliyle altın ve mücevherden yetmiş bin ağaç vardır. Her ağacın yetmiş bin dalı, her dalın yetmiş bin yaprağı, her yaprağın üzerinde beyaz inciden yetmiş bin köşk olup her köşkün üzerinde yetmişer taht, her taht vardır ki ehlullah olanların yerleridir. Bu gönül şenliklerinden sonra yine Allah Rıdvan'a "Kullarıma güzel kokular saç." diye emrettiğinde Rıdvan, Arş tarafına işaret etmiştir. Arş'ın altından miskten bir bulut gelip bunların üzerlerine türlü kokular yağdırır. Her birinin aklı güzel kokulu olup mest olmuşken yine Allah, Rıdvan'a "Kullarımla aramızda olan perdeyi kaldır. Cemalimi kullarım görüp mutlu olsunlar." diye emreder. Rıdvan da örtüleri kaldırır ve Allah'ın zatı açılır. Bütün kullar secdeye varınca Allah'tan "Ey kullarım! Başlarınızı secdeden kaldırın." diye emir gelir. Hepsi kaldırdığında her birinin ağızlarına nurdan kaselerle şarab-ı tahurlar gelir. "Ey kullarım! Artık hastalık, ölüm, soru, azap, gam yoktur. Dünyada olan ibadetlere ve nefsinize sabrınız sebebiyle buna kavuştunuz." diye seslenir. Bir melek, "Her kişi artık zevk ve safada olsunlar ki artık hüzünden, hastalıktan, ölümden kimseye korku yoktur." diye seslenir. Bu cennetlerde bütün peygamberler için yüce makamlar, köşkler, bahçeler, huriler, gılmanlar ve vildanlar vardır. Her peygamberin nurdan hususi minberleri ve şeyhler ve âlimler için nurdan kürsüler vardır. Dünyada ne varsa onların cennetlerde misalleri vardır. Sadece gece gibi bazı şeyler yoktur. Cennetlerde müminlere hizmet

edecek huriler ve gılmanlar da vardır. Onların da güzelliklerinin vasfı mümkün değildir (T9a-T10a).

2.3.11. Vesile Köşkü

Köşkün yeri Darü'l-Adn'ın ortasıdır. O kadar yüksektir ki bütün cennetlerden görülür. Büyüklüğü bu dünyanın yetmiş katıdır. Cennette Peygamber Efendi'mizin mübarek makamları bu olacaktır. Bir kerpici altın bir kerpici gümüşten ve sıvası nurdan olup bakılınca gözler kamaşır. Altın ve mücevherden yüz bin kapısı vardır. Cennet ırmakları, özellikle "Kevser Irmağı" bunun altından çıkar. Kapılarının üzerine, kimler girecek ise adları nurla yazılmıştır. Bu köşkün dört direği olup bunların her birine birer altın ve mücevher kürsiler konulup her birinde Dört Halife'nin yerleri vardır. Bu köşkün etrafında sayısız bahçeler, türlü mücevherlerden ağaçlar, her köşesinde altın mücevher köşkler, bu köşklerde tahtlar vardır. Adn'de olan hiçbir cennette yoktur. Hazret-i Muhammed'in mübarek makamıdır. Allah Habib'ini o makamda evlendirecektir (T8b).

2.3.12. Sahre-i Zümrüt

Firdevs'ten çıkmış yeşil zümrütten büyük bir taştır. Bazılarına göre Kâf Dağı'nın kökü budur. Felek-i Kamer bunun üzerine inmiştir. Bu taşın bir tarafında öküz, bir tarafında ise varlıkların sayısı kadar ağaç vardır. Her birinin yapraklarının büyüklüğü ve çokluğu vasfolunmaz. Öküz, o ağaçların yapraklarını yedikçe tekrar biter. Bu sahrada o kadar tatlı sular ve ulu ırmaklar çıkar ki hepsi altında balık olan denize dökülür (T46a).

2.3.13. Sahre-i Yakut

Kırmızı yakuttan büyük bir taştır. Firdevs Cenneti'nden çıkmış olup Milas meleğin iki ayağı bunun üzerindedir. Bu ise Bertan Öküzü üzerindedir (T45b).

2.3.14. Akbus Denizi

Akbus Denizi, demirden olup cehennemin üzerinden eriyip deniz olmuştur (T46b). Başı Arş altındadır. Behmut Balığı bunun içinde olup en ve boy olarak bütün denizi kaplamıştır. Hiç kımıldayacak yeri yoktur. Bunun altında sayısız büyük balık vardır ki Behmut balığı bunlarla beslenir (T46a).

2.3.15. Zulmet

Bu da büyük bir utançtır ki dünyada olan bütün zulmetler ve cehennem zulmetlerinin hepsi orada toplanır. Kıyamette hepsi cehenneme konulur. Cehennem saf zulmet olup onun kalınlığının ne kadar olduğunu Allah bilir. İçinde o kadar ulu melekler vardır ki hepsi Allah Teala'ya tesbih ve tahmid ederler (T47b).

2.3.16. Sera

"Sera" bazılarının katında bir gayet büyük taştır. Onun üzerinde o kadar mahlukat vardır ki hesabını Allah Teala bilir. Hepsi daima zikir ve tevhid hâlindedirler. Bunların altında ne olduğunu Allah Teala'dan başka kimse bilmez, demişler (T47b).

2.3.17. Felekler

Feleklere "gök" denilir. Bütün feleklerin ikişer kapısı vardır. Bunların birinden aşağıya inilip birinden de yukarıya çıkılır. Dünya göğünün kapısına "Mecerre" denir. Kâbe-i Mükerreme'nin üzerinde olup bu kapılardan melekler inip çıkar. Gökten inenler ondan inip yerden çıkacaklar da ondan çıkarlar. Bu kapılar altından, kilitleri nurdan ve anahtarları İsm-i Azam'dır. O okunduğu zaman açılır. Her göğün kalınlığı ve aralıkları beşer yüz yıllık mesafedir. Her göğün bir ulu melek zabiti vardır (T11a). Allah bu feleklerde türlü yıldızlar yaratmıştır ve bazıları sabittir. Bazıları ise doğar ve batar ki onlarla yol tespiti yapılır. Bazıları da kandil gibi dünya göğünde asılı bir şekilde durur. Onlarla şeytanlar taşa tutularak öldürülür. Bazıları da yıldız değil uçucu ateştir ki onlara da "yıldız" denilir. Bunlar yerinde durmazlar. Kimi beyaz, kimi kızıl, kimi gümüş renkli, kimi sarı, kimi küçük ve kimi büyüktür. Felekler kandil, yıldızlar ise içlerinde yanan fitiller gibidir. Bu yedi yıldızdan biri Zuhal'dir (T11b).

2.3.17.1. Felek-i Zuhal

Yedinci gök olup Allah Teala, bunu beyaz nurdan yahut kırmızı yakuttan, bazılarını ise inciden yaratmıştır, demişlerdir. Adı "Garîbâ" olup bu da iki kutupludur ve batıdan doğuya doğru döner. Felek-i Sevabit'ten daha küçüktür. Devrini yirmi dokuz yıl beş ay ve altı günde tamamlar. Zuhalin zabitinin adı "Refrail"dir. Onlar diledikleri zaman

açarlar ve kaparlar. Burada Zuhal, Beyt-i Mamur, Sakf-ı Merfu ve Bahr-ı Mescur vardır (T11a). Zuhal'e "Keyvan" ve "Behram" da denir. Zuhal, Allah'ın isimlerinden "Rezzak" ismine mazhar olup iklimlerden ilk iklime hâkimdir. Yeryüzünde ve altında olanlardan ekin ekmek, suları akıtmak, madenleri terbiye etmek bunun hizmetidir. Ne kadar kara renkli taş varsa karalığını bundan almıştır. İnsanlardan buna mensup olanlar; reisler, muhafızlar, dağlarda olanlar, köylüler, ekinciler, madenciler, Yahudiler ve kâfirlerdir. Günü cumartesi ve gecesi çarşamba olup Allah, bu Zuhal yıldızını göklerde hazinedar eylemiştir. Mesela gökler, iklimler, burçlar, şehirler, dereceler, köyler, dakikalar, mahalleler, sabiteler ve menziller gibi olup bu Zuhal oldukça uğursuzdur. Göklerde iki uğursuz yıldız vardır. Biri büyük ve biri de küçüktür. Büyük olan bu olup küçüğü "Mirrih"dir. Bazıları da bu yedi yıldız için insan suretinde meleklerdir, demişler. Bu Zuhal için bir kara zenci suretinde, başında kırmızı sivri külahı ve üzerinde ona göre elbisesi vardır. Dört eli olup her elinde bir şey tutar ve nurdan kürsi üzerinde oturur (T12a).

2.3.17.2. Felek-i Müşteri

Altıncı gök olup bunu Allah Teala, beyaz inciden yahut altından yaratmıştır. Adı "Rakâ" olup bu da iki kutuptur. Batıdan doğuya doğru döner. Felek-i Zuhal'den çok küçük olup devrini on bir yıl on ay on beş günde tamamlar. Bunun zabitinin adı "Semhail" bazıları da "Kelkail"dir demişlerdir. Sidretü'l-Münteha buradadır. Yukarıdaki feleklerden inenler burada kalıp yerden çıkanlar da orada son bulurlar. Burada olan meleklerin hepsi vildan yüzlü meleklerdir. Her meleğin inci ve mercanla süslenmiş ikişer kanadı vardır ki Allah'tan hayalarından hepsi kanatlarıyla yüzlerini örterler. Kıyamete kadar Allah'ı tesbih ederler. Tesbih ederken ağızlarından miskler saçılır. Bu sebeple bu feleğin içi misk kokuludur. Büyüklüğü Zuhal kadar olup Allah'ın isimlerinden "Alîm" ismine mazhardır. İklimlerden ikinci iklime hükmeder. Yeryüzünde olanların rızıkları bunun terbiyesiyle olup buna mensup olanlar kadılar, ilim ehilleri, din ehilleri, zühd ve takva sahipleri, muhterem kişiler ve hocalar olup bu feleklerin kadısı ve en uğurlusudur. Günü perşembe ve gecesi pazartesidir. Nurdan bir tacı üzerinde ona göre elbisesi vardır. İnsan suretinde bir melek olup nurdan bir kürsi üzerinde oturur. Karşısında çok sayıda vildan yüzlü melekler

vardır. Ayrıca emri altında çok sayıda insan, cin, dev ve peri de vardır (T14a).

2.3.17.3. Felek-i Mirrih

Beşinci gök olup altından veya beyaz gümüşten yaratılmıştır. Adı "Ratkâ"dır. Bu da iki kutup olup batıdan doğuya doğru döner. Diğer feleklerden daha küçük olup devrini on bir yıl on ay iki günde tamamlar. zabitinin adı "Kelkail"dir. Burada çok sayıda huri yüzlü melekler vardır. Yetmişer lügat ile Allah'ı tesbih ederler. Büyüklüğü bir buçuk yer kadardır. Mirrih küçük olan uğursuzdur. Allah'ın isimlerinden "Kahhar" ismine mazhar olup iklimlerden üçüncü iklime hükmeder. Yeryüzünde ne kadar ateş ve demir türü şeyler varsa hepsi bunun hükmündedir. Feleklerin celladı olup mensupları beyler, subaşılar ve diğer kan dökücülerdir. Günü salı ve gecesi cumartesidir. Başında nurdan tacı ve üzerinde ona göre elbisesi vardır. İki elli bir melek olup, nurdan bir kürsi üzerine oturup, sağ elinde bir kılıç ve sol elinde bir kesik baş tutup karşısında sayısız melek askeri vardır. Diğer insan ve cinden, dev ve periden de emri altında olan çoktur (T14b).

2.3.17.4. Felek-i Şems

Dördüncü gök olup beyaz gümüşten veya sarı tunçtan yaratılmıştır. Adı "Erkalun" olup iki kutuptur. Batıdan doğuya doğru döner. Diğer feleklerden daha küçük olup devrini bir yılda tamamlar. Zabitinin adı "Salsail"dir. İçindeki meleklerin hepsi at yüzlülerdir. Her birinin biner kanadı olup her kanadında nurdan hatla "Lâ-İlâhe İllallah Muhammedun Resûlullah" yazılıdır. Her birinin yetmişer başı, her başında yetmişer yüzü, her yüzünde yetmişer ağzı ve her ağzında yetmişer dili vardır. Bütün dilleri yetmişer lügatle Allah'ı tesbih edip sesleri korkunç gök gürültüsünden daha fazladır. Adına "Neyyir-i Azam" ve "Sultanü'l-Encüm" denir. Büyüklüğü yüz altmış yer kadar olup bazen uğurlu ve bazen uğursuz olur. Allah'ın isimlerinden "Muhyi" ismine mazhar olup iklimlerden dördüncü iklime hükmeder. Yeryüzünde yücelik, hükûmet, tedbir ve hikmet sahipleri bunun hükmünde olup yüksekte ve alçakta olan her şeyde tasarrufu vardır. Bazen bunda güneş tutulması olur. Feleklerin padişahı olarak buna mensup olanlar, padişahlar ve soylular olup günü pazar ve gecesi perşembedir. Bazılarına göre insan yüzlü bir melek olup nurundan

yüzüne bakılmaz. Şeklini teşhis etmek mümkün değildir. Işığının dördüncü gökten gelip yeryüzünde böyle görünmesinden vasfının mümkün olmadığı anlaşılır. Karşısında hükmü altında çok sayıda melek, insan, cin, dev ve peri vardır (T15a).

2.3.17.5. Felek-i Zühre

Üçüncü gök olup Allah Teala, bunu sarı yakuttan yahut demirden yaratmıştır. Adı "Maun"dur. İki kutup olup batıdan doğuya doğru döner. Diğer feleklerden daha küçük olup devrini bir yılda tamamlar. Zabitinin adı "Sadail" olup burada akbaba kuşu yüzlü melekler vardır. Her meleğin kanadının rengi yeşil, kırmızı ve sarı karışık nurdan olup her birinin yetmişer bin başı, başlarında yetmişer bin ağzı, ağızlarında ise yetmişer bin dilleri vardır ki dilleriyle yetmişer lügatle Allah'ı tesbih ederler. Büyüklüğü yerin otuzda biri kadar olup küçük uğursuzdur. Allah'ın isimlerinden "Musavvir" ismine mazhar olup iklimlerden beşinci iklime hâkimdir. Yeryüzünde olanlardan kadınlar, çalgılar, süs eşyaları, güzel kokular, resim ve çiçekler bunun hükmünde olup buna mensup olanlar; kadınlar, hizmetkârlar, yalın yüzlüler, eğlence düşkünleridir. Bu feleklerin hizmetkârı olup günü cuma ve gecesi salıdır. Bazılarına göre başında siyah nurdan saçı, avratlar gibi nurdan takkesi, kadınlara yakışır elbisesi olup, elinde yeşil bir çeng tutup çalan bir melektir. Karşısında kendi gibi binlerce melekler olup ellerindeki küçük, yeşil çengleri çalarlar. İnsan ve cinden, dev ve periden hükmü altında olanların sayısı çoktur. Zühre avratken Harut ve Marut vakasında cezalandırılıp yıldız olmuştur (T15b)

2.3.17.6. Felek-i Utarid

Kızıl yakut veya beyaz mermerden yaratılmış olan ikinci göktür. Adı "Kaydum" olup iki kutuptur. Diğer feleklerden daha küçük olup devrini bir yılda tamamlar. Zabitinin adı "Mihail" ve melekleri anka yüzlüdür. Büyüklüğü Zühre kadar olup bazen uğurlu ve bazen uğursuz olur. Allah'ın isimlerinden "Bârî" ismine mazhar olup iklimlerden altıncı iklime hâkimdir. Yeryüzünde âlimler ve sanatçılar bunun hükmünde olup vezirler, divan erbabı, kâtipler, muhasebeciler, mal sahipleri ve tüccarlardır. Bu, feleklerin yazıcısı olup günü çarşamba ve gecesi pazardır. Bazıları ise insan suretinde bir melektir, derler. Bir elinde

nurdan kalem ve bir elinde da nurdan beyaz kâğıt olup bir nurdan Kürsi üzerinde oturur. Birçok melek, cin, dev ve peri onun emrindedir (T16a).

2.3.17.7. Felek-i Kamer

Birinci gök olup dünya göğüdür. Yeşil zebercetten yaratılmıştır. Adı "Refia" olup iki kutuptur. Diğer feleklerden çok daha küçük olup devrini yirmi yedi günde tamamlar. Zabitinin adına "İsmail" denir. Buradaki meleklerin başları sığır suretindedir. Azrail de buradadır. Büyüklüğü yerin kırkta biri kadardır. Şeklen iki yüzlü karanlık bir ayna olup bir yüzü güneşe bir yüzü da dünyaya bakar. Dünyaya bakan yüzünde lekeler vardır. Bunun kendi nuru olmayıp Şems'ten faydalanır. Şems'e yakın olduğu zaman nuru gider. Uzak olduğu zaman nuru geri gelir. Bunda çoğu zaman tutulma olur. Yirmi sekiz durağı vardır. Her gece bir durakta durur. Bazen uğursuz bazen uğurlu olur. Allah'ın isimlerinden "Hallak" ismine mazhar olup iklimlerden yedinci iklime hâkimdir. Feleklerin veziri olup günü pazartesi ve gecesi cumadır. Bazılarına göre insan suretinde bir melektir. Yuvarlak yüzlü, siyah kaşlı ve kara gözlüdür (T16b).

2.3.17.8. Felek-i Nâr

Aslında felek değildir. Adına "Küre-i Nâr" denir. Bu ateşin dumanı olmayıp tabiatı da kuru ateş, hafif, latif, renksiz, aydınlık, yakıcı, saf ve şeffaftır. Bazılarına göre şimşek bundandır. Bununla çiğler pişer. Birçok faydası ve zararı vardır. Üzerinde kardan üç örtü vardır. Onun üzerinde yedi deniz vardır. Bunlarında üzerinde yedi kat örtü vardır. Her bir örtünün araları meleklerle doludur. Reislerinin adına "Hafiz" denir. O örtülerde çok sayıda yıldız olup şeytanlar onlarla taşlanır. Onların da üzerinde, içi Allah'ı tesbih eden meleklerle dolu kalın bir örtü olup onun üstü Felek-i Kamer'dir (T17a).

2.3.17.9. Felek-i Heva

Bu, Küre-i Heva olup felek denilme sebebi yüceliğinden dolayıdır. Yaş, sıcak, latif, saf, hafif ve renkli olup bunun merkezi Nâr'ın merkezinden aşağıdadır. Aslında bunlar yer ile gök arasında deniz gibidir. Bütün canlıların nefesleri bundandır. Şöyle ki hava olmasaydı yeryüzünde hiç canlı olmazdı (T17a). Büyüklüğü ve kalınlığı tabir olunmaz. Kendinden aşağıda olan canlıların nefesleri bundan olur. Şöyle ki eğer bu hava

denizi olmasaydı yer altında olan canlı kısımlarının asla olmaması lazım gelirdi ki yukarıda olanlara da bu lazım olup burada da o kadar türlü hacipler ve ulu melekler vardır ki sayılarını ve yaratılış sıfatlarını Allah Teala bilir. Bütün melekler sürekli Allah Teala'yı tesbih ve tehlil ederler (T44b).

2.3.17.10. Felek-i Ma

Tabiatı nemli, soğuk, ağır, saf, şeffaf, akışkan, renksiz ve tatsızdır. Rengi kayın rengi ile karıştırılırsa onun rengi olur. Merkezi Heva merkezinden aşağıdadır. Büyük bir deniz olup yer ile gök ortasında durur. Nuh Tufanı bundan olmuştur. İçerisinde çok sayıda deniz canlısı vardır. Eğer bu deniz olmasaydı Güneş'in sıcaklığı yeryüzünü yakardı (T17b). Bütün yağmurlar buradan iner (T19b). Küre-i Ma da Felek-i Ma'nın aynısı olup Felek-i Arz bunun üzerindedir. Büyüklüğü ve kalınlığı tabir olunmaz (T44a).

2.3.18. Yedi Arz (Yer)

Metinde yedi yer hakkında bilgi verilmiştir:

2.3.18.1. Birinci Yer

Bu feleğe "Yer" denilmesinin sebebi üzerindekileri yediğinden dolayıdır. Buna "küre-i arz" ve "ber" de denilir. Adı "Demkâ"dır. Feleklerin ortasında yumurtanın sarısı hükmündedir. Kuru, soğuk, yoğun, sakin ve ağırdır. Bunun merkezi Küre-i Ma'nın merkezinden aşağıda olup, burada olanlar kalan feleklerde olmayıp bunun içinde türlü varlıklar vardır. Bu varlıkların en şereflisi insandır. Felek-i Arz'ın büyüklüğü doğudan batıya beş yüz yıllık yol mesafesinde olup yüz yıllığı mamur olup canlılarla doludur. Üç yüz yıllığı denizler, dağlar ve yüz yıllığı ise harabelerden oluşur. Yeri Kâf Dağı kuşatır. Kâf Dağı'nın iç yüzü Bahr-ı Muhit, onun iç yüzü Zulümat ve onun iç yüzü Felek-i Arz'dır. Dört köşe ve yedi iklime ayrılmıştır. Hepsinin içinde yedi büyük, yedi küçük deniz vardır. Küçüklere "buhayrat" denir. Ayrıca iki yüz kırk ulu ırmak ve sayısız çeşme, kuyu, yüz altmış altı büyük dağ, türlü madenler, taşlar, ağaçlar, çiçekler, meyveler ve yirmi bir bin altı yüz on altı parça şehir; kale, kasaba, köy ve bunların içinde türlü mahluklar vardır (T21a).

2.3.18.2. İkinci Yer

Bunun adı "Hulde"dir. Kalınlığı beş yüz yıllık yol olup, bu da hakikatte yer olmayıp, belki madenden yaratılmış olup, türünde farklılık olmadığı için zikrolunmaz. Yukarıda söylenilen Utarid feleğinin aşağı tarafındadır ki aşağıda olduğu için yer denilir. Allah Teala, buraya başı kuş başı gibi ve gövdeleri yılan gibi bir mahluk koymuştur ki onları da cisimleri yarattığından yaratmıştır. Onların reisleri vardır. O mahlukatın adına "Tams" derler. Gıdaları birbirlerini yemek ve işleri daima Allah'ı tesbih ve tehlil etmek olup ahirette, cehennemde olacak ne kadar cehennem ehlinin azap aletleri varsa hepsi buraya konulmuştur. Burada o kadar acayip mahlukat ve ulu melekler vardır ki hepsi azap melekleri olup bunların da sayılarını ve yaratılışlarını yalnızca Allah bilir (T44b).

2.3.18.3. Üçüncü Yer

Bunun adı "Arfe"dir. Kalınlığı beş yüz yıllık yol olup bu da bir madendendir ki Zühre feleğinin aşağı tarafında olup buraya da Allah ikişer başlı, bütün başlarında ikişer yüzü, bütün yüzlerinde ikişer ağzı, bütün ağızlarında da ikişer dili ve çok siyah tenli olan bir mahluk koymuştur. Bunların reisleri olup adlarına "Kâbus" derler. Bunların dişleri de vardır. Burada cehennemde olacak olan akrepler vardır ki her birinin çok acayip yaratılışları ve katranlı karınlarında zehir dolu kırbaçları olup burada da o kadar ulu azap melekleri vardır ki sıfat ve yaratılışlarını yalnız Allah Teala bilir (T44b).

2.3.18.4. Dördüncü Yer

Bunun adı "Cerba"dır. Kalınlığı beş yüz yıllık yol olup bu da bir madendendir. Şems feleğinin aşağı tarafında olup Allah Teala, buraya da gözleri ve kulakları olmayan ve ikişer kanatla uçan bir alay insan yüzlü mahluk bırakmıştır. Bunların da reisleri vardır ve adlarına "Cülham" denilir. Burada da cehennemde olacak ejderhalar olup her birinin yaratılışları ve zehirleri vasfolunmaz ve o kadar ulu azap melekleri vardır ki sayılarını ve yaratılışlarını yalnızca Allah Teala bilir (T44b-T45a).

2.3.18.5. Beşinci Yer

Bunun da adı "Melsa"dır ve kalınlığı beş yüz yıllık yoldur. Bu da bir madendendir ve Mirrih feleğinin aşağı tarafındadır. Burada, Allah korkunç bir sıfatda mahluk yaratmıştır. Bu mahluklar daima birbirlerini yerler ve "Mahtat" adında reisleri vardır. Burada da cehennemde kâfirlerin boyunlarına asılacak kibrit taşları vardır ve vasıfları mümkün değildir. Burada da o kadar ulu melekler vardır ki sıfat ve yaratılışlarını yalnız Allah Teala bilir (T45a).

2.3.18.6. Altıncı Yer

Altıncı yerin adı da "Siccin"dir. Kalınlığı beş yüz yıllık yol olup bu da bir madendendir. Müşteri feleğinin aşağı tarafındadır. Buraya da Allah, kuş şeklinde bir mahluk koymuştur. Reislerinin adına "Kâtat" denilir. Burada cehennem ehlinin defterleri durur. Kıyamet gününde çıkıp görünecek ve o kadar ulu azap melekleri vardır ki sıfatlarını ve yaratılışlarını sadece Allah Teala bilir (T45a).

2.3.18.7. Yedinci Yer

Bunun da adına "Acba" denilir. Kalınlığı beş yüz yıllık yoldur. Bu da bir madendendir ve Zuhal feleğinin aşağı tarafında olup burada da eşkali kara bir mahluk vardır. Reislerinin adına "Cüsum" denilir. Yecüc ve Mecüc'ü yerler ve Şeytan'ın burada hapsedildiği söylenir. O kadar ulu azap melekleri vardır ki sıfat ve yaratılışlarını yalnız Allah Teala bilir (T45a).

2.3.19. Kâf Dağı

Kâf Dağı'nın dışında beyaz gümüşten büyük bir yer vardır. Kırk günlük yol olup adına "Sahire" denilir. Kıyamet gününde bu yerler ona dönüşüp mahşer yeri o olacaktır. Onun içi meleklerle dolu olup, ondan başka yetmiş bin şehir olup hepsinin toprağı misk ve amberle ve içleri meleklerle doludur. Bundan başka yetmiş bin yıllık yol uzunluğunda nurdan "Münir" adında bir deniz vardır. Hak Teala, o denize bakmış ve o denizde bütün insanlar sayısınca yıldızlar olduğunu görmüştür. "Gözlerin nuru onlardandır," demişler. O denizden öte kırk bin deniz daha vardır ki her birinin büyüklükleri dünyanın kırk katı kadar olup her birinde kırkar bin gemi, her gemide kırkar bin insan yüzlü melekler, her meleğin kırkar bin başları, bütün başlarında kırkar bin yüzleri ve

ona göre ağızları ve dilleri vardır. Her dilleriyle kırkar bin dil konuşarak Hz. Resul'e salavat getirirler. Ondan öte kırk bin altın deniz olup o denizlerin her birinde kırkar bin ada, her adasında kırk bin âlem ve her âlemin altında sayısız varlık vardır. Onların hepsi Hz. Resul'e salavat getirirler. Onun ötesinde kırk bin pınar vardır ki o pınarların her biri bu âlemlerden büyüktür. Daha ötede kırk bin ırmak vardır ki onların da enleri yetmişer yıllık yol olup içlerinde ve dışlarında sayısız melek vardır. Daha ötede kırk bin altın dağ, daha ötede kırk bin inciden dağ, daha ötede kırk bin zümrütten dağ, daha ötede çeşitli mücevherden kırk bin dağ olup hepsinin içleri meleklerle doludur. Daha ötede kırk bin miskten yazılar vardır ki her yazının uzunluğu bu âlemlerce olup o yazılarda altın, gümüş ve türlü mücevherlerden bağlar, bahçeler, bostanlar ve içlerinde akar sular vardır. O yazıların adlarına "Dergâh-ı Azamet-i Rabbani" denilir. Ondan ötede Kâf Dağı'nı çevreleyen "İslam ağacı" denilen bir ağaç vardır. Bu ağacın ötesinde ne olduğunu Allah Teala'dan başka kimse bilmez. Kâf'ın dışına "ahiret âlemi" denilir (T43a-T44a).

2.4. TABİAT

Eserde rüzgârlar, bulutlar, sis, yağmur, dolu, kar, gök gürültüsü, şimşek, gökkuşağı, bitkiler, madenler ve değerli taşlar gibi tabiat unsurlarının oluşumları ve çeşitlerine dair bilgiler verilirken tabiatta bulunan çeşitli hayvanlara da değinilmiştir.

2.4.1. Rüzgârlar

Rüzgârlar üçe ayrılır. Biri "rih-i akim"dir ki Âd kavmi onunla helak olmuştur. Biri de "rih-i sevda"dır ki cehennem ehline azap onunla olur. Biri de "rih-i bevarih"tir ki her şey onunla dirilir. Bazılarına göre ise rüzgârlar sekize ayrılır. Dördü rahmet rüzgârıdır. Bunlar: "Beşirat", "naşirat", "mürselat", "zariyat"tır. Diğer dördü de azap rüzgârlarıdır. Bunlar: "Rih-i vasıf", "rih-i kâsıf", "rih-i sarsar" ve "rih-i akim" dir. Bunlar yer ile gök arasında olan "Küre-i Ma" ile "Küre-i Heva"dan ortaya çıkarlar. Bunlara Güneş tesir eder ve buhar ortaya çıkar. Daha sonra soğuk da karışıp hareket eder ve yere iner. Bu hareketten rüzgârlar oluşur. Bazılarına göre hepsi dört rüzgârdır. Arş'ın altındaki Kerrubiyyun meleklerinin kanatlarından dağların başına iner ve yeryüzüne yayılır. Bunlar: "Rih-i şimal", "rih-i saba", "rih-i cenub" ve

“rih-i debur”dur. Bu rüzgârlar da Mikail’in hükmündedir. Her birinin üzerinde görevli melekler olup gerekli yerlerde ve zamanlarda eserler (T19b).

2.4.2. Bulut, Duman ve Karagu

Bunlar iki türlüdür. Biri Güneş’in yere ve denizlere tesiriyle çıkan duman havaya çıkınca soğuktan yoğunluk kazanarak birbirlerine karışarak oluşur. Nuh Tufanı’ndan sonra oluşmuştur. Biri de ince olur ve gece soğukla temas etse “duman”, su değse “karagu” olur (T19b).

2.4.3. Yağmur

İki türlüdür. Birine “rahmet yağmuru”, birine de “azap yağmuru” denir. Bazıları, “Bunlar da bulutlar gibi buharlardan oluşur.” demişlerdir. Mesela hamamlarda olan sıcak suların buharları kubbelere yükselir ve orada soğur. Hamamın halısına damla damla düşer. Yağmurlar da öyle olur. Rüzgârlar, bulutları sürer ve ihtiyaç olan yerlere yağdırır. Bazılarına göre ise Felek-i Ma’dan iner. Her damlasını bir melek yağdırır. Allah Teala’nın emriyle nerede yağmur yağacaksa oraya bulutları sürer ve orada yağdırır (T19b).

2.4.4. Dolu ve Kar

Bunlar da buhardan olur. Biraz donsa dolu, fazla donsa kar olur. Veyahut yağmurlar gibi bunlar için de kar tanelerinin her birini atan bir melek vardır (T20a).

2.4.5. Ra’d, Berk, Saika (Gök Gürültüsü, Şimşek, Yıldırım)

Yeryüzünde yanan ateşlerin dumanları, havaya yükselir ve daha sonra buluta dönüşür. Bulut içinde hapsolur. Rüzgâr estikçe o bulutları hareket ettirir. Soğuk, rüzgar ve bulut parça parça olur. Bundan gök gürültüsü oluşur. Şimşek de rüzgarların karışmasından oluşur. Havada bir hiddetlenmeden sesler çıkar. Bundan ateş ve şimşek olur. Bunlar soğuklarda olmayıp hava sıcakken olur. Bazılarına göre ise Ra’d bir melektir ki Allah Teala, onu bu hizmet üzerine koymuştur. Berk onun sesi, şimşek de elindeki ateşten bir kamçıdır. Bulutlara onunla vurur (T20a).

Saika, yıldırımdır. Bu da iki türlüdür. Biri beyaz ve biri kızıldır. Beyaz olanın zararı olmayıp kızıl olan nereye gitse yakıp yıkar. Bazılarına göre bu, yoğun ateşten sıvı bir maddedir. Duman parçalarına toprak parçaları galip gelip havanın soğukluğundan katılaşır. Sonra ya taş ya bakır ya da demir olur. Yaz günlerinde yağmurlar yağıp berk olduğu zamanlarda yere düşer. Nereye dokunsa hemen yakar ve yıkar. Bazılarına göre bu da Ra'd meleğinin ağzından çıkan bir ateştir. Ne zaman bulutlar inat etseler, sürdüğü yere gitmezlerse hiddetlenir ve ağzından ateşler çıkar. Bazılarına göre ise Küre-i Nâr'dandır (T20a).

2.4.6. Kavsullahi'l-Azam (Gökkuşağı)

Halk arasında "eleğim sağmal" denir. Bilmeyerek "kavs-i kuzah" derler. Lakin Resulullah "Sakının kavs-i kuzah demeyin." demiştir. Zira "kuzah" şeytan adlarından olup "şeytan yayı" demektir. Bu belki Allah Teala'nın yayı olur. Gündüzleri yağmurdan önce ya da sonra kavisli ve türlü renklerde görünür. Çoğunlukla bu yedi renk olur. Aslında yuvarlak bir nesnedir ki doğduğunda yarısı yerin üstünde, yarısı yerin altında olur. İlk zamanlarda yokken Nuh Tufanı'ndan sonra olmuştur. Hazret-i Nuh, Tufan'dan kurtulduğundan beri görünür. Bazen doğuda bazen batıda görünür. Şems'in on iki burçta seyrine göre birer hükmü olup bu da Şems'in eserlerindendir. Ne zaman Şems su parçacıklarına aksetse böyle bir şekil oluşur. Şems'e yakın olanı kızıl, ondan aşağısı sarı, ondan aşağısı erguvani, ondan aşağıları başka renklerde görünür (T20b).

2.4.7. Madenler ve Değerli Taşlar

Metinde; elmas, zümrüt, yeşib, yakut, billur, akik, firuze ve kehrüba "ayrı maddeler", "madenler" ve "taşlar" ana başlıkları altında ele alınmıştır.

Madenler yer altında bulunur. Dumandan ve tütünden olur. Kevakib-i Seb'a'nın da madenlerin oluşmasında etkisi vardır. Hepsi yedi tanedir. Bunlar: Altın, gümüş, bakır, demir, kurşun, kalay ve tunçtur. Hepsinin aslı civa ile kükürt olup ne zaman ikisi karıştırılsa, kükürt civanın nemini emse, miktarları eşit olsa, soğuk tesir etmezse altın olur. Eğer kükürt beyaz ise gümüş olur. Eğer kibrit saf olmayıp tabiatı yakıcı olursa bakır olur. Eğer kükürtle civa yerdeki maddelerle karışır ve

kükürt yakıcı olursa demir olur. İyi karışmazsa kurşun olur. Bazı maddelerle karışırsa kalay olur. Soğuğa maruz kalırsa tunç olur. Bunlar çoğunlukla dağlarda olup her birinin birçok faydası vardır (T33a).

Taşlar, yağmurların yer altına inmesi ve bir çıkış yeri bulamayarak birikmesiyle oluşur. Bunların da her biri Kevakib-i Se'ba'nın tesiri ile olur. Her biri bir yıldızdan tabiatını ve rengini almıştır (T33a).

2.4.7.1. Elmas

Elmas taşı, Hindistan'da bir vadiden çıkar. Vadinin içi yılanlarla doludur. Hiç kimse oraya gidemezken İskender, o vadiye ulaşır. Uzaktan o vadiye atlar attırır. Arkasından kartallar salar. Atlar oradaki taşlara yapışınca kartallar atları alır. O atlara yapışan taşları İskender, toplamıştır. İşte şu anda olan elmas bundandır (T33a).

2.4.7.2. Zümrüt

Zümrüt, altın madeninden çıkan yeşil, şeffaf bir taştır. Bakanların gözlerinin nuru artar. Yılan baksa erir. Sara hastası olan taşısa sarası gider. Zehir içen dövüp bir miktar içse zehri atar (T33a).

2.4.7.3. Yeşib

Yeşib taşına "yeşim taşı" da denir. Her kim taşırsa kimse ona galip gelemez. Ağzına alan susamaz (T33a).

2.4.7.4. Yakut

Çeşitleri vardır. Bu da ağızda tutulsa susuzluğu giderir. Macunla karıştırılarak yenirse dili fasih kılar ve kanı saflaştırır. Sürmesi göze çekilse gözün nurunu artırır (T33b). Arş'ın etrafını üç kez dolanacak kadar büyük olan ve cehennemi yutan yılanın gözleri yakuttandır (T5b). Sekiz Cennet'in taşları lal, yakut, zebercet, inci ve zümrüttendir (T7a). Sekiz Cennet'te kırmızı yakuttan bin kubbe vardır (T7b). Zuhal Feleği kızıl yakuttan yaratılmıştır (T11a). Sidretü'l-Münteha'nın meyveleri lal ve yakuttandır (T14a). Zühre Feleği, sarı yakuttan ya da demirden yaratılmıştır (T15a). Utarid Feleği, kırmızı yakuttan veya beyaz mermerden yaratılmıştır (T15b). Livaü'l-Hamd Sancağı'nın kabzası kızıl yakuttandır (T74b).

2.4.7.5. Billur

Cam türünün en güzeli olup beyaz ve berrak olur. Taşıyanda asla hastalık olmaz. Gözlük olsa gözün nurunu artırır. Güneşe tutup altına pamuk konulsa pamuğu hemen yakar (T33b).

2.4.7.6. Akik

Yemen diyarında çeşitleri vardır. Taif vilayetinde de vardır. Bunu taşıyan fakirlik görmez ve ölüm hâlindeyken ruhunu kolayca teslim eder (T33b).

2.4.7.7. Firuze

Buna "piruze" de denir. Horasan'da ve Nişabur'da olan yeşil bir taştır. Bazı türlerinin rengi mavidir. Buna bakanın gözünün nuru artar. Bunu taşıyan fakirlik görmez. Hava açık olsa bu da açık, kapalı olsa bu da kapalı olur (T33b).

2.4.7.8. Kehrüba

Sarı bir taştır. Bazı türleri kızıl olur. Cevz-i Rumi'nin zamkından olur. Bunu taşıyan sarılık ve çarpıntıya yakalanmaz. Şişlikleri ve kanamayı azaltır. Hastalıklardan korunmak için ağızda taşınır (T33b).

2.4.8. Bitkiler

Mir'âtü'l-Kâinat'ta bitkilerle alakalı olarak "Ağaçlar, Çiçekler ve Meyveler Hâli" başlığı açılmıştır.

Hz. Âdem, bitkileri cennetten getirmiştir. Bazılarına göre de toprak ve havanın bir şekilde tesiri ve suyun terbiyesiyle oluşmuştur. Çok çeşitli olup her birinde yıldızların etkisi vardır. Ayrıca her birinin birçok hususiyeti ve faydası vardır (T33b).

2.4.8.1. Tûbâ

Sekiz Cennet'in her bahçesinde zümrütten, lalden, yakuttan ağaçlar ve bu ağaçların üzerlerinde türlü mücevherlerden yapraklar, çiçekler ve meyveler vardır. Özellikle Tûbâ ağacı, büyük bir ağaç olup bunu dibinden iki ırmak çıkar. Bunlar "Kâfur" ve "Selsebil" ırmaklarıdır. Tûbâ ağacının kendisi altından; dalları ve budakları gümüşten, yaprakları zebercetten ve meyveleri türlü mücevherlerdendir. Bu ağacın

kökü Dârü'l-Adn'de olup Hz. Muhammed'in makamı olan Vesile Köşkü oradadır. Bu ağaç, o köşkün altında olup kökü yukarıda dalları ve budakları aşağıdadır. Dalları ve budakları Sekiz Cennet'in her tarafına yayılmıştır. Hatta cennette onun dalından veya budağından girmemiş olan bir baca ve pencere yoktur. Bu kadar yiyecekler, giyecekler, örtünüp döşeneceklerin hepsi o ağacın dallarından ve budaklarından çıkarak herkesin önüne gelir (T8a).

2.4.8.2. Şecere-i Hazire

Hazire-i Kuds'te altın ve mücevherden dallı budaklı büyük bir ağaç vardır. O makamın ortasında bitip adına "Şecere-i Hazire" denir. Sonra Allah Teala, Rıdvan'a "Bunlara ağır kaftanlar ve büyük ziyafetler eyle." dediğinde Rıdvan da o ağaca işaret eder. O ağaç silkinerek her tarafından nar gibi kırmızı yakuttan meyveler dökülür. Her meyve kendiliğinden yarılıp içlerinden yetmişer kat elbise çıkar. Rıdvan, "Her yetmişiniz bunların birini giyin." diye emrettiğinde o ağaç tekrar silkinip içinden sonsuz yemekler ve türlü meyveler çıkar ve herkesin ağzına girer (T9a).

2.4.9. Hayvanlar

Metinde hayalî ve gerçek birçok hayvan hakkında detaylı bilgiler verilmektedir:

2.4.9.1. Bertan Öküz

Firdevs'ten gelmiş olan kızıl renkli bir öküzdür. Kırk bin başı vardır ve her başının arası beşer yüz yıllık yoldur. Her başında ikişer boynuzu vardır. Araları gayet uzun olup mahlukatla doludur. Kırk bin ayağı vardır ve her ayağının altı bu dünyanın otuz katı olup her ayağının arası beşer yüz yıllık yoldur. Bunu şeytan yoldan çıkarmıştır. Allah Teala, küçük bir sivrisinek yaratmış ve burnuna girmiştir. Çok acı verip tekrar çıkarak karşısında durup ne zaman karşı çıkacak olsa ona bakar. Öküz, korkusundan üzerinde olan yüklerin ağırlığını unutur. Yeryüzündeki bütün sular bu öküzün karnına gider. Denizlerin artıp eksilmesi bunun nefesinden dolayı olur. Boynuzları yerin her tarafından çıkmıştır. Gövdesinin altında Allah'ı tesbih eden birçok varlık vardır (T45b).

2.4.9.2. Behmut Balığı

Oldukça büyük bir balıktır. Eni ve boyu çok uzundur. Bir başı, iki gözü diğer kısımları balık gibidir. Başı batı tarafında, kuyruğu doğu tarafındadır. İki gözünün arasında yetmiş bin beyaz inciden şehir vardır. Her şehrin içinde beyaz inciden köşkler ve her köşkte ulu melekler olup her birinin ellerinde nurdan yeşil sancaklar vardır. Hepsinin üzerinde "Lâ-İlâhe İllallah Muhammedun Resûlullah" yazılı olup hepsi Allah'ı zikreder (T46a).

2.4.9.3. Eşek

Metinde "Deccal'in Himarı" başlığıyla Deccal'in eşeği için bir başlık açılarak kısa bir değerlendirme yapılır. Bu Deccal'in eşeğinin adı yukarıda geçmiştir ki kendi olduğu adadadır. Uzunluğu yedi fersah ve yoğunluğu da üç fersah olup teni kızıl kana benzer. Dört ayağı kara, karnı beyaz, alnı sakar, kulakları oldukça büyük olup, her birinin altına bin insan sığınıp insan gibi konuşur. Her adımı üç günlük yoldur. Bunun alnına da "Kâfirun billah" yazılmıştır. Bazıları bu eşeğin adına "Luban"dır, derler. Bulunduğu adada kırk yazı vardır ve her birinin uzunluğu ve genişliği kırkar fersah yerdir. O yazıların içlerinde kırkar ırmak vardır. Her gün o eşek, bütün ovaların otunu yer, suyunu içer ve yarın ne yer ne içerim, diye endişelenir. Ertesi gün bakınca yine otları bitmiş ve suları akar görür, derler (T68b).

2.4.9.4. Yılan

Azazil cennete girebilmek için tavusu görüp "Bu safa sana ebedî değil, öleceksin." diye nasihat verince o da gidip yılana hâlini anlattı. Yılan o zamanlar deve gibi olup cennetteydi. Yılan kapıya gelince Azazil ona da çok ağlayıp "Siz öleceksiniz, beni cennete koyun. Size derman edeyim." diyerek ikisini de kandırıp yılanın ağzına girmiştir. İşte zehir ondan olmuştur (T54a). Sonrasında ise cennetten çıkarılan yılan, şekli değiştirilerek İsfahan'a inmiştir (T55a).

Allah Teala Arş'ı yarattıktan sonra Arş kibirlenerek "Ya Rab! Ben ne büyük mahlukum ki hiç benden büyük ve benden şerefli bir şey yaratmamışsın." deyince Allah, Arş'ın gururuna razı olmayıp beyaz gümüşten, başı kızıl altından, iki gözü kırmızı yakuttan büyük bir yılan yaratmıştır. Yeşil zümrütten yetmiş bin kanat vermiş, her kanadının

üzerine yetmiş bin melek koymuş ve her meleğin ellerine nurdan sancak vermiştir. Bu yılana Arş'ı üç kez dolanmasını emretmiş, yılan öyle yapmış ve Arş, yılanın heybetinden görünmez olmuştur. Bir rivayete göre ise o yılanın yedi yüz bin başı, o kadar boynuzu ve her boynuzunda bin ağzı vardır. Her ağzında bin dili olup her diliyle bin farklı lisanda Allah'ı tesbih eder. O tesbihlerden inci ve mücevher olup cennetlerde olan inci ve mücevherin birazı ondandır, denilmiştir. O yılan, Miraç Gecesi Hz. Muhammed'in nuruna tahammül edemeyip neredeyse eriyecek hâle gelmiştir. Allah'tan yücelik hitabı gelmiş ve salavat-ı şerife getirerek erimekten kurtulmuştur (T5b). Kâf Dağı'nı da bir yılan kuşatmıştır (T21a). Yılanlarla dolu olan Türkistan'daki Yılan Dağı'na kimse gidemez. O yılanlara kim baksa hemen ölür (T32b). Yedi Cehennem, aslında karnı büyük bir yılandır ve adına "Hurus" derler. Uzunluğu yetmiş bin yıllık yol olup o yılanın yetmiş bin başı, ona göre gözü, burnu ve ağzı vardır. Kıyamet gününde Sırat, o yılanın iki bıyıklarından biri olacaktır, denilmiştir (T46b). Cehennemin sıcağına üzerinde ve altında olanlar tahammül edemeyip Allah'ı "Ya Rabbena! Bize iyilik et. Yoksa cehennemin sıcağına takatımız yoktur." diye yalvarınca Allah "Gâşiye" isminde büyük bir yılan yaratmıştır. Bu yılan cehennemi, yedi kat yeri ve göğü yutsa ağzının bir köşesinde kaybolur, denilir. Allah Teala, o yılana, altında ve üstünde olan mahlukları cehennemin sıcaklığından korunsunlar diye cehennemi ağzına almasını emretmiş ve yılan cehennemi ağzına almıştır. Cehennemin bir kısmı ise mahluklar sıcaklığına dayanabilsin diye dışarıda kalmıştır (T47b).

2.4.9.5. Horus (Horoz)

Sekiz Cennet'in üzerinde Allah Teala, nurdan iki direk üzerinde kırmızı yakuttan büyük bir kubbe yaratmıştır. Bu kubbenin üzerinde beyaz nurdan bir horoz yaratmıştır (Detaylı bilgi için bkz. Sekiz Cennet).

2.4.9.6. Dabbe

Eserde Dabbe, kıyamet zamanı ortaya çıkacak olan bir varlık olarak anlatılır. Üç defa ortaya çıkması "Huruc-ı Dabbetü'l-Arz, "Huruc-ı Dabbetü'l-Arz-ı Daniyen", "Huruc-ı Dabbetü'l-Arz-ı Salisen" başlıkları altında anlatılmıştır.

Dâbbetü'l-Arz, Türkçeye göre "yer hayvanı" demek olup bir canavardır. Hâlâ Mekke-i Mükerreme'de olan Safa ile Merve arasında

Safa'nın altında olup kıyamet zamanı oradan üç kere çıkması gerekir. Önce bu İmam Mehdi soyundan olacak, denilir. Hz. Musa, bir vakitte Allah'tan bunu görmeyi rica etmiştir. Allah'ın emriyle yerinden çıkmaya başlayıp, üç gün tamamlanıp tükenmek nasip olmayınca Hz. Musa dua edip "Ya Rab! Bunu tekrar yerine gönder. Bizim için ona ihtiyaç yoktur." deyince yine makamına girer. Başı öküz başına, iki gözü hınzır gözüne, iki kulağı fil kulağına, boynuzları yaban sığırı boynuzuna, boynu deve kuşu boynuna, göğsü arslan göğsüne, rengi kaplan rengine, karnının altı kedi karnına benzer ve dört büyük ayağı vardır. Ayakları deve ayaklarına, kuyruğu koç kuyruğuna benzer. Safa ile Merve'nin altından çıkıp Batı ile Doğu arasına durup başını havaya kaldırır. Yanında Hz. Musa'nın asası ve Hz. Süleyman'ın yüzüğü vardır. İlk çıktığında müminlerin alınlarına asayla değer, "Bu mümindir." der ve müminlerin alınlarında beyaz bir nesne meydana gelir. Kâfirlerin burunlarına o yüzüğü değdirir, "Bu kâfirdir." der, kâfirlerin burunlarında bir kara nesne meydana gelir ve giderek hepsinin yüzleri kara olur (T67a).

2.5. COĞRAFYA

Eserde yedi iklim, şehirler, kaleler, denizler, ırmaklar, dağlar, kuyular, çeşmeler vs. gibi birçok coğrafi unsur hakkında izahatta bulunulmuştur. Eserde "Dört Köşe" başlığı açılmıştır. Dört köşeden kastedilen yönlerdir. Yeryüzü bu dört köşe ve yedi iklime ayrılmıştır. Dört köşenin biri batı, biri doğu, biri güney, biri kuzeydir (T21a, T77b). Öte yandan "Yedi İklim" başlığı altında yeryüzünde olan iklimler ve bu iklimlerde bulunan halklar hakkında açıklamalar yapılmıştır.

2.5.1. Yedi İklim

Yedi iklimin ilki Hind, Habeş, Hadramevt, Zegâve, Arz-ı Nube, Mara, Aden, Sana, Keşmir, Maçin, Serendib, Hıta, Umde ve Çin'dir. Bunun halkının ten renkleri oldukça siyah, kulakları ve ömürleri uzundur. Burada büyük arslanlar, ejderhalar ve türlü hayvanlar vardır. İkincisi yine bazı Hind, Mekke ve Medine, Mağrib, Yemen, Seba, Taif, Yemame, Cidde Denizi, Tehame Denizi ve ikisinin ortasında olan Ermude şehri, Sind'den Mansure şehridir. Bunun halkı diğerinden biraz daha beyazdır. Burada türlü hayvanlar vardır. Üçüncüsü Yemen'den ve Aden'den Abadan'a ulaşır. Bahr-ı Kulzüm oradadır. Üçüncüsü Süyut,

Mısır, Kudüs, Nişabur, Basra, Irak, Horasan, Vasıt, Bağdad ve Kirman'dır. Bunlarda da türlü hayvanlar vardır. Dördüncüsü de doğudan batıya çekilip Yezd, Sifahan, Semerkand, Buhara, Hemedan, Fars ve bazı Haleb, Arab, Sirhan, Askalan, Kırtos, Kayrevan, Efrankiyye, Berber, Endülüs, Kıbrıs, Merkus, Samara, Tarbis, Rodos, Furtus ve Ana'dır. Beşincisi Şam diyarı, bazı Rum memleketi, Harezm, Cürcan, Hucend, Belh, Kazvin ve Kâşan'dır. Burada da türlü hayvanlar vardır. Altıncısı Deylem, Hazar, Türkistan, Kostantiniyye, Trabzon, Ekfa ve Ermeniyye'dir. Yedincisi Rum'un son şehri Selc'dir. Bu iklimin sonuncusu Yecüc ve Mecüc olup burada "Arz-ı Mahsufa" vardır. İçi mahlukatla doludur. Yerin altındadır. Kimse oraya gidemez ve orayı göremez. Ancak geceleri ateşi ve gündüzleri dumanı görünür (T22a).

2.5.2. Şehirler ve Kaleler

Mir'âtü'l-Kâinat'ta "şehirler ve kaleler" başlığı altında önemli şehirler hakkında bilgi verilmektedir. Bunların çok detaylı olarak anlatılmasının mümkün olmadığı lakin bazı mübarek şehirlerin anlatılacağı ifade edilmiştir.

2.5.2.1. Mekke

Mekke-i Mükerreme'nin diğer bir adı "Ümmü'l-Kura Beled-i Haram" dır. Hicaz memleketinde olup mukaddes bölgenin ortasındadır. Yeryüzünün merkezi ve bütün şehirlerin başı olup büyük ve küçük iki haremi ve ikisinin arasında bir hisarı vardır. Burada Haram-ı Kebir'in içinde Mina, Müzdelife, Mahsaba, Vusta, Ûlâ ve Mescid-i İbrahim vardır. Hisarının "Bab-ı Safa", "Bab-ı İbrahim", "Bab-ı Umre", "Bab-ı Şeybe" adında dört kapısı vardır. Kalenin içinde Safa ile Merve arasında "Meyleyn-i Ahdareyn" vardır. Harem-i Sağir'in ortasında Kâbe-i Muazzama, önünde Makam-ı İbrahim olan mihrap ve minber bulunur. Etrafında Makam-ı Hanefî, Makam-ı Şafiî, Makam-ı Hanbelî, Makam-ı Malikî, Makam-ı Cebrail, Hatim-i İsmail, Zemzem Kuyusu, Mültezem, Dürcü'l-Harem, Kubbetü'l-Ferraşîn, Kubbetü'l-Abbas ve Kubbetü'z-Zeyt olup bu Harem'de yedi minare vardır. Harem-i Kebir'in dışında Arafat, Mescid-i İbrahim ve mikâtler vardır. Burada her kavmin ihram bağlanacak yerleri vardır. Bu şehrin içi meleklerle doludur. Kâbe'nin etrafında üç yüz peygamber kabri vardır. Hazret-i

Nuh, Hazret-i Hud, Hazret-i Salih ve Hazret-i Şuayb'ın kabirleri Zemzem ile Makam arasında olup rükn-i Yemani ile rükn-i Garbi arasında yetmiş peygamberin mübarek kabri vardır. Hz. Hatice'nin mezarı, Hazret-i Resul mevlid-i şerifi ve Mürcem-i Şeytan buradadır. Müslümanların Kâbe'si ve kıblesi olup bunu haccetmek farzdır. İlk yaratılan buranın arsası olup kalan yerlerin hepsi bundan doğmuştur. Diğer yerlerden çok daha önce yaratılmış olup felekler bundan kırk gün sonra yaratılmıştır (T34a).

Beytullahi'l-Haram'ın bir adı "Kâbe-i Mükerrem" ve "Kâbetullah" da olup bunun yapılışı hakkında birçok sözler söylenir. Nuh Tufanı'ndan önce Beytü'l-Mamur yedinci göğe gittikten sonra bunun arsası şöyle kızıl renkte dururdu ve herkes gelip yine orada Allah Teala'ya isteklerini arz edip ziyaret ederlerdi. Sonra Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail'e Allah emredince inşa etmişlerdir (T34b).

Hacer-i Esved, bir siyah taştır ve Kâbe-i Mükerreme'nin rükn-i Iraki olan köşesinde durur. Yanına gidenler, ona ellerini ve yüzlerini sürerler. Taşı öperler ve taşın duası vardır, onu okurlar. Bu, önceden bir melek olup Allah Hz. Âdem'i cennete koyduğunda üzerine bunu vekil koymuştur. Her zaman buğday ağacından yemek istese engellerdi. Allah'ın takdiri ile o melek bir hizmete gidip Hz. Âdem buğdaydan yiyince cennetten çıkarılacağı zaman Allah, o meleğe hışım etmiştir. O da beyaz bir cevher olmuştur. Hz. Âdem cennetten çıktığı zaman yanına birkaç nesne alıp çıkmıştır. Biri o taştır. Hz. Âdem mübarek gözlerinin yaşını ona silerken yeryüzünde Beyt-i Mamur'u görünce götürüp o taşı onun Irak tarafına koymuştur. Sonra Beytü'l-Mamur göğe çekildiğinde Hz. Cibril Allah'ın emriyle o taşı Beyt-i Mamur'dan alıp Arafat Dağı'nda bir mağarada muhafaza etmiştir. Hz. İbrahim ve Hz. İsmail Kâbe'yi yaptıklarında yine Cebrail, Allah'ın emriyle o taşı getirip Hz. İbrahim'e teslim etmiş ve "Ya İbrahim! Bu taşı Kâbe'nin Irak tarafına koy. Beyt-i Mamur'dayken öyle olup Allah'ın emri böyledir." demiştir. O zamandan beri insanlar yüzlerini sürdüğü için o taş beyazken sonradan kararmıştır, denilir. Bazıları da Allah Teala, o taşı sonradan Cebrail ile Hz. Âdem'e gönderdi ve Hz. Âdem de onun ile gözlerinin yaşını silerken bir gün taş konuşup Hz. Âdem'e kendinin daha önce bir melek olduğunu söyledi. Daha sonra "Ya Âdem! Sen öyle yapmasaydın

ben de böyle olmazdım." demesi Allah Teala'nın hoşuna gitmedi. Tekrar o taşa gazap etti ve beyazken kara oldu, derler. Bazıları da bu taşın içinde bir kâğıt vardır. Allah Teala, Hz. Âdem'in evladından söz aldığında o sözü bir nurdan beyaz kâğıt üzerine nurdan siyah mürekkeple yazdı ve ne kadar melek varsa hepsini şahit tutup o taşın içine koydu. Kıyamette bunu gösterip kullarının delilini meydana çıkarması gerekir(T34b-T35a).

2.5.2.2. Medine

Mekke ve Medine ikinci iklimdedir. Medine Hicaz vilayetinde olup diğer adları "Yesrib" ve "Tabe" dir. Resulullah'ın hicret yeridir. Mübarek kabrinin de olduğu şehir olup oldukça güzel ve mübarek bir yerdir. Bir kale içinde olup dışında sayısız hurma bahçeleri vardır. Resulullah bu şehre Hazret-i Ebu Bekir'in devesiyle gelmişlerdir. O devenin yularını Hazret-i Cebrail tutmuştur. Allah Teala, "O deve kimin kapısı önüne çökerse Hazret-i Peygamber orada konaklasın." demiştir. Hazret-i Peygamber'den önce Medine-i Münevvere'de Mekke'den hicret eden bazı Ashab-ı Kiram vardır. Hz. Peygamber bu şehre gelince ilk Ebû Eyyûb el-Ensari'nin evinde konaklamıştır. Kuba Köyü'nde ve sonra şehrin içinde bir mescid-i şerif yapılmıştır. Ravza-i Mutahhara hâlâ oradır. Mescid-i şeriflerini sonra ashab ve sultanlar genişlemiş ve bir minare varken sonra Harem'de dört minare daha inşa edilmiştir. Medine-i Münevvere'nin bir makbereliği vardır ki adına Baki derler. Orada da birçok Ashab-ı Kiram özellikle Hz. Osman, Hz. İmam Hasan, Hz. Resul'ün oğlu Hz. İbrahim ve halası Hz. Safiyye, Hz. Hüseyin'in oğlu Ali ve Hz. Ali'nin Hz. Fatıma'dan başkasından doğma oğlu Muhammed, Hz. Abbas, Hz. İmam Zeyne'l-Abidin, Hz. İmam Muhammed bin Bakır, Hz. İmam Cafer bin Sadık, Hz. Aişe-i Sıddîka, Hazerat-ı Benat-ı Kiram-ı Hz. Peygamber, Hz. Hamza, Hz. İmam Malik ve Fatıma binti Ades Rıdvanullahi Teala aleyhim ecmain hep burada defnedilmişlerdir (T36a-T36b).

2.5.2.3. Kudüs

"Beytü'l-Mukaddes" ve "İliya" da denir. Bu da kutsal topraklardandır. Üçüncü iklimdedir. Kâbe'den kırk yıl sonra Hz. Süleyman tarafından inşa edilmiştir. Allah Teala, ilk önce Hz. Süleyman'ın babası Hz. Davud'a "Benim için yeryüzünde şunun gibi bir şehir yap." demesiyle

başlamıştır. Vefatından sonra oğlu Hz. Süleyman inşa etmiştir. Bir dağın üzerinde, iki kat kalenin içinde olup her taraftan o dağa çıkılır. Batı tarafında Davud Mihrabı Kapısı, şark tarafında Rahmet Kapısı vardır. Garb Kapısı'nda Kamame Kilisesi vardır. Doğu tarafında ise Habs Kilisesi vardır. Hazret-i İsa orada hapsolunmuştur. Mescid-i Aksa doğu tarafında bir mescittir. Allah Teala'nın, Kur'an'da "Bir gece, kendisine bazı ayetlerimizi gösterelim diye kulunu, Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren Allah, eksikliklerden münezzehtir." diye buyurduğu mescit budur. Hz. Peygamber miraca bu mescitten çıkmıştır. Bu mescidin bir adına da "Mescid-i Muazzam" denir. Gerçekten de dünyada Endülüs'teki Kurtuba Camii'nden başka böyle büyük bir mescit yoktur. Mescid-i Aksa'nın avlusu ondan da büyüktür. İki yüz kulaç uzunluğu ve yüz seksen kulaç eni vardır. Sahratullah da başka bir kubbe altında olup burada da sayısız ziyaret yerleri vardır. Hıtta Kapısı, Tevbe Kapısı, Rahmet Kapısı, Esbat Kapısı, Cennet Kapısı, Miraç Kubbesi, Peygamber Kubbesi, Silsile Kubbesi, Davud Kubbesi, Süleyman Kubbesi, Zekeriyya, Yahya Kubbeleri, İsa Beşiği Kubbesi, Kızıl Mihrap Kubbesi, İdris Mihrabı, Zekeriyya Mihrabı, Hz. Ömer ve Hz. Ali Mihrapları, Hanifî Mihrabı, Şafiî Mihrabı, Muaviye Mihrabı, Arş Hırzları, Yoğurt Çanağı Sıfatı, İdris Kademi, Enbiyalar Kıblesi, Cebrail Makamı, Hamza Kalkanı, Peygamber Kadem-i Şerifi, Enar Ağacı, Davud Peygamber Kilidi, Resulullah Tülbendi, Hızır ve İlyas makamları, Büyük Kanadil, İbrahim Makamı, İsa Sofrası, Ali Makamı, Terazu Makamı, Hurma Ağacı, Resul Direği, İki Direkler, Büyük Kelamullah, Sırat ve Mizan, Kırklar Makamı, Süleyman Türbesi, Meryem Ana Türbesi, İsa Kademi, Rabia Hatun Türbesi, Selman-ı Farisî Türbesi, Ayn-ı Selvan ve Hz. Davud Türbesi, Hz. Musa Türbesi, Hz. Musa Çobanı Türbesi, Hz. Üzeyir Türbesi, Hz. İbrahim Türbesi, Sare Hatun Türbesi, Hz. İshak Türbesi, Hz. Yakub Türbesi, Hz. Yusuf Türbesi, Lika Hatun Türbesi, Serdab Hatun Türbesi, Şark Kandili, Hz. Âdem Makamı, Şeyh Ali-i Bekki Türbesi, Hz. Yunus ve Lut türbeleri ve Hz. İsa mevlidi gibi birçok mübarek makam buradadır. Sahra-i Firdevs'ten çıkma olup dünyada ne kadar tatlı su varsa onun altından akar. İsrafil, Sur'u onun üzerinde üfleyecektir. Tur Dağı ve Zeyta Dağı burada olup Hz. İsa buradan göğe yükselmiştir. Diğer bir rivayete göre Sahir denilen Zeyta Dağı'dır ve Haşr burada olacaktır. Arş, Sahra

üzerine konulmuş olup cennet Kudüs-i Şerif üzerindedir. Burada bir rekat namaz başka yerlerdekinden yüz kat daha hayırlıdır. Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere'den sonra en hayırlı yerdir (T37b).

2.5.2.4. Şam

Şam-ı Şerif beş kısım olup biri Filistin, biri Havran, biri Humus, biri Kınnesrin ve biri Guta'dır. Bu "Şam" denilen Guta'dır ki ona "Dımaşku'ş-Şam" da denilir. Bu kısım kutsal topraklardan olup Kur'an-ı Azim'de "İreme zâti'l-imâd" buyurulan budur, derler. Bu Şam-ı Şerif, Hz. Resul Hiretullah ve Hayrü'l-Medayin, deyip içine girmemişlerdir. Velakin yanında bir dağdan Ashab-ı Kiram'la geçerlerken ki o hamr-ı şerife sonradan binadan işaret olunmuştur. Ashab'a mübarek şehadet parmağı ile gösterip "Haza Hiretullah" demişlerdir. Bu da enbiya ve evliya merkezi olup özellikle Üçler, Yediler ve Kırklar makamı oradadır. Resulullah "Şam ehli savtullahtır ve hepsi on bölüktür. Dokuzu Şam'da ve diğerleri başka yerlerdedir." diye buyurmuştur. İçi ve dışı oldukça bakımlıdır ve içinden beş ulu ırmak akar. Şam-ı Şerif'in içi suya batmıştır. İçinde ve dışında binlerce bağlar, türlü bahçeler, büyük binalar ve türlü mesireler vardır. Şeyh Arslan, Bilal-i Habeşî, Hz. Resul'ün zevcesi, Hz. Ebâ Bekr'in zevcesi, Hz. Yahya, Hz. Şeyh-i Ekber ve İbrahim bin Edhem burada defnedilmişlerdir. Veysel Karani Makamı, Hz. Osman'ın hattıyla yazılmış bir Kur'an-ı Kerim, Emevi Camii buradadır. İçinde Hz. Musa'nın on iki ırmak çıkan taşı ve de mihrapta iki direk vardır. Bunlar Belkıs'ın tahtından alınmıştır. Beyaz minareye kıyamete yakın Hz. İsa inecektir ve dört minaresi vardır. Buna "Kasr-ı Ablak" denir. Bu dünyada benzeri olmayan bir köşkü vardır. Burada da o kadar şaşılacak şey vardır ki tabir olunmaz (T38a).

2.5.2.5. Halep

Halep, eski zamanların büyük bir şehridir. Hz. İbrahim, ehliyle Babil'den hicret edeceği zaman Allah Teala, ona "Git oraya yerleş." diye emreder. Hz. İbrahim de bilmeyip "Ya Rab! Ben orayı bilmiyorum." dediği zaman Allah Teala, Hz. Cebrail'i gönderip "Var, Halil'ime kılavuz ol." der. Cebrail, Hz. İbrahim'i ehliyle Halep'e götürür ve uzun zaman orada kalırlar. Tekrar Allah tarafından "Kalk Arz-ı Mukaddese'ye git." denildiğinde oraya giderler. Bir miktar gittikten sonra bineklerinden inip, iki rekat namaz kılarak orada hâlâ

“Makam-ı İbrahim” denilen yerde “Ya Rab! Bu diyarın toprağını, suyunu ve havasını güzel eyle ve kavmine sevdir.” diye dua ederler. Burası giderek muazzam bir şehir olur. Buranın ortasından “Feveyk” denilen büyük bir sur geçer. Bu sur, şehrin etrafını kuşatır ve surun içinde o kadar acayipler vardır ki zikri mümkün değildir ve Maruf-ı Kerhi hazretlerinin mübarek mezarları buradadır (T38b).

2.5.2.6. Bağdat (Darü’l-Üm)

Geçmişte büyük bir şehir olup, Irak’ın batı tarafındadır. Bağdat'ı, “Mansur” denilen bir padişah yapmıştır. Dicle suyu on iki bölük olur, bunun içinden geçer. Bermekî zamanında kaydedilmiş şehrin içinde olanlar padişaha arz olunduğunda toplam altmış bin hamam yazılmıştır. Her hamama altışar hizmetkâr tayin olmuştur. Kadın hizmetçilerin her bayram gecesinde sürdükleri sabun tahmin edilip her gece yalnız o hamamlarda üç yüz altmış bin kadeh sabun hesap olunmuştur. Diğer türden hesap olunsa ne kadar insan ve hayvan olması gerekir ve bu hepsine ne kadar tahıl, elbise, mekân, mezar, bağ ve bahçe gerekir, ondan kıyas etmişler ve vazgeçmişlerdir. Eski Bağdat, İslam halifelerinin taht yeridir. Onun etrafına sağlam bir hisar çevirip o zamanlar dışında on iki bin kasaba hesap etmişler. Şimdi çoğu viran olup zamane insanlarının zulmü bir mertebeye vardı ki Bağdat'ın etrafı zulüm ateşiyle yakılıp ve harap olmuştur. Musa bin Cafer, Muhammed bin Ali, İmam-ı Azam, Ahmed bin Hanbel ve Abdülkadir Geylani hazretleri zikredilen şehirde olup Hz. İmam, Ali Necef’te ve Hz. İmam Hüseyin, mahalle ile Kufe arasında defnedilmiştir (T38b-T39a).

2.5.2.7. Kâhire

Buna “Mısr-ı Kâhire” de denir ve “Ümmü’d-Dünya” künyesiyle bilinir. Allah, bunu da Kur'an-ı Azim’inde on sekiz yerde övmüşken bir ayet-i kerimede “Bu Mısır fasıklar şehridir.” denilmiştir. Lakin övüldüğü yer de vardır. Bu kadar enbiya-i izam içinde yaşayanlardır. Ayrıca birçok evliya-yı kiram da olup ve kıyamete kadar âlimler ve salihler eksik olmaz. Özellikle zaptına birçok adil hükümdar sahiptir. İçinde olanlardan Nil suyu cennetten çıkıp hâli yukarıda geçmiştir. Kâbe-i Mükerreme ve Medine-i Münevvere’nin örtüleri ve kuşakları bundan gitmiştir. Bunun kafilesi, kafilelerin en hayırlısıdır. Burada ulu camiler, mabetler, tapınaklar ve mezarlar vardır. On iki bin kandil yanar ve

bütün dünyanın bereketi bundandır. Dünya acıksa bu doyurur lakin Mısır acıksa dünya doyuramaz. Özellikle İmam Şafiî, Ebû'l-Leys Semerkandî, Seyyide-i Nefise, Ahmed-i Bedevî, Zünnûn-ı Mısrî, Ebû'l-Hayr Akta, Ebû Rebî, Şeyh Ebû Bekr, Kâdî Bekkâ, Kâdî Kinane, İbni Akab ve Ebû'l-Hasan Dinaverî gibi birçok sufi buraya defnedilmişlerdir. Bununla birlikte burası firavunlar şehri olup Firavun'un tahtgahı buradadır. Mısır'a otuz dört firavun hükmetmiştir. En zalimi Velîd bin Musab'dır. Çok büyük bir şehirdir. Burada firavun mezarları, tılsımlar ve "Beyt-i Temasil" denilen bir kızın yaptırdığı "Sur-ı Acuz" adlı bir kale vardır. Mısır'ın insanı, hayvanı, malı, sanatı ve gıdaları diğer diyarlardan daha güzeldir. Kalyub, Cize, Feyyum, Seha, Ensana, İşmuneyn, Ebû Sayr, Suyut, Ahmim, Dendera, Zemahir ve Asvam şehirleri Mısır'dadır. Buralarda birçok kilise, mabet, kabir, şehitlik, türlü binalar ve acayip şeyler vardır (T39a-T39b).

2.5.2.8. İskenderiye

İskenderiye şehri de mübarek bir yerdir ve dört köşedir. İskender-i Zülkarneyn bina edip, yedi hisar ve yedi hendek kurup şehrin ortasında beyaz mermerden bir minare üzerine çelikten berrak bir ayna koymuştur. O Ayine-i İskender de denizden büyük bir balık çıkarıp getirmiştir. Adına "Gîtî-nüma" ve "Cihan-nüma" da denilir. Oldukça parlatılmış ve arıtılmıştır ki ta İstanbul çevresinde olan gemiler oradan görünüp bütün Ak Deniz dairesindeki kaleler, ülkeler ve diğer gemiler de görünürmüş. İskender bu şehri bina ederken şehrin bir yerinde bakırdan bir sandık bulmuş, onun içinden de bir altın sandık çıkmıştır. Açtıklarında içinde kırmızı bir yakuttan sürme kabı ve yeşil bir zümrütten mil vardır. İskender bir şahsın gözüne bu sürmeden yine kendi miliyle çektirmiştir. O kişi yerin altında ne kadar hazine ve define varsa hepsini görmüştür. "İskender'in bu kadar çok mala sahip olduğunun aslı odur." derler. Sonra deniz coşarak İskenderiye'nin birçok yerini harap etmiştir. Hz. Ömer zamanında Amr bin el-As hazretleri burayı fethettiği zaman hesap yapıp Hz. Ömer'e bildirip "Sana bir şehir fethettim ki on iki bin hamamı ve on iki bin sebze dükkanı vardır ve en küçük hamamı yüz meclis olur." diye vasfetmişlerdir. Cennetin bir kapısı buna açılır ve burada üç gün yaşamak pek çok zaman ibadet yerine geçip bu şehirde uyumak, başka şehirlerde ibadet etmek gibidir, demiştir. Kitabı tasnif edenin sözüdür.

Bunun halkı başka mahlukatın en hayırlısı ve şerlisi de diğer mahlukattan en kötüdür, derler (T40a).

2.5.2.9. Kostantiniyye

Kostantiniyye şehrinin diğer bir adına "İstanbul" derler. Hâlâ İslam padişahının başkenti ve şahlar şahının taht yeridir. Üç kat sağlam bir kale içinde olup, yirmi iki kapısı vardır. İki tarafını Ak Deniz çevrelemekle iki tarafı denize ve bir tarafı karaya bakan üçgen şeklindedir. Ak Deniz, Kara Deniz, Rumeli ve Anadolu ortasına düşüp bunun içinde çok sayıda cami ve mescit vardır. Özellikle yedi ulu meşhur cami vardır ki biri Ayasofya, biri Sultan Mehmet Han, biri Sultan Bayezid Han, biri Sultan Süleyman Han, biri Sultan Selim Han, biri Şehzade Sultan Mehmet Han ve biri de Sultan Ahmed Han camidir. Özellikle içlerinden Sultan Han Hazretleri Cami yeni bir camidir. Birçok açıdan hepsinden üstündür. Ayrıca bu camilerin çevresinde o kadar büyük binalar, saraylar ve şehrin içinde sayısız camiler, medreseler, tekkeler, imaretler, hanlar, hamamlar, çarşılar, her köşesinde çeşitli çeşmeler ve bunlardan başka iki sultan sarayı vardır. İkisini de Sultan Mehmet Han Gazi yaptırmıştır. Bu sarayların içinde köşkler, haneler, havuzlar, hamamlar, çeşmeler, bağlar, bahçeler, büyük salonlar, hazineler, düzenlenmiş kiler, gılman ve hizmetçiler için özel odalar vardır. O iki sarayın benzeri dünyada ve yedi iklimde yoktur. Güya her biri cennetten çıkıp her birinin etrafını sağlam etrafını hisarla çevirmişlerdir. Her birinin mübarek temeli güya hikmetle konulmuştur. Türlü gümüş ve altın kapılar, köşkler ve pencereler vardır ki vasfolunmaz. Ayrıca bu şehirde yedi ulu padişah ve çok sayıda şehzade defnedilmiştir ki mübarek mezarları türlü süsler ile süslenmiştir. Birçok büyük şeyhlerin türbeleri vardır ki ziyaret yerleri olup hâlâ içi âlimler ve salihler, beyler, yazarlar, tasnif edenler, Kur'an-ı Kerim'i açıklayanlar, hadis âlimleri ve soruşturmacılarla doludur. Her türden insanoğlu, hayır ve şer sınıfları vardır ki tabir olunmaz. Bazı yerlerde birçok tılsımlar ve garip şeyler olup civarında üç şehir vardır. Mevleviyet olup biri Galata, biri Eyyûb-ı Ensari ve biri Üsküdar'dır. Bunların her yerinde o kadar camiler, mescitler, sokaklar, nehirler, tapınaklar, evler, saraylar, bağ ve bahçeler vardır ki tabir olunmaz. Özellikle deniz içinde "Kız Kulesi" denilen yer ve etrafında olan üç beldenin denizin kenarında bulunan tabiri mümkün olmayan ferahlık

verici mesireler vardır. Allah Teala, daima bu şehri amel eden âlimlerle, adil vezirlerle ve hükûmet dostlarının şehri ile imar edip her ne tarafında düşmanı var ise enbiya-i izamı ve sahabeleri hürmetine perişan eder. (T30b-T41a).

2.5.2.10. Bursa

Bursa şehrinin bir adı da "Sülûkıyye" olup Osmanlı Devleti'nin doğuş yeridir. Bir tarafında sağlam bir kalesi vardır. İçinde sayısız camiler, mescitler ve mabetler vardır ki hepsinden güzeli olan Kebir Cami'dir. Bu camiyi Sultan Yıldırım Bayezid Han yaptırmıştır. Yirmi kubbe üzerinde binanın temeli bulunup mübarek bir mabettir. Süslü bir minber ve iki hoş minare ve orta yerinde büyük bir havuz akar. Padişahlardan Osman Han Gazi, Orhan Han Gazi, Hüdavendigâr Han Gazi, Sultan Yıldırım Han Gazi, Sultan Mehmet Han Gazi, Sultan Murad Han Gazi ve birçok şehzade buraya defnedilmiştir. Sultan Osman Han Gazi'den başka hepsinin birer camisi, imaretleri, medreseleri ve vakıfları vardır. Şeyh Monla Arab Cami, dokuz kubbeli mübarek bir camidir. Merhum Gazi Hünkâr'ın yaptırdığı Kala Cami ve sayısız mescitler, mektepler, darü'l-kurralar, darü'l-hadisler, hamamlar ve kurşun kubbeli çarşılar vardır. Başka yerlerde böyle üzeri kurşun kubbeli çok bina yoktur. Türlü mesireler, bağlar, bahçeler ve içinde akarsular olur ki "Gök Dere" ve "Pınarbaşı" denilen yüce mesiredir. Şehrin bütün evlerinde ikişer arslan ağzı sular akar. Çarşılarında sayısız nehir ve kaplıca bulunur. Yeni kaplıca, eski kaplıca, kaynarca kaplıca, balçık hamamı, çekirge kaplıcası ve şehir hamamları da vardır Her birinde özel ve sayısız hastalara sıhhat ve şifa sebebi olup şehrin etrafında büyük evliyalardan Emir Sultan, Musa Baba Sultan, Pir Emir Sultan, Akbıyık Sultan, Abdal Mehmet Sultan, Abdal Murad Sultan, Seyyid Nasır Sultan, Seyyid Usuk Sultan, Şeyh Hamid Sultan, Yunus Emre ve Abdüllatif Makdisî, Behlül Dede, Davud Dede, Yağlı Dede, Doğulu Dede, Şiblî Dede, Küşterî Dede, Gözlüce Dede, Zerde Dede, Alaca Hırkalı Dede, Ali Mast Dede, Ramazan Dede, Sinan Dede, Ömer Dede, Şeyh Attar, Behlül Dede, Bahri Dede, Nimetullah Dede, Abdülmümin Efendi, Abdurrahman Efendi, Monla Arab, Sahibü'l-Mevlüd Süleyman Efendi, Abdurrahman-ı Bistami Efendi, Lamiî Efendi, Üftade Efendi, Ömer Efendi, Müşemmilzade Efendi, Alaeddin Efendi, Ebû İshak Efendi, Şeyh İlahi Efendi; kalede Şeyh Hasan Efendi, Şeyh Mustafa Efendi ve

Karaca Muhyiddin Efendi; büyük âlimler ve müelliflerden Monla Fenari, Monla Yegân, Abdurrahman Bistami, Hocazade Efendi, Monla Hüsrev Efendi, Seyyid Alizade Efendi, Kadri Efendi, iki büyük ve küçük Monla Efendiler, Muhtar Efendi ve daha birçok âlim ve salih kabri vardır. Hepsi evliya şehitlikleri olup her köşesi keramet alametlerinin ruhlarıyla doludur. Eskiden İslam şehri olup dağlarından "Keşiş Dağı" meşhurdur (T41a-T42a).

2.5.2.11. Edirne

Edirne, Rumeli'de büyük bir şehirdir. Havası gönül açıcı ve her tarafı türlü insanoğullarıyla doludur. Bunun içinden Tunca, Arda ve Meriç nehirleri geçer ki her biri büyük nehirlerdir. İçerisinde camiler, mescitler, tapınaklar, mezarlar ve türlü evler, medreseler, imaretler, tekkeler, hamamlar, mekânlar, çarşılar bulunur. Her tarafında içimi çok hoş nehirler ve su çeşmeleri akar. O kadar evliya mezarları vardır ki çoğu bilinmez (T42a-T42b).

2.5.2.12. Cabersa ve Caberka

Cabersa ve Caberka iki büyük şehir olup biri batıda ve biri doğudadır. İskender'in gittiği Ayn-ı Hamie batıdaki Cabersa'dadır. Öyle balçıklı bir yerdir ki güneş orada kaybolur. Bu şehirlerin boyu on ikişer bin fersah olup birer hisarları ve her hisarın onar bin kapısı vardır. Her kapısını her gece onar bin adam bekler ve kıyamete kadar bir bekleyene bir daha sıra gelmez. Bu şehirlerin içi mahlukatla dolu olup, her ruh sahibi insan altışar bin yıl yaşayıp, bunların hepsi yiyip içip, nikahlanıp, evlatları olup bütün yaratılmışlarda olan şeyler bunlarda da vardır. Gece ve gündüz sesleri ve güneş doğup batarken çaldıkları davul ve zurnaların sesi dünyayı tutmuştur (T42b).

2.5.3. Denizler

Deniz, derya, bahr gibi isimlerle metinde geçmektedir. Bunlardan bazıları coğrafi olarak geçerken bazıları ise mitolojik çerçevede yer alır. Metinde ayrıca "Büyük Deryalar" ve "Küçük Deryalar" olarak sınıflandırılmıştır.

Arş'ın altında ulu bir derya vardır ki bir ucu Bahr-ı Mescur'a, bir ucu Akbus Denizi'ne varır (T4a). Yeryüzünde yedi büyük ve yedi küçük

derya olup bunlara "buhayrat" denir (T21a). Büyük deryalara Allah'ın havuzları manasında "Hıyazullah" denir. Bunlar "Bahr-ı Sin", "Bahr-ı Hind", "Bahr-ı Fars", "Bahr-ı Kulzüm", "Bahr-ı Zenc", "Bahr-ı Mağrib" ve "Bahr-ı Cezer" olup hepsi acı denizlerdir. Bunların bazılarında girdaplar vardır. Girdap, deryaların çekildikleri yere denir ki oralara varan gemiler helak olurlar. Karada olan hayvanlardan ziyade denizlerde dört yüzden fazla hayvan türü vardır (T22b).

2.5.3.1. Bahr-ı Mescur

Sakf-ı Merfu'nun üzerinde büyük bir denizdir. Adına "Bahr-ı Hayvan" denir. Suyu acı ile tatlı karışık olup oldukça yoğundur. Derinliği Arş'tan yere kadardır. Kıyamet zamanı Nefha-i Saik'ten sonra o denizden kırk sabah yeryüzüne meni gibi yağmur yağacak ve kıyamet de ondan sonra kopacaktır. O denizde çok sayıda insan yüzlü melek vardır. O meleklerin boyları biner yıllık yol mesafesindedir. Bahr-ı Mescur'un üzerinde demirden yetmiş bin örtü, onun üzerinde de gümüşten yetmiş bin örtü, onun üzerinde altından yetmiş bin örtü, onun üzerinde şimşekten yetmiş bin örtü, onun üzerinde nurdan yetmiş bin örtü, onun üzerinde kırmızı yakuttan yetmiş bin örtü vardır. Bu örtülerin üzerinde kırmızı altından yetmiş bin dağ vardır. Her dağın üzerinde yetmiş bin gümüşten sancak vardır. Her sancağın yaprağı kırmızı yakuttan olup hepsinin üzerine nurdan hatla "Lâ-İlâhe İllallah Muhammedun Resûlullah" yazılmıştır. Bu dağların araları ve üstleri meleklerle dolu olup "Felek-i Sevabit" bu hepsinin üzerindedir (T13b). Kıyamette Bahr-ı Mescur'dan kırk sabah yağmur yağdırılacaktır. Bu yağmur insanların cesetlerini tekrar canlandıracaktır (T74a).

2.5.3.2. Bahr-ı Muhit

Metinde "Bahr-ı Muhit" adında bir başlık yer alır. Buna "İklil" ve "Bahr-ı Azam" da denir. Öyle büyük bir deryadır ki bütün denizler bunun yanında bir körfez kadar olmayıp İblis'in Arş'ı buradadır. Kaf Dağı'nın bütün iç yüzünü dolanır. Yeryüzü bunun içinde derya içine düşmüş yumurtanın görüneni kadardır. Bunda çok büyük adalar ve çeşitli acayip canlılar bulunmaktadır. Zulümat da Bahr-ı Muhit'in iç yüzünde yer alır (T21b).

2.5.3.3. Bahr-ı Sin

Bahr-ı Sin'e "Bahr-ı Herkend" de denir. Bahr-ı Muhit'in doğusundan çıkar. Diğer denizlerden büyük olup bunun bir girdabı ve on iki bin sekiz yüz adası vardır. Bunun içinde hayvanlardan misk ceylanı, misk kedisi, misk faresi, çeşitli balıklar, büyük kurbağalar, iri yengeçler, büyük kaplumbağalar, büyük yılanlar, insan suratlı hayvanlar, uçan insanlar, uçan balıklar, maymunlar ve türlü renkte papağanlar vardır. Altın ağacı biter. İnci ve mercan bu denizden çıkar. Kavak ve Hülasi, Rami, Atvaran, Nisvan, Zanc, Ruh, Maymunlar, Benîman, Caluş, Luha, Bulat, Kamer, Sekâle, Timsah ve Serendip adaları buradadır (T23a).

2.5.3.4. Bahr-ı Hind

Bahr-ı Hind, Bahr-ı Muhit'den daha küçüktür. Bahr-ı Fars ile Bahr-ı Zenc buna karışır. Yirmi bin adası vardır. Çeşitli kuşlar ve balıklar vardır. Tail, Külle, Cabe, Hezac, Seylan, Selamat, Kasr, Gül, Saydun-ı Sahir adaları buradadır (T23a).

2.5.3.5. Bahr-ı Fars

Bahr-ı Fars, Bahr-ı Hind'den çıkar. Çok büyük değildir. Üçgen şeklinde olup "Guveyr" ve "Kesir" denilen iki girdap vardır. Bundan bir şube daha çıkar ki adına "Umman" denir. Akik bunlarda biter. Türlü yakutlar, altın, gümüş, demir ve bakır madenleri çoktur. Has inci de bu denizden çıkar. Tenîn balığı bundadır. Harik, Keykâvus, Kenmaliyus, Kâkus, Taviran, Anad, Hakima, Kays, Caşuk ve Lenkalus adaları buradadır (T23a).

2.5.3.6. Bahr-ı Kulzüm

Bahr-ı Kulzüm, Bahr-ı Hind'den çıkıp Habeş'in güneyindeki Kulzüm şehrine uğraması sebebiyle bu ad verilmiştir. Bu bahr ilk zamanlarda küçükmüş. Sonra bir padişah bir düşmanını helak etmek için İskender gibi büyük bir dağı kestirmiştir. Deniz büyüyerek Kulzüm kenarına gelmiştir. Bunda on üç ada vardır. Bu bahrde mıknatıs taşları çoktur. Hazret-i Musa'nın balığı ve "katanü'l-bahr" ve "karş" denilen canavar buradadır. Deccal'in hapsedildiği "Hasase" ve "Mıknatıs" adaları buradadır (T23b).

2.5.3.7. Bahr-ı Zenc

"Bahr-ı Zenc" denilmesinin sebebi çok vilayete uğramasından dolayıdır. Çok büyük değildir. Bahr-ı Hind'e bağlı olup yedi yüz adası vardır. Ham amber bundan çıkar. Has incinin çoğu bundadır. Deniz adamı, deniz atı, deniz sığırı ve delfin denilen balık burada yaşar. Bu balık, denize düşen insanı bulsa diri çıkarır, zarar vermez. Dağlar kadar büyük kaplumbağalar, türlü balıklar ve kuşlar yaşar. Muhterik, Zavza, Ur ve Seksar adaları bundadır. Abnus, sac ve sandal ağaçları burada yetişir (T23b).

2.5.3.8. Bahr-ı Mağrib

Bahr-ı Mağrib, "Karadeniz" dedikleri denizdir. İskender, kesip İstanbul önünden batıya akıtmıştır. Bir adına "Bahr-ı Okyanus" da denir. İstanbul önüne geldiğinde "Bahr-ı Ahdar" denir. Buna "Bahr-ı Trabzon" da karışır. Bu denizin bir tarafından yine kendinden çıkma bir haliç vardır ki adına "Bendkayya" denir. İçinde "Tırablus-ı Şam" denilen şehrin önünde bir tatlı su çıkar. Bu suyu denizciler içer. Bunda da türlü hayvanlar, kuşlar vardır. "İnsan suratlı balık," "şeyhü'l-Yahudi" denilen balık, "siyaku'l-bahr" denilen canavar, "malikü'l-bahr" denilen balık, "minare balığı," "beş başlı yılanlar" ve "ejderhalar" bundadır. "Mecmau'l-Bahreyn," "Sıkıliyye," "Kıbrus," "Rodos," "Akritaş," "At," "Kavsın," "Mevt," "Deyr," "Esmak," "Nevm," "Serdaniyye," "Balbus" ve "Halta" adaları bundadır (T24a).

2.5.3.9. Bahr-ı Cezer

"Bahr-ı Cezer," yuvarlak bir denizdir. Yirmi ırmak gelip buna karışır. "Cezer" denilen bir şehre uğradığı için bu ad verilmiştir. Burada büyük bir balık vardır ki kulağından insan gibi kız çıkar. Bal balığı da buradadır ve oldukça büyük bir balıktır. Gemiciler onu gördükleri zamanlarda çok korkar ve davullar çalıp kaçarlar. Cin, dağ ve birçok ada buradadır (T24a).

Küçük deryalar "buhayre" adıyla kaleme alınmıştır. Bunlar: "Lut", "Erciş", "Tunus", "Harezm", "Ermeniyye", "Halit" ve "Horasan"dır.

2.5.3.10. Lut Denizi

Şam civarında bulunan acı denizlerden olup bir adı "Zegar"dır. "Lut" eskiden bir şehirken Allah Teala gazap etmiş ve yere batmıştır. Buranın yerinde bu deniz ortaya çıkmıştır. Oldukça murdar ve pis kokulu olup içinde canlı yaşamaz. Bu denizin dibi Bahr-ı Muhit'ten çıkar (T24b).

2.5.3.11. Buhayre-i Erciş

"Buhayre-i Erciş" acı bir denizdir. Yılda on ay içinde asla hayvanlar olmaz ve sadece iki ay içinde balıklar olur. "Bure-i Ermenî" ondan çıkar (T24b).

2.5.3.12. Buhayre-i Tunus

"Buhayre-i Tunus" da acı denizdir. Ağzı, Dimyat yolundadır (T24b).

2.5.3.13. Buhayre-i Harezm

Harezm vilayetinde acı bir denizdir. Cezer Denizi'nden gelip Seyhun ve Ceyhun ırmakları ve Türkistan'ın ne kadar ırmağı varsa buna dökülür (T24b).

2.5.3.14. Buhayre-i Ermeniyye

Ermeniyye memleketinde acı bir denizdir ve adına "Ayn-ı Ermeniyye" denir. Hak Teala'nın emriyle her yıl altı ay boyunca akar. İçinde türlü hayvanlar gezip üstünde de türlü kuşlar uçarken altı ay kuruyup asla sudan ve hayvandan eser kalmaz (T24b).

2.5.3.15. Buhayre-i Halit

"Halit" denilen memleketlerde acı bir denizdir. Bunda da yılda on ay asla canlı olmazken iki ay boyunca içi türlü hayvanlarla dolar (T24b).

2.5.3.16. Buhayre-i Horasan

Horasan'da acı bir denizdir. İçine madenlerden her ne düşerse hemen suyu karışır. Mısır'da da böyle "Natrun Gölü" vardır. Ona da ne düşse hemen karbonata dönüşür (T25a).

2.5.4. Irmaklar

Mir'âtü'l-Kâinat'ta "Irmaklar" için bir başlık açılmıştır. Burada Nil, Fırat, Ceyhun, Seyhun, Dicle, Mihrān, Sencistan, İtil, Geran, Sıfahan,

Cünd-i Sabur, Res, Ceyhan, Seyhan, Erzen, Ernet, Zeheb, Yemen, Arade, Sıklab, Esfar, Mekran, Vadi-i Ermeniyye ırmakları tanıtılmıştır. Bu ırmakların dışında metinde yer yer bazı meşhur ırmaklardan da bahsedilmektedir.
Meşhur ırmaklar 23 tanedir ve 4'ü cennetten çıkmıştır. Bunlar: "Nil", "Ceyhun", "Seyhun", "Fırat"tır. Tûbâ Ağacı'nın dibinden Kâfur ve Selsebil ırmakları çıkar (T8a).

2.5.4.1. Nil Irmağı

Nil Nehri tatlıdır. Eğer buna bazı şeyler karışmasaydı lezzetinden içmek mümkün olmazdı, denilmiştir. Bunun kaynağı "Cebel-i Kamer"dir. Üç iklimi dolaşır ve güneyden kuzeye akar. Uzunluğu yedi aylık yoldur. Hikmeti çoktur. Artıp azalması dünyanın imarına vesiledir. İkiye ayrılıp bir kolu Bahr-ı Reşid'e ve bir kolu da Dimyat'a dökülür. Bunda timsah gibi türlü canavarlar vardır (T25a).

2.5.4.2. Fırat Irmağı

Fırat'ın lakabına "Hayrü'l-Enhür" denir. Hazret-i Ali onun için "Cennetten buraya ırmak akar." demiştir. Ermeniyye'den çıkıp biraz gittikten sonra iki kola ayrılır. Bir kolu Bahr-ı Fars'a karışır (T25a).

2.5.4.3. Ceyhun Irmağı

Ceyhun, doğuya akıp Bedahşan'dan, Belh'e, Horasan'a, Harezm'e, Semerkand'a ve Buhara'ya uğrar. Kışın bu ırmak iki ay boyunca donar ve üzerinden atlar, develer ve arabalar geçer. Bu ırmağa düşenin kurtulması mümkün değildir (T25b).

2.5.4.4. Seyhun Irmağı

Seyhun, Ceyhun'dan on beş günlük mesafede Türkistan'dan çıkar. Birçok ırmak buna karışır ve bu da Ceyhun'a dökülür. Kış aylarında üç ay boyunca tamamen donar ve üzerinden atlar, develer ve arabalar geçer (T25b).

2.5.4.5. Dicle Irmağı

Dicle'nin bir adı "Selam"dır. Amed'de bir kale vardır. Onun adına "Kala-i Zülkarneyn" denir. Orada iki dağın arasından çıkar. Birçok memleketi dolaşıp Bağdat'ın ortasından geçer. Daha sonra Bahr-ı

Fars'a karışır. Bundan dolayı Allah, Hazret-i Danyal'a "Dünyada bir ırmak akıtmak isterim. Senin emrine amade eyledim." der. Hz. Danyal'ın asasıyla yeri çizdiği yerde Dicle çıkmıştır (T25b).

2.5.4.5. Mihrān Irmağı

Mihrān Irmağı'nın aslı dört ırmaktır. Biri Kâbilistan'dan, biri Keşmir'den ve ikisi Sind'den gelir. Mihrān denilen yerde birleşirler. Büyüklüğü Nil kadardır ve Bahr-ı Fars'a dökülür (T25b).

2.5.4.6. Sencistan Irmağı

Sencistan Irmağı'na "Hindmend Irmağı" da denir. Hindistan'dan çıkıp "Sencistan" denilen yere gelip birkaç aylık yol gittikten sonra Bahr-ı Mağrib'e dökülür (T26a).

2.5.4.7. İtil Irmağı

İtil Irmağı, yüz Dicle büyüklüğünde olup başı Rus memleketinden ve Bulgar diyarından çıkıp birçok yerden geçtikten sonra bir yerde yetmiş kola ayrılır. Hepsi gelip Bahr-ı Cezer'e dökülür. Bunun da kış aylarında üzeri donar (T26a).

2.5.4.8. Geran Irmağı

Geran Irmağı'nın başı Cezdan ilindedir ve Bahr-ı Cezer'e dökülür (T26a).

2.5.4.9. Sıfahan Irmağı

Sıfahan Irmağı, "Safa Makân" denilen bir yerden çıkar ve Bahr-ı Hind'e karışır (T26a).

2.5.4.10. Cünd-i Sabur Irmağı

İsfahan dağlarından çıkar. Horasan'a geldiğinde Cünd-i Sabur Irmağı'na karışmasından dolayı "Cünd-i Sabur" denir. Bu da Bahr-ı Fars'a dökülür. Bunun üzerinde büyük bir köprü vardır ki beş yüz elli üç adım uzunluğunda ve on arşın genişliğindedir (T26a).

2.5.4.11. Res Irmağı

Başı Azerbaycan'dadır. Aktığı yerler taşlıktır. Oldukça korkunç olup içine düşen helak olur (T26b).

2.5.4.12. Ceyhan Irmağı

Başı Elbistan'da olup büyük bir kayadan çıkar. O kayanın üzerinde viran bir kilise vardır. Önceden mamurken sonra bu çıkınca viran olmuştur. Oradan gelip "Düldül Dağı" denilen iki dağın arasından çıkar ve büyük bir ovadan geçip, birçok vilayet geçerek Mağrib Denizi'ne dökülür (T26b).

2.5.4.13. Seyhan Irmağı

"Mansur" ve "Keysum" adlı iki ulu hisarın arasından akar. Aktığı yerin üzerinde büyük bir kilise varken yıkılır ve hâlâ izleri bellidir. Üzerinde büyük bir köprü vardır. Oradan gelip Fırat'a karışır (T26b).

2.5.4.14. Erzen Irmağı

"Baynas" denilen bir yerden çıkar ve "Zegar" denilen Lut Denizi'ne dökülür (T26b).

2.5.4.15. Ernet Irmağı

"Asi su," denilen ırmaktır. Dünyada ne kadar su varsa hepsi kuzeyden güneye akar. Bu ise güneyden kuzeye doğru aktığı için "Asi su" denir. Başı iki yerden olup biri Şam dağlarından Lübnan Dağı'nda "Lebuh" denilen bir köydendir. Biri de "Kâimü'l-Hermel" denilen şehirdendir. Birçok suyla karışıp Mağrib Denizi'ne dökülür (T26b).

2.5.4.16. Zeheb Irmağı

Halep'ten çıkar ve Cebbul Köyü'ne varınca tuz olur. O vilayetlerde bu tuz kullanılır. Bu sebeple adına "Zeheb Irmağı" denilmiştir (T27a).

2.5.4.17. Yemen Irmağı

Yemen Irmağı, her gün sabahtan akşama kadar doğudan batıya akar. Gece olunca da batıdan doğuya akar (T27a).

2.5.4.18. Arrade Irmağı

Arrade Irmağı, Şam memleketlerindedir. Yılda dört ay akar ve dört ay akmaz (T27a).

2.5.4.19. Sıklab Irmağı

"Sıklab" memleketindedir. Haftanın altı günü kesilir ve bir gün akar (T27a).

2.5.4.20. Esfar Irmağı

"Esfar" denilen memlekettedir. Her sekiz yılda bir akar (T27a).

2.5.4.21. Mekran Irmağı

Üzerinde tek parça taştan tılsımlı bir köprü vardır. Her kim o köprünün orta yerine varsa kusmaya mecbur olur (T27a).

2.5.4.22. Vadi-i Ermeniyye Irmağı

Ermeniyye diyarında bir vadiden çıkar. O kadar sıcaktır ki çıktığı yere kimse yaklaşamaz. Yaz ve kış mevsimlerinde dumanı kalkmaz (T27b).

2.5.4.22. Kevser Irmağı

Kevser Irmağı'nın genişliği yüz yıllık yol, uzunluğu üç bin yıllık yol mesafesindedir. Vesile Köşkü'nün altından çıkar. Bunun suyu, kardan daha beyaz ve daha soğuktur. Lezzeti şekerden tatlıdır. İçinde olan bütün taşlar ve kumlar türlü mücevherlerden; toprağı misktendir. Etrafında altından, gümüşten ve mücevherden gökteki yıldızlar sayısınca maşrapalar ve bardaklar vardır. Kenarında çadırlar, kubbeler; içlerinde türlü kilimler ve üzerlerine konulan minderler ve türlü süslerle süslenmiş huriler, kızlar ve oğlanlar vardır (T8b).

2.5.5. Dağlar

Eserde "Dağlar" başlığı altında; Lükâm, Rahvan, Dür Demavend, Şera, Tûr, İspere, Damegân, Janek Şeb, Şükran, Cevz-i Masil, Fergana, Kirman, Suver, Sıkıliyye, Nihavend, Kehf, Aden, Sed, Hürmüz, Ağu, Yılan, Endülüs dağları anlatılmıştır.

Dağlar için yeryüzünün çivileridir, denilmektedir. Bütün dağlara Kâf Dağı'ndan bir damar gider. Hepsinin ucu bir meleğin elinde Kâf Dağı'nda durur. Allah Teala, bir yeri hareket ettirmek istese o meleğe emreder ve o yer ondan sonra deprenmeye başlar. Zelzele denilen şey budur.

2.5.5.1. Lükâm Dağı

Beş büyük dağdan biridir. Mekke'den, Medine'ye Şam'a, Maraş'a, Malatya'ya, Ermeniyye'ye, Diyarbakır'a, İsfahan'a varıp Hazar Dağı'nda tükenir. Her uğradığı yerde başka bir adı vardır. İstanbul'da Keşiş Dağı olarak meşhurdur. Üzerinde çok sayıda köy ve türlü hayvanlar vardır (T27b).

2.5.5.2. Rahvan Dağı

Buna "Serendip Dağı" da denir. Hindistan Denizi'nde il ve vilayetlerle dolu bir dağdır. Hz. Âdem cennetten çıktığı zaman ilk önce bu dağa inmiştir. Üzerinde hâlâ mübarek ayağının izi vardır. Her gece üzerine yağmur yağar ve büyük seller olur. O sellerin içinde kırmızı yakut, elmas ve türlü mücevherler bulunur. Hazret-i Âdem'le birlikte cennetten gelmiş ve orada kalmış türlü bitkiler ve çiçekler vardır (T30a).

2.5.5.3. Dür Demavend Dağı

Oldukça yüksek bir dağdır. Yaz ve kış mevsimlerinde, tepesindeki kar erimez. Buradan Cezer Denizi görünür. İçi şehirlerle dolu olup bir yerinde delik vardır. Her an kibrit, türlü alevler ve tütünler çıkar. Hz. Süleyman, orada Dahhak-i Dîv'i yahut Sahra-i Cinni'yi hapsetmiştir, denilir. O kibrit onların gözlerinin yaşıdır. Onlar ah ettikçe ağızlarından alevler ve tütünler çıkar (T30a).

2.5.5.4. Şera Dağı

Yemen diyarından çıkıp Şam'a ulaşır ve orada son bulur (T30b).

2.5.5.5. Tûr Dağı

Bunun bir adına "Tûr-ı Sina" denir. Mısır'dan ötede, yedi günlük yol uzaklığındadır. Hz. Musa, Allah'a münacatını bu dağda yapmıştır. Burada büyük bir kilise vardır. Saf mermerden olup kapıları türlü madendenlerdir. Kubbesi altındır ve gümüşle süslüdür. İlk zamanlarda etrafında birçok kilise varken sonrasında yıkılmıştır. Hazret-i Musa'nın ateş gibi gördüğü uleyk ağacı buradadır. Bu dağın eteklerinin içinde türlü mahluklarla dolu olan bağlar ve bahçeler vardır (T30b).

2.5.5.6. İspere Dağı

Maveraünnehir'de Şaş memleketinde olup altın, gümüş, bakır, petrol, demir, kurşun ve türlü madenler vardır. Bu dağın taşları siyahtır. Orada yaşayan insanlar kömür yerine o taşları yakarlar. Ateşe konulduğu zaman beyaz olup sabun yerine o yanık taşları kullanırlar. Birçok yerden gelip sabun yapmak için o taşlardan satın alırlar (T30b).

2.5.5.7. Damegân Dağı

Oldukça temizdir. Öyle ki üzerinde zerre kadar necaset olsa hemen rüzgârlar peyda olur. Hemen oranın halkı o necaseti bulup kaybeder. Aksi hâlde o rüzgârlar bitmez ve insanlar orada duramazlar (T31a).

2.5.5.8. Janek Dağı

Burada altın ve gümüş madenleri çoktur. Şöyle birçok yerde parça parça altınlar ve gümüşler bulunur. Lakin yabancılar bulsa zarar etmez ama yerlisi bulsa faydasını görmez, denilir (T31a).

2.5.5.9. Şeb Dağı

O dağdan bir su çıkar ve dağın etrafına akar. Lakin ovasına ineceği yerlerde gece olur. "Şeb-i Yemenî" denilen odur (T31a).

2.5.5.10. Şükran Dağı

Şükran şehrindedir. Tepesinde çok rüzgâr estiğinden hiç kimse oraya gidemez. O dağın bir yerinde yılda üç gece mum yanar ve sabah olunca o mumun yerinde bir tavus görünür ki hikmeti bilinmez (T31a).

2.5.5.10. Cevz-i Masil Dağı

Taberistan'da olup orada bir ot biter ki adına "Cevz-i Masil" denir. Her kim o otu ne durumdayken yerse öldüğünde de o hâl üzere kalır. Eğer gülerken yerse ölünce güler, ağlarken yerse ölünce ağlar (T31a).

2.5.5.11. Fergana Dağı

"Fergana" denilen yerde olup burada insana benzeyen bir ot biter. Kimi erkek, kimi dişi olup asla insandan eksik bir uzvu yoktur (T31a).

2.5.5.12. Kirman Dağı

"Kirman" memleketinde olup bu dağın acayip taşları vardır. O şehir halkı odun ve mum yerine onun taşlarını yakarlar (T31a).

2.5.5.13. Suver Dağı

Kirman memleketindedir. Bu dağın bir taşında türlü insan suretleri ortaya çıkar. Bunların kimi durur, kimi oturur ve kimi yatar. Yani bir sürü şekil görünür. Eğer o taşlar suyun içine konursa türlü şekiller görünür (T31b).

2.5.5.14. Sıkıliyye Dağı

Sıkıliyye memleketindedir. Yüksekliği üç günlük yol olup her tarafı denizlerle çevrilmiştir. Burada da çeşitli yemişler vardır. Çoğunlukla ağaçları fındık ağacı olup bazı yerlerinde delikler vardır ki o deliklerden geceleri ateş ve gündüzleri tütünler çıkar. Bunun bir adına da "Altın Dağı" derler (T31b).

2.5.5.15. Nihavend Dağı

Nihavend memleketinde olup üzerinde kardan iki suret vardır. Biri balık diğeri sığır şeklidir. Yaz ve kış aylarında ikisi de erimez. O dağdan iki ulu su akar. O suretler, bu iki suyun tılsımıdır (T31b).

2.5.5.16. Kehf Dağı

Yüce bir dağ olup bir adına "Rakim" denir. Amuriyye ile Yenkabe arasındadır. Ashab-ı Kehf bunun içinde kuyu gibi mağaradadır. O mağaranın içinde üç yüz adım gittikten sonra aydınlık gören bir yer vardır. Orada taştan oyulmuş direkler ve üzerinde bir kubbe vardır. Altında bir iki ev gibi yer vardır. Onların yükseğinde Ashab-ı Kehf yatar. Ön kapısı yerden yukarıda bir adam boyu yüksekliğindedir ve içinde yedi kişinin cesedi kâfurla yaldızlanmış olup köpekleri de ayaklarının ucunda kuyruğunu başının üzerine koymuş şekilde yatar. Yaratılışı üzere kemikleri kalmış olarak yatar (T32a).

2.5.5.17. Aden Dağı

Yemen vilayetinde Seba memleketindedir ve üzerinde büyük bir bağ vardır. Adına "Bağ-ı İrem" denir. Şeddad İbni Âd yaptırmıştır. Öyle bir bağdır ki toprağı misk, amber ve safrandan; taşları lal, yakut ve inciden;

direkleri türlü mücevherlerden; birer kerpici altından ve birer kerpici gümüştendir. İçinde olan köşkler, evler, odalar ve çardakların her biri bir tür gümüş ve altındandır. İçinde türlü bahçeler, havuzlar, akarsular, huri gibi kızlar ve vildan suratlı oğlanlar varken Allah'ın gazabı nazil olup bir anda hepsi yere geçmiş ve dillerde adı kalmıştır (T32a).

2.5.5.17. Sed Dağı

İki büyük ve yüksek dağdır. Her birinin genişliği yüzer arşın olup üzerinden kar eksik olmaz. Birbirlerine karşı durup adlarına "Kurban Dağı" denir. Sedd-i İskender budur. İç yüzünde Yecüc ve Mecüc olup vilayetleri Zulümat'a dayanır. Seddin iki tarafında demirden hisarlar ve ortasında büyük bir demir kapı vardır. Uzunluğu yüz elli arşın olup iki kanadı vardır. Her kanadı ellişer arşın olup üzerinde yedi arşın demirden bir kilidi vardır. Hâlâ kilitlidir ve bir buçuk arşındır. On iki dişli bir anahtarı vardır. Üzerinde bir zincir ile bir halka asılıdır ve kapının üzerinde çok sayıda şerefe vardır. Birbirlerine demirler ile sağlam bir şekilde bağlıdır. O iki hisar insanlarla doludur ve her kalenin birer reisi vardır. Her cuma günü oldukça fazla kişiyle o kapıya gelirler. Ellerinde olan demir çomaklar ile o kapıya sert darbeler vururlar ve tiz seslerle bağırırlar. İçeride olan Yecüc ve Mecüc kavmi o darbeleri ve sesleri işitip, dışarıda korumalar olduğunu bilip korkarlar (T32b).

2.5.5.18. Hürmüz Dağı

Taberistan'da olup üzerinde bir su akar. Dağın dibinde bir köy vardır ona iner. Her kim o suyun yanına varsa ve suyu çağırsa akmaz. Bir daha çağırsa tekrar akmaya başlar (T32b).

2.5.5.19. Ağu Dağı

Çin memleketinde iki dağdır. İkisinin de üzerlerinde ulu bir köprü vardır. O köprünün üzerinden kim geçse zehir içmiş gibi olur ve harekete mecali kalmaz (T32b).

2.5.5.20. Yılan Dağı

Türkistan'da içi yılanla dolu bir dağdır. Hiç kimse varamaz. Eğer o yılanlara bir kimse baksa o saatte ölür, derler (T32b).

2.5.5.21. Endülüs Dağı

Endülüs'de olup orada bir mağara vardır. O mağarada hiçbir şey yoktur. Ne zaman içine bir fitil uzatılsa hemen ateş ortaya çıkar ve yanar. Nasıl ve nereden yandığını kimse bilmez (T32b).

2.5.5.22. Kâf Dağı

Yeşil zebercetten bir dağdır. Yüksekliği ve eni beş yüz yıllık mesafedir. Bu, cennette bir taşken Allah ulu bir meleğe emreder. Melek o taşı cennetten serçe parmağına geçirip getirir ve yerin üzerine koyar. Yeryüzü parmağına geçen halkanın içinde kalan kısımdır ki dünyayı çevreler ve "Felek-i Kamer" bunun üzerini kaplar. Bütün dağların anası budur. Diğer dağlar bunun budakları olup her dağa bundan damar gider. Üzerinde o kadar melek, cin, dev ve periler vardır ki hesabını Allah'tan başkası bilmez. Bunu bir yılan kuşatmıştır ki o yılanın da büyüklüğünü ve sıfatını kimse bilmez (T21b).

2.5.6. Kuyular

Mir'âtü'l-Kâinat'ta "Kuyular" başlığı altında "Zemzem", "Hindayan", "Kaysur", "Bukir", "Babil", "Ebûkud", "Matariyye", "Berhut", "Kuzaa", "Eriş" kuyuları olmak üzere 10 meşhur kuyudan bahsedilmiştir.

2.5.6.1. Zemzem Kuyusu

Mekke-i Mükerreme'dedir. Hazret-i İsmail çocukken ayağıyla eşip çıkarmıştır. Sare annemiz görünce etrafını kum ile çevirip "zemzem" buyurmuştur. Zemzem, Arapçada "Dur gitme!" demektir. Eğer öyle demeseydi birçok diyara gidip Nil Irmağı gibi olurdu. Hâlâ suyunun lezzeti ve bereketi hiçbir kuyuda yoktur. Derinliği on altı kulaçtır. Dibinde birçok su olup ayağı Mısır'da Bir-i Azime'dedir (T29a).

2.5.6.2. Hindayan Kuyusu

Fars'ta "Hindayan" adlı bir köydedir. O kuyunun içinden bir ateş vardır, daima çıkar. O kuyunun yanından kimse geçemez ve üzerinden kuşlar da uçamaz (T29a).

2.5.6.3. Kaysur Kuyusu

Hindistan'da Kaysur Adası'ndadır. Bu kuyuda bir balık vardır ki kuyudan çıkınca taş olur yenmez (T29a).

2.5.6.4. Bukir Kuyusu

Bukir Kuyusu, Mağrip'tedir. İçinde daima ters rüzgârlar eser ve içine düşen her şeyi dışarı atar (T29a).

2.5.6.5. Babil Kuyusu

Babil memleketindedir. Harut ile Marut burada hapsedilmişlerdir. Her biri büyük bir akarsuyun üzerinde bir ağaçta ayaklarından, başları aşağıya asılıdır (T29b).

2.5.6.6. Ebûkud Kuyusu

Trablus-ı Şam yanındadır. Her kim bu kuyunun suyunu içerse ahmak olur. Bir atasözünde "Ahmakun mimmen şeribe min-bi'ri Ebî Kûd" denilmiştir (T29b).

2.5.6.7. Matariyye Kuyusu

Mısır köylerinden "Matariyye" denilen bir köydedir. Belesan ağacı orada olup bu kuyudan sulanır. Hazret-i İsa bu kuyuda yıkanmıştır (T29b).

2.5.6.8. Berhut Kuyusu

Hadramut şehrinde olup gayet derin ve karanlık bir kuyudur. Öyle kötü kokuludur ki yanına yaklaşılmaz. Hz. Muhammed, "Kâfirlerin ve münafıkların canlarına kıyamete kadar bu kuyuda azap olunur." demişlerdir (T29b).

2.5.6.9. Kuzaa Kuyusu

Medine-i Münevvere'dedir. Hz. Muhammed bundan içmiş ve abdest alıp artanı geri içine dökmüş ve tükürmüşlerdir. Suyu acı iken tatlı olmuştur. O zamandan beri her derde ve hastalığa şifa olmuştur (T29b).

2.5.6.10. Eriş Kuyusu

Medine-i Muazzama'da olup buna da Hz. Muhammed, "Cennetten iki çeşme akar." diye buyurup içine tükürmüşler ve "Mübarektir." demişlerdir (T29b).

2.5.7. Çeşmeler

Eserde çeşmeler başlığı altında; "Nihavend", "Ervend", "Fars", "Gazne", "Bamyan", "Badhani", "Ablanistan", "Salavat", "Cac", "Azerbaycan", "Gırnata", "Semermer", "Yassı Çemen", "Zift", "Bakariyye" ve "Ukab" çeşmeleri olmak üzere 16 çeşme anlatılmıştır.

2.5.7.1. Nihavend Çeşmesi

Nihavend'de olup bir dağdan çıkar. Ne zaman bir kişiye su lazım olsa o kişi, dağa gidip o çeşmeye "Bana su lazım oldu." der. Bu çeşme o kişinin ardınca akar. Kişi kullandıktan sonra ayağını bir kere yere vurur ve "Var git. Artık bana su lazım değildir." deyince o su dönüp hemen geri gider (T27b).

2.5.7.2. Ervend Çeşmesi

Hemedan'da olup orada bir dağda bir taştan çıkar. Yılda bazı günler akıp bazı günler akmaz. Aktığı günlerde halk toplanıp ondan içer. Birçok derde deva ve her hastalığa şifadır. O sudan birçok vilayetlere hediye gönderirler. Eğer halk çok giderse su da çok, az giderse su da az akar (T27b).

2.5.7.3. Fars Çeşmesi

Fars diyarında bir dağda bir mağaranın üzerinden akar ve altında birikir. Bu da türlü derde derman olur (T27b).

2.5.7.4. Gazne Çeşmesi

Gazne vilayetinde olup içine az ya da çok çer çöp atsalar hemen gökte bulutlar ve yağmurlar belirir. Çıkardıklarında ise o bulutlar uzaklaşır (T27b).

2.5.7.5. Bamyan Çeşmesi

Horasan'da bulunan kaynar bir sudur. Bunun içine süprüntü bıraksalar hemen taşar. Eğer hemen çıkarılmazsa etrafına taşar (T28a).

2.5.7.5. Badhani Çeşmesi

Damegân'da "Kehyen" denilen bir köydedir. Harman zamanlarında rüzgâra ihtiyaç olsa bir parça hayız bezini suya bırakırlar. Hemen büyük bir rüzgâr çıkıp bütün harmanları savurduktan sonra gidip o bezi çıkarırlar. Yine rüzgârlar kesilir. Her kim suyundan içse karnı davul gibi şişer. Kim bir kap içine koyup bir yere götürmek istese o su hemen taş olur (T28a).

2.5.7.6. Ablanistan Çeşmesi

Esferan ile Cürcan arasında bir köydeki mağaradan çıkar. Bir değirmen döndürecek kadardır. O diyarın halkı, bu çeşmeye muhtaçtır. Çoğunlukla suyu kesilir. O zaman orada olan kadın ve erkekler giyinip kuşanır ve türlü ziynetler ile çeşmenin yanına giderler. Orada yer, içer, sazlar çalar ve kıssalar söylerler. Çeşme onları görüp yine akmaya başlar (T28a).

2.5.7.7. Salavat Çeşmesi

Mağrip'tedir. Namaz vakitlerinde akar. Müslümanlar abdest aldıktan sonra yine durur (T28a).

2.5.7.8. Cac Çeşmesi

Kahtan'dadır. Ne zaman havada bulut olsa suyu olur, bulut olmasa suyu olmaz (T28a).

2.5.7.9. Azerbaycan Çeşmesi

Azerbaycan'dadır. Suyunu hangi kaba koysalar hemen taş olur ve o kabın şeklini alır. O diyarın kerpicini ve kiremitini ondan yaparlar (T28a).

2.5.7.10. Gırnata Çeşmesi

Endülüs'te bir kilisenin yanında meşhur bir zeytin ağacı vardır. Yılda bir gün güneş doğarken o çeşme akar ve zeytin ağacı kurumuşken yeşerip yaprak ve çiçek açar, zeytin verir. İnsanlar o günü bilip bu çeşmenin ve o ağacın yanında toplanırlar. Çeşmenin suyundan ve ağacın meyvesinden herkes biraz alır. Birçok derde derman olur (T28b).

2.5.7.11. Semermer Çeşmesi

İsfahan ile Şiraz arasındadır. "Sığırcık suyu" denilen bu çeşmenin suyudur. Her nerede çekirge olsa kurtulmak için bu çeşmenin suyunu bir kap ile alıp, hiç yere koymadan oraya götürüp yüksek bir yere assalar oraya bir sürü sığırcık kuşu gelip bütün çekirgeleri helak eder (T28b).

2.5.7.12. Yassı Çemen Çeşmesi

Ahlat ile Rum arasında bir çeşmedir ve durmadan ses çıkarır. Sesini duyan herkes hemen ölür. Etrafında hayvan leşleri çoktur. İnsanlar uzak yerlerde bekleyip gelene bu hikâyeyi anlatırlar (T28b).

2.5.7.13. Zift Çeşmesi

Musul yanında bir köydedir. Suyu sıcaktır ve içinden daima zift akar (T28b).

2.5.7.14. Bakariyye Çeşmesi

Kazvin yanında "İdrib Neşhed" adlı bir köydedir. Suyu müshil etkisi yapar. İçimi çok tatlıdır. On bardak içilse doyulmaz. O köyden başka yere götürülse bu özelliği kaybolur (T29a).

2.5.7.15. Ukab Çeşmesi

Hindistan'da bir dağdadır. Kartal, yaşlanınca o çeşmede yıkanır. Yıkandıktan sonra kartalın eski tüyleri gider ve yerine yeni tüyleri biter. Kocalığı gider, yeniden tazelenir ve canlılık kazanır. Bu özellik sadece o kuşta olur, diğerlerinde olmaz (T29a).

2.5.8. Ab-ı Hayat/Zulümat

Zulümat, Bahr-ı Muhit'in iç yüzündedir. Bunun sınırı belli değildir. Oldukça karanlık olup içinde sayısız dağlar, taşlar, ırmaklar ve sular vardır. Ab-ı hayat, burada güneyin sağ tarafındadır. Güneye yakın batıya uzaktır. Cennet ile cehennemin araları mahşer yerinde üç bin yıllık yoldur. Cennetin baş kapısında yani Dar-ı Naim'dedir. Cennete girenler orada yıkanır ve ondan içerler (T77b).

2.6. ŞAHISLAR

Eserde birçok tarihî ve efsanevi şahıstan bahsedilir. Bunların bazıları hakkında detaylı bilgiler verilirken bazıları ise isim olarak geçmiştir. Eserde yer alan ve hakkında bilgi verilen başlıca şahıslar şunlardır:

2.6.1. Sultanlar

Eserde "Selâtîn-i Zevi'l-İhtirâm" başlığı altında bazı sultanlardan bahsedilmektedir.

Bunlar da dünyaya hükmeden padişahlar olup sayıları çok fazladır. İlki "Hz. Âdem" ve sonuncuları "İmam Muhammed Mehdi" olacaktır. Bu arada olan padişahlardan kimisi birkaç şehre, kimisi daha fazla şehre hükmeder. Bunlardan dört ulu padişah vardır. İkisi Müslüman olup biri "Hz. Süleyman" ve biri "Hz. İskender" dir. İkisi de kâfirlerdir ki biri "Nemrut" ve biri "Buhtunnasır"dır. Bu dördü bütün dünyaya hükmederler. On üç padişah gelmiştir ki her biri birer adla anılır. Biri Hint padişahı olup adına "Kandehar" derler. Biri Habeş padişahı olup adına "Neccaşi" derler. Biri Çin padişahı olup adına "Fağfur" derler. Biri Zenc padişahı olup adına "Berber" derler. Biri Mihrac padişahı olup adına "Zabıh" derler. Biri İlhan padişahı olup adına "Testar" derler. Biri Fars padişahı olup adına "Kisra" derler. Biri de Türk padişahı olup adına "Hakan" derler. Biri Mısır padişahı olup adına "Firavun" derler. Biri Yemen padişahı olup adına "Tubba" derler. Biri de Rum padişahı olup adına "Kayser" derler. Biri Şam padişahı olup adına "Hirkil" derler. Biri de Efrenc padişahı olup adına "Ban" derler (T62a-T62b).

Beş Peygamber padişahlık eder. Bunlardan biri "Hz. Âdem", biri "Hz. Davud", biri "Hz. Süleyman", biri "Hz. Yusuf" ve biri de bizim sultanımız ahir zaman Peygamberi "Hz. Muhammed"dir. Geçmişte ulu padişahlardan sonra on iki hanedan sahipleri gelmişlerdir ve her biri birer asırda dünyaya hükmetmişlerdir. Bunların ilki Emeviler, Abbasiler, Samaniyan, Sağariyan, Deyalime, Sebük Tigin, Harezmiyan, Selçuklular, Selguriyan, Lemut mülhitleri ve Cengiz Han'dır. Bunların hepsinin nesilleri son bulmuş ve silsileleri yok olmuştur. On ikinci yüce hanedan sahipleri olan bütün cihan

sultanlarının sonuncusu, adalet sahibi olan Osmanlılar kalmıştır. Altı yüz doksan dokuz tarihinden beri o hanedandan her biri hükûmetlerinde yeryüzünde Allah'ın halifeleri olup bu zamanda bütün Müslümanların lideri olan Sultan Osman Han Gazi Hazretleridir (T62b-T63a).

2.6.2. Zülkarneyn

Peygamber olup olmadığı hakkında farklı rivayetler olmakla birlikte eserde melik olarak anlatılmaktadır. İskenderiye şehrini Zülkarneyn inşa etmiştir (T40a). Ayrıca cinleri etkisi altına alanlardan biri de Zülkarneyn'dir (T50b).

2.6.3. Firavun

Eserde Firavun, Asiye ile olan münasebeti dolayısıyla anılmıştır. Bkz. Asiye maddesi.

2.6.4. Ebû Eyyûb Ensari

Resulullah, Medine'ye Hazret-i Ebû Bekir'in devesiyle gelmişlerdir. O devenin yularını Hazret-i Cebrail tutmuştur. Allah Teala, "O deve kimin kapısının önüne çökerse Hazret-i Peygamber orada konaklasın." demiştir. Bu sebeple Medine halkı kapılarının önlerine otlar, arpalar ve buğdaylar dökmüşlerdir. Hazret-i Peygamber'den önce Medine-i Münevvere'de, Mekke'den hicret eden bazı Ashab-ı Kiram vardır. Onlardan biri de oldukça fakir olan Ebû Eyyûb Ensari'dir. Mezarları İstanbul'da olup, Muaviye zamanında gaza için İstanbul'a gelip şehit olmuştur. Hz. Peygamber'in devesi onun kapısının önünde durmuştur (T36a).

2.6.5. Asiye

Cennette Hz. Peygamber'in iki fasıl düğünü olacaktır. Birinde Hz. Meryem Ana ile birinde Asiye Ana ile evlenecektir. Asiye Firavun'un dünyadayken zevcesidir ama asla yanına varmamıştır. Ne zaman Firavun istese bir şeytan, onun şekline bürünmüştür. Hz. Musa'ya gizlice iman ettiğini Firavun duyduğu zaman türlü eziyetlerle helak eylemiş ve pak ve bakire olarak Allah Teala'ya vasıl olmuşlar (T8b).

2.6.6. Hz. Meryem

Meryem Ana Türbesi Kudüs'tedir (T37a). Hz. Peygamber'le cennette düğünleri olacaktır (T8b).

2.7. ESKATOLOJİ (KIYAMETLE İLGİLİ UNSURLAR)

Eserde, kıyametle ilgili unsurlar "dünyanın ömrü", "kıyametten önce olacaklar", "Huruc-ı Asheb", "Huruc-ı Cürhüm", "Huruc-ı Kahtani", "Huruc-ı Süfyani", "Huruc-ı İmam Muhammed Mehdi", "Huruc-ı Benî Asfer", "Huruc-ı Dabbetü'l-Arz", "Huruc-ı Deccal", "Deccal'in Himarı", "İmam Mehdi'nin Deccal'le Muharebesi", "Nüzul-i Hazret-i İsa", "Huruc-ı Yecüc ve Mecüc", "Huruc-ı Dabbetü'l-Arz-ı Saniyen", "Hilafet-i İmam Muhammed Mehdi Maa-Hükûmet-i İsa", "Vefat-ı İmam Mehdi Maa Vefat-ı Hazret-i İsa", "Huruc-ı Habeşe", "Gün Mağribden Doğması", "Huruc-ı Dabbetü'l-Arz-ı Salisen", "İrtifa-ı Kur'an-ı Azim", "Vefat-ı Ehl-i İman İnna Lillahi ve İnna İleyhi Raciun", "Kâinat ve Mahlukatın Helakı", "Nefha-i Feza", "Nefha-i Saik", "Kıyamu'n-Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem Min-Merkadihî", "Sıfat-ı Livaü'l-Hamd", "Nefha-i Ba's", "Sıfat-ı Sur", "Haşr ve Neşr ve Mahşer Yeri" başlıkları altında ele alınmıştır.

2.7.1. Dünyanın Ömrü

Dünyanın ömrünün yedi bin yıl olduğu belirtilir. Hz. Resulullah, bir hadis-i şerifinde "Ben gelince dünyadan 5600 sene geçmiştir." öyle olunca geriye 1400 yıl kalmıştır. O hesap üzerine kitabın tamamlanması 1031 Muharrem ayının ortasında olmuştur. O tarihten sonra kıyametin kopmasına 370 sene kalıp gaybı sadece Allah Teala bilir (T63a).

2.7.2. Kıyametten Önce Olanlar

Kıyametten önce bazı şeyler gerçekleşecektir. Bunların hepsi tarih kitaplarında yazılıdır. Bunlar; cahillerin çoğalması, içkinin açıkça içilmesi, cariyelerin çocuklarının çok olması, dışarıda yalın ayak koyun güdenlerin şehirlere gelmesi, zengin hocaların artması, yüksek binaların yapılması, âlimlerin ilimle meşgul olmayıp kitaplarının çoğalması, mescitte namaz kılınmaması, zekât verilmemesi, oruç tutulmaması, hacca gidilmemesidir. Bunlar olduğu takdirde Allah için olmalıdır. Eğer tersi ise alametleri takrir edilmiştir. Yeni âdetler, şöhretler, çalgılı düğünler, şöhret konukluklarının çok olması,

Resulullah'ın sünneti ile amel olunmaması, bir kişi Hak yola gidince kimse onun yanına varmayıp batıl yola gidene çoğu kişinin tabi olması, beylerin kötü ve mal sahiplerinin cimri olması, kimse kimseye danışmayıp herkesin kendi zannına göre iş işlemesi, büyüklerin küçük olup küçüklerin büyük olması, emanete hıyanetlik edilmesi, ahde vefa olunmaması, erkeklerin kadınlara uymaları, makamın ehline verilmemesi, herkesin korktuğunda ikram etmesi, çalgı aletlerinin çoğalması, erkeklerin ipek elbiseler giymeleri, kadınların namahremden kaçmamaları ve bu söylenenlerden daha çok şey vardır. Bu zamanlarda bunların hepsi bulunur. Ayrıca bazı şeyler de ortaya çıkacaktır (T63a-T63b).

2.7.3. Kıyametten Önce Ortaya Çıkacak Olanlar

Bu zamanda yeryüzünde karışıklık çok olup birçok fitne ve hadise ortaya çıkar. Birçok Ashab-ı Huruc vardır ki her biri ortaya çıkmaya başlayınca yeryüzünde olmadık şeyler olur. Özellikle İmam Muhammed Mehdi'nin gelmelerine yakın ve geldikten sonra birçok şey ortaya çıkacaktır (T63b)

2.7.4. Asheb'in Ortaya Çıkması

En önce ortaya çıkacak bu kimsedir ki Cezayir'den çıkıp sayısız asker ile yeryüzünde yürüyüp uğradığı yerleri yakıp yıkar, bulduğu Müslümanları öldürür, âleme zulmeder ve her tarafta bulunan Müslümanlar üzerlerine hücum eder (T64a).

2.7.5. Cürhüm'ün Ortaya Çıkması

Cürhüm, Şam-ı Şerif'ten çıkar ve sayısız asker ile Asheb'in üzerine varıp savaşırlar (T64a).

2.7.6. Kahtani'nin Ortaya Çıkması

Kahtani, salih bir kimsedir. Yemen'den gelip sayısız asker ile o ikisinin üzerlerine varır. Bunlar yeryüzünde bir müddet savaşıp birbirlerine galip olamazlar (T64a).

2.7.7. Süfyani'nin Ortaya Çıkması

Süfyani denilen bir kimse ortaya çıkar. Ebu Süfyan bin Harb evladından olup Mağrip'te "Kuru Dere" adlı yerden çıkacaktır. Yüzünde Çince

işareti, sağ gözünün içinde mercimek kadar beyaz bir nesne vardır. Kapısının önünde büyük bir taş vardır ki bir gün Azazil-i Melun o taşın üzerine çıkar ve çağırır: "Hemen çık!" Süfyani dışarı çıktığında o taşın etrafında üç yüz sancak görür. Sayısız asker toplayıp, yürüyüp ilk önce İskenderiye'ye oradan Mısır'a oradan da Şam-ı Şerif'e vardığında bunların savaşlarını işitir. Üzerlerine vardığı zaman ilk olarak Kahtani, Süfyani'ye karşı olunca yenilmiş olup, Süfyani de Asheb ile Cürhüm'ü tutup askerlerini ve kendilerini helak eder. Şam'da Ali ve Fatıma adlı iki kişiyi biri Hz. Ali ve biri Hz. Fatıma diye idam ettirir. Bazıları buna Yezid'in oğludur, derler. Mağrip'ten gelme olmayıp Şam'dan çıkacak, derler. Her ne ise oradan Kufe'ye, Bağdat'a, Horasan'a ve Merv'e yürüyüp her nerede erişir ise insanların kimini testere ile biçer, kimini ateşte yakar ve kimini kazanlarda pişirir. Adını işitenler dağlara ve mağaralara kaçarlar. Bunun zamanında bir ay tutulması batıda ve bir ay tutulması da doğuda olur. Medine-i Muazzama'ya çokça asker gönderip yıktırır. Halkının kimini öldürür, kimini de esir ederler. Hz. Muhammed'in mübarek kabirlerini açarlar. Hz. Fatıma'nın da mübarek kabirlerini açıp Medine-i Münevvere'de ne kadar Muhammed ve Fatıma adlılar varsa bulup Hz. Resulullah'ın mescidinin kapılarına asarlar. Medine halkı firar eder. Mekke'yi yakmak için ve halkını esir etmek için geldiklerinde "Beyda" adlı bir yere varınca orada "Hırista" denilen köy vardır. O köyün hepsine Allah'ın gazabı iner. Büyük bir rüzgâr çıkıp gökten bir çığlık peyda olur ve hepsi helak olup yere geçerler. Ancak içlerinden iki kişi kalır. Onlar gidip Süfyani'ye haber verirler. Bu esnalarda yine Mısır'da "Mağribî" diye biri ortaya çıkar. Sin'den "Etrak" adlı bir topluluk çıkıp bunlar da Müslümanların üzerine musallat olmuşlarken yine Sin'den bir alay kâfir çıkar. O kâfirler bunları helak ederler. Remle'de "Rumi" denilen biri çıkar. O zaman doğu tarafında büyük bir kızıl yıldız doğar. Aydan farklı olmayıp ve ay gibi ışık verir. Doğudan bir ateş çıkar. Bütün âlem ve altmış kişi, "Peygamber'iz." diye birbirinin yanında çıkarlar ve on iki kişi ortaya çıkıp "İmam Ali evladından On İki İmam'ız." derler. Bunların ardınca bir gün öğle vaktinde bir kara tütün çıkıp yeryüzünü tutar. Yine çabuk gidip ve Bağdat'ta büyük bir deprem olup çoğu yere geçer. Ne kadar kul ve cariye varsa efendilerine asi olurlar. İnsanların bir bölüğü kurt, bir bölüğü hınzır ve bir bölüğü de çekirge olur. Halk arasında bir taraftan savaş olup kanlar dökülür ve bir taraftan da "Taun-ı Ekber"

ortaya çıkıp bölük bölük insanları öldürmeye başlar. Rumeli ve Anadolu memleketlerini kâfirler alırlar. Edirne, İstanbul ve Bursa tarafları kâfirlerle dolar. Güya önceden burada Müslüman vardı, deseler kimse inanmaz. Süfyani, Merve Tepesi'ne vardığında "Haris" denilen bir kimse, "Şuayb bin Salih" adlı ordu kumandanı ve sayısız asker ile çıkıp Süfyani ile savaşıp öldürürler. Orada Horasan'dan İmam Muhammed Mehdi Hazretleri çıkacaktır (T64a-T65a).

2.7.8. İmam Muhammed Mehdi'nin Ortaya Çıkması

İmam Ali evladından İmam Hasan'ın oğludur. Bazıları ise Abdullah'ın oğludur, derler. On İki İmam'ın sonuncusu bunlar olacaktır ki halifelik ve padişahlık bunlarla tamamlanır. Bunların hikâyesi çoktur. Bunlar, Resulullah zamanında Medine-i Münevvere'de gayet kuvvetli, gürbüz, pehlivan kimselerdir. Hz. Hamza şehit olunca giysilerini Hz. Resulullah'ın önüne getirdiler. Hz. Resulullah, Hz. Hamza'yı çok sevdiğinden ağlayıp "Bir hak etmiş insan olsa bu giysileri ona versek." diye buyurdular. İmam Muhammed Mehdi, ileri gelip "Bana ver ya Resullallah! Ben bu giysileri hak etmişim." deyince Resulullah da verdiler. Hızlıca o giysileri giyip silahları taktı. Hz. Hamza'nın atına binip Resulullah'ın önünde kum dolu olan iki çuval yüküyle bir deveyi Hz. Hamza'nın mızrağıyla vurup, öte tarafından çıkarıp, yerden kaldırıp omzuna vurur. O zaman Resul, mübarek eliyle sırtını sıvayıp, "Oğul! Dünya durdukça sen de dur." diye buyurmuştur. O sebepten bu zamana kadar hayatta olur. Daha sonra İmam Hüseyin ile Kerbela'da gaza edip Yezid askeri buna karşı duramaz. Allah'ın takdiriyle o sultanların şehit olmalarından sonra Hz. Hızır gelip İmam Muhammed Mehdi'yi o savaş alanından alır ve "Gel seninle şu yerde bir işim vardır." der. Hâlâ olduğu mağaraya kapatıp "Ben gelinceye kadar sakın bu mağaradan çıkma." der ve kendisini bildirir. Hâlâ o mağarada durur. Zamanı geldiğinde çıkacaktır. Çıkmadan önce üç gece aralıksız ay tutulur ve Ramazan'ın yirmi üçüncü gecesi gökten bir "Mehdi geliyor." diye bir ses gelir. Uyuyanlar uyanıp, duranlar oturup, her kişi işitip beklerken o Şevval ayının bir tek gününde birinde mi üçünde mi yedisinde mi bilinmez; bir tek günde gelir. Buğday tenli, kaba sakallı, gözleri sürmeli, mübarek dişleri, berrak ve sağ yanaklarında bir siyah benleri vardır. Yeşiller giyer ve karalar sarınır. Hz. Hızır, Allah Teala'nın emriyle o zaman bütün veliler ile varıp, o mağaradan çıkarıp, önüne

düşüp, Horasan'dan beraberinde sayısız kara sancaklı asker olup direkt Mekke'ye gelecektir. Resulullah, "Horasan'dan kara sancaklar ortaya çıktığı zaman yürüyerek karşılarına çıkıp onları karşılayın. Onların içinde Allah Teala'nın halifesi Muhammed Mehdi vardır." demişlerdir. Ebû Müslim Hazretleri de aynı böyle çıkmıştır. Muhammed Mehdi Hazretlerinin sağ ellerinde yalın kılıç ve sancaklarının üzerinde "El-bîatu lillah" yazılıdır. Mekke-i Mükerreme'ye geldiklerinde yeryüzünde olan herkes ortaya çıktığını işitir. O zamanda olan fıkıh âlimleri inkâr ederler ve katline fetva vermek isterler. Lakin kılıcından korkup görünürde tabi olurlar ama içlerinden inkâr ederler. İmam Muhammed Mehdi gelip Mekke-i Mükerreme'de Rükün ile Makam arasında Peygamber ile Bedr Gazası'nda hazır olan ashab sayısında üç yüz on üç veliye verir. Onların her biri taze yiğitlerdir. Gelip Kufe'yi taht edinip orada bin kapılı büyük bir cami yaptırır. Fırat Irmağı'nı Kufe'nin içinden akıtması gerekir. Bunu işitince Merv'den, Süfyani, otuz bin asker ile "Zehrani" denilen birini gönderir. O gelip İmam Muhammed Mehdi ile savaşır. Hz. Mehdi onları kırıp, ondan sonra kendileri kalkıp, on iki bin İslam askeri ile Süfyani'nin üzerine varıp kendini tutar ve askerlerini öldürür. Bütün mallarını ganimet ederler. Dünyadaki ziyankâr kimseler o gazada bulunmaz. Âlemde öyle gaza bir daha olmamıştır, denilir. Burada Kahtani de gelip İmam Mehdi'den biat eder. Ondan sonra İmam Mehdi yine Kufe'ye gelir. Daha sonra kalkıp Medine-i Muazzama'ya varır. Kılıcının korkusundan hepsi Benî Âdem emrine uyarlar. Bütün dünyayı büyüklüğü tutmuşken Benî Asfer ortaya çıkar (T65b-T66a).

2.7.9. Benî Asfer'in Ortaya Çıkması

Benî Asfer, o zaman İstanbul'da oturan kâfirlerdir. Bütün Rumeli ve Anadolu kâfirlerle dolar ve "Devran bizimdir, deyip yeryüzünde ne Mehdi'yi ne de İslam'ı bırakalım." derler. Bir vakitte İstanbul'dan seksen sancak sahibi büyük bir ordu çıkar. Her sancağın altında on iki bin kâfir olur. Hepsi dokuz yüz bin kâfirdir. Her nerede Müslümanları bulurlarsa kovarlar ve öldürürler. Medine-i Münevvere yakınında "Amak" denilen bir yer vardır. Oraya vardıklarında İmam Mehdi de Medine-i Muazzama'dan yüz bin gazileyle çıkar ve orada savaşırlar. Müslüman askerlerinin bir kısmı şehit olur ve onlara "şehitlerin en faziletlisi" denilir. Bir kısmı firar eder. Onların tevbeleri asla kabul

olmaz. Bir bölüğü şevkle savaşırlar ve bütün kâfirleri kırıp mallarını alıp kovarak İstanbul'a gelirler. Savaş ile İstanbul'u fethedip mal varlıklarını alırlar. Resul, "Ben o gazilerin adlarını, babalarının adlarını ve bindikleri atların rengini bile bilirim." diye buyurmuştur. Allah, bu fetih için Kur'an-ı Şerif'te "Böyleleri için dünyada rezillik var, ahirette de onlar için büyük azap vardır." (Bakara/2: 114) diye buyurur. Bir ayetinde "Rumlar yakın bir yerde yenilgiye uğradılar fakat onlar bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip gelecekler." (Rûm/30: 3) buyurmuştur. O zaman İstanbul'da bir at bir akçeye satılır ve ganimet malını İslam askerleri kalkanla dağıtırlar (T66b).

2.7.10. Dabbetü'l-Arz'ın Ortaya Çıkması

Dabbetü'l-Arz Türkçe "yer hayvanı" demektir. Bir canavardır ki hâlâ Mekke-i Mükerreme'de olan Safa'yla Merve arasında Safa'nın altında olup o zaman üç kere çıkacaktır. İlki İmam Mehdi zamanında olacaktır. Hz. Musa, bir vakitte Allah'tan bunu görmeyi rica eder. Allah'ın emriyle yerinden çıkmaya başlayıp üç gün tamamlanıp tükenmek nasip olmayınca Hz. Musa dua edip "Ya Rab! Bunu yerine geri gönder. Bizim ona ihtiyacımız yoktur." der. Yine makamına girecek ki başı öküz başına, iki gözü hınzır gözüne, iki kulağı fil kulağına, boynuzları yaban sığırı boynuzuna, boynu deve kuşu boynuna, göğsü ise arslan göğsüne, rengi kaplan rengine, karnının altı kedi karnına benzer. Dört büyük ayağı olup yaratılışta deve ayaklarına, kuyruğu koç kuyruğuna benzer. Safa ile Merve'nin altından çıkıp, batı ile doğu arasında durup, başını havaya kaldırır. Yanında Hz. Musa'nın asası ve Hz. Süleyman'ın yüzüğü olup ilk çıkışta müminlerin alınlarına asayla değip "Bu mümindir." der. Alnında beyaz bir şey görünür ve kâfirlerin burunlarına o yüzüğü değdirip "Bu kâfirdir." deyip burunlarında kara bir şey görünür, giderek hepsinin yüzleri kara olur. Bu hâlden sonra bütün isimleri, kalkıp kimse adıyla çağırmasın. Belki mümini "mümin" ve kâfiri "kâfir" diye çağıracaklar ve bu çıkışta halk bundan çok fazla korkacak. Dabbe, Mekke-i Mükerreme'nin içine girip münafıklar söz attıklarında Dabbe de insan gibi "Bugün sizi benden Kâbetullah kurtarır. Yarın sizi kim benden kurtaracak?" deyip gündüzleri halkın içinde gezecek. Geceler olunca geri makamına girip bundan sonra uzun süre çıkmayıp sonraları çıkacaktır. Allah bunun için Kur'an'da "Söylenen (kıyamet) başlarına geldiği zaman, onlara yerden bir yaratık

çıkarırız [da insanların ayetlerimize kesin bir şekilde iman etmedikleri konusunda] onlarla konuşur." (Neml/27: 82) diye buyurur. Bu esnalarda üç yıl fazla kıtlık olup, genellikle yeryüzünde olanlar yiyecek bulamayacak ve şiddetli rüzgârlar esip çok alamet ortaya çıkacaktır (T66b-T67a).

2.7.11. Deccal'in Ortaya Çıkması

Deccal, Hz. Resulullah zamanında Medine-i Münevvere'den bir ya da iki fersah ötede "Müctemiü's-Sevval" denilen bir köyde doğar. Bir Yahudi'nin oğludur. Babasına "David" ve annesine "Katane" derler. Bir Rebiü'l-Evvel ayında çarşamba günü gün doğduğu sırada annesi ayaktayken annesi ile konuşarak doğar. Sağ gözü eğridir ve dövdüklerinde büyür. Peygamber de bazı ashaplarıyla gidip konuşur. Resul ile hikâyesi çoktur. Haşa Tanrılık iddiasında bulununca Hazret, dua eder. O zaman turna kuşu şeklinde bir melek gelip onu kapar. Bulunduğu adanın adına "Cezire-i Azime" derler. Oraya hapsedilmiştir. "Hasase" adlı bir eşeği vardır ve o da aynı adadadır. O da bu zamanda çıkar. İmam Muhammed Mehdi ve gaziler, İstanbul'u yeniden fethedip kılıçlarını zeytin ağaçlarına asarlar. Her biri "El-hamdulillah" diye sevinirken ilk önce Allah, Ad Kavmi'ni helak ettirdiği rüzgâr gibi büyük bir rüzgâr estirir. Daha sonra gökten büyük bir nara işitilir. Yeryüzünde ne kadar mahlukat varsa hepsi dinleyip "Ya Rabbena! Bu neye işarettir?" derken Azazil-i lain bir kadın suretine girip İstanbul'da olan gazilere ve İmam Mehdi'ye seslenip "Ey Mehdi ve ey gaziler! Ne duruyorsunuz? Deccal çıktı. Şam vilayetindedir. Siz burada zevktesiniz ama ailenize orada Deccal eziyet eder." der. İmam Muhammed Mehdi ve gaziler aldıklarını bırakarak, kalkıp acele ile Şam'a giderler. Hakikatte Azazil, sözü kâfirlere yardım için söylemişken Allah'ın takdiri ile böyle olur. Doğu tarafından Hevazan ile Isfahan arasında "Serabad" adında bir köy vardır. Deccal oradan çıkmış, derler. İstanbul'un fethedilmesiyle Deccal'in çıkmasının arasında on sekiz gün vardır, derler. İmam Mehdi, Şam'a varınca uzun boylu, yassı göğüslü, sağ gözü eğri, sarı elbiseler giymiş, eşeğine binmiş bir Deccal'i görür. Deccal'in yanında yetmiş bin daylasanlı Yahudi, on beş bin binek hayvanlı kadın ve hesapsız Beriyye Arapları vardır. Bir dağın üzerine çıkıp çağırırlar. Önünde ve ardında türlü çalgılı sazlar, iki tarafında etten, ekmekten ve türlü meyvelerden dağlar vardır. Buluta el uzatsa

yetişir ve denizlere girse topuğuna çıkar. Sağ tarafında cennet misali bir nesne ve sol tarafında cehennem gibi bir nesne vardır. Kendisine tabi olanı cennetine, uymayanı cehennemine koyar. Alnında belli bir şekilde "kâfir" yazılıdır. Herkes okur. Birkaç ölüyü diri kılar, yer altında olan bütün malları çıkarır, nereye giderse ardınca arılar gibi hepsi uçar, yağmura, yağ dese yağar ve yerden her ne dilerse biter. "Ben Tanrı'yım." diye haşa çok kimseyi kendine uydurur. Kendisine kılıç kâr etmez, ok batmaz ve kendisini ateş yakmaz. Kırk gün yeryüzünde gezip Mekke, Medine, Kudüs-i Şerif ve Tarsus'tan başka yerlere girer fakat bu dört şehre girmesine melekler engel olurlar. O kırk günün önceki günü bir yıl, ikinci günü bir ay, üçüncü günü bir hafta ve diğer günleri sıradan günler kadar olur. Babil şehrine ulaştığında Hz. Hızır'la karşılaşır. Haşa "Ben Tanrı'yım." der. Hızır da "Yalan söylüyorsun." dediği zaman Deccal, Hızır'ı öldürüp yanında olanlara "Görün Hızır'ı öldürdüm. Kim diriltir?" der. Hızır, Allah Teala'nın emriyle yine dirilip "Ey yalancı! Senin neye kudretin var ki beni öldüresin? Rabb'im öldürdü ve diri kıldı." der. Deccal burada utanıp son kırk gün olmaya yakınken "Ahmed bin Abdullah" adlı bir padişah gelip Deccal ile mücadele eder. Deccal onu iyice dövdürür ama o padişah savaştan vazgeçmez. Deccal, onu testere ile tepesinden butlarına kadar iki parça ettirip "Tekrar yukarı kalk!" diye dirilttiği zaman o padişah güle güle yerinden kalkıp "Ey asi yalancı! Hakikaten bildim ki sen Deccal-i Melun'sun." deyince tekrar onu boğazlatır. Bazıları buraya Hz. İsa inip o padişahı Deccal'in elinden alıp kurtarır, derler (T67b-T68b).

Deccal'in eşeği, kendi olduğu adadadır. Uzunluğu yedi fersah ve yoğunluğu da üç fersah olup teni kızıl kana benzer. Dört ayağı kara, karnı beyaz, alnı sakar ve kulakları oldukça büyük olup her birinin altına bin kişi sığar. İnsan gibi konuşur ve her adımı üç günlük yoldur. Bunun alnına da "Kâfirun billah" yazılmıştır. Bazıları bu eşeğin adına "Luban" derler. Bulunduğu adada kırk ova vardır. Bu ovaların her birinin uzunluğu ve genişliği kırkar fersah yerdir. Bunların içinde kırkar ırmak vardır. Bu eşek her gün ovaların bütün otunu yiyip ve suyunu içip "Yarın ne yerim ve ne içerim?" diye endişelenir. Ertesi gün bakınca otları bitmiş ve suları akar görür, derler (T68a).

2.7.12. İmam Mehdi'nin Deccal'le Muharebesi

İmam Mehdi, gazilerle Şam'a gelip, gerçekten Deccal'i çıkmış görüp üzerine hücum eder. Deccal-i Lain, bunlara da Tanrı olduğunu iddia eder. Hz. İmam ve gaziler, katline karar verirler. Hemen Deccal'in otuz bin askerini öldürürler. Allah kırmızı bir azap yeli gönderir ve o rüzgâr da Deccal'in kırk bin askerini helak eder. Deccal-i Lain ile mukabeleye mecali olmayıp, son Hz. İmam Mehdi yanında olan gazilerin hepsini alır ve Kudüs-i Şerif'e kaçar. Kudüs-i Şerif'in kapılarını sağlamlaştırır. Burada Deccal-i Melun, Kudüs-i Şerif'i dışından kuşatır. Müslümanlar, fazla bunalır ve herkes namazını evlerinde kılar. Bucaklarında sinip hayretteyken Allah'ın emriyle gökten bir melek "Size yardım geldi." diye seslenir. Bütün Müslümanlara duyururlar ve Müslümanlar bu hitabı işitince sevinirler. O günlerde üç gün birbiri ardınca güneş tutulur. Güneş ilkinde kıpkızıl, ikincide sapsarı ve üçüncüde kapkara olur. Bu alametleri bütün Müslümanlar görünce dördüncü günde Hz. İmam Mehdi ve o gaziler ve Kudüs-i Şerif ehlinin çoğu dışarıya çıkıp Deccal'le dövüşmeye başlarlar. Bu defada yine Deccal'in otuz bin askerini daha öldürürler. Deccal mağlup olup kaçarken, Allah yere emredip Deccal'in eşeğinin ve kavminin atlarının ayağını hapseder ve hiçbiri kaçamaz. O zaman yine Allah kızıl bir rüzgâr daha gönderir ve lanetlenmişin askerlerinin birazı da o yelden helak olur. Her kime dokunursa atından yıkılıp ölür. Geriye kalan lanetlenmişler Kudüs-i Şerif'e kaçarlarken Hz. İmam, gazilerle birlikte onları kovarken "Hz. İsa Şam-ı Şerif'e gökten inmiş." diye bir haber yayılır. Hz. İmam, Deccal'in ölümü Hz. İsa'nın elinden olacaktır, diye peşlerini bırakır. Gazilerle birlikte Şam-ı Şerif'e, Hz. İsa tarafına yönelirler (T69a-T69b).

2.7.13. Hazret-i İsa'nın Gelişi

Hz. İsa hâlâ dördüncü göktedir. İkindi vakti Dımaşk'ta Benî Ümeyye Camii'nin beyaz minare denilen minaresine inecektir. İki eli iki meleğin üzerinde yetmiş bin melek ile iner. Caminin minaresinden içine iner, kıbleye yönelir ve oturur. Başında yeşil sarık, arkasında beyaz yün ve önünde dört kitap vardır. Biri "İncil", biri "Tevrat", biri "Zebur" ve biri de "Furkan"dır. Hz. Resul'ün mübarek sarığının bir parçası Arş'ta örtülüdür. İkindi namazını kılmak için caminin kayyumları gelip, kapıları açıp içeri girdiklerinde Hz. İsa'yı görürler. Bu hâl üzerine

oturur. Ondan sonra müezzinler, imam ve diğer cemaat gelip görürler. Hepsi ellerini öpüp namaz kılındıktan sonra bütün müminler Hz. İsa'nın yanına toplanırlar. Hz. İsa da hepsi ile kalkıp Deccal'in üzerine gitmek istişaresindeyken ilk önce Ashab-ı Kehf'in uyanıp, gelip Hz. İsa'ya ashap olmaları gerekir. Ondan sonra İmam Muhammed Mehdi Hazretleri de gazilerle çıkagelip onlar da ilk önce Hz. İsa ile görüşüp Ashab-ı Kehf'le buluşurlar. Gaziler de girip İsa'nın mübarek ellerini öper ve Ashab-ı Kehf'le vedalaşırlar. Şam'da olan Müslümanların hepsi hazır olurlar. Hz. İsa kılıcını beline kuşanır, mızrağını alır ve önüne sancağı çekilir. Kendileri bir ata biner ve Kudüs-i Şerif'ten tarafa yürüyüp geldiklerinde Kudüs-i Şerif kapısında Deccal'i bulurlar. Bazıları, Deccal Hz. İsa'yı görünce eşeğinden kendini atıp kaçayım, derken Hazret-i İsa yere "Tut." demiş, yer de tutunca mızrağıyla arkasından vurup, göğsünden çıkıp ölmüş, demişlerdir. Bazıları ise yer, eşeğinin ayaklarını tutmuş ve eşeğinin üzerine vurunca tepesi üzerine yıkılıp helak olmuş, demişlerdir. Ondan sonra İmam Muhammed Mehdi, Deccal'in askerini kırmış, kaçanların ardına düşmüş, her nereye varsalar ağaçlar ve taşlar haber vermiş ve hepsini bulup birini bile bırakmamıştır. Ondan sonra Hz. İsa herkese mızrağının kanını gösterir, hazır olan gazilere cennet ile müjde verir. Deccal'in eşeği de orada helak olur. Bütün Müslümanlar sevinip "Elhamdulillah, bu zalimin elinden kurtulduk." derlerken çok geçmeyip Yecüc ve Mecüc ortaya çıkar (T69b-T70a).

2.7.14. Yecüc ve Mecüc'ün Ortaya Çıkışı

Hz. Nuh'un evlatlarından Yafes'in soyundandırlar. Her birinin biner evladı olup çoğalırlar. Şöyle ki her birinin biner çocuğu olmayınca ölmez. Onun için sayıları çok fazladır. Bunlar, Sed Dağı'nın arkasındadırlar. İskender, önlerine set yapar ve setin sonu Zulümat'tadır. Hesapları bütün insanların dört katı kadar olup kısımdır ki bir bölüğüne "Mensek", bir bölüğüne "Tevil" ve bir bölüğüne "Tedris" derler. Hiçbirinde din yoktur. Bir bölüğü pirinç ağacı boylu, bir bölüğü ikişer karış boylu ve bir bölüğü minare boyludur. Lakin bunların kuvvetleri yoktur. Bunlardan bir topluluk vardır ki ikisi başlarında ve ikisi de göğüslerinde olmak üzere dört tane gözleri vardır. Hiçbirinin sakalı yoktur. Lakin bıyıkları yerde sürünür. Kulakları o kadar büyüktür ki yattıklarında birini altlarına ve birini üstlerine

örtünürler ve bunlar dört millettir. Her millet Hz. Muhammed'in yirmi ümmeti kadar olup her dördünün de padişahları vardır. Birinin adına "Tulan", birinin adına "Encağ", birinin adına "Sakalka" ve birinin adına da "Bisat" derler. Bunlar zaman gelip o seddi delmek için dilleri ile yalayıp inceltirler. "İnşaAllah" demeyerek "Yarın deleriz." deyip yine geldiklerinde ilk hâlindeki gibi bulurlar. Sonunda "inşaallah" kelimesini hatırlayıp o seddi delip çıkarlar. İlk çıkan "Tulan" olup ne kadar tatlı su varsa içer. Ardından çıkan "Encağ," ne kadar acı su varsa içer. Onların ardından "Sakalka" da ne kadar pis su varsa içer. Onların arkasından çıkan "Bisat" da sulardan eser bulamayıp şuralarda bir zamanlar su varmış, diye yeri yalar. Bu kavim, bütün yeryüzünü tutar. Allah, Kur'an'da bunlar hakkında "Ve onlar her tepeden akın ettiği zaman" (Enbiya/21: 96) buyurur. Bunların içlerinden bir kavim vardır ki sadece insan eti yiyip kanını içerler. Yeryüzünde hayvan, ot, ağaç, insan ne bulurlarsa yerler. Yedi sene yeryüzünde gezip, Medine, Mekke ve Kudüs'e gitmezler ve bu şehirler gözlerine görünmez. Ondan sonra yeryüzünde bir kıtlık olur ki bir sığır başı bin altına olur ve bulunmaz. İnsan insanı yer. Bunlar da "Yeryüzü bizim oldu. Göklerde olanları helak edelim." deyip gökyüzüne oklar atarlar. Allah, oklarını kanlı bir şekilde geri gönderir. Okları bir minare boyu gitmese bile "Gökler de bizim oldu. Gelin şimdi Kudüs-i Şerif'i bulalım. Orada olan İsa ve Mehdi'yi öldürelim." diye hepsi Kudüs-i Şerif üzerine yürüyünce Allah Teala, Hz. İsa'ya "Ne kadar Müslüman varsa al da Tur Dağı'na çık." diye emreder. Hz. İsa da öyle eder. Bunlar, o dağı kuşatırlar ve Müslümanlar bunların ellerinde aciz kalıp Hz. İsa'ya "Lütfedin, dua edin, bunların belası üzerimizden gitsin." diye yalvarırlar. Hz. İsa dua eder ve Allah'ın izniyle duası kabul olur. Bunların helak olmasında aykırılık çoktur. Lakin cinnilerden kısa boylu ve siyah bir topluluk gelip bunların hepsini helak ederler. Kullandıkları okları ve diğer silahlarını Müslümanlar yedi yıl odun yerine yakarlar. Bunların leşlerinden Müslümanlar eziyet çektiklerinden bunlardan kurtulmak için Hz. İsa'dan dua etmesini isterler. O da dua edince deve boynu şeklinde bir sürü büyük kuş gelip bütün leşleri alıp giderler. Sonra yedinci gününde Dabbetü'l-Arz çıkar (T70b-T71a).

2.7.15. Dabbetü'l-Arz'ın İkinci Defa Ortaya Çıkması

İkinci gününde bu çıkar ve yeryüzünde kırk gün gezip ne kadar kâfir ve

münafık bulursa helak eder. Yeryüzü tamamen nifak ve şirkten arınıp kırk gün tamamlandığında yine makamına girip kaybolur. Bu esnada Yecüc ve Mecüc leşlerinden Hz. Muhammed'in ümmeti eziyet çekip Hz. İsa'dan dua isterler. Hz. İsa dua ettiklerinde deve boynu şeklinde bir sürü büyük kuş gelip bütün leşleri götürür ve nereye gittiklerini kimse bilmez. Allah, kırk gün bereket yağmuru yağdırır ve o yağmurdan yerde kalan kanlar gider. Allah Teala, yere emreder ve yer yeniden dirilir(T70b).

2.7.16. İmam Mehdi'yle Hz. İsa'nın Hilafeti

Kudüs-i Şerif'te İmam Muhammed Mehdi, padişah ve Hz. İsa, bizim Peygamber'imizin kadısı ve vekili olup hükûmet ederler. Yeryüzünde hiç kâfir, müşrik ve heva ehli kalmayıp hepsi Müslüman olacaktır. Kitap, Furkan-ı Kerim; din, İslam dini; şeriat, Muhammed şeriatı; millet, İbrahim Halilullah milleti; mezhep, İmam-ı Azam mezhebi olup bunun hakkında Allah, "Kitap ehlinden her biri ölümünden önce ona mutlaka iman edecektir." (Nisâ/4: 159) diye buyurmuştur. Mescid-i Aksa'da Hz. İsa, İmam Muhammed Mehdi'ye imamlık yaptırıp kendileri de ona uyar ve yeryüzünde bir bolluk ve güven olur. Bu hâl daha önce bir de Hz. Âdem zamanında olmuştur. Bir nar tanesini bir cemaat yemiş ve artmış, hatta kabuğunu çadır edinmişlerdir. Bir koyunun sütü bir cemaate yetmiştir. Kurt koyunla gezip hiç incitmez, çocuklar yılanla oynar, yılan sokmaz. Hiç kimsede kin, hased ve düşmanlık kalmaz. Yırtıcı canavarlar ve zehirli hayvanlar kimseye zarar vermez. Fare ziyan etmez, karınca kimsenin bir şeyini yemez ve bit, pire insanı ısırmaz (T71b).

2.7.17. İmam Mehdi ve Hazret-i İsa'nın Vefatı

İmam Mehdi'nin yeryüzünde ne kadar duracağı hakkında anlaşmazlık vardır. Kimi kırk yıl, kimi yetmiş yıl ve kimileri de daha az duracak demiştir. Yetmiş bin Müslüman'la Mekke-i Mükerreme'ye gidip hac etmiş ve oradan Medine-i Münevvere'ye gelip bir hatun almış ve o hatundan iki kızı olmuştur. Bazıları "Mehdi'nin bir oğlu olmuş, orada tükenmiş." demişlerdir. Kırk yıl tamamlandığında Hz. İsa vefat etmiş, Müslümanlar namazını kılmış ve Hz. Peygamber'in kabrinin yakınlarına defnedilmiştir. Muhammed Mehdi vefat ettiği zaman Medine'de ya da Kudüs-i Şerif'te defnedilecektir (T72a).

2.7.18. Habeşe'nin Ortaya Çıkması

Habeşe kabilesi, Habeş diyarından gelip, Mekke-i Mükerreme'yi tamamen yakıp yıkarak bütün Kâbe-i Şerif'in taşlarını Cidde Denizi'ne dökmüşler ve yerini belirsiz etmişlerdir. Oradan Mısır'a geçerek Firavun'un ve Kârun'un yer altlarında ne kadar malları varsa hepsini çıkarıp almışlar ve her bir tarafa saldırmışlardır. Orada bulunan Müslümanları yok etme niyetindeyken Müslümanlardan bir alay asker ortaya çıkar ve bunlarla bir yerde savaşır. Allah'ın yardımı sayesinde üstün gelirler ve mallarını, nefislerini esir ederler. O zaman bir Habeşî eski bir bez parçasına bey olur ondan sonra artık hac olmaz. Mekke-i Mükerreme'nin ve Kâbe-i Muazzama'nın yeri bilinmez olur, derler (T72a).

2.7.19. Güneşin Batıdan Doğması

Batının ardında "tevbe kapısı" denilen bir kapı vardır ve kâinat yaratıldığından beri açıktır, genişliği de yetmiş yıllık yoldur. Güneş batıdan doğduğu zaman o kapı kapanır ve artık kimsenin tevbesi kabul edilmez. Bu, Habeşî'nin alametleri Mekke'yi harap ettikten sonra olacaktır. Bir gece oldukça uzayacak ve üç gece kadar olup teheccüt namazı kılanlar ve gece ibadet edenler anlayacak fakat gafiller farkına varmayacaktır. Ancak yatmaktan usanıp birbirlerine "Acaba bu gecenin uzamasının aslı nedir?" dediklerinde sabah olur ve güneş batıdan doğup bir kara sancak gibi görünür. Göğün ortasına geldiği zaman Hz. Cebrail geri batıya, doğduğu yere götürdüğünde tevbe kapısı kapanır. Ay, o gece güneş gibi olur ve bu hâlleri gören Müslümanlar ağlaşıp feryatlar ederek "Vah ne musibettir, ne kötü zamana kaldık!" derler. Tevbe etmeyip ümitlerini keserler ve burada Dabbetü'l-Arz ortaya çıkacaktır (T72b).

2.7.20. Dabbetü'l-Arz'ın Üçüncü Defa Ortaya Çıkması

Bu defa çıktığında birkaç gün gezdikten sonra yine Safa ile Merve arasına girecek ve çıkmayacaktır. Bundan sonra Kur'an-ı Azim ve kitaplarda olan bütün yazılar defolunacaktır (T72b).

2.7.21. İrtifa-ı Kur'an-ı Azim

İrtifa-ı Kur'an-ı Azim'de bir cuma günü hatipler camilerde minbere

çıktığında kararlaştırıp "Elhamdülillah" kelimesini ifade edemeyince karşılarında bulunan müezzinlere "Kur'an-ı Şerif'in baş kısmında bulunan surenin başı nasıldır?" diye sorduklarında herkes "Bilmeyiz." der. Cemaat de bilmez ve mushafa baktıklarında bütün kağıtları beyazlamış görürler. Hafızlar da unutacak ve yeryüzünde bir bilir kişi kalmayacaktır. Kitaplarda yazılı kâğıtları göremeyeceklerdir. Ardından okuyup yazan iman ehli de olmayacaktır. Bütün iman ehli bir yerde vefat edecektir (T72b).

2.7.22. İman Ehlinin Vefatı

İman ehlinin hepsi bütün bu hâlleri gördükleri zaman üzüntülerinden ağlayarak "Ne olacak?" demişlerdir. Korkularından ciğerleri yanmış, şaşkın, hayran ve kendinden geçmiş, sersemlemiş bir hâlde dururlarken o vakit Allah'ın emriyle bir rüzgâr çıkar. Bu rüzgâr, miskten daha güzel, kardan daha soğuk ve ipekten dokunmuş gibi yumuşak olacaktır. Ne kadar iman ehli varsa dokunup can verecektir. Yeryüzünde zerre kadar iman sahibi kimse kalmayacak ve kıyamete yüz sene kalıp o yılların her yılı bir aya, her ayı bir haftaya, her haftası bir güne ve her günü bir saate denk olup iman ehlinin ölümünden sonra şehirler, kasabalar, köyler ve her ne varsa kimi haykıracak, kimi yırtınacak, kimi boğulacak, kimi rüzgârdan, kimi yer sarsıntısından, kimi yıldırımdan etkilenecektir. Binalar yağmurdan mahvolacak, hayvanlar çığlık atıp, mahvolacaktır. Allah, Kur'an-ı Kerim'de "Ve in min-karyetin illâ nahnu mühlikûhâ kable yevmi'l-kıyameti" buyuracak ve bundan sonra yeryüzünde "Lâ-İlâhe İllallah" diyen bir kişi kalmayacaktır. Hepsi kâfir olup kimi su sığırı gibi kimi de eşekler gibi sesler çıkaracaktır. Kıyamet günü hepsinin üzerine ateş kıvılcımları gelecektir. Resul, "Kıyamet kopmaz illa insanların ateş kıvılcımları üzerine kopar." buyurmuştur (T73a).

2.7.23. Kâinat ve Mahlukatın Helakı

Kâinatın ve yaratılmışların mahvolmaları böyle olacak ki yeryüzünde yaşayan kâfirler o çabuk geçen yüzyılda küfür içinde olurlar. Her biri ekip biçtiği yiyeceklerini yer içer ve kıyametten de haberleri asla olmaz (T73a).

2.7.24. Sur'a İlk Üfleme

Buna, "Hz. İsrafil'in Sur'a ilk üflemesi" derler. Üç kere üfleyecektir.

Birincisi ilk üfürüş, diğeri ikinci üfürüş ve bir diğeri de üçüncü üfürüşü olup öncekiler için dünyanın sonu geldiğinde Sur'a üfleyip ahiretten önce üfürmesidir. Bir cuma günü arifesi geldiği zaman gökten vakitsiz bir çığlık işitip Sur'a ilk üfürüşünün sesi geldiğinde İsrafil "Ey gafiller! Ne gaflettir bu?" deyince sesinden yerlerde ve göklerde olan her şey yüzlerine yıkılacak, yerler sarsıntıya kapılacak, gökler bölünüp emzikli kadınlar evladını yere bırakacak ve hamile kadınlar doğuracaktır. Melekler, insanlar, hayvanlar, cinler, şeytanlar ve perilerin hepsi yedi gün kendilerini bilemeyecek ve yedi gün sonra sarhoş gibi kalkıp akıllarını başlarına getiremeyip şaşkın ve hayran kalacaklardır. Allah Kur'an'da bugün hakkında "Kıyamet sarsıntısı gerçekten büyük bir olaydır. Onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın emzirdiği çocuğunu unutacak, her gebe kadın karnındaki çocuğu düşürecektir. Ve insanlar sarhoş olmadıkları hâlde sarhoş gibi görürsün." (Hac/22: 2) diye buyurulmuştur. Bundan az zaman sonra ikinci üfürüş yapılacaktır (T73b).

2.7.25. Sur'a İkinci Üfleme

Bu ikinci üfürüşte bütün yıldızlar denizlere dökülecek, denizler kuruyacak ve ne kadar dağlar varsa pamuk gibi atılacak. Yer ve gökte depremler olup yer sarsılacak; dağlar, tepeler, binalar ve dikili nesneler kalmayıp dümdüz olacaktır. Melekler, insanlar, cinler, devler, periler, şeytanlar ve hayvanlar hepsi hemen mahvolup leşleri yok olacaktır. Ancak Arş ve Kürsi, felekler, yedi kat yerler, cennet, cehennem ve yedi büyük melekler kalacaktır. Bunların dördü arşı taşıyan meleklerdir. Üçü de Mikail, Cebrail ve Azrail olup bundan sonra Allah onlara "Başka kim kaldı?" deyince Azrail "Ya Rab! Canlı olarak yedi melek kaldık." demiştir. Allah "Onların da canlarını al." deyince hemen onlar da yok olurlar. Allah Teala "Başka kim kaldı?" deyince, Azrail titreyip "Ya Rab! Bilirsin ki Hayy ve Kayyum, Baki ve La-Yezal Allah'sın. Bu güçsüz ve ölümlü Azrail kaldı." demiştir. Allah Teala da, "Sen de gidip cennet ile cehennem arasında kendi canını al." demiştir. O da oradan ayrılıp kendi canını alınca can acısını görecektir. Allah, bütün gökleri kudretli sağ eline ve yerleri, denizleri kudretli sol eline alıp "Hani zalimler, yer ve mülk benimdir, diyenler?" der. Kur'an'da "O dehşet günü gökleri yazılı kâğıt tomarlarını dürer gibi düreriz." (Enbiya/21: 104) ve "Kıyamet gününde bütün dünya O'nun avucundadır; gökler de

O'nun kudret elinde dürülüp bükülmüştür." (Zümer/39: 67) buyurulmuştur. Allah, ondan sonra aniden bunların hepsine kötülük verecektir. Sadece kendileri kalınca "Bugün hükümranlık kimindir?" (Mü'min/40: 16) deyip kimseden cevap gelmeyince Allah Teala, Arş, Kürsi, Levh, Kalem, yer ve göğü tekrar yaratıp canlılardan ne insan ne de melek kalmayacaktır. Bütün yerler dümdüz olacak, kırk yıl boş yatıp ondan sonra Allah, taşkın denizde kırk sabah bir yağmur yağdıracak, bütün insan ve hayvanın yer altında bulunan kemiklerini, o yağmur altında kalmış cesetlerini yaratacaktır. İnsanlarda bir kemik vardır ve o kemik asla çürümez, ondan yaratılacak cesetler yerlerinde ruhsuz yatarlarken kırk sene geçtikten sonra ondan Allah ilk önce İsrafil'i, Mikail'i, Cebrail'i ve Azrail'i yaratacaktır. Rıdvan'a buyurur ki: "Rıdvan, cennetleri süsle ki Habib'im ve ümmetleri gireceklerdir. Bir Burak, bir cennet elbisesi, bir taç ve Livâü'l-Hamd'i alın. Habib'imin şerefli kabrine gidin ve mahşer yerine getirin." deyince bu dördü yeryüzüne indikleri zaman görürler ki yer düzenli olmuş. Bir bilecekleri yer asla kalmamıştır ve Resul'ün mübarek kabrinin yerini bilemeyince kabri, bir nurun yerden göğe kadar direk olmuş olarak görürler. Anlarlar ki Hazret'in mübarek kabridir. Üzerine gidip Cebrail'e danışırlar ve o dünyada dostundu, derler. Cebrail, "O sevgilidir." deyip örtüyü kaldırdığı zaman daha sonra Mikail gelip "Es-selâmu aleyke ya Resûlallah" der, cevap gelmeyince İsrafil gelip türlü edepler ve hürmetlerle "Eyyühennefsu't-tayyibe irciî ilâ-bedenike" dediğinde Hz. Peygamber kabrinden ayağa kalkar (İ71a-T74a).

2.7.26. Hz. Peygamber'in Kabrinden Kıyamı

Hz. Peygamber'in mübarek kabri yarılıp, mübarek sakallarındaki toprağı silkerek kalkınca iki mübarek ayaklarının üzerinde durur ve "Bu ne gündür?" deyince Hz. Cebrail ileri varıp "Ya Resulallah! Kıyamet günüdür. Allah, sizleri davet etmiştir. İşte bu üç dostların İsrafil, Mikail ve Azrail'dir ve ben de dünyada sırdaşın, dostun ve arkadaşın olan Cebrail kardeşinim." deyince Peygamber de "Ya Cebrail! Hani ya ümmetlerim?" demiştir. Hz. İsrafil de "Ya Resulallah! Ben de Sur'a diriliş üfürüşünü yapmadım. Önce diriltilmiş olan sizlersiniz." demiştir. Bu nedenle Resulullah "Yeryüzü yarılıp, içindekileri çıkardığı zaman, ilk çıkan ben olacağım." diye buyurmuştur. Resulullah orada mübarek başına o tacı takıp, arkasına gelen cennet elbisesini giyip, Burak'a binip

ve eline Livâü'l-Hamd'i alıp bu dört meleklerle beraber mahşer yerine geldiklerinde mahşer yeri mübarek bir yer olacaktır. Bütün yaratılmışlar dirildikten sonra buraya geleceklerdir. Allah Teala, önce bir tütün çıkarıp yeryüzündeki bitkileri yakar. Yeryüzü zift gibi siyah olunca "Göğün bütün insanları kuşatan belirgin bir dumana bürüneceği günü [bekle]." (Duhân/10: 44) buyurur. Şiddetli bir rüzgâr verilince bütün kabirler açılacak ve bütün cesetler kabirlerinde yatarken Hz. Resulullah, Livâü'l-Hamd ile mahşer yerinde olacaktır (T74b).

2.7.27. Livâü'l-Hamd Sancağı

"Livâü'l-Hamd," bir sancaktır. Eskiden denildiğine göre Hz. Âdem yaratılıp ona can verildiğinde nefes alıp orada "Elhamdülillah" demesinden sonra yaratılmış ve o zamandan beri cennette durmuştur. Uzunluğu bin yıllık ve eni de beş yüz yıllık yol olup değneği yeşil zebercet renginde, tutulacak yeri kızıl yakut renginde, mızrağı da beyaz gümüştendir ve üç kanadı vardır. Biri batıda, biri doğuda ve biri de göktedir. Batı kanadında "Bismillahirrahmânirrahîm" ve doğu kanadında "Elhamdülillahi Rabbilâlemîn" ve gök tarafına giden kanadında "Lâ-İlâhe İllallah Muhammedun Resûlullah" yazılıdır (T75a).

2.7.28. Sur'a Üçüncü Defa Üflenmesi

Bu diriliş üflemesi Kudüs-i Şerif'te olan Sahra taşının üzerinde yapılacaktır. O Sahra taşı gayet büyüktür ve derler ki: Hz. İsrafil onun üzerine çıkıp bir ayağını ileri ve bir ayağını geri koymuş, Sur'u üfleyip Arapça altı söz söylemiştir. Yani "Ey ufanmış kafalar ve ey çürümüş tenler! Ey un olmuş kemikler! Ey kurumuş damarlar! Ey çürümüş böbrekler! Ey dağılmış kıllar! Ey yanmış ve boğulmuşlar! Çabuk ayaklarınızın üzerinde durun. Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın huzuruna gelin." demiştir (T75b).

2.7.29. Sur

Boynuz şeklinde büyük bir nesnedir. Sur'un büyüklüğü bütün yerlerin ve göklerin büyüklüğü kadardır. Bunu Allah, Levh'i, Kalem'i, Arş'ı ve Kürsi'yi yarattığı zaman yaratmıştır. O zamandan beri İsrafil'in ağzında bulunan dört şubesi, altı deliği ve on dört dairesi vardır. O şubelerden biri batıda, biri doğuda, biri gökte ve biri de topraktadır. Altı deliğin her

birinde türlü canlar olup sesler çıkarırlar. Hz. İsrafil Sur'a üfleyince Sur'un içinde ne kadar canlar var ise hepsi o altı delikten çıkarlar ve her biri yeryüzüne yayılırlar. Yerle gök arasında bulunan canlar arı gibi kaynaşırlar. Her can bedenini kırk yıl arar. Bütün insan, melek, şeytan, cin ve periler bedenini bulup vücuduna girecektir (T75b).

2.7.30. Haşr ve Neşr

"Haşr ve neşr" bütün ölmüşlerin yerden kalkmasıdır. Kıyamet aslında budur, derler. Allah Teala'nın emriyle canlar bedenlerine girince hepsi ayaklarının üzerine kalkıp "Bu ne hâldir?" diye bin yıl hayrette kalırlar. İnsanların saçları ve sakalları beyazlar. Cehennemden "Suban" adlı çok sıcak bir rüzgâr esecektir. Bunun sıcağından kimsenin mecali kalmayacaktır. Bu rüzgâr, yeryüzünde olan bütün mahluku sürüp her biri Kudüs-i Şerif'e, mahşer yerine geleceklerdir. Burada peygamberler, salihler ve şehitler beyaz gümüş gibi kefenleriyle olacaklardır. Burada "Esnaf-ı Aşere" denilen on sınıf insan olacaktır. Bunlar Buraklara, atlara, develere bineceklerdir. Bazıları da yüzleri ve karınlarının üzerinde yürürler. Asiler günahlarını sırtlarına alıp giderler (T75b-T76a).

2.7.31. Mahşer Yeri

Mahşer yeri yaratılmışların toplanacağı yerdir. Sorgu ve hesap orada olacaktır. Burası "Kudüs-i Şerif" veyahut "Sahire" denilen yer olacaktır. Büyüklükleri vasfedilemeyecek derecede olup gayet karanlık bir yerdir. Bu şekilde tüm mahlukat o yerde toplanacak ve iman nurundan başka bir aydınlık olmayacaktır. Kıyamet günleri dünya yıllarıyla elli bin yıldır fakat müminlere bir saat kadardır. Bütün gökler birer birer yıkılıp, ateş olup cehenneme gider. Bütün melekler mahşer yerine iner. Meleklerin safı iki saftır. Bütün yaratılmışları dışarıdan bunlar ve içeriden ruh meleği kuşatacaklar, aralarında parmak kadar yer kalmayacaktır. Burada bin ayak, bir ayak üzerine durup arkalarında günah yükü, meleklerin korkusu, göğün yıkılması ve güneşin sıcaklığının azabı olacaktır. Hatta Allah Teala, mahşer yerine güneşi nursuz götürüp yaratılmışların başlarının üzerine bir sürme çekecek, mil kadar yakın kılacaktır. Bunların eleminden her biri birer organlarına kadar tere batacak, bütün yerler ve denizler ateş olup cehenneme dökülecektir. Arş'ı sekiz melek omuzlarında götürüp mahşer yerinde

Sahra taşının üzerine koyacaklardır. O gün Sahra taşının gölgesinden başka gölge olmayacaktır. Arş'ın sağ tarafında sancağı ile Hz. Muhammed, diğer peygamberler ve cennet duracaktır. Sol tarafında yukarıda bahsi geçtiği gibi cehennem olacak ve Sırat, cehennemin üzerinde olacaktır. Cennet ile cehennemin arasında da Araf olacaktır (T76b).

Orta yerde mizan kurulup sevaplar ve günahlar tartılacaktır. Hz. Resul'e sordular ki "Ya Resulallah! Kıyamette sizleri nerede bulalım?" Peygamber'imiz "İlk mizana bakın. Bulamazsanız Sırat'a, orada bulamazsanız, cennet ile cehenneme giden bir yol ayırıcı vardır, orada bulursunuz." buyurmuşlardır. Bütün canlılar yüz yirmi saf olup her safın uzunluğu kırk bin yıllık yol olacaktır. Üç saf müminler; yüz on yedi saf kâfirler, müşrikler, münafıklar, Yecüc ve Mecüc olacaktır. Amelleri Cebrail tartacaktır. Mizanın bir kefesi beyaz ve bir kefesi de kara olup araları yüz yıllık yol olacaktır. Beyazında iyilikler ve karasında kötülükler tartılacaktır. Şirkten başka günahların hepsi tartılıp bunun ağır tarafı yukarı kalkar. Dünya uğursuz bir surette gelip mahşer yerinin üzerinde asılı vaziyette duracaktır. Azazil-i lain de elinde siyah sancak ile kâfirler, müşrikler, münafıklar, Yecüc ve Mecüc saflarının sonunda duracaktır. Masumlar ve müminler, cennet havuzundan içeceklerdir. İlk olarak bütün canlılara soru ve hesap sorulup birbirinden hakları alındıktan sonra her biri yine toprak olacaktır. Ondan sonra insan, cin, dev ve periye hesap sorulup Yecüc ve Mecüc'e soru sorulacaktır. İlk olarak mizana varılıp ondan sonra Sırat'tan geçilerek cennete, Araf'a ve cehenneme gidilir. Sırat'tan ilk geçen Hz. Muhammed olacaktır. Elinde sancağı ve ardında bütün evliyalar ve nebiler, bölük bölük sancakları ve ümmetleri ile geçecektir. Müminlerin bazıları kurbanlarına binmiş olacaklardır. O vakitte kurbanların kimi at, kimi katır, kimi deve şekline girecektir. Mescitlere gidenler onlarla geçecek ve müezzinler mahşer yerinde minareler gibi olacaklardır. Âlimler ve salihlerin her birinin hâllerine göre bineği vardır. Kimi berk-i Hatif gibi kimi ondan daha yavaş gider. Kâfirler, müşrikler, münafıklar, Yecüc ve Mecüc geçemeyip her biri cehenneme düşecektir. Sırat, kıldan ince ve kılıçtan keskin olup bazıları bu Sırat'a, "Bir cehennem bekçisinin kanadının bir tüyüdür." demiştir. Müminler geçtikçe genişleyip kâfirler, münafıklar, Yecüc ve Mecüc geçerken

keskinliği artacaktır. Sırat'ın üzerinde yedi durak vardır. Her durakta bir şeyden soru sorulup cevap veremeyenler her birinde yirmi sene duracaktır. Cennet ile cehennemin arası mahşer yerinde üç bin yıllık yol olup cennetin baş kapısı olan Dar-ı Naîm'de "ab-ı hayat" denilen bir su vardır. Cennete girenler orada yıkanıp ondan içeceklerdir.

Divan-ı Azam kurulup Allah, kullarına tek tek ve kelime kelime sorular soracaktır. Her birinden deliller ve cevaplar isteyip dünyada hâlâ icra olunan mübarek şeriat üzerine âdil şahitler gelir. Hz. Muhammed, "Benim ümmetimden bir alay kavim vardır ki onlar mahşer yerini görmezler. Kabirlerinden kalkınca cennete gireceklerdir." diye buyurmuştur. Adalet zamanında herkesin kimde hakkı varsa görülüp cennetlik olanlar kimi bizim Peygamber'imizin şefaati, kimi kalan enbiyaların şefaatleri, kimi ashapların şefaati, kimi evliya, kimi âlimler ve ulular kimi Kur'an-ı Azim, kimi Kâbe-i Mükerreme, kimi Ramazan ayının, kimi türlü ibadetlerin şefaati ve kimi de birbirinin şefaati ile girecektir. Cennetlik olanlar cennet elbisesi giyerek Buraklara bineceklerdir. Mümin ve kâfire mertebesine göre burada muamele edilip Araf'ı hak etmiş olan orada ve cehenneme layık olan yerine varıp Sırat'tan bir yol cennete, bir yol Araf'a ve bir yol cehenneme gidecektir. Oraya varıldığı zaman Arş'ın altında büyük bir melek "Suçlu olmayandan ayrılın, ey suçlular!" diyecektir. Burada bütün rahmet melekleri, cennetlik olanları derhal kaplayıp önlerinde Hz. Muhammed, Burak üzerinde, elinde Livâü'l-Hamd ve altında yüz yirmi dört bin peygamber, birçok evliya, salihler ve ulular sancaklarıyla bulunacaklardır. Hz. Resulullah'ın üzengisini İsrafil, Cebrail, Mikail ve Azrail tutacaktır. Diğer melekler de önünde ve arkasında olarak cennete varılıp ab-ı hayattan içilerek onunla yıkanılacaktır. Cennetin her kapısından girecek müminler bellidir. Herkes kendi kapısından girecektir. Allah Teala'nın emriyle Rıdvan, cennetteki bütün hazinelerini açıp türlü izzet ve ikramla karşılayacaktır. İlk önce ziyafet yeri vardır. Bütün müminler orada ziyafet çekecektir. Cennette yenilen ilk şey balık ciğeri olacaktır. Herkes türlü izzetlerle kendi makamına varacak ve türlü nimetlerle nimetlendirileceklerdir. Bütün cennettekiler Hz. İsa'nın yaşı olan otuz üç yaşında, Hz. Âdem'in boyunda, Hz. Yusuf'un güzelliğinde ve Hz. Davud'un nefesinde olacaklardır. Cennette sakal ve bıyık yoktur. Araf'a gidecekler de gidip cehenneme

gidenlerin önlerinde Azazil-i lain, ateşten bir domuza binip, ateşten ve katrandan elbiseler giyip elinde şeytanlık sancağı olacaktır. Yanında kâfirler, münafıklar, müşrikler, Yecüc ve Mecüc olacaktır. Azap melekleri bunları türlü azaplarla cehenneme götüreceklerdir. Malik, emredip onları azapla cehenneme koyar. İlk önce önlerine sığır ciğeri, zakkum, kan ve irin getirip kızgın su içireceklerdir. Cennette olanlar şükredip "Her ne kadar sıkıntılar çektiysek de şimdi bir rahata ve nimetlere kavuştuk." derler. Araf'ta olanların makamlarında ikişer penceresi olup biri cennete, biri de cehenneme bakar. Cennete baktıkça "Elhamdülillah ki girmemişiz." diye, teselli bulurlar. Allah Teala, dünyada diriliği, ölümü iki şekilde yaratmıştır. Diriliği bir ablak kısrak suretinde yaratıp her kime o dokunsa dirilirdi. Ölümü de boynuzlu bir alaca koç suretinde yaratmıştır. O da kime dokunsa ölürdü. Orada ölümü götürüp cennet ile cehennemin ortasına koyup Hz. Yahya'nın eline nurdan bir keskin bıçak verip "Ey cennet ehli, ey Araf ehli ve ey cehennem ehli! Görün olduğunuz makamların ortasında duran ölümdür. Hz. Yahya'nın elindeki bıçağı halk görüp anladıktan sonra Hz. Yahya da ölümü alıp boğazlayınca bir ses gelip "Bundan sonra artık ölüm yoktur." der. Cennettekiler gönül şenliği ve nimette, Araf'takiler bazen ayrılık ve bazen tesellide olurlar (T77a-T78b)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: METİN

1. Mir'âtü'l-Kâinat'ın Tespit Edilen Nüshalarının Değerlendirilmesi

Araştırmalarımız sonucunda *Mir'âtü'l-Kâinat*'ın on üç nüshası tespit edilmiştir. Bu nüshalardan iki tanesi Almanya'da, iki tanesi Ankara'da, altı tanesi İstanbul'da, bir tanesi Manisa'da, bir tanesi Mısır'da, bir tanesi de Bosna-Hersek'tedir. Tespit edilen bu nüshaların katalog bilgileri ise şu şekildedir:

1. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan Ma'ârif mme Türkî Talat 2 demirbaş numaralı yazmanın adı *Mir'ât-ı Kâinat* olarak kayıtlıdır. Nüshanın müstensihi ve istinsah tarihi bilinmemektedir. Nesih yazı türüyle kaleme alınan nüsha, 155x210 mm ölçülerinde 15 satırlı 135 varaktan meydana gelmektedir.
2. Bosna-Hersek, Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan R-8736/5 demirbaş numaralı Nüshanın müstensihi, istinsah tarihi bilinmemektedir. Nüshanın konusu genel ansiklopediler olarak kaydedilmiştir. Eser, 195x130 mm ölçülerindeki nüshanın 221b-300 varakları arasında bulunmaktadır.
3. B1-Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan Ms. or. quart 1837 demirbaş numaralı, 1148/1736 istinsah tarihli nüshada eser başlıksız olarak besmeleyle başlar. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Nüshanın müstensihi, istinsah tarihi bilinmemekle birlikte, konusunun coğrafya olduğu belirtilmiştir. Açık sarı su yolu filigranlı aharlı, açık kahverengi kâğıt üzerine nesih hatla yazılmış olan nüsha, 250x165-185x110 mm ölçülerinde olup 23 satırlı 88 varaktan oluşmaktadır.
4. B2-Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan Hs. or. oct. 1006 Staatsbibliothek demirbaş numaralı ve "Kitab-ı Acaibü'l-Mahlukat" başlıklı nüshanın istinsah tarihi 1176/1763'tür. Başlıklar kırmızı olup konuyla alâkalı çeşitli 11 renkli çizim vardır. Açık sarı aharlı kâğıt

üzerine nesih hatla yazılan eser, 220x155-165x110 mm ölçülerinde olup 20-21 satırlı 92 varaktan meydana gelmektedir.

5. M1-Millî Kütüphane-Ankara, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan 06 Mil Yz A 3916 demirbaş numaralı ve "acaibü'l-mahlukat Hikayesiyle Mir'âtü'l-Kâinat" başlıklı rika hattıyla kaleme alınan nüshada söz başları ve unvanlar kırmızıyla yazılmıştır. Eser adı *Acaibü'l-Mahlukat ve Garaibü'l-Mevcudat*, müellifi Hüsameddîn Bursevî, müstensihi Hüseyin Hüsnî olarak kayıtlı olan nüsha 1271/1854 tarihinde istinsah edilmiştir. Renkli kâğıt üzerine yazılı olan nüsha, 215x135-160x90 mm ölçülerinde olup 19 satırlı 125 varaktan oluşmaktadır. 18b, 21b, 59b, 62a, 64b'de Kâbe ve sair konu ile ilgili resim ve şekiller vardır. Bu nüshanın Dr. Abdullah Öztemiz'den satın alındığı belirtilmiştir.
6. M2-Millî Kütüphane-Ankara, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan 1110/1699 istinsah tarihli 06 Mil Yz A 8049 demirbaş numaralı "Mir'âtü'l-Kâinat Kitabı" başlıklı nüsha sırtı yıpranmış kahverengi meşin, sağ kapağı eksik, sol kapağı desenli kâğıt kaplı mukavva bir cilt içerisindedir. Söz başları ve cetveller kırmızıdır, varaklar ise rutubet lekelidir. Su yolu filigranlı kâğıt üzerine nesih hatla yazılmış olan nüsha, 217x152-148x103 mm ölçülerinde olup 19 satırlı 109 varaktan oluşmaktadır. Diğer nüshalarda çeşitli çizimlerin bulunduğu sayfalar bu nüshada boş bırakılmıştır. Eser Ali Abbas Çınar'dan 1995 yılında satın alınmıştır.
7. MN-Manisa İl Halk Kütüphanesi, Manisa İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu'nda bulunan 45 Hk 5386 demirbaş numaralı nüshanın istinsah tarihi 1135/1723'tür. Başlıksız olarak besmeleyle başlayan nüshanın sırtı ve mıklebi bordo, meşin zencirekli, köşebentli mukavva ciltli olup söz başları ve duraklar kırmızı renkli mürekkep ile yazılmıştır. Birleşik harf filigranlı kâğıt üzerine kırma nesih hatla kaleme alınmış olan nüsha, 200x135-140x90 mm ölçülerinde olup 15 satırlı 135 varaktan oluşmaktadır.
8. MT-İstanbul Kütüphanelerinde bulunan Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmaları Koleksiyonu'nda Reşid Efendi (Millet Ktb.) 671 numaralı nüshanın istinsah tarihi 1197/1783'tür. Söz başları kırmızı, kahverengi meşin, mıklepli ciltte, cilalı kâğıt üzerine harekeli nesih hatla kaleme alınan "Hâzâ Kitâbu acaibü'l-

mahlukat" başlıklı nüsha, 295x215 mm ölçülerinde olup 19 satırlı 78 varaktan oluşmaktadır. Nüshada 12 renkli çizim vardır.

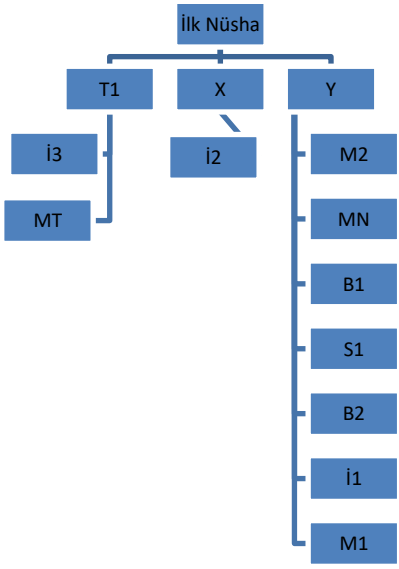
9. İ1-İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Nâdir Eserler Koleksiyonu TY 450 demirbaş numaralı nüshanın eser adı *Mir'âtü'l-Kâinat* müellifi Hüsameddîn Bursevî olarak kaydedilmiştir. Başlıksız olup besmeleyle başlayan nüsha 21 satırlı 83 varaktan oluşmaktadır. Başlıkların kırmızı mürekkeple yazıldığı nüshada 12 adet renkli çizim mevcuttur.
10. İ2-İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Nâdir Eserler Koleksiyonu 196. TY 6629 demirbaş numaralı "Hâzâ Mir'âtü'l-Kâinat" başlıklı nüshanın istinsah tarihi 1247/1831 olarak kayıtlıdır. Başlıkların kırmızı kalemle alındığı nesih hatlı nüshada 11 renkli çizim mevcuttur.
11. İ3-İÜ. Nadir Eserler Kütüphanesi Türkçe Yazma İÜ NEKTY10013 demirbaş numaralı besmeleyle başlanan ve nesih hatla kaleme alınan nüsha 270X167 mm ölçülerinde olup 23 satırlık 26 varaktan oluşan eksik bir nüshadır. Başlıklar kırmızı olarak yazılmıştır. Diğer nüshalarda çeşitli çizimlerin bulunduğu sayfalar bu nüshada boş bırakılmıştır.
12. S1-000170 Süleymaniye Aşir Efendi 900. demirbaş numaralı "Mir'âtü'l-Kâinat" başlıklı nesih hatla yazılmış olan nüsha 1126/1715 tarihli olup 19 satırlı 78 varaktan oluşur. Nüshada başlıklar kırmızı ile yazılmış olup 12 adet renkli çizim vardır.
13. T1-Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan R. 1095 demirbaş numaralı nüshanın müstensihi Vehbî'dir. Besmeleyle başlanan ve nesih hatla kaleme alınmış olan nüshanın istinsah tarihi 1037/1627'dir. Bu nüsha 19 satırlı 80 varaktan meydana gelmektedir. Nüshada başlıklar sarı yaldızlı olup 12 adet renkli çizim mevcuttur.

Nüshaların tarih sıralaması şu şekildedir:

T1 1037/1627
M2 1110/1699
S1 1126/1715
MN 1135/1723
B1. 1148/1736
B2 1176/1763

MT 1197/1783
İ2 1247/1831
M1 1271/1854

Nüsha Aile Şeması

Nüshalar arasında metnin akışını değiştirecek boyutta farklılıklar olmamakla birlikte nüshaların üç farklı aileden geldikleri tespit edilmiştir.

1. T1 nüshası, nüshalar içerisinde en eski tarihli ve tam nüshadır. Müellif hayattayken ve eser yazıldıktan kısa bir süre sonra (4 sene) istinsah edilmesinin yanı sıra tam bir nüsha olması sebebiyle en güvenilir ve sağlam nüshadır. Bu nüsha ile MT nüshasının farklılıkları sadece kelime ve ek düzeyinde veya nokta eksikliğinden kaynaklı müstensih hatalarıdır. MT nüshası T1 ailesinden olduğu için metnin kuruşuna ayrıca alınmamıştır.
2. T1 nüshasının 2a varağının son kısmında yer alan bir bölümün 68 kelimelik kısmı B1, B2, İ1, MN, M1 nüshalarında; 64 kelimelik kısmı ise S1 nüshasında da eksiktir. Bu eksik bölüm İ2, M2, MT ve nüshalarında bulunmaktadır.

3. B1 ve M1 hata oranı en yüksek olan iki nüshadır. Bununla birlikte bu iki nüshanın ayırt edici ortak hatalarının toplam hatalarına oranı yüksektir. Bu durumda B1 ve M1'in özel hata ve eksikliklerle ayrıldıkları için aynı aileden geldiğini söyleyebiliriz. Lakin kolbaşı olmak için yeterli doğruluğa sahip nüshalar olmadığı için metnin kurulmasında kullanılmamıştır.
4. Ayrıca B1, B2, İ1, MN, M1, M2, S1 nüshalarının kendi aralarında ortak hatalarda birleştikleri görülür. Bu sebeple, ortak hata prensibinden hareketle bu nüshaların aynı aileden geldiğini söyleyebiliriz.
5. M2 nüshası tabloda da görüldüğü üzere T1 nüshasından eksiklik oranı olarak müellif hayattayken kaleme alınan en güvenilir ve tam nüsha olan T1 nüsha ailesine mensup olan MT'den sonra en düşük olandır. Ayrıca B1, B2, İ1, MN, M1, M2, S1 nüshaları ile hususi hatalarının oranı açısından bu aileyi temsil özelliği en yüksek nüshadır. Bu özelliklerine istinaden Y ailesini temsilen M2 nüshası kolbaşı seçilmiştir.
6. S1 nüshasında cümle ve bölüm boyutunda eksikliklerin ve yazım yanlışlarının sayısı diğer nüshalara göre daha fazladır. Eserin kaleme alındığı XVII. asıra göre dil olarak güncel bir nüshadır. Bu özellikleriyle metni kurmada bu nüshadan faydalanılmamıştır.
7. İ1 ve B2 nüshalarında müstensihten kaynaklı hatalı yazımlar son derece fazla olduğu için güvenilirlikleri zayıftır.
8. İ2 nüshasının diğer nüshalarda olmayan farklılıklarının fazla olması ve ortak hata oranının düşük olması bu nüshanın kayıp bir kolbaşı nüshadan çoğaltılmış olabileceği ihtimalini güçlendirmiştir.
9. İ3 nüshası ana nüsha olan T1 nüshasına en yakın nüshadır. Hata ve eksiklik oranı yok denecek kadar azdır. Bu nüsha T1 ile yakın akrabalık özellikleri göstermekle birlikte 24 varaklık eksik bir nüshadır. Bu sebeple metni kurmada bu nüshadan faydalanılmamıştır.
10. Ortak hata ve eksiklik tablosuyla birlikte nüsha şeceresinde görüldüğü gibi T1, MT ve İ3 nüshaları 1. aile, B1, B2, İ1, MN, M1, M2, S1 nüshaları 2. aile olup İ2 nüshası ise bu iki ailenin dışında başka bir nüsha ailesinden gelmektedir.

2. Tenkitli Metinde Nüsha Farklarının Gösteriminde Dikkat Edilen Hususlar

1. Yapılan değerlendirmeler sonucunda Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan R. 1095 demirbaş numaralı nüsha (T) kısaltmasıyla, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Nâdir Eserler Koleksiyonu 196. TY 6629 demirbaş numaralı nüsha (İ) kısaltmasıyla ve Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu 06 Mil Yz A 8049 demirbaş numaralı nüsha (M) kısaltmasıyla metnin kuruluşunda kullanılmıştır
2. Tenkitli metnin kurulmasında ve nüsha farklarının gösterilmesinde Ahmed Ateş'in "Metin Tenkidi Hakkında" adlı makalesinde benimsediği usul ve esaslara genel olarak riayet edilmiştir.
3. Müellif nüshasına uyduğu düşünülen yerler metne farklar ise aparata (dipnot) alınmıştır.
4. Aparatta nüsha farkı olan kelime verildikten sonra (:) işareti daha sonra ise diğer nüshalardaki varyantları verildikten sonra nüsha kısaltması ve varak numarası verilmiştir. Varyantların gösteriminde nüshalar arasına (;) konulmuştur.
5. Aparat sayısının oldukça fazla olmasından dolayı takibatın kolaylaştırılması amacıyla her sayfada aparat numaraları yeniden başlayacak şekilde düzenlenmiştir.

3. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

1. Düzlük ve yuvarlaklık tercihleri bakımından eserin yazıldığı döneme uygun olarak Eski Anadolu Türkçesi imlasına uyulmuştur.
2. idüb vs. kullanımlarda idüp şekli tercih edilmiştir. -dukca/dükce gibi zarf fiil eklerinde (ç) tercih edilmiştir.
3. İle bağlacının yazımında, metinde kelimeye birleşik ise bitişik ayrı ise ayrı yazılmıştır. Ayrıca bitişik olduğu durumlarda (-) işareti eklenmeyerek kelimeyle ek bütün bir şekilde okunmuştur.
4. Çün, iken gibi kelimeler metinde birleşikse birleşik, ayrıysa ayrı yazılmış ve birleşik olduğu yerlerde (-) işareti

kullanılmamıştır.

5. “ʿİlm”, “vaḳt” “neṣr” gibi kelimelerde asli hâle uyularak ünlü harf olmadan okunmuştur.
6. -İ yardımcı fiili metinde birleşikse birleşik olarak ayrı ise ayrı yazılmıştır.
7. Vâv-ı mâdûleler “ḫᵛāce” örneğindeki gibi yazılmıştır.
8. “Vâv-ı meçhûle”ler kısa gösterilmiştir. (yāḫud, ḫoş)
9. “Āfitāb”, âsumân” vs. kelimelerde “āsmān” ve “āftāb” şekilleri tercih edilmemiştir.
10. Farsça ismin hâl ekleri, birleşik kelimeler, kelimelere eklenen fiil soylu Farsça ekler ve ön edatlar (-) ile ayrılmıştır.
11. Farsça isim soylu son ekler kelimelere bitişik yazılmıştır.
12. Kelime tekrarıyla oluşan “dem-ā-dem”, “ber-ā-ber” gibi ikilemeler arasına gelen ekler, birleşik isim ve sıfatlar (-) ile ayrılmıştır.
13. Kapalı “e” lerin “i” li kullanımı esas alınmıştır: İtmek, dimek vs.
14. “Taġ, tayanmak” gibi kelimelerin yazımında kalın “t” muhafaza edilmiş “d” yapılmamıştır.
15. Elif-i maksûreli kelimeler “â” olarak okunmuştur: Mūsā, ʿĪsā vs.
16. Son harfi çift ünsüzle yazılan Arapça kelimeler tamlama oluşturmadıkça tek sesli olarak gösterilmiştir.
17. Özel isimlerin yazımında metnin imlasına bağlı kalınmıştır.
18. Okunuşundan emin olunamayan kelimelerden sonra (?) konulmuştur.
19. Arapça-Farsça ifadeler tırnak içerisinde transkribeli olarak yazılmıştır. Anlamları ve tespit edilen asıl kaynakları dipnotta verilmiştir.
20. Birlik sağlamak amacıyla Arapça ve Farsça kelimelerin yazımında “genel olarak” İsmail Ünver’in “Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” adlı makalesi dikkate alınmıştır.
21. Metinde noktalama işaretleri kullanılmıştır.

Metnin kurulmasında aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır:

ء : ʾ
ا : Ā, A, a, e
ب : B, b
پ : P, p
ت : T, t
ث : Ṣ, ṣ
ج : C, c
چ : Ç, ç
ح : Ḥ, ḥ
خ : Ḫ, ḫ
د : D, d
ذ : Ẓ, ẓ
ر : R, r
ز : Z, z
ژ : J, j
س : S, s
ش : Ş, ş
ض : Ż, ż, Ḍ, ḍ
ط : Ṭ, ṭ
ظ : Ẕ, ẕ
ع : ʿ
غ : Ġ, ġ
ف : F, f
ق : Ḳ, ḳ
ك : G, g, K, k, Ŋ, ŋ
ل : L, l
م : M, m
ن : N, n
و : Ū, ū, Ü, ü, V, v
ه : H, h, e
ى : Y, y, I, ı, İ, i, Ī, ī

4. TRANSKRİPSİYONLU METİN

[T1b] [İ1b] [M1b] Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm.
ʿĀlimü'l-ġaybi ve'ş-şehādeti'l-ʿAzīzi'l-Ḥakīm.[12] Ḥamd ol Allāh'a ki ʿālemleri ketm-i ʿademden feżāʾ-i vücūda götürüp aḥsen-i tertībde ibdāʿ u iḫtirāʿ ḳıldı ve ṣalavāt resūlı Muḥammed üzere olsun ki on sekiz biŋ ʿālemi ne varsa görüp ve bilüp bize ḫaber virdi. Daḫı āl ü aṣḥābı üzerlerine olsun ki rivāyet-i ṣaḥīḥa ile naḳl ü iḫbār itdiler. Daḫı ṣoŋra gelenler üzerlerine olsun ki ṭarīḳ-i neşrde sünen-i aḥsen üzere gitdiler. Bundan ṣoŋra bu taḥrīre bāʿiṣ ol oldı ki bir vaḳtde bu eżʿafu'd-dāʿīn Burūsa'da Keşiş Ṭaġı'nda Ḥüsame'd-dīn-i miskīn bir taḳrībile dārü's-salṭanatü's-seniyye maḥmiyye-i Ḳosṭanṭīniyye dāmet-i maḥmiyyeye varup bir sebeble devletlü pādişāh-ı ʿadālet-niẓām ve şehinşāh-ı saʿādet-encām, āb-rūy-ı selāṭīn, zübde-i selef-i ḫavāḳīn, mefḫar-ı ʿArab u ʿAcem mecmaʿ-i kerem ü himem *el-meẕkūr ismuhu'ş-şerīf fīmā-beyne's-semek ve's-simāk ve'l-meşhūr resmuhu'l-laṭīfu ʿinde ehli's-ṣerā ve'l-eflāk Ebū'l-ʿadl ve'l-iḥsān es-sulṭān ibnü's-sulṭān es-sulṭān ʿOṯmān Ġāzī Ḫan İbnü's-Sulṭān Aḥmed Ḫan*[13] ḥażretlerine ki *ceʿalehu'llāhu muʿammeran bi-ṭūli'l-ezmān ve rızḳuhu'n-nuṣrete ʿalā-aʿdā'ihī fī-külli'l-aḥyān.*[14] İki cild kitābumuz virilüp lākin ẕikr olınan kitāblar resm-i āḫerde olmaġla vāḳıʿ olan ḫacāletüŋ bir **[M2a]** vechile defʿine ḳudret ve refʿine miknet olmamaġın āḫirü'l-emr tedārike bu enseb ve edāʿ-i ʿöẕre bu eḥab[15] görildi ki ol pādişāh-ı ʿaẓīmü'ş-şān ki vücūdı maḥżā muʿaẓẓam-ı erkān-ı cihān ve ʿayn-ı kevn ü mekān ve resm-i ʿālemiyāndur. **Beyt:**

--./-.-./.--./-.-
Bir şehdürür [çün] ol ki anuŋ maḥż-ı ḫilḳati
[İ2a] Cāmiʿ dürür [ol][16] cümle ʿavālim ki ne ki var
[T2a] ʿĀlem vücūdı āyinesidür ki ʿarż ider

---

[12] "O, gaybı da görünen âlemi de bilendir, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." (Tegabun/64: 18).
[13] O kadar ki deniz ve sema arasında meşhurdur. Hatta yer ve gök arasında meşhur olan adaletli ve ihsan sahibi sultan oğlu sultan Osman Gazi Han.
[14] Allah ona uzun bir ömür versin ve düşmanlarına karşı her zaman muzaffer olsun.
[15] eḥab: be-vācib İ1b, M2a.
[16] cāmiʿ dürür: cāmiʿ dür İ2a.

Ay gün cemāli nūrlarıdur ki batar ṭoġar

Kendü[17] resmlerine daḫı bir kitāb-ı şerīf ve cemʿ-i laṭīf terḳīm ü taḥrīr ü imlā vü tasṭīr olınup dergāh-ı ecel ve bārgāh-ı refīʿ ü'l-maḥallerine tuḥfe-i faḳīrāne ve hediyye-i ḥaḳīrāne ḳılına ki ola ki bu sebeble **[M2b]** olınan ḳuṣūrlar maʿẕūr ve bu daḫı maḳbūl-i ʿizz ü ḥużūrları vāḳıʿ ola. Pes baʿde't-teʾemmül bu münāsib görildi ki Ḥażret-i Pādişāh-ı Zamān ki āyīne-i kevn ü mekāndur, hemīşe ṭabʿı şerīfleri ḳaṣaṣ u ḥikāyāya māʾil, ʿale'l-ḫuṣūṣ ki ʿacayibü'l-maḫlūḳāt ḥikayeleri ola. Fıṭrat-ı ezeliyyeleri ḫod anı şāmildür. Bu vech üzere bir Mirʾātü'l-Kāʾināt kitābı cemʿ ve gūyā meclis-i ʿālīlerinde bir rūşen şemʿ uyandırıla ki ekṣer-i ezmānda naẓar u ḳıraʾatları müteʿalliḳ olduḳça niçe ʿacayib ü ġarāyibe ıṭṭılāʿāta vāṣıl ve oturılduġı yirden rüʾyet-i ʿavālim ile ẕevk-i eleẕẕ-i ḳaṣaṣ ḥāṣıl olup egerçi bu bābda daḫı elsine-i muḫtelifede kütüb-i mütenevviʿa-i muṣannife çoḳdur. Lākin bu daḫı Türkī dilde bir muḫtaṣar-ı müfīd ve müʾellef-i cedīd ola ki cemīʿ-i feḥāvī cümle kütüb-i mezbūreyi icmālen cāmiʿ ve bu sebeble bu müʾellif-i faḳīr duʿācıları daḫı cenāb-ı devlet-i[18] pādişāhīde niçe iltifāt-ı bī-nihāyeye vāḳıʿ olup ümīẕdür ki ḳuṣūrları[19] nā-manẓūr ve ʿuyūblaruŋ cümlesini mestūr buyurıla. Lā-cerem naẓar-ı ḥayāt-baḫşlariçün işbu dāʾire-i lā-naẓīre istidvār u perkār olındı ki ve vehle-i ūlāda küre-i eflākı żabṭ ve aḥvāl-i semek ü simākı ʿalā-sebīlü'l-icmāl rabṭ buyurup Felek-i Aṭlas'dan Felek-i Arż'a daḫı mā-beynehümāsın maʿlūm ve felek-i arżdan taḥte'ş-şerāya varınca daḫı mā-beynehümāsın resm-i elvāḥ-ı ṭabʿ-i hümāyūnlarında mersūm buyurmaġla aḥvāl-i eflāk ʿilm-i şerīflerine ḥāṣıl olup ḥaḳīḳat-i maʿāniye-i cemīʿ-i āfāḳa naẓar-ı mükāşefe-i ʿāliyeleri daḫı meʾmūl olınur. **[İ2b]** Ve bi'llāhi't-tevfīḳ. Bir dāʾiredür ki ḳamu kāʾināt içinde mevcūd u muʿayyendürür.[20] **[T2b]** ʿulemāʾı aḫyār[21] ve ḥukemāʿ-i ebrār şöyle rivāyet eylediler ki ol zamānda ki Ḥaḳ

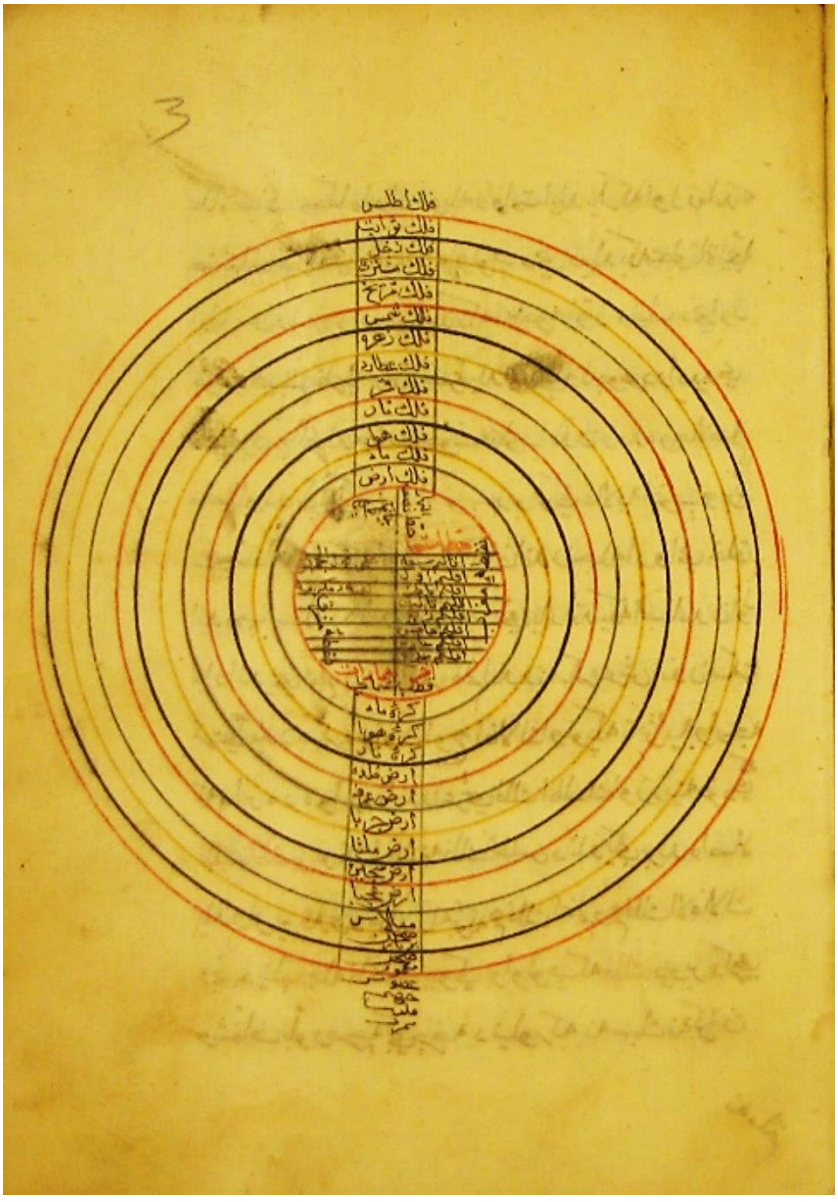
[17] lākin ẕikr olınan kitāblar resm-i āḫerde olmaġla vāḳıʿ olan ḫacāletüŋ bir vechile defʿine ḳudret ve refʿine miknet olmamaġın āḫirü'l-emr tedārike bu enseb ve edāʾ-ı ʿöẕre bu eḥab görildi ki ol pādişāh-ı ʿaẓīmü'ş-şān ki vücūdı maḥżā muʿaẓẓam-ı erkān-ı cihān ve ʿayn-ı kevn ü mekān ve resm-i ʿālemiyāndur. beyt: bir şehdür ol ki anuŋ maḥż-ı ḫilḳati cāmiʿdürür cümle ʿavālim ki ne ki var ʿālem vücūdı āyīnesidür ki ʿarż ider. ay gün cemāli nūrlarıdur ki batar ṭoġar kendü: -M2a.

[18] devlet-i: şevket-i İ2a.

[19] ḳuṣūrları: olınan ḳuṣūrları M2b.

[20] muʿayyendürür: muʿayyen olupdur İ2b.

[21] aḫyār: aḫbāra M2b.

[Resim: 1, MN 3a]

Teʿālā ḥażretleri ʿālem-i ʿamāda olup daḫı diledi ki maḫlūḳātı īcād eyleye. Evvel[22] bir cevher ḫalḳ eyledi ki aŋa cevher-i evvel dinilüp daḫı

[22] evvel: pes evvel M2b.

ol cevhere naẕar-ı heybetle[23] **[M3a]** naẕar[24] eyledi. Pes[25] ol cevherdür eridi. Daḫı bir deryā oldı. Cūşa gelüp andan zübde vü ḫülāṣa ḥāṣıl oldı ki iki bölük olup bir bölügi ʿalāya aġup ve bir bölügi daḫı süfle çekildi ki ol ʿalāya aġandan cümle ervāḥ-ı ḫalāʾiḳı[26] **[İ3a]** ḫalḳ idüp esfele[27] çekilenden daḫı ecsāmı yaratdı ki ecsāmdan evvel yaratduġı Levḥ andan ṣoŋra ḳalem andan ṣoŋra ʿArş andan ṣoŋra Kürsī andan ṣoŋra **[T3a]** bu on üç eflāk olup ki tā ṣerāya varınca ki dāʾirede vardur, andan ṣoŋra ʿArş'ı Felek-i Aṭlas'uŋ üzerine ḳodı ki.

FELEK-İ AṬLAS

Bu Felek-i Aṭlas'a Felek-i Aṭlas dinildügi bunda aṣlā yıldız yoḳdur dimekdür. Buŋa hem Felek-i Aʿẓam ve hem Felekü'l-Eflāk daḫı dinilüp cümle feleklerüŋ büyügi bu olup ki felek diyü bir degirmi ve şeffāf billūr ṣırça gibi çarḫa dinilür ki ne sebük ne girān ne mültem ne müteferriḳ ne raṭb ne yābis ne ḥār ne bārid dāʾimā bir nevʿ üzere döne ve rūḥ ādlu bir ulu melege emr eyledi ki bu felekleri döndüre. Baʿżılar daḫı benī Ādemüŋ yirden çıḳan nefesleri döndürür dürr dimişler ki her felegüŋ ikişer ḳuṭbı olup ve her biri bir ṭarafa dönüp bu Felek-i Aṭlas'uŋ devrini maşrıḳdan maġribe kılup daḫı buŋa ol deŋlü sürʿat virdi ki bir gün bir gice ki yigirmi dört sāʿat iderdür, ṭolanup aṣlā ḳarār itmezdür ve daḫı her felekde nice nesneler ḫalḳ eyledi ki in-şāʾallāhu Teʿālā bilinenler yazılurdur.

ʿARŞ-I MECĪD

Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bunı daḫı dört dürlü yeşil nūrdan ḫalḳ **[M3b]** idüp ki "Raḥmān" ismine maẓḥar olup ʿArş kendüsi yeşildür ve dört kūşesi ve dört yüz biŋ rükni ve üç yüz altmış biŋ sāḳı vardur ki sāḳ diyü yapularda olan binādan ayaḳlara dirler. Dört kūşesin dört ulu melekler götürürdür ki biri daḫı İsrāfīl'dür ki[28] ʿArş'ı omzlarında götürürler[29] ki başları ʿArş'dan yuḳaruda ve ayaḳları tā ṣerādadur ki ol meleklerüŋ her biri bir ṣūretde olup biri insān ṣuretinde ve biri daḫı baḳar ṣūretinde ve

[23] naẕar-ı heybetle: heybet naẕarıyla M2b.
[24] naẕar: bir kerre naẕar M3a.
[25] pes: daḫı M3a.
[26] ervāḥ-ı ḫalāyıḳı: ervāḥı M3a.
[27] esfele: süfle M3a.
[28] getürürdür ki biri daḫı İsrāfīl'dür ki: -İ3a.
[29] getürürler: ṭutarlardur M3b.

biri daḫı arslan ṣūretinde ve biri daḫı aḳbaba ḳuşı ṣūretindedür ki **[İ3b]** bunlaruṇ her birinüṇ dörder ḳanadları olupdur[30] ki ikişerin Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinden ḥicāblarından yüzlerine ṭutup ve ikişerini daḫı şöyle ḳomışlardur ki dördi bile dāʾimā ṣūretlerinde olduḳları maḫlūḳlaruṇ erzāḳın ricā idüp ʿArş'ı götürmege **[T3b]** ṭāḳat götüremezleridiler. İllā ki ol dört kūşede birḳaç esmāʾ-i şerīfe yazılmışdur ki her biri ol isimlere baḳmışlar ḳalmışlardur ve ḥayrānlıḳlarından[31] ʿArş'uṇ aġırlığın unutmışlardur. Bu melekler āḫiretde sekiz olup daḫı her kūşeyi ikişer melek götürüp ʿArş'ı maḥşer yirine götürseler gerekdür ki "Ve yaḥmilü ʿArşe Rabbike fevḳahum yevmeʾiẕin ṣemāniyeh"[32] Āyet-i kerīmedür[33] ve daḫı bu ʿArş'uṇ rüknlerinüṇ araları dörder yüz biṇ yıllıḳ yol olup sāḳlarınuṇ uzunluḳları daḫı on ikişer biṇ yıllıḳ yol olup her sāḳuṇ arasında yetmiş biṇ altundan kerpiç yapılu ki her kerpiçüṇ üzerlerinde yetmişer biṇ şehr ve her şehrde yetmişer biṇ ḳaṣr ve her ḳaṣrda yetmişer **[M4a]** biṇ[34] ṣaf melekler[35] olup ki[36] her ṣafuṇ melekleri daḫı tamām yetmiş biṇ olup cümlesi insān yüzlü Kerrūbiyūn melekleridür ki dāʾimā tesbīḥ ü tehlīl iderlerdür. Daḫı bu ʿArş'uṇ üsti Kaʿbe-miṣāl yine üzerinde yeşil nūrdan örti ile örtilüp ve tā üzerinde daḫı Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selāmuṇ Miʿrāc gicesinde mübārek dülbendlerinden alınma bir pāre vardur ki anuṇla bürülüdür ki her günde üzerinde yetmiş biṇ örti örtülür daḫı her birisi ʿArş'uṇ nūrından yanup daḫı ol dülbend[37] pāresi ḳalurdur ki götüri ʿArş'ı bürimiş olup Ḥażret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selām gökden inince ol dülbend pāresi anda ṭururdur ve eṭrāfında daḫı yine yeşil nūrdan aşılmış perdeler vardur ki anlara daḫı serā-perde-i ʿArş ve surādiḳāt-ı ʿArş dinilürdür ki anlar daḫı her günde yetmişer biṇ ḳat degişilüp **[İ4a]** Resūl ʿaleyhi's-selāmuṇ mübārek ʿimāmesi anları daḫı örtmişdür. Daḫı bu ʿArş'uṇ altında nūrdan dört yüz biṇ ḳanādīl vardur ki eger birinüṇ içine götüri yirleri ve gökleri ḳosalardı bir

[30] olupdur: vardur M3b.
[31] baḳmışlar ḳalmışlardur ve ḥayrānlıḳlarından: baḳmışlardur ve ḥayrān ḳalmışlar daḫı M3b.
[32] "O gün Rabb'inin arşını bunların da üstünde olan sekiz (melek) yüklenir." (Hâkka/69: 17).
[33] kerīmedür: kerīmesinüṇ medlūlidür İ3b.
[34] şehr ve her şehrde yetmişer biṇ ḳaṣr ve her ḳaṣırda yetmişer biṇ: -M4a.
[35] melekler: melekler olup ki: M4a.
[36] olup ki: öyle ki İ3b.
[37] dülbend: -M4a.

kūşesinde belürmeye idi daḫı bu ʿArş'uŋ altında bir ulu deryā vardur ki bir ucı Baḥr-ı Mescūr'a gidüp **[T4a]** ve bir ucı daḫı ʿAḳbūs Deŋizi'ne giderdür ki anuŋ altında yil olup anuŋ altında daḫı altı yüz biŋ ḳat ḥicāb vardur ki anlaruŋ daḫı içleri ṭolu melekler olup ki büyüklükleri ve ṣıfatı ḫilḳatleri **[M4b]** vaṣf olınmazdur. Daḫı Resūl ʿaleyhi's-selāmuŋ kelāmında var olup buyurmışdur ki:[38] ʿArş'uŋ altında seksen ṣaf melek gördüm ki her ṣafuŋ uzunluġı on ikişer biŋ adım ve ʿarżları daḫı beşer yüz adım olup cümlesi ʿArş'ı götürirler. Daḫı ʿArş başlarında ve ayaḳları daḫı ṣerāda şöyle büyük meleklerdür ki bir[39] yügrük ḳuş dünyā yıllarınca niçe biŋ yıl sürʿatle uçsa daḫı ol meleklerüŋ birinüŋ bir ḳulaġından bir ḳulaġına varayın dise[40] varamaya idi ki ol melekler cümlesi dürr ü yāḳūtdan ṣiyāblar giyüp ṣaçları zaʿferān gibi ve yidükleri ve içdükleri dāʾimā tesbīḥ ü tehlīl olup ʿArş'uŋ sāḳlarında otuz beş isim yazılmışdur ki İsm-i Aʿẓam anlardur. Bu melekler ol isimlere baḳmışlar ḳalmışlar daḫı ḥayrān olmışlardur.[41] Yoḫsa ʿArş'ı götürmege ṭāḳatları olmaya idi didi. Daḫı Resūl ʿaleyhi's-selām eyitdi: Bu meleklerde bir ṣaf melek gördüm ki yarısı ḳar ve yarısı od daḫı bir ṣaf melek gördüm ki yarısı raʿd yarısı berḳ daḫı bir ṣaf melek gördüm ki yarısı ṣu[42] yarısı yeldür didi. *Fesübḥāna'llāh*[43] *el-melikü'l-ḳādir*[44] daḫı Resūl ʿaleyhi's-selām eydür. **[M5a]** Miʿrāc gicesi ʿArş'uŋ üç yüz altmış biŋ sāḳınuŋ her birinde on ikişer biŋ ṣaḥrālar gördüm ki her ṣaḥrānuŋ uzunluġı bu dünyānuŋ maġribinden maşrıḳına **[İ4b]** varıncadur ki her ṣaḥrāda seksener biŋ melekler olup daḫı cümlesi sūre-i İḫlāṣ-ı Şerīfe oḳuyup ṣevābın benüm ümmetümden sūre-i İḫlāṣ[45] oḳuyanlara baġışlarlardur didi.[46] Daḫı Fātiḥatü'l-Kitāb fażīletinde eydür. Miʿrāc gicesi ʿArş'uŋ altında bir melek gördüm ki ol daḫı başı üzerinde[47] ʿArş'ı ṭutardur. Daḫı ayaġı ṣerā üzere ṭururdur ki yüzi ādem yüzine **[T4b]** beŋzer. Yetmiş biŋ

[38] kelāmında var olup buyurmışdur ki: eydür M4b.
[39] bir: eger bir İ4a.
[40] varayın dise: -İ4a.
[41] baḳmışlar ḳalmışlar daḫı ḥayrān olmışlardur: baḳmışlar daḫı ḥayrān ḳalmışlardur M4b.
[42] yarısı ṣu: -İ3b.
[43] fesübḥāna'llāh: fesübḥān M4b.
[44] Allah'ın bütün noksanlardan tenzih ederim. O, her şeye kâdirdir.
[45] İḫlāṣ: İḫlāṣ-ı Şerīf İ4b.
[46] didi: dir M5a; didi İ4b.
[47] üzerinde: üzere İ4b, M5a.

ḳanadı ṣaġ yanında[48] var[49] ve yetmiş biŋ ḳanadı ṣol yanında[50] var ki her ḳanadınuŋ on ikişer biŋ yüki ve her yükinüŋ üzerinde birer ṣaf melekler olup ki ol melek[51] alnında Sūre-i Fātiḥatü'l-Kitāb[52] ve ṣāġ yaŋaġında sūre-i[53] İḫlāṣ-ı Şerīf[54] ve ṣol yaŋaġında "Şehida'llāh"[55] āyeti yazılmış olup[56] yetmiş biŋ ṣaf melek daḫı ḳarşusında ayaḳları üzere ṭurup başları ile ʿArş'ı götürüp daḫı cümlesi ol melegüŋ alnına baḳup ve cümlesi Sūre-i[57] Fātiḥatü'l-Kitāb oḳuyup her bār ki "İyyāke naʿbudu"[58]ya geldüklerince secdeler idüp Ḥaḳ Teʿālā ṭarafından[59] ḫiṭāb-ı ʿizzet gelüp ḥācetlerüŋüz nedür dinildükçe[60] cümlesi ümmetümden Sūre-i[61] Fātiḥatü'l-Kitāb[62] oḳuyanlaruŋ yarlıġanmaların dileyüp Ḥaḳ Teʿālā daḫı kemāl-i luṭfından cümleŋüz şāhid oluŋ ki yarlıġadum didükçe yine cümlesi örüṭurup bāḳīsin daḫı oḳumaġa şurūʿ iderler didi. Daḫı ṣalāt-ı cumʿa faẓīletinde eydür. Miʿrāc gicesi ʿArş'uŋ altında bir melek gördüm ki ḳırḳ biŋ boynuzı olup daḫı her bir boynuzınuŋ araları biŋer yıllıḳ yol olup daḫı her bir boynuzınuŋ üzerinde ḳırḳ biŋ melekler olup[63] ki her bir melegüŋ daḫı ululuḳların Allāh Teʿālā ḥaẓretleri[64] bilürdür ki ḳaçan cumʿa günleri olsa daḫı benüm[65] ümmetüm cumʿa namāzından fāriġ olsalar ol melek fi'l-ḥāl secde ider. Daḫı duʿasında eydür ki yā Rab! Elbette Muḥammed ümmetinden bu günde cumʿa **[M5b]** namāzın ḳılanları yarlıġa, dir. Daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥaẓretleri duʿasın ḳabūl idüp cümle melekleri şāhid ṭutup dir ki[66] bu günde ümmet-i Muḥammed'den

---

[48] ṣaġ yanında: ṣaġında İ4b.
[49] var: -İ4b.
[50] ṣol yanında: ṣolunda İ4b.
[51] melek: melegüŋ M5a.
[52] sūre-i fātiḥatü'l-kitāb: fātiḥa-i şerīf İ4b.
[53] sūre-i: -İ4b.
[54] iḫlāṣ-ı: -M5a.
[55] "Allah, hak ve adaleti ayakta tutarak, kendünden başka tanrı olmadığını bildirdi; melekler ve ilim sahipleri de bunu ikrar ettiler. (evet) O'ndan başka tanrı yoktur." (Âli imran/3: 18)
[56] olup: -İ4b.
[57] sūre-i: -İ4b.
[58] "[Allah'ım!] Yalnız sana ibadet ederiz" (Fâtiha/1: 5).
[59] Teʿālā ṭarafından: Teʿālā'dan İ4b.
[60] dinildükçe: -İ4b.
[61] sūre-i: -İ4b.
[62] Fātiḥatü'l-Kitāb: Fātiḥa-i Şerīf İ4b.
[63] olup: ṭururlardur İ4b. , M5a.
[64] ḥaẓretleri: -İ4b.
[65] benüm: -İ4b,-M5a.
[66] cümle melekleri şāhid ṭutup dir ki: buyurur ki İ4b.

her kim[67] cumʿa namāzın ḳılmışlar ise[68] cümlesin yarlıgadum dir didi.[69] **[İ5a]** Daḫı Ṣūḥāʾil'den ötüri eyitdi ki ol daḫı ʿArş'ı götüren meleklerden ġāyet uludur. İsrāfīl anuŋ[70] yanında bir özce degildür didi.[71] Daḫı rūḥ melegiçün eyitdi ki ol ḳatı ulu melekdür ki cümle melekler saġışınca başı ve eli ve ayaġı ve ḳanatları vardur ki ḳıyāmet güninde maḥşer yirinde bir ṣaf bu rūḥ[72] melek olup ve bir ṣaf daḫı ḳalan melekler olsalar gerekdür ki Ḥaḳ Teʿālā **[T5a]** Kelām-ı Ḳadīm'inde[73] anuŋçün "Yevme yeḳūmu'r-rūḥu ve'l-melāʾiketu ṣaffā" dimişdür[74] ki "Yevme yeḳūmu'r-rūḥu ṣaffā ve'l[75]-melaʾiketu ṣaffā"[76] dimek[77] maʿnāsına ola. ʿArş'uŋ bir rükni bucaġında siŋmiş gördüm ki bir megesce görinmez ve[78] dir dir ditrer didi ve daḫı ḫaberde vārid oldı ki evvel rükūʿ idüp "Sübḥāne Rabbiye'l-aʿlā[79]"[80] diyen bir ulu melekdür ki adına "Ṣarfiyāyil" dinilüp[81] böyle itmesine sebeb ol oldı ki bir vaḳtde[82] ʿArş'ı göreyin diyu Ḥaḳ Teʿālā'dan ricā idüp evvelden yüz biŋ ḳanadı ve aŋa göre ḳuvveti var iken Ḥaḳ Teʿālā bir o ḳadar ḳuvvet ve ḳanad[83] virüp yüz biŋ[84] sürʿatle uçup ʿArş'uŋ henüz bir sākınuŋ yuḳarısına varamayıcaḳ ʿaczini bilüp ḥicābından[85] "Sübḥāne Rabbiye'l-ʿaẓīm"[86] diyü belin büküp ḳıyāmete dek ol ḥāl üzere ṭurur ki bize sünnet oldı dinildi.[87] Daḫı ʿArş'uŋ eṭrāfında ol deŋlü ulu melekler vardur ki dāʾimāʿ Arş'ı ṭavāf idüp tesbīḥ ü tehlīl iderler ki **[M6a]** saġışın Allāh Teʿālā'dan ġayrı kimse bilmezdür. ḫāṣṣaten Ādem oġlanlarından

---

[67] ümmet-i Muḥammed'den her kim: -İ4b.
[68] ḳılmışlar ise: ḳılan ḳullarumuŋ İ4b.
[69] dir didi: siz daḫı şāhid oluŋ dir didi İ4b, M5b.
[70] anuŋ: ʿaleyhi's-selām İ5a.
[71] didi: -İ5a.
[72] rūḥ: -İ5a.
[73] Kelām-ı Ḳadīm'inde: -İ5a.
[74] dimişdür: buyurmışdur İ5a.
[75] ve'l: ve sāʾirü'l M5b.
[76] "Ruh ve meleklerin saf saf olup durduğu o gün" (Nebe/78: 38).
[77] dimek: -İ5a.
[78] siŋmiş gördüm ki bir megesce görinmez ve: gördüm ki sinmiş tir tir titrer didi İ5a.
[79] aʿlā: ʿaẓīm İ5a, M5b.
[80] yüce Rabb'im her türlü noksan sıfatlardan uzaktır.
[81] dinilüp: dinilür M5a.
[82] bir vaḳtde: -İ5a.
[83] ḳuvvet ve ḳanad: daḫı ḳanat M5b.
[84] biŋ: biŋ yıl M5b; ve yüz biŋ yıl İ5a.
[85] ḥicābından: Ḥaḳ Teʿālā'dan ḥicābından M5b.
[86] büyük olan Allah (Rabb'im) her türlü kusur ve eksiklikten uzaktır.
[87] dinildi: -İ5a.

daḫı ulu muḳarrebler vardur ki anlar ṭavāfda[88] ol[89] melekleri geçmişdür.[90] Melāʾike[91] seyri Ādem oġlanlarından baṭī üzeredür. **Ḥikāyet:** Şeyḫ Ebū'l-Ḥasan Ḫaraḳānī[92] eydür. ʿArş'a çıḳduḳ ve tīz tīz ṭavāf eylerdük. Çoḳ çoḳ melekler gördük ki anlar daḫı ṭavāf iderler. Velākin baṭī üzere eylerler.[93] İçlerinden bir ḳaçı bize eyitdiler. Bu siz ne tīz tīz ṭavāf eylersiz?[94] Biz eyitdük yā siz niçün baṭī üzere idersiz? Eyitdiler ki biz melāʾiklerüz[95] ve nūrdan ḫalḳ olmışuzdur. Süstligümüz andandur. Biz eyitdük biz benī Ādemüz. ʿĀşıḳlaruz göŋüllerümüzde ʿaşḳ u maḥabbet vardur. Hem nūr-ı maʿrifet ehliyüz, didük. Taḥsīn eylediler[96] daḫı ʿArş'uŋ kendünde ve eṭrāfında ve altında ol ḳadar nūrdan dürlü dürlü[97] ḥicāblar ve ulu[98] muḳarreb ü kerrūbī melāʾik[99] vardur ki dükeli **[İ5b]** yirler ve gökler kāġıẕ[100] ve ṣular mürekkeb ve aġaçlar[101] ḳalem olsa ve cümle ḫalāʾiḳ[102] kātib[103] olsa bir vaṣfınuŋ ve ʿaẕametinüŋ yüz biŋde birin yazamayup maḫlūḳuŋ ḳudret-i ḥāliḳ-ı eflākı vaṣfa ne liyāḳati vardur. Muʿterif-i ʿacz olmaḳ maḥallidür.[104] Pes[105] ṣoŋra eydür. Çün Ḥaḳ Teʿālā **[T5b]** bu ḳadar aẕametle bu ʿArş'ı ḫalḳ idüp daḫı bu ḳadar iʿzāz u ikrām itdügin ʿArş göricek ġurūra[106] gelüp eyitdi. Yā Rab! Ben ne aʿẓam maḫlūḳum ki hīç benden büyük ve

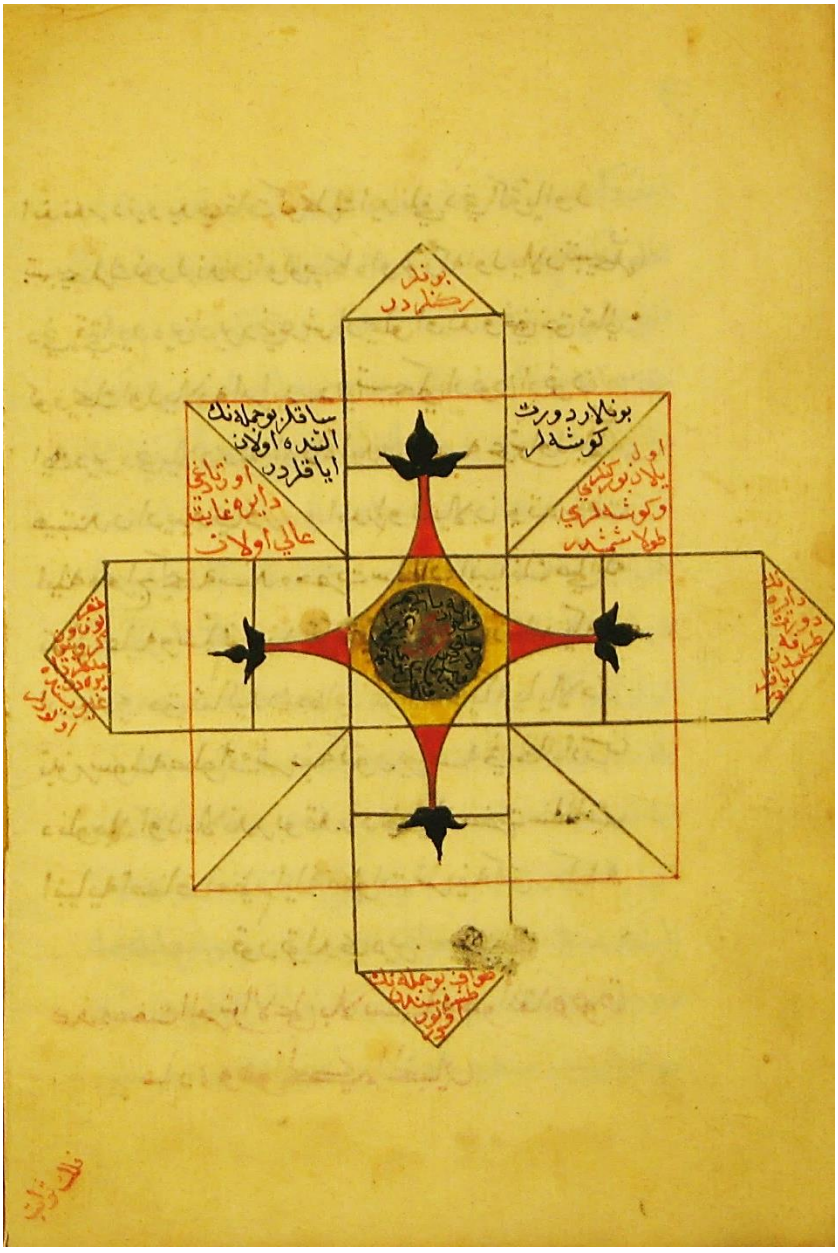
---

[88] ṭavāfda: seyr ü ṭavāfda İ5a.
[89] ol: cümle İ5a.
[90] geçmişdür: geçmişlerdür İ5a, M6a.
[91] melāʾike: meleklerüŋ M6a.
[92] Ḫaraḳānī: Ḫaraḳānī ḥażretleri M6a.
[93] eylerler: iderler M6a.
[94] eylersiz: idersiz M6a.
[95] melāʾiklerüz: meleklerüz M6a.
[96] taḥsīn eylediler: āḫir zamān peyġamberüŋ miʿrācı gibi ve sāʾir ʿāşıḳ-ı Allāh olan enbiyā gibiler ve'l-ḫāṣıl insān peyġamberleri melāʾike peyġamberlerinden efḍaldür ve insān evliyāsı melāʾikinüŋ peyġamber olmayanından efḍaldür İ5a.
[97] dürlü: -İ5a.
[98] ulu: ulu ulu M6a.
[99] melāʾik: melekler İ5a, M6a.
[100] kāġıẕ: kāġıd olsa M6a; kāġıd İ5b.
[101] ve aġaçlar: olup örü ṭuranlar M6a.
[102] ḫalāyıḳ: maḫlūḳ M6a; ḫalḳ İ5b.
[103] kātib: ẕerre kātib M6a.
[104] maḫlūḳuŋ ḳudret-i ḥāliḳ-ı eflākı vaṣfa ne liyāḳati vardur. muʿterif-i ʿacz olmaḳ maḥallidür: ʿāciz ḳalalar İ2.
[105] maḫlūḳuŋ ḳudret-i ḥāliḳ-ı eflākı vaṣfa ne liyāḳati vardur. muʿterif-i ʿacz olmaḳ maḥallidür. pes: maḫlūḳuŋ ḫāliḳ-ı ḫulḳların ẕikr itmekde ne ḳudreti vardur ki ʿale'l-ḫuṣūṣ ʿArş-ı aʿẓam ẕikri vü vaṣfı ola. münāsib olan hemān iẓhār-ı ʿacz itmekdür. bu yiter. bundan M6a.
[106] ġurūra: -M6a.

benden eşref[107] bir şeyʾ yaratmaduŋ[108] **[M6b]** diyücek Ḥaḳ Teʿālā[109] ʿArş'uŋ ġurūrına[110] rāżī olmayup aḳ gümüşden bir büyük yılan ḫalḳ idüp başını ḳızıl altundan ve iki gözlerin ḳırmızı yāḳūtdan idüp daḫı bu yılana[111] yeşil zümürrüdden yetmiş biŋ ḳanat ve her ḳanadınuŋ üzerine yetmiş biŋ melek ḳoyup[112] ve her melegüŋ ellerine birer nūrdan sancaḳ virüp bu yılana[113] emr eyledi[114] ki ʿArş'ı üç kez[115] ṭolana. Daḫı başını ḳuyruġınuŋ üzerinde ḳoya. Yılandur fi'l-ḥāl öyle eyledi. Daḫı ʿArş yılanuŋ heybetinden öyle oldı ki arasında görinmez oldı. Bir rivāyetde daḫı[116] eydür. Ol yılanuŋ[117] yedi[118] yüz biŋ başı ve iki ol ḳadar[119] boynuzı ve her boynuzında[120] biŋ aġzı ve her aġzında biŋ dili ve her diliyle biŋ dürlü lüġat ile tesbīḥ ḳılurdur ki ol tesbīḥlerden dürr ü cevāhir olup cennetlerde olan dürr ü cevāhirüŋ birazı andandur, dir[121] ve yedi ḳat göklerüŋ aydınlıġı daḫı ekṣeriyā ol tesbīḥlerüŋ nūrından olup gāh olur ki ol yılan tesbīḥlerini ḳatı ḳatı[122] ideyin, dir. Daḫı ʿArş erimelü olduġın Ḥaḳ Teʿālā göricek ol yılana emr ider. Daḫı tesbīḥüŋi arḳun arḳun[123] it, dir.[124] Lā-cerem[125] ol yılan daḫı tesbīḥini yab yab oḳumaġa başlar.[126] Yoḫsa[127] ʿArş[128] ol yılanuŋ heybetinden eriyeydi, dir.[129] Daḫı eydür[130] ol yılan bu ḳadar ʿaẓametle Miʿrāc gicesi Ḥażret-i

---

[107] ve benden eşref: -İ5b; şerīf M6a.
[108] şeyʿ yaratmaduŋ: maḫlūḳuŋ daḫı var mıdur ki ḳanḳı ʿaẓameti vaṣf ideyin ki cümle maḫlūḳdan ʿālīyindür M6a.
[109] Teʿālā: subḥānehū ve Teʿālā M6b.
[110] ʿArş'uŋ ġurūrına: buŋa İ5b; ʿArş'uŋ bu ġurūrına M6b.
[111] idüp daḫı bu yılana: ve İ5b.
[112] ḳoyup: -İ5b.
[113] bu yılana: -İ5b.
[114] eyledi: itdi İ5b. , M6b.
[115] kez: kerre İ5b, M6b.
[116] bir rivāyetde daḫı: rāvī İ5b.
[117] ol yılanuŋ: bir rivāyetde anuŋ İ5b.
[118] yedi: -İ5b.
[119] iki ol ḳadar: iki yüz biŋ İ5b.
[120] boynuzında: başında M6b.
[121] dir: -İ5b.
[122] ḳatı: -M6b.
[123] arḳun arḳun: yavaş İ5b; orḳun orḳun M6b.
[124] dir: -İ5b.
[125] lā-cerem: daḫı M6b.
[126] tesbīḥini yab yab oḳumaġa başlar: öyle ider M6b.
[127] yoḫsa: ve illā İ5b.
[128] ʿArş: ʿArş erir İ5b.
[129] eriyeydi, dir: -İ5b.
[130] eydür: -İ5b.

[Resim: 2, MN 9b]

Sulṭān-ı Enbiyā'nuŋ[131] ṣalla'llāhu[132] ʿaleyhi ve sellem nūrına taḥammül idemeyüp az ḳaldı ki eriyeydi. Ḥaḳ Teʿālā'dan ḫiṭāb-ı ʿizzet **[M7a]** geldi ki yā yılan! Tīz Resūl'üme ṣalavāt-ı şerīfe götür. Yoḫsa fi'l-ḥāl[133] erürsin, diyücek ol yılan fermān-ı Ḫāliḳ-i Ekber ile[134] ve bu ḳadar dil ile[135] Ḥażret-i Resūl'e[136] eṣnāf-ı taʿẓīmle[137] ṣalavāt-ı şerīfe götürmekle ḳurtıldı, dır. **[T6a] [İ6a] [M7b]**

FELEK-İ ŞEVĀBİT

Kürsī daḫı bunuŋ üzerindedür ki buŋa daḫı "Şevābit" dinildügi bunda[138] biraz yıldızlar vardur ki dāʾimā ṣabitler olup ṭoġup ṭolanmazlar, dimekdür ki cümlesi biŋ yigirmi iki yıldız olup ve ġāyet büyükler olup ve her birinüŋ adları ve baʿżı cihāta[139] taḳsīmleri vardur ki ehlleri ḳatlarında maʿlūmdur. Bu Felek-i Şevābit'i daḫı Felek-i Aṭlas'dan çoḳ küçük ḳıldı. Daḫı bunı maġribden maşrıḳa döndürüp bunuŋ devrini Felek-i Aṭlas'dan[140] baṭī üzere[141] ḳıldı ki zīrā[142] dimişlerdür ki bu çarḫ üç yüz altmış cüzʾ olup her cüzʾi yüzer yılda ṭolanurdur. Cümle eflākı o nūr altı[143] biŋ yılda ṭolanur ve bunuŋ üzerinde daḫı ol ḳadar melekler ḫalḳ eyledi ki ḥesābın ve ṣıfat **[İ6b]** u ḫilḳatlerin **[T6b]** daḫı ancaḳ yine[144] Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür ki[145] cümlesi daḫı dāʾimā tesbīḥ ü tehlīl iderlerdür.

---

[131] Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā'nuŋ: faḫr-ı ʿālem İ5b.
[132] ṣalla'llāhu: ṣalla'llāhu Teʿālā M6b.
[133] fi'l-ḥāl: şimdi İ5b.
[134] fermān-ı ḫāliḳ-i ekber ile: -M7a.
[135] dil ile: lisānla İ5b.
[136] Resūl'e: Sulṭān-ı Enbiyā'ya M7a.
[137] Ḥażret-i Resūl'e eṣnāf-ı taʿẓīmle: -İ5b.
[138] bunda: -İ6a.
[139] cihāta: cihāna M7b.
[140] aṭlas'dan: çoḳ M7b.
[141] baṭī üzere: yavaş İ6a.
[142] zīrā: -M7b.
[143] o nūr altı: o nūr otuz altı İ6a; yüz otuz altı M7b.
[144] yine: -İ6b.
[145] Teʿālā ḥażretleri bilürdür ki: Teʿālā'nuŋ maʿlūmıdur İ6b.

KÜRSÎ-İ KERÎM

Bu Kürsî-i Kerîm'i Allāh Teʿālā[146] altundan ḫalḳ idüp daḫı "Raḥîm" ismine maẓhar ḳılup bu Kürsî'yi[147] daḫı üç yüz altmış biŋ ḳāʾime[148] üzerine ḳılup daḫı Mîkāʾîl'i[149] ve Levḥ ü Ḳalem ve Sekiz Cennet'i bunda ḳoyup[150] ki ḳāʾime diyü sāḳa dirler ki[151] her ḳāʾimenüŋ ḳalıŋlıḳları[152] onar biŋ yıllıḳ yol olup ve uzunluḳları[153] daḫı on ikişer biŋ yıllıḳ yol ola, dimişler.[154]

LEVḤ-İ MAḤFÛẒ Kİ

Yeşil zümürrüdden bir dört küşelü[155] büyük taḫtadur ki Mîkāʾîl'üŋ[156] boynında aşılu olup ʿArş'a muḳābil ṭurur ki Levḥ'üŋ büyüklüginüŋ[157] **[M8a]** ʿarżı yedi ḳat gökler ve yedi ḳat yirlerce[158] olup ve içinde cümle olmış ve olacaḳ ne var ise nūrdan ḫaṭla yazılmış olup[159] ṭūlı ne ḳadar olduġın[160] Allāh Teʿālā'dan ġayrı kimse bilmezdür.

ḲALEM

Daḫı nūrdan ḫalḳ olınup ki uzunluġı[161] beş yüz yıllıḳ yol olup[162] şaḳḳı daḫı ʿādetcedür ki[163] elān şöyle ṭururdur.

---

[146] Allāh Teʿālā: Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri M7b.
[147] kürsî'yi: kürsî-i kerîm M7b.
[148] ḳaʿime: ḳaʿime yaʿnī sāḳ -T6b.
[149] Mîkāʾîl'i: Mîkāʾîl ʿaleyhi's-selām İ6b.
[150] ḳoyup: ḫalḳ idüp İ6b.
[151] ki ḳaʿime diyü sāḳa dirler ki: -İ6b; ki ḳaʿime diyü sāḳa dinilürdür ki M7b.
[152] ḳalıŋlıḳları: ḳalınlıġı İ6b.
[153] uzunlıḳları: uzulıġı İ6b.
[154] yol ola, dimişler: yol olur İ6b; yoldur ki M7b.
[155] bir dört küşelü: dört küşelü bir İ6b.
[156] Mîkāʾîl'üŋ: Mîkāʾîl ʿaleyhi's-selāmuŋ İ6b.
[157] ki levḥ'üŋ büyükliginüŋ: -İ6b.
[158] yirlerce: yirler ḳadar İ6b.
[159] olup: ammā İ6b.
[160] ḳadar oldugın: ḳadar idügin İ6b; ḳadar oldugın M8a.
[161] uzunlıġı: beş yüz boġum her boġumı İ6b.
[162] olup: ve İ6b.
[163] ʿādetcedür ki: ʿādetā olup İ6b.

SEKİZ CENNET

Bu sekiz[164] cennetleri daḫı Kürsī'nüŋ üzerinde ʿArş'uŋ ṣaġ ṭarafına düşen maḥallinde[165] ḫalḳ idüp daḫı cümlesi yedi degirmi dīvār içinde olup ki her dīvāruŋ araları cennetler olup ve ʿAdn'le sekiz olup ki ʿAdn tā cennetüŋ ortasında vāḳıʿ[166] olup cümle cennetüŋ ḳapuları daḫı sekiz olup ve dīvārlarınuŋ daḫı her biri birer nevʿ[167] cevherdendür, dimişler.[168] Ammā[169] eḳṣer-i aḳvāl birer kerpici altundan ve birer kerpici gümüşden olup daḫı her ḳapunuŋ taḫtalarını ve daḫı direklerini nūrdan idüp ve ekserlerini dürden[170] ve ḳapularuŋ örtülerini sündüs-i aḫḍārdan ḳılup her ḳapunuŋ kitābelerinde nūrdan ḫaṭla "Lā-ilāhe illa'llāh Muḥammedun Resūlu'llāh"[171] ve daḫı altlarında her cennetüŋ adları[172] yazıludur.[173] Evvelkinde Dārü'n-Naʿīm, ikincide Dārü's-Selām, üçincide Dārü'l-Ḫulūd[174] dördincide Dārü'l-Firdevs, beşincide Dārü'l-Celāl, altıncıda Dārü'l-ʿAdn, yedincide Dārü'l-Ḫayr, sekizincide Dārü'l-ʿUlyā olup[175] her cennetüŋ uzunluḳlarını ṭoḳuzar yüz biŋ biŋ **[İ7a]** biŋ biŋ yıldan ṭoḳuzar yüz biŋ yıla dek ḳılup ʿarżlarını daḫı ke-ẕālik her **[T7a]** yıl seksener ay ve her ay seksener gün ve her gün seksener sāʿat ve her sāʿat **[M8b]** dünyā yıllarınca biŋer yıl olup daḫı cennetüŋ ṭopraġın misk ü eẕferden ve ṭaşlarını laʿl ü yāḳūtdan ve zebercedden ve zümürrüdden ve dürden[176] ḳılup daḫı her bir cennetde sekiz yüz biŋ biŋ biŋ ulu şehrler yapup[177] ve her şehrüŋ dört biŋ biŋ biŋ biŋ gümüşden ḳapusı vardur[178] ki pervāzları altundan olup ve her şehrüŋ sekizer yüz biŋ biŋ biŋ ḳırmızı altundan ve envāʿ-ı cevāhirden daḫı köşkleri vardur.[179] Her köşküŋ üzerlerinde biri birisi üzerine yapılma

---

164 sekiz: -İ6b.
165 düşen maḥallinde: -İ6b.
166 vāḳıʿ: -M8a.
167 birer nevʿ: bir dürlü İ6b.
168 dimişler: -İ6b.
169 ammā: lākin -İ6b.
170 dürden: incüden İ6b.
171 Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed onun elçisidir.
172 her cennetüŋ adları: her cennetüŋ kendü adı İ6b; adları M8a.
173 yazıludur: yazı olup ki M8a.
174 ḫulūd: ḫuld İ6b.
175 olup: ve İ6b.
176 ve dürden: -M8b.
177 yapup: -İ7a.
178 vardur: -İ7a.
179 vardur: olup İ7a; yapılup M8b.

biŋer çarṭaḳlar vardur[180] ve her çarṭaḳun biri birisi üzerinde biŋer ṭabaḳa[181] ve her ṭabaḳanuŋ üzerlerinde biŋer nūrdan şibāk ve ol[182] şibāklaruŋ daḫı[183] üzerlerinde birer ḳırmızı altundan serīr olup her serirüŋ üzerlerinde daḫı ḳırmızı ibrişīm ve sündüs-i aḫḍār üzerine[184] dürr ü cevāhirle bezenmiş yetmiş döşek olup ki her döşegüŋ daḫı üzerlerinde[185] birer ḥūrī oturur ki her ḥūrī ayaḳlarından billerine dek miskden ve billerinden boyunlarına[186] dek ʿanberden ve andan yuḳaruları kāfūrdan ve ḳaşları ve ṣaçları siyāh nūrdan olup ki[187] gözlerinüŋ aḳı çoḳ ve ḳaraları az ve ṣaçları yirde sürinüp her bir ḳılında ol ḳadar cevāhir dizilmişdür ki yüridügi zamānlarda[188] ardlarınca sürinüp yüzlerine baḳmaġa gözler kamaşur ki her ḥūrīnüŋ egninde yetmişer ḳat şemendrūzī (?) ḥulleler vardur **[M9a]** ki şemendrūzī (?) diyü ḳırmızı ile yeşil ibrişīmden olana dirler. Daḫı bu ḥullelerüŋ her biri daḫı envāʿ-ı cevāhirle bezenmiş olup[189] şöyle laṭīf ü şeffāfdur ki ol ḥūrīlerüŋ bu cümle ḥullelerüŋ içinde kemükleri içlerinde ilikleri görinürdür ve başlarında daḫı birer mücevher nūrdan tācları var ki eger[190] dünyāya ʿarż olınsalardı ay ve güneş ve cümle yıldızlar ne[191] varise[192] cevāhirlerinüŋ şuʿlesinden maḥv olalardı ve ḳollarında ve ṭopuḳlarında **[İ7b]** ve boyunlarında[193] ol ḳadar altundan ve cevāhirden bilezikler daḫı ḫalḫāllar ve barmaḳlarında envāʿ-ı[194] cevāhirden yüzükler ve ḳulaḳlarında küpeler vardur ki ḥesābın ve ḳıymetin **[T7b]** ancaḳ[195] Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür[196] ve dimişler ki her ḥūrīnüŋ boynında altundan ve dürr ü cevāhirden biŋer ḳılāde vardur ve her

[180] vardur: olup İ7a.
[181] ṭabaḳa: ṭabaḳa olup M8b.
[182] ve ol: olup her İ7a; olup ki ol M8b.
[183] şibāklaruŋ daḫı: şibak İ7a.
[184] sündüs-i aḫḍār üzerine: yeşil sündüs üzre İ7a.
[185] döşegüŋ daḫı üzerlerinde: döşek üzerinde İ7a.
[186] billerinden boyunların: bilinden boynuna İ7a.
[187] olup ki: ve İ7a.
[188] yüridügi zamānlarda: yüridükde İ7a.
[189] olup: -İ7a.
[190] eger: -İ7a.
[191] ne: ve T7a.
[192] varise: varise cümlesi M9a.
[193] ve boyunlarında: -M9a.
[194] envāʿ-ı: eṣnāf-ı T7a, M9a.
[195] ancaḳ: -İ7b.
[196] ḫażretleri bilürdür: bilür İ7b.

ḥūrīnüŋ ḳarşularında biŋer ḳız oġlan ve biŋer[197] ve andan aşaġa ḳulluḳcılar vardur[198] ki ḥüsnlerin ve zīnetlerin yine Allāh Teʿālā[199] bilürdür ve bu[200] her köşklerüŋ ḳapularınuŋ üzerlerinde ve ḥūrīlerüŋ gögüslerinde yazılmışdur[201] ki bu köşk[202] ādem oġlanlarından fülān ibni fülānuŋdur ve bu ḥūrī fülān ibni[203] fülānuŋ ḥūrīsidür diyü[204] ve cennetüŋ olan köşklerüŋ her birisinüŋ enniligi biŋer kerre üç yüz biŋer yıllıḳ yol olup ve uzunluḳları daḫı[205] biŋer kerre dörder yüz biŋer yıllıḳ yol olup ve her köşküŋ altundan biŋer ḳapuları olup[206] ve her ḳapunuŋ aralıḳları daḫı dünyā yıllarınca ellişer yıllıḳ yol olup **[M9b]** ve her ḳapunuŋ içinde birer bāġçe olup ki her bāġçenüŋ uzunluġı daḫı yüzer yıllıḳ yol olup ve her bāġçede dört ırmaḳ aḳup ki[207] biri baldan ve biri südden ve biri ḫamrdan ve biri ṣudan[208] aṣlā[209] ḳoḳmaz ve bulanmaz[210] ve her ırmaġuŋ kenārında yeşil zümürrüdden biŋer çādır ve ḳırmızı[211] yāḳūtdan daḫı biŋer ḳubbe olup ve her çādırda ve[212] ḳubbede daḫı birer altundan serīr olup daḫı her serirüŋ üzerinde yeşil ibrişīmden birer döşek ve her döşegüŋ üzerinde dinilen gibi birer ḥūrīler oturup ve her ḥūrīnüŋ ḳarşularında daḫı girü[213] biŋer ḳız oġlan ve biŋ bıŋar daḫı ol birlerinden vardur ki[214] ḥüsn ü cemālleri ve giyüp ṭaḳınduḳları vaṣf olınmazdur ve her bāġçede daḫı ol ḳadar zümürrüdden ve laʿlden ve[215] yāḳūtdan ve zebercedden envāʿ-ı[216] cevāhirden aġaçlar ve üzerlerinde cevāhirden

---

[197] biŋer: biŋ biŋer M9a.
[198] ḳullıḳcılar vardur: ḫizmetciler var İ7b.
[199] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M9a.
[200] bu: -İ7b, -M9a.
[201] yazılmışdur: nūrdan yazılmışdur M9a.
[202] bu köşk: bunlar İ7b.
[203] ibni fülānuŋdur ve bu ḥūrī fülān ibni: fülān oġlı fülānuŋ köşki diyü ḥūrī daḫı fülān oġlı M9a.
[204] ve bu ḥūrī fülān ibni fülānuŋ ḥūrīsidür diyü: -İ7b.
[205] uzunlıḳları daḫı: uzunlıġı İ7b.
[206] ḳapuları olup: ḳapusı İ7b.
[207] aḳup ki: aḳar İ7b.
[208] baldan ve biri südden ve biri ḫamrdan ve biri ṣudan: bal ve biri süd ve biri ḫamr ve biri ṣudan İ7b.
[209] aṣlā: -M9b.
[210] aṣlā ḳoḳmaz ve bulanmaz: -İ7b.
[211] ḳırmızı: ḳızıl İ7b.
[212] çādırda ve: -İ7b.
[213] girü: -İ7b.
[214] vardur ki: -İ7b.
[215] laʿlden ve: laʿl ü İ7b.
[216] envāʿ-ı: dürlü İ7b.

dürlü dürlü yapraḳlar ve çiçekler ve envāʿ-ı mīveler vardur ki[217] ḥad ü ʿadedi[218] olmayup hīç birinüŋ ʿaẕameti[219] ve ḥüsni vaṣf olınmazdur. Bu cümleden ḫāṣṣa[220] Ṭūbā aġacıdur ki bir ulu aġaç **[İ8a]** olup bunuŋ daḫı dibinden iki ırmaḳ çıḳup ki biri Kāfūr Irmaġı[221] ve biri daḫı Selsebīl Irmaġı olup bu aġaç kendüsi altundan ve ṭalları ve budaḳları gümüşden ve yapraḳları zebercedden ve yimişleri dürlü cevāhirdendür ki bu aġacuŋ[222] **[T8a]** köki Dārü'l-ʿAdn'de olup Peyġam-berümüz ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerinüŋ **[M10a]** maḳāmı olan Vesīle Köşki anda olup ve bu aġaç ol köşküŋ altında bitüp daḫı köki yuḳaruda ʿumūmen dalları ve budaḳları[223] aşaġıda olur. Bu[224] bir aġaçdur ki ṭalları ve budaḳları[225] Sekiz Cennet'üŋ ʿumūmen[226] her ṭarafına yayılmışdur. Ḥattā dimişler ki cennetüŋ bir baca ve bir derīçe[227] yoḳdur ki aŋa anuŋ ṭalından veyā[228] budaġından girmemiş[229] ola. Bu ḳadar yiyecekler ve giyecekler[230] ve örtinüp döşenecekler her ne ise[231] ʿumūmen ol aġacuŋ dallarından ve budaḳlarından[232] çıḳup ve her kişinüŋ istedügine göre öŋine gelüp eger ḥayvānātdan[233] ise pişmişle gelüp yinildüginden[234] ṣoŋra[235] *Sübḥāne'lleẕī ḫaleḳanī ve sevvānī ve aḥyānī ve ceʿale laḥmī rızḳan laḥmī*[236] *li'l-mütteḳīne min-ʿibādihī*[237] diyüp uçalar. Eger ġayrlardan ise daḫı her biri bir dil ile şükr ideceklerdür ki bu cennetde Tesnīm adlu bir içilecek daḫı vardur ki anuŋ[238] menbaʿı olmayup hemān

---

[217] vardur ki: -İ7b.
[218] ʿadedi: ġāyeti İ7b.
[219] ʿaẕameti: leẕẕeti İ7b.
[220] ḫāṣṣa: aʿlā İ7b.
[221] ırmaġı: ırmaġı olup M9b.
[222] cevāhirdendür ki bu aġacuŋ: cevāhirden ve İ8a; cevāhirdendür ki M9b.
[223] ʿumūmen dalları ve budaḳları: ve dalları ʿumūmen İ8a.
[224] olur. Bu: -M10a.
[225] bu bir aġaçdur ki ṭalları ve budaḳları: -İ8a.
[226] ʿumūmen: -İ8a.
[227] cennetüŋ bir baca ve bir derīçe: cennetde bir pencere İ8a.
[228] ṭalından veyā: dalından ve İ8a.
[229] girmemiş: bir ṭal veyā budaḳ inmemeiş M10a.
[230] yiyecekler ve giyecekler: yiyecek ve giyecek ve binecekler İ8a.
[231] her ne ise: -İ8a; ve yinecekler her ne ise M10a.
[232] ve budaḳlarından: -İ8a.
[233] ḥayvānātdan: ḥayvāndan İ8a.
[234] yenildüginden: yindükden İ8a.
[235] ṣoŋra: ṣoŋra yine M10a.
[236] laḥmī: -İ8a, -M10a.
[237] Allah beni yarattı, tamamladı, hayat verdi, benim etimden müttakilere rızık verdi.
[238] anuŋ: -İ8a.

her kişi istedükce hevādan ṭolu zerrīn[239] cāmlar ile gelecekdür. Anuŋ daḫı reng ü leẕẕeti vaṣf olınmaz ve içilmeyince bilinmezdür.

VESİLE KÖŞKİ

Bu köşküŋ yiri Dārü'l-ʿAdn'üŋ ortasıdur.[240] Ġāyetle yüksek köşk[241] olup[242] cemīʿ-i cennetlerde bir yir yoḳdur ki bu köşkden görilmeye. Cennetde Peyġam-ber[243] ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem maḳām-ı şerīfleri bu olacaḳdur.[244] Bu köşküŋ daḫı bir kerpici altundan **[M10b]** ve bir kerpici gümüşden[245] ve ṣıvası nūrdan olup baḳmada gözler ḳamaşur ve[246] büyüklügi[247] yetmiş[248] bu dünyā ḳadar ola. Daḫı altundan ve cevāhirden yüz biŋ ḳapusı vardur ki[249] her iki ḳapunuŋ aralıḳları daḫı[250] yüzer biŋ[251] yıllıḳ yol olup daḫı cennetüŋ ırmaḳları ḫāṣṣaten Kevṯer Irmaġı bunuŋ altından çıḳup ki[252] Kevṯer Irmaġı'nuŋ enniligi daḫı yüz yıllıḳ yol olup ve[253] uzunluġı daḫı üç biŋ biŋ yıllıḳ **[İ8b]** yol olup daḫı ṣuyınuŋ levni ve bürūdeti ḳardan aḳ ve ṣovuḳ ve leẕẕeti şekerden ṭatlı olup[254] içinde olan cemīʿ-i ṭaşları ve ḳumları envāʿ-ı cevāhirden ve ṭopraġı misk-i eẕferden ve[255] eṭrāfında[256] altundan ve gümüşden ve cevāhirden ol ḳadar maşrabalar ve bardaḳlar vardur ki **[T8b]** *ke-*

---

[239] ṭolu zerrīn: altun İ8a.
[240] yiri dārü'l-ʿadn'üŋ orṭasıdur: daḫı cennetüŋ ortasında olan dārü'l-ʿadn'üŋ tā ortasında olup ki M10a.
[241] köşk: yüksek T8a; -İ8a.
[242] olup: olup şöyle ki M10a.
[243] peyġam-ber: Peyġam-ber'ümüz İ8a.
[244] bu olacaḳdur: olupdur İ8a; olacaḳ olup M10a.
[245] altundan ve bir kerpici gümüşden: altun ve biri gümüşdür İ8a.
[246] baḳmada gözler ḳamaşur ve: -İ8a.
[247] büyüklügi: kendünüŋ büyüklügi M10b.
[248] yetmiş: niçe biŋ İ8a.
[249] vardur ki: var İ8a.
[250] iki ḳapunuŋ aralıḳları daḫı: ḳapunuŋ aralıġı İ8a.
[251] yüzer biŋ: yüz biŋer İ8a.
[252] ki: ki yalŋız İ8a.
[253] olup ve: -İ8a.
[254] ṣuyınuŋ levni ve bürūdeti ḳardan aḳ ve ṣovuḳ ve leẕẕeti şekerden ṭatlı olup: ṣuyı baldan ṭatlu ḳardan ṣovuḳ ve sütden aḳ olup İ8b.
[255] ṭopraġı misk-i eẕferden ve: -İ8b.
[256] eṭrāfında: eṭrāfında olup M10b.

ʿadedi'n-nücūm fi's-semā[257]dur[258] ve[259] bu köşküŋ ḳapularınuŋ üzerlerinde kimler girecek ise adları nūrla yazılmış olup daḫı envāʿ-ı[260] perdeler ile örtilmişdür[261] ve daḫı bu köşküŋ dört rükni olup ol rüknlerüŋ her birinde birer altundan cevherī[262] Kürsīler ḳonılup ve[263] her birinde Çehār-Yār-ı[264] Güzīn rıḍvānu'llāhi Teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn[265] ḥażretlerinüŋ[266] yirleri olup otursalar gerekdür ve her biri ol Kevṯer Irmaġı'ndan niçe ṭāʾifeyi[267] ṣuvarsalar gerekdür ve anlardan ziyāde āb-ı Kevṯer'i ʿAlī kerrema'llāhu veche üleşdürse gerekdür ve[268] bu köşküŋ eṭrāfında bī-ḥad[269] bāġçeler ve **[M11a]** envāʿ-ı cevāhirden[270] aġaçlar ve her kūşelerinde altundan mücevher köşkler ve köşklerde[271] serīrler ve Kevṯer kenārında çādırlar ve ḳubbeler ve içlerinde envāʿ-ı[272] sündüs ü istebraḳdan ve ibriṣīmden ḳālīçeler ve üzerlerine ḳonılmış minderler[273] ve yaṣduḳlar ve girde bālīnler ve[274] envāʿ-ı zīnetle müzeyyen olmış ol deŋlü ḥūrīler ve ḳızlar ve oġlanlar vardur ki taʿbīr olınmaz ve melāʾikenüŋ[275] keṯreti ḫod ẕikr olınur mı? Ve bu ʿAdn'de[276] olan hīçbir cennetde olmayup ẓāhir[277] Sulṭān-ı Enbiyā Ḥabīb-i Ḫudā Ḥażret-i Muḥammed el-Muṣṭafa ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem maḳām-ı

---

[257] gökteki yıldızlar kadar.
[258] ol ḳadar maşrabalar ve bardaḳlar vardur ki ke-ʿadedi'n-nücūm fi's-semā'dur: olan bardaḳlar ve gümüşden marabalar göklerdeki yıldızlardan çoḳ olup M10b.
[259] ke-ʿadedi'n-nücūm fi's-semādur ve: gökde olan yıldızlardan çoḳdur İ8b.
[260] envāʿ-ı: dürlü dürlü M10b.
[261] bu köşküŋ ḳapularınuŋ üzerlerinde kimler girecek ise adları nūrla yazılmış olup daḫı envāʿ-ı perdeler ile örtilmişdür: -İ8b.
[262] birer altundan cevherī: her birinde altundan ve cevherden birer İ8b.
[263] ve: ki anlaruŋ daḫı M10b.
[264] yār-ı: -M10b.
[265] Allah onlardan razı olsun.
[266] güzīn Rıḍvānu'llāhi Teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn ḥażretlerinüŋ: güzīnüŋ M10b.
[267] ṭāʾifeyi: ehl-i sünnet ve'l-cemāʿat İ8b.
[268] ve anlardan ziyāde āb-ı kevṯer'i ʿalī kerrema'llāhu veche üleşdürse gerekdür ve: -İ8b; daḫı anlardan daḫı çoḳ ṣuvaranı Ḥażret-i ʿalī kerrema'llāhu veçhe olup daḫı M10b.
[269] bī-ḥad: ol deŋlü M10b.
[270] envāʿ-ı cevāhirden: incülerinde dürlü dürlü cevāhirden M11a.
[271] köşklerde: köşkler içre M11a.
[272] envāʿ: dürlü dürlü M11a.
[273] minderler: dürlü dürlü minderler M11a.
[274] girde bālīnler ve: -İ8b.
[275] taʿbīr olınmaz ve melāʾikenüŋ: meleklerüŋ M11a.
[276] ve bu ʿadn'de: bunda M11a.
[277] olan hīçbir cennetde olmayup ẓāhir: -İ8b.

şerīfidür nice olacaġı maʿlūmdur ki[278] cennetde Ḥaḳ Teʿālā ḥabībini ol maḳāmda[279] everüp iki faṣl dügün olacaḳdur ki birinde Ḥażret-i Meryem Ana'yı alup[280] ve birinde daḫı Āsiye Ana'yı[281] alup Ḥażret-i Meryem ʿĪsā ʿaleyhi's-selāmuŋ vālidesidür ve Āsiye[282] Firʿavn-ı laʿīn[283] ʿaleyhi mā yesteḥıḳḳuh[284]uŋ[285] dünyāda iken zevcesi nāmına olup aṣlā yanına varımayup her bār ki ḳurbān murad eyledükce bir şeyṭān anuŋ şekline müteşekkil olup anuŋla[286] cemʿ olurdı. Ḥażret-i Mūsā'ya maḫfī īmān götürdügin Firʿavn-ı laʿīn[287] ṭuyıcaḳ envāʿ-ı ʿaẕāblar ile helāk eylemişdür ki pāk u bākire[288] **[İ9a]** Ḥażret-i Ḥaḳḳ'a vāṣıl olmışlar.[289]

ḪAŻĪRE-İ ḲUDS

Daḫı bu Sekiz Cennet'üŋ içinde bir maḳām vardur ki ol maḳām Dārü'l-Celāl'de olup adına "Ḫażīre-i **[M11b]** Ḳuds" dirler ki Ḥaḳ Teʿālā ol maḳāmda olan ḳullarına tecellī itse[290] gerekdür. Eŋ evvel aŋa giren yine Ḥażret-i Sulṭān'umuzdur ṣalla'llāhu aleyhi ve sellem ʿazīmet buyurduḳlarında[291] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri **[T9a]** Rıḍvān'a emr idüp yetmiş biŋ ṣaf melāʾik[292] ile ḳarşu gelüp ḫoş geldiŋüz diyü öŋine düşüp maḳāmına iletseler gerekdür ve bu Ḫażīre-i Ḳuds daḫı bir ʿālī-maḳām olup ki niçe yüz biŋ dürlü nūrdan ḥicāblar ile mestūre[293] olup anuŋ daḫı

---

[278] Sulṭān-ı Enbiyā Ḥabīb-i Ḫudā Ḥażret-i Muḥammed el-Muṣṭafa ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem maḳām-ı şerīfidür nice olacaġı maʿlūmdur ki: -İ8b.
[279] ḥabibini ol maḳāmda: ḥabībi Muḥammed Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemi teʿehhül yaʿnī İ8b.
[280] ana'yı alup: raḍiya'llāhu Teʿālā anhāyı İ8b; anayı alup ki ʿĪsā peyġam-ber ʿaleyhi's-selāmuŋ anasıdur M11a.
[281] Āsiye ana'yı: Ḥażret-i Āsiye raḍiya'llāhu Teʿālā anhāyı İ8b.
[282] alup Ḥażret-i Meryem ʿĪsā ʿaleyhi's-selāmuŋ vālidesidür ve Āsiye: alacaḳdur ki M11a.
[283] laʿīn: -M11a.
[284] müstehakını bulsun.
[285] Āsiye Firʿavn-ı laʿīn ʿaleyhi mā yesteḥıḳḳuhuŋ: Ḥażret-i āsiye Firʿavn'uŋ İ8b.
[286] müteşekkil olup anuŋla: şekline girüp anuŋla Firʿavn İ8b.
[287] Firʿavn-ı laʿīn: -İ8b; ẓālim Firʿavn M11a.
[288] bākire: muṭahhara vü bākir M11a.
[289] olmışlar: olmışlardur. Rezaḳna'llāhu şefāʿatühā M11a.
[290] itse: eylese M11b.
[291] yine Ḥażret-i Sulṭān'umuzdur ṣalla'llāhu aleyhi ve sellem ʿazīmet buyurduḳlarında: daḫı bizüm Peyġam-ber'ümüz ṣalla'llāhu Teʿālā aleyhi ve sellem ḥażretleri olsa gerekdür ki varduḳlarında M11b.
[292] melāʾik: melek M11b.
[293] mestūre: örtülmiş İ9a.

büyüklügi girü yetmiş[294] bu dünyā ḳadar olup ve dīvārlarınuŋ bir kerpici altundan ve bir kerpici gümüşden olup ṣıvaları nūrdan olup yetmiş biŋ altundan mücevher ḳapusı ve her ḳapusında dürlü muraṣṣaʿ[295] perdeler aṣılmış ve içerisinde ol deŋlü surur-ı merfūʿa ve nemārıḳ-ı maṣfūfe ve zerābiyy-i mebs̱ūs̱e ve ekvāb-ı mevżūʿa ve ferş-i mebsūṭa ve ḳuṣūr-ı ʿāliyāt ve eşcār-ı müsmirāt ve enhār-ı cāriyāt olup[296] cemīʿ-i enbiyā vü mürselīŋ[297] içün[298] vażʿ olınmış[299] yüz yigirmi dört biŋ köşk vardur ki her köşküŋ üzerlerinde ṣāḥibleri olan peyġam-berlerüŋ[300] adları yazılmışdur ve[301] her köşküŋ içinde ol dört maʿhūd olan[302] dört ırmaḳlardan birer ḥavż olup ve sāʾir enhārdan daḫı birer ḥavż olupdur ve[303] her ḥavżuŋ eṭrāfında ol ḳadar nūrdan **[M12a]** Kürsīler vardur ki her peyġam-berüŋ ümmetleri ol Kürsīlerde otursalar gereklerdür ki ḥesābın Allāh Teʿālā bilür[304] ve daḫı ol maḳāmda Allāh Teʿālā bir ʿaẓīm[305] ṣaḥrā ḫalḳ idüp[306] ol ṣaḥrāda yed-i[307] ḳudretiyle altundan ve cevāhirden[308] yetmiş biŋ aġaç dikmişdür. Her aġacuŋ yetmiş biŋ budaġı ve her budaġuŋ yetmiş biŋ yapraġı olup her yapraġuŋ üzerlerinde aḳ incüden yetmiş biŋ köşk olup ve her köşküŋ üzerlerinde yetmişer biŋ şibāk olup ve her şibākuŋ üzerlerinde yetmişer erāʾik olup ve her erāʾiküŋ üzerlerinde yetmişer istebraḳdan firāş vardur ki ehlu'llāh olanlaruŋ[309] yirleridür[310] ve daḫı ol maḳāmda altundan ve cevāhirden ṭallu budaḳlu bir büyük aġaç **[İ9b]** vardur ki ol maḳāmuŋ ortasında bitüp

---

[294] anuŋ daḫı büyükligi girü yetmiş: ve büyüligi yetmiş biŋ İ9a.
[295] dürlü muraṣṣaʿ: dürlü dürlü M11b.
[296] olup: vardur ki M11b.
[297] vü mürselīn: -İ9a.
[298] cemīʿ-i enbiyā vü mürselīŋ içün: başḳa her peyġam-ber içün M11b.
[299] vażʿ olınmış: mevżūʿ İ9a.
[300] peyġam-berlerüŋ: enbiyānuŋ İ9a.
[301] yazılmışdur ve: yazılmış olup daḫı M11b.
[302] ol dört maʿhūd olan: meẕkūr İ9a.
[303] dört ırmaḳlardan birer ḥavż olup ve sāʾir enhārdan daḫı birer ḥavż olupdur ve: ırmaḳlardan birer ḥavżdan dörder ḥavż olup ol birlerinden daḫı ke-ẕālik ve M11b.
[304] Teʿālā bilür: Teʿālā'dan ġayrı kimesne bilmezdür M12a.
[305] Allāh Teʿālā bir ʿaẓīm: bir M12a.
[306] ḫalḳ idüp: vardur ki ol ṣaḥrānuŋ vüsʿin ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażreti bilürdür ki M12a.
[307] yed-i: Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri kendü yed-i M12a.
[308] cevāhirden: dürlü dürlü cevāhirden M12a.
[309] olanlaruŋ: -İ9a.
[310] ehlu'llāh olanlaruŋ yirleridür: Ḥaḳ Teʿālā ol cümlenüŋ üzerlerinde ehl-i ḫāṣṣasın oturdurdur M12a.

adına “Şecere-i Ḫażīre” dinilür. Pes[311] Ḥaḳ Teʿālā’nuŋ emriyle herkes yirlü yirin bulduḳdan[312] ṣoŋra Allāh Teʿālā[313] Rıḍvān’a emr idüp[314] bunlara aġır ḫilʿatler ve ʿaẕīm żiyāfetler eyle diyüp[315] Rıḍvān daḫı ol aġaca işāret idüp ol aġaç kendüsinden[316] silkinüp her ṭarafından enār miṣālinde ḳırmızı[317] yāḳūtdan mīveler dökilse gerekdür ki **[T9b]** her mīve[318] kendüsinden **[M12b]** yarılup içlerinden[319] yetmişer ḳat[320] ḫulle çıḳup Rıḍvān emr idüp her yetmişiŋüz bunlaruŋ birerinüŋ eginlerine giyilüŋ diyüp yine işāret ide. Ol aġaç tekrār[321] silkinüp içinden bī-ḥad ṭaʿām ve envāʿ-ı mīveler çıḳup[322] Rıḍvān’uŋ emriyle bilā-taʿab[323] her kişinüŋ[324] aġızlarına girse gerek bu ṣafālardan[325] ṣoŋra yine Ḥaḳ Teʿālā Rıḍvān’a emr idüp ḳullaruma güzel ḳoḫular īṣār it diyü[326] ol zamān Rıḍvān ʿArş ṭarafına işāret idüp ʿArş’uŋ altından misk-i ezferden bir bulut gelüp bunlaruŋ üzerlerine envāʿ[327] ḳoḫular yaġdurup her birinüŋ dimāġı muʿaṭṭar olup ṣafālarından mest olmışken yine Ḥaḳ Teʿālā, Rıḍvān’a emr eyleye ki ḳullarumla aramuzda[328] olan perde vü[329] ḥicābları götür.[330] Cemālümi ḳullarum görüp şād olalar, diye.[331] Rıḍvān daḫı ḥicābları cümle refʿ idüp[332] bilā-zevāl ve lā-ḥad ve lā-şebeh ve lā-iḳbāl[333] ol ẕāt-ı ʿālī celle celālühū münkeşif olsa gerekdür. *Allāhümme*

---

[311] pes: çün M12a.
[312] herkes yirlü yirin bulduḳdan: her kişi maḳāmlu maḳāmlarına oturduḳlarından M12a.
[313] Allāh Teʿālā: -İ9b.
[314] idüp: idüp dise gerekdür ki M12a.
[315] ve ʿaẕīm żiyāfetler eyle diyüp: giydür daḫı ziyāfetler eyle dise gerekdür ki M12a.
[316] ol aġaç kendüsinden: aġaç İ9b.
[317] enār miṣālinde ḳırmızı: enāra beŋzer ḳızıl İ9b.
[318] her mīve: -İ9b.
[319] içlerinden: her birinüŋ içlerinden M12b.
[320] ḳat: -T9b, -M12b.
[321] tekrār: girü bir daḫı M12b.
[322] bī-ḥad ṭaʿām ve envāʿ-ı mīveler çıḳup: ol ḳadar yiyecekler ve dürlü dürlü mīveler çıḳsalar gerekdür ki ol cümle daḫı M12b.
[323] Rıḍvān’uŋ emriyle bilā-taʿab: zaḥmetsüz İ9b; Rıḍvān’uŋ emriyle M12b.
[324] kişinüŋ: kesüŋ İ9b.
[325] girse gerek bu ṣafālardan: kendülerinden girüp ol ṣafālar daḫı olınduḳdan M12b.
[326] ḳoḫular īṣār it diyü: ḳoḳular ṣaç diyü İ9b; ḳoḳular daḫı niṣār eyle dise gerekdür M12b.
[327] envāʿ: dürlü dürlü M12b.
[328] ḳullarumla aramuzda: ḳullarumla arada İ9b.
[329] perde vü: -M12b.
[330] getür: -T9b.
[331] ḳullarum görüp şād olalar, diye: görsünler diyücek M12b.
[332] refʿ idüp: ḳaldurıcaḳ M12b.
[333] bilā-zevāl ve lā-ḥad ve lā-şebeh ve lā-iḳbāl: bilā-zevālin ve lā-teşbīhin İ9b.

erzuḳnā minhu[334] cümle ʿibādı[335] bir uġurdan secdeye varup Ḥaḳ Teʿālā'dan ḫiṭāb gele ki ey ḳullarum! Başlaruŋuzı secdeden ḳalduruŋ. Cümlesi ḳaldurduḳda ḳudretden[336] her birinüŋ aġızlarına nūrdan kāselerle şarāb-ı ṭahūrlar gelmiş ola. Ḥaḳ Sübḥānehū[337] buyura ki **[M13a]** ey[338] ḳullarum! Ḥūrīler ellerinden içecek şarāblara ḳanāʿatuŋuz variken şimdi ben kendüm sizi[339] ṣuvarurın ki niʿmetlerüme şükrler idüp ʿaẕametüme nāẕırlar olup ḳorḳmaŋ. Artuḳ şimden ṣoŋra[340] ḫastelik ve ölüm ve ṣorı ve ḥesāb u ʿaẕāb ve ġam u ġuṣṣa ve bu cennetlerden min-baʿd[341] çıḳmaḳ yoḳdur ki taḥḳīḳ ben sizi dār-ı kerāmetümde ḥālā iskān itdürüp dünyāda olan ʿibādāta ve nefsüŋüze[342] ṣabruŋuz sebebiyle bu devletlere vuṣūl bulduŋuz diyü nidā ide[343] ve bir melege emr olına ki ol melegüŋ yetmiş biŋ başı ve her başında yetmiş biŋ aġzı ve her aġzında **[İ10a]** yetmiş biŋ dili ola ki her dilüŋle çaġır nidā eyle[344] ki her kişi şimden ṣoŋra[345] yimede ve içmede ve ẕevḳ ü[346] ṣafāda ve tenaʿʿumda ve[347] feraḥda ve sürūrda olsunlar ki artuḳ[348] civār-ı Raḥmān'da olup ḫüznden, heremden[349] marażdan mevtden kimseye ḫavf **[T10a]** yoḳdur dinile. Pes imdi[350] ol melek böyle nidā idicek her kişi işidüp *El-ḥamdu li'llāhi'lleẕī eẕhebe ʿannā el-ḥazene inne Rabbenā le-ġafūrun şekūr elleẕī eḥallenā dāre'l-maḳāmeti min-faẓlihī lā-yemessünā fīhā naṣābün velā-yemessünā fīhā lüġūb*[351] diyeceklerdür. Daḫı bu cennetlerde cemiʿ-i enbiyā ʿaleyhimü's-selām içün ʿālī

---

334 Allah'ım bizi ondan rızıklandır.
335 cümle ʿibādı: emīn cümle ḳulları İ9b; cümle ḳullar M12b.
336 Teʿālā'dan ḫiṭāb gele ki ey ḳullarum! başlaruŋuzı secdeden ḳalduruŋ. cümlesi ḳaldurduḳda ḳudretden: Teʿālā celle celālehū buyursa gerekdür ki M12b.
337 sübḥānehū: sübḥānehū ve Teʿālā İ9b; Teʿālā M12b.
338 buyura ki ey: buyursa gerekdür ki yā M13a.
339 kendüm sizi: -İ9b.
340 artuḳ şimden ṣoŋra: şimden girü ḳatʿā M13a.
341 min-baʿd: -M13a.
342 ve nefsüŋüze: -T9b, -M13a.
343 vuṣūl bulduŋuz diyü nidā ide: vāṣıllar olduŋuz diyü buyurıla M13a.
344 nidā eyle: -M13a.
345 şimden ṣoŋra: -M13a.
346 ẕevḳ ü: -M13a.
347 tenaʿʿumda ve: -İ10a.
348 artuḳ: şimden girü M13a.
349 heremden: -İ10a.
350 pes imdi: daḫı M13a.
351 Allah'a şükürler olsun Allah hüznü bizden uzaklaştırdı. Allah bağışlayıcı ve şekûrdur.

maḳāmlar ve köşkler ve bāġçeler ve ḥūrīler ve ġılmānlar ve vildānlar ve her birisinüŋ ümmetleriçün daḫı müntehī maḳāmlar vardur ki kābil-i taḳrīr degildür. Daḫı her enbiyānuŋ **[M13b]** maḫṣūṣ nūrdan birer minberleri ve meşāyiḫ u ʿulemā içün ḳonılma nūrdan kürsīler vardur ki vaṣf olınmazdur ve daḫı[352] dünyāda[353] ne varısa elbetde anlaruŋ cennetlerde miṣālleri olup illā birḳaç nesne vardur[354] ki cennetde anlar olmayup birisi gicedür ki cennetde hīç gice olmayup ve dāʾimā dünyāda olan gündüzler anda biriküp ve hem bu cennetlerde[355] ol ḳadar vildān u ġılmān vardur ki ḥad ü ʿad olınmaz.[356] Ġılmān u vildān diyü tāze oġlanlara dinilür ki ḳıyāmetden ṣoŋra cennetlerde müʾminlere ḫiẕmet eyleseler gerekdür.[357] Anlaruŋ daḫı ḥüsnleri ve libāsları vaṣf olınmazlardur ve ol deŋlü melekler var ki ṣıfatların[358] ve ḥesābların ancaḳ Allāh Teʿālā bilür.

RIḌVĀN

Bu Rıḍvān daḫı ādem ṣūretinde bir ġāyetde ulu melek olup cennetüŋ baş żabiṭidür ki götüri[359] cennetde olanlar anuŋ ḥükmi ile maḥkūmlar[360] olup anuŋ daḫı ḥüsninüŋ ve libāsınuŋ ve ḫiẕmetkārlarınuŋ vaṣfı bir vechle mümkin olmayup anuŋ içün daḫı Dārü'n-Naʿīm yemīninde bir müntehī mekān-ı muʿayyendür[361] ki anda sākin olup cennetleri gezmek istedükçe dilerse ayaḳları ile yüriyüp gezer. Dilerse envāʿ-ı cevāhir ile bezenmiş niçe biŋ nūrdan ḳanatları vardur ki her birisinin ṭūl u ʿarżları daḫı[362] mümkin-i taʿbīr[363] degildür. Anlar ile uçup gezer ve Allāh[364]

---

[352] vaṣf olınmazdur ve daḫı: vaṣfı mümkin degildür ve İ10a.
[353] dünyāda: götüri dünyāda M13b.
[354] nesne vardur: nesnelerdür M13b.
[355] vardur ki cennetde anlar olmayup birisi gicedür ki cennetde hīç gice olmayup ve dāʾimā dünyāda olan gündüzler anda biriküp ve hem bu cennetlerde: olmaz gice olmaz ve bişirme ḳuturma ve bevl-i taġavvuṭ ve ḳocamaḳ ve ölmek olmaz ve anda İ10a.
[356] ḥad ü ʿad olınmaz: ḥesābın Allāh Teʿālā bilür İ10; -M13b.
[357] ġılmān u vildān diyü tāze oġlanlara dinilür ki ḳıyāmetden ṣoŋra cennetlerde müʾminlere ḫiẕmet eyleseler gerekdür: bunlar ehl-i cennetüŋ ḥademeleridür İ10a.
[358] ṣıfatların: anlaruŋ daḫı M13b.
[359] götüri: cümle İ10a.
[360] ḥükmi ile maḥkūmlar: ḥükminde İ10a.
[361] mekān-ı muʿayyendür: mekānı var İ10a; mekān-ı muʿayyen vardur ki M13b.
[362] her birisinin ṭūl u ʿarżları daḫı: -İ10a.
[363] taʿbīr: ẕikr M13b.
[364] Allāh: Ḥaḳ M13b.

Teʿālā, Rıḍvān'a[365] daḫı ol ḳadar ḳuvvet ü ḳudret[366] virmişdür ki gerek anuŋ vaṣfın gerek cennetlerinüŋ vaṣfın taṣnīʿ itdügi üzere taḥrīr ide.[367] Lā-yaʿlemu'l-ġaybe illa'llāhi Teʿālā[368] **[T10b] [İ10b]**

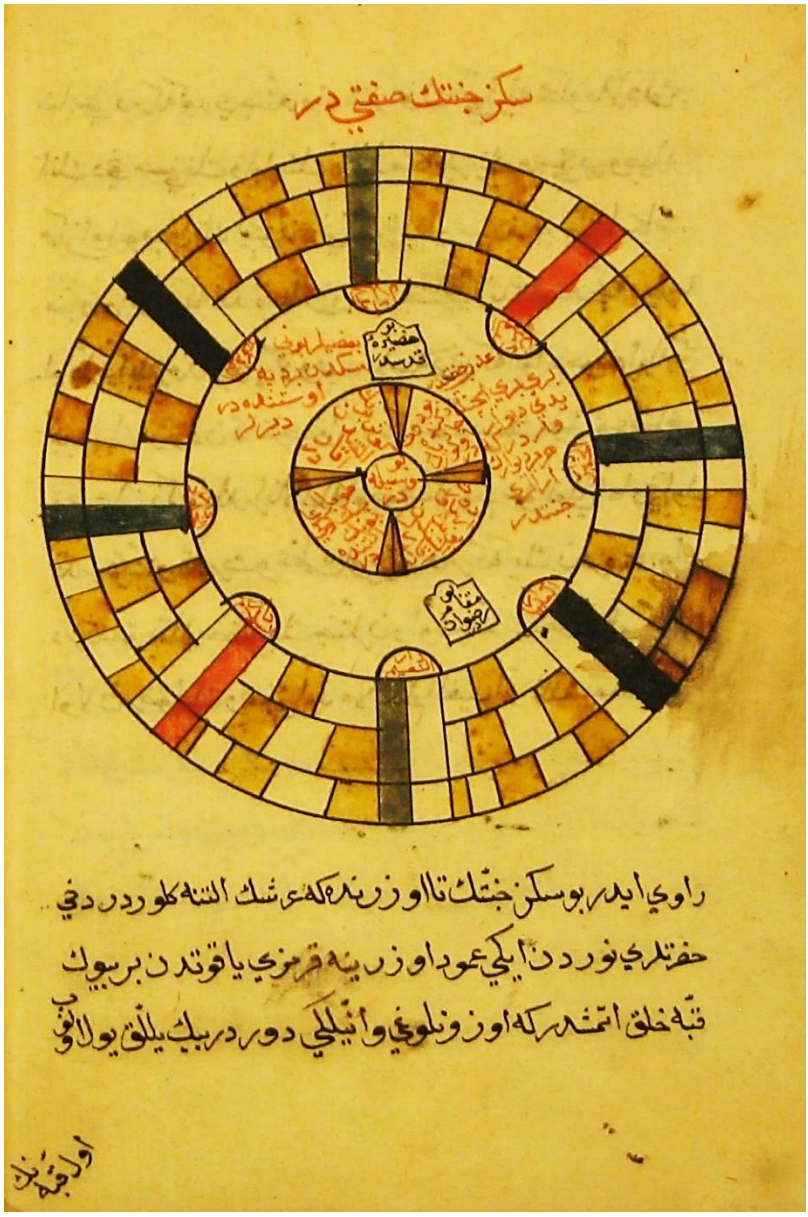
SEKİZ CENNET[369]

Rāvī eydür.[370] Bu Sekiz Cennet'üŋ tā üzerinde ki ʿArş'uŋ altına gelür, Allāh[371] Teʿālā ḥażretleri[372] nūrdan iki ʿamūd[373] üzerine ḳırmızı yāḳūtdan bir büyük **[M14b]** ḳubbe ḫalḳ itmişdür ki uzunluġı ve enligi dört[374] biŋ yıllıḳ yol olup ol[375] ḳubbenüŋ tā üstinde[376] aḳ nūrdan bir ḫorūs ḫalk itmişdür. Ol ḫorūsuŋ daḫı uzunluġı iki yüz biŋ yıllıḳ yol olup ol ḫorūsuŋ minḳārı dürden[377] ve iki ḳırmızı[378] altundan ve iki[379] gözleri ḳırmızı[380] yāḳūtdan ve arḳası zümürrüdden[381] ve ḳuyruġı lüʾlüʾ ü mercāndan ve ḳarnı miskden ve ʿanberden[382] olup daḫı ol ḫorūsuŋ iki yeşil zümürrüdden ḳanatları vardur ki beş vaḳtde ol ḳanatların biribirine[383] ḳaḳup[384] öterdür. Ol zamānlarda yir yüzinde olan cemīʿ-i[385] ḫorūslar daḫı ötüp ve ol ḫorūsuŋ ḳanatlarından götüri[386] cennetlere ol ḳadar misk ü ʿanber ü kāfūr ve dürr ü cevāhir ṣaçılur ki cennetlerde **[T11a] [İ11a]** olan misk ü ʿanber ü kāfūr ve dürr ü cevāhirüŋ birazı daḫı

---

365 Rıḍvān'a: aŋa M13b.
366 ḳudret: ḳudret ü ʿaẓamet M13b.
367 gerek anuŋ vaṣfın gerek cennetlerinüŋ vaṣfın taṣnīʿ itdügi üzere taḥrīr ide: kimüŋ zühresi vardur ki Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ cennetlerin ve ol cennetler ḫāzini olan Rıḍvān'uŋ vaṣfını idebile M14a.
368 "Allah'tan başka [göklerde olsun yerde olsun] hiç kimse gaybı bilemez." (Neml/27: 65).
369 sekiz cennet: -M14a.
370 rāvī eydür: -M14a.
371 Allāh: Ḥaḳ M14a.
372 ḫażretleri: -İ10b.
373 ʿamūd: direk İ10b.
374 dört: döryüz İ10b.
375 ol: ve her İ10b.
376 üstinde: ortasında M14b.
377 dürden: nūrdan İ10b.
378 ḳırmızı: ḳızıl İ10b.
379 iki: -İ10b.
380 ḳırmızı: ḳızıl İ10b.
381 zümürrüdden: yaşıl zümürrüdden M14b.
382 miskden ve ʿanberden: misk ü ʿanberden İ10b.
383 biribirine: -M14b.
384 ḳaḳup: urup İ10b.
385 cemīʿ-i: cümle İ10b.
386 götüri: cümle İ10b.

andan olup ol ḫorūs ötdügi zamānlarda cennetde olan ḥūrīler sevinişüp dirler ki “El-ḥamdu li’llāhi Teʿālā yir yüzinde Ādem oġlanlarından bizüm erlerümüz ʿibādete şurūʿ idecek vaḳtler oldı. Yā Rabbī! Tīz anları bize ulaşdur.” dirler.

[Resim: 3, MN 18b]

FELEK-İ ZUḤAL Kİ

Şimden ṣoŋra aḥvāl-i felegi ẕikr idelüm.[387] Bu feleklere gök taʿbīr olınur ki bu yedinci gök olup Allāh[388] Teʿālā ḥażretleri[389] bunı daḫı nūr-ı ezherden yāḫud yāḳūt-ı aḥmerden ḫalḳ idüp baʿżılar dürden de dimişler ki adı "Ġarībā" olup bu daḫı iki ḳuṭb üzere olup ve maġribden maşrıḳa dönüp ve Felek-i Ṣevābit'den bu[390] çoḳ küçük olup ve devri daḫı cemīʿān yigirmi ṭoḳuz yıl ve beş ay ve altı günde tamām olup ve cümle feleklerüŋ **[M15a]** ikişer ḳapuları vardur ki birerinden aşaġıya[391] inilüp ve birerinden daḫı yuḳaruya çıḳılup ve cümlesi daḫı ber-ā-ber olup dünyā göginüŋ ḳapusı ki adına "Mecerre" dinilür, ṭoġrı Kaʿbe-i Mükerreme'nüŋ üzerine olup bu ḳapulardan dāʾimā melekler inüp ve çıḳup ve gökden inenler andan inüp ve yirden çıḳacaḳlar. Daḫı andan çıḳup bu ḳapularda altundan ve kilīdleri[392] nūrdan ve miftāḫları[393] İsm-i Aʿẓam'dur, oḳınıcaḳ açılur ve her gögüŋ ḳalıŋlıḳları beşer yüz yıllıḳ yol ve aralıḳları daḫı ke-ẕālik ve her gögüŋ birer ulu melek ẓābiti vardur. Yedinci gögüŋ ẓābitinüŋ adı "Refrāʾīl"dür. Baʿżılar ġayrıdur da dimişler. Anlar diledükçe açarlar ve ḳaparlar. Bunda daḫı Zuḥal ve Beyt-i Maʿmūr ve Saḳf-ı Merfūʿ ve Baḥr-ı Mescūr var[394] olup ol deŋlü insān yüzlü melekler ve envāʿ-ı[395] ḥicāblar vardur ki ḥesāb u ḥaddin[396] ancaḳ Allāh Teʿālā[397] bilür.

ZUḤAL

Bu bir yıldızdur ki "Keyvān" u "Behrām" daḫı dinilüp Ḥaḳ Teʿālā[398] bu feleklerde çoḳ dürlü[399] yıldızlar ḫalḳ idüp baʿżısı ṣevābitdür. Yuḳaruda

---

[387] ṣoŋra aḥvāl-i felegi ẕikr idelüm: girü M14b.
[388] Allāh: Ḥaḳ M14b.
[389] ḫażretleri: -İ11a.
[390] bu: -İ11a.
[391] aşaġıya: aşaġa İ11a.
[392] altundan ve kilīdleri: altun ve kilīdi İ11a.
[393] miftāḫları: miftāḫı İ11a.
[394] var: -M15a.
[395] envāʿ-ı: dürlü dürlü M15a.
[396] ḥesāb u ḥaddin: ḥaddin ve vaşfın M15a.
[397] Teʿālā: Teʿālā ḫażretleri M15a.
[398] Teʿālā: Teʿālā ḫażretleri M15a.
[399] çoḳ dürlü: ḳatı çoḳ dürlü dürlü M15a.

ẕikr olınmışdı[400] ve baʿżısı ṭoġar **[T11b]** ve batar ki **[İ11b]** anlar ile daḫı yollarda ihtidā olınur ve baʿżısı daḫı ḳanādīl gibi dünyā göginde muʿallaḳ ṭurur[401] ki anlar ile şeyṭānlar recm olınup baʿżısı daḫı yıldız olmayup birer āteş-i ṭayyārdur ki anlara daḫı yıldız dinilür. Bunlardan hīç birisi bir ḳarāra olmayup kimi ṣāʿiḳa ṣola[402] **[M15b]** dönüp kimi aḳ ve kimi ḳızıl ve kimi raṣāṣī ve kimi aṣfer ve kimi küçük ve kimi büyük olup[403] el-ḥaṣıl bu cümle yıldızlar ki feleklerde vardur, felekler kanādīl gibi olup yıldızlar içlerinde yanan fetāʾīl gibi olupdur. İllā bu yedi[404] yıldızlar ki ḥālā ẕikrlerine mübāşeret olınmışdur.[405] Ol cümleden[406] biri Zuḥal'dür. Bu kevākib öbürlerine[407] beŋzemeyüp ve her biri maḥżā tedbīrāt-ı kevn içün ḫalḳ olınup ve her birinüŋ eger büyüklükleridür ve ger yir yüzinde ve altında olan taṣarrufları ve ḫiẕmetlerinde[408] olan melekler ve cinler[409] ve dīvler ve perīler ve sāʾir maḫlūḳātdur ki ẕikrleri mümkin olmayup ḫāṣṣaten bu Zuḥal içün ḫilḳatinde dimişler ki Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[410] bunı daḫı ol cümleden[411] ḫalḳ idüp lākin[412] büyüklükleri seksener bu yir ḳadar olup esmāʾu'llāhdan "Rezzāḳ" ismine maẓḥar olup eḳālīmden evvelki iḳlīme ḥākim olup yir yüzinde ve altında olanlardan ekin ekmek, ṣular aḳıtmaḳ, maʿdenler terbiye itmek bunuŋ ḫiẕmeti olup daḫı ne ḳadar ḳara ṭaşlar varısa ḳaralığı bundan olup Ādem oġlanlarından daḫı mensūbları reʾīsler[413] ve dizdārlar ve ṭaġlarda olanlar ve köylüler ve ekinciler ve maʿdenciler ve ḳadīmī yirlüler ve cühūdlar ve kāfirler olup güni şenbe ve gicesi çehār-şenbe olup Ḥaḳ Teʿālā bu Zuḥal yıldızın[414] göklerde ḫazīne-dār gibi idüp meṣelā gökler iḳlīmler ve burçlar, şehrler ve dereceler, köyler ve

---

[400] ẕikr olınmışdı: felek-i ṣevābit'de dinildi M15a.
[401] ṭurur: durur İ11b.
[402] ṣāʿiḳa ṣola: ṣaġa kimi ṣola M15a.
[403] olup: olur İ11b.
[404] yıldızlar içlerinde yanan fetāʿīl gibi olupdur. illā bu yedi: bu yıldızlar ki M15b.
[405] ẕikrlerine mübāşeret olınmışdur: ẕikr olınacaḳdur İ11b.
[406] ol cümleden: -M15b.
[407] bu kevākib öbürlerine: bunlar anlara M15b.
[408] ḫiẕmetlerinde: ḥiẕmetlerinde İ11b.
[409] cinler: cinnīler İ11b.
[410] ḫażretleri: -İ11b.
[411] cümleden: cümle ḫalḳ olındugından M15b.
[412] lākin: daḫı M15b.
[413] reʾīsler: deliler M15b.
[414] Ḥaḳ Teʿālā bu zuḥal yıldızın: Ḥaḳ Teʿālā yıldızı İ11b; Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bunı M15b.

daḳīḳalar ve maḥalleler ve ṣābiteler[415] menziller gibi olup bu Zuḥal **[M16a]** ġāyetle naḥsdur ki göklerde iki naḥs[416] yıldız vardur. Biri ekber ve biri daḫı aṣġardur. Ekber bu olup aṣġarı "Mirrīḫ"dür. Baʿżılar daḫı bu yedi yıldızlaruŋ **[İ12a]** her birisiçün birer **[T12a]** insān ṣūretinde meleklerdür, dimişler. Bu Zuḥal içün bir ḳara zengī ṣūretinde başında ḳırmızı sivri[417] külāhı ve egninde[418] aŋa göre libāsı olup dört eli var ki her bir elinde bir nesne ṭutup nūrdan kürsī üzerinde oturup[419] ḳarşusında ḫiẕmetiçün ol ḳadar[420] melekler vardur ki ḥesābın ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażretleri[421] bilür ve ḳalan yıldızlar ki cümle maḫlūḳāt saġışınca olurlar.[422] Her biri bir ādem ṣūretinde olup ve hepsinüŋ[423] ādem oġlanları gibi birer ṣanʿatı vardur[424] dimişler. El-ʿilmu ʿindehū.[425]

BEYTÜ'L-MAʿMŪR

Bu Beyt-i Maʿmūr daḫı bütün ḳırmızı yāḳūtdan bir evdür ki[426] yeşil zümürrüdden iki ḳapusı[427] olup biri maġribe ve biri maşrıḳa açılup içi ṭolu nūrdan ḳandīller aṣılmış olup Ādem ʿaleyhi's-selām ḫalḳ olınmazdan iki biŋ yıl evvel cennetden indirilüp daḫı bu yir üzerinde ḥālā Kaʿbe-i Mükerreme olan ʿarṣa-i muʿaẓẓamanuŋ[428] üzerinde ḳonılup şöyle ki cirmi hemān Kaʿbe-i Şerīf'üŋ[429] ṭıbḳı idi.[430] Ḥażret-i[431] Ādem ʿaleyhi's-selām zamānından Nūḥ ʿaleyhi's-selām ṭūfānına gelince Kaʿbe-i Mükerreme'nüŋ **[M16b]** yirinde ṭurup ve adına Beyt-i Ḥarām dinilüp cemīʿ-i ins ü cin ve melāʾik[432] anı ṭavāf u ziyāret

---

[415] ṣābiteler: ṣāniyeler İ11b.
[416] naḥs: naḫs İ11b.
[417] sivri: -İ12a.
[418] ve egninde: -İ12a.
[419] oturup: otururdur, dimişler M16a.
[420] ḳadar: deŋlü M16a.
[421] Allāh Teʿālā ḥażretleri: Ḥaḳ Teʿālā İ12a.
[422] olurlar: göklerde yıldızlar vardur anlaruŋ daḫı M16a.
[423] ve hepsinüŋ: cümlesinüŋ İ12a; ve her biri M16a.
[424] vardur: işlerlerdür M16a.
[425] el-ʿilmu ʿindehū: lā-yaʿlemu'l-ġaybe illa'llāhi Teʿālā M16a.
[426] evdür ki: ev olup ki M16a.
[427] ḳapusı: mücevher ḳapuları M16a.
[428] Mükerreme olan ʿarṣa-i Muʿaẓẓama'nuŋ: Kaʿbe-i Mükerreme'nüŋ oldıġı yir İ12a.
[429] Şerīf'üŋ: Mükerreme'nüŋ M16a.
[430] Şerīf'üŋ ṭıbḳı idi: şerīf ṭıbḳı olup İ12a.
[431] ḥażret-i: -İ12a.
[432] ins ü cin ve melāʾik: eger meleklerdür ve eger ins ü cindür M16b.

iderlerdi. Ṭūfān-ı Nūḥ'dan[433] muḳaddem Ḥaḳ Teʿālā melāʾikeye[434] emr idüp omzlarına urup götürüp bu göge çıḳarup tamām Kaʿbe-i Mükerreme ber-ā-berinde vażʿ olınup[435] oraya çıḳıcaḳ hem adı tebdīl olınup[436] Beytü'l-Maʿmūr oldı. Hem kendüsi ġāyetle büyük olup ḫālā üç yüz yetmiş biŋ altundan ḳapusı vardur ki[437] her ḳapunuŋ aralıḳları biŋer yıllıḳ yol ve ṭūlleri daḫı ol ḳadar ve ʿarżları beşer yüz yıllıḳ yol olup cemīʿ-i göklerde olan melāʾike-i kirāmuŋ Kaʿbe'leridür ki anuŋ daḫı üsti Kaʿbe-miṣāl siyāh nūrdan örtiyle örtilüp ve ḳapuların[438] cemīʿān perdeler aṣılmış[439] olup her gün ve her gicede yetmişer biŋ melāʾik[440] ṭavāf iderler. **[İ12b]** Bir gelen[441] bir daḫı gelmeyüp ve her ṭavāf **[T12b]** ṣoŋralarında aġlaşaraḳ[442] iftirāḳla cümlesi duʿā[443] idüp dirler ki[444] Yā Rab! Yir yüzinde bu Beyt-i Maʿmūr'uŋ yirinde olan Kaʿbe-i Mükerreme ki ümmet-i Muḥammed'den olup ziyāret ü ṭavāf iden ḳullaruŋı[445] cümle yarlıġa diyü niyāz u ricā idüp vedāʿ iderler ve giderler.[446] [**M17a**] Baʿżılar daḫı eydür.[447] Bu Beytü'l-Maʿmūr'uŋ içinde[448] bir altundan minber ve ṭaşrasında daḫı aḳ gümüşden bir mināre vażʿ olınup her cumʿa günlerinde melekler içinde cemʿ olup cumʿa namāzı kılınup Ḥażret-i Cebrāʾīl ʿa.m.[449] müʾeẕẕinlik ve Mīkāʾīl

---

[433] Nūḥ'dan: Nūḥ ʿaleyhi's-selāmdan İ12a; Ṭūfān olmazdan M16b.
[434] Teʿālā melāʾikeye: ḥażretleri meleklere M16b.
[435] çıḳarup tamām Kaʿbe-i Mükerreme ber-ā-berinde vażʿ olınup: çıḳarmışlardur ki ḫālā daḫı Kaʿbe-i Mükerreme'nüŋ tamām ber-ā-berinde olup M16b.
[436] tebdīl olınup: degişilüp M16b.
[437] ḫālā üç yüz yetmiş biŋ altundan ḳapusı vardur ki: şöyle ki M16b.
[438] ḳapuların: ḳapularında İ12a.
[439] perdeler aṣılmış: perdelüler M16b.
[440] melāʾik: melekler M16b.
[441] gelen: gelen melek M16b.
[442] aġlaşaraḳ: gidecekleri zamānlarda cümlesi aġlaşu aġlaşu M16b.
[443] iftirāḳla cümlesi duʿā: iftirāḳ M16b.
[444] dirler ki: -İ12b.
[445] iden ḳullaruŋı: idenler İ12b.
[446] niyāz u ricā idüp vedāʾ iderler ve giderler: ricā vü niyāz idüp vedāʾ idüp giderler İ12b.
[447] Kaʿbe-i Mükerreme ki ümmet-i Muḥammed'den olup ziyāret ü ṭavāf iden ḳullaruŋı cümle yarlıġa diyü niyāz u ricā idüp vedāʾ iderler ve giderler. Baʿżılar daḫı eydür: daḫı ḫālā ümmet-i Muḥammed ḳulları Kaʿbe olan evüŋi daḫı ḳıyāmete degin bizüm gibi her kimler ṭavāf iderler ise cümlesin yarlıġa dirler. daḫı vādāʿ iderlerdür. ṭavāf budur. baʿżılar daḫı M17a.
[448] içinde: ṣoŋra içinde T12b.
[449] Ḥażret-i Cebrāʾīl ʿa.m.: Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ12b; Ḥażret-i Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām M17a.

ʿa.m.[450] imāmlıḳ idüp baʿde'l-ferağ ʿani'ṣ-ṣalavāt Ḥażret-i Cebrāʾīl ʿa.m.[451] ṣevābın müʾeẕẕinlere ve Mīkāʾīl **[M17b]** ʿa.m.[452] daḫı imāmlara ve ḫaṭīblere[453] ve sāʾir melāʾik[454] daḫı cumʿa namāzın ḳılan müʾminlere bağışlarlar, dimişlerdür.

SAḲF-I MERFŪʿ

Bu Saḳf-ı Merfūʿ daḫı gök miṣālinde bir büyük nesnedür ki Beyt-i Maʿmūr'uŋ üzerinde ṭurup **[T13a] [İ13a]** altı ve üsti ṭolu meleklerdür ki yüksekligi kemā-beyne'l-ʿArşi ve'ṣ-ṣerādur. Ḥaḳ Teʿālā celle şānehū[455] bunda[456] daḫı ḳasem yād idüp "ve'l-Beyti'l-Maʿmūr ve's-Saḳfi'l-Merfūʿ ve'l-Baḥri'l-Mescūr" buyurduḳları bunlardur ki ehli's-semevāti's-sebʿ ḳatlarında ʿArş u Kürsī'den ṣoŋra[457] bunlara ġāyet iʿzāz u ikrām olınup[458] bunlaruŋ ḫilḳatlerinde ol ḳadar ḥükm-i ḫafiyye-i Rabbāniyye vardur ki[459] vaṣf olınmaz.

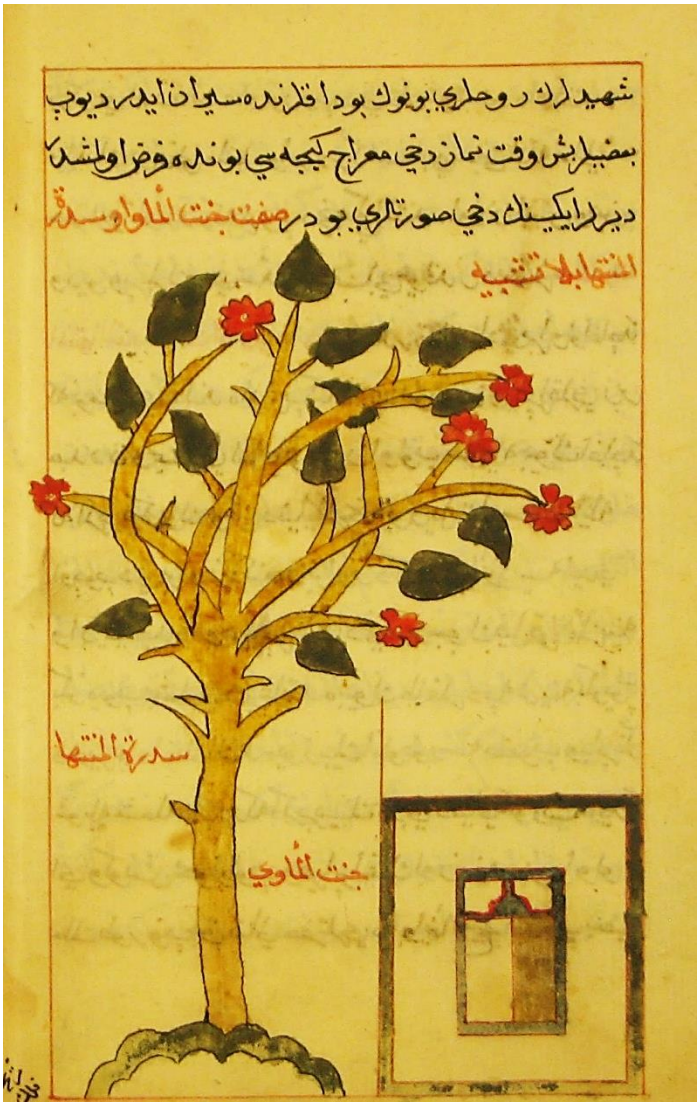
BAḤR-I MESCŪR

Bu daḫı Saḳf-ı Merfūʿ'uŋ üzerinde olup bir[460] ulu deŋizdür ki bir[461] adına daḫı "Baḥr-ı Ḥayvān" dinilüp ṣuyı acı[462] ile ṭatlu ḳarışuḳ olup ġāyetle ġalīẓdür[463] ve derinligi daḫı fevḳa'l-ʿulādan taḥte'ṣ-ṣerāya[464] dek olupdur ki ḳıyāmetde Nefḫa-i Ṣaʿiḳ'den ṣoŋra ol deŋizden ḳırḳ ṣabāḥ yir yüzine menī gibi yaġmurlar yaġar ve ḳıyāmet daḫı andan

---

[450] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ12b; ʿaleyhi's-selām ḥażretleri M17a.
[451] Ḥażret-i Cebrāʾīl ʿa.m.: Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ12b.
[452] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ12b; ḥażretleri M17b.
[453] ve ḫaṭīblere: -İ12b.
[454] melāʾik: melekler M17b.
[455] celle şānehū: ḥażretleri Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'inde M17b.
[456] celle şānehū bunda: İ13a.
[457] ṣoŋra: geçicek M17b.
[458] iʿzāz u ikrām olınup: muʿazzezler olup M17b.
[459] Rabbāniyye vardur ki: Rabbānī var ki İ13a.
[460] olup bir: -İ13a.
[461] deŋizdür ki bir: ulu bir deŋizdür ki İ13a.
[462] acı: -M17b.
[463] ġāyetle ġalīẓdür: ġāyet ġalīẓ İ13a.
[464] taḥte'ṣ-ṣerāya: taḥte'ṣ-ṣerā İ13a.

şoŋra ḳopar ve ol deŋizde insān yüzlü ol ḳadar melā'ik[465] vardur ki ḥesābların ancaḳ Allāh[466] Teʿālā[467] bilür ve ol meleklerüŋ boyları[468]

[Resim: 4, MN 25b]

[465] melā'ik: melekler M17b.
[466] Allāh: Ḥaḳ İ13a.
[467] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M17b.
[468] boyları: cümlesinüŋ boyları M17b.

biŋer yıllıḳ yol olup her birisinüŋ ellerinde birer nūrdan ḫırbalar olup[469] ki **[M18a]** anlaruŋ daḫı uzunluḳları yüzer yıllıḳ yoldur. Daḫı bu Baḥr-ı Mescūr'uŋ üzerinde demürden yetmiş biŋ ḥicāb olup anuŋ üzerinde daḫı gümüşden yetmiş biŋ ḥicāb olup anuŋ üzerinde daḫı altundan yetmiş biŋ ḥicāb olup anuŋ üzerinde daḫı berḳden yetmiş biŋ ḥicāb olup anuŋ üzerinde daḫı nūrdan yetmiş biŋ ḥicāb olup anuŋ üzerinde daḫı ḳırmızı[470] yāḳūtdan yetmiş biŋ ḥicāb vardur ki her ḥicābuŋ ḳalınlıḳları daḫı biŋer yıllıḳ yol ve uzunluḳları daḫı bī-nihāye olup daḫı bu cümle ḥicāblaruŋ üstinde ḳırmızı[471] altundan yetmiş biŋ taġ vardur ki her taġuŋ üzerlerinde yetmişer biŋ gümüşden sancaḳ vardur. Her sancaġuŋ yapraḳları ḳırmızı yāḳūtdan olup cümlesinüŋ üzerlerinde nūrdan ḫaṭla "Lā-ilāhe illa'llāh Muḥammedun resūlü'llah" yazılmış olup her taġuŋ araları ikişer biŋ yıllıḳ yol olup daḫı bu ḥicāblaruŋ[472] **[T13b] [İ13b]** ve taġlaruŋ araları ve üstleri ṭopṭolu melāʾik olup[473] ḥesābın ancaḳ Ḥażret-i Allāh celle celālehū[474] bile. Felek-i Ṣevābit bu cümlenüŋ üzerindedür ki ẕikri[475] yuḳaruda geçmişdür.

FELEK-İ MÜŞTERĪ

Bu altıncı gök olup bunı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[476] aḳ incüden yāḫud altundan ḫalḳ idüp ki adı "Raḳʿā" olup bu daḫı iki ḳuṭb üzerinde olup daḫı maġribden maşrıḳa dönüp ve bu felek daḫı Felek-i Zuḥal'den **[M18b]** çoḳ küçük olup[477] devri on bir yıl ve on ay ve on beş günde tamām olup bunuŋ ẓabiṭinüŋ adı "Semḥāʾīl" baʿżılar daḫı "Kelkāʾīl"dür dimişler. Sidretü'L-Müntehā ki altında Cebrāʾīl Maḳāmı olan Cennetü'l-Meʾvā vardur, bunda olup dimişler ki yuḳaru feleklerden inenler bunda ḳalup ve yirden çıḳanlar daḫı anda nihāyet bulurlar. Daḫı bunda olan meleklerüŋ cümlesi vildān yüzlüler olup daḫı her melegüŋ dürr ü mercānla bezenmiş ikişer ḳanadı vardur ki Ḥaḳ

---

[469] ḫırbalar olup: ḫırba vardur M17b.
[470] ḳırmızı: ḳızıl İ13a.
[471] ḳırmızı: ḳızıl İ13a.
[472] ḥicāblaruŋ: cümle ḥicāblaruŋ M18a.
[473] ṭopṭolu melāʾik olup: ṭolu meleklerdür ki M18a.
[474] Ḥażret-i Allāh celle celālehū: Ḥaḳ Teʿālā İ13b; Allāh Teʿālā ḥażretleri M18a.
[475] ẕikri: -M18a.
[476] ḥażretleri: -İ13b.
[477] küçük olup: küçükdür İ13b.

Teʿālā ḥażretlerinden[478] ḫayālarından cümlesi ḳanatların yüzlerine ḥicāb idüp ḳıyāmete dek tesbīḥ ü tehlīl iderler ki ḥesābların kimse bilmezdür. Tesbīḥ itdüklerince aġızlarından miskler ṣaçılur ki bu felegüŋ içi ṭopṭolu misk olmışdur.

MÜŞTERİ

Bu daḫı bir yıldızdur ki büyüklügi girü Zuḥal deŋlü olup bunı daḫı Ḥaḳ Teʿālā celle şānehū[479] ol cümleden[480] ḫalḳ idüp esmāʾu'llāhdan "ʿAlīm" ismine maẓhar olup eḳālīmden ikinci iḳlīme ḥükm idüp yir yüzinde olanlaruŋ rızḳları bunuŋ terbiyesiyle olup daḫı buŋa mensūb olanlar ḳāḍīler ve ehl-i ʿilmler ve dīn ehlleri ve zühd ü taḳvā ṣāḥibleri ve muḥterem kişiler ve ḫˇāceler olup daḫı bu eflākuŋ ḳāḍīsi ve saʿādetde ekberi olup güni penç-şenbe ve gicesi dü-şenbe olup baʿżılar daḫı başında nūrdan bir tācı **[M19a]** ve egninde aŋa göre libāsı vardur, dimişler.[481] Ādem ṣūretinde bir melekdür **[T14a]** ki nūrdan **[İ14a]** bir kürsī üzerinde oturup ḳarşusında ol ḳadar[482] vildān yüzlü melāʾik[483] var ki ʿadedin[484] ancaḳ Allāh[485] bilür ve daḫı ḥükmi altında ḥadden ziyāde[486] ins ü cin, dīv ü perī var[487] dimişler.

SİDRETÜ'L-MÜNTEHĀ[488]

Bu Sidretü'L-Müntehā[489] daḫı bir ulu aġaçdur[490] ki bu Müşterī göginde olup kendüsi altundan ve yapraḳları zebercedden ve yimişleri laʾl ü yāḳūtdan olup bir[491] büyük aġaçdur ki[492] eger bir yügrük kuş dünyā yıllarınca yüz yıl sürʿatle uçsa bir özdüginden birine daḫı[493]

---

[478] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinden: Rab Teʿālā'dan İ13b.
[479] celle şānehū: -İ13b; ḥażretleri M18b.
[480] cümleden: cümle ḫalḳ olınduġından M18b.
[481] vardur, dimişler: olup M19a.
[482] ḳadar: deŋlü İ14a.
[483] melāʾik: melekler M19a.
[484] ʿadedin: ḥesābın M19a.
[485] Allāh: Ḥaḳ Teʿālā İ14a; Allāh Teʿālā ḥażretleri M19a.
[486] ḥadden ziyāde: olan M19a.
[487] perī var: perīlerüŋ daḫı ḥad ü ḥesābı yoḳdur M19a.
[488] sidretü'l-müntehā: sidretü'l-müntehā ki altında cennetü'l-meʿvā vardur M19a.
[489] bu sidretü'l-müntehā: -T14a, -İ14a.
[490] aġaçdur: aġaç olup M19a.
[491] bir: şöyle M19a.
[492] bir büyük aġaçdur ki: büyükligi İ14a.
[493] birine daḫı: bir özdügine M19a.

varamaya[494] ve her yapraġı ġāyet iri olup[495] yimişleri daḫı yüce[496] ṭaġlar tepelerine beŋzeyüp her budaġınuŋ altında yüz biŋ atlu dursa[497] şıġınup ve yapraḳları şöyle şuʿledārdur ki eger birinüŋ ucı dünyāya görinse[498] ay ve güneş maḥv olup[499] ve her yapraġınuŋ üzerinde[500] birer ulu melek ṭurup Allāh'a[501] tesbīḥ iderler ve[502] baʿżılar eydür.[503] Şehīdlerüŋ rūḥı[504] bunuŋ budaḳlarında[505] seyrān idüp[506] beş vaḳt namāz miʿrāc gicesi[507] bunda farż olınmışdur.[508] Ṣūretleri bu minvāl dinür.[509] Allāhu aʿlem.[510] Üzere bilā-teşbīh ṭarḥ olındı.[511] **[T14b] [İ14b] [M19b]**

FELEK-İ MİRRĪḪ Kİ

Bu beşinci gök olup bunı daḫı Allāh emriyle[512] altundan yā aḳ[513] gümüşden ḫalḳ olınup[514] adı "Ratḳā"dur. Bu daḫı iki ḳuṭb üzere[515] maġribden maşrıḳa dönüp ol bir feleklerden çoḳ küçük olup devri daḫı on bir yıl ve **[M20a]** on ay ve iki günde tamām olup bunuŋ[516] żābiṭinüŋ adı "Kelkāʾīl" olup baʿżılar ġayrı da dimişler. Bunda ol deŋlü ḫūrī yüzlü melekler vardur ki her biri yetmişer lüġat ile tesbīḥ iderler ki ḥesābın ancaḳ[517] Allāh Teʿālā bilür.

---

[494] varamaya: varayın dise idi varımaya idi M19a.
[495] ġāyet iri olup: birer ġāyet büyük fīl ḳulaḳlarına beŋzeyüp M19a.
[496] yüce: ġāyet büyük M19a.
[497] dursa: -İ14a.
[498] görinse: gösterilse İ14a.
[499] ay ve güneş maḥv olup: güneş nūrı maḥv olaydı İ14a.
[500] üzerinde: üstinde İ14a.
[501] Allāh'a: -İ14a.
[502] Allāh'a tesbīḥ iderler ve: Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine dāʾimā tesbīḥ idüp M19a.
[503] eydür: -M19a.
[504] şehīdlerüŋ rūḥı: rūḥ-ı şühedā İ14a.
[505] budaḳlarında: dallarında İ14a.
[506] idüp: ider diyüp baʿżılar daḫı M19a.
[507] Miʿrāc gicesi: leyle-i Miʿrāc'da İ14a.
[508] olınmışdur: olınmışdur dirler ki ikisinüŋ bile M19a.
[509] ṣūretleri bu minvāl dinür: -İ14a.
[510] bu minvāl dinür. Allāhu aʿlem: -M19a.
[511] üzere bilā-teşbīh ṭarḥ olındı: -İ14a; bilā-teşbīh M19a.
[512] Allāh emriyle: -İ14b; Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri M19b.
[513] aḳ: -İ14b.
[514] olınup: idüp M19b.
[515] üzere: üzere olup daḫı M19b.
[516] bunuŋ: -İ14b.
[517] ancaḳ: -İ14b.

MİRRĪḪ

Bu daḫı bir yıldızdur ki büyüklügi bir buçuḳ yir deŋlüdür[518] ve naḥs-ı aṣġardur. Bunı daḫı Ḥaḳ Teʿālā ol cümleyi ḫalḳ itdüginden[519] yaradup[520] daḫı esmāʾu'llāhdan "Ḳahhār" ismine maẓhar olup eḳālīmden üçinci iḳlīme ḥükm idüp yir yüzinde[521] ne ḳadar od ve demür maḳūlesiyle olur şeyʾ[522] varısa[523] cümle bunuŋ ḥükminde olup ve bu eflākuŋ cellādı olup mensūbları[524] begler ve ṣubaşılar ve kan dökiciler varısa bunda ensābı[525] olup güni se-şenbe ve gicesi şenbe olup baʿżılar eydür.[526] Başında nūrdan tācı ve aŋa göre egninde libāsı olup[527] iki ellü bir melek olup[528] bir nūrdan kürsī üzere oturup ṣaġ elinde bir yalıŋ ḳılıç ve ṣol elinde daḫı bir kesük baş ṭutup[529] ḳarşusında ṭuran melāʾik ʿaskerinüŋ[530] ḥesābları olmayup sāʾir insden ve cinden ve dīv ü perīden daḫı ḥükmi altında olanlaruŋ ḥesābları yoḳdur, dimişlerdür.

FELEK-İ ŞEMS Kİ

Bu dördinci gök olup bunı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[531] aḳ gümüşden yā ṣarı tucdan ḫalḳ idüp adı "Erḳalūn" **[M20b]** ḳuṭbı daḫı iki olup bunuŋ devri maşrıḳdan maġribe olup bu daḫı o bir feleklerden çoḳ küçük olup devri daḫı tamām bir yılda olup żābiṭinüŋ[532] adı "Ṣalṣāʾīl" ve içinde olan melāʾik[533] daḫı cümlesi at yüzlülerdür ki[534] her birinüŋ biŋer ḳanatları olup ve her ḳanatlarınuŋ daḫı yetmişer biŋer rīşleri olup[535] ki her rīşlerinüŋ üzerlerinde nūrdan ḫaṭla[536] "Lā-ilāhe illa'llāh **[İ15a]**

---

[518] deŋlüdür: ḳadardur İ14b; deŋlü olup M20a.
[519] cümleyi ḫalḳ itdüginden: cümleden İ14b.
[520] ol cümleyi ḫalḳ itdüginden yaradup: ol birleri ḫalḳ olındugından ḫalk idüp M20a.
[521] yüzinde: yüzinde olanlardan M20a.
[522] maḳūlesiyle olur şeyʿ: maḳūlesi nesne İ14b.
[523] od ve demür maḳūlesiyle olur şeyʿ varısa: odla ve demür ile olurlar ise M20a.
[524] mensūbları: mensūb olanları daḫı ne ḳadar M20a.
[525] varısa bunda ensābı: -İ14b; var ise anlar olup M20a.
[526] eydür: daḫı M20a.
[527] olup: -İ14b.
[528] melek olup: melekdür ki M20a.
[529] ṭutup: ve İ14b.
[530] melāʾik ʿaskerinüŋ: meleklerüŋ İ14b.
[531] ḫażretleri: -İ14b.
[532] żābiṭinüŋ: bunuŋ żābiṭinüŋ M20b.
[533] melāʾik: melekler M20b.
[534] yüzlülerdür ki: yüzlüler olup İ14b, M20b.
[535] olup: -İ14b.
[536] nūrdan ḫaṭla: nūr ile M20b.

Muḥammedun Resūlu'llāh"[537] yazılmış olup daḫı **[T15a]** her birinüŋ yetmişer başı ve her başlarında yetmişer yüzi ve her yüzinde yetmişer aġzı ve her aġızlarında yetmişer dilleri vardur[538] ve her dilleri yetmişer lüġatle tesbīḥ idüp ṣavtları raʿd-ı ḳāṣıfdan[539] daḫı ziyādedür.

ŞEMS[540]

Bu daḫı bir yıldızdur ki adına Neyyir-i Aʿẓam ve Sulṭānü'l-Encüm dinilüp büyüklügi yüz altmış yir ḳadar olup ve gāh saʿd ve gāh naḥs olur ve bunı daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[541] ol birilerini ḫalḳ itdüginden[542] ḫalḳ idüp esmāʾu'llāhdan "Muḥyī"[543] ismine maẓhar olup eḳālīmden dördinci iḳlīme ḥükm idüp yir yüzinde[544] ʿizz ü ḥükūmet ve tedbīr ü ḥikmet ṣāḥibleri[545] bunuŋ ḥükminde olup ʿulvīde ve süflīde olanlardan bunuŋ teʾsīri ile olan hīçbir kevkeb ile olmayup şöyle ki zevāle dek her nesne bunuŋ ḳuvvetiyle artup ve zevālden ṣoŋra bunuŋ żaʿfı ile eksilüp el-ḥāṣıl cemīʿ-i eşyāda taṣarrufāt-ı kāmile ṣāḥibesi **[M21a]** olup gāhī buŋa küsūf vāḳıʿ olur. Az zamānda ṭutılup daḫı feleklerüŋ pādişāhı olmaġla buŋa[546] mensūb olanlar pādişāhlar ve ʿālī-neseblüler olup güni yek-şenbe ve gicesi penç-şenbe olup baʿżılar daḫı insān yüzlü bir melekdür ki nūrından aşlā yüzine baḳılmaḳ veyā şekli teşḫīṣ olınmaḳ mümkin degildür, diyüp ẓāhir[547] żiyāsı dördinci gökden bu ḳadar gökleri geçüp yir yüzinde daḫı böyle olıcaḳ maʿlūm oldı ki mümkinü't-tavṣīf degildür[548] ve ḳarşusında daḫı ḥükmi altında ol ḳadar melāʾik[549] ʿaskeri vardur ki ḥesābın ancaḳ Ḥaḳ Teʿālā[550] bilür ki ins ü cinden ve dīv ü perīden daḫı ġāyet çoḳdur.[551]

---

[537] Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed onun elçisidir.
[538] vardur: olup M20b.
[539] ḳāṣıfdan: ṣāʿiḳdan İ15a.
[540] şems: şems bu daḫı M20b.
[541] ḥażretleri: -İ15a.
[542] itdüginden: olınduġından M20b.
[543] muḥyī: Yaḥyā İ15a.
[544] yüzinde: yüzinde olanlardan M20b.
[545] ṣāḥibleri: -M20b.
[546] buŋa: -M20b.
[547] ẓāhir: -İ15a.
[548] mümkinü't-tavṣīf degildür: mümkin-i vaṣf olınmaya M21a.
[549] melāʾik: melek M21a.
[550] Ḥaḳ Teʿālā: Allāh Teʿālā ḥażretleri M21a.
[551] daḫı ġāyet çoḳdur: olanlaruŋ daḫı ḥesābını yine Alāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M21a.

FELEK-İ ZÜHRE Kİ

Bu üçinci gök olup bunı daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[552] ṣarı yāḳūtdan yāḫud demürden ḫalḳ idüp adı “Māʿūn”dur. Ḳutbı daḫı iki olup ve maġribden maşrıḳa dönüp ve o bir feleklerden çoḳ ḳüçük olup ve bunuŋ daḫı devri tamām bir yılda olup ẓābiṭinüŋ adı “Saʿdāʾīl” **[T15b] [İ15b]** olup bunda daḫı aḳ baba ḳuşı[553] yüzlü melāʾik[554] vardur ki ḥesāb olınmaz[555] ve her melegüŋ ḳanadlarınuŋ levni yeşil ve ḳırmızı ve ṣarı ḳarışuk nūrdan olup her birinüŋ yetmişer biŋ başı ve her başlarında yetmişer biŋ aġızları ve her aġızlarında yetmişer biŋ dilleri vardur ki[556] her dilleriyle yetmişer lüġat söyleyüp her biri dāʾimā Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine tesbīḥ ü tehlīl iderlerdür.

ZÜHRE

Bu daḫı **[M21b]** bir yıldızdur ki büyüklügi yirüŋ otuz bölüginde bir bölügi ḳadar olup ve saʿd-ı aṣġar olup bunı daḫı Ḥaḳ Teʿālā[557] o birleri ḫalḳ olınduġından[558] ḫalḳ idüp daḫı esmāʾu’llāhdan “Muṣavvir” ismine maẓhar olup eḳālīmden daḫı beşinci iḳlīme ḥüḳm idüp yir yüzinde olanlardan[559] ʿavratlar ve çalḳular ve ḥuliy ḳısmları ve[560] ṭıybler ve naḳş ve çiçekler bunuŋ ḥükminde olup mensūb olanlar ḫātūnlar ve ḫādimler ve yalıŋ yüzlüler ve ṭarab ehlleri ve cemīʿ-i ehvāʾ ehlleri olup ve bu feleklerüŋ ḫādimi olup güni āẕīne ve gicesi se-şenbe olup baʿżılar başında siyāh nūrdan ṣaçı ve ʿavratlar gibi nūrdan ṭaḳyesi ve żenāna münāsib egninde libāsı olup elinde bir yeşil çeng ṭutup çalar bir melekdür ki ḳarşusında daḫı hezār kendü gibi melāʾik[561] olup müʾellif-i faḳīr bildi ki eṭrāfında ellerinde yeşil küçük çengler ṭutup çalarlar. Ṣaġīr ḳızcaġızları şeklinde kendüye beŋzer ol deŋlü melāʾik[562] vardur

---

[552] ḥażretleri: -İ15a.
[553] aḳ baba ḳuşı: aḳ deŋlü ol baba T15b.
[554] aḳ baba ḳuşı yüzlü melāʾik: ol deŋlü aḳ baba yüzlü melekler M21a.
[555] ḥesāb olınmaz: ḥesābların Allāh Teʿālā ḥażretleri bilüp M21a.
[556] vardur ki: olup İ15a.
[557] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M21b.
[558] olınduġından: itdüginden İ15a.
[559] olanlardan: -İ15b.
[560] ḥuliy ḳısımları ve: -İ15b.
[561] melāʾik: melekler İ15b, M21b.
[562] melāʾik: melekler İ15b, M21b.

ki ḥesābın Allāh Teʿālā[563] bilüp daḫı insden[564] ve cinden ve dīv ü perīden ḥükmi altında olanlaruŋ daḫı ḥesābı yoḳdur ki baʿżılar daḫı bu Zühre içün insden olup dirler[565] ʿavrat iken Hārūt u Mārūt vaḳʿasında mesḫ olup yıldız olmışdur. Daḫı ol gökde durur ki[566] ḳışşası maʿlūmdur.[567]

FELEK-İ ʿUṬARİD Kİ

Bu ikinci gök olup bunı Ḥaḳ Teʿālā[568] ḳızıl yāḳūt yā aḳ mermerden ḫalḳ idüp adı "Ḳaydum" ve ḳutbı daḫı iki **[M22a]** olup o bir feleklerden bu çoḳ küçük **[T16a]** olup devri **[İ16a]** daḫı tamām bir yılda olup ẕābiṭinüŋ adı Mīḫāʾīl ve melekleri daḫı cemīʿān ʿanḳā ṣūretlüler olup bunda daḫı ol ḳadar ulu melāʾik[569] vardur ki ḥesābların ancaḳ Allāh Teʿālā[570] bilür.

ʿUṬARİD

Bu daḫı bir yıldızdur ki büyüklügi Zühre ḳadar olup ve gāh saʿd ve gāh naḥs olur. Bunı daḫı Ḥaḳ celle celālehū[571] ol birileri ḫalḳ olınduġından[572] ḫalḳ idüp esmāʾu'llāhdan "Bārīʾ" ismine maẓhar olup eḳālīmden altıncı iḳlīme ḥükm idüp yir yüzinde olanlardan ehl-i ʿilmler ve cemīʿ-i ṣanāyiʿ ehlleri[573] bunuŋ ḥükminde olup mensūbātı vüzerā ve erbāb-ı dīvan ve kitāb ve muḥāsibler ve eṭfāl[574] ve māl ṣāḥibleri ve bāzergānlar olup ve bu feleklerüŋ yazıcısı olup güni çehār-şenbe ve gicesi yek-şenbe olup baʿżılar daḫı bunuŋçün insān ṣūretinde bir melekdür, dirler.[575] Bir elinde nūrdan ḳalem ve bir elinde daḫı yine[576]

---

[563] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M21b.
[564] insden: insāndan İ15b.
[565] dirler: bir M21b.
[566] ol gökde durur ki: daḫı gökde ḳonılmışdur dimişler ki M21b.
[567] ki baʿżılar daḫı bu zühre içün insden olup dirler ʿavrat iken Ḥārūt u Mārūt vaḳʿasında mesḫ olup yıldız olmışdur. daḫı ol gökde durur ki ḳışşası maʿlūmdur: -İ15a.
[568] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M21b.
[569] melāʾik: melekler İ16a, M22a.
[570] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M22a.
[571] celle celālehū: Teʿālā İ16a; Teʿālā ḥażretleri M22a.
[572] olınduġından: itdüginden İ16a.
[573] ṣanāyiʿ ehlleri: ehl-i ṣanāyiʿ İ16a.
[574] mensūbātı vüzerā ve erbāb-ı dīvan ve kitāb ve muḥāsibler ve eṭfāl: mensūb olanları daḫı vezīrler ve dīvān ehlleri ve kātibler ve muḥāsibler ve oġlancuḳlar M22a.
[575] dirler: ki M22a.
[576] daḫı yine: ke-ẕālik İ16a, daḫı M22a.

nūrdan beyāż kāġıẕ olup[577] bir nūrdan Kürsī üstinde oturup[578] ḳarşusında ol ḳadar melekler vardur ki ḥesābların Ḥaḳ Teʿālā bile.[579] Daḫı insden ve cinden ve dīv ü perīden ḥükmi altında olanlaruŋ ḫod ḥesābı yoḳdur.[580]

FELEK-İ ḲAMER'DÜR KİM

Bu evvelki gök olup dünyā gögidür. Bunı Ḥaḳ Teʿālā[581] yeşil zebercedden ḫalḳ idüp baʿżılar eydür[582] ġayrıdandur.[583] Adı "Refīʿā" olup iki ḳuṭb üzere devr idüp[584] o bir feleklerden bu daḫı[585] çoḳ **[M22b]** küçük olup ve devri daḫı yigirmi yedi günde tamām olup bunuŋ żābiṭinüŋ adına İsmāʿīl dinilüp[586] melekleri daḫı cümlesi baḳar başlular olup ve Ḥażret-i[587] ʿAzrāʾīl ʿa.m.[588] daḫı bunda olup ve[589] ol ḳadar melekler vardur ki ḫāṣṣaten[590] ʿAzrāʾīl ʿa.m.[591] ḫiẕmetinde olanlar[592] ḥadden bīrūndur.[593]

ḲAMER[594]

Bu daḫı bir yıldızdur ki[595] büyüklügi yirüŋ ḳırḳ bölüginde bir bölügi ḳadar olup bunı da Ḥaḳ Teʿālā ol birileri ḫalḳ olınduġından[596] ḫalḳ idüp ve bu ṣūretde keṣīf **[İ16b]** ü muẕlim iki yüzlü bir āyīne **[T16b]** gibi olup bir yüzi şemse muḳābil ve bir yüzi daḫı berre[597] muḳābil olup ki

---

[577] olup: ṭutup M22a.
[578] oturup: otururdur diyüp M22a.
[579] Ḥaḳ Teʿālā bile: Yaradan bilür İ16a; Allāh Teʿālā ḥażretleri bilüp M22a.
[580] ḫod ḥesābı yoḳdur: bī-ḥesābdur İ16a.
[581] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M22a.
[582] eydür: daḫı M22a.
[583] ġayrıdandur: ġayrıdandur dimişler M22a.
[584] iki ḳuṭb üzere devr idüp: ḳutbı da daḫı iki olup M22a.
[585] bu daḫı: -İ16a.
[586] dinilüp: olup İ16a.
[587] ḥażret-i: -İ16a.
[588] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ16a; -M22b.
[589] ve: daḫı bunda daḫı M22b.
[590] ḫāṣṣaten: ḫuṣūṣan İ16a.
[591] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ16a; -M22b.
[592] olanlar: -İ16a.
[593] ḥadden bīrūndur: ḥesābların ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M22b.
[594] ḳamer: -İ16a.
[595] bir yıldızdur ki: -M22b.
[596] olınduġından: itdüginden İ16a.
[597] berre: yire İ16b.

berden[598] yaŋa olan[599] yüzinde kelefi vardur ki Cebrāʾīl ʿa.m.[600] üç kerre ḳanadı ile çalmışdur ki görinür ḳışşası maʿlūmedür. Bunuŋ kendü ẕātında nūrı olmayup belki bu[601] nūrı şemsden istifāde idüp daḫı her[602] ḳaçan şemse yaḳın olsa nūrı gidüp ve ırаḳ olsa nūrlanup daḫı buŋa aḥyānen[603] ḫusūf vāḳıʿ olur ve[604] bunuŋçün maḫṣūṣ yigirmi sekiz menzil vardur ki her gice bir menzilde ḳarār idüp ve gāh daḫı naḥs olup ve gāh daḫı saʿd olup esmāʾullahdan "Ḫallāḳ" ismine maẓhar olup ve eḳālīmden yedinci iḳlīme ḥüḳm idüp yir yüzinde olanlardan bunuŋ ḥükminde olmaduḳ nesne yoḳdur.[605] Belki yir altında olanlaruŋ daḫı ekṣerine ḥükm idüp ve bu feleklerüŋ **[M23a]** vezīri olup daḫı güni düşenbe ve gicesi āẕīne olup baʿżılar daḫı insān ṣuretinde bir melekdür dirler.[606] Degirmi yüzlü ve siyāh ḳaşlu ve ḳara gözlü olup ḥükmi altında ol deŋlü melāʾik[607] vardur ki ḥesāb u kitāb[608] olmaz.[609] Daḫı ins ü cin ve dīv ü perīden olanlaruŋ ḥad ü ḥesābı[610] yoḳdur, dimişler.

FELEK-İ NĀR Kİ

Bu, ḥaḳīḳatde felek olmayup lākin cihet-i ʿulüvde olduġından ötüri felek dinilüp bu daḫı bir cism-i basīṭdür ki Ḥaḳ Teʿālā bunı daḫı o birleri ḫalḳ olınduġından ḫalḳ idüp bir adına daḫı Ḳüre-i Nār dinilür ki bu nāruŋ duḫānı olmayup ve ṭabīʿatı daḫı ḥār-ı yābis ve ḫafīf ü elṭaf ve bīlevn ü neşşāf u münīr ü muḥriḳ ü ṣāfī vü şeffāf olup baʿżılar ṣāʿiḳayı bundandur, dirler. Ẕikri[611] aşaġıda gelse gerekdür.[612] Bunuŋ merkezi ʿālī olup daḫı bununla çigler bişüp ve çoḳ nefʿi olup[613] żararı daḫı olup

---

[598] berden: yirden İ16b.
[599] olan: -M22b.
[600] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ16b; M22b.
[601] belki bu: -İ16b.
[602] daḫı her: -İ16b.
[603] aḥyānen: baʿżen İ16b.
[604] vāḳıʿ olur ve: idüp ki yaʿnī ṭutulurdur dimişler ki M22b.
[605] yoḳdur: olmayup M22b.
[606] dirler: ki M23a.
[607] melāʾik: melekler M23a.
[608] u kitāb: -İ16b.
[609] ḥesāb u kitāb olmaz: ḥesābın ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażretleri bilüp M23a.
[610] ḥad ü ḥesābı: ḥesābları M23a.
[611] ẕikri: -M23a.
[612] gelse gerekdür: gelüpdür İ16b.
[613] çoḳ nefʿi olup: nefʿi çoḳ baʿżen İ16b.

ve bunuŋ üstinde[614] ḳardan üç ḥicāb olup ve anuŋ üzerinde birbiri üzerlerinde[615] yedi deŋiz olup büyüklükleri **[İ17a]** vaṣf olınmaz ve bu[616] her deŋizüŋ üzerlerinde ol ḳadar melāʾik[617] vardur ki ḥesābların ancaḳ Ḥaḳ Teʿālā[618] bilür.[619] **[T17a]** Daḫı bunlaruŋ üzerinde daḫı biri biri üzere[620] yedi ḳat ḥicāblar vardur. Her bir ḥicābuŋ ḳalıŋlıġı vaṣf olınmayup anlaruŋ daḫı araları ṭolu melāʾik[621] olup[622] ve reʾīslerinüŋ adına "Ḥafīẓ" dinilüp[623] ve ol ḥicāblarda ol ḳadar yıldızlar var ki ḥesāb **[M23b]** olınmaz[624] ve[625] dāʾimā[626] şeyṭānlar anlarıla recm[627] olınup daḫı anlaruŋ üstinde bir ḥicāb var ki ġāyetle ḳalıŋ olup ve anuŋ[628] içi ṭopṭolu[629] melāʾik[630] olup[631] her birisi Allāh[632] Teʿālā'ya envāʿ-ı niyāzla tesbīḥ iderler[633] ki anuŋ üsti Felek-i Ḳamer'dür, dinilür.[634]

FELEK-İ HEVĀ Kİ

Bu daḫı küre-i hevā olup Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[635] bunı da ol birleri ḫalḳ olınduġından ḫalḳ idüp ve felek dinildügi daḫı girü ʿulviyyetinden ötüri olup bu bir cirm-i basīṭdür ki raṭb u ḥār ve laṭīf ü ṣāfī ve bī-ṣıḳl ü bī-elvān olup bunuŋ merkezi nāruŋ merkezinden ednā olınup ve ḥaḳīḳatde bunlar yir ile gök aralarında birer ulu deryālar gibidür ki cümle ḥayvānātuŋ nefesleri bundan olup şöyle ki hevā olmayaydı aṣlā yir yüzinde cānlular olmayup ve bunuŋ üstinde ol ḳadar dürlü dürlü

---

614 üstinde: üzerinde İ16b.
615 üzerlerinde: üstinde İ16b.
616 bu: -İ17a.
617 melāʾik: melekler M23a.
618 Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M23a.
619 ḫesābların ancaḳ Ḥaḳ Teʿālā bilür: bī-ḥesābdur İ17a.
620 üzere: üstinde İ17a.
621 melāʾik: melekler M23a.
622 olup: -İ17a.
623 dinilüp: olup İ17a.
624 ḫesāb olınmaz: ḫesābların Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M23b.
625 ḫesāb olınmaz ve: bī-ḥesāb olup İ17a.
626 dāʾimā: -M23b.
627 recm: raḥm M23b.
628 ve anuŋ: -İ17a.
629 ṭopṭolu: ṭolu İ17a, M23b.
630 melāʾik: melekler M23b.
631 olup: -İ17a.
632 Allāh: Ḥaḳ İ17a, M23b.
633 envāʿ-ı niyāzla tesbīḥ iderler: dürlü dürlü tesbīḫler iderlerdür M23b.
634 dinilür: -M23b.
635 ḥażretleri: -İ17a.

ḥicāblar ve ulu ulu melekler vardur ki cümlesinüŋ ḥesābların ve ṭūllerin ve ʿarzların[636] Allāh Teʿālā ḥażretleri[637] bilüp ol cümle melekler Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine[638] envāʿ-ı[639] tesbīḥler ve tehlīller iderler ki ḥad ü[640] ḥesābların muṭlaḳ[641] Allāh Teʿālā[642] bilür.

FELEK-İ MĀʾ Kİ

Bu daḫı Küre-i Māʾ[643] olup[644] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[645] bunı da ol birileri ḫalḳ olınduġından ḫalḳ idüp bu daḫı bir cirm-i basīṭdür ki ṭabīʿatı raṭb u bārid ve ṣaḳīl ü ṣāfī ve şeffāf u seyyāl ve bī-levn ü bī-ṭaʿm olup ki levni ḳabınuŋ levni ve ṭaʿmı daḫı ne ile mezc olursa anuŋ ṭaʿmı olup **[M24a]** bunuŋ da merkezi hevā merkezinden ednā olup ve bu daḫı bir ulu deryādur ki yir ile gök ortasında **[İ17b]** ṭurup ve Ḥażret-i[646] Nūḥ ʿaleyhi's-selām ṭūfānı bundan olup daḫı bunuŋ içinde ol deŋlü[647] deŋiz ḥayvānları vardur ki ḥesābların Ḥaḳ **[T17b]** Teʿālā celle celālehū bile.[648] Eger bu deŋiz olmayaydı güneşüŋ issisi yir yüzini yaḳup bunuŋ daḫı üstinde daḫı ol ḳadar ḥicāblar ve her birinüŋ aralarında ulu melekler vardur ki her birinüŋ daḫı ḥesābların Allāh Teʿālā bilüp[649] dāʾimā işleri tesbīḥ ü tehlīldür.[650]

MELEKLER

Bu melekleri daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[651] ol cevherüŋ ervāḥ olanlarından ḫalḳ idüp[652] bunlar da bir alay ervāḥ-ı nūrāniyyedür ki her

---

[636] ṭūllerin ve ʿarzların: büyükliklerin İ17a.
[637] ḥażretleri: -İ17a.
[638] ḥażretlerine: -İ17a.
[639] envāʿ-ı: dürlü dürlü M23b.
[640] ḥad ü: -İ17a.
[641] ḥesābların muṭlaḳ: ḥesābın daḫı girü M23b.
[642] Allāh Teʿālā: Yaradan İ17a.
[643] māʿ: māh T17a.
[644] olup: -dur ki İ17a.
[645] ḥażretleri: -İ17a.
[646] Ḥażret-i: -İ17b.
[647] deŋlü: ḳadar İ17b.
[648] Ḥaḳ Teʿālā celle celālehū bile: celle ve ʿalā İ17b; Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M24a.
[649] Allāh Teʿālā bilüp: Yaradan bilür İ17b.
[650] işleri tesbīḥ ü tehlīldür: itdükleri tesbīḥlerin ve tehlīllerin daḫı yine Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bilürdür M24a.
[651] ḥażretleri: -İ17b.
[652] ḫalḳ idüp: yaradup İ17b.

biri birer ḫilḳatde ve birer ṣūretde ve birer ḫiẕmetde olup dimişler ki ol deŋlü melāʾik vardur ki[653] ẕerrāt-ı ʿālemden bir ẕerre yoḳdur ki anuŋçün bir melek ḫalḳ olınmamış ola ve bu cümle daḫı ẕükūretden ve ünūṯetden ve ṭoġmaḳdan[654] ve ṭoġurmaḳdan[655] ve eklden ve şürbden[656] ve cemīʿ-i ʿayb olanlardan müberrālar olup ve eşkāl-i muḫtelifede eller ve ayaḳlar ve ḳanatlar ṣāḥibleri olup ve yiyüp içdükleri dāʾimā[657] tesbīḥ ü tehlīl ve giyüp ḳuşanduḳları cemīʿān nūrdan olup[658] kimi ḳāʾim ve kimi ḳāʿid ve kimi rākiʿ ve kimi sācid olup bunlaruŋ cümle ʿaḳlı ve fehmi ve ʿilmi ve nuṭḳı muḳarrerdür.[659] Bunlar ile ʿArş u Kürs ve yedi ḳat yirler ve yedi ḳat gökler tā ṣerāya inince ṭopṭoludur.[660] Dimişler ki evvel bunlar benī **[M24b]** Ādem ile ḳarışup ve her kime olursa görinürler idiler. Ḥālā görinmez oldılar. Daḫı göklerde melāʾik[661] deŋizi vardur ki Resūl ʿaleyhi's-selām[662] eydür. Miʿrāc gicesi[663] gökde melāʾik[664] deryāsı gördüm ki aḳar. Cebrāʾīl'e sordum ki bunlar nedür?[665] Didi ki Ḥaḳ Teʿālā ḫażretleri[666] bir yıldız ḫalḳ eylemişdür[667] ki yüz biŋ yılda bir kerre toġar. Ben ḫalḳ olalıdan berü ol yıldızı[668] yüz biŋ kerre gördüm.[669] Ol zamāndan[670] berü görürin ki bunlar[671] böyle aḳup ne evveli ne yire gitdügin ve ne āḫiri nereden geldügin[672] kimesne bilmez Allāh

---

653 melāʾik vardur ki: çoḳdur ki ḫa Teʿālā M24a.
654 ve ṭoġmaḳdan: -İ17b.
655 ve ṭoġurmaḳdan: -M24a.
656 şürbden: şarābdan M24a.
657 dāʾimā: -İ17b.
658 olup: libāslar olup M24a.
659 muḳarrerdür: olup daḫı M24a.
660 inince ṭopṭoludur: varınca ṭolu olup M24a.
661 melāʾik: bunlaruŋ M24b.
662 ʿaleyhi's-selām: ʿaleyhi's-ṣalātu ve's-selām İ17b.
663 eydür. Miʿrāc gicesi: buyurur. leyle-i Miʿrācda İ17b.
664 melāʾik: melek M24b.
665 Cebrāʾīl'e sordum ki bunlar nedür: yā ḳarındaşum Cebrāʾīl bu nedir İ17b.
666 ḫażretleri: -İ17b.
667 ḫalḳ eylemişdür: yaratmışdur İ17b.
668 ol yıldızı: -İ17b.
669 gördüm: ṭoġdugın gördüm İ17b.
670 zamāndan: vaḳtden M24b.
671 bunlar: bu deŋizler İ17b.
672 ne evveli ne yire gitdügin ve ne āḫiri nereden geldügin: evveli nereden geldigin āḫirin ne ṭarafa gitdigin İ17b.

Teʿālā’dan ġayrı ve[673] daḫı bunlaruŋ ġāyet büyükleri dört ulu[674] muḳarreb **[İ18a]** meleklerdür ki biri[675] İsrāfīl ʿa.m. ve biri[676] Mīkāʾīl ʿa.m. ve biri[677] Cebrāʾīl ʿa.m. ve biri[678] ʿAzrāʾīl ʿa.m.[679] olupdur ki **[T18a]** yuḳaruda icmālen ẕikr olınmışdur.[680]

İSRĀFĪL[681]

Bu İsrāfīl[682] ʿArş altında olup[683] bir ulu melekdür ki başı ʿArş’dan yuḳaruda ve ayaḳları ṣerāda olup dört ḳanadı vardur ki biri maġribde ve biri maşrıḳda ve ikisin daḫı yüzine ḥicāb itmişdür. Dimişler ki bu İsrāfīl[684] şöyle ulu ʿaẕīm[685] melekdür ki eger cemīʿ-i[686] dünyāda olan şuları ve deŋizleri Nūḥ Ṭūfānı’yla bile cemʿ idüp daḫı anuŋ başına dökse[687] henüz alnına inmeyüp daḫı gökden inen cemīʿ-i kitāblar anuŋ alnında yazılu olup henüz cümlesi bir satır olmamışdur ki Ḥaḳ Teʿālā ḫażretleri[688] Ādem ʿa.m. ḫażretine[689] secde idüŋ diyü melāʾikeye[690] emr itdüginde[691] evvel[692] secde iden İsrāfīl olup[693] Ḥaḳ Teʿālā ḫażretleri[694] aŋa nefḫ-i rūḥı[695] ışmarlayup her ne ki[696] cānlu **[M25a]** ḳısmından ḫalḳ

---

[673] ve ne āḫiri nereden geldügin kimesne bilmez Allāh Teʿālā’dan ġayrı ve: kimesne bilmez ve ne āḫiri nereden gelürdür Allāh Teʿālā ḫażretlerinden ġayrı bilmezdür didi, dir. M24b.
[674] ulu: olup M24b.
[675] biri: -İ18a.
[676] ʿa.m. ve biri: -İ18a; ve birisi M24b.
[677] ʿa.m. ve biri: -İ18a; ve birisi M24b.
[678] ʿa.m. ve biri: ve İ18a; ve birisi M24b.
[679] Cebrāʾīl ʿa.m. ve biri ʿAzrāʾīl ʿa.m.: Cebrāʾīl ve biri ʿAzrāʾīl ʿaleyhimā’s-selām; ʿAzrāʾīl M24b.
[680] ẕikr olınmışdur: ẕikrleri geçmişdür M24b.
[681] İsrāfīl: İsrāfīl ʿa.m. İ18a.
[682] İsrāfīl: İsrāfīl ʿaleyhi’s-selām İ18a.
[683] olup: -İ18a.
[684] İsrāfīl: İsrāfīl ʿaleyhi’s-selām İ18a.
[685] ʿaẕīm: -M24b.
[686] eger cemīʿ-i: -İ18a.
[687] şuları ve deŋizleri Nūḥ Ṭūfānı’yla bile cemʿ idüp daḫı anuŋ başına dökse: deryāları ve deŋizleri mübārek başından aşaġı dökülse İ18a.
[688] ḫażretleri: -İ18a.
[689] ʿa.m. ḫażretine: ʿaleyhi’s-selāma İ18a; -M24b.
[690] melāʾikeye: meleklere İ18a; M24b.
[691] itdüginde: idince İ18a.
[692] evvel: ibtidā İ18a.
[693] İsrāfīl olup: ol olmışdur ki M24b.
[694] ḫażretleri: -İ18a.
[695] rūḥı: ervāḥ M24b.
[696] ki: ḳadar İ18a.

olursa cümlesine Allāh Teʿālā ḥażretlerinüŋ[697] emriyle rūḥı ol nefŧ idüp ve ṣūr dirler, nūrdan bir ʿaẕīm nesnedür ki bilā-teşbīh ışıḳlaruŋ çalduḳları boynuz miṣālinde[698] olup ki cemīʿ-i ervāḥ anuŋ içinde olup ve her kişi fevt olduḳda[699] rūḥı ol ṣūruŋ içerüsine girür ve dāʾimā ol[700] ṣūr İsrāfīl ʿaleyhi's-selāmuŋ mübārek[701] aġzında[702] olup[703] muntaẓırdur ki ne vaḳt emr olına mezbūrı çalmaġa ve emr olıcaḳ anı üç faṣl çalup ḳıyāmet ḳopsa gerek[704] ve[705] eli altında ol ḳadar melāʾik[706] vardur ki ḥesābın Allāh Teʿālā bilürdür.[707]

MĪKĀʾĪL[708]

Bu daḫı bir ulu melekdür ki Kürsī'nüŋ üzerinde olup[709] ayaḳları ṣerāda olup[710] bunuŋ daḫı dört ḳanadı vardur ki biri maġribde ve biri maşrıḳda ve biri fevḳa'l-ʿulāda ve biri daḫı taḥte'ṣ-ṣerāda olup boynında[711] Levḥ-i Maḥfūẓ aşıludurur ki yuḳaruda geçmişdür.[712] Bu daḫı ol ḳadar[713] büyükdür ki eger yedi ḳat yirleri ve yedi ḳat gökleri bunuŋ[714] aġzınuŋ içine ḳosalardı henüz bir ḫardal dānesi ḳadar olmayup daḫı eger yüzinüŋ nūrından **[İ18b]** bir ẕerre[715] dünyāya gözükseydi götüri[716]

---

[697] Teʿālā ḥażretlerinüŋ: Teʿālānuŋ İ18a.
[698] nūrdan bir ʿaẕīm nesnedür ki bilā-teşbīh ışıḳlaruŋ çalduḳları boynuz miṣālinde: bir büyük boybuz gibi nūrdan nesne İ18a.
[699] kişi fevt olduḳda: kim fevt olursa İ18a; kişi öldükde M25a.
[700] rūḥı ol ṣūruŋ içerüsine girür ve dāʾimā ol: -M25a.
[701] İsrāfīl ʿaleyhi's-selāmuŋ mübārek: anuŋ İ18a; -M25a.
[702] aġzında: ol anuŋ aġzında M25a.
[703] olup: ṭurup İ18a.
[704] çalmaġa ve emr olıcaḳ anı üç faṣl çalup ḳıyāmet ḳopsa gerek: üfürmege emr olınca üç kerre üfürüp ḳıyāmet ḳopar İ18a.
[705] mezbūrı çalmaġa ve emr olıcaḳ anı üç faṣl çalup ḳıyāmet ḳopsa gerek ve: ki anı üç faṣl çalsa gerekdür ki çala daḫı ḳıyāmet ḳopa. Bunuŋ daḫı M25a.
[706] ḳadar melāʾik: deŋlü melekler M25a.
[707] ḥesābın Allāh Teʿālā bilürdür: bī-ḥesābdur İ18a; ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M25a.
[708] Mīkāʾīl: Mīkāʾīl ʿa.m. İ18a.
[709] olup: -İ18a, -T18a.
[710] olup: -İ18a.
[711] boynında: mübārek boynında İ18a; daḫı bunuŋ boynında M25a.
[712] geçmişdür: dinildi M25a.
[713] ḳadar: deŋlü M25a.
[714] bunuŋ: mübārek İ18a.
[715] bir ẕerre: ẕerre ḳadar İ18b.
[716] götüri: -İ18b.

dünyā yanup ḫarāb olurdı.[717] Bunı daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[718] erzāḳ üzerine **[T18b]** müʾekkel idüp eger esen yiller ve yaġan yaġmurlar ve ḳarlar[719] ve sāʾirler[720] ve eger yirden biten aġaçlar ve otlar cümle ne varsa cümle anuŋ[721] taṣarrufıyla olup bunuŋ ḫiẕmetinde daḫı ol ḳadar melekler vardur ki ḥesābların[722] Allāh Teʿālā[723] bilürdür.

CEBRĀʾĪL[724]

Bu daḫı **[M25b]** bir ulu melek olup ki laḳabına Rūḥü'l-Emīn ve Rūḥü'l-Ḳuds ve Ṭāvusü'l-Melāʾike ve Nāmūs-ı Ekber ve Peyk-i Celīl daḫı dinilür. Bu Ḥaḳ Teʿālānuŋ peyki olup ki[725] maḳāmı Sidre'dür ki yuḳaruda geçmişdür. Bunuŋ daḫı başı fevḳa'l-ʿulāda ve ayaḳları taḥte'ṣ-ṣerāda olup bunuŋ da ḫāṣṣaten[726] altı yüz ḳanadı olup[727] ḫālā iki ḳanadı açuḳ olup biri maġribde biri maşrıḳdadur. Her ḳanadı envāʿ-ı[728] cevāhirle müzeyyen olup bu ḳalan meleklerden ġāyetle[729] serīʿü-ṭ-ṭayrdur ki göz açup yumınca fevḳa'l-ʿulādan taḥte'ṣ-ṣerāya inmege bunuŋ[730] ḳudreti vardur. Ḥaḳ Teʿālā bunı emīn-i vaḥy[731] ḳılup gökden inen cemīʿ-i[732] kitābları enbiyāʾ u mürselīne[733] bu indürüp daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ enbiyāsı ile olan esrārına bu vākıf olup daḫı Ḥaḳ Teʿālā bunı ġażab melegi ḳılup buŋa bir ṣayḥa virmişdür ki eger bir kerre çaġırsaydı cemīʿ-i[734] cānlu ḳısmı bir uġurdan helāk olup ve yirler

---

[717] ḫarāb olurdı: -T18a, -M25a.
[718] ḥażretleri: -İ18b.
[719] ve ḳarlar: -M25a.
[720] ve sāʾirler: -İ18b.
[721] anuŋ: -T18b; bunuŋ M25a.
[722] ḥesābların: anlaruŋ daḫı ḥesābların M25a.
[723] Allāh Teʿālā: Yaradan İ18b; Allāh Teʿālā ḥażretleri M25a.
[724] Cebrāʾīl: Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ18b.
[725] bu Ḥak Teʿālā'nuŋ peyki olup ki: bunuŋ İ18b; bu Ḥak Teʿālā ḥażretlerinüŋ peyki olup ki M25b.
[726] da ḫāṣṣaten: daḫı M25b.
[727] olup bunuŋ da ḫāṣṣaten altı yüz ḳanadı olup: -İ18b; olup bunuŋ daḫı altı yüz ḳanadı vardur ki M25b.
[728] envāʿ-ı: dürlü dürlü M25b.
[729] ġāyetle: -İ18b.
[730] bunuŋ: -İ18b.
[731] Teʿālā bunı emīn-i vaḥy: Teʿālā ḥażretleri emīn M25b.
[732] cemīʿ-i: -İ18b.
[733] enbiyāʾ u mürselīne: enbiyāya cümlesin İ18b.
[734] cemīʿ-i: cümle İ18b.

gökler cemīʿisi[735] bir uġurdan helāk olup yıḳılaydı[736] ve bunuŋ daḫı eli[737] altında ol ḳadar melāʾik[738] vardur ki ḥesābların[739] Allāh Teʿālā bilüp daḫı[740] ol melāʾiküŋ[741] itdükleri tesbīḥlerin ve tehlīllerin hemān[742] Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürler.[743]

ʿAZRĀʾĪL[744]

Bu daḫı bir ulu melekdür ki laḳabına Ḳābıżu'l-Ervāḥ ve Ḥādimü'l-Leẕẕāt ve Muḫarribü'l ʿİmārāt dinilüp bunuŋ daḫı[745] maḳāmı dünyā gögi olup ki **[M26a]** yuḳaruda ẕikri[746] geçmişdür. Bunuŋ daḫı başı fevḳa'l-ʿulāda ve ayaḳları taḥte'ṣ-ṣerāda olup bunuŋ daḫı dört ḳanadı vardur ki biri maġribde ve biri maşrıḳda biri fevḳa'l-ʿulāda biri **[İ19a]** daḫı taḥte'ṣ-ṣerāda olup[747] ve bu[748] cemīʿ-i cānlular saġışınca baş ve el ve ayaḳ ṣāḥibi olup ve gözi ve ḳulaġı daḫı ke-ẕālik böyledür.[749] Bir rivāyetde dimişler ki[750] Levḥ'e baḳar **[T19a]** ammā aṣlda elinde bir defteri vardur ki Levḥ'üŋ ṣūreti olup her olacaḳlaruŋ olacaġı zamānlar içinde yazılmış olup daḫı vaḳtleri geldükçe her ḥayyuŋ cānların alup baʿżılar dimişler ki[751] cümle cānlular avucı içindedür. Cemīʿān[752] cānları kendüsi alurdur. Baʿżılar dimişler ki[753] ḫiẕmetinde cümlenüŋ saġışınca melekler olup her cānlununŋ muʿayyen melegi vardur. Anlara aldurur ve kendü alıcaḳ saġ eliyle alur müʾminler rūḥını ve sol eliyle

---

[735] ḳısmı bir uġurdan helāk olup ve yirler gökler cemīʿisi: ve yir ve gökler İ18b.
[736] helāk olup yıḳılaydı: yıḳılup helāk olalardı M25b.
[737] eli: ḥükmi İ18b.
[738] ḳadar melāʾik: deŋlü melekler M25b.
[739] ḥesābların: ancaḳ ḥesābın İ18b.
[740] Allāh Teʿālā bilüp daḫı: Yaradan bilür ve İ18b; Allāh Teʿālā ḥażretleri bilüp daḫı M25b.
[741] melāʾiküŋ: meleklerüŋ İ18b, M25b.
[742] hemān: ḥesābın İ18b; -M25b.
[743] ḥażretleri bilürler: bilür İ18b.
[744] ʿAzrāʾīl: ʿAzrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ18b.
[745] bunuŋ daḫı: ve İ18b.
[746] ẕikri: -M26a.
[747] olup: -İ19a.
[748] ve bu: dimişler ki bunuŋ M26a.
[749] daḫı ke-ẕālik böyledür: olup M26a.
[750] dimişler ki: -İ19a.
[751] dimişler ki: eyitdiler İ19a.
[752] cemīʿān: daḫı cümle M26a.
[753] dimişler ki: eydür İ19a.

alur kāfirler rūḥını melāʾikeye aldururlar ol[754] daḫı iki ḳısm olup bir ḳısmı raḥmet melekleridür ki[755] müʾminlerüŋ cānların aldurur ve bir ḳısmı daḫı ʿaẕāb melekleridür ki[756] kāfirlerüŋ cānların aldurur, dimişlerdür.

YİLLER VE BULUTLAR VE ṬUMAN VE ḲARAĠU VE YAĠMUR VE ḲAR VE ṬOLU VE RAʿD, BERḲ VE ḲAVSU'LLĀHİ'L-AʿẒAM[757]

Daḫı feleḳ-i[758] Ḳamer altında olan ʿanāṣır feleklerinden ḥāṣıl olurlardur.[759] Her birinüŋ vaṣfı ʿalel'l-icmāl ẕikr olınsun.[760] İnşāʾallāhu Teʿālā. **[M26b]**

YİLLER

Bu yillerde söz çoḳdur. Baʿżılar dimişler ki[761] cümle yiller üçdür. Biri rīḥ-i ʿaḳīmdür ki ʿĀd ḳavmi anuŋla helāk olmışdur. Biri daḫı rīḥ-i sevdādur ki ehl-i nāra ʿaẕāb anuŋla olur. Biri daḫı rīḥ-i bevāriḥdür ki cümle eşbāḥ[762] anuŋla dirilür ve baʿżılar dimişler ki[763] riyāḥ sekizdür.[764] Dördi raḥmet yilidür ki biri beşīrāt ve biri nāşirāt ve biri mürselāt ve biri ẕarīyātdur[765] diyüp dördi daḫı ʿaẕāb yilidür ki biri rīḥ-i vāṣıf ve biri rīḥ-i ḳāṣıf ve biri rīḥ-i ṣarṣar biri rīḥ-i ʿaḳīmdür, dimişler ve bunlaruŋ cümlesi yir ile gök arasında olan Küre-i Māʾ ile Küre-i Hevā'dan ḥāṣıl olurlar ki bunlara şemsüŋ teʾsīri irişmekle buḫārlar peydā olup ve ṣovuḳ daḫı ḳarışup ṭurmayup **[İ19b]** taḥarrük itmekle yire iner ve orada hevāyı

---

[754] ve kendü alıcaḳ saġ eliyle alur müʾminler rūḥını ve sol eliyle alur kāfirler rūḥını melāʾikeye aldururlar ol: dimişler ki kendü ancaḳ ṣaġ elleri ile müʾminler cānların alup ṣol elleri ile kāfirler cānların alup meleklere aldururlar ḫod melekleri M26a.
[755] ki: ki anlara M26a.
[756] ki: ki anlar M26a.
[757] ḳavsu'llāhi'l-aʿẓam: ṣāʿiḳa ve ḳavsu'llāhi'l-aʿẓam M26a.
[758] felek-i: -İ19a.
[759] olurlardur: olur dirler İ19a.
[760] olınsın: idelüm İ19a.
[761] dimişler ki: eydür İ19a.
[762] eşbāḥ: eşyā İ19a.
[763] dimişler ki: eydür İ19a.
[764] ve baʿżılar dimişler ki riyāḥ sekizdür: anuŋla dirilürdür dimişler. Baʿżılar daḫı sekizdür diyüp M26b.
[765] biri beşīrāt ve biri nāşirāt ve biri mürselāt ve biri ẕarīyātdur: beşīrāt, nāşirāt, mürselāt, ẕarīyātdur İ19a.

teheyyüc idüp deryā gibi olup andan bu yiller peydā olur dimişler[766] ve baʿżılar daḫı[767] hemān cümlesi dört yildür ki ʿArş'uŋ altından Kerrūbiyyūn melāʾikelerinüŋ[768] ḳanadları altından **[T19b]** çıḳup daḫı ʿicle-i şemsden eserler ve ṭaġlar başlarına inüp andan daḫı götüri[769] yir yüzine yayılur ki biri rīḥ-i şimāl ve biri rīḥ-i ṣabā ve biri rīḥ-i cenūb ve biri rīḥ-i debūrdur ki bu cümle yiller daḫı[770] Mīkāʾīl'üŋ[771] ḥükminde olup daḫı her birinüŋ **[M27a]** üzerlerinde bī-ḥesāb müʾekkel[772] melekler var ki her birin Ḥaḳ Teʿālā[773] emriyle lāzım olan yirlerde ve vaḳtlerde esdürüp ve her birinde niçe menāfiʿ-i bisyār ve fevāʾid-i bī-şumār vardur.[774]

BULUTLAR VE ṬUMAN VE ḲARAĠU

Bunlar daḫı iki nevʿ olup biri güneşüŋ yire ve deŋizlere[775] teʾṣīri irişmekle çıḳan tütünlerden olur ki hevāya çıḳıcaḳ ṣovuḳdan[776] teġalluẕ kesb ider ve biri birilerine ḳarşu daḫı bulutlar olurdur ki bu Nūḥ peyġam-ber[777] ʿaleyhi's-selām ṭūfānından ṣoŋra olma olup birisi daḫı ince olur ki her ḳaçan bu nevʿe[778] gice ile ṣovuḳ degse ṭuman olup ṣu degse ḳaraġu olur, dimişlerdür.

YAĠMURLARDUR

Bu[779] daḫı iki nevʿ olup ki birine raḥmet yaġmurı ve birine daḫı ʿaẕāb yaġmurı dinilür. Bunlaruŋ daḫı ḫilḳatlerinde iḫtilāf olınup baʿżılar dimişler ki[780] bunlar da girü ol bulutlar olduġı buḫārlardan peydā olur ki meṣelā[781] ḥammāmlarda olan issi ṣularuŋ buḫārları issi iken

---

[766] dimişler: -İ19b.
[767] daḫı: eydür ki İ19b.
[768] melāʾikelerinüŋ: meleklerüŋ İ19b, M26b.
[769] daḫı götüri: andan cümle İ19b.
[770] bu cümle yiller daḫı: ve cümlesi İ19b.
[771] Mīkāʾīl'üŋ: Mīkāʾīlʿaleyhi's-selāmuŋ İ19b.
[772] müʿekkel: -İ19b.
[773] Teʿālā: -İ19b.
[774] vardur: vardur, dimişler M27a.
[775] yire ve deŋizlere: berre ve baḥre İ19b.
[776] ṣovuḳdan: -İ19b.
[777] peyġam-ber: -İ19b.
[778] her ḳaçan bu nevʿe: ḳaçan İ19b.
[779] bu: bu yaġmurlar M27a.
[780] dimişler ki: eydür İ19b.
[781] meṣelā: -İ19b.

ḳubbelere ṣuʿūd ider. Daḫı ol maḥalle varılmaġla ṣoġur. Daḫı ḥammāmuŋ ferşine nice ṭamla ṭamla iner ise yaġmurlar daḫı öyle olup Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ[782] emri ile yiller[783] bulutları sürerler ve lāzım olan maḥallere yaġdururlar, dimişler ve baʿżılar daḫı[784] Felek-i Mā'dan iner ki her ḳaṭresin bir melek yaġdurup[785] **[M27b]** Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ[786] emriyle nerede yaġmur olacaḳ[787] ise oraya bulutları sürerler daḫı orada[788] yaġdururlar, dimişlerdür.[789]

ṬOLULAR VE ḲARLARDUR

Bunlar daḫı ol buḫārdan **[İ20a]** olup[790] azacuḳ ṭoŋsa ṭolu olup ziyāde ṭoŋsa ḳar olur, dinilüp[791] veyāḫud yaġmurlar gibi bunlar içün daḫı ḳar ḥicāblarından **[T20a]** her birilerini birer atar melekler vardur, dimişler.

RAʿD U BERḲDÜR

Bu raʿd u berḳ içün baʿżılar yir yüzinde yanan āteşlerüŋ tütünleri hevāya aġarlar. Daḫı seḥāba münḳalibe olup seḥāb içinde ḥabs olur. Daḫı ve yil esdükçe ol seḥābı ḳımıldadur. Daḫı andan ṣovuḳ ve yil ve bulut temezzüḳ ḳılurlar. Daḥı[792] andan āvāze-i raʿd ḥāṣıl olup ve berḳ daḫı riyāḥuŋ iṣṭikākından olur ki hevāda bir tehevvür ḥāṣıl olup ve taḳarḳur[793] ider. Andan āteş ü berḳ olur, dimişler ki[794] bunlar ṣovuḳlarda olmayup hevā issiliklerinde olurlar[795] ve baʿżılar daḫı raʿd bir melekdür ki Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[796] anı bu ḫiẕmet üzere ḳoyup ve ol ṣavt daḫı anuŋ ṣavtı olup ve berḳ daḫı elinde āteşden bir ḳamçudur ki bulutları

---

[782] ḥażretlerinüŋ: -İ19b.
[783] yiller: -M27a.
[784] dimişler ve baʿżılar daḫı: ve baʿżılar eydür İ19b.
[785] yaġdırup: indirüp İ19b.
[786] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ: Ḥaḳḳ'uŋ İ19b.
[787] olacaḳ: lāzım İ19b.
[788] sürerler daḫı orada: sürüp anda İ19b.
[789] dimişlerdür: -İ19b.
[790] olup: -M27b.
[791] dinilüp: -İ20a.
[792] daḫı ve yil esdükçe ol seḥābı ḳımıldadır. daḫı andan ṣovuḳ ve yil ve bulut temezzüḳ ḳılurlar. daḥı: -İ20a.
[793] taḳarḳur: ferfer İ20a.
[794] dimişler ki: -İ20a.
[795] olurlar: olınur lāzımdur M27b.
[796] ḥażretleri: -İ20a.

anuŋla urur.[797] Daḫı Ḥaḳ Teʿālānuŋ emriyle[798] yaġmur yaġduracaḳ yirlere sürerdür, dimişler.[799]

ŞĀʿİḲA

Bu yıldırımdur ki bu daḫı iki nevʿ[800] olup ki biri aḳ ve biri ḳızıldur.[801] Aḳ olanınuŋ żararı olmayup lākin ḳızıl olanı her[802] nereye irişe yaḳup ve yıḳardur[803] ki bunda daḫı iḫtilāf olınup baʿżılar **[M28a]** dimişler ki bu daḫı[804] bir cirm-i ġalīẓ ve ṣulb-ı nārīdür ki eczāʾ-i duḫāniyye eczāʾ-i arżiyyeye ġālip olup daḫı hevānuŋ bürūdetinden kesb-i ṣalābet ider ve andan ṣoŋra yā ṭaş yā baḳır yā demür olur ve[805] yaz eyyāmlarında olur ki yaġmurlar yaġup berḳ olduġı zamānlarda yire düşerdür ki her ne yire ṭoḳunsa fi'l-ḥāl yaḳar ve yıḳardur diyüp[806] ve baʿżılar dimiş ki[807] bu daḫı ol raʿd meleginüŋ[808] aġzından çıḳar bir oddur ki her ḳaçan bulutlar ʿinād itseler daḫı sürdügi yire gitmeseler ol zamānlarda öykelenür ve aġzından böyle āteşler çıḳar, dimişler.[809] Baʿżılar daḫı küre-i nārdandur böyle çıḳar, dimişler.[810]

ḲAVSU'LLĀHÜ'L-AʿẒAM

Buŋa daḫı ekṣer-i nās "elegüm saġmal" diyüp daḫı bilmeyüp "ḳavs-i ḳuzaḥ" dirler. Lākin Resūlu'llāh **[İ20b]** ṣalla'llāhu Teʿālā[811] ʿaleyhi ve sellem eydür.[812] "Lā-teḳūlū ḳavsi ḳuzaḥ **[T20b]** fe-inne ḳuzaḥ min-esmāʾi'ş-şeyāṭīn"[813] yaʿnī buŋa ṣaḳınuŋ ḳavs-i ḳuzaḥ dimeŋ ki "ḳuzaḥ"

---

[797] urur: sürüp İ20a.
[798] daḫı Ḥaḳ Teʿālā'nuŋ emriyle: emr-i Rabbü'l-ʿālemīnüŋ İ20a; daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ emri ile M27b.
[799] sürerdür, dimişler: -İ20a.
[800] nevʿ: dürlü İ20a.
[801] ḳızıldur: ḳızıl olup ki M27b.
[802] her: -İ20a.
[803] yıḳardur: yanardur M27b.
[804] dimişler ki bu daḫı: eydür bu İ20a.
[805] ve andan ṣoŋra yā ṭaş yā baḳır yā demür olur ve: daḫı ṭaş olur yāḫud baḳır veyā demür olur daḫı bu M28a.
[806] diyüp: -İ20a.
[807] dimiş ki: eydür İ20a; daḫı M28a.
[808] meleginüŋ: adlu melegüŋ İ20a.
[809] dimişler: -İ20a.
[810] böyle çıḳar, dimişler: dirler İ20a.
[811] Teʿālā: -İ20b, -M28a.
[812] eydür: buyurur İ20b.
[813] "kuzah deme. çünkü 'kuzah' şeytanın isimlerindendir."

şeyṭān adlarından olup şeyṭānlar yayı dimek olur. Belki bu[814] Allāh Teʿālā ḥażretlerinüŋ yayı olup bir nesnedür ki gündüzlerde yaġmurlardan evvel veyāḫud ṣoŋra[815] muḳavves ve baʿżı envāʿ-ı renkle görinür ve dimişler ki ekṣer[816] bu yedi renk görinür ki aṣlında bir degirmi nesnedür ki ṭoġduġı zamānlarda yarısı yir üstinde[817] ve yarısı yirüŋ altında olur ki gemiler buŋa ʿaẓīm iʿtibār iderler.[818] Dimişlerdür ki evvellerde **[M28b]** olmayup ṣoŋradan[819] Nūḥ ʿaleyhi's-selām ṭūfānında olmışdur ki bu ẓāhir olmaġı Ḥażret-i Nūḥ ʿa.m.[820] mübārek fāl ṭutup fi'l-ḥaḳīḳa[821] çoḳ daḫı geçmeyüp ṭūfāndan ḫalāṣ olmışlardur ki ol zamāndan berü aḥyānen görinür. Gāh maṣrıḳda ve gāh maġribde görinüp[822] şemsüŋ on iki burçda seyrine göre birer ḥükmi olup bu daḫı şemsüŋ āṣārındandur ki ḳaçan şems eczāʾ-i māʾiyyeye münʿakis olsa daḫı böyle bir şekl gösterür ki şemse yaḳın olanı ḳızıl ve andan aşaġası ṣaru daḫı andan aşaġası erġuvānī ve andan aşaġaları[823] birer renkde gösterür, dimişlerdür.

FELEK-İ ARŻ

Bu yir dinilen olup ki yir dinildügi[824] üstinde olanları yidüginden ötüri olup Ḥaḳ Teʿālā ḥaẓretleri[825] bunı daḫı ol birleri ḫalḳ olınduġından ḫalḳ idüp daḫı ve buŋa Küre-i Arż ve ber daḫı dinilür ki yirler arasında adı "Demkā'" olup dimişler ki eflākuŋ ortasında bu bilā-teşbīh yumurṭanuŋ içindeki ṣarusı meṣābesinde olup bu daḫı bir cism-i basīṭ ve yābis ü serd ü keṣīf ü sākin ü eṣḳaldür ki bunuŋ daḫı merkezi mā'nuŋ merkezinden ednā olup daḫı bunda olanlar ḳalan feleklerde olmayup bunuŋ daḫı içi ṭolu envāʿ-ı ḫalāʾiḳ olup ki cümlesinüŋ **[İ21a]** eşrefi insān olup bunuŋ da büyüklügi **[T21a]** maġribden maşrıḳa dek beş yüz yıllıḳ yol olup ki

---

[814] olup şeyṭānlar yayı dimek olur. belki bu: bir addur. bu ise: T20b.
[815] yaġmurlardan evvel veyāḫud ṣoŋra: yagmurlar öŋlerinde veyā ṣoŋlarında M28a.
[816] ekṣer: -İ20b.
[817] üstinde: üstinde görinüp M28a.
[818] iderler: idüp M28a.
[819] ṣoŋradan: -İ20b.
[820] Ḥażret-i Nūḥ ʿa.m.: Nūḥ ʿaleyhi's-selām İ20b; Ḥażret-i Nūḥ ʿaleyhi's-selām M28b.
[821] mübārek fāl ṭutup fi'l-Ḥaḳīḳa: fāl-i mübārek diyüp vāḳıʿda İ20b.
[822] görinüp: -İ20b.
[823] andan aşaġaları: daḫı aşaġaları her biri M28b.
[824] dinilen olup ki yir dinildügi: bu yirdür yir dinildügi oldur ki İ20b.
[825] ḥaẓretleri: -İ20b.

yüz yıllığı ābādānlıḳ olup[826] içi ṭolu maḫlūḳāt olup ve üç yüz yıllığı daḫı deryālar ve ṭaġlar827 **[M29a]** ve yüz yıllığı daḫı ḫarābeler olup issiden ve ṣovuḳdan kimesne olmaḳ mümkin olmayup ve bu cümleyi Ḳāf Ṭaġı ḳuşadup ve Ḳāf Ṭaġı'nı daḫı bir yılan ḳuşadup ve andan ötede daḫı neler vardur in-şāʾallāhu Teʿālā yazılurdur ve Ḳāf Ṭaġı'nuŋ iç yüzi Baḥr-ı Muḥīṭ olup[828] anuŋ iç yüzi ẓulümāt ve anuŋ iç yüzi yirdür ki bu yir daḫı dört kūşe ve yedi iḳlīme münḳasım olup ki bu[829] cümlenüŋ içinde yedi büyük deryālar ve yedi daḫı küçük deryālar olup[830] anlara "buḥayrāt" dinilür ve iki yüz ḳırḳ ulu ırmaḳlar ve bī-ḥesāb çeşmeler ve[831] ḳuyular ve yüz altmış altı büyük ṭaġlar ve envāʿ-ı[832] maʿdenler ve[833] ṭaşlar ve envāʿ-ı[834] aġaçlar ve çiçekler ve mīveler yigirmi bir biŋ altı yüz on altı pāre şehr ve ḳalʿalar ve ḥesābsuz ḳaṣabalar ve köyler ve bu cümlenüŋ içlerinde envāʿ-ı[835] maḫlūḳlar vardur ki her birinüŋ[836] ḥesābların Allāh Teʿālā bilür.

ḲĀF ṬAĠI

Bu Ḳāf Ṭaġı yeşil zebercedden bir ṭaġdur ki yüksekligi beş yüz yıllıḳ yol olup enniligi daḫı ol ḳadar olup dimişler ki[837] bu cennetde bir ṭaş iken[838] yirleri taḥarrük idicek Ḥaḳ Teʿālā bir ulu[839] melege emr eyledi[840] daḫı ol ṭaşı cennetden[841] serçe barmaġına geçürüp[842] götürdi. O[843] yir üzerine ḳodı ki yiryüzi cümlesi[844] barmaġı geçen ḫalḳanuŋ içinde

---

[826] ābādānlıḳ olup: maʿmūr ābādānlıḳ İ21a.
827 ṭaġlar: ṭaġlar olup M29a.
[828] olup: -İ21a.
[829] münḳasım olup ki bu: -İ21a.
[830] cümlenüŋ içinde yedi büyük deryālar ve yedi daḫı küçük deryālar olup: -M29a.
[831] ve: ve küçük deryālar olup ki M29a.
[832] envāʿ-ı: dürlü dürlü M29a.
[833] ve: ve dürlüdür M29a.
[834] envāʿ-ı: -İ21a.
[835] envāʿ-ı: dürlü dürlü M29a.
[836] her birinüŋ: -İ21a.
[837] bir ṭaġdur ki yüksekligi beş yüz yıllıḳ yol olup enniligi daḫı ol ḳadar olup dimişler ki: yüksekligi ve enliligi beş yüz yıllıḳ yoldur. eydürler İ21a.
[838] iken: idi İ21a.
[839] ulu: -İ21a.
[840] eyledi: idüp: İ21a.
[841] cennetden: -İ21a.
[842] geçürüp: ṭaḳup İ21a; geçürdi M29a.
[843] getürdi. O: daḫı getürüp M29a.
[844] yir üzerine ḳodı ki yiryüz cümlesi: yir yüzine ḳodı andan İ21a.

ḳalandur ki dünyāyı çevre ḳuşadup Felek-i Ḳamer[845] bunuŋ üstini ḳaplamışdur ki cemiʿ ṭaġlaruŋ anası bu olup bu ṭaġlar bunuŋ budaḳları olup ve her[846] ṭaġlara bundan ṭamarlar gidüp bunuŋ daḫı **[M29b]** üstinde ol ḳadar melekler ve cinnīler ve dīvler ve perīler vardur ki ḥesābın ancaḳ **[İ21b]** Allāh Teʿālā ḥażretleri[847] bilür ve bunı bir yılan ḳuşatmışdur ki ol yılanuŋ daḫı büyüklügini **[T21b]** ve ṣıfat-ı ḫilḳatini ancaḳ Allāh Teʿālā[848] bilür.

BAḤR-I MUḤĪṬ

Bu Baḥr-ı Muḥīṭ İklīl ve Baḥr-ı Aʿẓam daḫı dinilür. Bir ulu deryādur ki cemīʿ-i deŋizler bunuŋ yanında bir körfez ḳadar olmayup ve İblīs'üŋ ʿArş'ı bunda olup daḫı Ḳāf Ṭaġı'nuŋ cemīʿ iç yüzin ṭolanup ve yir yüzi bunuŋ içinde deryā içre[849] düşmiş yumurṭanuŋ görineni deŋlü[850] olup daḫı bunda ol ḳadar büyük[851] cezīreler ve her birinde dürlü ʿacāyibler ve envāʿ[852] büyük ve küçük ismi ve resmi bilinmez mühevvil ḥayvānlar ve ulu balıḳlar ve büyük[853] ḳuşlar vardur ki cümlesinüŋ ḥesābların Allāh Teʿālā bilüp daḫı bunlaruŋ[854] üzerinde ol ḳadar müʾekkel melekler ve daḫı cinnīler ve dīvler ve perīler vardur ki anlaruŋ daḫı ḥesābların ancaḳ Allāh Teʿālā[855] bilür.

ẒULÜMĀT

Bu Ẓulümāt daḫı Baḥr-ı Muḥīṭ'üŋ iç yüzindedür ki bunuŋ daḫı ḥaddi maʿlūm olmamışdur ve ġāyet ile ḳaraŋuluḳ olup ve içinde olan ṭaġlar ve ṭaşlar ve ırmaḳlar ve ṣulara[856] daḫı ḥesāb olmayup āb-ı ḥayāt bunda

---

[845] geçen ḫalḳanuŋ içinde ḳalandur ki dünyāyı çevre ḳuşadup felek-i ḳamer: yüzük ḳuşadur gibi ḳuşadup ḳamer felegi İ21a.
[846] her: cümle İ21a.
[847] ḥażretleri: -İ21b.
[848] Allāh Teʿālā: Yaradan İ21b; Allāh Teʿālā ḥażretleri M29b.
[849] içre: -İ21b.
[850] görineni deŋlü: gibi İ21b.
[851] büyük: -İ21b; ulu M29b.
[852] envāʿ: dürlü dürlü M29b.
[853] ulu balıḳlar ve büyük: ulu balıḳlar ve ulu İ21b; büyük büyük balıḳlar ve büyük büyük M29b.
[854] bunlaruŋ: cümlesinüŋ M29b.
[855] ancaḳ Allāh Teʿālā: Yaradan İ21b; ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażretleri M29b.
[856] ṣulara: -İ21b.

olup ki[857] cenūbuŋ ṣaġ ṭarafına düşerdür ki cenūba[858] yaḳın ve Maġrib'e ırāḳda vāḳıʿ olup aşaġada yir yüzinüŋ ʿaynında yazılurdur.[859]

DÖRT [M30a] KŪŞE

Bu dört kūşenüŋ daḫı biri maġrib ve biri maşrıḳ ve biri cenūb ve biri şimāldür ki bu yir yüzi elbette bu dört kūşeye münḳasıme olup yuḳaru dāʾirede geçmişdür. Aşaġa dāʾirede daḫı gelür in-şāʾallāhu Teʿālā.[860]

YEDİ İḲLĪM

Bu yedi iḳlīmüŋ daḫı evvelkisi Hind ve Ḥabeş ve Ḫaḍramūt ve Zeġāve ve Arż-ı Nūbe ve Mārā ve ʿAden ve Ṣanʿā ve Keşmīr ve Maçīn ve Serendīb ve Ḫıṭā ve ʿUmde ve Çīn olup ki bunuŋ ādemīleri ġāyetle siyāhlar ve ḳulaḳları uzun ve ʿömrleri daḫı uzun[861] olup bunda ʿaẓīm arslanlar ve ʿaẓīm ejderhālar[862] ve dürlü ḥayvānlar olur ki vaṣfları mümkin degildür. İkincisi daḫı girü baʿżı Hind ve Mekke ve Medīne[863] ve Maġrib ve Yemen ve Sebāʾ ve Ṭāʾif **[İ22a]** ve Yemāme ve Cidde Deŋizi ve Tehāme Deŋizi ve ikisinüŋ ortasında **[T22a]** olan Ermūde şehri ve Sind'den Manṣūre şehri olup ki bunuŋ ādemīleri ol birinden bir miḳdar aḳlar olup bunda daḫı güne güne[864] ḥayvānlar vardur ki vaṣfları mümkin degildür, dimişler.[865] Üçincisi daḫı fevḳ-i Yemen'den ʿAden'den ʿAbādān'a irişüp ki Baḥr-ı Ḳulzüm oradadur. Andan Süyūṭ ve Mıṣr ve Ḳuds ve Nīsābūr ve Baṣra ve ʿIrāḳ ve Ḫorāsān ve Vāsıṭ ve Baġdād ve Kirmān olup ki bunlarda daḫı dürlü dürlü ḥayvānlar vardur ki vaṣfları mümkin degildür. Dördincisi daḫı **[M30b]** maşrıḳdan maġribe çekilüp daḫı Yezd ve Ṣifāhān ve Semerḳand ve Buḫārā ve Hemedān ve Fārs ve baʿżı Ḥaleb ve ʿArab ve Sīrḥān ve ʿAsḳalān ve Ḳırtos ve Ḳayrevān ve Efranḳiyye ve Berber ve Endülüs ve Ḳıbrus ve Merḳus ve Samārā ve Ṭarbis ve Rodos ve Furṭus ve Ana olup ki bunda

---

[857] bunda olup ki: bundadur İ21b.
[858] düşerdür ki cenūba: -İ21b.
[859] yir yüzinüŋ ʿaynında yazılurdur: -İ21b.
[860] ki bu yir yüzi elbette bu dört kūşeye münḳasıme olup yuḳaru dāʿirede geçmişdür. aşaġa dāʿirede daḫı gelür in-şāʿallāhu Teʿālā: -İ21b.
[861] ve ʿömrleri daḫı uzun: -İ21b.
[862] arslanlar ve ʿaẓīm ejderhālar: yılanlar ve ejderhālar İ21b.
[863] Mekke ve Medīne: Mekke-i Mükerreme ve Medīne-i Münevvere İ21b.
[864] güne güne: dürlü dürlü M30a.
[865] dimişler: M30a.

daḫı envāʿ-ı[866] ḥayvānlar vardur ki vaṣfları mümkin degildür. Beşincisi daḫı diyār-ı Şām[867] ve baʿżı memleket-i Rūm ve Ḫˇarezm ve Cürcān ve Ḥucend ve Belḫ ve Ḳazvīn ve Ḳāşān olup ki bunda daḫı envāʿ-ı[868] ḥayvānlar vardur ki vaṣfları mümkin degildür. Altıncısı daḫı Deylem ve Ḫazar ve Türkistān ve Ḳosṭanṭīniyye ve Ṭrabzon ve Ekfā ve Ermeniyye olup ki bunda dürlü dürlü ḥayvānlar vardur ki vaṣfları mümkin degildür. Yedincisi daḫı bilād-ı Ṣelc'dür ki Rūm'uŋ āḫir bilādı olup bu iḳlīmüŋ āḫiri Yeˀcūc u Meˀcūc olup bunda arż-ı maḫsūfa vardur ki bir zamānla yir yutmış daḫı içi ṭolu maḫlūḳātdur ki yirüŋ altında olup ve kimesne anlara varımayup ve kendülerin görimeyüp[869] ancaḳ gicelerde odları[870] ve gündüzlerde tütünleridür görinür.

BÜYÜK DERYĀLAR

Bu deryālara daḫı "Ḥıyāżu'llāh" dinilür ki Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ **[İ22b]** ḥavżlarıdur, dimek olur ki bunlar[871] Baḥr-ı Ṣīn ve biri Baḥr-ı Hind ve Baḥr-ı Fārs ve Baḥr-ı Ḳulzüm[872] ve **[M31a]** Baḥr-ı Zenc ve Baḥr-ı Maġrib ve Baḥr-ı Cezer olup cümlesi acı deŋizler olup ki[873] acı olmalarında ḥikmet ḳoḳmasunlar[874] içün olup[875] daḫı bunlara **[T22b]** kimi Baḥr-ı Muḥīṭ'den çıḳup ve girü Baḥr-ı Muḥīṭ'e girüp ve kimi daḫı başlu deŋiz olup daḫı ayaġı Baḥr-ı Muḥīṭ'e girüp ve kimi daḫı[876] müstaḳil deŋiz olup ki ayaġı ve başı[877] Baḥr-ı Muḥīṭ'e girmeyüp ki bu cümlenüŋ daḫı kimi ḳadīmden[878] deŋiz olup kimi Nūḥ Ṭūfānı'ndan baḳiyye kalmadur, dirler.[879] Bunlaruŋ baʿżısında daḫı gird-āblar vardur ki[880] gird-āb diyü deryālaruŋ çekildükleri yire dinilür ki oralara varan[881]

---

[866] envāʿ-ı: dürlü dürlü M30a.
[867] Şām: Şām-ı Şerīf İ22a.
[868] envāʿ-ı: dürlü dürlü M30a.
[869] kendülerin görimeyüp: kendüleri çıḳamayup İ22a.
[870] odları: āteşleri İ22a.
[871] dimek olur ki bunlar: dimekdür ki İ22b; dimek olur ki biri M30b.
[872] ḳulzüm: ḳulz T21a.
[873] deŋizler olup ki: deŋizlerdür T22b.
[874] ḳoḳmasunlar: taʿaffün İ22b.
[875] olup: -İ22b.
[876] başlu deŋiz olup daḫı ayaġı Baḥr-ı Muḥīṭ'e girüp ve kimi daḫı: -M31a.
[877] ve başı: -T22b, -M31a.
[878] ḳadīmden: ḳudretden T22b, İ22b.
[879] baḳiye kalmadur, dirler: ḳalma olup İ22b.
[880] vardur ki: olur İ22b.
[881] oralara varan: anda düşen İ22b.

gemiler helāk olurlar. Bunlarda olan Cezāʾir[882] ve maḫlūḳātuŋ daḫı ḥesābların Allāh Teʿālā[883] bilür. Ḫāṣṣaten ḥayvānlardan ḳarada ne nevʿ ḥayvān varısa elbette deŋizde daḫı anuŋ nevʿi[884] ḥayvānlar olduġından mā-ʿadā ḳarada olan ḥayvānātdan ziyāde deryālarda daḫı dört yüz nevʿ ḥayvānlar artuḳ[885] vardur ki[886] her birinüŋ ḫilḳatlerin ve ṣıfatların ancaḳ Allāh Teʿālā[887] bilürler.

BAḤR-I ṢĪN

Bu Baḥr-ı Ṣīn'e[888] "Baḥr-ı Herkend" daḫı dinilür ki Baḥr-ı Muḥīṭ'üŋ şarḳīsi cānibinden[889] çıḳup daḫı bu ḳalan[890] baḥrlardan büyük olup bunuŋ bir gird-ābı ve on iki biŋ sekiz yüz Cezīresi vardur ki üç yüzi maʿmūr ve ḳalanları[891] ḫarāb olup bunuŋ içinde ḥayvānlardan misk āhūsı[892] ve misk kedisi ve misk fāresi ve dürlü dürlü balıḳlar ve envāʿ[893] büyük ḳurbaġalar ve iri[894] yengeçler ve ḳırḳ yā elli ʿArş ḳablubaġalar ve büyük yılanlar ve insān ṣūretlü ḥayvānlar ve uçar ādemler ve uçar[895] balıḳlar ve maymūnlar ve elvān-ı **[M31b]** muḫtelifede ṭūṭī ḳuşları ve ṭaġ keçileri ve envāʿ-ı gül çiçegi[896] aġaçları ve kāfūr aġacı ki ol ise dünyāda birdür[897] ve baḳām aġacı ve ḳayış ayaḳlular bunda olup ve daḫı altun aġacı bitüp ve incü ve mercān bu deŋizden çıḳup ve Ḳavaḳ Cezīresi ve Hülāṣī Cezīresi, Rāmī Cezīresi ve Eṭvarān Cezīresi ve Nisvān **[İ23a]** **Cezīresi** ve Zānc Cezīresi ve Ruḫ Cezīresi ve Maymūnlar Cezīresi[898] ve

---

882 Cezāʿir: Cezīrelerüŋ İ22b.
883 Allāh Teʿālā: Yaradan İ22b; Allāh Teʿālā ḥażretleri M31a.
884 nevʿi: gibi birer nevʿ M31a.
885 artuḳ: daḫı M31a.
886 ḫāṣṣaten ḥayvānlardan ḳarada ne nevʿ ḥayvān varısa elbette deŋizde daḫı anuŋ nevʿi ḥayvānlar olduġından māʿadā ḳarada olan ḥayvānātdan ziyāde deryālarda daḫı dört yüz nevʿ ḥayvānlar artuḳ vardur ki: deryālarda olan maḫlūḳāt ḳarada olanlardan dört yüz nevʿ ziyādedür. her birlerüŋ İ22b.
887 Allāh Teʿālā: Yaradan İ22b; Allāh Teʿālā ḥażretleri M31a.
888 bu Baḥr-ı Ṣīn'e: buŋa İ22b.
889 cānibinden: ṭarafından İ22b.
890 daḫı bu ḳalan: sāʾir-i İ22b.
891 ḳalanları: ġayrıları İ22b.
892 āhūsı: geyigi İ22b.
893 envāʿ: dürlü dürlü M31a.
894 iri: büyük M31a.
895 ve uçar: -İ22b.
896 çiçegi: -İ22b.
897 birdür: bir dānedür İ22b; bir aġaçdur M31b.
898 maymūnlar Cezīresi: -M31b.

Benīmān Cezīresi ve Cāluş Cezīresi ve Lūḥā Cezīresi ve Bulat Cezīresi ve Ḳamer Cezīresi ve Seḳāle Cezīresi ve Timsāḥ Cezīresi Serendīb[899] cezīreleri hep **[T23a]** bunda olur ki bu cezīrelerde ol ḳadar[900] ʿaḳla muḫālif[901] maḫlūḳlar vardur ki ḥesābların[902] Allāh Teʿālā bilürdür.

BAḤR-I HİND'DÜR

Bu Baḥr-ı Muḥīṭ'den küçükrek Baḥr-ı Hind'dür ki[903] Baḥr-ı Fārs ile Baḥr-ı Zenc buŋa[904] ḳarışup bunuŋ daḫı yigirmi biŋ Cezīresi vardur ki[905] kimi maʿmūr ve kimi ḫarāb olup[906] bunda daḫı envāʿ[907] ḳuşlar güne güne[908] balıḳlar olup ve Ṭāʾil[909] Cezīresi ve Külle Cezīresi ve daḫı Cābe Cezīresi ve Hezāc Cezīresi ve Seylān Cezīresi ve Selāmaṭ Cezīresi ve Ḳaṣr Cezīresi ve Gül Cezīresi ve Ṣaydūn-ı Sāḥir[910] Cezīresi hep bunda[911] olup bu cezīrelerde ol ḳadar[912] ʿaḳla ṣıġışmaz maḫlūḳlar vardur ki ḥesābların Allāh[913] Teʿālā[914] bilürler.

---

[899] Ḳavaḳ Cezīresi ve Hülāṣī Cezīresi, Rāmī Cezīresi ve Eṭvarān Cezīresi ve Nisvān Cezīresi ve Zānc Cezīresi ve Ruḫ Cezīresi ve Maymūnlar Cezīresi ve Benīmān Cezīresi ve Cāluş Cezīresi ve Lūḥā Cezīresi ve Bulat Cezīresi ve Ḳamer Cezīresi ve Seḳāle Cezīresi ve Timsāḥ Cezīresi Serendīb: Ḳavāḳ ve Hülās ve Rāmī ve Atvārān ve Nisvān ve Zānc ve Rūḥ ve Maymūnlar ve Benīmān ve Cālūs ve Lūḥa ve Bulat ve Ḳamer ve Şeḳāle ve Timsaḥ S,erendīb bu cemīʿ-i İ23a.

[900] ḳadar: deŋlü M31b.

[901] muḫālif: ṣıġışmaz M31b.

[902] ḥesābların: ḥesābların ancaḳ İ23a; cümlesinüŋ ḥesābın M31b.

[903] Baḥr-ı Muḥīṭ'den küçükrek Baḥr-ı Hind'dür ki: Baḥr-ı Hind daḫı ġāyet ile büyük baḥr olup ve M31b.

[904] Baḥr-ı Muḥīṭ'den küçükrek Baḥr-ı Hind'dür ki Baḥr-ı Fārs ile Baḥr-ı Zenc buŋa: bu baḥre Baḥr-i Fārs ve Baḥr-i Zenc İ23a.

[905] vardur ki: olup İ23a.

[906] ḫarāb olup: ḫarābdur İ23a.

[907] envāʿ: dürlü dürlü M31b.

[908] güne güne: dürlü dürlü M31b.

[909] ṭāʾil: berṭāʾil M31b.

[910] Ṭāʾil Cezīresi ve Külle Cezīresi ve daḫı Cābe Cezīresi ve Hezāc Cezīresi ve Seylān Cezīresi ve Selāmaṭ Cezīresi ve Ḳaṣr Cezīresi ve Gül Cezīresi ve Ṣaydūn-ı sāḥir: Ṭāʾil ve Külle ve Cābe ve Hezāc ve Seylān ve Selāmaṭ ve Ḳaṣr ve Gül ve Ṣaydūn-ı sāḥir İ23a.

[911] bunda: bunlar bunda M31b.

[912] ol ḳadar: olan deŋlü M31b.

[913] Allāh: Ḥaḳ İ23a.

[914] ḥesābların Allāh Teʿālā: cümlesinüŋ ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri M31b.

BAḤR-I FĀRS

Bu Baḥr-ı Fārs[915] daḫı Baḥr-ı Hind'den çıḳup[916] ḳatı büyük **[M32a]** degildür[917] ve hem müşelleşü'ş-şekl[918] olup bunda da iki gird-āb vardur ki birine "Ġuveyr" ve birine "Keşīr" dirler.[919] Bunda bir şuʿbe daḫı çıḳardur ki adına "ʿUmmān" dinilüp bir niçe cezāʾiri ve envāʿ-ı ḥayvānātı[920] vardur ve[921] cezīrelerüŋ[922] çoġı maʿmūr olup ʿaḳiḳ bunlarda biter daḫı envāʿ-ı[923] yāḳūtlar ve altun ve gümüş ve demür ve baḳır maʿdenleri çoḳ[924] olup daḫı lüʾlüʾ-i ḫāṣ bu baḥrden çıḳup daḫı Tenīn balıġı bunda[925] olur ki[926] yigirmi arşun uzunı[927] ve iki arşun eni olup cümle deŋiz cānverleri andan ḳorḳarlar[928] ve envāʿ[929] balıḳlar ve gūne gūne[930] ḳuşlar olup ve Ḫārik Cezīresi ve Keykāvus Cezīresi ve Kenmaliyus Cezīresi ve Ḳāḳus Cezīresi ve Ṭavīrān Cezīresi ve ʿAnād Cezīresi ve Ḥakimā Cezīresi ve Ḳays Cezīresi ve Cāşuk Cezīresi ve Lenkalus Cezīresi[931] bunda olup ve envāʿ-ı[932] maḫlūḳātla ṭopṭulu olup[933] ḥesābın Yaradan[934] bilür.[935]

---

915 Baḥr-ı Fārs: -İ23a.
916 çıḳup: çıḳma bu olup daḫı M31b.
917 degildür: daḫı olmayup M32a.
918 degildür ve hem müşelleşü'ş-şekl: olmayup üç kūşe vārī İ23a.
919 birine ġuveyr ve birine keşīr dirler: birinüŋ adı ġuveyr ve birinüŋ daḫı adı keşīr olup M32a.
920 bir niçe cezāʿiri ve envāʿ-ı ḥayvānātı: anda daḫı cezīreler ve dürlü dürlü ḥayvānlar M32a.
921 vardur ve: olup İ23a.
922 cezīrelerüŋ: bunda daḫı vāfir cezīreler vardur ki M32a.
923 envāʿ-ı: dürlü dürlü M32a.
924 çoḳ: daḫı anlara çoḳ M32a.
925 balıġı bunda: -M32a.
926 ki: bir balıḳdur ki M32a.
927 uzunı: boy İ23a.
928 ḳorḳarlar: ḫavf iderler İ23a.
929 envāʿ: dürlü dürlü M32a.
930 gūne gūne: dürlü dürlü M32a.
931 Ḫārik Cezīresi ve Keykāvus Cezīresi ve Kenmaliyus Cezīresi ve Ḳāḳus Cezīresi ve Ṭavīrān Cezīresi ve ʿAnād Cezīresi ve Ḥakimā Cezīresi ve Ḳays Cezīresi ve Cāşuk Cezīresi ve Lenkalus Cezīresi: Ḫārik ve Keykāvus ve Kenmaliyus ve Ḳaḳus ve Ṭavīrān ve ʿAnād ve Ḥakimā ve Ḳays ve Cāşuk ve Enkalus cezīreleri hep İ23a.
932 envāʿ-ı: dürlü dürlü İ23a.
933 ve envāʿ-ı maḫlūḳātla ṭopṭulu olup: ki bu cezīrelerde daḫı ʿaḳla şıġışmaz ol deŋlü maḫlūḳlar vardur ki M32a.
934 Yaradan: Allāh Teʿālā ḫażretleri M32a.
935 ṭopṭulu olup ḥesābın Yaradan bilür: ṭopṭoludur T23a.

BAḤR-I ḲULZÜM

Bu Baḥr-ı **[İ23b]** Ḳulzüm[936] Baḥr-ı Hind'den çıḳup[937] Ḥabeş'üŋ cenūbından yaŋada bir şehr vardur. Adına "Ḳulzüm" dirler. Ol şehrüŋ İslāmbol mānendi[938] öŋine uġramaġla Baḥr-ı Ḳulzüm dinilmişdür. Bu baḥr evāʾilde[939] küçük imiş. Ṣoŋra bir pādişāh bir ʿadūsın helāk itmekçün İskender-miṣāl aralıḳda bir ʿaẓīm ṭaġı kesdürür. Daḫı deŋiz büyümekle gelmiş tā **[T23b]** Ḳulzüm kenārında ḳarār itmişdür ki bunda daḫı on üç cezīre olup ve cümlesi insāndan ḫālī olup bu **[M32b]** baḥrde mıḳnaṭıs ṭaşları[940] çoḳ olmaġla kimileri bī-mismār olup ve bunda da envāʿ-ı ḥayvānāt[941] ve eṣnāf-ı murġān[942] ve balıḳlar vardur[943] ve Ḥażret-i Mūsā'nuŋ[944] balıġı ve[945] ḳaṭanü'l-baḥr dinilen[946] cānver ve ḳarş[947] dinilen[948] cānver hep bunlar bunda olup[949] ve Ḥasāse Cezīresi ki Deccāl anda maḥbūsdur ve Mıḳnaṭıs Cezīresi bunda olup[950] ve ol ḳadar bī-ḥesāb maḫlūḳāt vardur ki taʿbīr olınmaz.[951]

BAḤR-I ZENC

Bu Baḥr-ı Zenc'e Baḥr-ı Zenc dinildügine bāʿiṣ vāfir[952] vilāyetlere uġraduġından ötüri olup[953] bu daḫı ḳatı büyük olmayup ve yine[954] Baḥr-ı Hind'e muttaṣıl olup bunda daḫı yedi yüz cezīre vardur.[955] Birbirlerine

---

[936] ḳulzüm: -İ23b.
[937] çıḳup: çıḳma olup daḫı M32a.
[938] mānendi: gibi İ23b.
[939] evāʿilde: evvellerde M32a.
[940] ṭaşları: -İ23b.
[941] envāʿ-ı ḥayvānāt: dürlü dürlü ḥayvānlar M32b.
[942] eṣnāf-ı murġān: ḳuşlar İ23b; dürlü dürlü ḳuşlar M32b.
[943] vardur: -İ23b.
[944] Mūsā'nuŋ: Mūsā ʿaleyhi's-selāmuŋ İ23b.
[945] ve: daḫı mināre balıḳ M32b.
[946] dinilen: adlu İ23b.
[947] ḳarş: ferş İ23b.
[948] dinilen: adlu İ23b.
[949] bunlar bunda olup: bundadur İ23b.
[950] bunda olup: bundadur İ23b.
[951] ol ḳadar bī-ḥesāb maḫlūḳāt vardur ki taʿbīr olınmaz: bunlarda olan envāʿ-ı maḫlūḳātuŋ ḥesābı yoḳdur İ23b; daḫı bunda nesneler vardur ki cümlesinüŋ ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M32b.
[952] bu Baḥr-ı Zenc'e Baḥr-ı Zenc dinildügine bāʿiṣ vāfir: buŋa zenc dimeden murād çoḳ İ23b; bu Baḥr-ı Zenc'e Baḥr-ı Zenc dinildügi zenc didükleri M32b.
[953] olup: -İ23b.
[954] ve yine: -İ23b; girü M32b.
[955] vardur: olup İ23b; vardur ki cümlesi M32b.

yaḳın olup[956] kimi[957] maʿmūr ve kimi ḫarāb olup[958] ʿanber-i ḫām bundan çıḳar, dirler.[959] Daḫı lüʾlüʾ-i ḫāṣuṇ ekṣeri bunda olup ve deṇiz ādemīsi ve deṇiz atı ve deṇiz ṣıġırı ve delfīn dirler bir balıḳ var. Deṇize düşen ādemi bulsa diri çıḳarup ḫaṭā itmez[960] ve minşār balıġı[961] ve bāl balıġı[962] ki[963] beş yüz ẕirāʿ uzunı olurdur ve ḳofı balıġı[964] ve ṭaġlar gibi büyük ḳablumbaġalar olup ve envāʿ[965] balıḳlar ve dürlü dürlü[966] ḳuşlar olup Muḥteriḳ Cezīresi, Żavżaʾ Cezīresi, ʿŪr Cezīresi, Seksār Cezīresi bunda olup[967] ve[968] daḫı ābnūs ve sāc ve ṣandal aġaçları biter daḫı[969] ve ḳayış ayaḳlular[970] da bunda olup ve bunda ol ḳadar ʿacāʾib ü ġarāʾib **[M33a]** vardur ki ḥesābların ancaḳ Ḥaḳ Teʿālā[971] bilürlerdür.[972]

BAḤR-I MAĠRİB

Bu Baḥr-ı Maġrib[973] daḫı Ḳaradeṇiz didükleridür[974] ki İskender[975] **[İ24a]** kesüp İslāmbol öṇinden Maġrib'e aḳıtmışdur. Bu daḫı maşrıḳ ṭarafından gelüp ve Baḥr-ı Muḥīṭ'den çıḳup bir büyük baḥrdur ki bir adına daḫı Baḥr-ı Oḳyānūs dinilüp İslāmbol öṇine geldükde Baḥr-ı Aḫḍar dinilür. Buṇa bir baḥr daḫı ḳarışur ki anuṇ adına Baḥr-ı Ṭrabzon dinilüp anuṇ daḫı menbaʿı[976] Baḥr-ı Muḥīṭ'dür ki ikisi bir olup aḳarlar.

---

[956] olup: -İ23b.
[957] kimi: daḫı ol cezīrelerüṇ kimisi M32b.
[958] olup: -İ23b.
[959] bundan çıḳar, dirler: bunda çıḳup M32b.
[960] bulsa diri çıḳarup ḫaṭā itmez: ḫaṭā itmeden bulsa diri çıḳarur İ23b; diri bulıcaḳ çıḳarur ḳutarurdur daḫı M32b.
[961] balıġı: balıḳ T23b.
[962] balıġı: balıḳ T23b.
[963] balıḳ daḫı bir balıḳ ki M32b.
[964] balıġı: balıḳ T23b.
[965] olup ve envāʿ: vardur. anlar cümlesi bu deṇizde bulınup daḫı bunda dürlü dürlü M32b
[966] dürlü dürlü: -İ23b.
[967] bunda olup: -İ23b.
[968] bunda olup ve: bundadur ki bunlarda M32b.
[969] biter daḫı: -İ23b.
[970] ayaḳlular: baldırlular İ23b.
[971] ḥesābların ancaḳ Ḥaḳ Teʿālā: cümlesin Allāh Teʿālā ḥażretleri M33a.
[972] olup ve bunda ol ḳadar ʿacāʾib ü ġarāʾib vardur ki ḥesābların ancaḳ Ḥaḳ Teʿālā bilürlerdür: olan acāyiblerüṇ ḥesābları yoḳdur İ23b.
[973] maġrib: -İ23b.
[974] didükleridür: -dür İ23b.
[975] İskender: İskender ʿaleyhi's-selām İ23b.
[976] menbaʿı: -T23b.

Bu baḥruŋ bir ṭarafından yine kendüden çıḳma bir ḫalīc daḫı vardur ki anuŋ daḫı[977] **[T24a]** adına Bendḳayya[978] dinilür ve anuŋ daḫı iki ḫalīci[979] vardur ki her birinüŋ aralıḳları yetmişer mil olup ki Benādıḳ didükleri yir andadur ki ṭolu ḳalʿalar ve şehristānlar olup bu ḫalīcüŋ daḫı içinde altı pāre[980] cezīre vardur ki üçi maʿmūr ve üçi ḫarābe olup ve bu baḥruŋ içinde Ṭırablūs-ı Şām[981] nām şehrüŋ öŋinde bir ṭatlu şu çıḳardur ki niçe zamānlara dek baḥruŋ içinde aḳar ve mellāḥlar[982] alup içerler. Baḥr[983] aṣlā[984] ḥalāvetini taġyīr itmezdür. Bunda daḫı envāʿ-ı ḥayvānāt[985] dürlü dürlü[986] ḳuşlar var ki isḳanḳur ve ādem ṣūretlü balıḳ ve şeyḫü'l-Yahūdī didükleri balıḳ ve siyāḳu'l-baḥr didükleri cānver ve mālikü'l-baḥr didükleri balıḳ ve mināre balıġı[987] ve beş başlu yılanlar ve tinnīn ve ṣuʿbānlar bunda olup Mecmaʿu'l-Baḥreyn Cezīresi ve Ṣıḳılıyye Cezīresi[988] ve Ḳıbrus Cezīresi ve Rodos Cezīresi ve Aḳriṭaş Cezīresi ve At Cezīresi ve Ḳavsın Cezīresi ve Mevt Cezīresi ve Deyr Cezīresi[989] ve Esmāk Cezīresi ve Nevm Cezīresi **[M33b]** ve Serdāniyye Cezīresi ve Balbus Cezīresi ve Ḥālṭa Cezīresi cümle[990] bunda olup[991] ve bu cezīrelerde ol ḳadar maḫlūḳāt vardur ki ḥesābların[992] Allāh[993] bilür.

---

977 anuŋ daḫı: -İ24a.
978 bendḳayya: cevn bendḳayya M33a.
979 ḫalīci: -T24a; rükni M33a.
980 altı pāre: -M33a.
981 Şām: -İ24a.
982 mellāḥlar: fellāhlar İ24a.
983 baḥr: -İ24a.
984 aṣlā: -M33a.
985 envāʿ-ı ḥayvānāt: dürlü dürlü ḥayvānlar M33a.
986 dürlü dürlü: ve İ24a.
987 balıġı: balıḳ T24a.
988 ve ṣaḳaliyye Cezīresi: -M33a.
989 ve deyr Cezīresi: -M33a.
990 Mecmaʿu'l-Baḥreyn Cezīresi ve Ḳıbrus Cezīresi ve Rodos Cezīresi ve Aḳriṭaş Cezīresi ve At Cezīresi ve Ḳavsın Cezīresi ve Mevt Cezīresi ve Deyr Cezīresi ve Esmāk Cezīresi ve Nevm Cezīresi ve Serdāniyye Cezīresi ve Balbus Cezīresi ve Ḥālṭa Cezīresi heb: Mecmaʿu'l-Baḥreyn ve Ḳıbrus ve Rodos ve Aḳriṭaş ve At ve Ḳavsın ve Mevt ve Deyr ve Esmāk ve Nūḥ ʿaleyhi's-selām ve Serdāniyye ve Balbus ve Ḥālṭa cezīreleri hep İ24a.
991 cümle bunda olup: hep bunlar bunda olurlardur M33b.
992 ol ḳadar maḫlūḳāt vardur ki ḥesābların: daḫı ʿaḳla ṣıġışmaz ol deŋlü maḫlūḳlar vardur ki cümlesinüŋ ḥesābın Allāh M33b.
993 Allāh: Allāh Teʿālā İ24a.

BAḤR-I CEZER

Bu Baḥr-ı Cezer de[994] başḳa bir degirmirek deŋiz[995] olup yigirmi ulu ırmaḳlar gelüp buŋa ḳarışur. Bu ġāyetle ḥatarnāk olup buŋa Baḥr-ı Cezer dinildügi Cezer dirler[996] bir şehrüŋ öŋine uġradıġundan ötüri olup bunda daḫı envāʿ-ı ḥayvānāt[997] ve envāʿ[998] ḳuşlar vardur ve bir büyük balıḳ vardur ki ḳulaġından insān gibi ḳız çıḳar. Ol dem[999] çaġırur ve ulur ve bāl **[İ24b]** balıġı[1000] daḫı bunda olup bu bāl[1001] ġāyetle büyük balıḳdur ki gemiciler anı gördükleri zamānlarda ziyāde ḫavf idüp[1002] daḫı ṭabllar çalup ḳaçarlar ve[1003] Cin Cezīresi ve Ṭaġ Cezīresi[1004] ve niçe cezīreler daḫı vardur ki ins ü cin yoḳdur ve ol ḳadar envāʿ-ı maḫlūḳāt u ḥayvānāt[1005] vardur ki ḥesābların[1006] Allāh Teʿālā ḥażretleri[1007] bilür.

KÜÇÜK DERYĀLAR

Bunlaruŋ daḫı biri Zeġar'dur ki Lūṭ[1008] Deŋizi olup Şām[1009] yanında **[T24b]** dur ki bu daḫı[1010] acı deŋiz olup[1011] ve aŋa niçe[1012] ırmaḳlar aḳup mā-teḳaddümden[1013] bir ulu şehr iken Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[1014] ḫışm idüp yire geçmiş. Daḫı yirinden ol deŋiz[1015] çıḳmışdur ki ġāyetle murdār ḳoḫulu olup içinde aṣlā ḥayvānāt ḳısmı[1016] olmayup **[M34a]** bir ġavrı

---

994 cezer de: -İ24a.
995 deŋiz: baḥr İ24a.
996 dinildügi cezer dirler: dimekden murād cezer adlu bir İ24a.
997 envāʿ-ı ḥayvānāt: dürlü dürlü ḥayvānlar M33b.
998 envāʿ: dürlü dürlü M33b.
999 ol dem: daḫı M33b.
1000 balıġı: balıḳ T24a.
1001 bu bāl: -İ24b.
1002 ḫavf idüp: ḳorḳup İ24b.
1003 ve: ol daḫı bunda olup M33b.
1004 Cin Cezīresi ve Ṭaġ Cezīresi: Cin ve Ṭaġ İ24b.
1005 ḥayvānāt: -İ24b.
1006 daḫı vardur ki ins ü cin yoḳdur ve ol ḳadar envāʿ-ı maḫlūḳāt u ḥayvānāt vardur ki ḥesābların: niçe cezīreler ki insāndan ḫālīlerdür ki bunda çoḳ olup daḫı bunda daḫı ol ḳadar ʿaḳla şıġışmaz ol deŋlü maḫlūḳlar vardur ki cümlesinüŋ ḥesābların M33b.
1007 Allāh Teʿālā ḥażretleri: Yaradan İ24b.
1008 Lūṭ: Lūṭ ʿaleyhi's-selām İ24b.
1009 Şām: Şām-ı Şerīf İ24b.
1010 dur ki bu daḫı: olup İ24b.
1011 deŋiz olup: İ24b.
1012 ve aŋa niçe: bu niçe T24b.
1013 mā-teḳaddümden: evvelden berü İ24b.
1014 ḥażretleri: ol ḳavme İ24b.
1015 deŋiz: -T24b; şu İ24b.
1016 ḥayvānāt ḳısmı: ḥayvānātdan bir şey İ24b.

vardur ki dibinden aŋa batar. Daḫı varur Baḥr-ı Ḳulzüm'e çıḳar dimişler.

BUḤAYRE-İ ERCİŞ

Bu daḫı bir acı deŋizdür ki yılda on ay içinde aṣlā[1017] ḥayvānāt olmayup iki ayda ṭolu balıḳlar olup avlarlar, ṣatarlar ve būre-i Ermenī andan çıḳar.

BUḤAYRE-İ TUNUS

Bu daḫı bir acı deŋizdür ki Dimyāṭ yolında aġzı olup her varan gemiler aŋa uġramasalar olmazdur ki biri muḳaddemā bir ulu şehr iken nāgeh bir gice deŋizden bir yir deşilür varur[1018] başar. Başḳa[1019] bir küçük deŋiz olur ki yılda bir niçe günler aġzından ṣāfī balıḳ aḳup ṣayyādlar ṭutup baʿżı vilāyete[1020] armaġan iletürler[1021] ve ol deŋizüŋ bir ʿaceb ṣuyı vardur ki yir yüzine[1022] dökilse od gibi şerāre[1023] gösterür.

BUḤAYRE-İ ḪˇAREZM

Bu daḫı bir acı deŋizdür ki Ḫˇarezm vilāyetinden olup daḫı Cezer Deŋizi'nden gelüp Seyḥun ve Ceyḥun ırmaḳları daḫı Türkistān'uŋ ne ḳadar ırmaḳları varısa ʿumūmen buŋa dökilüp bunda[1024] daḫı envāʿ-ı ḥayvānāt[1025] vardur ki vaṣf olınmaz.

BUḤAYRE-İ ERMENİYYE

Bu daḫı bir acı deŋizdür ki Ermeniyye memleketinde olup adına "ʿAyn-ı Ermeniyye" dirler. Ḥaḳ Teʿālā'nuŋ emriyle her yılda altı ay[1026] tamām aḳup içinde envāʿ-ı ḥayvānāt[1027] gezüp ve üstinde daḫı dürlü dürlü ḳuşlar uçar iken altı ay daḫı ḳurıyup aṣlā ṣudan ve ḥayvānātdan **[İ25a]** eṣer belürmez.

[1017] aṣlā: hīç İ24b.
[1018] varur: -İ24b.
[1019] başḳa: -İ24b.
[1020] baʿżı vilāyete: daḫı ilden ile M34a.
[1021] iletürler: getürür İ24b.
[1022] yir yüzine: yire İ24b.
[1023] şerāre: ḳıġılcımlar M34a.
[1024] bunda: içinde İ24b.
[1025] envāʿ-ı ḥayvānāt: dürlü dürlü ḥayvānlar M34a.
[1026] her yılda altı ay: yılda altı İ24b.
[1027] envāʿ-ı ḥayvānāt: dürlü dürlü ḥayvānlar M34a.

BUḤAYRE-İ ḪĀLİṬ

Bu daḫı bir acı deŋizdür ki Ḫāliṭ dinilen[1028] memleketlerde olup bunda **[M34b]** daḫı yılda on ayda aṣlā ḥayvānāt ḳısmı olmaz iken[1029] iki ayda içi ṭolu envāʿ-ı ḥayvānāt olur ki ḥikmetin yine Allāh[1030] bilür.[1031]

BUḤAYRE-İ ḪORĀSĀN

Bu daḫı bir acı deŋizdür ki Ḫorāsān'da **[T25a]** olup içine maʿādinden her ne nevʿ[1032] düşerse fi'l-ḥāl ṣuyı ile ḳarışup Mıṣr'da daḫı böyle Naṭrūn bürkesi vardur.[1033] Aŋa daḫı ne düşerse fi'l-ḥāl naṭrūn olurdur. Sübḥāna'llāh.[1034]

IRMAḲLAR

Bu ırmaḳlar daḫı cümle yir yüzinde olup her biri birer ṭarafda aḳup daḫı bunlarda ırmaḳlar vardur ki içinde gemiler yüriyüp[1035] ve envāʿ-ı[1036] ḥayvānlar var ki her birin tafṣīl üzere ẕikr mümkin degildür. Hemān ol cümleden[1037] baʿżı meşhūrların yazalum ve[1038] meşhūr olanlar[1039] daḫı cümle yigirmi üç ırmaḳdur ki dördi cennetden çıḳmışlardur. Biri Nīl[1040] ve biri Fırāt ve biri Ceyḥun ve biri Seyḥun'dur ki muḳaddem bunları yazalum.[1041]

[1028] dinilen: -İ25a.
[1029] ḳısmı olmaz iken: ḳısmından bulınmayup İ25a.
[1030] Allāh: Yaradan İ25a.
[1031] Allāh bilür: Ḫudā'dan gayrı kimesne bilmezdür M34b.
[1032] nevʿ: dürlü İ25a.
[1033] vardur: olur İ25a.
[1034] olurdur: olurdur sübḥāna'llāh: İ25a.
[1035] yüriyüp: gezer İ25a.
[1036] envāʿ-ı: dürlü dürlü M34b.
[1037] cümlenüŋ içinden M34b.
[1038] ve: daḫı ġayra şürūʿ idelüm ki M34b.
[1039] olanlar: -İ25a.
[1040] Nīl: Nīl-i mübārek İ25a.
[1041] muḳaddem bunları yazalum: muḳaddemā anları yazalum in-şāʿ allāhu Teʿālā M34b.

NĪL IRMAĠI

Bu Nīl Irmaġı bir büyük ırmaḳdur. Ṭatlu olup[1042] dimişler ki eger[1043] buŋa baʿżı nesne[1044] ḳarışmasaydı leẕẕetinden içilmek mümkin olmayaydı. Daḫı bunuŋ menbaʿı Cebel-i Ḳamer olup üç iḳlīmi ṭolaşup ve cenūbından şimāle aḳup uzunı yedi aylıḳ yoldur ki bu Nīl Irmaġı'nda[1045] ḥiḳmet çoḳdur. Cümleden biri artup eksilmesi ki Mıṣr'da miḳyāsı vardur maʿlumdur. El-ḥāṣıl vücūdı[1046] dünyānuŋ sebeb-i ʿimāreti ve ʿademi[1047] maʿāẕa'llāh[1048] sebeb-i[1049] fenāsı gibi olmışdur. Bu daḫı iki bölük olup **[M35a]** bir bölügi[1050] Baḥr-ı Reşīd'e ve bir bölügi[1051] daḫı Dimyāṭ'a dökilür ve bunda da envāʿ-ı[1052] cānverler olup cümleden biri timsāḥdur kim Nīl'den ġayrıda bulınmayup[1053] ve sāʾirde[1054] bulınmaz cānverler vardur ki ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri[1055] bilür.

FIRĀT IRMAĠI

Bu Fırāt[1056] Irmaġı daḫı bir ulu ırmaḳdur ki laḳabına "Ḫayrü'l-Enhür"[1057] dinilüp daḫı Ḥażret-i ʿAlī kerrema'llāhu veçhe bunuŋçün[1058] cennetden buŋa iki ulu[1059] ırmaḳ aḳar. Dimişdür ki[1060] **[İ25b]** bu daḫı Ermeniyye'den çıḳup daḫı biraz gitdükden ṣoŋra iki ḳısm[1061] olup biri

---

[1042] ṭatlu olup: ṣuyı ṭatludur İ25a.
[1043] eger: -İ25a.
[1044] nesne: şey İ25a.
[1045] ki bu Nīl Irmaġı'nda: bu ırmaḳda İ25a.
[1046] vücūdı: bu ırmaġuŋ olması İ25a.
[1047] ve ʿademi: olup olmaması İ25a, M34b.
[1048] maʿāẕa'llāh: maʿāẕa'llāhu Teʿālā İ25a, M34b.
[1049] sebeb-i: -İ25a.
[1050] bir bölügi: biri İ25a.
[1051] bir bölügi: biri İ25a.
[1052] bunda da envāʿ-ı: içinde İ25a; bunda da dürlü dürlü M35a.
[1053] cümleden biri timsāḥdur kim nīl'den ġayrıda bulınmayup: timsāḥ gibi bundan ġayrıda olmaz İ25a.
[1054] ve sāʾirde: daḫı ġayrıda M35a.
[1055] ḥażretleri: -İ25a.
[1056] fırāt: -İ25a.
[1057] enhür: enhār İ25a.
[1058] bunuŋçün: ve raḍiya'llāhu Teʿālā ʿanh eydür İ25a.
[1059] ulu: -İ25a.
[1060] dimişdür ki: -İ25a.
[1061] ḳısm: bölük İ25b.

bir baṭīḥa dökilüp biri daḫı Baḥr-ı Fārs'a ḳarışur ki bunda da envāʿ-ı[1062] cānverler vardur ki taʿbīr olınmaz.[1063]

CEYḤUN IRMAĠI

Bu Ceyḥun Irmaġı[1064] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki **[T25b]** maşrıḳdan yaŋaya revāne olup ve Bedaḫşān ḥaddinden çıḳardur ki Belḫ'e ve Ḫorāsān'a ve Ḫ̌arezm'e ve Semerḳand'a ve Buḫārā'ya uġrayup ḳaçan ḳış berk olduḳda[1065] bu ırmaḳ[1066] ṭoŋup iki ay miḳdārı[1067] üzerinde[1068] atlar ve develer ve ʿarabalar geçer. Daḫı bu ırmaḳ bir[1069] ḳattāldür ki içine düşen degmede[1070] ḳurtılmaḳ olmamışdur[1071] ve bunda da envāʿ-ı[1072] cānverler vardur ki ḥesābın Allāh Teʿālā bilür.

SEYḤUN IRMAĠI

Bu Seyḥun Irmaġı[1073] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki Ceyḥun'dan ilerü on beş günlük yolda Türkistān'dan çıḳar ki bir niçe ırmaḳlar daḫı buŋa gelüp[1074] ḳarışur ve buŋa ḳarışan şular hīçbir ırmaġa ḳarışmaz ki bu daḫı varup[1075] Ceyḥun'a dökilür ki bu daḫı ḳış aylarında[1076] üç ay kāmil ṭoŋup bunuŋ da üzerinde atlar ve develer ve ʿarabalar geçüp bunda daḫı **[M35b]** envāʿ-ı[1077] cānverler vardur[1078] ki taʿbīr olınmaz.[1079]

[1062] envāʿ-ı: dürlü dürlü M35a.
[1063] taʿbīr olınmaz: ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M35a.
[1064] Ceyḥun Irmaġı: -İ25b.
[1065] olduḳda: olduġı zamānlarda M35a.
[1066] bu ırmaḳ: -İ25b.
[1067] miḳdārı: ḳadar İ25b.
[1068] üzerinde: üstinden İ25b.
[1069] ırmaḳ bir: yirüŋ M35a.
[1070] degmede: degme ḥālde İ25b.
[1071] ḳurtılmaḳ olmamışdur: ḳurtılmaz İ25b; ḳurtılmaḳ yoḳdur, dirler M35a.
[1072] envāʿ-ı: dürlü dürlü M35a.
[1073] Seyḥun Irmaġı: -İ25b.
[1074] gelüp: -İ25b.
[1075] varup: girü M35a.
[1076] dökilür ki bu daḫı ḳış aylarında: dökilüp ve ḳış ziyāde olduḳda İ25b.
[1077] envāʿ-ı: dürlü dürlü M35b.
[1078] bunuŋ da üzerinde atlar ve develer ve ʿarabalar geçüp bunda daḫı envāʿ-ı cānverler vardur: sābıḳı gibi üstinden geçilür. ve içinde ol ḳadar cānverler var İ25b.
[1079] taʿbīr olınmaz: ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M35b.

DİCLE IRMAĠI

Bu Dicle Irmaġı[1080] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki bir adı daḫı Selām olup ve Āmed'de[1081] bir ḳalʿa vardur ki[1082] anuŋ[1083] adına Ḳalʿa-i Ẕü'l-ḳarneyn[1084] dirler. Anda iki ṭaġuŋ arasından çıḳar ki niçe memāliki[1085] ṭolanup[1086] Baġdād'uŋ tā ortasından geçer. Daḫı orada[1087] on iki arḳ[1088] olup yine bir yire biriküp ve[1089] Baḥr-ı Fārs'a ḳarışur.[1090] Bundan ötüri[1091] dimişler ki Ḥaḳ Teʿālā Ḥażret-i Dānyāl'e[1092] buyurdı ki[1093] dünyāda bir ırmaḳ aḳıtmaḳ isterüm. Senüŋ emrüŋe mūṭiʿ itdüm, diyücek[1094] Dānyāl[1095] ʿa.m.[1096] daḫı ʿaṣāsıyla yiri çizüp her nerede resm itdiyse oraya[1097] Dicle aḳmışdur, dirler. Bunda daḫı envāʿ-ı[1098] cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā[1099] bilür.

MİHRĀN IRMAĠI

Bu Mihrān Irmaġı'nuŋ[1100] aṣlı dört ırmaḳdur ki her biri Fırāt gibi ırmaḳlar iken biri Kābilistān ve birisi Keşmīr'den ve ikisi daḫı Sind'den **[İ26a]** gelürler ki Mihrān didükleri yire gelicek dördi daḫı biriküp bir ulu ırmaḳ olur ki büyüklügi Nīl ḳadar olup bu da[1101] Baḥr-ı Fārs'a

---

[1080] Dicle Irmaġı: -İ25b.
[1081] Āmed'de: anda İ25b.
[1082] vardur ki: olur İ25b.
[1083] anuŋ: -İ25b.
[1084] Ẕü'l-ḳarneyn: ʿaleyhi's-selām İ25b.
[1085] memāliki: memleketler İ25b.
[1086] ṭolanup: ṭolanduḳdan ṣoŋra M35b.
[1087] daḫı orada: ve anda İ25b.
[1088] arḳ: ırmaḳ İ25b.
[1089] yine bir yire biriküp ve: girü bir gün daḫı bu M35b.
[1090] ḳarışur: dökilüp İ25b.
[1091] bundan ötüri: bunuŋçün İ25b.
[1092] Ḥażret-i Dānyāl'e: Dānyāl ʿaleyhi's-selāma İ25b.
[1093] buyurdı ki: vaḥy idüp İ25b.
[1094] senüŋ emrüŋe mūṭiʿ itdüm, diyücek: lākin sen nerede istersüŋ, diyü buyurdı İ25b.
[1095] Dānyāl: Ḥażret-i Dānyāl M35b.
[1096] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ25b.
[1097] oraya: anda İ25b.
[1098] envāʿ-ı: dürlü dürlü M35b.
[1099] Allāh Teʿālā: Yaradan İ25b; Allāh Teʿālā ḥażretleri M35b.
[1100] Mihrān Irmaġı'nuŋ: -İ25b.
[1101] bu da: -İ26a.

dökilüp bunda daḡı envāʿ-ı[1102] cānverler vardur ki ḥesābın Allāh Teʿālā[1103] bilür.

SENCİSTĀN IRMAĠI

Bu Sencistān Irmaġı'na[1104] Hindmend Irmaġı daḡı dinilüp **[T26a]** bu daḡı bir ulu ırmaḳdur ki Hindūstān'dan çıḳup Sencistān didükleri yire gelüp bunı daḡı oraya Minūçihr aḳıdup bir yirde daḡı bölük bölük bulınur ve bir yirde daḡı biriküp niçe **[M36a]** aylıḳ yol gitdükden ṣoŋra bu daḡı varup Baḥr-ı Maġrib'e dökilür ki bunda daḡı gemiler yüriyüp[1105] ve envāʿ-ı[1106] cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā[1107] bilür.

İTİL IRMAĠI

Bu İtil Irmaġı[1108] daḡı bir ulu ırmaḳdur ki yüz Dicle ḳadar olup bu da Cezer mülkinde olup ki başı Rus memleketinden ve Bulgar diyārından[1109] çıḳup ve niçe yirlere aḳduḳdan ṣoŋra bir yirde yetmiş bölük olur. Daḡı cümlesi gelüp Baḥr-ı Cezer'e dökilür. Bunuŋ daḡı ḳış eyyāmında[1110] üsti ṭoŋup atlar ve develer ve ʿarabalar geçer ve bunda daḡı envāʿ-ı[1111] cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā[1112] bilür.

KÜRĀN[1113] IRMAĠI

Bu Kür Irmaġı daḡı bir ulu ırmaḳdur ki başı Cezdān ilinde olup bu da[1114] Baḥr-ı Cezer'e dökilür. Bunda daḡı envāʿ-ı[1115] cānverler var ki ḥesābın Allāh[1116] Teʿālā[1117] bilür.

[1102] envāʿ-ı: dürlü dürlü M35b.
[1103] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M35b.
[1104] Sencistān Irmaġı'na: -İ26a.
[1105] yüriyüp: gezüp İ26a.
[1106] envāʿ-ı: dürlü dürlü M36a.
[1107] Teʿālā: Teʿālā ḥażretleri M36a.
[1108] İtil Irmaġı: ırmaḳ İ26a.
[1109] diyārından: memleketlerinden M36a.
[1110] eyyāmında: zamānlarında M36a.
[1111] envāʿ-ı: dürlü dürlü M36a.
[1112] Allāh Teʿālā: Yaradan İ26a; ḥażretleri M36a.
[1113] Kürān: Kür M36a.
[1114] bu da: İ26a.
[1115] envāʿ-ı: dürlü dürlü M36a.
[1116] Allāh: Rab İ26a.
[1117] Allāh Teʿālā: Allāh Teʿālā ḥażretleri M36a.

ŞIFĀHĀN IRMAĠI

Bu Ṣıfāhān Irmaġı[1118] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki "Ṣafā[1119] Mākān" dirler bir yirden çıḳup ve içine niçe şular ḳarışup daḫı bir yir vardur ki oraya varduḳda batup ġāʾib olur. Yine bir yirden daḫı çıḳup giderek varup[1120] Baḥr-ı Hind'e ḳarışur ki bunda daḫı envāʿ-ı[1121] cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā[1122] bilür.

CÜND-İ SĀBŪR IRMAĠI

Bu[1123] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki Ṣıfāhān ṭaġlarından çıḳar ki Ḫorāsān'a geldükde Cünd-i Sābūr Irmaġı'na **[M36b]** ḳarışmaġla adına[1124] Cünd-i Sābūr[1125] dinilür. Bu daḫı[1126] Baḥr-ı Fārs'a dökilüp ve bunuŋ üstinde bir büyük köpri var ki beş yüz elli üç adım uzunı[1127] ve on arşun eni olup üzerinden geçilür.[1128] **[İ26b]** Bunda daḫı envāʿ-ı cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā[1129] bilür.

RES IRMAĠI

Bu[1130] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki başı Āẕerbāycān'dan olup aḳduġı yirler ṣāfī ṭaşlıḳdur ki andan ötüri gemiler yürimez. Daḫı ġāyetle ḳorḳunç olup **[T26b]** içine düşen helāk olup bunda daḫı envāʿ-ı[1131] cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā bilür.[1132]

[1118] Ṣıfāhān Irmaġı: -İ26a.
[1119] Ṣafā: -T26a.
[1120] varup: bu da varup M36a.
[1121] envāʿ-ı: dürlü dürlü M36a.
[1122] Allāh Teʿālā: Yaradan İ26a; Allāh Teʿālā ḥażretleri M36a.
[1123] bu: bu Cünd-i Sābūr Irmaġı M36a.
[1124] Cünd-i Sābūr Irmaġı'na ḳarışmaġla adına: anda bir ṣu vardur ki ol ṣuyuŋ adı cünd-i sābūr olup daḫı ol ṣu daḫı buŋa ḳarışmaġla bu ırmaġuŋ adına M36b.
[1125] Sābūr: Sābūr Irmaġı İ26a, M36b.
[1126] bu daḫı: varup İ26a.
[1127] uzunı: boyı İ26a.
[1128] olup üzerinden geçilür: vardur ki üstinden geçilüp M36b.
[1129] envāʿ-ı cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā: dürlü cānverlerüŋ ḥesābın Yaradan İ26a; envāʿ-ı cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri M36b.
[1130] bu: bu Res Irmaġı M36b.
[1131] envāʿ-ı: dürlü dürlü M36b.
[1132] ḥesābın Allāh Teʿālā bilür: ḥesābsuzdur İ26b; ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri M36b.

CEYḤAN IRMAĠI

Bu[1133] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki başı Eblistān'da olup bir büyük ḳayadan çıḳup ol ḳayanuŋ üstinde bir vīrān kenīsā var ki evvel maʿmūr iken ṣoŋra bu ṣu[1134] çıḳmaġla vīrān olmış. Oradan gelüp Düldül Ṭaġı dirler, iki ṭaġuŋ arasından çıḳar ve bir ulu ovadan geçüp bir niçe iller geçdükden ṣoŋra gelüp Baḥr-ı Maġrib'e dökilür. Bunda daḫı envāʿ-ı[1135] cānverler var ki ḥesābın olmaz.[1136]

SEYḤAN IRMAĠI

Bu[1137] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki Manṣūr ve Keysūm adlu iki ulu ḥiṣārlaruŋ arasından aḳar ki ol maḥalde aḳduġı yirüŋ üzerinde bir büyük kenīsā variken yıḳılup ḥālā āṣārı bellüdür ve[1138] üstinde bir ulu köpri vardur ki vaṣf olınmazdur.[1139] Oradan gelüp Fırāt'a ḳarışur.[1140] Bunda daḫı envāʿ-ı[1141] **[M37a]** cānverler var ki ḥesābın Allāh bilür.[1142]

ERZEN IRMAĠI

Bu[1143] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki Baynas dinilür bir yirden çıḳar içine niçe ṣular ḳarışur ve[1144] Zeġar dinilen Lūṭ[1145] Deŋizi'ne dökilür.[1146] Bunda daḫı envāʿ-ı[1147] cānverler var ki ḥesābın Allāh Teʿālā bilür.[1148]

[1133] bu: bu Ceyḥan Irmaġı M36b.
[1134] ṣu: ırmaḳ İ26b.
[1135] envāʿ-ı: dürlü dürlü M36b.
[1136] olmaz: Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M36b.
[1137] bu: bu Seyḥan Irmaġı M36b.
[1138] yirüŋ üzerinde bir büyük kenīsā variken yıḳılup ḥālā āṣārı bellüdür ve: -M36b.
[1139] vaṣf olınmazdur: vaṣfı mümkin olmayup M36b.
[1140] ḳarışur: ulaşur M36b.
[1141] envāʿ-ı: dürlü dürlü M36b.
[1142] bunda daḫı envāʿ-ı cānverler vardur ki ḥesābın Allāh bilür: ve içinde dürlü cānverler olur ki vaṣf olmaz İ26b.
[1143] bu: bu Erzen Irmaġı M37a.
[1144] ve: daḫı bu daḫı M37a.
[1145] Lūṭ: ʿaleyhi's-selām İ26b.
[1146] dökilür: ḳarışurdur M37a.
[1147] envāʿ-ı: dürlü dürlü M37a.
[1148] ḥesābın Allāh Teʿālā bilür: ḥesābsuzdur İ26b; ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M37a.

ERNEṬ IRMAĠI

Bu daḫı[1149] ʿĀṣī ṣu didükleridür. Dünyāda ne deŋlü[1150] ṣular varısa cümlesi şimālden cenūba aḳarlar. Bu ise cenūbdan şimāle aḳmaġla ʿĀṣī ṣu dinilür bir ulu ırmaḳdur.[1151] Başı iki yirden olup biri Şām ṭaġlarından Lübnān Ṭaġı dirler bir ṭaġda bir köy var ki Lebūh[1152] dinilür. Andan olup ve biri daḫı Ḳā'imü'l-Hermel dirler bir şehr vardur andan olup buŋa da niçe ṣular ḳarışup gelüp[1153] Maġrib Deŋizi'ne dökilür. Bunda daḫı envāʿ-ı[1154] cānverler var ki ḥesābın Allāh[1155] bilür.[1156]

ẒEHEB IRMAĠI

Bu[1157] daḫı bir ulu ırmaḳ olup Ḥaleb'den çıḳup niçe yirlerden mürūr **[İ27a]** itdükden ṣoŋra Cebbūl köyine[1158] varduḳda anda bir maḥalde[1159] ṭuz olur ki ol vilāyetlerde ol ṭuz istiʿmāl olınup[1160] **[T27a]** adına ol cihetden[1161] Ẓeheb Irmaġı dirler ki ḥikmet-i Bārī'ye ʿaḳllar irmez.

YEMEN IRMAĠI

Bu Yemen Irmaġı[1162] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki her gün ṣabāḥdan aḫşama dek maşrıḳdan maġribe aḳup ve gice olıcaḳ[1163] maġribden maşrıḳa aḳardur. **[M37b]** Bunda daḫı envāʿ-ı[1164] cānverler var. Ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri[1165] bilür.

[1149] bu daḫı: bu Erneṭ Irmaġı M37a.
[1150] deŋlü: ḳadar İ26b.
[1151] bir ulu ırmaḳdur: bu daḫı bir ulu ırmaḳ olup ki M37a.
[1152] lebūh: adına lebūh M37a.
[1153] gelüp: -M37a.
[1154] envāʿ-ı: dürlü dürlü M37a.
[1155] Allāh: Yaradan İ26b.
[1156] Allāh bilür: Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M37a.
[1157] bu: bu Ẓeheb Irmaġı M37a.
[1158] köyine: bir köye İ27a; dirler bir köye M37a.
[1159] bir maḥalde: -İ27a.
[1160] olınup: olınduġından M37a.
[1161] adına ol cihetden: anuŋçün adına İ27a; adına M37a.
[1162] Yemen Irmaġı: -İ27a.
[1163] olıcaḳ: -İ27a.
[1164] envāʿ-ı: dürlü dürlü M37b.
[1165] ḥażretleri: -İ27a.

ʿARRĀDE IRMAĠI

Bu ʿArrāde Irmaġı[1166] daḫı bir ulu ırmaḳdur. Şām memleketlerinde aḳup[1167] yılda dört ay kāmil aḳup ve dört ay daḫı aṣlā[1168] aḳmaz ve ṣudan eṣer ḳalmaz ve ol diyāruŋ ādemleri[1169] aŋa muḥtāc olup aḳduġı zamānlarda dört[1170] aylık ṣuların evvel ol ırmaḳdan alurlar. Aḳmaduġı vaḳt[1171] anı istiʿmal iderler ki Ḥikmet-i Bārī'ye ʿaḳllar irmez.

ŞAḲLĀB IRMAĠI

Bu Ṣaḳlāb Irmaġı[1172] daḫı bir ulu ırmaḳdur ki bu da[1173] Ṣaḳlāb memletinde aḳup her haftanuŋ altı güni kesilüp ve bir günde aḳar.[1174] Bunuŋ ādemleri ol aḳduġı günde altı güne dek yitecek ṣuların her zamānda alu ḳoyup ʿaceb ḥikmetdür dünyā duralı[1175] bu ṣunuŋ dāʾimā aḳması bu minvāldür.[1176] [1177]

ESFĀR IRMAĠI

Bu Esfār Irmaġı daḫı bir ulu ırmaḳdur ki Esfār[1178] dinilen memleketde olup daḫı her[1179] sekiz yılda bir[1180] aḳup ṭoḳuzıncı yılı tamām aḳduḳdan ṣoŋra[1181] onıncı yılda yine kesilüp sekiz yıl[1182] tamāmına dek girü aṣlā içinde[1183] ṣudan eṣer görinmezdür.[1184]

[1166] ʿArrāde Irmaġı: -İ27a.
[1167] aḳup: -İ27a.
[1168] daḫı aṣlā: hīç İ27a.
[1169] ādemleri: ḫalḳı İ27a.
[1170] dört: sekiz İ27a.
[1171] vaḳt: dört ayda M37b.
[1172] Ṣaḳlāb Irmaġı: ırmaḳ İ27a.
[1173] bir ulu ırmaḳdur ki bu da: -İ27a.
[1174] her haftanuŋ altı güni kesilüp ve bir günde aḳar: haftada bir gün aḳup altı gün aḳmaz: -İ27a.
[1175] duralı: oldı olalı M37b.
[1176] dāʾimā aḳması bu minvāldür: dāʾimā böyle aḳardur ki M37b.
[1177] bunuŋ ādemleri ol aḳduġı günde altı güne dek yitecek ṣuların her zamānda alu ḳoyup ʿaceb ḥikmetdür dünyā duralı bu ṣunuŋ dāʾimā aḳması bu minvāldür: altı günlük ṣuların ol bir günde alurlar. sübḥāna'llāh. dünyā yaradılalı bu ṣu bu minvāl üzeredür İ27a.
[1178] ırmaġı daḫı bir ulu ırmaḳdur ki esfār: -İ27a.
[1179] daḫı her: -İ27a.
[1180] bir: bir yıl İ27a.
[1181] aḳup ṭoḳuzıncı yılı tamām aḳduḳdan ṣoŋra: -İ27a.
[1182] sekiz yıl: tamām sekiz yıl -İ27a.
[1183] tamāmına dek girü aṣlā içinde: -İ27a.
[1184] görinmezdür: ḳalmaz İ27a.

MEKRĀN IRMAĠI

Bu daḫı bir ulu ırmaḳ olup adı Mekrān olup bunuŋ üstinde daḫı yek-pāre ṭaşdan bir köpri vardur ki muṭalsam olup ṭılsımında üstād böyle ḥikmet[1185] vaż‘ eylemiş ki her kim ol köprinüŋ orta yirine varsa elbette ḳuşmasa olmaz ki içerüsinde her ne varsa çıḳup ol maḥalli geçmeyince ḳurtılmaġa mecāl olmazdur.

VĀDĪ-İ[1186] ERMENİYYE [M38a] IRMAĠI

Bu daḫı bir ırmaḳdur. Ermeniyye diyārında bir vādīden çıḳup şöyle issidür ki çıḳduġı yire aşlā kimse **[T27b]** varımaz. Daḫı tütüni ve mehīb[1187] āvāzları vardur ki ḳış eger **[İ27b]** yaz[1188] ẓulmeti zā’ile olmayup intifā‘ı[1189] mümkin degildür.

ÇEŞMELER

Bu çeşmelerüŋ daḫı ḥesābı olmayup ve her birinde envā‘-ı[1190] ḫavāṣ u ḥikmetler olup illā bu on altı çeşme ki yazduḳları yirde bunlar olup her biri budur ki ẕikr olınur.[1191]

NİHĀVEND ÇEŞMESİ

Bu Nihāvend Çeşmesi[1192] Nihāvend’de olup bir ṭaġdan çıḳardur ki her ḳaçan bir kişiye ṣu lāzım olsa varur ol ṭaġda[1193] ol çeşmeye söyler. Eydür[1194] baŋa ṣu lāzım oldı.[1195] Şöyle bir işüme mühim olmışdur, dir.[1196] Ol çeşme ol kişinüŋ ardınca aḳar ve nice dilerse ḳullanduḳdan

---

[1185] ḥikmet: bir ma‘rifet İ27a.
[1186] vādī-i: -M37b.
[1187] mehīb: dürlü dürlü M38a.
[1188] yaz: ve eger yaz İ27b.
[1189] intifā‘ı: aṣlā intifāsı İ27b.
[1190] envā‘-ı: dürlü dürlü M38b.
[1191] Nihāvend Çeşmesi: çeşme İ27b.
[1192] Nihāvend Çeşmesi: çeşme İ27b.
[1193] ol ṭaġda: -İ27b.
[1194] eydür: -İ27b.
[1195] lāzım oldı: lāzımdur İ27b.
[1196] şöyle bir işüme mühim olmışdur, dir: -İ27b.

şoŋra[1197] ayaġın bir kerre[1198] yire urur. Daḫı eydür: “Var git şimden girü baŋa şu lāzım degildür.” diyücek[1199] ol şu dönüp fi’l-ḥāl gider.[1200]

ERVEND ÇESMESİ

Bu Ervend Çeşmesi[1201] Hemedān’da olup anda bir ṭaġda bir ṭaşdan çıḳar ki yılda niçe günler aḳup ve[1202] niçe günler daḫı aṣlā aḳmaz ki aḳduġı günlerde üzerine ḫalḳ üşüp içerler ki niçe[1203] derdlere devā ve marażlara şifā olup ol şudan niçe vilāyetlere ber-güẕār iletürler. Eger[1204] ḫalḳ çoḳ varurlarsa ol şu daḫı çoḳ aḳup eger az varurlarsa daḫı az aḳar ki gelen ḫalāʾiḳa[1205] kifāyet miḳdārı aḳardur.[1206] **[M38b]**

FĀRS ÇEŞMESİ

Bu Fārs Çeşmesi[1207] Diyār-ı Fārs’da bir ṭaġda[1208] bir maġāranuŋ üstinden aḳar ve daḫı altında irkilür. Buŋa daḫı ḫalḳ üşüp niçe dürlü derde dermān olmışdur.[1209] Bu daḫı ḫalḳuŋ çoḳuşına göre aḳup bunı daḫı vilāyet vilāyet ber-güẕār iletürler.

ĠAZNE ÇEŞMESİ

Bu Ġazne Çeşmesi[1210] daḫı Ġazne vilāyetinde[1211] olup bu daḫı bir çeşmedür ki içine az yā çoḳ ḫār u ḫāşāk bıraḳsalar fi’l-ḥāl gökde bulutlar ve yaġmurlar belürüp hemān ki çıḳarsalar bulutlar da[1212] defʿ olur.

[1197] ḳullanduḳdan şoŋra: ḳullanur baʿdehū İ27b.
[1198] bir kerre: -İ27b.
[1199] diyücek: -İ27b.
[1200] gider: girü giderdür M38a.
[1201] Ervend Çeşmesi: bu çeşme daḫı İ27b.
[1202] niçe günler aḳup ve: -M38a.
[1203] niçe: -İ27b; niçe dürlü M38a.
[1204] eger: ḥikmet-i ḫudā ile eger M38a.
[1205] ḫalāʾiḳa: ḫalḳa İ27b.
[1206] gelen ḫalāʾiḳa1206 kifāyet miḳdārı aḳardur: kifāyet miḳdārından ziyāde aḳmazdur M38a.
[1207] Fārs çesmesi: daḫı İ27b.
[1208] bir ṭaġda: -İ27b.
[1209] dürlü derde dermān olmışdur: dürlü dürlü derde dermāndur M38b.
[1210] Ġazne Çeşmesi: -İ27b.
[1211] vilāyetinde: -İ27b.
[1212] bulutlar da: fi’l-ḥāl anlar daḫı M38b.

BĀMYĀN ÇEŞMESİ

Bāmyān Çeşmesi[1213] daḫı Ḫorāsān'da olup **[T28a]** bir ısıcaḳ ḳaynar ṣu **[28a]** dur ki bunuŋ[1214] içine süprindi bıraḳsalar fi'l-ḥāl ṭaşar. Eger tīz çıḳarılmazsa etrāfını ġarḳ-āb[1215] ider.

BĀDḪĀNĪ ÇEŞMESİ

Bu Bādḫāni Çeşmesi[1216] Damaġān'da bir köy vardur ki adına "Kehyen" dirler. Anda olup bunuŋ daḫı ḥikmeti budur ki ḳaçan[1217] ḫırmen zamānları olsa yile muḥtāc olsalar bir pāre[1218] ḥayż bezin iletürler. Daḫı ol ṣuya bıraġurlar. Fi'l-ḥāl ʿaẓīm yiller çıḳup cümle ḫırmenlerin ṣavurduḳdan ṣoŋra varup[1219] ol bezi çıḳarurlar. Yine[1220] yiller münḳaṭıʿ olur ve her kim ṣuyından içse ḳarnı ṭabl gibi şişüp ve her kim ṣuyını bir ḳab içre alup bir ile ileteyin dise elbette fi'l-ḥāl ol ṣu ṭaş olur.

ABLĀNİSTĀN ÇEŞMESİ

Bu Ablānistān Çeşmesi[1221] daḫı Esferān ile Cürcān arasında bir köyde **[M39a]** bir maġāradan çıḳar ki bir degirmen döndirecek deŋlü[1222] olup ol diyāruŋ ḫalḳı ol çeşmeye muḥtācdururlar ki aḥyānen[1223] ṣuyı kesilüp ol zamānlarda orada[1224] olan nās eger er ve eger ʿavrat giyinüp ḳuşanurlar ve dürlü dürlü zīnetler[1225] ile çeşmenüŋ üzerine[1226] varurlar. Daḫı yirler, içerler[1227] ʿayş u nūş idüp[1228] sāzlar çalup ḳışṣalar eydürler

---

[1213] Bāmyān çesmesi: bu İ27b; bu Bāmyān Çeşmesi M38b.
[1214] bunuŋ: -İ28a.
[1215] ġarḳ-āb: ḫarāb İ28a.
[1216] Bādḫāni Çeşmesi: çeşme İ28a.
[1217] ḳaçan: ḳaçan ol diyārlarda M38b.
[1218] pāre: pārçe İ28a.
[1219] varup: -İ28a.
[1220] yine: -İ28a.
[1221] Ablānistān Çeşmesi: -İ28a.
[1222] deŋlü: ḳadar İ28a.
[1223] aḥyānen: baʿżı kerre İ28a.
[1224] orada: anda İ28a.
[1225] zīnetler: zīnetler ve sāzlar M39a.
[1226] çeşmenüŋ üzerine: ol çeşmenüŋ başına İ28a.
[1227] içerler: -M39a.
[1228] ʿayş u nūş idüp: -İ28a.

ki ol çeşme anları görüp yine aḳmaġa başlar. Eger[1229] böyle itmeseler başḳa[1230] ʿ ilāc yoḳdur. Artuḳ[1231] aḳmazdur.

ṢALAVĀT ÇEŞMESİ

Bu Ṣalavāt Çeşmesi[1232] daḫı Maġrib'dedür ki beş vaḳt namāz vaḳtlerinde[1233] aḳar. Daḫı Müselmānlar āb-dest alduḳlarından ṣoŋra yine durur.[1234]

CĀC[1235] ÇEŞMESİ

Bu Cāc Çeşmesi[1236] Kaḫtān'dadur ki[1237] ḳaçan hevāda bulut olsa anuŋ daḫı ṣuyı olup bulut olmasa aṣlā ṣuyı olmazdur.[1238]

ĀẔERBĀYCĀN ÇEŞMESİ

Bu[1239] daḫı Āẕerbāycān'da olup bir çeşmedür ki ṣuyın her ne nevʿ[1240] ḳaba ḳoysalar fi'l-ḥāl ṭaş olur ve[1241] ol diyāruŋ kerpiçin ve kiremidin andan yaparlar. Her ne ḳālıba ḳorlar ise ol üslūb ṭaş olur.[1242] **[T28b] [İ28b]**

ĠIRNAṬA ÇEŞMESİ

Bu Ġırnata Çeşmesi[1243] Endülüs'de bir kenīsā var ki anuŋ yanında bir meşhūr zeytūn aġacı vardur. Yılda bir gün vardur ki ol günde güneş[1244]

[1229] eger: -M39a.
[1230] başḳa: -T28a, -M39a.
[1231] artuḳ: -İ28a.
[1232] Ṣalavāt Çeşmesi: -İ28a.
[1233] vaḳtlerinde: vaḳtleri olduḳda İ28a.
[1234] durur: ḳururdur M39a.
[1235] Cāc: cenāḥ M39a.
[1236] Cāc Çeşmesi: daḫı İ28a; cenāc Çeşmesi M39a.
[1237] -dur ki: olup İ28a.
[1238] anuŋ daḫı ṣuyı olup bulut olmasa aṣlā ṣuyı olmazdur: aḳar bulut olmasa anuŋ daḫı ṣuyı olmaz İ28a.
[1239] bu: bu āẕerbāycān Çeşmesi M39a.
[1240] nevʿ: dürlü İ28a.
[1241] ve: ḥattā İ28a.
[1242] ḳālıba ḳorlar ise ol üslūb ṭaş olur: nevʿ ḳaba ḳonıla aŋa göre ṭaşdan dilenilen çıḳardur M39a.
[1243] Ġırnata çesmesi: çesme İ28b.
[1244] güneş: -M39a.

ṭoġarken ol çeşme aḳar ve meẕkūr[1245] aġaç[1246] ḳurımış iken yeşerür ve fi'l-ḥāl yapraḳ ve çiçek ve zeytūn virür.[1247] Nās ol güni bilürler ve ol günde ol çeşmenüŋ ve ol aġacun **[M39b]** ḳatında[1248] cemʿ olurlar ve çeşmenüŋ ṣuyından ve aġacuŋ yimişinden her kişi birer miḳdār alurlar. Eger ol ṣudur ve ger ol aġacuŋ zeytūnıdur.[1249] Bir niçe dürlü derde[1250] dermān olurdur ki maḥallinde istiʿmāl iderler.

SEMERMER ÇEŞMESİ

Bu Semermer Çeşmesi[1251] daḫı İṣfahān ile Şirāz[1252] arasında bir meşhūr çeşmedür ki Ṣıġırcıḳ Ṣuyı didükleri bu çeşmenüŋ ṣuyı olup her ḳanda çekirge olsa defʿ içün bu çeşmenüŋ ṣuyın bir ḳab ile alsalar ve aṣlā yire ḳomadan ol maḥalle iletseler ve bir yüksek yirde aṣsalar[1253] fi'l-ḥāl ol maḥalle bir niçe[1254] süri ṣıġırcıḳ ḳuşları varur daḫı[1255] ol cümle[1256] çekirgeleri ḳırup helāk[1257] idüp ve seslerin işiden çekirgeler ḳaçarlar.

YASSI ÇEMEN ÇEŞMESİ

Bu Yassı Çemen Çeşmesi[1258] Aḫlāṭ'la Rūm arasında bir çeşmedür ki dā'imā ṭurmaz çaġırur ve ṣavtın her kim işidürse fi'l-ḥāl fevt olur[1259] ve eṭrāfında ḥayvānāt lāşesine nihāyet olmayup ve eṭrāfında ıraḳ yirlerde ādemler ṭurup[1260] her varanlara ḥikāyeti ḫaber virüp[1261] ol ṭarafa ādem[1262] varmadan ḳalmışdur[1263] dinilür.[1264]

[1245] ve meẕkūr: daḫı ol zeytūn M39a.
[1246] vardur. yılda bir gün vardur ki ol günde güneş ṭoġarken ol çeşme aḳar ve meẕkūr aġaç: -T28a.
[1247] virür: virür daḫı ol günde cümlesi kemāllerin bulurlardur M39a.
[1248] ve ol aġacun ḳatında: yanına İ28b; ve ol aġacun yanında M39b.
[1249] eger ol ṣudur ve ger ol aġacuŋ zeytūnıdur: ol ṣu ve ol zeytūn İ28b.
[1250] derde: dürlü M39b.
[1251] Semermer Çeşmesi: -İ28b.
[1252] Şirāz: Şīrvān T28b, İ28b.
[1253] aṣsalar: aṣa ḳosalar İ28b.
[1254] niçe: ḳaç İ28b.
[1255] varur daḫı: gelüp ve İ28b.
[1256] cümle: cümle olan M39b.
[1257] helāk: fi'l-ḥāl helāk İ28b.
[1258] yassı çemen çesmesi: -İ28b.
[1259] fevt olur: ölürlerdür M39b.
[1260] ıraḳlar yirlerde ādemler ṭurup: ıraḳlarda ādemler ḳonılmışdur ki M39b.
[1261] her varanlara ḥikāyeti ḫaber virüp: -İ28b; her varanlara ḥikāyeti bildürüp M39b.
[1262] ādem: -İ28b.
[1263] ādem varmadan ḳalmışdur: ol ṭarafa aṣlā kimesne ḳalmazlardur M39b.
[1264] ḳalmışdur, dinilür: menʿ iderler İ28b.

ZİFT ÇEŞMESİ

Bu Zift Çeşmesi[1265] daḫı Muṣul yanında bir köyde[1266] vāḳıʿdur[1267] ki ṣuyı issi olup dāʾimā içinden zift aḳar.

BAḲARİYYE ÇEŞMESİ

Bu Baḳariyye Çeşmesi daḫı Ḳazvīn yanında İdrib Neşhed nām[1268] bir köydedür ki ṣuyı ġāyet ile müshil olup içilmesi ġayet ile āsāndur ki bir kimesne on rıṭlin içse elem çekmeyüp bir ʿaceb ḫāṣṣadur ki **[T29a]** **[M40a]** ol **[İ29a]** köyden ġayrı yire iletseler bāṭıl olur.

ʿUḲĀB ÇEŞMESİ

Bu ʿUḳāb[1269] Hindistān'da bir ṭaġdadur ki ḳaçan ʿuḳāb ḳuşı ḳocasa yavrıları götürüp ol çeşmeye yayḳar. Tülerinüŋ[1270] eski tügleri gidüp[1271] yirine yeŋi tügler biter ve kendünüŋ[1272] ḳocalıġı[1273] gidüp yeŋi irişmiş gibi olur ve bu ḫāṣṣa ol ḳuşda ẓāhir[1274] olup ġayrıda olmaz, dimişler.[1275]

ḲUYULAR

Bu ḳuyularuŋ daḫı ḥesābı olmayup ve her birinde ol ḳadar[1276] ḫāṣṣa vardur ki taʿbīr olınmaz.[1277] İllā içlerinde on ḳuyu vardur ki meşhūrlarıdur. Anları ẕikr idelüm. İn-şāʾallāh.[1278]

[1265] zift Çeşmesi: çeşme İ28b.
[1266] köyde: köydedür T28b.
[1267] köyde vāḳıʿdur: köydedür M39b.
[1268] nām: dinilür M39b.
[1269] ʿuḳāb: -İ29a; ʿuḳāb Çeşmesi daḫı M40a.
[1270] yayḳar. tülerinüŋ: iletürler daḫı anda purlardur ki fi'l-ḥāl M40a.
[1271] gidüp: dökilüp M40a.
[1272] ve kendünüŋ: bitüp İ29a; daḫı heremi gidüp M40a.
[1273] ve kendünüŋ ḳocalıġı: daḫı heremi M40a.
[1274] ve bu ḫāṣṣaten ol ḳuşda ẓāhir: bu ol ḳuşa maḫṣūṣ İ29a.
[1275] olmaz, dimişler: olmazdur M40a.
[1276] ol ḳadar: daḫı nice M40a.
[1277] vardur ki taʿbīr olınmaz: olup M40a.
[1278] in-şāʿallāh: in-şāʿallāhu Teʿālā İ29a, M40a.

ZEMZEM[1279] ḴUYUSI

Bu Zemzem Ḳuyusı[1280] Mekke-i Mükerreme'de olup Ḥażret-i İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām oġlancuḳ[1281] iken ayaġıyla eşüp çıḳmadur ki[1282] Sāre[1283] anamuz[1284] göricek eṭrāfın ḳum ile çevirüp "zemzem" buyurmışdur. Ol lisān üzere "Ṭur gitme" dimek olup zīrā öyle dimeyeydi çoḳ diyārlara gidüp Nīl Irmaġı gibi olurdı.[1285] Ḥālā ṣuyınuŋ ṭaʿmı ve ḫavāṣṣı ve bereketi hīç bir ḳuyuda[1286] yoḳdur. Deriŋligi daḫı ḳırḳ ẕirāʿ yaʿnī on altı ḳulaç[1287] olup ve dibinde niçe ṣular daḫı olup ayaġı Mıṣr'da Biʾr-i ʿAẕīme'ye varur, dimişler.

HİNDAYĀN ḴUYUSI

Bu[1288] daḫı Fārs'da bir köydedür ki ol köyüŋ adı Hindayān olup ol[1289] ḳuyunuŋ içinden bir od var[1290] dāʾimā çıḳar ve ol ḳuyunuŋ yanından aṣlā kimse geçemeyüp ve üzerinden daḫı hīç[1291] ḳuşlar uçamazlardur.

ḴAYṢŪR ḴUYUSI

Bu Ḳayṣūr Ḳuyusı[1292] Hindistān'da bir aṭa var ki adına Ḳayṣūr aṭası dirler, anda olup bu ḳuyuda bir nevʿ[1293] balıḳ var ki ḳuyudan çıḳıcaḳ ṭaş olur ve intifāʿ olınmazdur. **[M40b]**

[1279] Zemzem: Zemzem-i şerīf İ29a.
[1280] Zemzem Ḳuyusı: ḳuyı İ29a.
[1281] oġlancuḳ: maʿṣūm İ29a.
[1282] ayaġıyla eşüp çıḳmadur ki: mübārek ḳadem-i şerīflerinüŋ urmasıyla çıḳup İ29a.
[1283] sāre: Ḥażret-i sāre İ29a.
[1284] anamuz: anamuz raḍiya'llāhu Teʿālā ʿanhā İ29a.
[1285] "Zemzem" buyurmışdur. ol lisān üzere "ṭur gitme" dimek olup zīrā öyle dimeyeydi çoḳ diyārlara gidüp Nīl Irmaġı gibi olurdı: ḳuyu olmışdur. Eger öyle çevrilmese idi çoḳ diyāra giderdi ve T29a; eṭrāfın çevirmekle ḳuyu olmışdur. Yoḫsa öyle çevrilmese idi çoḳ diyāra giderdi. dimişler ki oldıġı yirde ḳuyu olup eger M40a.
[1286] ḳuyuda: ḳyunuŋ ṣularında M40a.
[1287] yaʿnī on altı ḳulaç: -T29a, -M40a.
[1288] bu: bu Hindayān Ḳuyusı M40a.
[1289] ol: bu M40a.
[1290] bir od var: -M40a.
[1291] hīç: aṣlā M40a.
[1292] Ḳayṣūr Ḳuyusı: -İ29a.
[1293] bir aṭa var ki adına ḳayṣūr aṭası dirler, anda olup bu ḳuyuda bir nevʿ: ḳayṣūr nām aṭada olup içinde bir dürlü İ29a.

BUḲĪR ḴUYUSI

[İ29b] Bu Buḳīr Ḳuyusı[1294] Maġrib'de olup[1295] içinde dāʾimā muḫālif yiller eser ve içine her ne düşerse girü ṭaşraya atardur.

BĀBİL ḴUYUSI

Bu Bābil Ḳuyusı Bābil memleketindedür ki Hārūt ile Mārūt bunda maḥbūslar olup dimişler ki her biri bir aḳar ulu ṣunuŋ üzerinde bir aġaçda ayaḳlarından başları aşaġaya **[T29b]** aṣıludururlar ḥikāyetleri meşhūredür.[1296]

EBŪKŪD ḴUYUSI

Bu Ebūkūd Ḳuyusı[1297] Ṭrāblus-ı Şām[1298] yanında olup her kim[1299] ṣuyın içerse aḥmaḳ olur ki ḍarb-ı meṡel olınup "Aḥmaḳun mimmen şeribe min-biʾri Ebī Ḳūd"[1300] dinilürdür.[1301]

MAṬARİYYE ḴUYUSI

Bu Maṭariyye Ḳuyusı[1302] Mıṣr ḳaryelerinden Maṭariyye dirler bir[1303] köydedür ki belesān aġacı anda olup ve bu ḳuyudan[1304] ṣulanurdur ki ḫāṣṣa ḳuyuda olur. Dimek isterler ki[1305] Ḥażret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selām ol ḳuyuda yunmışdur.

[1294] Buḳīr Ḳuyusı: bu ḳuyu İ29b.
[1295] maġribde olup: maġribdedür ki M40b.
[1296] memleketindedür ki Hārūt ile Mārūt bunda maḥbūslar olup dimişler ki her biri bir aḳar ulu ṣunuŋ üzerinde bir aġaçda ayaḳlarından başları aşaġaya aṣıludururlar ḥikāyetleri meşhūredür: memleketinde olup istinsāḫ eyledigümüz nüsḫada Hārūt u Mārūt meleklerine iftirā vü bühtān itmekle faḳīr buraya münāsib bir ḳaṣaṣ naḳl ü beyān eylemek üzerüme farż idindüm. Maʿlūm ola ki başma birgivī şerhi'nde şāriḥ-i merḥūm dürr-i meknūn ṣāḥibleri ve ehl-i sünnet ve'l-cemāʿat olanlaruŋ cümlesi kitāblarında ve melāʾike baḫṣinde tefsīr-i beyżāvī ve ġayr-ı tefāsīrlerden īżāḥ idüp buyururlar ki Bābil meleketinde Ḥażret-i İdrīs ʿaleyhi's-selām efendimüzüŋ nübüvvetlerinde muʿcize ile siḥrüŋ beynini farḳ ve taʿlīm içün Ḥaḳ celle ve ʿalā ḥażretleri Hārūt u Mārūt nāmında iki melek gönderüp baʿde't-taʿlīm yine yirlerine gitdiler. Şübhesi olan meẓkūr kitāblara naẓar eylesün eger kendüye īmān-ı kāmil lāzım ise İ29b.
[1297] bu Ebūkūd Ḳuyusı: -İ29b.
[1298] Ṭrāblus-ı Şām: Ṭrāblus İ29b.
[1299] her kim: -İ29b.
[1300] o kuyunun suyundan içen ahmak (sersem) olur.
[1301] dinilürdür: -İ29b.
[1302] Maṭariyye Ḳuyusı: ḳuyu İ29b.
[1303] dirler bir: nām İ29b.
[1304] ḳuyudan: ḳuyunuŋ ṣuyından İ29b.
[1305] dimek isterler ki: -İ29b.

BERHŪT ḴUYUSI

Bu Berhūt Ḳuyusı daḫı[1306] Ḥaḍramūt şehrinde olup ġāyet ile deriŋ ve ḳaraŋuluḳ ḳuyudur ki Peyġam-ber ʿaleyhi’s-selām[1307] ḥażretleri[1308] kāfirlerüŋ ve münāfıḳlaruŋ cānlarına ḳıyāmete dek[1309] bu ḳuyuda ʿaẕāb olınur dimişlerdür[1310] ve bunuŋ ḳoḫusı şöyle murdārdur[1311] ki aşlā yanına varılmazdur.

ḴUŻAʿA ḴUYUSI

Bu Ḳużaʿa Ḳuyusı Medīne-i Münevvere’de[1312] olup bir ḳuyudur ki[1313] Peyġam-ber ʿaleyhi’s-selām[1314] bundan içmiş[1315] **[İ30a]** ve āb-dest alup artanın girü[1316] içine dökmiş ve tükürmişler.[1317] Ṣuyı acı iken ṭatlu olup ol zamāndan berü her derde dermān tevekkeli[1318] emrāża şifā olmışdur. **[M41a]**

ERĪŞ ḴUYUSI

Bu Erīş Ḳuyusı daḫı[1319] Medīne-i Muʿaẓẓama’da olup buŋa da[1320] Peyġam-ber ʿaleyhi’s-selām[1321] ḥażretleri[1322] cennetden iki çeşme aḳar diyü buyurmışlardur ve[1323] içine tükürmişlerdür, mübārekdür dimişler.[1324]

[1306] Berhūt Ḳuyusı daḫı: -İ29b.
[1307] ʿaleyhi’s-selām: ʿaleyhi’ṣ-ṣalātu ve’s-selām İ29b.
[1308] ḥażretleri: -İ29b.
[1309] dek: ḳadar İ29b.
[1310] dimişlerdür: diyu buyurmışdur İ29b.
[1311] bunuŋ ḳoḫusı şöyle murdārdur: şöyle murdār ḳoḫusı var İ29b.
[1312] Münevvere’de: Mükerreme’de M40b.
[1313] bir ḳuyudur ki: -İ29b.
[1314] ʿaleyhi’s-selām: ʿaleyhi’ṣ-ṣalātu ve’s-selām İ29b.
[1315] bundan içmiş: andan içüp İ29b.
[1316] girü: -İ30a.
[1317] dökmiş ve tükürmişler: döküp yār-ı saʿādetlerin daḫı ilḳā itmekle İ30a.
[1318] ol zamāndan berü her derde dermān tevekkeli: dürlü İ30a; ol zamāndan berü her derde devā ve dükeli M40b.
[1319] bu Erīş Ḳuyusı daḫı: da İ30a.
[1320] buŋa da: -İ30a.
[1321] ʿaleyhi’s-selām: ʿaleyhi’ṣ-ṣalātu ve’s-selām İ30a.
[1322] ḥażretleri: buŋa İ30a.
[1323] diyü buyurmışlardur ve: diyüp daḫı M41a.
[1324] buyurmışlardur ve içine tükürmişlerdür, mübārekdür dimişler: buyurmışdur. Bunda da yār-ı saʿādet vardur İ30a.

ṬAĠLAR

Bu[1325] cümle ṭaġlar daḫı yir yüzinüŋ[1326] mīḫleridür[1327] ki her birine Ḳāf Ṭaġı'ndan bir ṭamar gidüp ki cümlesinüŋ ucı bir melegüŋ elinde Ḳāf Ṭaġı'nda[1328] ṭurur ki ḳaçan Ḥaḳ[1329] Teʿālā ḥażretleri bir yiri depretmek dilese ol ulu[1330] melege emr ider ve ol yirüŋ ṭamarın[1331] depredür. Ol yir andan ṣoŋra deprenmege başlar ki[1332] zelzele didükleri oldur.[1333] Bu cümleden daḫı[1334] beşi ġāyet[1335] ulu ṭaġlardur ve biraz pek[1336] meşhūrlar vardur ki anları[1337] ẕikr idelüm in-şāʾallāh.[1338] **[T30a]**

LÜKĀM ṬAĠI

Bu Lükām Ṭaġı[1339] ol beş büyük[1340] ṭaġuŋ biri olup ki Mekke'den ve Medīne'den Dımaşḳ'a varup[1341] ve andan Marʿaş'a andan Melāṭiyye'ye ve andan Ermeniyye'ye andan Diyārbekr'e andan[1342] Ṣıfāhān'a varup kūh-ı Ḫazar'da tükenür ve her uġraduġı yirde bir dürlü[1343] adı olup İstānbūl'da Keşīş Ṭaġı dimekle meşhūrdur.[1344] Üstinde ol deŋlü köyler ve envāʿ-ı ḥayvānāt[1345] ve ʿacāʾib ü ġarāʾib vardur ki ḥad ü ḥesāb olınmaz.[1346]

[1325] bu: -İ30a.
[1326] yir yüzinüŋ: yirüŋ İ30a.
[1327] mīḫleridür: mismārlarıdur İ30a.
[1328] Ḳāf Ṭaġı'nda bir ulu melegüŋ elinde M41a.
[1329] ḳaçan Ḥaḳ: Rab İ30a.
[1330] ulu: -İ30a, -M41a.
[1331] yirüŋ ṭamarın: daḫı İ30a.
[1332] ol yir andan ṣoŋra deprenmege başlar ki: -İ30a; ol yir andan deprenürdür ki M41a.
[1333] didükleri oldur: olur İ30a.
[1334] cümleden daḫı: ṭaġlaruŋ İ30a.
[1335] ġāyet: -İ30a.
[1336] ṭaġlardur ve biraz pek: olup ve biraz daḫı M41a.
[1337] ṭaġlardur ve biraz pek meşhūrlar vardur ki anları: olmaḳ sebebiyle İ30a.
[1338] ẕikr idelüm in-şāʿallāh: ẕikr idelüm bi-iẕni'llāhi Teʿālā İ30a; ẕikr olınsun in-şāʿallāhu Teʿālā M41a.
[1339] Lükām Ṭaġı: tāġ İ30a.
[1340] büyük: -İ30a.
[1341] Mekke'den ve Medīne'den Dımaşḳ'a varup: Mekke-i Mükerreme'den ve Medīne-i Münevvereden Şām'a İ30a.
[1342] andan: -İ30a.
[1343] bir dürlü: birer M41a.
[1344] İstānbūl'da Keşīş Ṭaġı dimekle meşhūrdur: -T30a, -M41a.
[1345] envāʿ-ı ḥayvānāt: dürlü dürlü ḥayvānlar M41a.
[1346] ol deŋlü köyler ve envāʿ-ı ḥayvānāt ve ʿacāʿib ü ġarāʿib vardur ki ḥad ü ḥesāb olınmaz: üstinde olan köylerüŋ ve maḫlūḳātuŋ ḥesābın Yaradan bilür İ30a.

RĀḪVĀN ṬAĠI

Bu Rāḫvān Ṭaġı ki[1347] Serendīb Ṭaġı daḫı dinilür. Ol beş büyük ṭaġlaruŋ[1348] biri daḫı budur.[1349] Hindistān Deŋizi'nde olup ṭopṭolu[1350] il ve vilāyet olup Ādem peyġam-ber ʿaleyhi's-selām cennetden çıḳduḳda evvel ol **[M41b]** ṭaġa inüp üzerinde ḥālā mübārek ḳademinüŋ yiri var ki her gice üzerine yaġmur yaġa. Daḫı ʿaẓīm seyller olur. Ol seyllerüŋ içlerinde yāḳūt-ı aḥmer ve elmas ve ʿöd ve envāʿ-ı[1351] cevāhirler bulınur ki ve ne ḳadar issi otlar ve çiçekler[1352] varısa ol ṭaġda bitüp ve envāʿ[1353] çiçekler var ki Ḥażret-i Ādem[1354] ile cennetden bile çıḳmışlar ve orada ḳalmışlar. Ol eṭrāfuŋ ādemlerinüŋ yidükleri dāʾimā ol otlar olup anda daḫı ol ḳadar[1355] maḫlūḳāt[1356] vardur ki taʿbīr olınmaz.[1357]

DÜR DEMĀVEND ṬAĠI

Bu Dür Demāvend Ṭaġı daḫı bir büyük ṭaġdur ki[1358] ol beş büyük[1359] ṭaġlaruŋ biri daḫı budur.[1360] Ġāyetle yüksek ṭaġ olup ḳış ve yaz[1361] ḳullesinüŋ **[İ30b]** ḳarı erimeyüp ve ḳullesinden[1362] Cezer Deŋizi görinüp ve içi ṭolu il vilāyet olup ve bir maḥallinde delük[1363] vardur ki her bār[1364] kibrīt ve dürlü dürlü[1365] ʿalevler ve tütünler çıḳup dimişler ki Süleymān peyġam-ber[1366] ʿaleyhi's-selām ol maḥalde[1367] Ḍaḫḫāk-i Dīv'i yāḫud Ṣaḫra-i Cinnī'yi ḥabs itmişdür ki ol kibrīt anlaruŋ gözleri

---

[1347] bu Rāḫvān Ṭaġı ki: buŋa İ30a.
[1348] büyük ṭaġlaruŋ: ṭaġuŋ İ30a.
[1349] daḫı budur: olup İ30a; daḫı bu olup ki M41a.
[1350] ṭopṭolu: daḫı ṭolu M41a.
[1351] envāʿ-ı: daḫı dürlü dürlü cevāhirler M41b.
[1352] ve çiçekler: -T30a, -M41b.
[1353] ve envāʿ: daḫı anda dürlü dürlü M41b.
[1354] ve envāʿ çiçekler var ki Ḥażret-i ādem: ḥażret İ30a.
[1355] ḳadar: deŋlü M41b.
[1356] maḫlūḳāt: ġarāʿib maḫlūḳāt İ30a.
[1357] taʿbīr olınmaz: taʿbīr mümkin degildür İ30a; ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M41b.
[1358] Dür Demāvend Ṭaġı daḫı bir büyük ṭaġdur ki: daḫı İ30a.
[1359] büyük: -İ30a.
[1360] daḫı budur: -dür İ30a; bu olup ki M41b.
[1361] ḳış ve yaz: yazda ve ḳışda M41b.
[1362] ḳullesinden: tepesinden İ30b.
[1363] delük: baʿżı delükler M41b.
[1364] ki her bār: anlardan M41b.
[1365] dürlü dürlü: -İ30b.
[1366] peyġam-ber: -İ30b.
[1367] ol maḥalde: -İ30b.

yaşından olup ve ʿalevler ve tütünler daḫı āh itdükçe aġızlarından çıḳar ki ol ṭaġda daḫı envāʿ-ı[1368] maḫlūḳāt olup ve niçe yirlerden daḫı şular firāvān olur.[1369]

ŞERĀ ṬAĠI

[T30b] Bu Şerā Ṭaġı daḫı bir büyük ṭaġdur ki[1370] ol beş büyük[1371] ṭaġuŋ birisidür.[1372] Yemen diyārından çıḳup Şām'da[1373] dükenür. Bunda daḫı ol deŋlü[1374] ʿacayib maḫlūḳāt ve envāʿ[1375] şular var ki ḥad ü ḥaṣr olınur degildür.[1376] **[M42a]**

ṬŪR ṬAĠI

Bu Ṭūr Ṭaġı bir büyük ṭaġdur ki[1377] ol beş büyük[1378] ṭaġuŋ birisi daḫı bu olup bunuŋ[1379] bir adına "Ṭūr-ı Sīnā" dinilüp[1380] bu daḫı Mıṣr'dan ötede yedi günlük yolda[1381] bir ṭaġdur ki Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri ile münācātı Mūsā peyġam-ber ʿaleyhi's-selām bu ṭaġda idüp[1382] ve bunda[1383] bir büyük kenīsā vardur ki ṣāfī mermerden ve[1384] mermer direkden olup ḳapuları dürlü maʿdenden ve ḳubbesi altun ve gümüş ile mezeyyen olup[1385] evvellerde[1386] eṭrāfında niçe kenīsālar var iken yıḳılmışlardur. Ol kenīsānuŋ[1387] dibinde ulu[1388] vādīler bī-nihāye ḥāṣıl

---

[1368] envāʿ-ı: dürlü İ30b.
[1369] şular firāvān olur: bī-nihāye şular aḳarlardur M41b.
[1370] Şerā Ṭaġı daḫı bir büyük ṭaġdur ki: daḫı İ30b.
[1371] büyük: -İ30b.
[1372] birisidür: birisi daḫı bu olup ki M41b.
[1373] Şām'da: Şām-ı Şerīf'de İ30b.
[1374] deŋlü: ḳadar İ30b.
[1375] envāʿ: dürlü İ30b; dürlü dürlü M41b.
[1376] var ki ḥad ü ḥaṣr olınur degildür: firāvāndur ki ḥesābı yoḳdur İ30b; var ki ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M41b.
[1377] Ṭūr Ṭaġı bir büyük ṭaġdur ki: daḫı İ30b.
[1378] büyük: -İ30b.
[1379] birisi daḫı bu olup bunuŋ: birisidür ve İ30b.
[1380] dinilüp: olup İ30b.
[1381] yolda: yirde İ30b.
[1382] Ḥaḳ teʿālā ḥażretleri ile münācāt Mūsā peyġam-ber ʿaleyhi's-selām bu ṭaġda idüp: Ḥaḳ Teʿālā'ya Mūsā ʿaleyhi's-selāmuŋ münācāt itdigi bu ṭaġdadur İ30b.
[1383] ve bunda: daḫı bu ṭaġda M42a.
[1384] mermerden ve: -M42a.
[1385] mezeyyen olup: müzeyyenedür ki M42a.
[1386] evvellerde: ve İ30b.
[1387] yıḳılmışlardur. ol kenīsānuŋ: yıḳılup İ30b.
[1388] ulu: bī-nihāye ulu M42a.

olup[1389] ol maḥalde kimesne çıḳamayup ve Ḥażret-i Mūsā'nuŋ[1390] āteş gibi gördügi ʿuleyḳ aġacı ol maḥalde olup ve bu ṭaġuŋ eteklerinde ṭolu bāġlar ve bāġçeler ve içinde dürlü dürlü[1391] maḫlūḳāt vardur ki ḥesābın Allāh Teʿālā bilür.[1392]

İSPERE ṬAĠI

Bu İspere Ṭaġı daḫı bir ṭaġdur ki[1393] Māverāʾü'n-nehr'de Şāş memleketinde olup ve bu ṭaġda[1394] altun ve gümüş ve baḳır ve neft ve demür ve ḳurşun ve envāʿ-ı maʿādīn[1395] olup ve bu ṭaġuŋ[1396] ṭaşları cemīʿān siyāhlar olup ol vilāyetüŋ ādemīleri[1397] kömür yirine ol ṭaşları yaḳarlar ki āteşe ḳonılıcaḳ beyāż olup ve ṣābūn yirine ol yanuḳ[1398] ṭaşları istiʿmāl idüp[1399] esbābı ġāyetle aġardur. Anuŋçün tengini birer aḳçeye ṣatup niçe yirlerden gelüp ṣābūn itmek içün ol ṭaşlardan ṣatun alurlar.

DĀMEĠĀN ṬAĠI

Bu Dāmeġān Ṭaġı daḫı bir ṭaġdur ki[1400] **[İ31a]** ġāyet ile pāk olup şöyle ki üstine ẕerre ḳadar necāset vāḳıʿ olsa fi'l-ḥāl bī-nihāye **[T31a]** yiller peydā olur fevrī[1401] ol etrāfuŋ ādemīleri **[M42b]** tīz[1402] çıḳup arayup bulup giderürler. Yoḫsa ol yiller defʿ olmaġa mecāl olmayup ol ṭaraflarda insān ṭurmaḳ olmaz dirler.[1403]

[1389] bī-nihāye ḥāṣıl olup: çıḳardur ki M42a.
[1390] Mūsā'nuŋ: Mūsā ʿaleyhi's-selāmuŋ İ30b.
[1391] dürlü dürlü: envāʿ-ı İ30b.
[1392] maḫlūḳāt vardur ki ḥesābın Allāh Teʿālā bilür: maḫlūḳātuŋ ḥesābı yoḳdur İ30b.
[1393] İspere Ṭaġı daḫı bir ṭaġdur ki: -İ30b.
[1394] ve bu ṭaġda: -İ30b.
[1395] envāʿ-ı maʿādīn: dürlü maʿdenler İ30b; dürlü dürlü nesneler maʿdenleri çoḳ M42a.
[1396] bu ṭaġuŋ: -İ30b.
[1397] ādemīleri: ḫalḳı İ30b.
[1398] yanuḳ: -T30b, -M42a.
[1399] istiʿmāl idüp: ḳullanurlardur ki bunlar M42a.
[1400] Dāmġān Ṭaġı daḫı bir ṭaġdur ki: ṭaġ İ30b.
[1401] fevrī: daḫı M42a.
[1402] tīz: -İ31a.
[1403] insān ṭurmaḳ olmaz dirler: insān ṭuramaz dirler İ31a; ādemī ṭurmaḳ olmazdur M42b.

JANEK ṬAĠI

Bu Janek Ṭaġı bir ṭaġdur ki[1404] Türkistān'da olup bu ṭaġda[1405] altun ve gümüş maʿdenleri çoḳ olup şöyle ki aransa niçe yirlerde pāre pāre altunlar ve gümüşler[1406] bulınup lākin yabandan olanlar bulsa żarar itmeyüp yirlüsi bulsa intifāʿ idemez dirler.[1407]

ŞEB ṬAĠI

Bu Şeb Ṭaġı[1408] daḫı Yemen'de[1409] bir ṭaġdur ki ol ṭaġdan[1410] bir şu çıḳar ve eṭrāfına aḳar.[1411] Lākin[1412] ovasına inecegi yirlerde Şeb olur ki Şeb-i[1413] Yemenī didükleri oldur ki her diyārda bulınup ġāyet ile olduġı yirde[1414] aḳ olur.

ŞÜKRĀN ṬAĠI

Bu Şükrān Ṭaġı[1415] daḫı Şükrān ilinde olup bir yüce ṭaġdur ki ḳullesine ziyāde yiller esdüginden kimesne varamayup ol ṭaġuŋ[1416] bir yirinde her yılda üç gicede bir şemʿ yanar ki ḥikmetin kimesne bilmeyüp ve ṣabāḥ olsa[1417] ol şemʿ üŋ yirinde bir ṭāvus görinüp ḥikmeti bilinmez.[1418]

CEVZ-İ MĀṢİL ṬAĠI

Bu Cevz-i Māṣil Ṭaġı[1419] daḫı Ṭaberistān'da olup anda bir ot biter ki adına Cevz-i Māṣil dinilüp her kim ol otı ne ḥālde yise ölince ol ḥāl

---

[1404] Janek Ṭaġı bir ṭaġdur ki: daḫı İ31a.
[1405] bu ṭaġda: -İ31a.
[1406] gümüşler: pāre pāre gümüşler M42b.
[1407] olanlar bulsa żarar itmeyüp yirlüsi bulsa intifāʿ idemez dirler: olursa bulanlar fāʾidelenürler yirlüden olana fāʾide virmez dirler İ31a; olanlar bulsa żarar itmeyüp yirlüsi bulsa intifāʿ idemezlerdür M42b.
[1408] Şeb Ṭaġı: -İ31a.
[1409] Yemen'de: Yemen ṭaġlarından İ31a.
[1410] ol ṭaġdan: andan İ31a.
[1411] ve eṭrāfına aḳar: daḫı ol ṭaġuŋ her ṭarafına aḳar iken M42b.
[1412] lākin: -M42b.
[1413] olur ki şeb-i: oluşup M42b.
[1414] ile olduġı yirde: -İ31a.
[1415] Şükrān Ṭaġı: -İ31a.
[1416] ol ṭaġuŋ: -İ31a.
[1417] ve ṣabāḥ olsa: daḫı her ṣabāḥlar olduḳça M42b.
[1418] ḥikmeti bilinmez: -İ31a; ḥikmetin kimesne bilmezdür M42b.
[1419] Cevz-i Māṣil Ṭaġı: -İ31a.

üzerine ḳalur. Eger[1420] gülerken yise ölince gülüp aġlarken yise ölince aġlardur.

FERĠĀNA ṬAĠI

Bu Ferġāna Ṭaġı daḫı Ferġāna didükleri yirde olup bunda daḫı bir ot biter ki her aʿżāda ʿaynı ile insāna beŋzer. Kimi er[1421] ve kimi dişi olup aṣlā insān ḫilḳatinden eksük bir ʿużvı yoḳdur.[1422] **[M43a]**

KİRMĀN ṬAĠI

Bu Kirmān Ṭaġı daḫı Kirmān memleketinde olup bu ṭaġuŋ bir ʿaceb ṭaşları var ki ol vilāyet ḫalḳı odun ve mūm yirine anuŋ ṭaşların yaḳarlar.[1423] **[T31b]**

ŞUVER ṬAĠI

[İ31b] Bu Şuver Ṭaġı[1424] daḫı[1425] Kirmān memleketinde olup bu ṭaġuŋ[1426] her ḳanḳı ṭaşın uvadsalar içinde dürlü dürlü ādemler ṣūreti peydā olup kimi ṭurur ve[1427] kimi oturur kimi yatur. El-ḥāṣıl eşkāl-i müteʿaddide[1428] görinür. Eger ol ṭaşlardan şu içine ḳonılsa envāʿ-ı şuver[1429] ẓāhir olur.

ŞIḲILİYYE ṬAĠI

Bu Şıḳılıyye Ṭaġı[1430] daḫı Şıḳılıyye memleketinde olup bir yüce ṭaġdur ki yüksekligi üç günlük yol olup her ṭarafın deryā dögüp[1431] bunda daḫı envāʿ[1432] yimişler vardur. Ekşer aġaçları fındıḳ olup[1433] baʿżı yirlerinde

---

[1420] üzerine ḳalur. eger: üzere gidüp M42b.
[1421] insāna beŋzer. kimi er: insān ḫilḳatinde olup daḫı kimi erkek M42b.
[1422] yoḳdur: yoḳdur sübḥāna'llāhu'l-ʿaẓīm İ31a.
[1423] vilāyet ḫalḳı odun ve mūm yirine anuŋ ṭaşların yaḳarlar: vilāyetlerde odun yirine anuŋ ṭaşları vardur ki ol vilāyetlerde odun yirine anuŋ ṭaşları yanup ve mūm yirine daḫı yine anlardan yaḳar olınulurdur. M43a.
[1424] Şuver Ṭaġı: -İ31b.
[1425] daḫı: daḫı girü M43a.
[1426] bu ṭaġuŋ: -İ31b.
[1427] ṣūreti peydā olup kimi ṭurur ve: ṣūretleri ẓāhir olurdur ki M43a.
[1428] eşkāl-i müteʿaddide: dürlü dürlü şekiller M43a.
[1429] envāʿ-ı şuver: vāżıḥa ẓāhir M43a.
[1430] Şıḳılıyye Ṭaġı: -İ31b.
[1431] ṭarafın deryā dögüp: ṭarafından deryā görinüp İ31b.
[1432] envāʿ: dürlü dürlü M43a.
[1433] fındıḳ olup: fındıḳ aġacı olup daḫı bunda daḫı M43a.

delükler vardur ki ol delüklerden[1434] giceler āteş[1435] ve gündüzler tütünler çıḳduġı görinür.[1436] Bunuŋ bir adına daḫı Altun Ṭaġı dirler ki altun daḫı olur.[1437]

NİHĀVEND ṬAĠI

Bu Nihāvend Ṭaġı[1438] daḫı Nihāvend[1439] memleketinde olup üzerinde ḳardan iki ṣūret vardur. Biri balıḳ[1440] biri ṣıġır ṣūretidür. Yaz ve ḳış ikisi daḫı erimeyüp ol ṭaġdan iki ulu ṣu aḳar. Ol ṣūretler bu iki ṣunuŋ ṭılsımıdur.

KEHF ṬAĠI

Bu Kehf Ṭaġı[1441] daḫı bir ʿālī ṭaġ olup bir adına daḫı "Raḳīm" dinilüp ʿAmuriyye ile Yenḳabe (?) arasındadur ki biŋ zira' yüksekligi olup Aṣḥāb-ı Kehf bunuŋ içinde ḳuyu gibi maġārada olup[1442] ol maġāranuŋ içinde üç yüz adım gitdükden **[M43b]** ṣoŋra bir aydınlıḳ görür yir[1443] vardur. Anda daḫı birḳaç ṭaşdan oyılmış direkler ve üzerinde bir ḳubbe vardur[1444] ve altında bir iki ev gibi yirler[1445] vardur. Anlaruŋ yükseginde Aṣḥāb-ı Kehf yaturlar. Ol öŋ ḳapusı yirden yuḳaruda bir ādem boyı ḳadar[1446] olup ṭaşdan olup[1447] içinde yedi kimse yatup cesedleri ṣabırla ve kāfūrla muṭallā olup kelbleri daḫı ayaḳları ucında yatup ḳuyruġın başı üzere ḳomışdur ki anuŋ[1448] ancaḳ kemükleri ḳalup ḫilḳati üzere hemān kemük ḳalup[1449] **[T32a]** yatur. **[İ32a]**

[1434] vardur ki ol delüklerden: olup İ31b.
[1435] āteş: od M43a.
[1436] çıḳduġı görinür: çıḳup M43a.
[1437] altun daḫı olur: bunda çoḳ altun olurdur M43a.
[1438] Nihāvend Ṭaġı: ṭaġ Nihāvend İ31b.
[1439] daḫı Nihāvend: -T31b, İ31b.
[1440] balıḳ: balıḳ ṣūreti olup M43.
[1441] Kehf Ṭaġı: -İ31b.
[1442] olup: yaturlardur ki M43a.
[1443] görür yir: -İ31b; girür yir M43b.
[1444] vardur: -İ31b.
[1445] gibi yirler: gibiler M43b.
[1446] ḳadar: miḳdārı M43b.
[1447] ṭaşdan olup: ṭaşdandur ki M43b.
[1448] ḳomışdur ki anuŋ: ḳoyup İ31b.
[1449] ḳalup: olup M43b.

ʿADEN ṬAĠI

Bu ʿAden Ṭaġı daḫı[1450] bir ṭaġdur ki Yemen vilāyetinde olup[1451] Sebāʾ memleketinde olup üzerinde bir ʿaẓīm bāġ vardur ki[1452] adına Bāġ-ı İrem dinilüp Şeddād İbni ʿĀd yapup ḥālā yire geçmişdür. Baʿżılar anı görmek vāḳıʿ olmışdur.[1453] Bir bāġ itmiş ki ṭopraġı misk ü ʿanberden ve zaʿferāndan ve ṭaşları laʿl ü yāḳūt u dürden ve direkleri envāʿ-ı cevāhirden ve yapularınuŋ birer kerpici altundan ve birer kerpici daḫı gümüşden ve içinde olan[1454] köşkler ve evler ve ṣuffalar ve çarṭaḳlaruŋ[1455] her birisi birer nevʿ sīm ü zerden ve cevāhirden olup ve içinde dürlü bāġçeler ve bostānlar ve ḥavżlar ve aḳarṣular ve ḥūrī-miṣāl ḳızlar[1456] ve vildān ṣūretlü oġlanlar[1457] elbise-i gün-ā-günla[1458] mülebbes ü müzeyyen[1459] iken bir vechle ġażab-ı Allāh nāzil olup[1460] bir ānda cümlesi yire geçüp dillerde adı ḳalmışdur.[1461]

SED ṬAĠI

Bu Sed Ṭaġı[1462] iki büyük ve yüksek ṭaġlardur ki her birisinüŋ eni yüzer **[M44a]** arṣun olup dāʾimā üzerlerinden ḳar eksük olmayup[1463] biri birlerine ḳarşu vāḳıʿ olup adlarına Ḳurbān Ṭaġı dinilür. Sedd-i İskender[1464] budur ki iç yüzinde Yeʾcūc u Meʾcūc olup vilāyetleri Ẓulümāt'a ṭayanup seddüŋ iki ṭarafı iki ʿaẓīm demürden ḥiṣārlar[1465] olup ortasında bir büyük demür ḳapu vardur[1466] ki uzunı yüz elli ẕirāʿ olup ve iki ḳanadı vardur ki her ḳanadı ellişer ẕirāʿ olup üzerinde yedi ẕirāʿ demürden bir kilīdi vardur ki ḥālā mükelled olup ve bir buçuḳ ẕirāʿ

[1450] ʿAden Ṭaġı daḫı: -İ32a.
[1451] vilāyetinde olup: vilāyetinde İ32a; diyārında M43b.
[1452] bir ʿaẓīm bāġ vardur ki: bunuŋ bir ulu bāġ olup ki M43b.
[1453] görmek vāḳıʿ olmışdur: birer ṭarīḳle görmişlerdür ki M43b.
[1454] içinde olan: -İ32a.
[1455] ṣuffalar ve çarṭaḳlaruŋ: ṣuffalaruŋ İ32a.
[1456] ḳızlar: yüzlerine baḳılmaz ḳızlar M43b.
[1457] ṣūretlü oġlanlar: ṣūretlüler İ32a; ṣūretlü oġlanlar var idi ki M43b.
[1458] elbise-i gün-ā-günla: her birisi envāʿ-ı fāḫire libāslar ile M43b.
[1459] müzeyyen: dürlü zīnetler ile müzeyyenler M43b.
[1460] Allāh nāzil olup: vārid olmışdur M43b.
[1461] ḳalmışdur: ḳalmışdur ki söylenürdür M43b.
[1462] bu Sed Ṭaġı: bunlar İ32a.
[1463] eksük olmayup: olup M44a.
[1464] İskender: İskender ʿaleyhi's-selām İ32a.
[1465] ḥiṣārlar: ḳalʿalar M44a.
[1466] ḳapu vardur: ḳapudur ki M44a.

ve on iki dişlü bir miftāḥı vardur ki üzerinde demürden bir zincīr ile bir ḫalḳa da aşılu olup ve ḳapunuŋ üzerinde vāfir şerefeler vardur ki birbirlerine demürler ile muḥkem baġlular olup ve her şerefenüŋ üzerinde ikişer demürden ḳarnlar olup ve ol iki ḥişārlar[1467] ṭolu ādemler **[İ32b]** olup[1468] seddi müstaḥfaẓlardur[1469] ki her ḳalʿanuŋ birer reʾīsleri **[T32b]** olup ki her cumʿa güni olduḳça bī-nihāye kimseler ile ol ḳapuya gelürler ve ellerinde olan demür çomaḳlar ile ol ḳapuya muḥkem ḍarbeler ururlar[1470] ve tīz āvāzlar ile[1471] çaġrışurlar. İçerüde olan Yeʾcūc u Meʾcūc ḳavmi[1472] ol ḍarbeleri āvāzları işidüp ṭaşrada ḫāfıẓlar olduġın bilüp ve ḫavf iderler.

HÜRMÜZ ṬAĠI

Bu Hürmüz Ṭaġı[1473] daḫı Ṭaberistān'da olup[1474] üzerinde bir şu vardur aḳar. Ṭaġuŋ dibinde bir köy vardur aŋa iner.[1475] Her kim ol şunuŋ yanına varsa ve çaġırsa artuḳ aḳmayup bir daḫı çaġırsa yine aḳardur.

AĠU ṬAĠI

Bu Aġu Ṭaġı[1476] Çīn memleketinde olup[1477] iki ṭaġdur ki ikisinüŋ üzerlerinde bir ulu köpri var kim[1478] ol köprinüŋ **[M44b]** üzerinden kim[1479] geçse aġu içmiş gibi olup aşlā ḥarekete ḳudreti olmazdur.

[1467] ḥişārlar: ḳalʿalar M44a.
[1468] olup: -İ32b.
[1469] müstaḥfaẓlardur: żābiṭlerdür ki M44a.
[1470] ḍarbeler ururlar: ḍarblar iderler M44a.
[1471] ve tīz āvāzlar ile: daḫı cümlesi M44a.
[1472] ḳavmi: daḫı M44a.
[1473] Hürmüz Ṭaġı: -İ32b.
[1474] olup: olup bir ṭaġdur ki M44a.
[1475] köy vardur aŋa iner: köye inerdür M44a.
[1476] Aġu Ṭaġı: -İ32b.
[1477] olup: -İ32b.
[1478] var kim: -İ32b.
[1479] kim: -M44b.

YILAN ṬAĠI

Bu Yılan Ṭaġı[1480] Türkistān'da bir ṭaġdur ki[1481] içi ṭopṭolu yılandur.[1482] Aṣlā kimesne[1483] varamayup eger ol yılanlara bir kimse baḳar olsa ol sāʿat ölür, dirler.[1484]

ENDÜLÜS ṬAĠI

Bu Endülüs Ṭaġı daḫı bir ṭaġdur ki[1485] Endülüs'de olup anda bir maġāra var ki ol maġārada aṣlā nesne olmayup ammā ḳaçan içine bir fitīl uzatsaŋ[1486] fi'l-ḥāl āteş peydā olup[1487] yanar. Nireden[1488] yanduġın kimse bilmezdür.

MAʿDENLER

Bu maʿdenler yirüŋ altında ḥāṣıl olup her biri ṭumandan ve duḫāndan olur ki[1489] kevākib-i sebʿanuŋ daḫı terbiyede dāḫli vardur. Bu cümle[1490] yedi maʿden olup biri altun biri gümüş ve biri baḳır biri demür biri ḳurşun biri ḳalʿī[1491] ve biri daḫı tuçdur. Cümlenüŋ aṣlı zībaḳ ile kibrīt olup ḳaçan ikisi bile ṣāfī olup tamām ḳarışsalar ve kibrīt zībaḳuŋ ruṭūbetini tamām içse ve ikisinüŋ daḫı miḳdārları ber-ā-ber olsa ve ṭabīʿatları muʿtedil olsa[1492] ṣovuḳdan anlara nesne irişmese ol zamānda münʿaḳid olan altun olur. Eger kibrīt aḳ ise gümüş **[T33a] [İ33a]** olup eger kibrīt ṣāfi olmayup ṭabīʿatı muḥriḳ ise[1493] baḳır olur. Eger kibrīt ile zībaḳ eczāʾ-i arżla ḳarışup ve kibrīt muḥriḳ olursa demür olur. İyü ḳarışmayacaḳ olurlarsa ḳurşun olup baʿżı ḳarışmaḳ ile ḳalʿī[1494] olup

---

[1480] Yılan Ṭaġı: -İ32b.
[1481] ṭaġdur ki: ṭaġ olup M44b.
[1482] ṭopṭolu yılandur: ṭolu bir nevʿ yılandur M44b.
[1483] kimesne: içine kimesne M44b.
[1484] eger ol yılanlara bir kimse baḳar olsa ol sāʿat ölür, dirler: daḫı yılanına her kim baḳar ise fi'l-ḥāl helāk olurdur M44b.
[1485] Endülüs Ṭaġı daḫı bir ṭaġdur ki: -İ32b.
[1486] fitīl uzatsaŋ: fitīle ṣoḳulsa M44b.
[1487] āteş peydā olup: -M44b.
[1488] nireden: andan M44b.
[1489] her biri ṭumandan ve duḫāndan olur ki: -M44b.
[1490] vardur. bu cümle: olup cümlesi İ32b; olup cümlesi M44b.
[1491] ḳalʿī: ḳalāy İ32b.
[1492] muʿtedil olsa: iʿtidāl üzere olup M44b.
[1493] ise: olacaḳ olursa M44b.
[1494] ḳalʿī: ḳalāy İ33a.

ṣovuḳ ile münʿaḳıd olursa tuc olur. Bu meẕkūr ekṣer[1495] cibālde[1496] olup her birinüŋ niçe menāfiʿi vardur ki **[M45a]** anlaruŋ ẕikrine iḥtiyāc yoḳdur.

ṬAŞLAR

Bu ṭaşlar daḫı yaġmurlardan yir altında mekān bulup ve bir münfed bulmamaġla irkilen şulardan ṭoŋmadur ki bunlaruŋ daḫı her biri kevākib-i sebʿanuŋ teʾṣīri ile olur ki her biri bir kevkebden reng ü ṭabīʿat alup baʿżı münāsibü'ẕ-ẕikr[1497] cevāhir vardur. Anları beyān idelüm.[1498] İn-şāʾallāhu Teʿālā.

ELMĀS ṬAŞI

Bu elmās ṭaşı[1499] Hindistān'da bir vādīden çıḳar ki vādīnüŋ içi ṭolu yılanlar olup ve aṣlā kimse varımayup dirler[1500] ki İskender[1501] ol vādīye varup ve ıraḳdan ol vādīye[1502] atlar atdurup ve ardınca ʿuḳḳāblar ṣaldı ve ol atlar ol ṭaşlara yapışduḳda ʿuḳḳāblar indiler ve daḫı ol atları alup[1503] ol atlara yapışan ṭaşları İskender[1504] cemʿ idüp ḥāliyā[1505] dünyāda olanlar andandur, dimişler.

ZÜMÜRRÜD ṬAŞI

Bu zümürrüd ṭaşı daḫı[1506] altun maʿdeninden çıḳup bir yeşil şeffāf ṭaşdur ki baḳanlaruŋ[1507] gözleri nūrı artup ve yılan baḳsa erir, dirler ve

---

[1495] ekṣer: eger İ33a.
[1496] bu meẕkūr ekṣer cibālde: bunlar daḫı ekṣer ṭaġlarda M44b.
[1497] münāsibü'ẕ-ẕikr: ẕikr-i münāsib İ33a.
[1498] baʿżı münāsibü'ẕ-ẕikr cevāhir vardur. Anları beyān idelüm: bunlarda cevāhir daḫı olurdur ki baʿżısı ẕik olınsun M45a.
[1499] elmās ṭaşı: -İ33a.
[1500] varımayup dirler: varamaz eydürler: İ33a.
[1501] İskender: İskender ʿaleyhi's-selām İ33a.
[1502] ol vādīye varup ve ıraḳdan ol vādīye: oraya vardı daḫı ol vādīye ıraḳdan M45a.
[1503] ol atları alup: atları alduḳlarında M45a.
[1504] İskender: -İ33a.
[1505] ṭaşları İskender cemʿ idüp ḥāliyā: ṭaşlardandur ki ol zamānda İskender ol vechle alup ḥālā M45a.
[1506] zümürrüd ṭaşı daḫı: -İ33a.
[1507] baḳanlaruŋ: naẕar idenlerüŋ İ33a.

ṣarʿaya[1508] mübtelā[1509] olan götürse ṣarʿı gidüp ve aġu içen dögüp bir miḳdār içse defʿ olur.

YEŞİB ṬAŞI

Bu yeşib ṭaşına[1510] yeşim ṭaşı da dinilür.[1511] Her kim[1512] götürürse kimse aŋa ġālib olmayup aġzına alan ṣuṣamaya dirler.[1513]

YĀḲŪT ṬAŞI

Bu yāḳūt ṭaşı[1514] dürlü dürlü olur ki maʿdeninüŋ iḫtilāfından olur. Bu daḫı aġızda ṭutulsa ṣusuzlıġı **[M45b]** defʿ ider ve[1515] maʿcūna ḳatılup yinilse dili faṣīḥ idüp ve ḳanı **[T33b] [İ33b]** ṣāfī ḳılup ve eger[1516] tūtiyāsı göze çekilse nūrın arturur, dirler.[1517]

BİLLŪR ṬAŞI

Bu billūr ṭaşı[1518] zücāc ḳısmınuŋ aḫseni[1519] olup aḳ ve berrāḳ olur. Götürende aṣlā maraż olmayup[1520] ve gözlük olınsa göz nūrın arturup bir ḫāṣṣa daḫı budur ki[1521] güneşe ṭutup altına penbe ḳonılsa fi'l-ḥal penbeyi yaḳar.

ʿAḲĪḲ ṬAŞI

Bu ʿaḳīḳ ṭaşı daḫı[1522] diyār-ı Yemen'de envāʿile olup ve Ṭaʾif vilāyetinde[1523] daḫı bulınur ki Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām bunuŋ ḥaḳḳında[1524] "Teḫattemū bi'l-ʿaḳīḳi fe-innehū[1525] yedfeʿu'l-

---

[1508] ṣarʿaya: ṣarʿa T33a.
[1509] erir, dirler ve ṣarʿaya mübtelā: eriyüp daḫı ṣaʿa M45a.
[1510] bu yeşib ṭaşına: -İ33a.
[1511] dinilür: dinilüp bu daḫı bir ṭaşdur ki M45a.
[1512] kim: kim bunı İ33a.
[1513] aġzına alan ṣuṣamaya dirler: daḫı kim aġzına ḳosa aṣlā ṣusamazdur M45a.
[1514] yāḳūt ṭaşı: -İ33a.
[1515] defʿ ider ve: ṣavup daḫı M45b.
[1516] ve eger: -M45b.
[1517] dirler: -M45b.
[1518] billūr ṭaşı: -İ33b.
[1519] aḫseni: ḫüsni M45b.
[1520] olmayup: ḳalmayup M45b.
[1521] bir ḫāṣṣa daḫı budur ki: daḫı bunda bir ḫāṣṣa daḫı vardur ki M45b.
[1522] ʿaḳīḳ ṭaşı daḫı: -İ33b.
[1523] ṭaʾif vilāyetinde: ṭaʾif'de İ33b; ṭaʾif memleketinde M45b.
[1524] bunuŋ ḥaḳḳında: buyurur ki İ33b.
[1525] fe-innehū: -M45b.

ġamme”[1526] diyü[1527] buyurmışlardur ve bunı[1528] götüren faḳr görmeyüp ve ḫālet-i mevtde[1529] rūḥı āsān vechle ḳabż olınur, diyü buyurmışlar.[1530]

FĪRŪZE ṬAŞI

Bu fīrūze ṭaşına[1531] pirūze daḫı dinilür. Ḫorāsān'da ve Nīsābūr'da olur. Bir yeşil ṭaşdur.[1532] Rengi[1533] nevʿān göge daḫı māʾil olup buŋa da baḳanuŋ gözi nūrı artup ve götüren faḳīrliḳ görmeyüp bir ʿaceb ḫāṣṣası daḫı var ki hevā açuḳ olsa bu daḫı açuḳ[1534] olup eger[1535] mükedder olsa bu daḫı olmaḳ muḳarrerdür, dirler.[1536]

KEH-RÜBĀ ṬAŞI

Bu keh-rübā ṭaşı[1537] bir ṣaru ṭaşdur ki nevʿān[1538] ḳızıla māʾil olup daḫı cevz-i Rūmī'nüŋ żamġından olur, dirler. Bunı daḫı götüren yereḳāndan ve ḥafaḳāndan[1539] emīn olup ve evrām ve nezf-i demi ṣavup vaḳy içün aġza alınsa ṣavardur.[1540]

AĞAÇLAR VE ÇiÇEKLER VE MĪVELER ḪĀLİ[1541]

Bunuŋ daḫı eṣeri[1542] Ādem peyġam-ber ʿaleyhi's-selām **[M46a]** cennetden bile götürüp ve baʿżısı daḫı āṣār-ı arż u hevādan birer ṭariḳle ḫāṣıl olmadur ki mütenevviʿ ü muḫtelif olup her birinde kevākibüŋ

[1526] "Akik taşını yüzükte taşımak gamı def eder." bu hadiste geçen "gam" bazı hadis kitaplarında "fakr" olarak geçmektedir. (İbnü'l-Cevzî H.1418: s. 236).
[1527] diyü: -M45b.
[1528] "teḫattemū bi'l-ʿaḳīḳi fe-innehū yedfeʿu'l-ġame" diyü buyurmışlardur ve bunı: sizler ʿaḳīḳi ḫatem idüŋüz ki mübārek olup ġamı defʿ ider İ33b.
[1529] ve ḫālet-i mevtde: ölür olduḳda daḫı M45b.
[1530] diyü buyurmışlar: bi-iẕni'llāhi bārī İ33b.
[1531] bu fīrūze ṭaşına: bunā İ33b.
[1532] ṭaşdur: ṭaş olup M45b.
[1533] bir yeşil ṭaşdur. rengi: rengi yeşil İ33b.
[1534] açuḳ: ṣāfī M45b.
[1535] eger: -İ33b.
[1536] olmaḳ muḳarrerdür, dirler: daḫı mükedder olur M45b.
[1537] keh-rübā ṭaşı: -İ33b.
[1538] nevʿān: -M45b.
[1539] bunı daḫı götüren yereḳāndan ve ḥafaḳāndan: ḥafaḳāndan ve ġayrıdan İ33b.
[1540] ṣavardur: ṣavar dirler İ33b.
[1541] ḫāli: -M45b.
[1542] bunuŋ daḫı eṣeri: bu aġaçlar ve çiçekler ve mīvelerüŋ daḫı ekṣeri M45b.

teʾs̱īri olup ve ṣunuŋ terbiyesiyle ḥāṣıl olmışlardur ve[1543] her birinde[1544] niçe ḫavāṣ u menāfiʿ vardur ki taʿbīri ḳābil[1545] degildür.

ŞEHRLER VE ḲALʿALAR

Bunlar daḫı tafṣīl üzere[1546] yazılmaḳ mümkin olmayup hemān meşhūrlardan **[T34a]** bir ḳaçın ve şerīflerinden daḫı bir ḳaçın taḥrīr idelüm.[1547] İn-şāʾallāhu Teʿālā.

MEKKE-İ MÜKERREME

Bu Mekke-i Mükerreme'nüŋ[1548] bir adına daḫı "Ümmü'l-Ḳurā" ve bir adına "Beled-i Ḥarām" dinilüp bir şehr-i şerīfdür ki Ḥicāz memleketinde vāḳıʿ olup reʾs-i arāżī-i muḳaddese ve yirüŋ tā ortasında **[İ34a]** olup dimişler ki her ṭarafından ẕirāʿ ṭutılsa aṣlā teḫallüf itmeyüp tā ortasında[1549] ve ġāyet ile yüksegindedür.[1550] Yirüŋ göbegi ve cemīʿ-i şehrlerüŋ başı ve evveli bu olup büyük ve küçük iki ḥaremi ve ikisinüŋ arasında bir ḥiṣārı vardur ki bunda daḫı Ḥarām-ı Kebīr'üŋ içinde[1551] beş ṭaġ olup[1552] Minā[1553] ve Müzdelife ve Maḥṣabā ve Vusṭa ve Ūlā ve Mescid-i İbrāhīm ʿaleyhi's-selām olup ve ḥiṣārınuŋ dört ḳapusı var ki biri Bāb-ı Ṣafā ve biri Bāb-ı İbrāhīm[1554] ve biri Bāb-ı ʿUmre ve biri Bāb-ı Şeybe olup[1555] dāḫil-i ḥiṣārda Ṣafā ile Merve ve aralarında mesʿā olan Meyleyn-i Aḫḍareyn olup Ḥarem-i Ṣaġīr'üŋ[1556] tā ortasında nefs-i[1557] Kaʿbe-i Muʿaẓẓama ve öŋinde Maḳām-ı İbrāhīm[1558] olan miḥrāb u minber ve eṭrāfında Maḳām-ı Ḥanefī ve Maḳām-ı Şāfiʿī ve Maḳām-ı

[1543] olmışlardur ve: olurlardur ki bunlaruŋ daḫı M46a.
[1544] kevākibüŋ teʿs̱īri olup ve ṣunuŋ terbiyesiyle ḥāṣıl olmışlardur ve her birinde: -İ33b.
[1545] taʿbīri ḳābil: taʿbīri mümkin İ33b; ẕikrleri mümkin M46a.
[1546] bunlar daḫı tafṣīl üzere: bu şehrler ve ḳalʿalaruŋ daḫı her birisi M46a.
[1547] meşhūrlardan bir ḳaçın ve şerīflerinden daḫı bir ḳaçın taḥrīr idelüm: birḳaç meşhūr u şerīflerindendür ki yazalum M46a.
[1548] Mükerreme'nüŋ: Mükerreme şehrinüŋ M46a.
[1549] ortasında: orta yirinde M46a.
[1550] yüksegindedür: yükseginde olurdur M46a.
[1551] ki bunda daḫı ḥarām-ı kebīr'üŋ içinde: -T34a, -İ34a.
[1552] olup: ve M46a.
[1553] minā: mine T34a, M46a.
[1554] İbrāhīm: İbrāhīm ʿaleyhi's-selām İ34a.
[1555] şeybe olup: şeybe raḍiya'llāhu ʿanh İ34a.
[1556] ṣaġīr'üŋ: ṣaġīr içinde M46a.
[1557] nefs-i: -İ34a.
[1558] İbrāhīm: İbrāhīm ʿaleyhi's-selām İ34a, M46a.

Ḥanbelī ve Maḳām-ı Mālikī ve Maḳām-ı Cebrāʾīl[1559] ve Ḥaṭīm-i İsmāʿīl[1560] ve Zemzem[1561] Ḳuyusı **[M46b]** ve Mültezem ve Dürcü'l-Ḥarem ve Ḳubbetü'l-Ferrāşīn ve Ḳubbetü'l-ʿAbbās ve Ḳubbetü'z-Zeyt olup bu Ḥarem'de[1562] yedi mināre olup Ḥarem-i Kebīr'den ṭaşrada ʿArafāt ve Mescid-i İbrāhīm ʿaleyhi's-selām olup mīḳātler vardur ki her birinüŋ birer ḥilleri olup ve[1563] her ḳavmüŋ iḥrām baġlanacaḳ yirleri olup bu şehrüŋ içi ṭolu melāʾik[1564] ve Benī Ādem ve cümlesi Ehl-i Beyt ve Ḥarem ve Ḳavm-i Muʿaẓẓam olduḳlarından mā-ʿadā Kaʿbe'nüŋ eṭrāfında üç yüz peyġam-ber ʿaleyhimü's-selām ḳubūrı[1565] olup ḫāṣṣaten Ḥażret-i Nūḥ ve Ḥażret-i Hūd ve Ḥażret-i Ṣāliḥ ve Ḥażret-i Şuʿayb ḳabrleri[1566] zemzem[1567] ile maḳām arasında olup ve Rükn-i Yemānī ile Rükn-i Ġarbī arasında yetmiş peyġam-ber ḳabr-i şerīfi olup **[İ34b]** ve Ḥadīce anamuzuŋ mezārı[1568] **[T34b]** ve Ḥażret-i Resūl ʿa.m.[1569] mevlid-i şerīfi ve maḳām-ı taḥrīf-i ḳıble ve[1570] Mürcem-i Şeyṭān ʿaleyhi'l-laʿne ve daḫı bunda niçe nesneler olup İslāmuŋ Kaʿbesi ve müʾminlerüŋ[1571] ḳıblesi ve bunı ḥac itmek farż ve tamām-ı erkān-ı dīn olup dimişler ki ibtidā ḫalḳ olınan bunuŋ ʿarṣasıdur. Mā-bāḳī[1572] yirler cümle bundan mütevellid olup ve sāʾir yirlerden bu[1573] iki biŋ yıl evvel ḫalḳ olınup bunuŋ ḥaddi[1574] tā şerāya dek olup[1575] felekler bundan ḳırḳ gün şoŋra ḫalḳ olınmışdur, dirler.[1576]

[1559] Cebrāʾīl: Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ34a.
[1560] İsmāʿīl: İsmāʿīl ʿaleyhi's-selām İ34a.
[1561] Zemzem: Zemzem-i Şerīf İ34a.
[1562] Ḥarem'de: Ḥarem-i Şerīf'de İ34a.
[1563] olup ve: vardur ki M46b.
[1564] melāʾik: emlāk T34a, M46b.
[1565] ḳubūrı: ḳabr-i şerīfleri İ34a; ḳabrleri M46b.
[1566] ḳabrleri: ʿaleyhimü's-selām ḳabr-i şerīfleri İ34a.
[1567] Zemzem: Zemzem-i şerīf İ34a.
[1568] ḥadīce anamuzuŋ mezārı: ḥadīcetü'l-kübrā raḍiya'llāhu Teʿālā ʿanhā İ34b; ḥadīce ana mezār-ı şerīfi M46b.
[1569] Ḥażret-i Resūl ʿa.m.: Resūl ʿaleyhi's-selām İ34b, M46b.
[1570] maḳām-ı taḥrīf-i ḳıble ve: -İ34b.
[1571] müʾminlerüŋ: cemīʿ-i müʾminlerüŋ M46b.
[1572] mā-bāḳī: daḫı ḳalan M46b.
[1573] cümle bundan mütevellid olup ve sāʾir yirlerden bu: şoŋradan bunda çekilmişdür ki ḳalan yirlerden bunuŋ yiri M46b.
[1574] ḥaddi: yiri M46b.
[1575] olup: giderdür M46b.
[1576] dirler: -İ34b.

BİNĀʾ-İ BEYTU'LLĀHİ'L-ḤARĀM

Bu Beytu'llāhi'l-Ḥarām'uŋ ki bir adı daḫı Kaʿbe-i Mükerreme ve Kaʿbetu'llāh daḫı olup[1577] bunuŋ bināsında daḫı niçe aḳvāl dinilüp lākin eṣaḥḥ-ı aḳvāl budur[1578] ki Nūḥ[1579] ʿaleyhi's-selām ṭūfānından muḳaddemlerde Beytü'l-Maʿmūr **[M47a]** yedinci göge gitdükden ṣoŋra bunuŋ ʿarṣası[1580] şöyle ḳızıl renkde ṭururdı ki her kişi gelüp yine ol maḥalde Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine[1581] ḥācetlerin ʿarż idüp ziyāret iderlerdi. Ṣoŋra[1582] Ḥażret-i[1583] İbrāhīm ve oġlı Ḥażret-i İsmāʿīl[1584] ʿaleyhimā's-selāma Ḥaḳ Teʿālā emr idüp bināsın itmişlerdür ve[1585] ṣoŋra kimin ʿAmāliḳa ve kimin Cürhüm ve kimin Ḳureyş ve kimin daḫı aṣḥābdan ʿAbdu'llāh bin ez-Zübeyr ḥażretleri[1586] ve kimin Ḥaccāc bin Yūsuf yapmışdur ve[1587] Ḳureyş yapduḳlarında[1588] Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā[1589] ṭaşın alıvirmişlerdi.

ḤACER-İ ESVED

Bu[1590] daḫı bir siyāh ṭaşdur ki Kaʿbe-i Mükerreme'nüŋ Rükn-i ʿIrāḳī[1591] olan kūşesinde ṭurur ki her varanlar aŋa ellerin ve yüzlerin ve öpüp[1592] duʿāsı vardur[1593] oḳurlar. Bu evvelde bir melek olup Ḥaḳ Teʿālā

[1577] bu Beytu'llāhi'l-Ḥarām'uŋ ki bir adı daḫı Kaʿbe-i Mükerreme ve Kaʿbetu'llāh daḫı olup: -T34b, -İ34b.
[1578] budur: olan budur M46b.
[1579] Nūḥ: Nūḥ peyġam-ber M46b.
[1580] ʿarṣası: ʿarṣa-i şerīfi İ34b.
[1581] Teʿālā ḥażretlerine: Teʿālā'ya İ34b.
[1582] ziyāret iderlerdi. ṣoŋra: daḫı duʿālar ḳabūl olurlar iken M47a.
[1583] Ḥażret-i: -İ34b.
[1584] Ḥażret-i İsmāʿīl: -İ34b.
[1585] Teʿālā emr idüp bināsın itmişlerdür ve: Teʿālā ḥażretleri bināsın emr idüp anlar yapmışlardur ki M47a.
[1586] ḥażretleri: raḍiya'llāhu ʿanhumā İ34b.
[1587] yapmışdur ve: didükleri pādişāh yapmışdur ki M47a.
[1588] yapduḳlarında: yapduḳları zamānlarda M47a.
[1589] Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā: Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ34b; Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ḥażretleri daḫı bile M47a.
[1590] bu: bu Ḥacer-i Esved M47a.
[1591] ʿırāḳī: şarḳī İ34b.
[1592] ellerin ve yüzlerin ve öpüp: ellerin sürüp İ34b; ellerin ve yüzlerin sürüp ve öpüp M47a.
[1593] duʿāsı vardur: -İ34b.

Ādem'i[1594] cennete ḳoyduḳda üzerine bunı[1595] mü'ekkel ḳomışıdı. Her bār buġday aġacından yimek murād itse[1596] nehy iderdi. Taḳdīr-i Ḫudā ol melek bir ḫiẕmete gidüp[1597] Ḥażret-i Ādem[1598] buġdaydan yimekle cennetden çıḳmalu olıcaḳ Ḥaḳ Teʿālā ol melege daḫı ḫışm idüp ol daḫı[1599] bir aḳ cevher olup[1600] Ādem ʿaleyhi's-selām **[T35a]** cennetden çıḳduḳda birḳaç **[İ35a]** nesne bile alup çıḳmışdur. Biri ol ṭaş olup ṭurmaz. Mübārek[1601] gözleri yaşın aŋa silerken yir yüzinde[1602] Beyt-i Maʿmūr'ı göricek götürüp ol ṭaşı anuŋ ʿIrāḳ'dan[1603] ṭarafına düşen[1604] rüknine ḳomışdı. Ṣoŋra Beytü'l-Maʿmūr **[M47b]** göge çekildükde Ḥażret-i Cibrīl ʿa.m.[1605] Ḥaḳ Teʿālā emriyle ol ṭaşı Beyt-i Maʿmūr'dan alup ʿArafāt[1606] Ṭaġı'nda bir maġārada[1607] ḥıfẓ itmiş idi. Vaḳtā[1608] Ḥażret-i[1609] İbrāhīm ve İsmāʿīl ʿaleyhimā's-selāmdur Kaʿbe'yi yapduḳlarında yine Cebrāʾīl[1610] Ḥaḳ Teʿālā[1611] emriyle ol ṭaşı götürüp[1612] Ḥażret-i[1613] İbrāhīm'e[1614] teslīm idüp didi ki: "Yā İbrāhīm[1615] bu ṭaşı Kaʿbe'nüŋ[1616] Rükn-i ʿIrāḳī'sine[1617] ḳo ki Beyt-i Maʿmūr'da iken öyle olup ve Ḥaḳ Teʿālā'nuŋ emri daḫı böyledür"[1618]

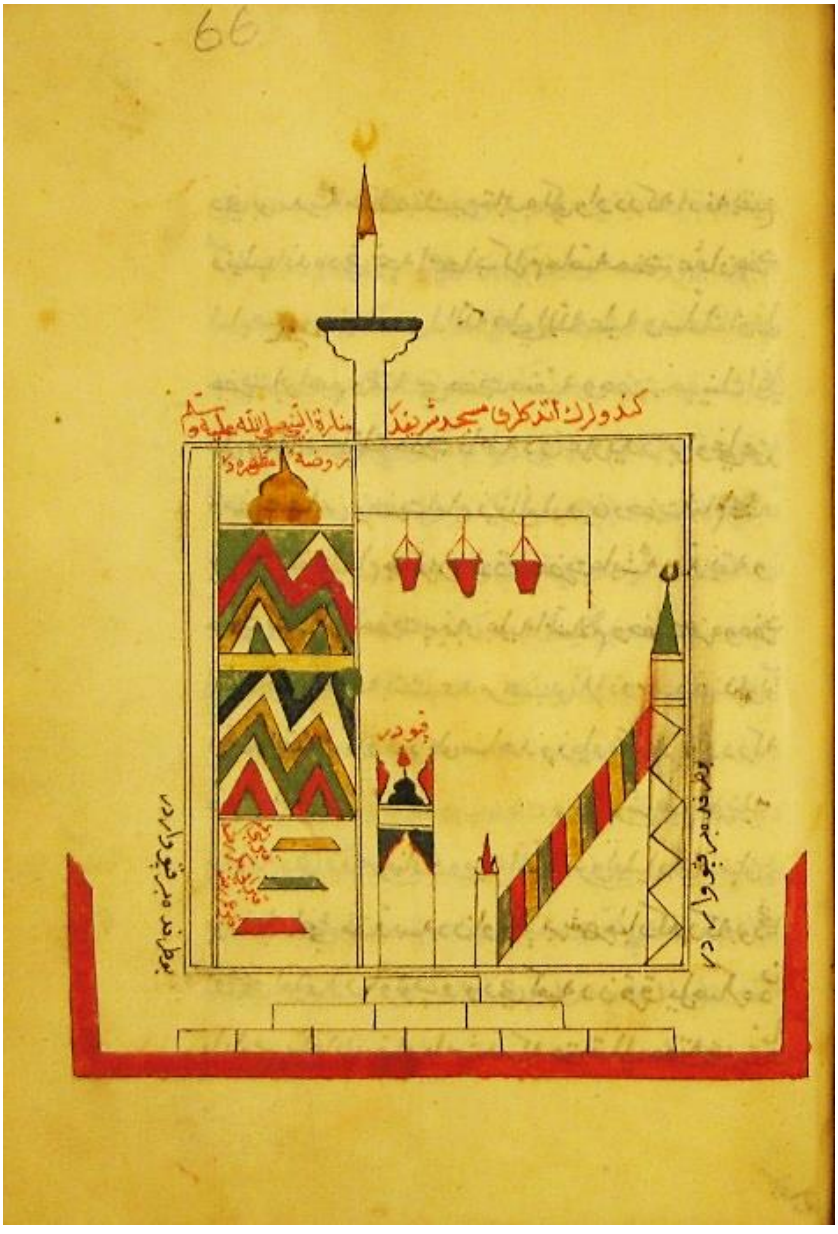

[1594] teʿālā Ādem'i: teʿālā Ādem ʿaleyhi's-selāmı İ34b; teʿālā ḥażretleri Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selāmı M47a.
[1595] bunı: -M47a.
[1596] yimek murād itse: yimek istese İ34b; yiyeyin didükçe M47a.
[1597] gidüp: gidüp daḫı yanında olmamaġla M47a.
[1598] Ḥażret-i ʿĀdem: ʿĀdem ʿaleyhi's-selām İ34b.
[1599] ḫışm idüp ol daḫı: -İ34b.
[1600] olup: şekline müşekkel idüp İ34b.
[1601] mübārek: -M47a.
[1602] yir yüzinde: yirde M47a.
[1603] ʿIrāḳ'dan: şarḳı İ35a.
[1604] düşen: olan M47a.
[1605] Ḥażret-i Cibrīl ʿa.m.: Cebrāʿil ʿaleyhi's-selām İ35a, M47b.
[1606] ʿArafāt: Ebī Ḳubeys İ35a.
[1607] bir maġārada: -İ35a.
[1608] itmiş idi. Vaḳtā: idüp daḫı ṣoŋralar M47b.
[1609] Ḥażret-i: -İ35a.
[1610] Cebrāʾīl: Cebreʾil ʿaleyhi's-selām: İ35a.
[1611] Ḥaḳ Teʿālā: Ḥaḳḳ'uŋ İ35a.
[1612] yapduḳlarında yine Cebrāʾīl Ḥaḳ Teʿālā emriyle ol ṭaşı getürüp: yapduḳlarından ṣoŋra götürüp ol ṭaşı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ emri ile M47b.
[1613] Ḥażret-i: -İ35a.
[1614] İbrāhīm'e: İbrāhīm ʿaleyhi's-selāma İ35a.
[1615] yā İbrāhīm: -İ35a, -M47b.
[1616] Kaʿbe'nüŋ: Kaʿbe-i Şerīf'üŋ İ35a.
[1617] ʿırāḳīsine: şarḳīsine İ35a.
[1618] olup ve Ḥaḳ Teʿālā'nuŋ emri daḫı böyledür: idi ki Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri öyle buyurmışdur M47b.

diyüp ol zamāndan berüdürür ki ḫalāʾiḳ yüzlerin sürmekle ol ṭaş aḳ iken ṣoŋradan ḳarārmışdur, dirler. Baʿżılar daḫı[1619] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri ol ṭaşı ṣoŋradan Cebrāʾīl[1620] ile Ḥażret-i[1621] Ādem ʿaleyhi'ş-selāma gönderdi ve Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi'ş-selām daḫı anuŋ ile gözlerinüŋ yaşın silerken bir gün ṭaşdur tekellüm eyledi ve Ḥażret-i[1622] Ādem ʿaleyhi'ş-selāma ḥikāyeti bildürdi ve kendünüŋ evvel melek idügin de diyüvirüp eyitdi[1623] "Yā Ādem[1624] sen öyle itmeseŋ ben de böyle olmazdum, didügin Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[1625] ḫoş görmeyüp tekrār ol ṭaşa ġażab idüp[1626] aḳ iken ḳara oldı." diyüp[1627] baʿżılar daḫı bu ṭaşuŋ içinde[1628] bir kāġıd vardur ki Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Ḥażret-i Ādem'üŋ ẓahrından çıḳan evlādından[1629] ʿahd alduḳda ol ʿahdi bir nūrdan beyāż[1630] kāġıd üzere nūrdan siyāh[1631] mürekkeb ile yazdı ve ne ḳadar melekler varısa cümle[1632] şāhid ṭutup ol ṭaşuŋ içine ḳodı. Ḳıyāmetde **[M48a]** ibrāz[1633] idüp ḳullarınuŋ ḥüccetin āşikār itse[1634] gerekdür. **[T35b] [İ35b]**

[1619] daḫı: eydür İ35a.
[1620] Cebrāʾīl: Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām: İ35a.
[1621] ḥażret-i: -İ35a.
[1622] ṭaşdur tekellüm eyledi ve Ḥażret-i: ṭaş lisāna gelüp İ35a.
[1623] diyüvirüp eyitdi: diyüp M47b.
[1624] yā Ādem: Ḥażret-i Ādem'e M47b.
[1625] ḥażretleri: -İ35a.
[1626] ol ṭaşa ġażab idüp: bir daḫı ġażab eyledi ki M47b.
[1627] diyüp: bu rivāyet ki yaʿnī melek idi ṣoŋra ṭaş oldı rivāyeti şerīʿate muḫālifdür. ṣaḥīḥ degildür. ġaflet olınmaya ammā İ35a.
[1628] daḫı bu ṭaşuŋ içinde: Ḥacerü'l-Esved'de İ35a.
[1629] çıḳan evlādından: -İ35a.
[1630] beyāż: -İ35a.
[1631] siyāh: -İ35a.
[1632] yazdı ve ne ḳadar melekler varısa cümle: yazup cümle melekleri İ35a.
[1633] ibrāz: ol ṭaşdan ṭaleb M48a.
[1634] āşikār itse: ibrāz eylese M48a.

[Resim: 5, MN 66b]

MEDĪNE-İ MUʿAẒẒAMA ŞEHRİ

Bunuŋ[1635] daḫı bir adı “Yeṯrib” ve biri[1636] “Ṭābe” olup bu da[1637] Ḥicāz vilāyetinde[1638] olup Mekke **[M48b]** ve Medīne[1639] ikinci iḳlīme düşmişlerdür. Resūlu’llāh ʿa.m. ḥażretlerinüŋ[1640] dār-ı hicret-i şerīfesi daḫı[1641] on yıl içinde[1642] olduġı ve merḳad-i muʿaṭṭarı olduġı şehr olup ġāyetle ḫūb şehr ve mübārek maḳāmdur.[1643] Bir ḳalʿa içinde olup ṭaşrası daḫı bī-nihāye ḫurmā bāġçeleri ve envāʿ-ı[1644] mezāriʿ ve yaḳınlarında daḫı niçe ḳalʿalar vardur ve Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā ʿa.m. saʿādetle[1645] bu şehre[1646] geldüklerinde Ḥażret-i Ebā Bekr raḍiya’llāhu ʿanhuŋ devesine binüp gelmişler idiler. Ol devenüŋ yuların Ḥażret-i Cebrāʾīl ʿa.m. yedinde[1647] ṭutup ve yedüp[1648] Ḥaḳ Teʿālā buyurmış idi ki ol deve her kimüŋ ḳapusı öŋinde çökerse Ḥażret-i Peyġam-ber **[T36a]** ʿa.m.[1649] daḫı orada[1650] ḳonalar idi. Pes götüri Medīne ḫalḳı[1651] ḳapularınuŋ öŋlerine ol ḳadar[1652] ʿalefler daḫı şaʿīrler ve buġdaylar döküp ol deve birinüŋ ḳapusı öŋinde ṭurmayup ve Ḥażret-i Peyġam-ber’den evvel Mekke’den hicret idüp ve gelüp Medīne-i Münevvere’de ḳarār itmiş biraz Aṣḥāb-ı Kirām var idiler. Anlardan biri ve ġāyet ile efḳarı[1653] Ḥażret-i Ebī Eyyūb Enṣārī ki mezārları İslāmbol’da olup[1654] Muʿāviye

---

[1635] bunuŋ: bu Medīne-i Muʿaẓẓama şehrüŋ M48a.
[1636] biri: bir adı daḫı M48a.
[1637] bu da: ve İ35b.
[1638] vilāyetinde: memleketinde M48a.
[1639] Mekke ve Medīne: Mekke-i Mükerreme ve Medīne-i Münevvere İ35b; Mekke ile ikisi daḫı M48b.
[1640] Resūlu’llāh ʿa.m. ḥażretlerinüŋ: Resūl ʿaleyhi’s-ṣalātu ve’s-selāmuŋ İ35b; Peyġam-ber ʿaleyhi’s-selāmuŋ M48b.
[1641] dār-ı hicret-i şerīfesi daḫı: hicreti ve İ35b.
[1642] içinde: anda İ35b.
[1643] şehr olup ġāyetle ḫūb şehr ve mübārek maḳāmdur: şehr-i şerīf olup ki bu daḫı ġāyet ile güzel şehr olup ki M48b.
[1644] envāʿ-ı: dürlü dürlü M48b.
[1645] bu şehre: -M48b.
[1646] bu şehre: -M48b.
[1647] yedinde: İ35a.
[1648] ṭutup ve yedüp: olup -M48b.
[1649] ʿa.m.: ʿaleyhi’s-selām M48b.
[1650] Ḥażret-i Peyġam-ber ʿa.m. daḫı orada: anda İ35b.
[1651] ḫalḳı: şehri ḫalḳı M48b.
[1652] ol ḳadar: dürlü dürlü M48b.
[1653] efḳarı: efḳarı olan M48b.
[1654] mezārları İslāmbol’da olup: mezār-ı şerīfleri ḥālā İslāmbol civārındadur ki M48b.

zamānında ġazā içün İslāmbol'a varup[1655] şehīd olmışlardur. Anlaruŋ ḳapusı[1656] öŋinde ḳarār idüp ve Cebrā'īl ʿa.m. Ḥażret-i Resūl[1657] ʿaleyhi's-selāma bu eve ḳonuŋ, diyü işāret itmegin ol eve nüzūl buyurdılar ve ol[1658] Ḳubā köyinde ve[1659] ṣoŋra şehrüŋ içinde bir mescid-i şerīf yapup[1660] **[M49a]** ḥālā[1661] Ravża-i Muṭahhara oradur ve mescid-i şerīflerin ṣoŋra aṣḥāb u mülūk tevsiʿ idüp[1662] kendülerüŋ vażʿ buyurduḳları mināre bir[1663] iken ṣoŋra Ḥarem'de dört mināre daḫı binā itmişler.

RAVŻA-İ MUṬAHHARA

[T36b] Daḫı bu Medīne-i Münevvere'nüŋ[1664] bir maḳbereligi vardur ki adına "Baḳīʿ" dirler.[1665] Anda **[M49b]** daḫı niçe Aṣḥāb-ı Kirām ḫāṣṣaten Ḥażret-i ʿOsmān ve Ḥażret-i İmām Ḥasan ve Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selāmuŋ oġlı Ḥażret-i İbrāhīm ve ʿammetesi Ḥażret-i Ṣafiyye ve Ḥażret-i Ḥüseyin'üŋ oġlı ʿAlī ve Ḥażret-i ʿAlī'nüŋ Ḥażret-i Fāṭıma'dan ġayrıdan bir oġlı Muḥammed ve Ḥażret-i ʿAbbās ve Ḥażret-i İmām Zeyne'l-ʿĀbidīn ve Ḥażret-i İmām Muḥammed bin Bāḳır ve Ḥażret-i İmām Caʿfer bin Ṣādıḳ ve Ḥażret-i ʿĀ'işe-i Ṣıddīḳa ve ḥażerāt-ı benāt-ı kirām-ı Ḥażret-i Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ve Ḥażret-i Ḥamza[1666] ve Ḥażret-i İmām Mālik ve Fāṭıma binti ʿAdes rıḍvānu'llāhi Teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn[1667] hep bunda medfūnlar olup ve bu Baḳīʿ'de ol deŋlü müşāhed ü ziyāretgāhlar vardur ki taʿbīr[1668] olınmaz.

[1655] ġazā içün İslāmbol'a varup: ġazāya gelüp daḫı M48b.
[1656] ḳapusı: ḫāne-i saʿādetleri ḳapusı M48b.
[1657] Cebrā'īl ʿa.m. Ḥażret-i Resūl: Ḫıżır ʿaleyhi's-selām daḫı Ḥażret-i Peyġam-ber M48b.
[1658] nüzūl buyurdılar ve ol: Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ḥażretleri daḫı ḳonup daḫı ṣoŋradan evvel M48b.
[1659] ve: ve andan M48b.
[1660] yapup: yapmışlardur ki M48b.
[1661] ḥālā: peyġam-berlerüŋ cenāzeleri götürilmezdür. burada ḳabż-ı rūḥ olındılar ise ḥālā M49a.
[1662] tevsiʿ idüp: büyütmişlerdür ki M49a.
[1663] vażʿ buyurduḳları mināre bir: bir mināreleri var M49a.
[1664] Münevvere'nüŋ: Muʿaẓẓama'nuŋ M49a.
[1665] adına baḳīʿ dirler: baḳīʿ dinilüp M49a.
[1666] ve Ḥażret-i Ḥamza: -M49b.
[1667] Rıḍvānu'llāhi Teʿālā ʿaleyhim ecmaʿīn: -M49b.
[1668] taʿbīr: ʿad M49b.

ḲUDS-İ ŞERĪF ŞEHRİ

Bu Ḳuds-i Şerīf'üŋ[1669] bir adına daḫı "Beytü'l-Muḳaddes"[1670] ve İliyā daḫı dinilür. Bu daḫı arāżī-i muḳaddeseden olup bir şehr-i mübārekdür ki bu da üçinci iḳlīmden olup bu daḫı Kaʿbe'den ḳırḳ yıl ṣoŋra yapılup Süleymān Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām[1671] yapmışlardur. Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri muḳaddemā Süleymān Peyġam-berüŋ babası Dāvud peyġam-ber ʿaleyhi's-selāma emr idüp benüm içün yir yüzinde şunuŋ gibi bir şehr yap, diyücek ol daḫı esbābına mübāşeret itmiş iken fevt olmaġıla Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri oġlı[1672] Süleymān peyġam-bere sen yap diyü emr itmegin ol yapmışdur. Bu[1673] daḫı bir ṭaġuŋ üzerinde ve iki ḳat ḥiṣāruŋ içinde olup her ṭarafdan ol ṭaġa çıḳılurdur. Ġarb ṭarafında Dāvud Miḥrābı Ḳapusı ve şarḳ ṭarafında Raḥmet Ḳapusı olup daḫı ġarb ḳapusında bir kenīsa vardur ki **[M50a]** adına Ḳamāme Kenīsāsı dinilüp ve şarḳ ṭarafında daḫı bir kenīsa vardur. Adına[1674] "Ḥabs Kenīsası" dirler. Ḥażret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selām anda ḥabs olınmışdur **[İ36a]**[1675] ve **[T37a]** Mescid-i Aḳṣā daḫı bunuŋ şarḳdan ṭarafında olup bir mesciddür ki Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Ḳurʾān-ı ʿAẕīm'inde[1676] "Subḥane'lleẕī esrā bi-ʿabdihī leylen mine'l-Mescidi'l-Ḥarāmi ile'l-Mescidi'l-Aḳṣā'lleẕī bāreknā ḥavlehū"[1677] diyü[1678] buyurduġı mescid bu[1679] olup Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām[1680] miʿrāca bu mescidden gidüp ve bu mescidüŋ[1681] bir adına daḫı "Mescid-i Muʿaẕẕam" dinilür ki fi'l-ḥaḳīḳa muʿaẕẕam olup bu[1682] dünyāda bir böyle ulu[1683] mescid yoḳdur illā Endülüs'de

---

[1669] Şerīf'üŋ: şerīf şehrinüŋ M49b.
[1670] Beytü'l-Muḳaddes: Ḳuds-i Mübārek ve Beytü'l-Muḳaddes M49b.
[1671] ʿaleyhi's-selām: -M49b.
[1672] oġlı: ṣoŋradan oġlı M49b.
[1673] bu: bunuŋ ḥikāyeti uzun olup lāzım olan diyelüm ki bu M49b.
[1674] adına: aŋa daḫı M49b.
[1675] İ nüshasında T36. varak yazılmamıştır.
[1676] ʿaẕīm'inde: kerīminde İ36a.
[1677] "Bir gece, kendisine bazı âyetlerimizi gösterelim diye kulunu Mescid-i Harâm'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ'ya götüren Allah eksikliklerden münezzehtir." (İsrâ/17: 1).
[1678] diyü: -M50a.
[1679] bu: -M50a.
[1680] ʿaleyhi's-selām: ʿaleyhi's-selām ḥażretleri M50a.
[1681] bu mescidüŋ: bunuŋ İ36a.
[1682] olup bu: olup dimişler ki M50a.
[1683] ulu: -M50a.

Ḳurṭuba[1684] Cāmiʿi vardur. Andan daḫı Mescid-i Aḳṣā'nuŋ ṣaḫnı yine[1685] büyükdür ki[1686] iki yüz ḳulac uzunı ve yüz seksen ḳulac eni vardur ve Ṣaḫratu'llāh daḫı başḳa bir ḳubbe altında olup bunda daḫı bī-nihāye[1687] ziyāretgāhlar vardur. Ḥıṭṭa Ḳapusı ve Tevbe Ḳapusı ve Raḥmet Ḳapusı ve Esbāṭ Ḳapusı ve Cennet Ḳapusı ve Miʿrāc Ḳubbesi ve Peyġam-ber ʿa.m.[1688] Ḳubbesi ve Silsile Ḳubbesi ve Dāvud ʿa.m.[1689] Ḳubbesi ve Süleymān ʿa.m.[1690] Ḳubbesi ve Zekeriyyā ve Yaḥyā ʿaleyhimā's-selām ḳubbeleri ve ʿĪsā ʿa.m.[1691] Beşigi Ḳubbesi ve Ḳızıl Miḥrāb Ḳubbesi ve İdrīs Miḥrābı ve Zekeriyyā Miḥrābı[1692] ve ʿÖmer ve ʿAlī[1693] raḍiya'llāhu ʿanhumā miḥrābları ve Ḥanefī Miḥrābı ve Şāfiʿī Miḥrābı ve Muʿāviye Miḥrābı[1694] ve ʿArş ḥırzları ve Yoġurt Çanaġı Ṣıfatı ve İdrīs Ḳademi ve Enbiyālar Ḳıblesi ve Cebrāʾīl Maḳāmı ve Ḥamza Ḳalḳanı ve Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām Ḳadem-i Şerīfi ve Enār aġacı ve **[M50b]** Dāvud Peyġam-ber kilīdi ve Resūlu'llāh ʿa.m.[1695] Dülbendi ve Ḫıżır ve İlyās[1696] maḳāmları ve Büyük Ḳanādīl ve İbrāhīm Maḳāmı ve ʿĪsā Sofrası ve ʿAlī[1697] Maḳāmı ve Terāzū Maḳāmı ve ḫurmā aġacı ve Resūl ʿa.m.[1698] diregi ve iki direkler büyük Kelāmu'llāh ve Ṣırāṭ ve Mīzān ve[1699] Ḳırḳlar Maḳāmı ve Süleymān Türbesi ve Meryem Ana Türbesi ve ʿĪsā Ḳademi Yiri **[İ36b]** ve Rābiʿā Ḫātūn[1700] Türbesi ve Selmān-ı Fārisī Türbesi[1701] **[T37b]** ve ʿAyn-ı Selvān ve

---

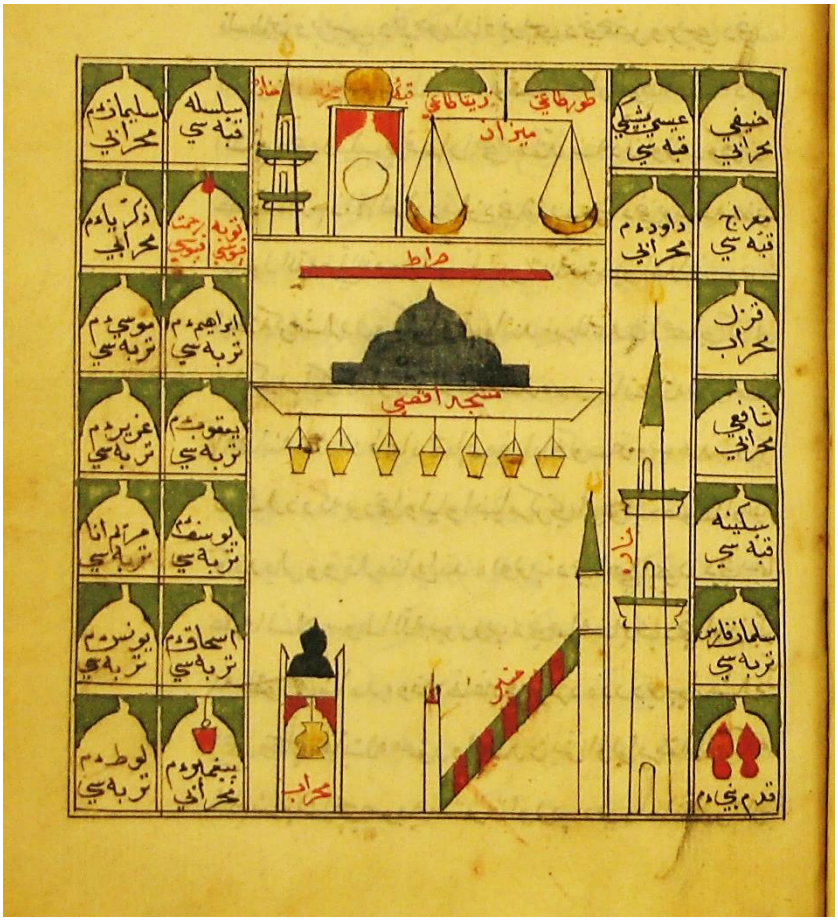
[1684] Ḳurṭuba: Ḳurṭubiyye İ36a.
[1685] yine: -İ36a.
[1686] büyükdür ki: büyük olup ki bunuŋ M50a.
[1687] daḫı bī-nihāye: dürlü dürlü M50a.
[1688] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ36a, M50a.
[1689] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ36a, M50a.
[1690] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ36a, M50a.
[1691] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ36a, M50a.
[1692] İdrīs miḥrābı ve Zekeriyyā miḥrābı: İdrīs ve İdrīs Zekeriyyā ʿaleyhimā's-selām miḥrābları İ36a.
[1693] ʿAlī: ʿAlī ve Muʿāviye İ36a.
[1694] Ḥanefī miḥrābı ve Şāfiʿī miḥrābı ve Muʿāviye miḥrābı: Ḥanefī ve Şāfiʿī raḥimehumu'llāhu teʿālā miḥrābları İ36a.
[1695] Resūlu'llāh ʿa.m.: Resūl ʿaleyhi's-selām İ36a; Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām M50b.
[1696] İlyās: İlyās ʿaleyhimā M50b.
[1697] ʿAlī: ʿAlī raḍiʿanhu bārī İ36a.
[1698] Resūl ʿa.m.: Resūl'ümüzüŋ İ36a; Resūl ʿaleyhi's-selām M50b.
[1699] mīzān ve: -İ36a.
[1700] ḫātūn: raḥmetu'llāhi ʿaleyhā İ36b.
[1701] türbesi ve Selmān-ı Fārisī türbesi: ve Selmān-ı Fārisī türbeleri İ36b.

Dāvud ʿa.m.[1702] Türbesi ve Mūsā ʿa.m.[1703] Türbesi[1704] ve Mūsā ʿa.m.[1705] Çobānı Türbesi ve ʿÜzeyir ʿa.m.[1706] Türbesi ve ʿa.m.[1707] İbrāhīm Türbesi[1708] ve Sāre Ḫātūn[1709] Türbesi ve İsḥaḳ ʿa.m.[1710] Türbesi ve Yaʿḳūb ʿa.m.[1711] Türbesi ve Yūsuf ʿa.m.[1712] Türbesi[1713] ve Liḳā Ḫātūn Türbesi ve Serdāb Ḫātūn Türbesi[1714] ve Şarḳ Ḳandīli ve Ādem Maḳāmı ve Şeyḫ ʿAlī-i Bekkī Türbesi ve Yūnus ve Lūṭ ʿa.m.[1715] türbeleri ve ʿĪsā peyġam-ber ʿa.m.[1716] Mevlidi hep bunda[1717] olup ve daḫı[1718] ol deŋlü[1719] ʿacayibler var ki ẕikrleri mümkin olmayup ḫāṣṣaten uḫrevī[1720] olan menāfiʿ görilüp[1721] siyemmā Şaḫre Firdevs'den çıḳma olup ve[1722] dünyāda ne ḳadar ṭatlu şular varısa anuŋ altından aḳup daḫı İsrāfīl[1723] şūrı anuŋ üzerinde çalacaḳdur ve[1724] Ṭūr Ṭaġı ve Zeytā Ṭaġı[1725] bunda olup[1726] Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.[1727] buradan göge çıḳdı ve bir rivāyetde daḫı Sāhir dinilen Zeytā Ṭaġı'dur, dinilüp ki ḥaşr[1728] bunda olup ʿArş[1729]

[1702] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām M50b.
[1703] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām M50b.
[1704] ʿa.m. türbesi ve Mūsā ʿa.m. türbesi: ve Mūsā ʿaleyhü's-selām türbeleri İ36b.
[1705] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selāmuŋ İ36b; ʿaleyhi's-selām M50b.
[1706] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām M50b.
[1707] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām M50b.
[1708] ʿÜzeyir ʿa.m. türbesi ve İbrāhīm ʿa.m. türbesi: ʿÜzeyir ve İbrāhīm ʿaleyhimā's-selām türbeleri İ36b.
[1709] ḫātūn: raḍiya'llāhu teʿālā ʿanhā İ36b.
[1710] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām M50b.
[1711] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām M50b.
[1712] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām M50b.
[1713] İsḥaḳ ʿa.m. türbesi ve Yaʿḳūb ʿa.m. türbesi ve Yūsufʿa.m. türbesi: İsḥaḳ ve Yaʿḳūb ve Yūsufʿaleyhimā's-selām türbeleri İ36b.
[1714] Liḳā Ḫātūn türbesi ve Serdāb Ḫātūn türbesi: Liḳā ve Serdāb raḥimehumu'llāhi türbeleri İ36b.
[1715] ʿa.m.: ʿaleyhimü's-selām İ36b; peyġam-berler M50b.
[1716] Peyġam-ber ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ36b; Peyġam-berʿaleyhi's-selām M50b.
[1717] bunda: bunlar bunda M50b.
[1718] daḫı: daḫı bunda M50b.
[1719] deŋlü: ḳadar İ36b.
[1720] uḫrevī: āḫir M50b.
[1721] görilüp: ki bunda olan ġayrılarda olmayup M50b.
[1722] çıḳma olup ve: çıḳup İ36b.
[1723] İsrāfīl: İsrāfīl ʿaleyhi's-selām İ36b.
[1724] çalacaḳdur ve: çalacaḳ olup daḫı M50b.
[1725] Ṭūr Ṭaġı ve Zeyṭā Ṭaġı: Ṭūr ve Zeyṭā ṭaġları İ36b.
[1726] bunda olup: bundadur ve İ36b.
[1727] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ36b; -M50b.
[1728] ve bir rivāyetde daḫı sāhir dinilen Zeytā Ṭaġı'dur, dinilüp ki ḥaşr: -T37b, -İ36b.
[1729] bunda olup ʿArş-ı: anda olsa gerekdür ve ʿArş daḫı M50b.

Şaḫre üstine ḳonılup cennet Ḳuds-i Şerīf üzeredür. Bunda[1730] birer rekʿat[1731] namāz ġayrıda yüz ḳılmadan[1732] ḫayırludur ve ehl-i ḫayr ehlü'l-arżdur[1733] Mekke-i Mükerreme ve Medīne-i Münevvere'den ġayrı[1734] **[T38a]**

[Resim: 6, MN 69b]

[1730] ḳonılup cennet Ḳuds-i Şerīf üzeredür. Bunda: ḳonılacadur ve cennet daḫı ḥālā Ḳuds-i Şerīf'üŋ ber-ā-berinde üstindedür ki Ḳuds'de M50b.
[1731] rekʿat: -İ36b.
[1732] ġayrıda yüz ḳılmadan: ġayra biŋ namāzdan İ36b.
[1733] arżdur: arż olup daḫı bunda ol ḳadar faẓīlet vardur ki ẕikri mümkin olmayup M50b.
[1734] Mekke-i Mükerreme ve Medīne-i Münevvere'den ġayrı: -T37b, -M50b.

ŞEHR-İ ŞĀM-I DĀRÜ'S-SELĀM[1735]

Bu Şām-ı Şerīf dinilen[1736] beş ḳısm olup biri Filisṭīn ve biri Ḥavrān ve biri Ḥumuṣ ve biri Kınnesrīn ve biri Ġuṭa'dur. Bu Şām dinilen Ġuṭa'dur ki aŋa[1737] "Dımaşḳu'ş-Şām" daḫı dinilür.[1738] Bu ḳısm arāżī-i muḳaddeseden **[M51b]** olup Ḳur'ān-ı ʿAẕīm'de "İreme ẕāti'l-ʿimād"[1739] buyurılan[1740] budur, dirler. Bu Şām-ı Şerīf Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selām[1741] "Ḫīretu'llāh" ve "Ḫayrü'l-Medāyīn" daḫı diyüp içine girmemişlerdür. Velākin üsti yanında bir ṭaġdan Aṣḥāb-ı Kirām'la geçerler iken ki ol ḥamr-ı şerīfe ṣoŋradan binādan nişāne olınmışdur.[1742] Aṣḥāba mübārek şehādet barmaġı ile gösterüp "Hāẕā Ḫīretu'llāh"[1743] dimişlerdür. Bu daḫı enbiyā vü evliyā merkezi olup ḫuṣūṣan Üçler ve Yediler ve Ḳırḳlar Maḳāmı anda olup Resūlu'llāh ʿa.m.[1744] buyurmışdur ki Şām ehli savṭu'llāhdur ve[1745] cümle ḫayr on bölükdür. Ṭoḳuzı Şām'da ve mā-ʿadāsı sā'ir yirlerdedür dimişdür ve[1746] içi ve ṭāşı ġāyetle maʿmūr ve içinden beş ulu ırmaḳ aḳar. Şām-ı Şerīf'üŋ içi ṣuya müstaġraḳdur ve dāḫilinde ve ḫāricinde hezār[1747] bāġlar ve envāʿ-ı[1748] bāġçeler ve ʿaẕīm binālar ve dürlü mesīreler olup Maḥmil-i Şerīf[1749] gitdügi şeref lā-cerem[1750] Şeyḫ Arslan ve Bilāl-i Ḥabeşī[1751] ve zevce-i Resūl ʿaleyhi's-selām ve zevce-i Ebā Bekr raḍiya'llāhu ʿanhā ve

---

[1735] şehr-i Şām-ı Dārü's-selām: Şām-ı Şerīf şehri M51a.
[1736] Şām-ı Şerīf dinilen: -İ37a.
[1737] aŋa: -M51a.
[1738] bu Şām dinilen ġuṭa'dur ki aŋa Dımaşḳu'ş-Şām daḫı dinilür: nefs-i Dımaşḳ Şām dimekdür İ37a.
[1739] "Sütunlarla dolu İrem'e" (Fecr/89: 7).
[1740] buyurılan: dinilen M51a.
[1741] Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selām: Resūl ʿaleyhi's-ṣalātu ve's-selām İ37a.
[1742] ol ḥamr-ı şerīfe ṣoŋradan binādan nişāne olınmışdur: -T38a, -İ37a.
[1743] Burası Allah'ın seçtiği (beğendiği) [yerdir].
[1744] Resūlu'llāh ʿa.m.: Resūlu'llāh ʿaleyhi's-ṣalātu ve's-selām İ37a; daḫı ehl içün daḫı Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām M51b.
[1745] buyurmışdur ki Şām ehli savṭu'llāhdur ve: savṭ atına buyurup M51b.
[1746] mā-ʿadāsı sā'ir yirlerdedür dimişdür ve: biri mā-ʿadāsı sā'irlerdedür dimişdür ve İ37a; mā-ʿadāsı ḳalan yirlerdedür diyü buyurmışlardur ki M51b.
[1747] hezār: dürlü dürlü M51b.
[1748] envāʿ-ı: dürlü M51b.
[1749] şerīf: -İ137a.
[1750] olup maḥmil-i şerīf gitdügi şeref lā-cerem: vardur ki başḳa maḥmil gitdügi bir şeref daḫı bunda daḫı M51b.
[1751] Ḥabeşī: r.ḍ. İ37a.

Ḥażret-i Yaḥyā ve Ḥażret-i[1752] Şeyḫ-i Ekber ve İbrāhīm bin Edhem[1753] bunda[1754] medfūnlardur ve[1755] Üveys el-Ḳaranī maḳāmı ve Ḥażret-i ʿOṯmān ḫaṭṭ-ı şerīfle[1756] bir muṣḥaf-ı şerīf Cāmiʿ-i Benī Ümeyye[1757] ki dünyāda[1758] bir cāmiʿ-i şerīfdür bunda olup[1759] içinde Ḥażret-i Mūsā'nuŋ on iki ırmaḳ çıḳan ṭaşı ve daḫı miḥrābda iki direk vardur[1760] ki Belḳıs'uŋ taḫtından alınmışdur ve[1761] Aḳ Mināre ki ḳıyāmete **[M52a]** yaḳın Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.[1762] aŋa nüzūl idecekdür ve mināresi dört olup "Ḳaṣr-ı Ablaḳ"[1763] dinilür bir ḳaṣrı vardur ki miṣli dünyāda yoḳdur ve bunda daḫı ol deŋlü ʿacāyib var ki taʿbīr olınmaz.[1764]

ŞEHR-İ ḤALEB

Bu Ḥaleb[1765] daḫı **[T38b]** eskiden **[İ37b]** bir büyük şehrdür.[1766] İbrāhīm ʿaleyhi's-selām ehliyle Bābil'den hicret ider olduḳlarında Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri, var orada sākin ol, diyü emr idüp İbrāhīm peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ḥażretleri daḫı bilmeyüp daḫı "Yā Rab ben orayı bilmezin!" didükde Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri daḫı Ḥażret-i[1767] Cebrāʾīl'i delīl[1768] gönderüp "Var[1769] Ḫalīl'üme[1770] ḳulavuz ol" diyüp[1771] Ḥażret-i

---

[1752] Ḥażret-i: -M51b.
[1753] Edhem: raḥmetullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn İ37a.
[1754] bunda: -M51b.
[1755] medfūnlardur ve: medfūnlar olup daḫı bunda M51b.
[1756] ḫaṭṭ-ı şerīfle: ḫaṭṭıyla İ37a.
[1757] Benī Ümeyye: Emeviyye İ37a.
[1758] dünyāda: ol dünyāda M51b.
[1759] şerīfdür bunda olup: -İ37a.
[1760] vardur: -M51b.
[1761] alınmışdur ve: alınup ʿacebdür daḫı M51b.
[1762] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ37a, M52a.
[1763] nüzūl idecekdür ve mināresi dört olup: inecek olup cümle dört mināresi vardur ki birisi daḫı oldur daḫı M52a.
[1764] vardur ki miṣli dünyāda yoḳdur ve bunda daḫı ol deŋlü ʿacāyib var ki taʿbīr olınmaz: dünyāda miṣli olmayup daḫı bu Şām-ı Şerīf'de ol deŋlü nesneler vardur ki ẕikrleri mümkin degildür M52a.
[1765] Ḥaleb: -İ37a; Ḥaleb şehri M52a.
[1766] şehrdür: mübārek şehr olup ki M52a.
[1767] Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ḥażretleri daḫı bilmeyüp daḫı yā Rab ben orayı bilmezin didükde Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri daḫı Ḥażret-i: ʿaleyhi's-selāma T38b, İ37b.
[1768] delīl: -M52a.
[1769] delīl: daḫı M52a.
[1770] ḫalīlüme: -İ37b.
[1771] ḳulavuz ol diyüp: ḳulavuzluḳ eyle diyücek Ḥażret-i Cebrāʾīl'dür ki M52a.

İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmı ehliyle Ḥaleb'e[1772] götürüp niçe zamān[1773] orada[1774] eglenüp tekrār[1775] emr-i İlāhī vārid olup[1776] "Ḳalḳ Arż-ı Muḳaddese'ye git" dinilücek ʿazīmet buyurdılar. Bir miḳdār[1777] gitdükden ṣoŋra dābbelerinden inüp[1778] iki rekʿat namāz ḳılup ol maḥalle[1779] ḥālā "Maḳām-ı İbrāhīm" dinilür ve[1780] duʿā idüp "Yā Rab! Bu diyāruŋ[1781] toprāġın ve ṣuyın ve hevāsın güzel eyle ve ḳavmine sevdür." dimegin "İlā-yevmi'l-ḳıyāme"[1782] öyle olup giderek[1783] bir muʿaẓẓam şehr olup orta yirinden "Ḳuveyḳ"[1784] dinilür bir büyük ṣu geçüp cümle evlerine ve bāġçelerine ve çārşūlarına ve her yirine irişüp ve şehrüŋ eṭrāfın[1785] ḥiṣār[1786] iḥāṭa idüp **[M52b]** içinde ol ḳadar ʿacāyibler[1787] vardur ki ẕikri mümkin degildür ve[1788] Maʿrūf-ı Kerḫī ḥażretlerinüŋ mezār-ı şerīfleri[1789] bundadur.

ŞEHR-İ BAĠDĀD-I DĀRÜ'L-ÜM[1790]

Bu[1791] daḫı sābıḳda bir büyük şehr olup ʿIrāḳ'uŋ cānib-i ġarbında olup Manṣūr dirler[1792] bir pādişāh binā itmişdür ve Dicle Ṣuyı on iki bölük olur bunuŋ içinden geçer. Daḫı Bermekī zamānında[1793] defter olınup şehrüŋ içinde olanlar pādişāha ʿarż olınduḳda tamām altmış biŋ

[1772] ḥaleb'e: oraya M52a.
[1773] niçe zamān: daḫı çoḳ zamānlar M52a.
[1774] orada: anda İ37b.
[1775] tekrār: yine M52a.
[1776] vārid olup: gelüp M52a.
[1777] ʿazīmet buyurdılar. Bir miḳdār: ḳalḳup saʿādetle gider olduḳlarında bir mīl M52a.
[1778] dābbelerinden inüp: binitlerinden inüp daḫı orada M52a.
[1779] ol maḥalle: oraya İ37b.
[1780] ve: ol maḥalde M52a.
[1781] bu diyāruŋ: sen bunuŋ M52a.
[1782] Kıyamete kadar.
[1783] giderek: ṣoŋradan M52a.
[1784] Bu nehrin ismi nüshaların çoğunda "Fuveyḳ" olarak yazılmıştır. Yalnız "S" nüshasında "Ḳuveyḳ" olarak yazılmıştır. Nehrin adıyla ilgili bilgi için bkz. Alkan 2021.
[1785] şehrüŋ eṭrāfın: eṭrāf-ı şehri İ37b.
[1786] irişüp ve şehrüŋ eṭrāfın ḥiṣār: bölinürdür ki şehrüŋ kendünüŋ eṭrāfın bir muḥkem ḥiṣār M52a.
[1787] içinde ol ḳadar ʿacāyibler: daḫı içinde ve ṭaşrasında ol ḳadar nesneler M52b.
[1788] mümkin degildür ve: mümkin olmayup daḫı M52b.
[1789] Maʿrūf-ı Kerḫī ḥażretlerinüŋ mezār-ı şerīfleri: şeyḫ ma Maʿrūf-ı Kerḫī ʿaleyhi raḥmetü'l-bārī İ37b.
[1790] şehr-i Baġdād dārü'l-üm: Baġdād şehri M52b.
[1791] bu: bu Baġdād şehri M52b.
[1792] dirler: adlu İ37b.
[1793] Bermekī zamānında: daḫı bir zamān İ37b.

ḥammām yazılmış[1794] ve her ḥammāma altışar kişi[1795] ḫiẕmetkār taʿyīn olup daḫı ḫalāʾiḳa[1796] her bayram gicede sürdükleri ṣābūn taḥmīn olınup ki[1797] her gice yalnız ol ḥammāmlarda üç yüz altmış biŋ rıṭl ṣābūn ḥesāb olınup sāʾir nevʿden ḥesāb olınsa[1798] ne ḳadar insān ve ḥayvān olmaḳ lāzım gelür[1799] ve bu cümleye ne ḳadar zaḫīre vü libās ve mekān u mezāriʿ ve bāġ u bāġçe gerekdür andan ḳıyās eylemişler daḫı vaz geçmişlerdür ki[1800] bu Baġdād-ı Ḳadīmī taḫtgāh-ı ḫulefā-yı İslām olmaġla eṭrāfına[1801] bir muḥkem ḥiṣār çevirüp ve ol zamānda ṭaşrasında **[T39a] [İ38a]** on iki biŋ ḳaṣaba ḥesāb eylemişler.[1802] Şimdi çoġı vīrān olup ebnāʿ-i zamānumuzuŋ ẓulmı bir mertebeye vardı ki eṭrāf-ı Baġdād nār-ı ẓulmle iḥrāḳ u iḫrāb olup bi'l-āḫere nefes-i Baġdād'ı dest-i taʿaddīden dāmen-i ġāṣıba düşürüp ilā-hāẕe'l-ān teʾessüf-künānuz. Ḫıṭṭa-i mezbūrede[1803] Mūsā bin Caʿfer, Muḥammed bin ʿAlī ve İmām-ı Aʿẓam daḫı Aḥmed bin Ḥanbel ve ʿAbdü'l-Ḳādir Geylānī ḥażretleri[1804] bunda olup ve Ḥażret-i İmām ʿAlī[1805] Necef'de[1806] ve İmām **[M53a]** Ḥüseyin ḥażretleri[1807] maḥalle ile Kūfe arasında medfūnlardur.

ŞEHR-İ MIṢR-I ḲĀHİRE[1808]

Buŋa "Mıṣr-ı Ḳāhire"[1809] daḫı dinilür ve "Ümmü'd-Dünyā" künyeti ile yād olınur ve Ḥaḳ Teʿālā bunı daḫı Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'inde on sekiz yirde

---

[1794] yazılmış: -İ37b; yazılmış bulınup M52b.
[1795] kişi: ādemī M52 b.
[1796] ḫalāʾiḳa: nāsa M52b.
[1797] her bayram gicede sürdükleri ṣābūn taḥmīn olınup ki: -T38b, -İ37b.
[1798] sāʾir nevʿden ḥesāb olınsa: ḳalanlar daḫı aŋa göre ne ḳadar daḫı ḳalan nevʿden vardur ve içinde M52b.
[1799] lāzım gelür: gerekdür M52b.
[1800] andan ḳıyās eylemişler daḫı vaz geçmişlerdür ki: -T38b, -İ37b.
[1801] olmaġla eṭrāfına: olup daḫı bunu daḫı M52b.
[1802] eylemişler: itmişler İ38a.
[1803] ebnāʿ-ı zamānumuzuŋ ẓulmı bir mertebeye vardı ki eṭrāf-ı Baġdād nār-ı ẓulmle iḥrāḳ u iḫrāb olup bi'l-āḫere nefes-i Baġdād'ı dest-i taʿaddīden dāmen-i ġāṣıba düşürüp ilā-hāẕe'l-ān teʿessüf-künānuz. Ḫıṭṭa-i mezbūrede: ẓulm-ı ẓalameden dünyāda ḳatı çoḳ maʿmūrlar ḫarāb olmışlardur ki M52b.
[1804] ḥażretleri: raḥimehumu'llāhi teʿālā İ38a; hep bunlar M52b.
[1805] Ḥażret-i İmām ʿAlī: İmām ʿAlī raḍiʿanhu'l-bārī İ38a; daḫı İmām ʿAlī ḥażretleri M52b.
[1806] Necef'de: içinde M53a.
[1807] ḥażretleri: raḍiya'llāhu ʿanhu İ38a.
[1808] şehr-i Mıṣr-ı Ḳāhire: şehr-i Mıṣr İ38a; Mıṣr şehri M53a.
[1809] buŋa "Mıṣr-ı Ḳāhire": bu Mıṣr şehri ki adına Ḳāhire M53a.

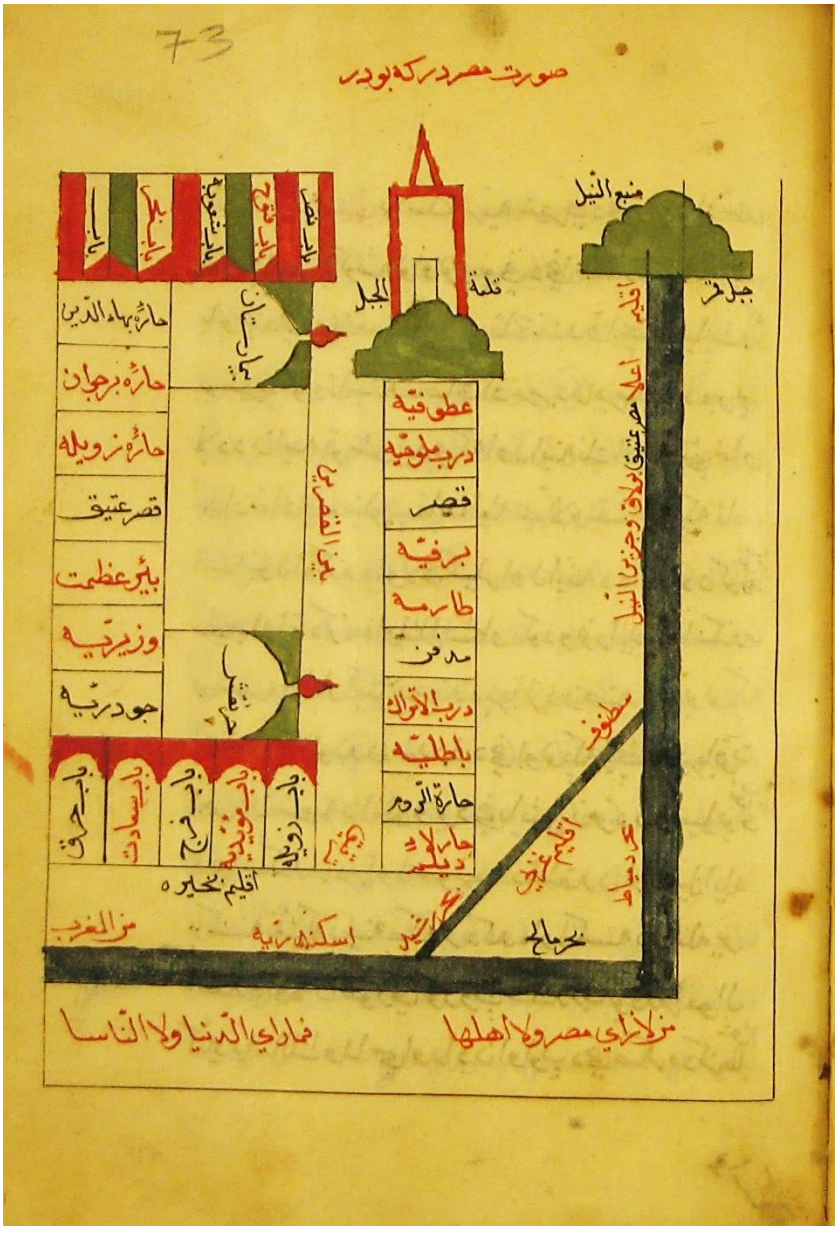
medḥ eylemiş iken bir āyet-i kerīmede ġāyet ile ẕemm eyleyüp buyurmışdur[1810] ki: “İnnehu kāne ḳavmen sūʾin fāsıḳīn”[1811] yaʿnī bu Mıṣr fāsıḳlar şehridür[1812] diyüp fi’l-ḥaḳīḳa ögüldügi daḫı maḥallinde olup[1813] ki bu ḳadar enbiyāʾ-i ʿiẕām içinde[1814] sākinlerdür ve niçe evliyā-yı kirām daḫı olup[1815] ve ilā-yevmi’l-ḳıyām ʿulemā vü ṣuleḥāsı eksük olmayup ḫāṣṣaten[1816] żabṭına niçe mülūk-ı ʿādile mālikler olup ve içinde olanlardan Nīl[1817] Ṣuyı ki cennetden çıḳup aḥvāli[1818] yuḳaruda geçmişdür ve Kaʿbe-i Mükerreme ve Medīne-i Münevvere’nüŋ örtüleri ve ḳuşaḳları bundan gidüp ve bunuŋ ḳāfilesi ḫayrü’l-ḳavāfil olup ve bunda ol[1819] ḳadar ulu cevāmiʿ ü maʿābid ü ṣavāmiʿ ü merāḳıd vardur[1820] ki ḫāṣṣaten Cāmiʿ-i Ezher ḥesābları mı vardur ve on iki biŋ ḳandīl yanar[1821] ve götüri[1822] dünyānuŋ bereketi bundan olup dünyā acıḳsa bu ṭoyurup Mıṣr[1823] acıḳsa dünyā ṭoyuramayup ve niçe faż̄ïletleri daḫı var ki ḫāṣṣaten İmām Şāfiʿī ve Ebū’l-Leyṣ Semerḳandī ve Seyyide-i Nefïse ve Aḥmed-i Bedevī ve Ẕü’n-nūn-ı Mıṣrī ve Ebū’l-Ḫayr Aḳṭaʿ ve Ebū Rebīʿ ve Şeyḫ Ebū Bekr ve Ḳāḍī Bekkā ve Ḳāḍī Kināne ve İbni ʿAḳab ve Ebū’l-Ḥasan Dīnāverī bunlar cümle[1824] bunda medfūnlar olup **[M53b]** niçe eʿizze olup[1825] lākin **[T39b] [İ38b]** Ferāʿine şehri olduġı daḫı[1826] olup siyemmā Firʿavn taḫtgāhı olup bu muṭlaḳ[1827] ẕemme delīl yiter. Anuŋ didügini hīç bir diyārda

[1810] eyleyüp buyurmışdur: eylemişdür İ38a.
[1811] “Onlar, yoldan çıkan bir kavim olmuşlardır.” (Kasas/28: 32).
[1812] yaʿnī bu Mıṣr fāsıḳlar şehridür: -T39a, -İ38a.
[1813] olup: -T39a, -İ38a.
[1814] içinde: bunda İ38a.
[1815] daḫı olup: -İ38a; daḫı gelüp M53a.
[1816] eksük olmayup ḫāṣṣaten: eksük olmayup bā-ḫuṣūṣ İ38a; münḳariża olmazlar iken ḫāṣṣaten M53a.
[1817] Nīl: ḫāṣṣaten ki Nīl M53a.
[1818] aḥvāli: -M53a.
[1819] bunda ol: ve içinde bu M53a.
[1820] vardur: olup M53a.
[1821] ḥesābları mı vardur ve on iki biŋ ḳandīl yanar: -T39a, -İ38a.
[1822] götüri: cümle İ38a.
[1823] Mıṣr: bu M53a.
[1824] cümle: hep M53a.
[1825] niçe eʿizze olup: niçeler vardur M53b.
[1826] daḫı: -T39b, -İ39b.
[1827] Firʿavn taḫtgāhı olup bu muṭlaḳ: Firʿavn-ı Mūsā ʿaleyhi’s-selām maḳāmı oldıġı yalŋız bu M53b.

oturanlardan birisi dimemişdür ki ḥāşā Allāh Teʿālā[1828] Mışr'a otuz dört Firʿavn ḥükm idüp[1829] cümlenüŋ aẕlemi Velīd[1830] bin Muṣʿab'dur ki ḥikāyeti maʿlūm-ı ʿālemdür.[1831] Bu bir büyük[1832] şehrdür ki bunuŋ[1833] vüsʿati ve ḥaṣāneti ve ʿaskeri dünyāya ġalibdür ve bunda[1834] olan ehrāmlar ve ṭılsımlar ve Sūr-ı ʿAcūz dirler bir ḳalʿa ki bir ʿavrat yapmışdur daḫı[1835] Beyt-i Temāṯīl dirler bir ḳız yapmışdur[1836] ve bu Mışr'uŋ eger ādemi ve eger ḥayvānı ve emtiʿa vü ṣanāyiʿ ü aġdiyesi sā'ir diyārlardan aʿlādur ve mütemevvil ḫ̆ācesi çoḳdur ve[1837] dā'iresinde olan medāyin[1838] ki Ḳalyūb, Cīze ve Feyyūm ve Seḫā ve Enṣanā ve İşmūneyn, Ebū Ṣayr ve Suyūṭ ve[1839] Aḫmīm ve Denderā ve Zemāḫir ve Asvān ve bunlar hep aʿmāl-i Mışr'dandur ki[1840] bunlarda niçe ṣavāmiʿ ü maʿābid ü merāḳıd u meşāhid ve dürlü dürlü binālar ve ʿacāyib nesneler[1841] var ki taʿbīr olınmaz. **[T40a] [İ39a] [M54a]**

[1828] anuŋ didügini hīç bir diyārda oturanlardan birisi dimemişdür ki ḥāşā Allāh Teʿālā: -T39b, -İ39b.
[1829] ḥükm idüp: gelmişdür ki M53b.
[1830] [v]elīd: leyd İ38b, T39b.
[1831] maʿlūm-ı ʿālemdür: maʿlūmdur İ38b; maʿlūmedür M53b.
[1832] büyük: -T39b, -İ39b.
[1833] bunuŋ: -İ38b.
[1834] vüsʿati ve ḥaṣāneti ve ʿaskeri dünyāya ġalibdür ve bunda: salṭanatı götüri dünyāya ġalebe idüp ki bunda olan bir memleketinde olmayup ki ḥışnı ġāyet ile ḥaṣīn ve vüsʿati daḫı kemāl-i ġāyetde ve raḫṣı daḫı nihāyetde olup ʿaskeri daḫı cümleye ġālib ki kināneṭu'llāh olup daḫı içinde M53b.
[1835] ki bir ʿavrat yapmışdur daḫı: -T39b, -İ39b.
[1836] ḳız yapmışdur: ḳızuŋ bināsıdur İ38b.
[1837] ṣanāyiʿ ü aġdiyesi sā'ir diyārlardan aʿlādur ve mütemevvil ḫ̆ācesi çoḳdur ve: esbāb u meʿkūlāt ve sā'ir ṣanāyiʿden içinde işlenilenleridür. hīç bir diyāruŋ ādemīsine ve ḥayvānına ve emtiʿa vü esbāb u me'kūlāt u ṣanāyiʿne uymayup daḫı Mışr'uŋ ḫarācı daḫı sā'irlere ġalebe idüp ki ẓāhir ümmü'd-dünyā'dur. içinde daḫı ḫ̆āce vardur ki keşīrü'l-emvāller olup daḫı bunuŋ M53b.
[1838] medāyin: şehrler M53b.
[1839] Enṣanā ve İşmūneyn, Ebū Ṣayr ve Suyūṭ ve: -İ38b.
[1840] bunlar hep aʿmāl-i Mışr'dandur ki: -T39b, -İ38b.
[1841] ü maʿābid ü merāḳıd u meşāhid ve dürlü dürlü binālar ve ʿacāyib nesneler: -T39b, -İ38b.

[Resim: 7, MN 73b]

ŞEHR-İ İSKENDERİYYE

Bu İskenderiyye şehri[1842] daḫı bir mevżiʿ-i mübārekedür.[1843] Dört **[M54b]** kūşelü olup İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn binā idüp[1844] daḫı yedi ḥiṣār ve yedi ḫandaḳ ḳurup[1845] şehrüñ ortasında aḳ mermerden bir mināre üzere pūlāddan bir berrāḳ[1846] āyīne vażʿ itmişdi. Ol Āyīne-i İskender de[1847] deryādan[1848] bir ulu balıḳ çıḳarup götürmişdi.[1849] Adına "Gītī-nümā" ve "Cihān-nümā" daḫı dirler idi. Ġāyetle mücellā vü muṣaffā idi ki tā İslāmbol ḥavālīsinde olan sefāyin[1850] oradan görinüp cümle Aḳ Deñiz dāʾiresinde ḳılāʿ u buḳāʿ ve sāʾir sefāyin daḫı muʿāyen olurdı ve[1851] İskender bu şehri[1852] binā iderken[1853] bir yirinde bir baḳırdan ṣandūḳ bulup anuñ[1854] içinde daḫı bir altundan ṣandūḳ çıḳup[1855] açduḳlarında içinde bir yāḳūt-ı aḥmerden sürmedānlıḳ ve bir yeşil zümürrüdden mīl bulınup İskender'dür[1856] bir şaḫsuñ gözine bu sürmeden yine kendü miliyle çekdürüp ol kişi cümle yirüñ altında ne ḳadar künūzı[1857] ve defāyin varısa[1858] görüp İskender'üñ bu ḳadar emvāl-i keşīreye mālik olduġınuñ aṣlı oldur[1859] dirler ve ṣoñra deryā

[1842] İskenderiyye şehri: -İ39a.
[1843] daḫı bir mevżiʿ-i mübārekedür: bir mübārek şehr olup ki M54a.
[1844] binā idüp: yapup M54b.
[1845] ḳurup: içinde yapmışdur ki bu M54b.
[1846] berrāḳ: -M54b.
[1847] āyīne-i İskender de: āyīneyi İ39a.
[1848] vażʿ itmişdi. Ol āyīne-i İskender de deryādan: ḳomış idi ki anı daḫı M54b.
[1849] çıḳarup getürmişdi: çıḳarmışdı İ39a; deryādan çıḳarup daḫı İskender'e virmiş idi ki ol āyīnenüñ M54b.
[1850] ḥavālīsinde olan sefāyin: öñinde olan gemiler ol āyīnede M54b.
[1851] dāʾiresinde ḳılāʿ u buḳāʿ ve sāʾir sefāyin daḫı muʿāyen olurdı ve: olanlar āşikāre görinür idi ki M54b.
[1852] İskender bu şehri: ve bu şehr İ39a.
[1853] binā iderken: binā olınurken İ39a; yaparken M54b.
[1854] bulup anuñ: ve İ39a; bulup ki içinde M54b.
[1855] çıḳup: bulınup İ39a; daḫı olup ki M54b.
[1856] İskender'dür: -İ39a.
[1857] ne ḳadar künūzı: olan kenz İ39a.
[1858] bir şaḫsuñ gözine bu sürmeden yine kendü miliyle çekdürüp ol kişi cümle yirüñ altında ne ḳadar künūzı ve defāyin varısa: İskender'dür ol sürmedānlıḳdan ol bir kimesnenüñ gözine çekdürdükde ol kimesnedür cümle yir altından olan götüri M54b.
[1859] oldur: budur İ39a.

hurūş itmekle[1860] bu İskenderiyye'nüŋ[1861] çoḳ yirlerini ḫarāb idüp tā Ḥażret-i[1862] ʿÖmer radiya'llāhu ʿanh zamānında[1863] ʿAmr bin el-ʿĀṣ ḥażretleri bilād-ı mezbūreyi fetḥ itdükde[1864] defter idüp Ḥażret-i ʿÖmer'e[1865] bildürüp dimişler ki saŋa[1866] bir şehr fetḥ eyledüm ki hemān[1867] on iki biŋ ḥammāmı ve on iki biŋ buḳūl dükkānı vardur ve eŋ[1868] küçük ḥammāmı yüz meclis olup diyü vaṣf itmişlerdür ve[1869] cennetüŋ bir ḳapusı buŋa açılup ve bunda üç gün sākin olmaḳ niçe[1870] yıl ʿibādet yirine geçüp bu şehrde uyumaḳ sāʾirlerde ʿibādet itmek gibidür, dimiş. Muṣannif-i kitāb ḳavlidür. El-ʿuhdetu ʿale'r-rāvī.[1871] **[M55a]** Bunuŋ ahālīsi sāʾirlerden ḫayru'l-ḫalāʾiḳ ve şerlüsi de sāʾir ḫalāʾiḳden eşerdür, dirler.[1872] **[T40b] [İ39b]**

ŞEHR-İ ḲOSṬANṬĪNİYYE

Bu Ḳosṭanṭīniyye şehri[1873] daḫı bir büyük[1874] şehrdür. Bir adına İslāmbol daḫı dirler. Ḥālā maḳarr-ı pādişāh-ı İslām ve taḫtgāh-ı şehin-şāh-ı saʿādet ber-devām[1875] ve sevād-ı aʿẓamdan bir şehr-i güzīn olup bunı daḫı Ḳosṭanṭīn yapup ve üç ḳat[1876] ḥışn-ı ḥaṣīn içre olup ve yigirmi iki ḳapusı olup ve iki cānibin Aḳ Deŋiz iḥāṭa itmekle iki ṭarafı deŋize

---

[1860] olduġınuŋ aṣlı oldur dirler ve ṣoŋra deryā hurūş itmekle: olması oradan olup daḫı ṣoŋra deŋiz ṭaşup M54b.
[1861] İskenderiyye'nüŋ: şehrüŋ İ39a.
[1862] ḫażret-i: -İ39a.
[1863] idüp tā Ḥażret-i ʿÖmer radiya'llāhu ʿanh zamānında: itmişdür ki ṣoŋra Ḥażret-i ʿÖmer zamān-ı ḫilāfetinde M54b.
[1864] bilād-ı mezbūreyi fetḥ itdükde: fetḥ eyledüklerinde M54b.
[1865] ʿÖmer'e: ʿÖmer raḍiya'llāhu ʿanha İ39a.
[1866] bildürüp dimişler ki saŋa: bildürmişlerdür ki senüŋ içün M54b.
[1867] hemān: içinde yalŋız M54b.
[1868] ve eŋ: iki M54b.
[1869] olup diyü vaṣf itmişlerdür ve: olurdur dimişlerdür ki M54b.
[1870] niçe: yetmiş M54b.
[1871] vebal rivayet edene âittir.
[1872] bu şehrde uyumaḳ sāʾirlerde ʿibādet itmek gibidür, dimiş. muṣannif-i kitāb ḳavlidür. el-ʿuhdetu ʿale'r-rāvī. bunuŋ ahālīsi sāʾirlerden ḫayru'l-ḫalāʾiḳ ve şerlüsi de sāʾir ḫalāʾiḳden eşerdür, dirler: bunda ḳalan döşekler üzere oturup dürlü nefīs ṭaʿāmlar yimek ḳalanında yetmişer yıl gündüzler ṣāʾim olup daḫı gicelerde ḳāʾim olmacadur dimişler ki bunuŋ ehlinüŋ ḫayırlusı içün daḫı ḫayrun sāʾirü'l-ḫalāʾiḳ dinilüp ve şerlüsi içün daḫı şerrun sāʾirü'l-ḫalāyıḳ dinilmişdür M55a.
[1873] Ḳosṭanṭīniyye şehri: -İ39b.
[1874] büyük: ulu İ39b.
[1875] ber-devām: encām M55a.
[1876] üç ḳat: eṭrāfın İ39b; bu daḫı üç ḳat M55a.

ve bir ṭarafı[1877] deryāya ve bir ṭarafı ḳaraya müşelleşe vāḳıʿ olup mecmaʿu'l-baḥreyn ve[1878] dünyāda naẓīri olmayup Aḳ Deŋiz ve Ḳara Deŋiz ve Rūm İli ve Anaṭolı ortasına[1879] düşüp bunuŋ içinde ol ḳadar ʿacāyib ü ġarāyib cevāmiʿ ü mesācid vardur. Ḫuṣūṣan yedi ulu nām-dār maʿābid vardur[1880] ki biri Ayāṣofya[1881] ve biri daḫı Sulṭān Meḥemmed Ḫan[1882] ve biri Sulṭān Bāyezīd[1883] Ḫan[1884] ve biri Sulṭān Süleymān Ḫan[1885] ve biri Sulṭān Selīm Ḫan[1886] ve biri Şeh-zāde Sulṭān Meḥemmed Ḫan[1887] ve biri Sulṭān Aḥmed Ḫan[1888] cāmiʿidür ki ḫāṣṣaten içlerinden Sulṭān Ḫan Ḥażretleri CāmiʿiʿkiCāmiʿ-i şerīf-i cedīd olup ki niçe vechle cümleye ġalebesi olup daḫı bundan mā-ʿadā[1889] bu cevāmiʿ-i şerīfenüŋ ḥavālīsinde ol ḳadar **[M55b]** ʿaẓīm binālar ve büyük sarāylar[1890] ve şehrüŋ içinde daḫı bī-nihāye[1891] cāmiʿler ve medāris ü buḳāʿ[1892] ve ḫānḳāhlar ve ʿamāyir ve ḫānlar ve[1893] ḥammāmlar ve çārşūlar ve[1894] her kūşesinde envāʿ çeşmeler ve bunlardan mā-ʿadā iki maḳbūl sarāy-ı sulṭānī olup ki ikisin daḫı Ebū'l-Fetḥ Sulṭān Meḥemmed Ḫan Ġāzī[1895] binā idüp ol sarāylaruŋ içlerinde ol deŋlü köşkler ve ḫāneler ve ḥavżlar ve ḥamāmlar ve çeşmeler ve bāġlar ve bāġçeler ve dīvān-ḫāneler ve ḫazāyin ve kīlār-ı müretteb ġılmān u ḫuddām içün ḫāṣ odalar olup[1896] ol

---

[1877] deŋize ve bir ṭarafı: -İ39b.
[1878] mecmaʿu'l-baḥreyn ve: cāmiʿü'l-baḥreyn ve'l-berreyn bir daḫı M55a.
[1879] ortasına: vasaṭına M55a.
[1880] maʿābid vardur: cevāmiʿ-i şerīfe olup M55a.
[1881] Ayāṣofya: Ayāṣofya cāmiʿi M55a.
[1882] ḫan: ḫan cāmiʿi M55a.
[1883] Bāyezīd: Bāyezīd-i Velī İ39b.
[1884] ḫan: cāmiʿi M55a.
[1885] ḫan: ḫan ʿaleyhimü'r-raḥme ve'l-ġufrān İ39b.
[1886] ḫan: ḫan ʿaleyhimü'r-raḥme ve'l-ġufrān İ39b.
[1887] ḫan: ḫan ʿaleyhimü'r-raḥme ve'l-ġufrān İ39b.
[1888] ḫan: ḫan ʿaleyhimü'r-raḥme ve'l-ġufrān İ39b; ḫan ḥażretleri M55a.
[1889] ki ḫāṣṣaten içlerinden Sulṭān Ḫan ḥażretleri cāmiʿi ki cāmiʿ-i şerīf-i cedīd olup ki niçe vechle cümleye ġalebesi olup daḫı bundan mā-ʿadā: -T40b, -İ39b.
[1890] ve büyük sarāylar: -M55b.
[1891] bī-nihāye: dürlü dürlü M55b.
[1892] medāris ü buḳāʿ: medreseler M55b.
[1893] ḫānlar ve: -İ39b.
[1894] ve: ve evler M55b.
[1895] ḫan ġāzī: ḫan ʿaleyhimü'r-raḥme ve'l-ġufrān İ39b; ḫan ḥażretleri M55b.
[1896] ḫazāyin ve kīlār-ı müretteb ġılmān u ḫuddām içün ḫāṣ odalar olup: dürlü dürlü binālar vardur ki M55b.

iki sarāyuŋ mānendi rubʿ-i meskūn ve heft iḳlīmde yoḳdur.[1897] Gūyā ki her biri cennetden çıḳup her birinüŋ eṭrāfın dīvār-ı müstaḥkem ile ḳalʿalardan metīn ve ḥiṣārlardan çoḳ ḥaṣīn itmişlerdür. Her birinüŋ esās-ı şerīfi gūyā ḥikmetle **[T41a]** vażʿ olınup **[İ40a]** ve envāʿ-ı sīm ü zerden ḳapular ve ġurfeler ve revzene[1898] vardur[1899] ki vaṣf olınmaz[1900] ve daḫı bu şehrüŋ içinde yedi ulu pādişāh ve civārlarında ol deŋlü şehzādeler medfūndur ki raḥimehumu'llāhi Teʿālā merāḳıd-ı şerīfeleri envāʿ-ı zīnet ile müzeyyen olup ve niçe meşāyiḫ-i ʿiẓām[1901] türbeleri vardur ki[1902] ziyāretgāhlar olup ve ḥālā içi ṭolu ʿulemā vü ṣuleḥā vü sādāt u müʾellifīn ü muṣannifīn[1903] ü müfessirīn ü muḥaddiṯīn ü muḥaḳḳiḳīn olup ve[1904] her nevʿden benī nevʿ-i beşer ve eṣnāf-ı ḫayr u şer vardur ki taʿbīr olınmaz ve cā-be-cā niçe ṭılsımāt u ġarāyib olup ve civārında üç şehr daḫı vardur ki mevleviyyet olup biri Ġalaṭa ve biri Eyyūb-ı Enṣārī **[M56a]** ve biri Üsküdār olup[1905] bunlaruŋ her yirinde ol ḳadar cevāmiʿ ü mesācid ve esvāḳ u enhār ṣavāmiʿ ve büyūt u ṣarāy ve bāġ u bāġçeler vardur ki taʿbīr olınmaz ve ḫāṣṣaten[1906] deryā içinde Ḳız Ḳulası nām mevżiʿ[1907] ve eṭrāfında olan bilād-ı ṣelāṣenüŋ leb-i deryāsında vāḳıʿ olan teferrücler ve mesīreler ki "Lem-yuḫlaḳ miṣluhā fi'l-bilād"[1908] dinilecek ḳadar olup[1909] bir vechle vaṣfı[1910] mümkin

---

[1897] sarāyuŋ mānendi rubʿ-i meskūn ve heft iḳlīmde yoḳdur: sarāyuŋ mānendi rubʿ-i meskūn ve heft iḳlīmde bulınmayup İ39b; sarāy-ı şerīflerüŋ miṣller bir daḫı ziyāde olmayup ki M55b.

[1898] ve revzene: -İ40a.

[1899] dīvār-ı müstaḥkem ile ḳalʿalardan metīn ve ḥiṣārlardan çoḳ ḥaṣīn itmişlerdür. her birinüŋ esās-ı şerīfi gūyā ḥikmetle vażʿ olınup ve envāʿ-ı sīm ü zerden ḳapular ve ġurfeler ve revzene vardur: ʿaẓīm ve ḳala dīvārlar çevirüp ve dürlü dürlü ḥadīdden ve altundan ve gümüşden ḳapuları vardur M55b.

[1900] vaṣf olınmaz: bunuŋ vaṣfı mümkin degildür İ40a.

[1901] ʿiẓām: -M55b.

[1902] vardur ki: daḫı olup her biri M55b.

[1903] ü muṣannifīn: -İ40a.

[1904] ü müfessirīn ü muḥaddiṯīn ü muḥaḳḳiḳīn olup ve: olup ki içinde M55b.

[1905] biri Ġalaṭa ve biri Eyyūb-ı Enṣārī ve biri Üsküdār olup: Üsküdār ve Ġalaṭa ve Eyyūb-ı Enṣārī raḍiʿanhu'l-bārī gibi İ40a.

[1906] ḫāṣṣaten: bā-ḫuṣūṣ İ40a.

[1907] nām mevżiʿ: -İ40a.

[1908] "Ülkeler içinde benzeri yaratılmamış." (Fecr/89: 8).

[1909] "lem-yuḫlaḳ miṣluhā fi'l-bilād" dinilecek ḳadar olup: İ40a.

[1910] benī nevʿ-i beşer ve eṣnāf-ı ḫayr u şer vardur ki taʿbīr olınmaz ve cā-be-cā niçe ṭılsımāt u ġarāyib olup ve civārında üç şehr daḫı vardur ki mevleviyyet olup biri Ġalaṭa ve biri Eyyūb-ı Enṣārī ve biri Üsküdār olup bunlaruŋ her yirinde ol ḳadar cevāmiʿ ü mesācid ve esvāḳ u enhār ṣavāmiʿ ve büyūt u sarāy ve bāġ u bāġçeler vardur ki taʿbīr

olmaz bir mekān-ı feraḥ-fezādur.[1911] Allāh[1912] Teʿālā dāʾimā bu şehri ʿulemā-yı ʿāmil ve vüzerā-yı ʿādil[1913] ve şehr-i yārān-ı ḥükūmet-i muḳābil ile iʿmār u[1914] müʾesses ü müstaḥkem idüp her ne ṭarafında düşmānı var ise enbiyāʾ-i ʿiẓāmı ve aṣḥābları ḡürmetine perīşān ide.[1915] Āmīn[1916] yā Rabbe'l-ʿālemīn.[1917]

BURŪSA ŞEHRİ

Bu Burūsa şehri ki[1918] bir adı daḡı Sülūḳıyye olup Anaṭolı'da vāḳıʿ ḳadīmī maṭlaʿ-i dīn ü devlet ve dār-ı salṭanat u ḥükūmet[1919] bir şehr-i cennet-miṣāldür ki envāʿ-ı maḡlūḳātla māl-ā-māldür ve bir ṭarafında bir metīn ü ḥaṣīn ḳalʿası olup burūcu's-semā gibi mürtefiʿ-ḥiṣār ve müstaḥkem-eṭvārdur ve derūn-ı şehrde mālā-nihāye cevāmiʿ ü ṣavāmiʿ ü mesācid ü maʿābid vardur ki[1920] cümleden berī Cāmiʿ-i Kebīr'dür ki merḥūm ve maġfūrun-leh Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫan[1921] yapmışdı. Yigirmi ḳubbe üzere esās-ı bināsı vāḳıʿ olup bir maʿbed-i **[T41b] [İ40b]**

---

olınmaz ve ḡāṣṣaten deryā içinde ḳız ḳulası nām mevżiʿ ve eṭrāfında olan bilād-ı ṣelāṣenüŋ leb-i deryāsında vāḳıʿ olan teferrücler ve mesīreler ki "lem-yuḫlaḳ miṣluhā fi'l-bilād" dinilecek ḳadar olup bir vechle vaṣfı: her nevʿden ādemī-zāde ve dürlü dürlü nesneler vardur ki bir şehrde olmayup daḡı içinde dürlü dürlü ṭılsımlar ve dürlü dürlü ʿacāyib ü ġarāyibler olup daḡı civārında beşer yüz akçe monlālıḳ üç şehr-i şerīf daḡı vardur ki anlaruŋ daḡı birisi ḫażret-i ebī Eyyūb-ı Enṣārī medfūn olduġı şehr olup ve ikisinüŋ daḡı birinüŋ adı daḡı Üsküdār olup ki anlarda daḡı ol kadar ʿacāyib ü garāyibler ve sarāy-ı sulṭānīler vardur ki vaṣfları mümkin olmayup ḡāṣṣaten ki deryā içinde olan Ḳız Ḳulası ki tārīḫ-i dünyā olup daḡı bu cümlenüŋ öŋinden geçen leb-i deryāda vāḳıʿ olan sarāylar ve köşkler ve evlerüŋ bir ṭarafı ḳara deŋiz boġazına gidüp ve bir ṭarafı daḡı Ḥażret-i ebī Eyyūb-ı Enṣārī medfūn olduġı şehr öŋinden ḳāġıd-ḫāne nām maḥalle giderdür. daḡı dürlü dürlü bāġlar ve dürlü dürlü bāġçeler ve ʿacāyib ü ġarāyibler vardur ki M56a.

[1911] vaṣfı mümkin olmaz bir mekān-ı feraḥ-fezādur: vaṣfı mümkin olmayup böyle on cild kitāba muḥtācdur İ40a; vaṣf olınmazdur M56a.

[1912] Allāh: Rab İ40a.

[1913] ʿādil: kāmil İ40a.

[1914] şehr-i yārān-ı ḥükūmet-i muḳābil ile iʿmār u: ümerā-yı ʿādil ile İ40a.

[1915] idüp her ne ṭarafında düşmānı var ise enbiyāʾ-i ʿiẓāmı ve aṣḥābları ḡürmetine perīşān ide: idüvire İ40a.

[1916] Allāh Teʿālā dāʾimā bu şehri ʿulemā-yı ʿāmil ve vüzerā-yı ʿādil ve şehr-i yārān-ı ḥükūmet-i muḳābil ile iʿmār u müʾesses ü müstaḥkem idüp her ne ṭarafında düşmānı var ise enbiyāʾ-ı ʿiẓāmı ve aṣḥābları ḡürmetine perīşān ide. āmīn: -M56a.

[1917] yā Rabbe'l-ʿālemīn: -İ40a, -M56a.

[1918] bu burusa şehri ki: bunuŋ İ40a.

[1919] vāḳıʿ ḳadīmī maṭlaʿ-ı dīn ü devlet ve dār-ı salṭanat u ḥükūmet: vāḳıʿ olup ḳadīmī maṭlaʿ-ı saṭanat ve der-i devlet ü saʿādet M56a.

[1920] vardur ki: ve İ40a.

[1921] ḡan: ḡan ʿaleyhi'r-raḥme ve'l-ġufrān İ40a.

şerīfdür ki bi’ṭ-ṭabʿ cāy-gīr ḳılup ehl-i sücūd olup bir muṣannaʿ minber-i şerīf ve iki mināre-i laṭīf ve orta yirinde cārī bir ḥavż-ı kebīr olup maʿbed-i ḳadīmdür ve[1922] içinde pādişāhlardan ʿOṯmān Ḫan Ġāzī ve Orḫan Ḫan Ġāzī ve Ḫüdāvendigār Ḫan Ġāzī ve Sulṭān Yıldırım Ḫan Ġāzī ve Sulṭān Meḥemmed Ḫan Ġāzī ve Sulṭān **[M56b]** Murād Ḫan Ġāzī ve niçe şeh-zādeler ve sulṭānlar medfūn olup cümlesinüŋ merāḳıd-ı şerīfeleri ziyāretgāhlar olup bu cümle pādişāhlardan Sulṭān ʿOṯmān Ḫan Ġāzī’den ġayrısınuŋ birer cāmiʿi ve ʿimāretleri ve medreseleri ve her birinüŋ[1923] evḳāfları olup ve Şeyḫ Monlā ʿArab Cāmiʿi ki ṭoḳuz ḳubbe üzere[1924] bir cāmiʿ-i şerīfdür[1925] ve Ḳalʿa Cāmiʿi ki anı[1926] merḥūm Ġāzī Ḫünkār yapmışdur ve müteʿaddid[1927] mescidler ve mektebler ve dār-ı ḳurrālar ve dārü’l-ḥadīṯler ve ḥammāmlar ve üsti ḳurşun ḳubbelü çārşūlar vardur ki bir vilāyetde böyle üsti ḳurşun ḳubbelü çoḳ binālar yoḳdur, dirler[1928] ve envāʿ-ı[1929] mesīreler ve[1930] bāġlar ve bāġçeler ve içinden aḳar olur[1931] ṣular ki başḳa Gök Dere ve Bıŋarbaşı dirler aʿlā mesīredür. Ḫattā muḥarrir-i kitāb faḳīr ol mesīreye varup fīnā-yı āb-ı ḫoş-güvārda bir köhne cidār var ve anda iyāb u ẕehāb-ı ehl-i tisyārdan niçe selīs eşʿār-ı şuʿʿār ebyāt ʿalāmet isṭār itmişler. Ser-i ḳalemden bi’l-bedāhe bu beyt-i muḥaḳḳara vāḳıʿ olup maḥall-i mezbūre taḥrīr olındı. **Beyt:**

..--/..--/..--/..-

[1922] ki envāʿ-ı maḫlūḳātla māl-ā-māldür ve bir ṭarafında bir metīn ü ḥaṣīn ḳalʿası olup burūcu’s-semā gibi mürtefiʿ-ḥiṣār ve müstaḥkem-eṭvārdur ve derūn-ı şehrde mālā-nihāye cevāmiʿ ü ṣavāmiʿ ü mesācid ü maʿābid vardur ki cümleden berī cāmiʿ-i kebīr’dür ki merḥūm ve maġfūrun-leh sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫan yapmışdı. yigirmi ḳubbe üzere esās-ı bināsı vāḳıʿ olup bir maʿbed-i şerīfdür ki bi’ṭ-ṭabʿ cāy-gīr ḳılup ehl-i sücūd olup bir muṣannaʿ minber-i şerīf ve iki mināre-i laṭīf ve orta yirinde cārī bir ḥavż-ı kebīr olup maʿbed-i ḳadīmdür ve: şehrüŋ kendüsi maʿmūr olup ve bir ṭarafında daḫı bir ʿālī ḳalʿası olup ki ġāyet ile muḥkem olup daḫı içinde bī-nihāye cāmiʿler ve medreseler ve ḫānḳāḥlar ve ḫānlar olup ḫāṣṣā ki cāmiʿ-i kebīr dinilen ki sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫan yapmışdur ki yigirmi ḳubbe altında olup bir diyārda daḫı miṣli olmayup başḳa bir minberi ve iki mināresi ve orta yirinde cārī bir ʿaẓīm ḥavżı vardur ki bir cāmiʿde olmayup ḳadīmden muʿīd-i şerīf olup daḫı M56a.

[1923] her birinüŋ: dürlü dürlü M56b.

[1924] ḳubbe üzere: ḳubbelü M56b.

[1925] şerīfdür: kebīrdür M56b.

[1926] anı: -İ40b.

[1927] müteʿaddid: dürlü dürlü M56b.

[1928] ki bir vilāyetde böyle üsti ḳurşun ḳubbelü çoḳ binālar yoḳdur dirler: -T41b, -İ40b.

[1929] envāʿ-ı: -M56b.

[1930] ve: ve evler ve M56b.

[1931] olur: ulu ulu M56b.

Eşk-i ḡūnīn-i dilüŋ nehri gözüm yaşından
Gösterür ṣūret-i ẓāhirde Bıŋarbaşından

Ve şehrüŋ cemīʿ-i evlerinde ikişer arslan aġzı ṣular aḳup ve çār-sūlarında nehr-i revān-ı bī-pāyān ve Ḳabluca dirler bir niçe Ḫüdāyī ḥammām ki[1932] Yeŋi Ḳabluca ve Eski Ḳabluca Kükürtlü Ḳabluca[1933] ve Ḳaynarca Ḳabluca ve Balçıḳ Ḥammāmı ve Çekirge Ḳablucası[1934] ve şehr ḥammāmlarınuŋ daḫı nihāyeti olmayup[1935] her birinde niçe ḫāṣṣa ve bī-ḥad merżāya sebeb-i ṣıḥḥat ü şifā olup ve eṭrāf-ı şehrde evliyāʿ-i kibārdan[1936] Ḥażret-i Emīr Sulṭān ve Mūsā Baba Sulṭān ve Pīr Emīr **[T42a] [İ41a]** Sulṭān ve Aḳbıyıḳ Sulṭān[1937] ve Abdāl Meḥemmed Sulṭān ve Abdāl Murād Sulṭān ve Seyyid Nāṣır Sulṭān ve Seyyid Uṣūl Sulṭān ve Şeyḫ Ḥamīd Sulṭān ve Yūnus Emre ve ʿAbdü'l-Laṭīf Muḳaddesī ve Behlūl Dede ve Dāvud Dede ve Yaġlu Dede ve Doġlu Dede ve Şiblī Dede ve Küşterī Dede ve Gözlüce Dede ve Ẕerde **[M57a]** Dede ve Alaca Ḥırḳalu Dede ve ʿAlī Māst Dede ve Ramażān Dede ve Sinān Dede ve ʿÖmer Dede ve Şeyḫ ʿAṭṭār ve dīger Behlūl Dede ve Baḥrī Dede ve Niʿmetu'llāh Dede ve ʿAbdü'l-Müʾmin Efendi ve ʿAbdu'r-Raḥman Efendi ve Monlā ʿArab ve Ṣaḥibü'l-Mevlūd Süleymān Efendi ve ʿAbdu'r-Raḥman-ı Bisṭāmī Efendi[1938] ve Lāmiʿī Efendi ve Üftāde Efendi ve ʿÖmer Efendi ve Müşemmil-zāde Efendi ve ʿAlāʾe'd-dīn Efendi ve Ebū İsḥaḳ Efendi ve Şeyḫ İlāhī Efendi ve ḳalʿada Şeyḫ Ḥasan Efendi ve Şeyḫ Muṣṭafā Efendi ve Ḳaraca Muḥyi'd-dīn Efendi ve ʿulemāʾ-i ʿiẓām ve muṣannifīn-i sābıḳīn-i kirāmdan Monlā Fenārī ve

---

[1932] aʿlā mesīredür. ḥattā muḥarrir-i kitāb-ı faḳīr ol mesīreye varup fenā-yı āb-ı ḫoş-güvārda bir köhne cidār var ve anda iyāb u ẕehāb-ı ehl-i tisyārdan niçe selīs eşʿār-ı şuʿʿār ebyāt-ı ʿalāmet-isṭār itmişler. ser-i ḳalemden bi'l-bedāhe bu beyt-i muḥaḳḳara vāḳıʿ olup maḥall-i mezbūre taḥrīr olındı. beyt: eşk-i ḡūnīn dilüŋ nehri gözüm yaşından gösterür ṣūret-i ẓāhirde bī-kār başından ve şehrüŋ cemīʿ-i evlerinde ikişer arslan aġzı ṣular aḳup ve çār-sūlarında nehr-i revān-ı bī-pāyān ve ḳabluca dirler bir niçe ḫüdāyī ḥammām ki: içinden iki ulu ṣular aḳup ki ḳalan ṣulara ve aḳan çeşmeler ḥesāb yoḳdur daḫı M56b.

[1933] ḳabluca: ḥammāmı M56b.

[1934] ḳablucası: nām çākerī ḥammāmı M56b.

[1935] ve şehr ḥammāmlarınuŋ daḫı nihāyeti olmayup: hudāyī issi ṣulu ḥammāmlar ki M56b.

[1936] bī-ḥad merżāya sebeb-i ṣıḥḥat ü şifā olup ve eṭrāf-ı şehrde evliyāʾ-ı kibārdan: olup bir diyārda naẓīrleri bulınmayup daḫı içinde ve eṭrāfında olan evliyāʾu'llāhdan M56b.

[1937] aḳbıyıḳ sulṭān: sulṭān aḳbıyıḳ baba İ41a.

[1938] ve ʿAbdu'r-raḥman-ı Bisṭāmī Efendi: -T42a, İ41a.

Monlā Yegān ve ʿAbdu’r-Raḥman Bisṭāmī ve[1939] Ḫˇāce-zāde Efendi ve Monlā Ḫüsrev Efendi ve Seyyid ʿAlī-zāde Efendi ve Ḳadrī Efendi ve iki büyük ve küçük Monlā efendiler ve Muḫtār Efendi ve bundan[1940] mā-ʿadā ol deŋlü[1941] ʿulemā vü ṣuleḥā merāḳıdı[1942] vardur ki nefs-i[1943] Burūsa’da ayaḳ başacaḳ yir yoḳdur. İllā cümlesi meşāhid-i evliyā[1944] olup her kūşesi ṭolu ervāḥ-ı kerāmet-āṣār ve ḳadīmden şehr-i İslām olup siyemmā[1945] ṭaġlarından ki[1946] Keşiş Ṭaġı āfāḳda aŋılur ve içi ṭolu ʿacāyib ü ġarāyibler ki maʿlūm-ı cümle ṣıġār u kibārdur.

EDİRNE ŞEHRİ

Bu Edirne şehri daḫı[1947] Rūm İli’nde bir ulu şehr olup hevāsı ḫürrem ve her cānibi ṭolu nevʿ-i benī ādem olup[1948] ve bunuŋ içinde Tunca Ṣuyı **[M57b]** ve[1949] Arda Ṣuyı ve Meriç Ṣuyı[1950] cereyān idüp mürūr eyler[1951] ki her biri enhār-ı ʿaẓīme olup ve ol ḳadar[1952] cevāmiʿ ü mesācid ü ṣavāmiʿ[1953] ü merāḳıd ve envāʿ-ı büyūt ve medāris ve eṣnāf-ı ʿamāyir[1954] ve ḫānḳāh ve ḥammāmlar[1955] ve cāygāhlar ve çār-sūlar ve[1956] ṣular revān olup ḫāṣṣaten[1957] iki sarāy-ı **[T42b] [İ41b]** sulṭānī ve Maḳām-ı Ẓıll-ı Yezdānī olup[1958] biri ġāyet ile dil-güşā ve her cānibi

---

[1939] ʿAbdu’r-rahman Bisṭāmī ve: bunlaruŋ ebnāʿ-ı ʿiẓāmları ki her birisi müʾellifler ve muṣanniflerdür M57a.
[1940] Muḫtār Efendi ve bundan: Muḫtār Efendi ve bunlardan İ41a; bunlardan M57a.
[1941] deŋlü: ḳadar İ41a.
[1942] merāḳıdı: merāḳıd-ı kirāmları ve meşāhid-i ʿiẓāmlar M57a.
[1943] nefs-i: dimişler ki M57a.
[1944] evliyā: evliyāʾ-i ʿiẓām M57a.
[1945] siyemmā: ḫuṣūṣan M57a.
[1946] ki: ki ḫāṣṣaten M57a.
[1947] edirne şehri daḫı: -İ41a.
[1948] olup: -İ41a.
[1949] ve: geçüp ve M57b.
[1950] Tunca Ṣuyı ve Arda Ṣuyı ve Meriç Ṣuyı: Tunca ve Arda ve Meriç ṣuları İ41a.
[1951] idüp mürūr eyler: ider İ41a; -M57b.
[1952] ve ol ḳadar: daḫı içinde ol deŋlü M57b.
[1953] ü ṣavāmiʿ: -İ41a.
[1954] envāʿ-ı büyūt ve medāris ve eṣnāf-ı ʿamāyir: dürlü dürlü binālar ve medreseler ve ʿimāretler M57b.
[1955] ḥammāmlar: ve ḫanlar ve envāʿ-ı ḥammāmlar M57b.
[1956] ve: vardur ki her ṭaraflarında M57b.
[1957] ḫāṣṣaten: ḫāṣṣaten bunda daḫı M57b.
[1958] olup: vardur ki ḫāṣṣaten M57b.

feraḥ-fezādur.[1959] Gūyiyā cennetden çıḳmadur ki evcleri[1960] saḳf-ı merfūʿa ber-ā-ber[1961] ve ḳapu ve derīçeleri ʿumūmen sīm ü zer olup içi ṭolu[1962] dıraḫtān-ı bālā-nişān ve ʿanādil-i[1963] ḫoş-elḥān envāʿ-ı terennümle naġme-serāyān[1964] ve her biri medḥ-i sulṭān-ı selāṭīn-i cihān idüp her ṭarafında enhār-ı[1965] selsebīl cereyān ve āb[1966] çeşmeleri revān ve her biri rūḥ-baḫşā-yı ins ü cān ve rāḥat-efzā-yı ʿālemiyāndur. Anda daḫı ol ḳadar[1967] merāḳıd-ı evliyā[1968] vardur ki çoġı nā-maʿlūm olup ve sāʾir-i[1969] maḫlūḳātı daḫı aŋa göre olup[1970] min-baʿd yazılacaḳ. Maġrib ü maşrıḳda bir iki şehrler olmaġın bunuŋ vaṣfı iḫtişār olındı. Evvelā maġribde bir şehr-i ʿaẓīm vardur.[1971] Adına[1972] Cāberşā ve maşrıḳda daḫı olanuŋ adı[1973] Cāberḳā'dur ki[1974] yazup[1975] tafṣīl[1976] idelüm. İn-şāʾallāhu Teʿālā. **[M58a]**

CĀBERŞĀ VE CĀBERḲĀ'DUR[1977]

Bu Cāberşā ve Cāberḳā şehrleri[1978] iki ulu şehrler olup biri maġribde ve biri maşrıḳdadur. İskender'üŋ[1979] varduġı ʿAyn-ı Ḥamiʾe maġribdeki Cāberşā'dadur.[1980] Bir balçıḳlu yirdür ki güneş anda ġāʾib ü ġārib olur

---

[1959] ve her cānibi feraḥ-fezādur: -İ41b; ve her cānibi feraḥ-efzā olup M57b.
[1960] ki evcleri: -İ41b.
[1961] ber-ā-ber: -İ41b.
[1962] içi ṭolu: içinde M57b.
[1963] bālā-nişān ve ʿanādil-i: güllerde ʿandelībān-ı M57b.
[1964] naġme-serāyān: naġmesi İ41b; gūyān M57b.
[1965] enhār-ı: envāʿ-ı M57b.
[1966] selsebīl cereyān ve āb: selsebīl-miṣāl M57b.
[1967] ḳadar: deŋlü M57b.
[1968] merāḳıd-ı evliyā: meşāhid-i evliyā ve merāḳıd-ı aṣfiyā M57b.
[1969] nā-maʿlūm olup ve sāʾir-i: bilinmez. vaṣfları dinilmezdür ki şehrlerde ve ḳalʿalarda daḫı bunlar yazılduġı bitüp ḳaṣabalar ve köyler ve ḳalan M57b.
[1970] aŋa göre olup: buŋa göre M57b.
[1971] vardur: -İ41b.
[1972] olmaġın bunuŋ vaṣfı iḫtişār olındı. Evvelā maġribde bir şehr-i ʿaẓīm vardur. Adına: vardur ki maġribde olanuŋ adı M57b.
[1973] maşrıḳda daḫı olanuŋ adı: maşrıḳdaki İ41b.
[1974] ki: anları daḫı M57b.
[1975] yazup: -İ41b.
[1976] tafṣīl: ġayra şurūʿı M57b.
[1977] Cāberşā ve Cāberḳā'dur: Cāberşā ve Cāberḳā şehri M58a.
[1978] bu Cāberşā ve Cāberḳā şehrleri: bunlar İ41b.
[1979] İskender'üŋ: İskender ʿaleyhi's-selāmuŋ varduġı İ41b.
[1980] Cāberşā'dadur: Cāberşā şehrinde olup M58a.

ve bu şehrlerüŋ ṭūlı[1981] on ikişer biŋ fersaḫ yir[1982] olup her fersaḫ on ikişer biŋ adım yirdür[1983] ve[1984] birer ḥiṣārları ve her ḥiṣārlaruŋ onar biŋ ḳapuları[1985] ve her ḳapularuŋ her gice[1986] onar biŋ ādem bekleyüp ḳıyāmete dek bir bekleyene bir daḫı nevbet degmezdür ve bu şehrlerüŋ içleri ṭolu maḫlūḳāt olup ve her ẕī-rūḥ[1987] ādemīsi altışar biŋ yıl[1988] yaşayup ve bunlar cümle[1989] yiyüp ve içüp ve nikāḥlanup ve evlādları olup ve cümle ḫalāʾiḳda[1990] olan[1991] bunlarda daḫı olup ve gice ve gündüz ṣavtları[1992] ve mesā vü ṣabāḥ güneş ṭulūʿ u ġurūb iderken[1993] çalduḳları ṭabl ve ṣūrnālarınuŋ āvāzesi dünyāyı ṭutup eger bunlaruŋ bu velveleleri ṭulūʿ u ġurūbda olsa[1994] güneşüŋ iŋildisine aṣlā ẕī-rūḥ ḳısmı[1995] taḥammül idemeyüp yir yüzinde olanlaruŋ[1996] cümlesi helāk olayıdı, dirler.[1997] Allāh Teʿālā aʿlem.[1998] **[T43a] [İ42a] [M58b]**

[ḲĀF ṬAĠI]

Bu Ḳāf Ṭaġı'nuŋ ṭaşrasında daḫı aḳ gümüşden bir büyük[1999] yir vardur ki ḳırḳ günlük yol[2000] olup adına "Sāhire" dirler. Ḳıyāmet güninde **[M59a]** bu yirler aŋa degişilüp daḫı maḥşer yiri ol olsa gerekdür ve[2001]

[1981] ġāʿib ü ġārib olur ve bu şehrlerüŋ ṭūlı: batardur ve her birisi şöyle büyük şehrlerdür ki uzuluḳları M58a.
[1982] yir: -M58a.
[1983] adım yirdür: adımdur İ41b; adıma dinilürdür M58a.
[1984] ve: ki inleri dahı aŋa göre olup daḫı bu her şehrlerüŋ M58a.
[1985] ḳapuları: ḳapusı olup ki M58a.
[1986] ver her ḳapularuŋ her gice: her ḳapuyı gicede İ41b.
[1987] her ẕī-rūḥ: her cānlu İ41b; her ẕī-rūḥ -M58a.
[1988] yıl: -M58a.
[1989] cümle: daḫı M58a.
[1990] ḫalāʾiḳde: ḫalḳda İ41b.
[1991] ve cümle ḫalāʾiḳda olan: daḫı ḫalḳ içre ne var ise M58a.
[1992] ṣavtları: bunlaruŋ ṣavtları M58a.
[1993] mesā vü ṣabāḥ güneş ṭulūʿ u ġurūb iderken: aḫşam ve ṣabāḥ güneş ṭoġup batarken İ41b; ṣabāḥda ve aḫşamlarda gün ṭoġar ve ṭolanurken M58a.
[1994] āvāzesi dünyāyı ṭutup eger bunlaruŋ bu velveleleri ṭulūʿ u ġurūbda olsa: sesleri ile dünyā olup dimişler ki eger bunlar olmayup ve ṣabāḥda ve aḫşamlarda güneş ṭoġar be batarken böyle ṣavtlar idüp ve ol ṭablları ve ṣūrnāları çalmayalar idi M58a.
[1995] ẕī-rūḥ ḳısmı: cānlu ḳısmı İ41b, M58a. cānlu M58a.
[1996] yir yüzinde olanlaruŋ: -İ41b.
[1997] olayıdı, dirler: olaydur ki M58a.
[1998] Allāh Teʿālā aʿlem: -M58a.
[1999] büyük: -İ42a.
[2000] yol: yir İ42a.
[2001] ve: dimişler ki M59a.

anuŋ içi daḫı ṭolu melāʾik[2002] olup andan öte[2003] yetmiş biŋ pāre şehr olup[2004] cümlesinüŋ toprağı misk ü ʿanber ve içleri ṭolu melāʾik[2005] olup ve andan öte yetmiş biŋ yıllıḳ yol deŋlü[2006] nūrdan bir deŋiz vardur ki adı “Münīr”dür. Ḥaḳ[2007]

[2002] melāʾik: melekler M59a.
[2003] öte: daḫı M59a.
[2004] olup: vardur M59a.
[2005] melāʾik: melekler İ42a, M59a.
[2006] yol deŋlü: yol ḳadar İ42a; -M59a.
[2007] münīr’dür. Ḥaḳ: münīr olup Rab İ42a.

[Resim: 8, MN 78b]

Teʿālā ḥażretleri ol deŋize naẓar idüp[2008] ve ol deŋizde cümle ādemīler saġışınca yıldızlar olup gözlerüŋ **[T43b] [İ42b]** nūrı anlardandur,

[2008] idüp: buyurup İ42a.

dimişler. Ol deŋizden[2009] öte ḳırḳ biŋ deŋiz daḫı vardur ki her birinüŋ büyüklükleri ḳırḳar bu dünyāca olup ve her birisinde daḫı ḳırḳar biŋ gemi ve her gemide ḳırḳar biŋ insān ṣūretlü melāʾik[2010] ve her melegüŋ ḳırḳar biŋ başları ve her başlarında ḳırḳar biŋ yüzleri ve aŋa göre aġızları ve dilleri ve her dilleriyle ḳırḳar biŋ lüġat tekellüm idüp[2011] Ḥażret-i[2012] Resūl ʿaleyhi'ṣ-selāma ṣalavāt götürürler ve andan öte ḳırḳ biŋ altundan deŋiz olup ol deŋizlerüŋ[2013] her birinde ḳırḳar biŋ aṭalar ve her aṭalarda[2014] ḳırḳ biŋ ʿalemler[2015] ve her ʿalemlerüŋ[2016] altlarında ol ḳadar maḫlūḳāt var ki ḥesāb olınmaz.[2017] Anlaruŋ[2018] cümlesi Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi'ṣ-selāma ṣalavāt götürürler[2019] ve andan öte ḳırḳ biŋ bıŋar daḫı vardur ki ol bıŋarlaruŋ[2020] her biri bu ʿālemlerden büyük olup ve andan öte ḳırḳ biŋ ırmaḳ vardur ki anlaruŋ daḫı enleri[2021] yetmişer yıllıḳ yol olup ve[2022] içlerinde ve ṭāşralarında[2023] olan melāʾiküŋ[2024] ʿadedin[2025] Allāh[2026] Teʿālā ḥażretleri bilür. Bunlar cümle Risālet-penāh Ḥażretlerine[2027] **[M59b]** ṣalavāt götürürler[2028] ve andan öte ḳırḳ biŋ altundan ṭaġ olup anuŋ daḫı içi ṭolu melāʾik[2029] olup ve andan öte ḳırḳ

[2009] ol deŋizden: andan İ42a.
[2010] melāʾik: melekler M59a.
[2011] tekellüm idüp: söyleyüp M59a.
[2012] tekellüm idüp ḥażret-i: üzere İ42b.
[2013] ol deŋizlerüŋ: -İ42b.
[2014] aṭalarda: aṭalaruŋ daḫı içlerinde M59a.
[2015] ʿalemler: sancaḳ İ42b.
[2016] ʿalemlerüŋ: sancaḳ İ42b.
[2017] ḥesāb olınmaz: ḥesābların ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M59a.
[2018] ḥesāb olınmaz. anlaruŋ: bī-ḥesāb olup İ42b.
[2019] Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi'ṣ-selāma ṣalavāt getürürler: ṣalāt u selāma meşġūllerdür İ42b.
[2020] ol bıŋarlaruŋ: İ42b.
[2021] enleri: her birinüŋ inleri M59a.
[2022] ve andan öte ḳırḳ biŋ ırmaḳ vardur ki anlaruŋ daḫı enleri yetmişer yıllıḳ yol olup ve: -İ42b.
[2023] ṭāşralarında: ṭaşlarında M59a.
[2024] melāʾiküŋ: meleklerüŋ M59a.
[2025] ʿadedin: ḥesābların daḫı M59a.
[2026] melāʾiküŋ ʿadedin Allāh: meleklerüŋ ʿadedin Rab İ42b.
[2027] bunlar cümle Risālet-penāh ḥażretlerine: anlar daḫı cümlesi Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi'ṣ-selāma M59a.
[2028] bunlar cümle Risālet-penāh ḥażretlerine ṣalavāt getürürler: bunlaruŋ cümlesi ṣalāt u selāma meşġūllerdür İ42b.
[2029] melāʾik: melekler İ42b, M59b.

biŋ incüden ṭaġ var ki anuŋ içi daḫı ṭolu melāʾik olup[2030] ve andan öte ḳırḳ biŋ zümürrüdden ṭaġ olup anuŋ içi daḫı ṭolu melekler[2031] olup ve andan daḫı ötede her nevʿ cevāhirden ḳırḳ biŋ ṭaġlar olup cümlesinüŋ içleri ṭolu melāʾikdür ki[2032] ḥesābların ancaḳ Allāh Teʿālā[2033] bilür ve andan öte ḳırḳ biŋ miskden yazılar vardur ki her yazınuŋ uzunluġı cümle bu ʿālemlerce olup ve ol yazılarda altundan ve gümüşden ve envāʿ-ı cevāhirden ol deŋlü[2034] bāġlar ve bāġçeler ve bostānlar ve içlerinde aḳar ṣular[2035] vardur ve anlaruŋ daḫı ṣıfat-ı[2036] ḫilḳatlerin ve[2037] ḥesābların ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażretleri[2038] bilür ve ol yazılaruŋ adlarına "Dergāh-ı ʿAẓamet-i Rabbānī" dinilüp andan ötede daḫı **[T44a] [İ43a]** İslām aġacı dirler bir aġaç vardur ki bu cümlesi Ḳāf Ṭaġı'nı çevreleyü[2039] ḳuşadup andan ötelerde daḫı ne var idügin Allāh Teʿālā ḥażretlerinden ġayrı[2040] kimesne bilmezdür ki Ḳāf'dan ṭaşrasına ʿālem-i āḫiret dinilürdür.

KÜRE-İ MĀʾDUR[2041]

Bu Küre-i Māʾ daḫı[2042] yuḳaruda geçen Felek-i Mā'nuŋ ʿaynı olup bir deŋizdür ki Felek-i Arż bunuŋ üzerinde olup ve[2043] büyüklügi ve ḳalıŋlıġı taʿbīr[2044] olınmayup bunuŋ içinde daḫı ol deŋlü[2045] ḥayvānlar ve melekler vardur ki **[M60a]** ḥesābların[2046] ve tesbīḥlerin ve tehlīllerin[2047] ve ṣıfat u ḫilḳatlerin ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażretleri[2048] bilür

---

[2030] anuŋ içi daḫı ṭolu melāʾik olup: içi ṭobṭolu melekler olur İ42b; anlaruŋ daḫı içleri ṭolu melekler olup M59b.
[2031] melekler: melāʾik İ42b.
[2032] içleri ṭolu melāʾikdür ki: içlerinde olan meleklerüŋ ḥesābın İ42b; içleri ṭolu meleklerdür ki M59b.
[2033] ancaḳ Allāh Teʿālā: Yaradan İ42b; ancaḳ Allāh Teʿālā ḥażretleri M59b.
[2034] deŋlü: ḳadar İ42b.
[2035] ṣular: ırmaḳlar M59b.
[2036] vardur ve anlaruŋ daḫı ṣıfat-ı: olup İ42b.
[2037] ve: ve ṣıfatların ve İ42b.
[2038] Allāh Teʿālā ḥażretleri:Yaradan İ42b.
[2039] çevreleyü: -İ43a.
[2040] Allāh Teʿālā ḥażretlerinden ġayrı: ʿilmu'llāhdadur İ43a.
[2041] māʿdur: māʿ İ43a.
[2042] Küre-i Māʿ daḫı: -İ43a.
[2043] ve: bunuŋ daḫı M59b.
[2044] taʿbīr: yaḳīn M59b.
[2045] daḫı ol deŋlü: olan İ43a.
[2046] ḥesābların: bunlaruŋ daḫı ḥesāblarını M59b.
[2047] vardur ki ḥesābların ve tesbīḥlerin ve tehlīllerin: ve tesbīḥlerin İ43a.
[2048] Allāh Teʿālā ḥażretleri: Yaradan İ43a.

ve Nūḥ Ṭūfānı’nda yirden çıḳan şular bundan çıḳup ve yir yüzinde olan şularuŋ cemīʿisi daḫı buŋa inüp ve bunda ol deŋlü ʿacāyib ü ġarāyibler vardur ki aʿdādların Allāh[2049] Teʿālā[2050] bilür.

KÜRE-İ HEVĀ’DUR[2051]

Bu Küre-i Hevā daḫı[2052] yuḳaruda geçen Felek-i Hevā’nuŋ ʿaynı olup ve bunuŋ daḫı büyüklügi ve ḳalınlıġı taʿbīr olınmayup ve bu daḫı bir deŋiz olup cümle kendüden aşaġada olan ḥayvānātuŋ nefesleri bundan olup şöyle ki[2053] eger bu hevā deŋizi[2054] olmayaydı yir altında olan cānlu ḳısmları aṣlā olmamaḳ lāzım gelürdi[2055] ki hem yuḳaruda olanlara da bu lāzım olup ve bunda da ol ḳadar dürlü ḫüccāblar ve ulu[2056] melekler vardur ki ḥesābların[2057] tüllerin ve ʿarżların ve ṣıfat-ı ḫilḳatlerin Allāh Teʿālā ḥażretleri[2058] bilür ki cümle melāʾik[2059] ʿale’d-devām[2060] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine[2061] tesbīḥ ü tehlīl ü taḥmīd üzerelerdür.[2062]

KÜRE-İ NĀR’DUR

Bu Küre-i Nār[2063] daḫı yuḳaruda geçen Felek-i Nār’uŋ ʿaynı olup ki anuŋ üstinde olanlar bunuŋ altında olup ve bunlaruŋ araları ṭolu melāʾik[2064] olup her biri Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine dāʾimā[2065] tesbīḥ iderler. Anlaruŋ altı ikinci ḳat[2066] yirdür.

[2049] aʿdādların Allāh: Rab İ43a.
[2050] aʿdādların Allāh2050 Teʿālā: cümlesinüŋ ḥesābların Allāh Teʿālā ḥażretleri M60a.
[2051] hevā’dur: hevā İ43a.
[2052] Küre-i Hevā daḫı: -İ43a.
[2053] şöyle ki: -İ43a.
[2054] deŋizi: -İ43a.
[2055] olan cānlu ḳısımları aṣlā olmamaḳ lāzım gelürdi: aṣlā bir cānlu olmaz idi İ43a.
[2056] dürlü ḫüccāblar ve ulu: dürlü dürlü ḫüccāblar ve ulu ulu M60a.
[2057] ḥesābların: cümlesinüŋ ḥesābların M60a.
[2058] Allāh Teʿālā ḥażretleri: ḫāliḳ İ43a.
[2059] cümle melāʾik: cümlesi İ43a; cümle melekler M60a.
[2060] ʿale’d-devām: -M60a.
[2061] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine: Rab Teʿālā’ya İ43a.
[2062] tesbīḥ ü tehlīl ü taḥmīd üzerelerdür: dürlü dürlü tesbīḥler ve tehlīller iderlerdür ki ḥaddin ve ḥesābın girü Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M60a.
[2063] Küre-i Nār: -İ43a.
[2064] bunlaruŋ araları ṭolu melāʾik: araları ṭolu melekler İ43a; bunlaruŋ araları ṭolu melekler M60a.
[2065] dāʾimā: dürlü dürlü M60a.
[2066] ḳat: -M60a.

İKİNCİ YİR

Bunuŋ[2067] daḫı adı “Ḫulde” olup **[M60b]** ḳalınlıġı[2068] beş yüz yıllıḳ yol olup bu daḫı ḥaḳīḳatde yir olmayup belki maʿdenden ḫalḳ olınma olup nevʿinde iḫtilāf olınmaġın ẕikr[2069] olınmayup ve yuḳaruda dinilen ʿUṭārid feleginüŋ **[T44b] [İ43b]**[2070] nıṣf-ı süflīsindedür ki süflde olmaġla yir dinilür ve Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bunda olmaġın başın[2071] ḳuş başı gibi ve gövdeleri yılan gibi bir maḫlūḳ ḳomışdur ki anları daḫı ecsāmı[2072] yaratduġından yaradup ve anlaruŋ reʾīsleri olup ve ol maḫlūḳātuŋ[2073] adlarına “Ṭams” dirler. Ġıdāları biribirlerin yimek ve daʾimā[2074] işleri tesbīḥ ü tehlīl itmek[2075] olup ve āḫiretde cehennemde olacaḳ ne ḳadar ālāt-ı ʿaẕāb-ı ehl-i nār[2076] varısa cümlesi[2077] bunda ḳonılup ve bunda ol deŋlü[2078] ʿacāyib maḫlūḳāt ve ulu melāʾik[2079] vardur ki cümlesi ʿaẕāb melekleri olup bunlaruŋ daḫı[2080] ṣıfat u ḫilḳatlerin ve tesbīḥ ü tehlīllerin Ḥaḳ Teʿālā[2081] bilür.

ÜÇİNCİ YİR

Bunuŋ[2082] daḫı adı ʿArfe olup ḳalınlıġı[2083] beş yüz yıllıḳ yol olup ve bu daḫı bir maʿdendendür ki[2084] Zühre feleginüŋ nıṣf-ı süflīsinde olup ve bunda daḫı Ḥaḳ Teʿālā ikişer başlu ve her başlarında ikişer yüzlü ve her yüzlerinde ikişer aġızlu ve her aġızlarında daḫı ikişer dillü ve ġāyet ile siyāh tenlü bir maḫlūḳ ḳomışdur ki anları daḫı o birlerin ḫalḳ itdüginden

---

[2067] bunuŋ: bu ikinci yirüŋ M60a.
[2068] ḳalınlıġı: bunuŋ daḫı ḳalınlıġı M60b.
[2069] ẕikr: -M60b.
[2070] derkenar: bunda eksük var İ43b.
[2071] olmaġın başın: başları M60b.
[2072] ecsāmı: ḥesābı M60b.
[2073] ol maḫlūḳātuŋ: -İ43b.
[2074] dāʾimā: -İ43b.
[2075] ü tehlīl itmek: -İ43b.
[2076] ehl-i nār: ehl T44b, İ43b.
[2077] cümlesi: -İ43b.
[2078] deŋlü: ḳadar İ43b.
[2079] ulu melāʾik: ulu ulu melekler M60b.
[2080] bunlaruŋ daḫı: cümlesinüŋ M60b.
[2081] Ḫaḳ Teʿālā: ḫāliḳ İ43b; Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri M60b.
[2082] bunuŋ: bu üçinci yirüŋ M60b.
[2083] ḳalınlıġı: bunuŋ daḫı ḳalınlıġı M60b.
[2084] maʿdendendür ki: maʿdenden olup daḫı M60b.

ḫalḳ idüp bunlaruŋ da[2085] reʾīsleri olup adlarına[2086] “Ḳābus” dirler. Bunlaruŋ **[M61a]** dişleri vardur ki eger şerāya hücūm eyleselerdi ṭoġrayalardı. Bunda daḫı cehennemde olacaḳ ʿaḳrebler vardur ki her birinüŋ uʿcūbe[2087] ḫilḳatler ve ḳaṭrānlu[2088] ḳarınlarında olan aġu ṭolu ḳırbaları vaṣf olınmayup ve bunda daḫı ol ḳadar ulu ʿaẕāb[2089] melekleri vardur ki[2090] ṣıfat-ı[2091] ḫilḳatlerin ve tesbīḥ ü tehlīllerin Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bilür.

DÖRDİNCİ YİR

Bunuŋ[2092] daḫı adı “Cerbā” olup ki[2093] ḳalınlıġı beş yüz yıllıḳ yol olup bu daḫı bir maʿdendendür ve Şems feleginüŋ nıṣf-ı[2094] süflīsinde olup bunda daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri gözleri ve ḳulaḳları yoḳ ve ikişer ḳanadla uçar bir alay[2095] insān yüzlü maḫlūḳ ḳomışdur ki bunları da ol birleri ḫalḳ olınduġından[2096] yaradup bunlaruŋ da[2097] reʾīsleri olup adlarına[2098] “Cülhām” dirler. Bunda daḫı **[T45a]**[2099] cehennemde olacaḳ ejderhālar olup her birisinüŋ ḫilḳatleri ve aġuları vaṣf olınmayup ve ol ḳadar ulu ʿaẕāb melekleri vardur ki[2100] ṣıfat-ı ḫilḳatlerin ve tesbīḥ ü tehlīllerin Allāh Teʿālā[2101] bilür.

[2085] ḫalḳ itdüginden ḫalḳ idüp bunlaruŋ da: yaratduġından yaradup daḫı anlaruŋ daḫı M60b.
[2086] adlarına: maḫlūḳuŋ daḫı adlarına M60b.
[2087] uʿcūbe: ʿaẕīm M61a.
[2088] ḳaṭrānlu: -M61a.
[2089] ulu ʿaẕāb: ulu ulu M61a.
[2090] ki: cümlesi ʿaẕāb melekleri olup daḫı cümlesinüŋ M61a.
[2091] ṣıfat-ı: -İ43b.
[2092] bunuŋ: bu dördinci yirüŋ M61a.
[2093] ki: bunuŋ daḫı M61a.
[2094] nıṣf-ı: -M61a.
[2095] ḳanadla uçar bir alay: ḳanatları vardur ki uçarlardur M61a.
[2096] olınduġından: itdüginden İ43b; yaratduġından M61a.
[2097] bunlaruŋ da: daḫı anlaruŋ daḫı M61a.
[2098] adlarına: ol maḫlūḳuŋ daḫı adlarına M61a.
[2099] İ nüshasında T45. Varak yazılmamıştır.
[2100] ol ḳadar ulu ʿaẕāb melekleri vardur ki: daḫı bunda daḫı ol ḳadar ulu melekler vardur ki cümlesi ʿaẕāb melekleri olup daḫı cümlesinüŋ M61a.
[2101] Allāh Teʿālā: Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri M61a.

BEŞİNCİ YİR

Bunuŋ[2102] daḫı adı “Melṣā”dur ve[2103] ḳalınlıġı beş yüz yıllıḳ yol olup ve bu daḫı bir maʿdendendür ve[2104] Mirrīḫ feleginüŋ nıṣf-ı süflīsinde olup bunda Ḥaḳ Teʿālā bir maḫūf ṣıfatda maḫlūḳ ḫalḳ idüp dāʾimā[2105] **[M61b]** biribirilerin yiyüp bunları da o birleri ḫalḳ olınduġından[2106] yaradup ve bir[2107] reʾīsleri daḫı olup adları[2108] “Miḥṭaṭ”dur. Bunda daḫı cehennemde kāfirlerüŋ boyunlarına aṣılacaḳ kibrīt ṭaşları vardur ve vaṣfları mümkin olmayup daḫı bunda daḫı ol ḳadar ulu ulu melekler vardur ki[2109] cümlesi ʿaẕāb melekleri[2110] ṣıfat-ı ḫilḳatlerin ve tesbīḥ ü tehlīllerin Allāh Teʿālā[2111] bilür.

ALTINCI YİR

Bu altıncı yirüŋ adı[2112] daḫı “Siccīn”dür. Ḳalınlıġı[2113] beş yüz yıllıḳ yol olup bu daḫı bir maʿdenden olup Müşterī feleginüŋ nıṣf-ı süflīsinde olup bunda daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḳuş şeklinde bir maḫlūḳ ḳoyup bunları da o birleri ḫalḳ olınduġından[2114] yaradup bunlaruŋ da[2115] reʾīsleri olup[2116] adlarına Ḳāṭāṭ dirler. Bunda ehl-i cehennem[2117] defterleri ṭurur.[2118] Ḳıyāmet güninde çıḳup ẓāhir ola ve ol deŋlü ulu ʿaẕāb melekleri vardur ki[2119] ṣıfat u ḫilḳatlerin ve tesbīḥ ü tehlīllerin Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bilür.

[2102] bunuŋ: bu beşinci yirüŋ M61a.
[2103] ve: bunuŋ daḫı M61a.
[2104] maʿdendendür ve: maʿdenden olup daḫı M61a.
[2105] maḫūf ṣıfatda maḫlūḳ ḫalḳ idüp dāʾimā: maḫlūḳ ḳomışdur ki bir maḫūf ṣıfatda olup anlar daḫı M61a.
[2106] ḫalḳ olınduġından: yaratduġından M61b.
[2107] ve bir: daḫı anlaruŋ M61b.
[2108] adları: ol maḫlūḳuŋ daḫı adlarına M61b.
[2109] vaṣfları mümkin olmayup daḫı bunda daḫı ol ḳadar ulu ulu melekler vardur ki: -T45a.
[2110] melekleri: melekleri olup daḫı cümlesinüŋ M61b.
[2111] Allāh Teʿālā: Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri M61b.
[2112] bu altıncı yirüŋ adı: bunun M61b.
[2113] ḳalınlıġı: bunuŋ daḫı ḳalınlıġı M61b.
[2114] ḫalḳ olınduġından: yaratduġından M61b.
[2115] bunlaruŋ da: daḫı anlaruŋ daḫı M61b.
[2116] olup: ol maḫlūḳuŋ daḫı M61b.
[2117] ehl-i cehennem: cehennem ehlinüŋ M61b.
[2118] ṭurur: olup ki M61b.
[2119] ẓāhir ola ve ol deŋlü ulu ʿaẕāb vardur ki: görilecek olup daḫı bunda daḫı ol ḳadar ulu ulu melekler vardur ki cümlesi ʿaẕāb melekleri olup daḫı cümlesinüŋ M61b.

YEDİNCİ YİR

Bunuŋ[2120] daḫı adına “ʿAcibā” dirler. Ḳalınlıġı beş yüz yıllıḳ yol olup bu daḫı bir maʿdendendür ve Zuḥal feleginüŋ nıṣf-ı süflīsinde olup bunda daḫı eşkāli ḳara bir maḫlūḳ var ki[2121] o birleri ḫalḳ olunduġından ḫalḳ olınup[2122] bir reʾīsleri daḫı vardur[2123] **[M62a]** adlarına “Cüṣūm” dirler ve[2124] Yeʾcūc u Meʾcūc’ı yirler ve Şeyṭān’ı bunda maḥbūsdur dirler ve ol ḳadar ulu ʿaẕāb melekleri vardur ki[2125] ṣıfat-ı ḫilḳatlerin ve tesbīḥ ü tehlīllerin Ḥaḳ Teʿālā bilür.

MİLĀS MELEK

Bu[2126] daḫı bir ulu melekdür ki ʿArş’uŋ altından gelüp ve[2127] uzunluġı on iki biŋ arşun enniligi[2128] aŋa göre mevzūn[2129] olup bunda ḫiẕmete gelmişdür ki[2130] **[T45b]** iki ellerini bu yirlerüŋ altından ṣoḳup[2131] iki ṭarafdan çıḳarup muḥkem yapışmışdur ve Ḥaḳ Teʿālā ol melege ol ḳadar ḳuvvet virmişdür ki bu cümle yirleri götürüp henūz elinde aṣlā yoḳ nesne gibidür ve bunuŋ daḫı yanında ol ḳadar maḫlūḳāt vardur ki ḥesābların[2132] Allāh Teʿālā ḥażretleri bilüp ve bunlar[2133] cümle Allāh Teʿālā’ya[2134] tesbīḥ ü tehlīl iderler.

ṢAḪRE-İ YĀḲŪT

Bu[2135] daḫı ḳırmızı yāḳūtdan bir büyük ṭaşdur. Firdevs uçmaġından çıḳma olup Mīlās melegüŋ iki ayaḳları bunuŋ üzerinde ve bu daḫı

[2120] bunuŋ: bu yedinci yirü M61b.
[2121] eşkāli ḳara bir maḫlūḳ var ki: Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri şeklleri ḳara bir maḫlūḳ ḳomışdur ki anları daḫı M61b.
[2122] ḫalḳ olunduġından ḫalḳ olınup: yaratduġından yaradup M61b.
[2123] bir reʾīsleri daḫı vardur: daḫı anlaruŋ daḫı reʾīsleri olup ki ol maḫlūḳuŋ daḫı M62a.
[2124] ve: ve bunlar daḫı M62a.
[2125] ve şeyṭān’ı bunda maḥbūsdur dirler ve ol ḳadar ulu ʿaẕāb melekleri vardur ki: daḫı baʿżılar şeyṭānı bunda daḫı olur diyüp bunda daḫı ol ḳadar ulu ulu melekler vardur ki cümlesi ʿaẕāb melekleri olup daḫı cümlesinüŋ M62a.
[2126] bu: bu Milās melek M62a.
[2127] ve: daḫı bu ḫiẕmet ḳonılma olup ki M62a.
[2128] enniligi: olup daḫı enniligi daḫı M62a.
[2129] mevzūn: -M62a.
[2130] bunda ḫiẕmete gelmişdür ki: -M62a.
[2131] altından ṣoḳup: -M62a.
[2132] ḥesābların: cümlesinüŋ ḥesābın M62a.
[2133] bunlar: anlaruŋ daḫı M62a.
[2134] Allāh Teʿālā’ya: Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine M62a.
[2135] bu: bu ṣaḫre-i yāḳūt M62a.

Bertān üzerinde olup bunda daḫı ol ḳadar[2136] maḫlūḳāt vardur ki cümlesinüŋ ḥesābların Allāh Teʿālā bilür ve cümlesi Ḥaḳ Teʿālā'ya tesbīḥ ü tehlīl iderler.

BERTĀN ÖKÜZ

Bu[2137] daḫı bir büyük öküzdür Firdevs'den gelmedür ve niçe adları olup rengi ḳızıl ve[2138] **[M62b]** ḳırḳ biŋ başı ve[2139] her başlarınuŋ araları beşer yüz yıllıḳ yol olup ve her başlarında ikişer boynuzı var ki[2140] araları ġāyet uzun olup ṭolu[2141] maḫlūḳātdur ve ḳırḳ biŋ ayaḳları ve her ayaġınuŋ altı[2142] otuzar bu dünyāca olup ve her ayaḳlarınuŋ araları beşer yüz yıllıḳ yol olup ve bunı daḫı Şeyṭān azdurmaġıla bir cümleyi götürmekde muḫālefet ṣūretinde olmaġın Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bir küçük sivri siŋecik ḫalḳ idüp bir kerre burnına girüp ḫayli elem virüp ve yine[2143] çıḳup ḳarşusında ṭurup[2144] her bār muḫālefet ideyin, didükçe aŋa baḳup ve ḳorḳusından cümle üzerinde olan yüklerüŋ[2145] aġırlıḳların unutmışdur ve cümle yir yüzinde olan ṣular bu öküzüŋ ḳarnına gidüp ve cümle deŋizlerüŋ artup eksilmesi bunuŋ nefesinden olup bu öküzüŋ boynuzları yirüŋ her ṭarafından çıḳmışdur ki bunuŋ[2146] gövdesinüŋ altında ol deŋlü maḫlūḳāt vardur ki ḥesābların Allāh Teʿālā ḥażretleri bilüp ve her birleri Ḥaḳ Teʿālā'ya[2147] tesbīḥ ü tehlīl iderlerdür ki ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür.[2148]

[2136] ḳadar: deŋlü M62a.
[2137] bu: bu bertān öküz M62a.
[2138] ve: olup daḫı M62a.
[2139] ve: vardur ki M62b.
[2140] ki: ki anlaruŋ daḫı M62b.
[2141] ṭolu: daḫı araları ṭolu M62b.
[2142] altı: ṭabanınuŋ altı M62b.
[2143] yine: girü M62b.
[2144] ḳarşusında ṭurup: ḥālā burnınuŋ öŋinde dönüp ṭururdur ki M62b.
[2145] üzerinde olan yüklerüŋ: üzerindekilerüŋ M62b.
[2146] bunuŋ: bu öküzüŋ daḫı M62b.
[2147] Teʿālā'ya: Teʿālā ḥażretlerini ol kadar M62b.
[2148] Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür: -T45b.

ŞAḪRE-İ ZÜMÜRRÜD

Bu[2149] daḫı yeşil zümürrüdden bir büyük ṭaşdur ki Firdevs'den çıḳup[2150] baʿżılar **[T46a][2151]** daḫı Ḳāf Ṭaġı'nuŋ köki budur dimişler ki yirüŋ eṭrāfından çıḳup ve Felek-i Ḳamer bunuŋ üstine inmişdür ki öküz bu ṭaşuŋ **[M63a]** bir ṭarafında ve[2152] bir ṭarafında daḫı cümle maḫlūḳāt saġışınca aġaçlar[2153] vardur ki her birinüŋ yapraḳlarınuŋ[2154] büyüklükleri ve çoḳluḳları vaṣf olınmaz. Öküz ol aġaçlaruŋ[2155] yapraḳların yiyüp her[2156] yidükçe fi'l-ḥāl yine[2157] bitüp ve bu ṣaḫrada ol deŋlü ṭatlu ṣular ve ulu[2158] ırmaḳlar çıḳar ki cümlesi altında balıḳ olan deŋize dökilüp ve bunda daḫı ol ḳadar[2159] maḫlūḳāt vardur ki ḥesābların Allāh Teʿālā ḥażretleri bilür.

BEHMŪT BALIḲ

Bu[2160] daḫı ġāyetle bir ulu balıḳdur ki adı daḫı[2161] çoḳdur ve ol ṭaşdan çoḳ büyük ve ṭaş bunuŋ arḳasında olup bu balıġuŋ uzunluġı biŋ biŋ biŋ yıllıḳ yol olup ve enniligi de aŋa göre[2162] olup bir başı ve iki gözi ve sāʾir yiri[2163] ʿādetce balıḳ gibidür. Başı maġrib ṭarafında ve ḳuyruġı maşrıḳ ṭarafında olup iki gözlerinüŋ arasında yetmiş biŋ aḳ incüden şehristān[2164] vardur. Her şehrüŋ içinde yine[2165] aḳ incüden yetmişer biŋ köşkler ve her köşklerde yetmişer biŋ ulu melekler olup her birinüŋ ellerinde birer nūrdan yeşil sancaḳlar olup cümlesinüŋ üzerlerinde "Lā-

---

[2149] bu: bu ṣaḫre-i zümürrüd M62b.
[2150] Firdevs'den çıḳup: bu daḫı Firdevs'den çıḳma olup ki M62b.
[2151] İ nüshasında T46. varak yazılmamıştır.
[2152] bir ṭarafında ve: -M63a.
[2153] aġaçlar: büyük aġaçlar M63a.
[2154] yapraḳlarınuŋ: -T46a.
[2155] aġaçlaruŋ: cümle aġaçlaruŋ M63a.
[2156] her: şöyle ki her M63a.
[2157] fi'l-ḥāl yine: yirinde yine fi'l-ḥāl ol deŋlü yapraḳlar M63a.
[2158] ve ulu: dürlü dürlü M63a.
[2159] ḳadar: deŋlü M63a.
[2160] bu: bu behmūt balıḳ M63a.
[2161] adı daḫı: bunuŋ daḫı adları M63a.
[2162] aŋa göre: ol ḳadar M63a.
[2163] ve sāʾir yiri: olup ki alan ṣūreti daḫı M63a.
[2164] şehristān: yetmiş biŋ şehristān M63a.
[2165] yine: daḫı girü M63a.

ilāhe illa'llāh Muḥammedun Resūlu'llāh"[2166] yazılup ve bi'l-cümle Ḥaḳ Teʿālā'ya ẕikr iderler.[2167]

ʿAḲBŪS DEŊİZİ

Bu[2168] daḫı bir büyük deŋizdür ki **[M63b]** bunuŋ daḫı niçe adları olup başı ʿArş altında yuḳaruda ẕikr olınan[2169] Behmūt balıġı bunuŋ içinde olup ṭūlen ü ʿarżen götüri deŋizi[2170] ṭutup aṣlā ḳımıldanacaḳ yiri olmayup bunuŋ daḫı büyüklüklerinden deŋizüŋ ululıġı niçe olmaḳ gerek fehm olınur ve[2171] bunuŋ altında bī-nihāye büyük balıḳlar vardur ki Behmūt balıġuŋ ġıdası anlardur.

ḤİKĀYET

Mūsā peyġam-ber ʿa.m. Ḥażret-i Ḥaḳ Teʿālā'dan[2172] ricā eyledi ki Behmūt balıġın seyr ide.[2173] Ḥaḳ Teʿālā buyurdı ki "Yā Mūsā! Sen anı[2174] görmege taḥammül idemezsin." Mūsā ʿa.m.[2175] daḫı ziyāde ricā idicek Ḥaḳ Teʿālā buyurdı ki **[T46b]** "Var imdi fülān deŋizde ḳudretümi gör." diyücek Mūsā peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ol deŋize vardılar.[2176] Gördiler ki fi'l-ḥāl bir balıḳ başı deŋizden ẓāhir oldı ki burnı evvelki göge ṭoḳındı. Daḫı aġzı görinmez.[2177] Ḥażret-i Mūsā'nuŋ ʿa.m.[2178] ʿaḳlı[2179] gitdi ve kendüsin cemʿ idince gördi ki ol balıḳ gitmiş.[2180] Ḥaḳ Teʿālā'ya suʾāl eyledi ki "Yā Rab! Behmūt balıḳ bu mıdur?" Ḥaḳ

[2166] Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed onun elçisidir.
[2167] yazılup ve bi'l-cümle Ḥaḳ Teʿālā'ya ẕikr iderler: yazılu olup daḫı cümlesinüŋ Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine dürlü dürlü tesbīḥ ü tehlīller iderlerdür M63a.
[2168] bu: bu ʿAḳbūs Deŋiz M63a.
[2169] altında yuḳaruda ẕikr olınan: altından olup ki yuḳaruda geçdi M63b.
[2170] ṭūlen ü ʿarżen götüri deŋizi: götüri deŋizi ṭūlına ve ʿarżına M63b.
[2171] büyüklüklerinden deŋizüŋ ululıġı niçe olmaḳ gerek fehm olınur ve: büyüklügi balıḳ büyüklüginden fehm olınup M63b.
[2172] ʿa.m. Ḥażret-i Ḥaḳ Teʿālā'dan: ʿaleyhi's-selām ḥażretleri Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinden M63b.
[2173] seyr ide: göre idi M63b.
[2174] anı: ol balıġı M63b.
[2175] ʿa.m.: Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ḥażretleri M63b.
[2176] vardılar: geldüklerinde M63b.
[2177] görinmez: görinmek olmazdur M63b.
[2178] Ḥażret-i Mūsā'nuŋ ʿa.m.: Mūsā peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ḥażretlerinüŋ M63b.
[2179] ʿaḳlı: uṣı M63b.
[2180] ve kendüsin cemʿ idince gördi ki ol balıḳ gitmiş: daḫı yıḳıldı daḫı bir müddetden ṣoŋra ʿaḳlı gelüp baḳdı. gördi ki nesne yoḳdur M63b.

Teʿālā eyitdi[2181] “Yā Mūsā! Bu degildür. Ammā Behmūt balıḳ her günde iki yüz biŋ bunuŋ gibi balıḳ yudar ki ġıdāsı böyle balıḳlardur.” didi.[2182] Baʿżılar eydür.[2183] Bu ʿAḳbūs Deŋizi demürden olup cehennemüŋ üstinden eriyüp **[M64a]** deŋiz olmışdur.[2184]

YEDİ CEHENNEM

Bu yedi cehennem daḫı aṣlında yedi olmayup belki cirmi birdür. Lākin[2185] ḳarnı yedi ṭabaḳa olup ve her ṭabaḳanuŋ daḫı birer ḳapusı ve üzerinde yazılu her birinüŋ adları ve birer nevʿ girecek ehlleri olmaġla yedi dinilmiş olup bu cehennem ṣu ṣıġırı ṣūretinde ḫalḳ[2186] olup dört ayaġı ve yedi başı vardur ki her başında yedişer yüzi ve her yüzinde yedişer aġzı ve her aġzında yedişer dili ve yedişer daḫı dişleri vardur ki bunlaruŋ her birinüŋ büyüklükleri bundan ḳıyās olına ki her dişinüŋ uzunluġı yüz biŋ biŋ biŋ biŋ yıllıḳ yol olup her yıl dört biŋ ay ve her ay dört biŋ gün ve her gün dört biŋ sāʿat ve her sāʿat dünyā yıllarıyla yetmiş yıl ḥesābı üzere ola ve[2187] bu cehennemüŋ ḳarnı bir büyük yılandur ki ol yılanuŋ adına “Ḫorūs” dirler. Uzunluġı yetmiş biŋ yıllıḳ yol olup ve ol yılanuŋ yetmiş biŋ başı ve aŋa göre daḫı gözi ve burnı ve aġzı olup dimişler ki ḳıyāmet güninde Ṣırāṭ ol yılanuŋ iki bıyıḳlarınuŋ birisi olsa gerek. Cehennemüŋ üzerinde kemer-miṣāl ḳurılup ve Ṣırāṭ’uŋ uzunluġında iḫtilāf vardur. Eṣaḥḥ-ı aḳvāl üç biŋ yıllıḳ yol olsa gerek. Biŋ yıllıġı yoḳuş ve biŋ yıllıġı düz ve biŋ yıllıġı **[T47a] [İ44a]** iniş olup ve her birinüŋ[2188] **[M64b]** araları kemā beyne’l-ʿarş ve’ṣ-ṣerādur. Ṭabaḳa-i evvele Cehennem ve ṭabaḳa-i ṣānīye Ḥuṭame ṭabaḳa-i ṣālişeye Leẓā ṭabaḳa-i rābiʿaya Saḳar ve ṭabaḳa-i ḫāmiseye Saʿīr ve ṭabaḳa-i sādiseye Caḥīm ve ṭabaḳa-i sābiʿaya Hāviye dirler.[2189]

[2181] eyitdi: ḥażretleri daḫı buyurdı ki M63b.
[2182] didi: diyü buyurdı M63b.
[2183] eydür: -M63b.
[2184] olmışdur: olmışdur dimişlerdür M64a.
[2185] cirmi birdür. lākin: bu daḫı yuḳaruda geçen cennetler gibi cümlesi birdür ki nihāyet M64a.
[2186] ḫalḳ: maḫlūḳ M64a.
[2187] ḥesābı üzere ola ve: ider ki dimişler ki M64a.
[2188] ve her birinüŋ: bu cehennemüŋ her ṭabaḳasınuŋ M64a.
[2189] ṭabaḳa-i evvele Cehennem ve ṭabaḳa-i ṣānīye Ḥuṭame ṭabaḳa-i ṣālişeye Leẓā ṭabaḳa-i rābiʿaya Saḳar ve ṭabaḳa-i ḫāmiseyeSsaʿīr ve ṭabaḳa-i sādiseye Caḥīm ve ṭabaḳa-i sābiʿaya Hāviye dirler: olup daḫı yuḳaruki ṭabaḳasınuŋ adı Cehennem andan aşaġasınuŋ adı Ḥuṭame andan aşaġasınuŋ adı Leẓā andan aşaġasınuŋ adı Saḳar andan

Bunlaruŋ her birisinde birer bölük ṭāʾife ḥabs olınsa gerekdür. Yuḳaru ṭabaḳada ümmet-i ʿāṣī[2190] altındakide Naṣarī daḫı altında Yahūdīler ve Deccāl ve ẓālimler daḫı altında Yeʾcūc u Meʾcūc daḫı altında şeyṭānlar daḫı altında kāfirler daḫı altında münāfıḳlar olsa gerekdür ve bu cehennem iki bölük olup bir bölügi issidür ki ṣıfatı maʿlūmedür. Bir bölügi daḫı ġāyet ile ṣovuḳdur ki aŋa[2191] "Zemherīr" dirler ve bu cümlenüŋ içinde ol ḳadar[2192] kimi[2193] āteşden ve kimi ṣovuḳdan ṭaġlar ve ṭaşlar ve maḥbesler ve Ḥamīm ve Zemherīr ṣuları aḳar ve deryālar ve ḳuyular ve çeşmeler ve işkence[2194] āletleri ve ḳaṭrānlardan libāslar ve zaḳḳūm adlu yiyecekler ve yılanlar ve çıyanlar ve ʿaḳrebler ve bi'l-cümle dünyāda her ne nevʿ[2195] aġulu cānverler ve yırtıcı ḥayvānlar varısa her birisinüŋ[2196] miṣli olup büyüklükleri vaṣf olınmazdur ve[2197] yedi ḳapuları ḥālā açuḳdur ve cehennemüŋ[2198] her başından yetmişer biŋ zimām ile baġlanup ve her zimāmuŋ büyüklügi ve żabṭ iden ʿaẕāb meleklerinüŋ ululıġı ve ṣıfat-ı ḫilḳatleri ḳābil-i taʿrīf olmayup[2199] heybetinden[2200] **[M65a]** yüzlerine baḳılmaz ve gözleri görmez ve ḳulaḳları işitmez ve ḳalblerinde merḥamet yoḳ melāʾike vardur.[2201] Cümlesinüŋ reʾīsleri[2202] on ṭoḳuz melek[2203] olup bunlara ḫuzzān-ı cehennem ve ḫazene-i nār dinilür ki eŋ başlarınuŋ adına[2204] "Mālik"

---

aşaġasınuŋ adı Saʿīr andan aşaġasınuŋ adı Caḥīm andan aşaġasınuŋ adı Hāviye olup ki M64b.

[2190] ṭabaḳada ümmet-i ʿāṣī: ṭabaḳada ʿāṣīler T47a; ʿāṣīler M64b.

[2191] aŋa: -İ44a.

[2192] ḳadar: deŋlü M64b.

[2193] kimi: -İ44a.

[2194] işkence: eẕiyyet İ44a.

[2195] nevʿ: ḳadar İ44a.

[2196] ḥayvānlar varısa her birisinüŋ: ḥayvānlaruŋ İ44a; ḥayvānlardan var ise ki hep bunda daḫı M64b.

[2197] büyüklükleri vaṣf olınmazdur ve: daḫı her birisinüŋ büyüklüklerin ve ṣıfat-ı ḫilḳatlerin Allāh Teʿālā ḥażretleri bilüp daḫı elān M64b.

[2198] açuḳdur ve cehennemüŋ: daḫı açuḳlar olup daḫı kendüsi M64b.

[2199] ḳābil-i taʿrīf olmayup: taʿrīf olamayup İ44a.

[2200] büyüklügi ve żabṭ iden ʿaẕāb meleklerinüŋ ululıġı ve ṣıfat-ı ḫilḳatleri ḳābil-i taʿrīf olmayup heybetinden: büyüklükleri ve ṣıfat-ı ḫilḳatleri dinilmek mümkin olmayup daḫı içlerinde daḫı ol deŋlü büyük M64b.

[2201] ve ḳalblerinde merḥamet yoḳ melāʾike vardur: ki merḥametleri ola İ44a; ve ḳalblerinde merḥamet yoḳ melekler vardur ki M65a.

[2202] reʾīsleri: reʾīsleri daḫı cemīʿān M65a.

[2203] melek: -M65a.

[2204] bunlara ḫuzzān-ı cehennem ve ḫazene-i nār dinilür ki eŋ başlarınuŋ adına: ḫuzzān-ı cehennem bunlardur ve bunlaruŋ da başlarına İ44a.

dirler. Bunuŋ[2205] daḫı ol ḳapunuŋ yanında[2206] maʿhūd mekānı olup cümle cehennemde olanlar bunuŋ[2207] ḥükminde olup ḳuvvetlü ve uʿcūbe zebānīler vardur ki ḳıyāmetde hepsinüŋ[2208] ellerinde āteşden çomaḳlar olup ʿaẕāba müsteḥāḳ[2209] olanlara urup ve kāfirlere ḥamle itdükçe bir ṣalışda yetmişer biŋ kāfiri bir uġurdan cehenneme düşürüp ve ayaḳları ile ke-ẕālik böyle ideler ki[2210] her elleri ve ayaḳları ile daḫı itseler gerekdür.[2211] "İʿāẕena'llāhi Teʿālā **[T47b] [İ44b]** min-şerri ẕālik."[2212] Bu maḥalde eydür, bu cehennemüŋ ısıcaġına üstinde ve altında olanlar[2213] taḥammül idemeyüp Ḥaḳ Teʿālā'ya tażarruʿātlar itdiler ki[2214] "Yā Rabbenā! Bize ʿināyet eyle. Yoḫsa cehennemüŋ issisine ṭāḳātumuz yoḳdur" diyü niyāz eylediler.[2215] Ḥaḳ Teʿālā bir büyük yılan ḫalḳ idüp[2216] adına "Ġāşiye" dinilüp ġāyet ile büyük yılandur.[2217] Cehennemi ve yedi ḳat[2218] yiri ve gögi yutsa[2219] aġzınuŋ bir kūşesinde ġāyib olaydı. Ol yılana Allāh[2220] Teʿālā emr eyledi ki cehennemi aġzınuŋ içine ala ki altında ve üstinde olan maḫlūḳlar issisinden emīn olalar, diyü cehennem ol yılanı göricek ḫavfa düşdi.

[2205] bunuŋ: anuŋ M65a.
[2206] ḳapunuŋ yanında: ḳapuda İ44a.
[2207] bunuŋ: anuŋ M65a.
[2208] hepsinüŋ: cümlesinüŋ İ44a.
[2209] müsteḥāḳ: lāyıḳ İ44a.
[2210] ḳuvvetlü ve uʿcūbe zebānīler vardur ki ḳıyāmetde hepsinüŋ ellerinde āteşden çomaḳlar olup ʿaẕāba müsteḥāḳ olanlara urup ve kāfirlere ḥamle itdükçe bir ṣalışda yetmişer biŋ kāfiri bir uġurdan cehenneme düşürüp ve ayaḳları ile ke-ẕālik böyle ideler ki: daḫı her birisinüŋ daḫı ol ḳadar ḳuvvetleri vardur ki ḳıyāmet güninde her birisi elinde olan āteşden çomaḳlar ile cehennem ehlini urduġı zamanlarda her urışda yetmişer biŋ kāfiri bir uġurdan cehenneme düşürse M65a.
[2211] ki her elleri ve ayaḳları ile daḫı itseler gerekdür: -İ44a.
[2212] Bunun şerrinden Allah'a sığınırım.
[2213] olanlar: -İ44b.
[2214] Teʿālā'ya tażarruʿātlar itdiler ki: Teʿālā ḥażretlerine yine tażarruʿlar eylediler ki M65a.
[2215] "cehennemüŋ issisine ṭāḳātumuz yoḳdur" diyü niyāz eylediler: cümlemüz cehennemüŋ issisinden yanup kül oluruz didiler. Daḫı M65a.
[2216] ḫalḳ idüp: ḫalḳ eyledi ki ol yılanu daḫı M65a.
[2217] yılandur: yılandur. eger isteseydi cemīʿ-i M65a.
[2218] yedi ḳat: -İ44b.
[2219] yiri ve gögi yutsa: yiri ve gögi alsa İ44b; yirleri arasında olanlar ile cümlesin bir uġurdan aġzınuŋ içine alurdı. daḫı cümlesi M65a.
[2220] Allāh: Ḥaḳ İ44b.

Bu[2221] yılan[2222] cehennemi aġzına[2223] aldı. Daḫı elān[2224] bir miḳdārı ṭaşrada ḳalmışdur tā ki **[M65b]** altında ve üstinde olan maḫlūḳlar taḥammül idecek mertebe[2225] oldı, dirler ve[2226] bir rivāyetde[2227] cehennemüŋ ḳarşusında bir levḥ aşıludur ki üzerinde[2228] on yedi isim vardur. Eger ol esmāʾ-i şerīfe[2229] olmayaydı üstinde ve altında nesne ḳalmayup hep yana idi, dirler.[2230]

ẒULMET

Bu[2231] daḫı bir büyük ḥicābdur ki niçe yüz biŋ ḳat ve dünyāda olan cemīʿ-i ẓulmetler ve cehennem ẓulmetleri cümle[2232] anda[2233] irkilüp[2234] ḳıyāmetde cemīʿ isi cehennemde ḳonılup[2235] cehennem ṣāfī ẓulmet olup ve ḳalıŋlıġı ne mikdār idügin Allāh[2236] bilüp[2237] ve içinde ol deŋlü[2238] ulu melekler vardur ki cümlesi Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine[2239] tesbīḥ ü taḥmīd iderler.[2240]

[2221] ḫavfa düşdi. Bu: dir dir ditre daḫı M65a.
[2222] bu yılan: ve İ44b.
[2223] aġzına: aġzınuŋ içinde M65a.
[2224] elān: yılan M65a.
[2225] idecek mertebe: idecekleyin İ44b.
[2226] ḳalmışdur tā ki altında ve üstinde olan maḫlūḳlar taḥammül idecek mertebe oldı, dirler ve: ve çoġu daḫı aġzınuŋ içindedür. yoḫsa issisine taḥammül idemeyüp cümle altında ve üstinde olanlar yanarlardı, dir M65b.
[2227] rivāyetde: rivāyetde daḫı eydür M65b.
[2228] üzerinde: anda M65b.
[2229] eger ol esmāʿ-i şerīfe: eger ol isimler İ44b; eger ol M65
[2230] yana idi, dirler: yanar idi İ44b.
[2231] bu: bu ẓulmet M65b.
[2232] cümle: hep İ44b.
[2233] ve cehennem ẓulmetleri cümle anda: hep anda M65b.
[2234] irkilüp: biriküp İ44b.
[2235] ḳonılup: ḳonılsa gerekdür ki M65b.
[2236] mikdār idügin Allāh: ne ḳadardur Ḥaḳ Teʿālā İ44b.
[2237] Allāh bilüp: kimesne bilmeyüp bunuŋ daḫı M65b.
[2238] deŋlü: ḳadar İ44b, M65b.
[2239] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine: Rab Teʿālā'ya İ44b.
[2240] cümlesi Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine tesbīḥ ü taḥmīd iderler: cümlesinüŋ ḥesābın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilürdür M65b.

ŞERĀ

Bu Şerā dinilen[2241] daḫı baʿżılar ḳatında[2242] bir ġāyet büyük ṭaşdur ki Firdevs'den çıḳup[2243] bu cümlenüŋ altlarına vażʿ olınmışdur[2244] ve baʿżılar ḳatında[2245] bir şulu balçıḳdur ki ʿumḳını ve ġalīẓini Allāh[2246] Teʿālā'dan ġayrı kimesne bilmeyüp ve şöyle ṭurur. Anuŋ üstinde daḫı ol ḳadar maḫlūḳāt vardur ki ḥesābın Allāh Teʿālā bilüp[2247] cümlesi dāʾimā ẕikr ü tevḥīd üzere olup bunlaruŋ[2248] altında[2249] ne var idügin Allāh Teʿālā'dan ġayrı kimesne bilmezdür, dimişler.[2250] Bu maḥalle gelince dāʾire olanlar yazılup min-baʿd daḫı bu kāʾināt ḫalḳ olınmazdan evvel neler var idi ve sebeb-i fıṭrat-ı ʿālem-i evvel[2251] ve[2252] kāʾināt ḫalḳ olınduḳdan ṣoŋra yir yüzinde **[T48a] [İ45a]** ādemden evvel kimler sākin olmışlardur ve ʿAzāzīl ne maḳūle kimsedür ve ins ü cin ve sāʾir **[M66a]** ḥayvānāt nice ḫalḳ olınmışlardur ve rūḥ nedür ve Ādem'e nefḫ-i rūḥ nice olup[2253] ve taʿlīm-i esmā ne vechledür[2254] ve göklere nice ʿurūc olındı[2255] ve cennete[2256] nice ḳoyılmışdur ve Ḥavvā[2257] daḫı cennetde[2258] nice[2259] ḫalḳ olup ve ikisi daḫı maʿān[2260] cennetden nice[2261] çıḳmışlardur ve yir yüzine indüklerinde ikisi bile ne işlemişlerdür ve evlādları nice olmışdur ve ikisi daḫı[2262] nice vefāt idüp ve ne yirlerde[2263]

[2241] şerā dinilen: -İ44b.
[2242] ḳatında: -M65b.
[2243] çıḳup: çıḳma olup M65b.
[2244] vażʿ olınmışdur: altlarında ḳonılmadur diyüp M65b.
[2245] ḳatında: daḫı M65b.
[2246] Allāh: Ḥaḳ İ44b.
[2247] Allāh Teʿālā bilüp: Yaradan bilür İ44b.
[2248] bunlaruŋ: -İ44b.
[2249] dāʾimā ẕikr ü tevḥīd üzere olup bunlaruŋ altında: cümlesi Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine tesbīḥ ü tehlīller idüp daḫı altında M65b.
[2250] dimişler: -İ44b.
[2251] evvel: -İ44b.
[2252] sebeb-i fıṭrat-ı ʿālem-i evvel ve: ne maḫalde olmışlardur M65b.
[2253] nice olup: -İ45a.
[2254] taʿlīm-i esmā ne vechledür: nice taʿlm-i esmā olınmışdur M66a.
[2255] ʿurūc olındı: çıḳarılmış M66a.
[2256] nice: -M66a.
[2257] Ḥavvā: Ḥavvā raḍiya'llāhu teʿālā ʿanhā İ45a.
[2258] daḫı cennetde: -İ45a.
[2259] nice: -M66a.
[2260] maʿān: bile M66a.
[2261] nice: -İ45a.
[2262] daḫı: bile M66a.
[2263] ne yirlerde: her biri ne maḫalde M66a.

defn olınmışlardur ve Ādem'den[2264] ṣoŋra yirine kim ḫalīfe olmışdur ve erḥāmda[2265] evlād nice ḫalḳ olup ve Ādem[2266] evlādından ne ḳadar enbiyāʾ-i ʿiẕām ve rusül-i kirām[2267] gelmişlerdür ve ḫilḳat-i Sulṭān-ı Enbiyā ʿaleyhi's-selām ne vechle olmışdur ve biʿṣetleri ve ezvāc u evlād ve cevārī vü aṣḥāb ve ġazavātı nice olmışdur ve kendülerden ṣoŋra ḫulefā-yı kirāmları kimler olmışlardur ve eʾimme-i ʿiẕām ve ʿulemāʾ-i aʿlām ve meşāyiḫ-i kirām ve dünyāya ḥükm iden ʿumūmen selāṭīn-i ẕevi'l-iḥtirām kimlerdür ve cümle müddet-i ʿömr-i dünyā ne ḳadar olup ve ḳıyāmet ḳopmaġa tārīḫ-i kitābdan ṣoŋra ne ḳadar zamān ḳaldı ve ḳıyāmetden evvel neler olacaḳdur ve bu kāʾināt nice fenā bulup ve maḫlūḳāt ne vechle[2268] helāk olup ḥaşr u neşr nice olacaḳdur ve[2269] maḥşer yiri nicedür. Bu cümlenüŋ ẕikrine şürūʿ idelüm.[2270] İn-şāʾallāhu Teʿālā.

KĀʾİNĀT ḪALḲ OLINMAZDAN EVVEL OLAN[2271] EŞYĀʾ-İ ḲADĪM[2272]

Mūsā peyġam-ber ʿaleyhi's-selām Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine[2273] suʾāl **[M66b]** eyledi ki "Yā Rabbī! Bu kāʾinātı ḫalḳ ideli ne ḳadar zamān oldı?" Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri buyurdı ki "Yā Mūsā! Bu kāʾinātı ḫalḳ itmezden muḳaddem[2274] Ḥabībümüŋ nūrın ḫalḳ[2275] idüp andan ṣoŋra hevāda aḳ gümüşden seksen biŋ ulu şehr ḫalḳ eyledüm ki her şehrüŋ büyüklükleri yedişer kerre bu dünyā ḳadar olup daḫı ol şehrlerüŋ içini ṭolu aḳ ḫardal ṭoldurdum. Daḫı yeşil bir ḳuşcaġız ḫalḳ idüp didüm ki **[T48b]** her günde bu ḫardallardan birini yi. Ḳaçan ki bu ḫardallar

---

[2264] Ādem'den: Ādem ʿaleyhi's-selāmdan İ45a.
[2265] erḥāmda: ana raḥminde M66a.
[2266] Ādem: -M66a.
[2267] enbiyāʾ-i ʿiẕām ve rusül-i kirām: enbiyāʾ ve rusül ʿaleyhimü's-selām İ45a.
[2268] vechle: ṭarīḳle M66a.
[2269] bu kāʾināt nice fenā bulup ve maḫlūḳāt ne vechle helāk olup ḥaşr u neşr nice olacaḳdur ve: -İ45a.
[2270] bu cümlenüŋ ẕikrine şürūʿ idelüm: cümlesin daḫı ẕikr idelüm daḫı andan ṣoŋra ṭayy-i kitāb idelüm M66a.
[2271] olan: -İ45a.
[2272] olan eşyāʾ-i ḳadīm: olanlar M66a.
[2273] Teʿālā ḥażretlerine: Teʿālā'ya İ45a.
[2274] muḳaddem: evvel İ45a.
[2275] ḫalḳ: -M66b.

tükene, bilmiş ol[2276] ki sen daḫı **[İ45b]** ol vaḳt[2277] ölürsin. Pes imdi[2278] ol ḳuşcaġızdur her gün birer ḫardal yir iken bir niçe zamāndan ṣoŋra ölüm ḳorḳusından ayda birin yimege başladı.[2279] Daḫı[2280] giderek yılda birin yiyüp[2281] bir gün ḫardaldur tükendi.[2282] Ḳuşcaġız daḫı emrüm üzere vefāt eyledi.[2283] Andan ṣoŋra bir maḫlūḳ ḫalḳ idüp ol şehrleri anlarıla[2284] ṭoldurdum. Her şehrde yetmişer biŋ kimesne ḳodum ki ol kimesneler[2285] ne melā'ikeden ve ne ādemīden[2286] idiler. Ol maḫlūḳuŋ her birine yetmişer biŋ yıl ʿömr taḳdīr eyledüm ve anlara ʿibādet emr eyledüm. Anlaruŋ cümlesi ʿibādet ü ṭāʿatde[2287] olup emrüme birisi muḫālefet itmez[2288] iken içlerinden biri bir defʿa[2289] maʿṣiyet idüp anlara ġażab itdüm ve[2290] ol cümle şehrleri birbirine urup bir demde helāk itdüm.[2291] Andan[2292] yüz[2293] biŋ yıldan ṣoŋra Levḥ'i ve Ḳalem'i ḫalḳ idüp Ḳalem'e emr idüp yaz didigümde[2294] ḳıyāmete dek[2295] her ne olup ve olacaḳ **[M67a]** varısa[2296] yazduḳdan ṣoŋra ʿArş'ı ḫalḳ idüp ve bir ulu melek daḫı ḫalḳ idüp[2297] didüm ki şol ʿArş'ı ḳaldur. Ḳalduramadı.[2298] Andan bir ulu melek daḫı ḫalḳ idüp aŋa da "ḳaldur" didüm. Ol daḫı ḳalduramadı. Andan[2299] ḳudretümi iẓhār içün bir küçük ḳarıncacuḳ ḫalḳ idüp aŋa daḫı "ḳaldur" diyücek[2300] ol ḳarıncacuḳ bir

---

[2276] bilmiş ol: bilesin M66b.
[2277] ol vaḳt: -M66b.
[2278] ölürsin. pes imdi: ölürsin didüm daḫı M66b.
[2279] yimege başladı: -İ45b.
[2280] daḫı: daḫı ol giderek M66b.
[2281] yiyüp: yimege başladı İ45b.
[2282] tükendi: bitüp İ45b.
[2283] ḳuşcaġız daḫı emrüm üzere vefāt eyledi: ḳuşcaġızı öldürdüm M66b.
[2284] anlarıla: bu kerre de anlar ile M66b.
[2285] ol kimesneler: anlar İ45b.
[2286] ādemīden: insān İ45b.
[2287] anlaruŋ cümlesi ʿibādet ü ṭāʿatde: cümlesi ʿibādet üzere İ45b.
[2288] itmez: eylemezler M66b.
[2289] defʿa: kerre İ45b, M66b.
[2290] idüp anlara ġażab itdüm ve: ṣudūr itmekle ʿaẓīm vārid olup daḫı M66b.
[2291] itdüm: eyledüm M66b.
[2292] andan: baʿdehū İ45b.
[2293] yüz: -M66b.
[2294] didigümde: diyü İ45b.
[2295] dek: ḳadar İ45b.
[2296] olacaḳ varısa: olacaḳdur İ45b.
[2297] ḫalḳ idüp: yaratdum İ45b.
[2298] ḳalduramadı: imdi M67a.
[2299] andan: baʿdehū İ45b.
[2300] diyücek: diyince İ45b.

kerre[2301] “Bi’smi’llāhi’r-Raḥmāni’r-Raḥīm. Bi’smi’llāhi tevekkeltü ʿale’llāh ve iʿteṣemtu bi’llāh ve lā-ḥavle ve lā-ḳuvvete illā-bi’llāhi’l-ʿaliyyi’l ʿaẕīm”[2302] diyürek ʿArş’ı ḳaldurıcaḳ ol iki meleklere ʿitāb idüp didüm ki gördüŋüz mi ki iki ulu meleklersiz. Şol ḳarınca ḳadar olmadıŋuz ki ism-i celīlüm[2303] yād eyledi. Daḫı ʿArş’ı[2304] ḳaldurdı, diyücek[2305] ol melekler[2306] ḫacīl oldılar. Andan ṣoŋra Kürsī’yi ḫalḳ eyledüm. Andan[2307] eflākı ḫalḳ eyledüm. Andan ṣoŋra[2308] ḳalanın ḫalḳ eyledüm ve bu cemiʿ gökler ve yirler ḫalḳ olınduḳdan ṣoŋra nūrdan melekleri **[İ46a]** ḫalḳ **[T49a]** eyledüm.” diyü buyurdı.

YİRYÜZİNDE[2309] ĀDEM’DEN[2310] EVVEL SĀKİN OLANLAR

Rāvī eydür. Çün Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[2311] bu kāʾinātı bu vech üzere ḫalḳ eyleyüp itmām[2312] eyledi.[2313] Niçe biŋ yıllar ḫālī yatduḳdan ṣoŋra diledi ki Ādem[2314] ḫalḳ eyleye. Pes evvel bir ḳavm ḫalḳ eyledi ve[2315] yir yüzinde ḳoyup anlara didi ki şol şeklde bir maḫlūḳ[2316] ḫalḳ idüp[2317] “Yir yüzinde ḫalīfe ideyin, dirin. Siz ne dirsiz?” diyücek cümlesi dirler ki[2318] “Biz aŋa muṭīʿ olmazuz. Belki cümlemüz ʿāṣīler oluruz.” dirler. Ḥaḳ Teʿālā[2319] **[M67b]** fi’l-ḥāl bir od[2320] irsāl idüp[2321] cümlesin yaḳup helāk

---

[2301] bir kerre: -İ45b.
[2302] Bismillahirrahmanirrahim. bismillah diyerek Allah’a tevekkül ettim ve Allah’a tutundum. kuvvet ve güç sadece büyük ve yüce Allah'ın yardımı iledir.
[2303] celīlüm: niçe ism-i celīlüm M67a.
[2304] daḫı ʿArş’ı: ve İ45b.
[2305] diyücek: -İ45b; didüm M67a.
[2306] ol melekler: anlar daḫı M67a.
[2307] andan: baʿdehū İ45b.
[2308] andan ṣoŋra: baʿdehū İ45b.
[2309] yir yüzinde: -M67a.
[2310] ādemden: insāndan İ46a.
[2311] ḥażretleri: -İ46a.
[2312] itmām: tamām İ46a.
[2313] itmām eyledi: daḫı tamām eyleyü M67a.
[2314] Ādem: Ādem ʿaleyhi’s-selāmı İ46a.
[2315] eyledi ve: idüp İ46a.
[2316] maḫlūḳ: -M67a.
[2317] ḫalḳ idüp: yaradup İ46a.
[2318] diyücek cümlesi dirler ki: anlar eyitdiler İ46a.
[2319] Ḥaḳ Teʿālā: -İ46a.
[2320] od: āteş İ46a.
[2321] idüp: eyleyüp M67a.

itdükden ṣoŋra[2322] cehennem odınuŋ tütünsüz yalıŋından[2323] cān dirler bir ḳavm daḫı ḫalḳ idüp[2324] baʿżılar bunları Cin diyüp ve baʿżılar daḫı[2325] Cinler bunlaruŋ evlādıdur, dimişler. Ḥaḳ[2326] Teʿālā[2327] anlara daḫı didi[2328] ki "Sizi yir yüzinde ḳoyayum ve içiŋüzden bir peyġam-ber göndereyin. Emrüme iṭāʿat idermisiz?" diyücek cümlesi daḫı "İṭāʿat iderüz" didüklerinde yir yüzin ol ḳavm ile ṭoldurup ve içlerinden Yūsuf adlu bir peyġam-ber gönderüp nice biŋ yıllar Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine[2329] ʿibādet ü ṭāʿat iderler iken bir vaḳtde[2330] cümlesi ʿāṣīler olup ve ol Yūsuf peyġam-beri[2331] öldürüp daḫı biri birlerin öldürmege başlayıcaḳ[2332] Ḥaḳ[2333] Teʿālā ḥażretleri ʿAzāzīl'e emr eyledi ve[2334] yanına nice[2335] yüz biŋ melāʾik[2336] ḳoşup tā ki[2337] ol ḳavmi deryālara[2338] cezīrelere dökeler[2339] daḫı kendüler yir yüzinde sākin olalar. Bunlar daḫı öyle[2340] idüp yir yüzinde cümlesi sākin olup[2341] niçe zamān Allāh Teʿālā ḥażretlerine[2342] ʿibādet ü ṭāʿat[2343] üzere[2344] iken bir vaḳtde Ḥaḳ[2345] Teʿālā bunlara daḫı Ādem içün "Şol şeklde bir maḫlūḳ ḫalḳ idüp ve yir yüzinde ḫalīfe ideyin, dirin. Siz ne dirsiz?" diyücek bunlaruŋ yir yüzinde ġāyet ile[2346] ṣafāları artuḳ olup ve göklerde olanlaruŋ ʿibādetlerinden yirde olanlaruŋ ʿibādetleri az olmaġın **[M68a]** yine biz

---

[2322] itdükden ṣoŋra: eyledi baʿdehū İ46a.
[2323] odınuŋ tütünsüz yalıŋından: ʿalevinden İ46a.
[2324] dirler bir ḳavm daḫı ḫalḳ idüp: ḳavmini yaratdı İ46a.
[2325] cin diyüp ve baʿżılar daḫı: cindür dir ve baʿżılar eydür İ46a.
[2326] Ḥaḳ: Rab İ46a.
[2327] Ḥaḳ Teʿālā: -M67b.
[2328] daḫı didi: anlara buyurdı İ46a.
[2329] Teʿālā ḥażretlerine: Teʿālā'ya İ46a.
[2330] iderler iken bir vaḳtde: itdiler ve andan İ46a.
[2331] Yūsuf peyġam-beri: peyġam-berlerini İ46a.
[2332] başlayıcaḳ: şürūʿ idicek M67b.
[2333] Ḥaḳ: Rab İ46a.
[2334] ʿAzāzīl'e emr eyledi ve: ʿAzāzīl'i baş idüp daḫı M67b.
[2335] yanına nice: -İ46a; bir niçe M67b.
[2336] melāʾik: melekler M67b.
[2337] ḳoşup tā ki: al İ46a.
[2338] tā ki ol ḳavmi deryālara: emr eyledi ki varalar daḫı ol avmi M67b.
[2339] dökeler: dök diyü İ46a.
[2340] bunlar daḫı öyle: böyle İ46a.
[2341] yir yüzinde cümlesi sākin olup: -İ46a.
[2342] Allāh Teʿālā ḥażretlerine: Ḥaḳ Teʿālā'ya İ46a.
[2343] ṭāʿat: iṭāʿat T49a.
[2344] ʿibādet ü ṭāʿat üzere: dürlü dürlü ʿibādetler ve emrine iṭāʿatler iderler M67b.
[2345] bir vaḳtde Ḥaḳ: Rab Teʿālā İ46a.
[2346] ġāyet ile: olan M67b.

[T49b] göge giderüz diyü ḫavflarından[2347] bolay ki müʾebbed yirde ḳalavuz, diyü cümlesi istifhām ile[2348] **[İ46b]** "E-tecʿalu fīhā men yüfsidü fīhā ve yesfikü'd-dimāʾ"[2349] yaʿni ḫalīfe mi idersin yirde şol kimesneyi ki fesād ider daḫı ḳanlar döker. "Ve naḥnu nusebbiḥu bi-ḥamdike ve nüḳaddisü lek"[2350] yaʿnī[2351] "Biz seni ḥamd ü tesbīḥ iderüz." didüklerinde[2352] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri daḫı bu defʿa[2353] buyurdı ki[2354] "İnnī aʿlemu mā lā-taʿlemūn"[2355] yaʿnī[2356] ben bildügimi[2357] siz bilmezsiz diyü Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selāmı[2358] ḫalḳ itmege şürūʿ itdi. Bu maḥalde iḫtilāf[2359] çoḳdur. Ammā eṣaḥ bu ola, dirüz.[2360]

ʿAZĀZĪL-İ LAʿĪN[2361]

Bu ʿAzāzīl daḫı ki[2362] bir adı Ḥāriṣ ve Ebū Mürre olup ṣoŋradan Şeyṭān u İblīs dinilmişdür ki ʿaleyhi mā yesteḥıḳḳuh mine'l-laʿne[2363] [2364] bu daḫı bir ḳavmdendür[2365] dimişler. Ammā ne ḳavmden idüginde iḫtilāf olınup hele oddan[2366] ḫalḳ olınup ve yirlerde ve göklerde ʿibādet itmedügi maḥal olmayup daḫı melāʾike-i kirām aralarında her gökde bir ad ḳonılup ve içlerinde ġāyet[2367] muʿazzez ü mükerrem olup ve Kürsī'ye çıḳup biŋ yıl vaʿẓ idüp[2368] cennetde Rıḍvān'la bile ḫāzin olup andan ʿArş altına çıḳıcaḳ cümle melāʾike-i kirāma ḫˇāce taʿyīn olınup

---

2347 diyü ḫavflarından: ḳorḳularından İ46a.
2348 ile: ṭarīḳi ile M68a.
2349 "Orada fesat çıkaracak ve kan dökecek birini mi yaratacaksın?" (Bakara/2: 30).
2350 "Biz seni eksiksiz bilirken ve durmadan övgü ile tenzih ederken" (Bakara/2: 30).
2351 yaʿnī: -İ46b, -M68a.
2352 seni ḥamd ü tesbīḥ iderüz didüklerinde: tesbīḥ iderüz. senüŋ ḥamdüŋ ile daḫı taḳdīs iderüz senü içün diyücek M68a.
2353 Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri daḫı bu defʿa: Rab Teʿālā İ46b.
2354 buyurdı ki: -M68a.
2355 "Şüphe yok ki, ben sizin bilmediklerinizi bilirim." (Bakara/2: 30).
2356 yaʿnī: -T49b.
2357 bildügimi: bilürin ol nesneyi ki M68a.
2358 Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selāmı: Ādem-i ṣafīyi M68a.
2359 iḫtilāf: söz M68a.
2360 ammā eṣaḥ bu ola, dirüz: eṣaḥ budur ki dinildi M68a.
2361 laʿīn: -İ46b, -M68a.
2362 bu ʿAzāzīl daḫı ki: bunuŋ İ46b.
2363 ʿaleyhi mā yesteḥıḳḳu mine'l-laʿne: -İ46b.
2364 hak ettiği lanet onun üzerine olsun.
2365 bir ḳavmdendür: ḳavm-i cāndandur İ46b.
2366 oddan: āteşden İ46b.
2367 içlerinde ġāyet: aralarında M68a.
2368 vaʿẓ idüp: -M68a.

daḫı ʿArş’uŋ altında bir nūrdan kürsī üzerinde her bār meleklere vaʿẓ idüp ve cümle melāʾike[2369] vaʿẓın işitmege ve nūrın[2370] görmege ʿāşıḳlar iken Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri ʿAzāzīl’e melʿūn olacaġın ifhām idüp buyurdı ki ben[2371] Ādem ḫalḳ itsem[2372] gerekdür ve bu meleklere aŋa **[M68b]** secde itmek emrüm olup[2373] içlerinden reʾīsleri olan emrüme muḫālefet itse gerek. Ben daḫı aŋa laʿnet eyleyüp[2374] ismini ve cismini taġyīr eylesem gerekdür, diyücek ʿAzāzīl’dür eyitdi “Kimdür ki senüŋ emrüŋe muḫālefet eyleye?” diyü çıḳup kürsīsinde bu emri meleklere iʿlām idüp ve biŋ yıl tamām ol reʾīs içün kendüsi laʿnet eyledükden ṣoŋra **[T50a]** ol reʾīs ʿāḳıbetinde kendüsi olmışdur ki ol emrle **[İ47a]** meʾmūr olduġında ʿadem-i iṭāʿati ẓāhir olup ben[2375] andan ḥayırluyın, diyüp[2376] ʿibādetlerinüŋ hīç kendüye nefʿi olmayup ḳıyāmet güninde cümlesi iḍlāl eyledüm didügi ümmet-i Muḥammed’e virileceklerdür.

CİNNİLER[2377]

Bu Cin[2378] daḫı bir alay ṭāʾifedür ki[2379] ḥesābların ancaḳ[2380] Allāh Teʿālā bilür[2381] ve bunlar daḫı ṭoġup ve ölüp bunlara ervāḥ ve melāʾike-i süfliyye daḫı dinilür. Cin tesmiye olınduġı[2382] mestūr olduḳlarından ötüridür. Bunlar niçe kişiye görinür. Ammā[2383] ḥayvānāt yiyenlerden ḳaçup bunları ol zamān ki ʿAzāzīl ile melāʾike[2384] gelüp yir yüzinden götürüp[2385] cezīrelere dökdiler ol vaḳtden[2386] berü ġāyet çoġalup şöyle ki erkeklü ve dişili olup bunlar daḫı tevālüd ü tenāsül idüp daḫı ḥālā

[2369] melāʾike: melekler İ46b, M68a.
[2370] nūrın: yüzin İ46b, M68a.
[2371] melʿūn olacaġın ifhām idüp buyurdı ki ben: bildürüp daḫı M68a.
[2372] itsem: eylesem İ46b, M68a.
[2373] secde itmek emrüm olup: secde ile emr eyledüginden M68b.
[2374] eyleyüp: idüp İ46b.
[2375] ben: -M68b.
[2376] diyüp: diyüp bu ḳadar İ47a.
[2377] cinnīler: cin M68b.
[2378] bu cin: bunlar İ47a.
[2379] ṭāʾifedür ki: ṭāʾife olup İ47a.
[2380] ancaḳ: -İ47a.
[2381] ḥesābların ancaḳ Allāh Teʿālā bilür: ḥesābları olmayup M68b.
[2382] tesmiye olınduġı: dinildügi M68b.
[2383] bunlar niçe kişiye görinür. ammā: çoḳ kimesnelere daḫı bunlar görinüp ve M68b.
[2384] melāʾike: meleklerüŋ M68b.
[2385] götürüp: -M68b.
[2386] dökdiler ol vaḳtden: dökdükleri ṭāʾifelerdendür ki ol zamāndan M68b.

cümle yir yüzi ve altları bunlar ile ṭopṭoludur. Bir[2387] ṭāʾifedür ki ne şekle dileseler müteşekkil olup ve insāna nefʿlerinden[2388] żararları çoḳ olup ekṣer bunlar gündüzlerde **[M69a]** güneşüŋ nūrından ḳaçduḳlarından yir altlarında olup ve giceler[2389] cümlesi yirüŋ üstine çıḳup her vaḳtde bir cemʿiyyetleri yiri olup oraya cemʿ olurlar ve bunlaruŋ envāʿen ecnāsları vardur.[2390] Müselmānı ve kāfiri ve Cehūdī ve Çingāne ve Ermenī ve ʿArab ve ʿAcem ve Tatar ve Türk ve sāʾir cinsleri daḫı bi't-tamām olup[2391] ve yedi ulu[2392] pādişāhları vardur ki her biri bir kevkebüŋ[2393] ḥükminde olup ve her haftada birer güne ḥükm idüp ve ʿavratları vardur. Gice ḥükm iderler. Bunlar daḫı dillü dillerince[2394] oḳuyup ve dīnlerince ʿibādet idüp maḫṣūṣ ṭaʿām u şarāb ve maḫṣūṣ libāsları olup ve Resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām[2395] bunlara daḫı mebʿūṣ olup ve teblīġ-i risālet eylemişdür ve ol cin pādişāhlarınuŋ yedisi bile gelüp Mekke-i Mükerreme'de[2396] peyġam-berümüz **[T50b] [İ47b]** ile bulışup ve Müselmān olup ve Ḳurʾān-ı ʿAẓīm anlara daḫı virilüp ve aḥkām-ı şerāyiʿ ögredilmişdür ve[2397] bizüm gibi Müselmānlar ve dīndārlar ve müteşerriʿler ve dāʾimā "Lā-ilāhe illa'llāh Muḥammedun Resūlu'llāh"[2398] diyüp bizüm gibi cumʿa namāzın[2399] ve bayram namāzların ḳılup[2400] ke-ẕālik bizüm gibi müftīleri ve ḳāżīleri ve müderrisleri ve nāṣıḥları[2401] ve bi'l-cümle cemīʿ-i[2402] insānda olan ādāb-ı İslām anlarda daḫı mükemmel ü müretteb olup ve āḫiretde

---

[2387] ṭopṭoludur. bir: ṭolu olup bir alay M68b.
[2388] nefʿlerinden: fāʾidelerinden İ47a.
[2389] giceler: giceler olduḳlarında M69a.
[2390] envāʿen ecnāsları vardur: her nevʿden M69a.
[2391] sāʾir cinsleri daḫı bi't-tamām olup: el-ḥāṣıl her dil ve dīn ehlisi olup daḫı M69a.
[2392] ulu: ulu nāmdār M69a.
[2393] kevkebüŋ: felegüŋ İ47a.
[2394] dillü dillerince: lisānlarınca İ47a.
[2395] Resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām: Peyġam-ber'ümüz Muḥammed ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem İ47a; bizüm Peyġam-ber'ümüz ʿaleyhi's-selām M69a.
[2396] eylemişdür ve ol cin pādişāhlarınuŋ yedisi bile gelüp Mekke-i Mükerreme'de: idüp yedi pādişāhları ki Mekke'de M69a.
[2397] ögredilmişdür ve: ögrenüp anlar daḫı M69a.
[2398] Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed onun elçisidir.
[2399] namāzın: -İ47b.
[2400] ve bayram namāzların ḳılup: ve bizüm ile bayram idüp her umūrda daḫı M69a.
[2401] nāṣıḥları: vāʿiẓleri M69a.
[2402] cemīʿ-i: bi'l-cümle İ47b.

Müselmānları cennete girürler ve[2403] dünyāda enbiyādan Ḥażret-i Süleymān ʿaleyhi's-selām ve ʿulemādan vezīri Āṣaf bin Beraḫyā[2404] ve mülūkdan İskender-i[M69b] Ẕü'l-ḳarneyn bunları kemāl-i mertebe[2405] tesḫīr itmişlerdi.[2406] Anlardan ṣoŋra daḫı niçe ehl-i tesḫīrler gelüp bunları musaḫḫar idüp[2407] ḫāṣṣā fī-zamānına daḫı niçeleri vardur ki her bir ḳavmini bunlaruŋ[2408] iḥżār içün maḫṣūṣ u mükerrer daʿvetler ve eṣnāf-ı ʿazīmetler idüp oḳuduḳlarınca her ḳanda bulınsalar gelürler ve lāzım olan ḫiẕmeti görürler.

ĀDEM VE ḤAYVĀNĀT ḪALḲ OLINDUḲLARIDUR[2409]

Rāvī eydür. Çün taḳdīr-i Rabbānī ve irādet-i Yezdānī murād itdi[2410] ki Ādem ʿaleyhi's-selām ḫalḳ olına. Teʿālā şānuhū Melik-i Ekber ve Ḫāliḳ-i Nevʿ-i Beşer evvelā emr eyledi ki Ḥażret-i Cebrāʾīl ve Mīkāʾīl ʿaleyhimā's-selām birer defʿa yir yüzine inüp ve her biri yirüŋ toprağınuŋ her nevʿinden ve her ṭarafından birer avuc ṭoprak götüreler. Lā-cerem bunlaruŋ her biri yir yüzine inüp ol fermān olınan toprağı almaḳ murād eyledüklerince[2411] yir aġlayup "Kerem idüŋ, benden ṭoprak almaŋ ki şāyet ḫalḳ olınacaḳ maḫlūḳ daḫı ol birleri gibi ʿāṣīler olalar.[2412] Daḫı dünyāda ve āḫiretde biz muʿaẕẕeb olavuz." diyü girye vü zārī[2413] eylediler. Rusül-i melāʾik olan Ḥażret-i Cebrāʾīl ve Mīkāʾīl ʿaleyhimā's-selām[2414] teraḥḥum eyleyüp[2415] dönüp[2416] Ḥaḳ Teʿālā

[2403] ādāb-ı İslām anlarda daḫı mükemmel ü müretteb olup ve āḫiretde Müselmānları cennete girürler ve: gibi aḥvālleri mükemmel olup daḫı Müselmānları āḫiretde bizüm ile cennete bile girüp daḫı M69a.
[2404] bin Beraḫyā: İ47b
[2405] kemāl-i mertebe: kemāli ile M69b.
[2406] tesḫīr itmişlerdi: musaḫḫarlar idüp daḫı M69b.
[2407] bunları musaḫḫar idüp: -M69b.
[2408] ḳavmini bunlaruŋ: ḳavmüŋ M69b.
[2409] Ādem ve ḥayvānāt ḫalḳ olınduḳlarıdur: Ādem ʿaleyhi's-selām ve ḥayvānāt ḫalḳıdur İ47b.
[2410] murād itdi: oldı İ47b; öyle istedi ki M69b.
[2411] lā-cerem bunlaruŋ her biri yir yüzine inüp ol fermān olınan toprağı almaḳ murād eyledüklerince: ki Ādem andan ḫalḳ olına. pes bunlaruŋ her biri daḫı yir yüzine birer birer inüp ol ṭoprağı alalup didüklerince M69b.
[2412] ʿāṣīler olalar: ʿāṣī olup İ47b.
[2413] girye vü zārī: feryād İ47b.
[2414] diyü girye vü zārī eylediler. rusül-i melāʾik olan Ḥażret-i Cebrāʾīl ve Mīkāʾīl ʿaleyhimā's-selām: diyü giryesine M69b.
[2415] teraḥḥum eyleyüp: daḫı bunlara teraḥḥum idüp İ47b.
[2416] dönüp: ve birisi alımayup M69b.

ḥażretlerine iʿlām[2417] **[T51a] [İ48a]** eylediler tā ki üç defʿa böyle vāḳıʿ olıcaḳ[2418] Ḥaḳ Sübḥānehū ve[2419] Teʿālā ʿAzrāʾīl ʿaleyhi's-selāma emr idüp[2420] gönderdi.[2421] Ḥażret-i ʿAzrāʾīl'dür inüp[2422] ḳaṭʿā[2423] teraḥḥum itmeyüp yirüŋ her ṭarafından birer avuc ṭopraḳ alup gelüp maḳāmı olan yirde[2424] ḳarār eyledi. Ḳırḳ yıl mürūr itdükde[2425] Ḥaḳ Teʿālā suʾāl eyledi ki[2426] "Ḳanı ol toprağı[2427] n'eyledüŋ yā ʿAzrāʾīl?"[2428] didi. ʿAzrāʾīl[2429] daḫı yirüŋ nizāʿ idüp ve kendünüŋ teraḥḥum eylemeyüp alduġın diyücek[2430] **[M70a]** Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[2431] ḳabż-ı ervāḥa daḫı "Seni müʾekkel eyledüm. Yā ʿAzrāʾīl![2432] İmdi ol toprağı acı ve ṭatlu ṣular ile taḫmīr[2433] eyle." didi. Ḥażret-i ʿAzrāʾīl daḫı öyle idüp daḫı bu ḥālde iken[2434] Ḥaḳ Teʿālā Cebrāʾīl'e emr eyledi.[2435] Ḥażret-i Muḥammed ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemüŋ olacaġı[2436] ṭoprakdan aldurup[2437] ve cennetüŋ cümle ırmaḳlarından[2438] niçe zamān yuyup ve[2439] cemīʿān cennetlerde ol mübārek[2440] toprağı gezdürüp seyr itdürdi[2441] ve cümle gök ehli görüp ve bilüp ikrām u iḥtirām eylediler.[2442] Anuŋçün Ḥażret-

---

[2417] Teʿālā ḥażretlerine iʿlām: Teʿālā'ya taarruʿāne ifāde İ47b; Teʿālā ḥażretlerine varup iʿlām M69b.
[2418] böyle vāḳıʿ olıcaḳ: -M69b.
[2419] Ḥaḳ sübḥānehū ve: Rab İ48a.
[2420] ʿaleyhi's-selāma emr idüp: -M69b.
[2421] emr idüp gönderdi: emr eyledi İ48a.
[2422] Ḥażret-i ʿAzrāʾīl'dür inüp: o M69b.
[2423] Ḥażret-i ʿAzrāʾīl'dür inüp ḳaṭʿā: ol gelüp aṣlā İ48a.
[2424] maḳāmı olan yirde: maḳāmında İ48a; dünyā göginde kendü maḳāmında M69b.
[2425] mürūr itdükde: geçdükden ṣoŋra M69b.
[2426] suʾāl eyledi ki: buyurmışdur ki M69b.
[2427] ol toprağı: -M69b.
[2428] yā ʿAzrāʾīl: -İ48a.
[2429] ʿAzrāʾīl: ol İ48a; -M69b.
[2430] nidāʿ idüp ve: -İ48a.
[2431] ḥażretleri: -İ48a.
[2432] yā ʿAzrāʾīl!: -İ48a.
[2433] taḫmīr: ḫamūr İ48a.
[2434] daḫı bu ḥālde iken: -İ48a.
[2435] emr eyledi: daḫı gönderüp M70a.
[2436] olacaġı: cism-i şerīfi olacaḳ M70a.
[2437] toprakdan aldurup: toprağı alup İ48a.
[2438] cümle ırmaḳlarından: cennetüŋ ırmaḳlarıyla İ48a; her ırmaḳlarından M70a.
[2439] yuyup ve: yuduḳdan ṣoŋra Ḥażret-i Cebrāʾīl'dür M70a.
[2440] cennetlerde ol mübārek: gökleri M70a.
[2441] seyr itdürdi: -M70a.
[2442] ikrām u iḥtirām eylediler: -M70a.

i Sulṭān-ı Kevneyn[2443] buyurmışdur[2444] ki: “Küntü nebiyyen ve Ādeme beyne’l-māʾi ve’ṭ-ṭīn[2445]”[2446] andan Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Ādem’üŋ toprağını yed-i ḳudretine[2447] alup ve ḳudreti[2448] barmaġı ile[2449] iki şaḳ idüp yarısın cennete[2450] ve yarısın cehenneme atup[2451] “Ferīḳun fi’l-cenneti ve ferīḳun fi’s-saʿīr”[2452] mażmūnın iẓhār idüp gine yed-i ḳudretiyle bu iki bölük toprağı alup ve[2453] Ḥażret-i Resūlu’llāh[2454] ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellemüŋ cism-i şerīfleri olacaḳ toprağı daḫı Ādem’üŋ toprağına ḳatup ve bu cümleyi[2455] ḳırḳ ṣabāḥ yed-i ḳudretiyle taḫmīr[2456] idüp kemālin bulduḳdan ṣoŋra[2457] bir cumʿa güni ikindüden ṣoŋra bu şekldeki beş yüz ẕirāʿ boyı var idi ki götüri[2458] kāʾinātuŋ ṣūretinde ḫalḳ idüp yuḳaruda olan dāʾirede olanlar cümlesi[2459] ʿālem-i aṣġar olup bu Ādem ʿālem-i ekber olmışdur ki anda olanuŋ cümlesi[2460] Ādem’de müctemiʿ[2461] olup her ʿużvını yirlü **[T51b] [İ48b]** yirinde ḳılduḳdan ṣoŋra[2462] Mekke[2463] ile Ṭāʾif’üŋ arasında ḳodı ki ḳırḳ **[M70b]** yıl orada güneşe ḳarşu yatup daḫı “Ṣalṣālin ke’l-feḫḫār”[2464] olup daḫı her bār yir yüzinde olan melekler ile ʿAzāzīl gelüp bunı temāşā idüp

---

[2443] kevneyn: enbiyā İ48a.
[2444] buyurmışdur: dimişdür M70a.
[2445] buyurmışdur ki: “küntü nebiyyen ve Ādeme beyne’l-māʿi ve’ṭ-ṭīn”: ṣalla’llāhu ʿaleyhi vesellem henūz Ādem ʿaleyhi’s-selām ṣu ile toprak beyninde iken ben peyġamber idüm, diyü buyurmışdur İ48a.
[2446] “Âdem su ile toprak arasında iken ben peygamberdim” mânâsındaki hadis-i şerīf’tir.
[2447] yed-i ḳudretine: ḳudret eline M70a.
[2448] ve ḳudreti: daḫı M70a.
[2449] ve ḳudreti barmaġı ile: -İ48a.
[2450] cennete: cennete atup bunlar cennetlikdür diyüp M70a.
[2451] atup: atup bunlar daḫı cehennemlikdür diyüp M70a.
[2452] “Onların bir kısmı cennette, bir kısmı da cehennemde olacaktır.” (Şûrâ/42: 7).
[2453] “ferīḳun fi’l-cenneti ve ferīḳun fi’s-saʿīr” mażmūnın iẓhār idüp gine yed-i ḳudretiyle bu iki bölük toprağı alup ve: andan yine ikisin bile alup daḫı M70a.
[2454] alup ve Ḥażret-i Resūlu’llāh: ve Peyġam-ber’ümüz İ48a.
[2455] cism-i şerīfleri olacaḳ toprağı daḫı Ādem’üŋ toprağına ḳatup ve bu cümleyi: toprağını cümlesin bir yirde İ48a.
[2456] yed-i ḳudretiyle taḫmīr: ḳırḳ ṣabāḥ ḫamūr İ48a.
[2457] bulduḳdan ṣoŋra: bulduḳda İ48a.
[2458] götüri: cümle İ48a.
[2459] cümlesi: ẕikr olındılar M70a.
[2460] olanuŋ cümlesi: olanlar M70a.
[2461] müctemiʿ: daḫı M70a.
[2462] ḳılduḳdan ṣoŋra: ḳılup İ48b.
[2463] Mekke: Mekke-i Mükerreme İ48b.
[2464] “Ateşte pişirilmiş toprak kaplar gibi” (Rahman/55: 14).

ʿacabā bu ne nevʿ maḫlūḳ ola ki diyü taʿaccüb iderlerdi ve ʿAzāzīl içerüsine girüp düşünürdi ki ol ḳadar zamān içinde bu daḫı ʿanāṣırdan ḥiṣṣedār olur mı diyü ve lā-cerem[2465] her gün ve her gice ḳalup Ādem[2466] teraḳḳīde ve kesb-i kemālde olup envāʿ-ı[2467] ḫāller ve dürlü dürlü[2468] nūrlar feyż olduḳdan ṣoŋra ol zamān[2469] geldi ki nefḫ-i rūḥ olına dimişler[2470] ki ḳalbüŋ ḫalḳ olınmasıyla rūḥuŋ ḫalḳ olınması[2471] arasında āḫiret cumʿalarıyla dört cumʿa geçüp ol miḳdār zamān otuz kerre[2472] elli[2473] biŋ yıl ʿad olınup[2474] ve Ādem'den artan ṭoprakdan sāʾir-i[2475] ḥayvānāta[2476] ḫalḳ olınmaḳ emr olınup kimi berde ve kimi baḥrde[2477] ḳonılmışdur.[2478]

RŪḤ

Bu rūḥ[2479] daḫı bir laṭīf nesnedür ki ḥükemā ḳandur dirler. Līkin degildür[2480] ve bundan baḥṣ cāʾiz daḫı maʿḳūl olmayup[2481] Ḥaḳ Teʿālā bunı[2482] ḥabībine bile bildürmemişdür, dirler. Belki[2483] "Ḳuli'r-rūḥu min-emri Rabbī ve mā ūtītum minel-ʿilmi illā ḳalīlen"[2484] olıcaḳ[2485] ancaḳ dimişler ki dört nevʿ üzerinedür. Biri insānī ve biri ḥayvānī ve biri Rabbānī ve biri cismānī olup ve ḳalanlarınuŋ daḫı mebdeʾi rūḥ-ı

[2465] mı diyü ve lā-cerem: -M70b.
[2466] Ādem: Ādem ʿaleyhi's-selām İ48b; -M70b.
[2467] envāʿ-ı: dürlü dürlü M70b.
[2468] dürlü dürlü: envāʿ-ı İ48b.
[2469] olduḳdan ṣoŋra ol zamān: olınduḳda vaḳt İ48b.
[2470] dimişler: eydürler İ48b.
[2471] rūḥuŋ ḫalḳ olınması: nefḫ-i rūḥ İ48b; rūh nefḫ olınmanuŋ M70b.
[2472] kerre: -T51b, -İ48b.
[2473] ol miḳdār zamān otuz elli: yaʿnī otuz İ48b.
[2474] ʿad olınup: ider İ48b; yıldur dimişler M70b.
[2475] sāʾir-i: daḫı ḳalan M70b.
[2476] ḥayvānāta: ḥayvānlar İ48b.
[2477] ḫalḳ olınmaḳ emr olınup kimi berde ve kimi baḥrde: oluŋ dimişdür ki ol zamānda anlar daḫı ḫalḳ olınup kimi deŋizlerde ve kimi daḫı ḳaralarda M70b.
[2478] berde ve kimi baḥrde ḳonılmışdur: yirde ve kimi baḥrdedür İ48b.
[2479] rūḥ: -İ48b.
[2480] degildür: olmayup M70b.
[2481] maʿḳūl olmayup: maʿḳūl degildür zī¨rā İ48b; olmayup M70b.
[2482] Ḥaḳ Teʿālā bunı: Rab Teʿālā İ48b.
[2483] bile bildürmemişdür, dirler. Belki: daḫı bildürmedi İ48b.
[2484] "De ki: 'Ruhun ne olduğunu ancak Rabb'im bilir, size ise pek az bilgi verilmiştir.'" (İsrâ/17: 85).
[2485] ve mā ūtītum minel-ʿilmi illā ḳalīlen" olıcaḳ: -İ48b; -M70b.

insānī olup bir nesnedür ki götüri ḥayvānāt[2486] bunuŋla ḥayāt bulup ve öldükden ṣoŋra bu bedenlerden gidüp bir şemme ḳalur ki gūyā bir misk ḥoḳḳasından **[M71a]** miski çıḳarsalar[2487] niçe zamān rāyiḥası[2488] gitmedügi gibi yine her fevt olanlarda[2489] nevʿān rāyiḥa-i ḥayāt vardur[2490] eger ʿaẕāb ve ger ṣevāb[2491] ol mevte[2492] mülteẕẕ olur, dimişler.

ĀDEM'E NEFḪ-İ RŪḤ OLINMASI

Rāvī eydür. Ḥaḳ Teʿālā rūḥa emr eyledi ki ol ḳalbe ḥulūl eyleye.[2493] Rūḥ girmedi, çekindi. Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri tekrār[2494] **[T52a]** elbette **[İ49a]** "Yā rūḥ gir!" diyücek, rūḥdur evvel aġzından giricek Ādem başın ḳaldurup[2495] aġsırdı ve "el-ḥamdu li'llāh" didi. Evvel kelāmı bu olup Ḥaḳ Teʿālā cevābında[2496] "Yerḥamüke Rabbüke"[2497] diyü buyurdılar.[2498] Şimdi aġsıranlara öyle dimek[2499] sünnet olmışdur ki[2500] ol "el-ḥamdu li'llāh" kelimesin Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bir büyük sancaḳ idüp adın "Livāʾü'l-ḥamd" ḳodılar ki ḳıyāmetde Peyġam-berümüzüŋ sancaġı olup aşaġada ṣıfatı gelse gerekdür. Andan[2501] rūḥdur Ādem'üŋ[2502] beline dek varduḳda ḳalḳup oturup ve aşaġasına baḳduḳda gördi ki ṭopraḳdur. Kendüyi bilüp ve ṭopraḳdan ḫalḳ olınduġına ḫayli elem çekdi. Daḫı rūḥdur ayaḳlarına varıcaḳ[2503] ayaḳ üzere örü ṭurup[2504] gövdesi ser-a-pā dırnaḳdan ol vaḳt Ḥaḳ Teʿālā Cebrāʾīl'e emr idüp[2505]

[2486] götüri ḥayvānāt: cümle ḥayvānlar İ48b.
[2487] misk ḥoḳḳasından miski çıḳarsalar: misk ḳonılsa daḫı ol misk giderse M71a.
[2488] rāyiḥası: ol ḥoḳḳadan ol misküŋ ḳoḫusı M71a.
[2489] fevt olanlarda: ölenlerde daḫı M71a.
[2490] vardur: olup İ48b.
[2491] ṣevāb: niʿmet İ48b.
[2492] ol mevte: anuŋ ile M71a.
[2493] ḥulūl eyleye: gire M71a.
[2494] tekrār: -M71a.
[2495] Ādem başın ḳaldurup: başı dirilüp M71a.
[2496] cevābında: -M71a.
[2497] Rabb'in sana acısın.
[2498] diyü buyurdılar: didi İ49a; diyü cevāb virüp M71a.
[2499] dimek: dimek bize daḫı M71a.
[2500] aġsıranlara öyle dimek sünnet olmışdur ki: bize sünnet oldı. Ḥaḳ Teʿālā İ49a.
[2501] andan: andan ṣoŋra M71a.
[2502] rūḥdur Ādem'üŋ: rūḥ İ49a; rūḥdur M71a.
[2503] varıcaḳ: indi ol zamān İ49a.
[2504] örü ṭurup: ḳalḳup İ49a.
[2505] Cebrāʾīl'e emr idüp: Cebrāʾīl ile M71a.

ʿaḳl u īmānı ve ḥayāyı gönderüp “Bunlaruŋ Ādem[2506] birinden[2507] birin alsun.” diyüp Cebrāʾīl daḫı emri yirine götürüp[2508] Ādem’e bunlaruŋ birinden birin al diyüp teklīf itdükde Ādem ʿa.m.[2509] ʿaḳlı alup ol birleri daḫı “Biz ʿaḳldan ayrılmazuz.” diyü bile ḳaldılar ki ol maḥalde Ḫaḳ Teʿālā cemīʿān[2510] göklerde olan melekleri yir yüzine[2511] indürüp cümlesine[2512] “Secde **[M71b]** idüŋ!” diyü emr idicek cümlesi secde iderler[2513] ki buŋa secde-i taḥiyyāt dinilür. Secde iki ḳısmdur.[2514] Biri secde-i taḥiyyāt ve biri secde-i ʿibādetdür. Secde-i ʿibādet ikidür ve içinde duʿā oḳunur. Secde-i taḥiyyātda olmayup Resūlu’llāh’dan evvel secde-i taḥiyyāt selām yirine idi ki bize selām āyeti gelmekle ol secde mensūḫ[2515] olmışdur ve namāzlarda secde[2516] iki olmaḳ bundan ḳalmışdur ve melāʾike[2517] bu secde-i taḥiyyātdan[2518] başların ḳaldurıcaḳ ʿAzāzīl secde itmeyüp ḫalḳa-i laʿnetle[2519] melʿūn[2520] olduḳların melāʾike göricek[2521] tekrār birer[2522] secde daḫı eylediler[2523] ki bu secde-i şükrānedür ki secde-i ʿibādet olmışdur. ʿAzāzīl-i erāẕil[2524] ol maḥalde **[İ49b]** secde **[T52b]** itmedüginden hem taġyīr-i ism olup adı[2525] Şeyṭān u İblīs oldı ve hem cismi taġyīr olup endāmı siyāh ve ḳālıb-ı murdārı tebāh[2526] olup ve başında daḫı maḥallātdan sürilmiş āvāre kedi gibi

---

[2506] Ādem: -M71a.
[2507] birinden: -İ49a.
[2508] Cebrāʾīl daḫı emri yirine getürüp: Cebrāʾīl daḫı getürüp emr-i Rabbü’l-ʿālemīni teblīġ idince İ49a; -M71a.
[2509] Ādem’e bunlaruŋ birinden birin al diyüp teklīf itdükde Ādem ʿa.m.: Ādem ʿaleyhi’s-selām İ49a; -M71a.
[2510] Ḫaḳ Teʿālā cemīʿān: cümle İ49a.
[2511] yir yüzine: yire İ49a, M71a.
[2512] cümlesine: -İ49a.
[2513] iderler: eyleyüp M71b.
[2514] ḳısmdur: dürlüdür M71b.
[2515] mensūḫ: nesḫ M71b.
[2516] secde: -İ49a.
[2517] melāʾike: meleklerden M71b.
[2518] secde-i taḥiyyātdan: secdeden İ49a.
[2519] secde itmeyüp ḫalḳa-i laʿnetle: -M71b.
[2520] melʿūn: müşerref İ49a.
[2521] melāʾike göricek: görmekle M71b.
[2522] birer: -M71b.
[2523] eylediler: itmişlerdür M71b.
[2524] erāẕil: -M71b.
[2525] adı: -İ49b.
[2526] endāmı siyāh ve ḳālıb-ı murdārı tebāh: götüri bedeni ara ve çirkin M71b.

boynuz-ı siyāh[2527] bitüp Hindistān ṣıġırı gibi[2528] uçları birbirine ḳavuşmışdur. Ṣoŋradan İsmāʿīl peyġam-ber[2529] ʿaleyhi's-selām ḥażretleri bir gözin çıḳarmışdur. Elān bu şeklde Baḥr-ı Muḥīṭ'de olan ʿArş'ında[2530] veyāḫud yirüŋ yedinci ḳatında sākin olur ki diledügi şekle girmege ḳādir olup hemān Resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām[2531] şekline ve aŋa uyan meşāyiḫ şekline[2532] giremezdür ki anuŋ daḫı cümle Benī Ādem sağışınca ʿaskeri vardur anlar daḫı bir buṭunda ferci ve bir buṭunda ẕekeri olup[2533] biri birine sürmekle her ādemī[2534] ṭoġduḳça evlādları olmaġla çoġalup ve yir yüzine ṭaġılurlar[2535] ve işleri dāʾimā benī [M72a] ādemi[2536] iḍlāl eylemekdür. Her biri ādem oġlanlarınuŋ[2537] ṭamarlarına bile girüp ḳan gibi her ṭaraflarından aḳup[2538] vesveseler ilḳā iderler ve aḥyānen[2539] istirāḳ-ı semʿ içün hevāya aġup üzerlerine şihāb[2540] atılmaġla çoġı helāk olup ʿAzāzīl ḳıyāmete dek ṣaġ ṭurup[2541] ḳıyāmet ḳopar olduḳda[2542] mürd olacaḳdur. Aşaġada ẕikr olınur.[2543]

ĀDEM'E[2544] TAʿLĪM-İ ESMĀ MAḤALLİ[2545]

Bu maḥalde eydür[2546] çün Ḥaḳ Teʿālā Ādem'i bu vech üzere[2547] ḫalḳ idüp ve melāʾike daḫı bu vechle[2548] secde eylediler ve ferman-ı Ḥaḳḳ'a muntaẓırlar iken Ḥaḳ Teʿālā ol maḥalde cümle yir yüzinde olanlar ne

---

[2527] boynuz-ı siyāh: iki siyah boynuz İ49b.
[2528] maḥallātdan sürilmiş āvāre kedi gibi boynuz-ı siyāh bitüp hindistān ṣıġırı gibi: fi'l-ḥāl iki siyāh boynuzları bitmişdür ki M71b.
[2529] peyġam-ber: -İ49b.
[2530] ʿArş'ında: cezīrede İ49b.
[2531] Resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām: cemīʿ-i Peyġam-ber ʿaleyhimü's-selāmuŋ İ49b.
[2532] ve aŋa uyan meşāyiḫ şekline: -İ49b.
[2533] bir buṭunda ferci ve bir buṭunda ẕekeri olup: buṭların İ49b, M71b.
[2534] ādemī: insān İ49b.
[2535] çoġalup ve yir yüzine ṭaġılurlar: üreyüp daḫı yir yüzinde yayılup gezüp M71b.
[2536] benī ādemi: insānı İ49b.
[2537] Ādem oġlanlarınuŋ: insānuŋ İ49b.
[2538] aḳup: -M72a.
[2539] ilḳā iderler ve aḥyānen: virürler baʿı kerre İ49b.
[2540] şihāb: şehādet İ49b.
[2541] ṭurup: olup M72a.
[2542] ḳopar olduḳda: andan İ49b.
[2543] ẕikr olınur: meẕkūrdur İ49b; gelürdür M72a.
[2544] Ādem'e: -İ49b.
[2545] maḥalli: olınduġı M72a.
[2546] bu maḥalde eydür: -İ49b.
[2547] vech üzere: vechle İ49b.
[2548] melāʾike daḫı bu vechle: melekler secde İ49b.

varısa ḥattā bir küçük ṭopraḳ çanaḳ daḫı ḳomayup[2549] cümlesin ḥāżır idüp evvelā[2550] cümlesinüŋ esmāların[2551] Ḥażret-i Ādem'e[2552] bildürdi ve melāʾikeye[2553] didi ki[2554] "Bu eşyānuŋ[2555] adları nedür? Ḫaber virüŋ"[2556] Melāʾike eyitdiler[2557] "Biz saŋa tesbīḥ iderüz. Biz bunları bilmezüz. Meger ki sen bildüresin ki ʿAzīz-i Ḥakīmsin." diyücek Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Ādem içün nūrdan bir yedi ayaḳlu kerāmet minberi[2558] ḳodurup daḫı egnine sündüs-i aḫḍardan libāslar **[T53a] [İ50a]** giydürüp ve başına altundan cevāhirlü[2559] tāc giydürüp ol zamānda Ḥażret-i Ādem'üŋ muṭarrā zülüfleri var idi ki[2560] her biri yirde sürinüp[2561] anları daḫı envāʿ-i cevāhir ile bezedükden[2562] ṣoŋra[2563] boynın ve ellerin ve ayaḳların daḫı dürlü cevāhirle bezeyüp[2564] emr eyledi ki minbere çıḳup esmāyı melāʾike[2565] **[M72b]** ḫaber vire. Pes Ḥażret-i Ādem[2566] minbere çıḳup ibtidā melāʾikeye selām virdi. Dimişler ki[2567] evvelā[2568] selāmı Ādem virmişdür.[2569] Pes imdi melāʾike[2570] Ādem'üŋ elfāẓ-ı dürer-bārın[2571] işidicek taḥsīn ü āferīn itdiler.[2572] Ḥażret-i Ādem daḫı esmānuŋ cümlesini ḫaber viricek Ḥaḳ[2573] Teʿālā eyitdi ki "Ey meleklerüm![2574]

[2549] ḥattā bir küçük topraḳ çanaḳ daḫı ḳomayup: aṣlā bir şey bıraḳmayup İ49b.
[2550] idüp evvelā: idüp evvelā bunlaruŋ İ49b; ḳıldı M72a.
[2551] esmāların: adların muḳaddemā M72a.
[2552] esmāların Ḥażret-i Ādem'e: isimlerin Ādem ʿaleyhi's-selāma İ49b.
[2553] bildürdi ve melāʾikeye: bildürdükden ṣoŋra cümle meleklere M72a.
[2554] ve melāʾikeye didi ki: baʿdehū meleklere buyurdı ki İ49b.
[2555] bu eşyānuŋ: bunlaruŋ M72a.
[2556] "Ve Âdem'e isimlerin hepsini öğretti, sonra onları meleklere gösterip: "Haydi davanızda sadıksanız bana şunları isimleriyle haber verin. dedi." (Bakara 31).
[2557] melāʾike eyitdiler: cümlesi didiler ki M72a.
[2558] nūrdan bir yedi ayaḳlu kerāmet minberi: yedi ayaḳlu nūrdan bir minber İ49b.
[2559] cevāhirlü: mücevherlü İ50a.
[2560] var idi ki: olup İ50a.
[2561] her biri yirde sürinüp: yirde sürinürdi İ50a.
[2562] bezedükden: müzeyyen itdükden İ50a.
[2563] bezedükden ṣoŋra: bezeyüp M72a.
[2564] bezeyüp: bezedükden ṣoŋra M72a.
[2565] melāʾike: meleklere M72a.
[2566] pes Ḥażret-i Ādem: andan İ50a.
[2567] dimişler ki: eydürler ki İ50a.
[2568] pes Ḥażret-i Ādem minbere çıḳup ibtidā melāʾikeye selām virdi. dimişler ki evvelā: ol daḫı çıḳup daḫı muḳaddemā meleklere selām virüp ki ibtidā M72b.
[2569] selāmı ādem virmişdür: selām budur İ50a.
[2570] imdi melāʾike: melekler İ50a; melekler M72b.
[2571] ādem'üŋ elfāẓ-ı dürer-bārın: elfāẓın M72b.
[2572] taḥsīn ü āferīn itdiler: cümlesi taḥsīnler idüp ve āferīnler diyüp M72b.
[2573] Ḥaḳ: Rab İ50a.
[2574] teʿālā eyitdi ki "ey meleklerüm!: ḥażretleridür ol cümle meleklere didi ki M72b.

Gördiŋüz mi ben size dimedüm mi ki ben bildügimi siz bilmezsiz. İmdi bu maḫlūḳāt arasında faẓīlet ʿilmledür. Bu Ādem[2575] sizden aʿlemdür ve efḍaldür.[2576] Gerekdür ki cümleŋüz bunı boyunlaruŋuzda götürüp[2577] ve cemiʿan göklerden çıḳarup[2578] cennete iletesiz ki anda sākin ola." diyüp daḫı cennetden bir salḳım üzüm gelüp Ādem yidükden ṣoŋra Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri girü[2579] cennetden bir altun taḫt gönderüp Ādem ol minberden inicek ol taḫtuŋ[2580] üzerine binüp melāʾike[2581] omzlarına alup göklere çıḳarıcaḳ Ḥaḳ Teʿālā misk-i eẕferden berāt daḫı virüp iki dür ü mercāndan ḳanaṭları olup bir zamān daḫı aŋa binüp licāmın Ḥażret-i[2582] Cebrāʾīl ṭutup ṣaġ rikābında[2583] İsrāfīl ʿa.m.[2584] ve ṣol rikābında[2585] Mīkāʾīl ʿa.m.[2586] olup bu ikrāmla[2587] cennete çıḳarmışlardur.

ĀDEM'ÜD CENNETE GİRDÜGİDÜR

Ādem[2588] cennete giricek Ḥaḳ Teʿālā Rıḍvān'a emr eyledi.[2589] Dürlü[2590] libāslar ve muraṣṣaʿ tāclar giydürüp[2591] ve üzerine envāʿ-i cevāhirler niṣār idüp ve cümle cennet içinde[2592] olanlar ziyāret idüp ḫoş geldüŋ ey Ādem![2593] Diyü envāʿ-i iʿzāzlar ve ikrāmlar eyledüklerinden[2594] ṣoŋra Ḥaḳ Teʿālā **[M73a]** eyitdi.[2595] "Yā Ādem! Bu cennetde sākin ol ve her

---

[2575] Ādem: -İ50a.
[2576] efḍaldür: efḍal oldı İ50a; sizden efḍaldür M72b.
[2577] boyunlaruŋuzda getürüp: boyunlaruŋuza alup İ50a.
[2578] göklerden çıḳarup: gökleri geçürüp İ50a; göklerden geçürüp M72b.
[2579] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri girü: -İ50a.
[2580] gönderüp ādem ol minberden inicek ol taḫtuŋ: gelüp anuŋ İ50a.
[2581] binüp melāʾike: binüp melekler İ50a; çıḳup daḫı meleklerdür M72b.
[2582] ḥażret-i: -İ50a.
[2583] ṣaġ rikābında: rikāblarında daḫı ṣaġ yanında M72b.
[2584] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ50a; -M72b.
[2585] rikābında: yanında daḫı M72b.
[2586] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ50a; -M72b.
[2587] olup bu ikrāmla: bu vechle M72b.
[2588] ādem: Ādem ʿaleyhi's-selām: İ50a.
[2589] eyledi: idüp daḫı tekrār M72b.
[2590] dürlü: Ādem ʿaleyhi's-selāma dürlü İ50a; dürlü dürlü M72b.
[2591] giydürüp: -M72b.
[2592] cennet içinde: ehl-i cennet İ50a.
[2593] ey ādem: -M72b.
[2594] ḫoş geldüŋ ey Ādem! diyü envāʿ-ı iʿzāzlar ve ikrāmlar eyledüklerinden: merḥabā didükden İ50a.
[2595] eyitdi: buyurdı İ50a; didi M73a.

kūşelerin[2596] seyr idüp ve cemīʿ-i ṭaʿāmlarından tenāvül eyle[2597] ve şarāblarından iç. Ammā şaḳın ki bu buġday aġacına yaḳın olma." didi.[2598] Buġday aġacı **[T53b] [İ50b]** daḫı üç budaḳlu bir aġaçdur ki cennetde bir maḥalde olup üzerinde deve ḳuşu yumurṭası miḳdārı[2599] dört dāne buġday bitmiş ṭurur idi ki Ḥażret-i Ādem ʿāleyhi's-selām daḫı öyle idüp[2600] her ẕevḳe vāṣıl ve her murādı ḥāṣıl ṭururken bir vaḳtde[2601] ḫāṭırına geldi ki "N'olaydı bir benüm aṣlum[2602] maḫlūḳ daḫı olaydı ki nevʿüm şaḥṣuma münḥaṣır olmaġla nevʿān ṣafāda keder ve ʿayşda teraḥ muḳarrerdür." diyücek.

ḪİḲAT-İ ḤAVVĀ[2603]

Ḥażret-i Ḥaḳ Teʿālā Ādem'e ol maḥalde bir uyḳu ġalebesi[2604] virüp bir miḳdār yatup uyurken[2605] fi'l-ḥāl Ḥażret-i Ādem'üŋ[2606] ṣol iyegüsinden Ḥażret-i Ḥavvā'yı bir aḥsen-i ṣūretde ve ekmel-i heybetde[2607] ḫalḳ idüp ve anı[2608] envāʿ-i[2609] libāsla melbūse ve zīnetler ile müzeyyene ḳılduḳdan ṣoŋra Ḥażret-i Ādem'üŋ başı ucında oturdup ve Ḥażret-i Ādem ʿa.m. uyanıcaḳ[2610] gördi ki başı ucında böyle[2611] bir maḥbūbe-i müsteşnā oturur ki maḥżā[2612] bir kerre yüzine baḳmaḳ nice dünyā deger. Bi'ṭ-ṭabʿ meyl-i beşeriyyet ile meyl idüp daḫı baʿża mübāşeret idicek Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[2613] nehy idüp didi ki[2614] "Yā Ādem! Ṣabr eyle. Ol senüŋ ehlüŋ olacaḳdur fe-emmā nikāḥsuz olmaz" diyücek Ḥażret-i

---

[2596] kūşelerin: ṭarafların İ50a.
[2597] tenāvül eyle: yi M73a.
[2598] didi: diyü nehy eyledi İ50a.
[2599] miḳdārı: ḳadar İ50b.
[2600] öyle idüp: -İ50a.
[2601] ṭururken bir vaḳtde: olıcaḳ İ50b.
[2602] aṣlum: gibi İ50b.
[2603] ḫiḳat-i Ḥavvā: Ḥavvā ḫalḳ olınduġı M73a.
[2604] ġalebesi: gibi şey İ50b.
[2605] bir miḳdār yatup uyurken: İ50b.
[2606] Ḥażret-i Ādem'üŋ: -İ50b.
[2607] ve ekmel-i heybetde: -İ50b.
[2608] ve anı: -İ50b.
[2609] envāʿ-ı: dürlü M73a.
[2610] ve Ḥażret-i Ādem ʿa.m. uyanıcaḳ: andan gözin açup İ50b; daḫı Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selām uyanıcaḳ M73a.
[2611] böyle: -İ50b.
[2612] maḥżā: -İ50b.
[2613] ḥażretleri: -İ50b.
[2614] didi ki: eyitdi İ50b.

Ādem[2615] daḫı ṣabr idüp andan Ḥaḳ Teʿālā cümle melāʾike-i kirām[2616] aralarında Ḥażret-i Ḥavvā'yı Ḥażret-i Ādem'e nikāḥ idüp ve cennetde ʿaẕīm dügün olup ve cemīʿ-i[2617] melekler ikisinüŋ bile **[M73b]** başlarına envāʿ-i cevāhir niṯār eyleyüp ve Ḥavvā'yı daḫı ol buġdaydan nehy itdükden ṣoŋra[2618] nice zamānlar ikisi bile cennetde sākinler olup envāʿ-i[2619] ṣafālara ve niʿmetlere vāṣıllar olduḳlarından ṣoŋra ʿAzāzīl ʿaleyhi yesteḥıḳḳuh[2620] daḫı olduġı maḥalde[2621] bu dertden helāk ve bu ġamdan nā-çār[2622] olup dāʾimā fikri ve tedbīri bir ṭarīḳle cennete ve[2623] Ādem'i azdurmaġa ilāc bulmaḳ üzere iken bir vaḳtde biŋ cidd ü cehd[2624] ile göklere çıḳup ve andan giderek cennetüŋ ḳapusına **[T54a] [İ51a]** varup daḫı bir pīr ṣūretinde ḫazene-i cennetden cennete gireyin diyü ricā eylediginde anlar menʿ eyleyüp aḫirü'l-emr ḳapuda ṭāvusı görüp eyitdi: "Bu ṣafā saŋa bāḳī degil[2625] ölürsin diyü naṣīḥat viricek ol daḫı varup yılana aḥvāli bildürdi.[2626] Yılan ol zamānda ʿaynı ile[2627] deve gibi olup cennetde olurdı. Yılandur ḳapuya gelicek ʿAzāzīl aŋa daḫı vāfir aġlayup ve "Siz ölürsiz beni cennete ḳoyuŋ. Size dermān ideyin." diyürek ikisin bile azdurup āḫir yılanuŋ aġzına girüp aġu[2628] andan olmışdur.[2629] Ol vechle cennete giricek Ḥażret-i Ādem'üŋ olduġı maḥalle[2630] varup daḫı envāʿ ṭatlu diller ve ʿarż-ı maḥabbetler ile envāʿ-i bükā ve giryeler ve andlar içüp didi ki "Āh bu cennet ne gökçek maḳar olur. N'olaydı ki içinde olanlar ölmeyüp ve bu ṣafālar ve bu ʿayşlar ṣoŋunda telḫ olmaya idi" diyücek Ḥażret-i Ādem ʿa.m.[2631] daḫı "Yā bu cennete giren çıḳar mı ve bu ṣafālara bir zevāl olur mı?" diyücek

[2615] Ḥażret-i Ādem: Ādem ʿaleyhi's-selām İ50b.
[2616] melāʾike-i kirām: melekler İ50b.
[2617] cemīʿ-i: cümle İ50b.
[2618] itdükden ṣoŋra: idüp İ50b.
[2619] envāʿ-ı: dürlü dürlü M73b.
[2620] ʿaleyhi yesteḥıḳḳuh: ʿaleyhi'l-laʿne M73b.
[2621] ʿAzāzīl ʿaleyhi mā yesteḥıḳḳuh daḫı olduġı maḥalde: -İ50b.
[2622] ġamdan nā-çā: ġam ile ġamnāk M73b.
[2623] ve: girüp daḫı M73b.
[2624] cehd: saʿyla İ50b.
[2625] eyitdi: bu ṣafā saŋa bāḳī degil: -M73b.
[2626] bildürdi: aŋladup M73b.
[2627] ʿaynı ile: -İ51a.
[2628] aġu: zehr İ51a.
[2629] andan olmışdur: andandur İ51a.
[2630] olduġı maḥalle: yanına İ51a.
[2631] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ51a, M73b.

ʿAzāzīl ʿaleyhi mā yesteḥıḳḳuh daḫı[2632] basṭ-ı muḳaddimeler idüp ve "Senden evvellerde **[M74a]** Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri bu cennete niçe Ādemler ḳomış, çıḳarmış ve her biri birer kūşede[2633] bunuŋ ġamı ile[2634] helāḳ olmışlardur ki her zamānda anları aŋdıġumca[2635] yüregüm pāre pāre olur." diyücek Ḥażret-i Ādem ʿa.m.[2636] daḫı "Yā bundan çıḳmamaġa bir ʿilāc bulınmaz mı?" didi. ʿAzāzīl[2637] daḫı maḥallin düşürüp "ʿİlāc vardur ammā ki ol ʿilācı itmege ḳomazlar." diyü buġday aġacın gösterüp ve "Uşda şol ṭuran aġaca ḫuld aġacı dirler ki yimişin yiyen cennetde muḫalled ḳalur, dimekdür. Andan yinilicek çıḳmazdur"[2638] diyücek Ādem ʿaleyhi's-selām ḥażretlerinüŋ ḳalbine fi'l-cümle ol aġacuŋ mīvesinden tenāvül meyli düşüp ve girü[2639] nehy-i Rabbānī'yi tefekkür idicek imtināʿ ṣadedinde iken ʿAzāzīl'üŋ bu sözi Ḥażret-i Ḥavvā'ya **[T54b] [İ51b]** ziyāde teʾsīr itmegin yine[2640] muʿtādları üzere cennetde gezerler iken bir vaḳtde[2641] ikisi bile ol aġacuŋ altına geldüklerinde Ḥażret-i Ḥavvā Ādem'e[2642] teklīf idüp gel şu aġacuŋ mīvesinden yiyelüm, diyücek Ḥażret-i Ādem daḫı kemāl-i imtināʿ iderken Ḥavvā'dur ziyāde iḳdām idüp Ādem'üŋ ise artacaḳ[2643] maḥabbeti olmaġla[2644] sözini red idemeyüp muḳaddemā Ḥażret-i Ḥavvā andan yiyüp[2645] nesne olmadugını göricek Ḥażret-i Ādem[2646] daḫı tenāvül eylemişlerdür.

[2632] diyücek ʿAzāzīl ʿaleyhi mā yesteḥıḳḳuh daḫı: şeyṭān fırṣat bulup İ51a.
[2633] ḳomış, çıḳarmış ve her biri birer kūşede: ḳomışdur ve çıḳup her biri İ51a.
[2634] ġamı ile: firāḳıyla İ51a.
[2635] her zamānda anları aŋdıġumca: āh anlar ʿaḳluma geldükçe İ51a.
[2636] diyücek Ḥażret-i Ādem ʿa.m.: Ādem ʿaleyhi's-selām İ51a; diyücek Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selām M74a.
[2637] ʿAzāzīl: İblīs-i pür-telbīs İ51a.
[2638] yinilicek çıḳmazdur: yinürse bir daḫı cennetden çıḳılmaz İ51a.
[2639] girü: yine İ51a.
[2640] itmegin yine: idüp İ51b.
[2641] bir vaḳtde: -İ51b.
[2642] ādem'e: Ḥażret-i Ādem'e M74a.
[2643] artacaḳ: -İ51b.
[2644] olmaġla: çoḳ olup İ51b.
[2645] andan yiyüp: anuŋ M74a.
[2646] göricek Ḥażret-i Ādem: görüp ve hem yir yüzine ḫalīfe olacaḳdur. ḳadar bozılmayacaḳ Ādem ʿaleyhi's-selām İ51b.

ĀDEM VE ḤAVVĀ[2647] CENNETDEN ÇIḴDUḲLARI

Rāvī eydür. Çün Ḥażret-i Ādem[2648] buġdaydan tenāvül idicek[2649] fi'l-ḥāl bir ditreme ṭutup ve her aʿẕāsı ditreyüp daḫı[2650] "Yā ʿāṣi[2651] Çıḳ aramuzdan!" diyü cennetden bir ṣadā çıḳup yaʿnī cemīʿi ḳavm-i cinān Ādem'e ṭaʿne-zebān oldılar.[2652] İkisinüŋ bile[2653] başlarından tācları ve eginlerinden[2654] ḫulleleri **[M74b]** ve boyunlarında[2655] ve ellerinde ve ayaḳlarında olan ḫalḫālları[2656] gidüp[2657] ikisi bile[2658] ʿüryān ve nālān u giryān ve ḥayrān iken[2659] "Cennetümden çıḳup yire inüŋ!" ḫiṭābı gelicek, her biri meleklerden[2660] şermsār olup ve böyle ʿüryān inmekde olan[2661] elemleri cümleye ġalebe idicek[2662] Ḥażret-i Ādem'dür[2663] cennetde olan aġaçlaruŋ cümlesine tażarruʿlar idüp ve "Kerem idüŋ[2664] baŋa birḳaç yapraḳ virüŋ arduma ve öŋüme ṭutayın"[2665] diyüben bir elin[2666] öŋine ve bir elin daḫı ardına ṭutup[2667] gezer iken Ḥaḳ Teʿālā ṭarafından[2668] "Yā Ādem! Günāh itmege utanmaduŋ da çıblaḳ olduġına[2669] ʿār idersin. Benden mi mestūr olayın dirsin?" diyü ḫiṭāb-ı ʿizzet gelicek[2670] Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selāma daḫı ziyāde ḫacālet

---

[2647] Ḥavvā: Ḥavvā ʿa.m. İ51b.
[2648] Ḥażret-i Ādem: bunlar İ51b.
[2649] tenāvül idicek: yidiler İ51b.
[2650] ṭutup ve her aʿẕāsı ditreyüp daḫı: -İ51b.
[2651] ʿāṣī: āṣim İ51b.
[2652] cennetden bir ṣadā çıḳup yaʿnī cemīʿ¬i ḳavm-i cinān ādem'e ṭaʿne-zebān oldılar: cennetde olan cemīʿ-i maḫlūḳlardan ḫiṭāb gelüp daḫı M74a.
[2653] ḳavm-i cinān ādem'e ṭaʿne zebān oldılar. İkisinüŋ bile: cennet ehli dil uzatdılar. ol ān mübārek İ51b.
[2654] eginlerinden: -İ51b.
[2655] ve boyunlarında: -T54b, -İ51b.
[2656] ve ellerinde ve ayaḳlarında olan ḫalḫālları: -İ51b.
[2657] gidüp: cemīʿān gidicek M74b.
[2658] ikisi bile: -İ51b; Ādem ve Ḥavvā'dur ikisi bile M74b.
[2659] ve nālān u girān ve ḥayrān iken: ḳaldılar. Andan İ51b; ve nādim ü peşīmānlar olup lākin M74b.
[2660] meleklerden: -İ51b.
[2661] inmekde olan: ḳalma İ51b.
[2662] ġalebe idicek: ġālib olup İ51b.
[2663] Ḥażret-i Ādem'dür: -İ51b.
[2664] ve kerem idüŋ: -İ51b.
[2665] arduma ve öŋüme ṭutayın: ʿud yirüme ṭutayum İ51b.
[2666] elin: mübārek elin İ51b.
[2667] ṭutup: -İ51b.
[2668] Ḥaḳ Teʿālā ṭarafından: Rab teʿālā buyurdı ki İ51b; Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri ṭaraf-ı ʿālīsinden M74b.
[2669] utanmaduŋ da çıblaḳ olduġına: utanmayup çıplaḳ ḳalduġına mı İ51b.
[2670] diyü ḫiṭāb-ı ʿizzet gelicek: bu ḫiṭābdan İ51b.

geldügin incīr aġacıyla üzüm aġacı daḫı göricek esirgeyüp[2671] incīr aġacı cümle[2672] üç yapraḳ virüp ve üzüm aġacı daḫı[2673] bir çubuḳ virüp cennetde ol yapraḳlar ġāyet ile büyük olmaġla Ḥażret-i Ādem[2674] ol yapraḳlaruŋ birin öŋine ve birin ardına ve birin daḫı başına[2675] ḳoyup ve üzüm çubuġın yapraḳların üzerine[2676] ḳuşanup ḥālā incīr yapraġınuŋ arḳasındaġı yiv[2677] **[İ52a]** oldur, dirler. Daḫı ās[2678] aġacından **[T55a]** eline bir degnek ve bir demür yüzük ve bir daḫı beyāż ṭaş ki[2679] Ḥacer-i Esved olup yuḳaruda ẕikr olınmışdur[2680] ve otuz nevʿ[2681] yimiş aġacı çubuḳların alup Ḥavvā ve Ḥażret-i Ādem[2682] maʿān[2683] yir yüzine inüp Ādem ʿa.m.[2684] Serendīb Ṭaġı'na[2685] ve Ḥavvā daḫı[2686] Cidde'ye nüzūl idüp[2687] ol maḥalde yılan İsfahān'a ve **[M75a]** ṭāvus şimāle ve ʿAzāzīl yire inüp şeklleri[2688] bu maḥalde taġyīr olınmışdur, dirler ki yılan ve ṭavus daḫı taġyīr olınmışlardur. Bu cümlesi çıkarılmışlardur.[2689] Pes imdi[2690] Ādem'üŋ çıḳarduġı[2691] yapraḳlardan geyik yiyüp göbegi misk olup ve deŋiz ṣıġırı yiyüp ʿanber olup ol ās aġacından olan degnek daḫı ṣoŋralar Mūsā peyġam-ber ʿaleyhi's-selāmuŋ ʿaṣāsı olup ve ol yüzük Süleymān peyġam-ber[2692] ʿaleyhi's-selāmuŋ ḫātemi olup ve ṭaş Ḥacer-

---

[2671] aġacı daḫı göricek esirgeyüp: aġacına er-raḥman olan allāh merḥamet itdürüp İ51b.
[2672] aġacı cümle: -İ51b.
[2673] virüp ve üzüm aġacı daḫı: üzüm de İ51b.
[2674] Ḥażret-i Ādem: Ādem ʿaleyhi's-selām babamuz İ51b.
[2675] başına: mübārek başına İ51b.
[2676] ḳoyup ve üzüm çubuġın yapraḳların üzerine: ve çubuġı ḳuşanup İ51b.
[2677] yiv: olan yiv M74b.
[2678] ās: -M74b.
[2679] bir daḫı beyāż ṭaş ki: -İ52a.
[2680] esved olup yuḳaruda ẕikr olınmışdur: esʿadı ki dünyā ḫalḳı aŋa Ḥacerü'l-Esved dirler İ52a; esved olup ki yuḳaruda kaʿbe yazılduġı maḥalde ṣıfat-ı ḫilḳatini yazılmışdur M74b.
[2681] nevʿ: dürlü İ52a, M74b.
[2682] Ḥavvā ve Ḥażret-i Ādem: ikisi bile İ52a.
[2683] maʿān: ikisi bile M74b.
[2684] ʿa.m.: -M74b.
[2685] ʿa.m. Serendīb Ṭaġı'na: ʿaleyhi's-selām Serendīb'e İ52a; Serendīb Ṭaġı'na inüp M74b.
[2686] Ḥavvā daḫı: ve Ḥavvā raḍiya'llāhu teʿālā ʿanhā İ52a.
[2687] nüzūl idüp: -İ52a; inüp M74b.
[2688] şeklleri: baʿżılar şeyṭānuŋ şekli M75a.
[2689] ki yılan ve ṭavus daḫı taġyīr olınmışlardur. bu cümlesi çıkarılmışlardur: -T55a, -İ52a.
[2690] pes imdi: ol M75a.
[2691] imdi Ādem'üŋ çıḳarduġı: ol üç yabraḳdan İ52a.
[2692] peyġam-ber: -İ52a.

i Esved olmışdur[2693] ve ol çubuḳları Ādem[2694] emr-i Ḥaḳ'la diküp yir yüzindeki mīve aġaçlarınuŋ aşlı anlardur, dimişler ve[2695] Ādem'üŋ böyle olduġı ebcedde[2696] mesṭūrdur ve oġlancuḳlara hece oḳutmaḳ keʾenehū Ādem'e[2697] taʿlīm-i esmā olınduġın bildürmekdür ve ebced oḳutmaḳ Ādem'üŋ cennete girüp çıḳduġı ḥikāyetin oḳutmaḳ gibidür. Taʿlīm-i esmāda hemān elif'den yā'ya dek bildürmekle olmışdur, dirler. Pes imdi[2698] Ādem ʿa.m.[2699] yir yüzine indi. Böyle cennetden ayrılup[2700] ve bu ḳadar[2701] niʿmetden dūr olmaḳ[2702] eleminden ve Ḥaḳ Teʿālā'nuŋ nehyin şıduġı[2703] ecilden[2704] yir yüzinde aġlayup ve[2705] dāʾimā tevbeler idüp iki yüz yıl ʿale't-tevālī ve't-teʿāḳub[2706] göz yaşları döküp zencebīl ve issi olan cemīʿ-i nebātāt[2707] andan olup ḥālā daḫı ol otlar Serendīb Ṭaġı'nda[2708] bitüp her diyāra andan tüccār götürürlerdür.[2709] Ol eṣnāda cennet iftirāḳın ṣavmaḳ içün Ḥaḳ Teʿālā ḥālā Beyt-i Maʿmūr'a **[M75b]** varmaġı[2710] emr idüp Ḥażret-i Ādem ḳırḳ defʿa[2711] yayan Hind'den Beyt-i Maʿmūr'a varup[2712] ziyāret idüp ve ol ḳadar müddet tamām olduḳdan ṣoŋra tevbesi ḳabūl[2713] olup daḫı başına cennetden cevāhir ṣaçılıcaḳ ekṣer-i[2714] dünyāda olan cevāhir ne ḳadar varısa cemīʿān[2715] andan iner ki yaġmurlar yaġduḳça deŋizlere dökilür ve deryālarda **[İ52b]** anuŋ ġavvāṣı vardur. Bulup tüccārlara **[T55b]**

[2693] ṭaş Ḥacer-i Esved olmışdur: ṭaş ki yuḳaruda tafṣīlen meẕḳūrdur İ52a.
[2694] ādem: -İ52a; ṣoŋralar M75a.
[2695] ve: ki yuḳaruda daḫı geçüp daḫı M75a.
[2696] ebcedde: içinde M75a.
[2697] ādem'e: aŋa İ52a.
[2698] pes imdi: ādem ile Ḥavvā yir yüzine indükden ṣoŋra olanlar. rāvī eydür M75a.
[2699] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ52a; -M75a.
[2700] cennetden ayrılup: -İ52a; çıḳup M75a.
[2701] bu ḳadar: böyle M75a.
[2702] dūr olmaḳ: ayrılduġı M75a.
[2703] şıduġı: bozduġı İ52a.
[2704] ecilden: -M75a.
[2705] yir yüzinde aġlayup ve: aġlayu aġlayu İ52a.
[2706] ʿale't-tevālī ve't-teʿāḳub: -İ52a.
[2707] ve issi olan cemīʿ-i nebātāt: gibi bahārlar İ52a.
[2708] ṭaġında: -İ52a.
[2709] tüccār götürürlerdür: -İ52a.
[2710] varmaġı: ol zamānlarda yirde olan otuŋ ziyāreti M75b.
[2711] defʿa: kerre M75b.
[2712] varup: gelüp M75b.
[2713] ḳabūl: maḳbūl M75b.
[2714] ekṣer-i: -M75b.
[2715] cemīʿān: hep İ52a.

ṣatup anlar daḫı diyār diyār intiṣār eylerler.[2716] Bu maḥalde[2717] eydür. Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Ādem'den ʿahd almaḳ diledi ve meleklere emr idüp ki cümlesi Ādem'i ḳuşadup ki Ḥażret-i Ādem bu maḥalde[2718] yine[2719] ḫavfa düşüp[2720] Ḥaḳ Teʿālā Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selāmı gönderüp Cebrāʾīl Ḥażret-i Ādem'üŋ[2721] ṣadrını başup ve alnını öpüp daḫı ʿahd alınacaġın bildürdi. Ḥażret-i Ādem[2722] bir miḳdār teskīn bulup pes imdi[2723] Ḥaḳ Teʿālā yed-i ḳudretiyle Ādem'üŋ arḳasın ṣıġayup "Yā Ādem naẓar ḳıl arḳaŋdan kim çıḳar" diyücek[2724] Ādem ʿa.m.[2725] baḳdı gördi ki muḳaddemā Muḥammed ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerinüŋ rūḥı çıḳup andan cümle[2726] enbiyāʾ ʿaleyhimü's-selāmuŋ rūḥları[2727] çıḳup ve Sulṭān-ı Enbiyā'nuŋ rūḥ-ı şerīfi[2728] Ādem'üŋ ṣaġ ṭarafına ṭurup ve şehādet götürüp Ḥaḳ Teʿālā'ya tevḥīd idicek[2729] ne ḳadar enbiyā ʿaleyhimü's-selām ervāḥı varısa cümlesi Ādem'üŋ[2730] ḳatına dirilüp andan[2731] ṣoŋra müʾminler ervāḥı bir beyāż ṣūretde çıḳup anlar daḫı tevḥīd **[M76a]** iderek cümlesi[2732] enbiyā[2733] ṣafına ber-ā-ber olup[2734] tekrār Ḥaḳ Teʿālā Ādem'üŋ arḳasın[2735] ṣıġayup bu defʿa[2736]

[2716] anuŋ ġavvāṣı vardur. bulup tüccārlara ṣatup anlar daḫı diyār diyār intiṣār eylerler: bulıcılar olup daḫı tüccārlar anlardan alup daḫı diyārlara iletürlerdür, dimişler M75b.
[2717] bu maḥalde: -İ52b.
[2718] Ḥażret-i Ādem bu maḥalde: bu maḥalde Ādem ʿaleyhi's-selām İ52b.
[2719] yine: daḫı ziyāde M75b.
[2720] ḫavfa düşüp: ḫavf itdi İ52b; ḫavfa düşüp andan M75b.
[2721] Cebrāʾīl Ḥażret-i Ādem'üŋ: ol da gelüp İ52b.
[2722] Ḥażret-i Ādem: -İ52b.
[2723] teskīn bulup pes imdi: ḫavfı gidüp İ52b; sākin olup andan ṣoŋra M75b.
[2724] diyücek: -İ52b.
[2725] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ52b.
[2726] andan cümle: daḫı andan ṣoŋra cemīʿ-i M75b.
[2727] andan cümle enbiyāʾ-i ʿaleyhimü's-selāmuŋ rūḥları: baʿdehū ervāḥ-ı enbiyāʾ ʿaleyhimü's-selām İ52b.
[2728] Sulṭān-ı Enbiyā'nuŋ rūḥ-ı şerīfi: rūḥ-ı resūl ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ52b; Muḥammed ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerinüŋ rūḥ-ı şerīfidür M75b.
[2729] Ḥaḳ Teʿālāya tevḥīd idicek: Rab Teʿālāyı birledi andan İ52b.
[2730] ādem'üŋ: anuŋ M75b.
[2731] andan: -İ52b.
[2732] anlar daḫı tevḥīd iderek cümlesi: Ḥaḳ Teʿālāyı birleyerek İ52b.
[2733] enbiyā: enbiyā ʿaleyhimü's-selām İ52b; enbiyā ervāḥı M76a.
[2734] ber-ā-ber olup: ṭurup İ52b; ṭarafına gidüp M76a.
[2735] Ādem'üŋ arḳasın: bir kerre daḫı M76a.
[2736] bu defʿa: -İ52b.

Ḳābīl rūḥı ve cümle[2737] ehl-i nār ervāḥı[2738] çıḳup[2739] Ādem'üŋ[2740] şol ṭarafına[2741] ṭurdılar. Ḥażret-i Ādem şaġına baḳup gülüp ve şol ṭarafına baḳup aġladı ve Ḥaḳ Teʿālā ol maḥalde cümle ervāḥa kendü vaḥdāniyyetin iʿlām idüp "Elestu bi-Rabbiküm[2742] diyü buyurduḳda ervāḥ-ı müʾminīn[2743] "Belā şehidnā"[2744] ve[2745] ervāḥ-ı kāfirīn "Ḳālū[2746] neʿam"[2747] ile cevāb virdiler. Kelime-i "belā" istifhāmı taṣrīḥ-i Ḥaḳḳ'a taʿlīḳ idüp kelime-i "neʿam" istifhāmı yine istifhāma çıḳarmaġın müʾminler "belā" diyüp yaʿnī "Rabbümüzsin" didiler ve kāfirīn "neʿam" diyüp "Evet Rabb'ümüz degilsin" diyücek[2748] Ḥaḳ Teʿālā[2749] bu cümlenüŋ ʿahdlerin alup ervāḥ-ı müʾminīn ṭarafına ḫiṭāb idüp eyitdi.[2750] "Size peyġam-berler göndersem ve kitāblar indürsem gerekdür. Ḳabūl idüp aḥkāmumı ṭutar mısız?" diyince cümlesi ḳabūl idüp "Ṭutaruz." didiler. **[T56a] [İ53a]** Ḥaḳ Teʿālā ol cümlenüŋ iḳrārların nūrdan aḳ[2751] kāġıẕ üstine ḳudret eliyle[2752] siyāh nūrdan mürekkeb ile yazup ve cümle melekleri ol iḳrāra şāhid ṭutup ve Ḥażret-i Ādem'üŋ bilesince olan[2753] Ḥacer-i Esved ki ol zamān aḳ[2754] idi[2755] anuŋ içine ḳoyup yine cümle ervāḥa emr eyledi. Ādem'üŋ ẓahrına gireler ve ḳıyāmete dek vaḳtleri geldükçe emr-i Rabbānī ile çıḳalar.

[2737] ḳābīl rūḥı ve cümle: daḫı ol Ḥażret-i Ādem'üŋ oġlı ḳābīl çıḳup daḫı ardınca cemīʿ -i M76a.
[2738] ervāḥı: -M76a.
[2739] çıḳup: çıḳup ki bu cümle M76a.
[2740] Ādem'üŋ: -İ52b.
[2741] şol ṭarafına: şimālinde M76a.
[2742] "Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?" (A'râf/7: 172).
[2743] ervāḥ-ı müʾminīn: ervāḥ daḫı cümlesi M76a.
[2744] "Elbette öyle! tanıklık ederiz" (A'râf/7: 172).
[2745] ve: diyüp İ52b.
[2746] ḳālū: -İ52b.
[2747] evet, dediler.
[2748] ve ervāḥ-ı kāfirīn "ḳālū neʿam" ile cevāb virdiler. kelime-i "belā" istifhāmı taṣrīḥ-i Ḥaḳḳ'a taʿlīḳ idüp kelime-i "neʿam" istifhāmı yine istifhāma çıḳarmaġın müʾminler "belā" diyüp yaʿnī "rabbümüzsin" didiler ve kāfirīn "neʿam" diyüp "evet Rabbümüz degilsin" diyücek: diyüp daḫı ḥak teʿālā ḥażretlerinüŋdür cümlesi birlikde iḳrār idicek M76a.
[2749] diyücek Ḥaḳ Teʿālā: çıḳup İ52b; Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleridür girü M76a.
[2750] ervāḥ-ı müʾminīn ṭarafına ḫiṭāb idüp eyitdi: ervāḥ-ı müʾminīn ṭarafına ḫiṭāb idüp buyurdı İ52b; -M76a.
[2751] aḳ: bir beyāż İ53a.
[2752] ḳudret eliyle: yed-i ḳudretiyle İ53a.
[2753] ve Ḥażret-i Ādem'üŋ bilesince olan: -İ53a.
[2754] aḳ: güneşden beyāż İ53a.
[2755] idi: diyü daḫı yuḳaruda geçmişdür M76a.

Anlar daḫı öyle itdiler.[2756] Pes bundan ṣoŋra[2757] bir ʿarefe güninde[2758] Ādem Ḥavvā anamuzla[2759] ʿArafāt Ṭaġı'nda bulışup ʿarefe dinilmege bu sebeb olmışdur[2760] ki iki yüz yıl tamām biribirlerin arayup bulamamışlariken ol gün[2761] anda[2762] bulışdılar ve **[M76b]** artuḳ birbirlerinden ayrılmayup daḫı orada[2763] Cidde'de ḳarār idüp Ḥażret-i Ḥavvā niçe eyyāmdan[2764] ṣoŋra orada vefāt idüp[2765] mezār-ı şerīfi ḥālā Cidde'dedür[2766] ve Ādem ʿaleyhi's-selāma Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Cebrāʾīl ʿa.m.[2767] ile Firdevs'den[2768] bir çift ḳızıl öküz ve bir daḫı ṣaban demüri ve aġacı ve sāʾir levāzımı ile[2769] ve üç dāne maʿhūd[2770] buġdaydan gönderüp ve öküzler ve ṣaban ile yiri sürüp ve bu üç buġdayı döküp ve pāre pāre idüp eksün, diyü Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām ile gönderdi.[2771] Götürüp teslīm eyledükde[2772] Ḥażret-i Ādem fermān-ı şerīfi yirine götürüp buġdayı ekdi ve yine bitdi ve[2773] dökdügi yirde ḳalan ḳapuġın[2774] eküp arpa bitdi ve ol iki öküz[2775] ġāyet zaḥmet çeküp cennetden çıḳup böyle işler ve meşaḳḳatler görmegin ġāyet ıżṭırāblarından[2776] revṣleyüp ve bevlleyüp derleyüp gözlerinden yaşlar aḳup Ḥaḳ Teʿālā revṣlerinden baḳlayı ve bevllerinden noḫūdı ve

---

[2756] anlar daḫı öyle itdiler: -İ53a; anlar daḫı öyle eyledirler M76a.
[2757] pes bundan ṣoŋra: andan M76a.
[2758] güninde: bir vaḳtde M76a.
[2759] anamuzla: raḍiya'llāhu teʿālā ʿanhā ile İ53a; -M76a.
[2760] bu sebeb olmışdur: sebeb budur İ53a.
[2761] biribirlerin arayup bulamamışlariken ol gün: -İ53a.
[2762] anda: anda görüşdirler ve İ53a.
[2763] daḫı orada: -İ53a.
[2764] eyyāmdan: yıldan İ53a.
[2765] idüp Ḥażret-i Ḥavvā niçe eyyāmdan ṣoŋra orada vefāt idüp: itmişler ki Ḥavvā'nuŋ daḫı vefātı orada olup daḫı M76b.
[2766] mezār-ı şerīfi ḥālā Cidde'dedür: ḳalmışdur İ53a.
[2767] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ53a.
[2768] firdevs'den: firdevs uçmaġından M76b.
[2769] ile: ile ki ḥālā ekinciler ḳullanurlardur M76b.
[2770] maʿhūd: daḫı ol M76b.
[2771] ile gönderdi: -M76b.
[2772] diyü Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām ile gönderdi. getürüp teslīm eyledükde: -İ53a.
[2773] fermān-ı şerīfi yirine getürüp buġdayı ekdi ve yine bitdi ve: daḫı buyrılduġı üzere idüp daḫı dökilen buġday eküp yine buġday bitüp ve M76b.
[2774] ḳapuġın: kepegin İ53a, M76b.
[2775] iki öküz: öküzlerdür M76b.
[2776] ve meşaḳḳatler görmegin ġāyet ıżṭırāblarından: görmişler olmamaġın birisi taḥammül idemeyüp daḫı ikisi bile M76b.

derlerinden mercimegi bitirüp[2777] ve gözlerinden aḳan yaşlardan[2778] darıyı bitirmişdür ki[2779] ḥālā cevv-i hevāda güneşe ḳarşu görinen ẕerrāt ol darunuŋ dökildükde kepeginden ḫalḳ olınmışdur, dirler ve Ādem ʿa.m.[2780] āteşe muḥtāc olduḳda Cebrāʾīl'e Ḥaḳ Teʿālā[2781] emr idüp cehennemden bir pāre āteş alup cennetüŋ **[T56b] [İ53b]** cümle[2782] şularında yetmişer **[M77a]** kerre yuduḳdan ṣoŋra[2783] Ādem'e götürürken āteş Cebrāʾīl'üŋ elinden yedi kerre deryāya düşüp yine Cebrāʾīl ʿa.m.[2784] çıḳarup götürüp Ādem'e teslīm itdi.[2785] Ḥażret-i Ādem götürüp ol āteşi ṭaş üzere ḳodı.[2786] Ol āteşdür ḳarār itmeyüp yine yir altına girüp cehenneme dāḫil oldı.[2787] Pes[2788] Ḥaḳ Teʿālā Cebrāʾīl'i[2789] gönderüp "Ol āteş ḳoduġı[2790] ṭaşı ṣaban demürine ursun[2791] andan āteş çıḳar." diyü iḫbār idicek[2792] ke-ẕālik[2793] Ḥażret-i Ādem daḫı öylece itdiler. Ḥāliyā çaḳmaḳ[2794] didükleri andan ḳalmışdur.[2795]

[2777] bitirüp: yaradup İ53a.
[2778] gözlerinden aḳan yaşlardan: göz yaşlarından İ53a.
[2779] bitirmişdür ki: ḫalḳ idüp İ53a.
[2780] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ53a.
[2781] Cebrāʾīl'e Ḥaḳ Teʿālā: Ḥaḳ Teʿālā Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selāma İ53a.
[2782] cümle: her M76b.
[2783] yuduḳdan ṣoŋra: yıḳayup İ53b.
[2784] Cebrāʾīl ʿa.m.: -İ53b.
[2785] getürüp Ādem'e teslīm itdi: çıḳarup daḫı ṣoŋra M77a.
[2786] Ḥażret-i Ādem getürüp ol āteşi ṭaş üzere ḳodı: Ādem daḫı ol āteşidür alup daḫı bir ṭaş üzere ḳoyup ki ḳullanayın diyücek M77a.
[2787] dāḫil oldı: girdi İ53b.
[2788] cehenneme dāḫil oldı. pes: daḫı varup cehenneme varıcaḳ M77a.
[2789] Cebrāʾīl'le ḫaber gönderüp M77a.
[2790] āteş ḳoduġı: -M77a.
[2791] ursun: çalsun İ53b.
[2792] iḫbār idicek: ḫaber viricek İ53b.
[2793] diyü iḫbār idicek ke-ẕālik: -M77a.
[2794] çaḳmaḳ: çaḳmaḳ ṭaşı İ53b.
[2795] itdiler. ḥāliyā çaḳmaḳ didükleri andan ḳalmışdur: idecekdür ki ol ikisinden daḫı āteş peydā olup oldur ki çaḳmaḳ ṭaşı demür daḫı ol zamāndan olup ilā-yevmi'l-ḳıyām āteş çıḳar ve ol ṭaş ol nevʿ dendür, dimişler M77a.

ĀDEM VE ḤAVVĀ'NUŊ[2796] EVLĀDLARI OLUP VEFĀTLARI

Andan ṣoŋra Ādem'dür çifte ve çubuġa ḳarışup daḫı[2797] yir yüzinde tamām mertebe[2798] tevaṭṭun idüp kendüyi sünnet eylemişdür[2799] ve evlādları olmaġa başlayıcaḳ günde birer defʿa birer ḳız ve birer oġlan ve gicelerde daḫı ke-ẕālik böylece ṭoġardı.[2800] Evvel ṭoġan Ḳābīl olup ve Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri "Her birin birine vir." diyü emr idüp ve[2801] elif'den yā'ya degin[2802] yigirmi ṭoḳuz ḥurūf-ı teheccīyi[2803] bir ṣaḥīfede yazılu gönderdi. Evvel yazılu olan kitāb dünyāda ol olup oġlancuḳlara da ol taʿlīm olınur ki her dilüŋ bir hecesi olup dil yetmiş ikidür, dimişler. Her dili Ḥażret-i Ādem bilürdi ve kendünüŋ dili[2804] ʿİbrīydi dirler[2805] ki sāʾir diller ṣoŋra peydā olmışdur ki[2806] her birin **[M77b]** bir kimesne söyleyüp ve cümlesinüŋ maḳbūlı ʿArabī olup ve Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Ādem'e on ṣuḥuf indürüp ol ṣuḥuflarda meyyite ve dem ve laḥm-ı ḫınzīr[2807] ḥarāmdur, diyü bildürüp ve cennetde künyeti Ebū Muḥammed iken evlādı olıcaḳ Ebū'l-Beşer olmışdur ve evlādınuŋ ḫāṣṣaten[2808] Hābīl ile Ḳābīl ḥikāyeti ẕikr olınursa çoġa gidüp ve Ādem'üŋ[2809] kendü zamānında cümle[2810] ḳırḳ biŋ evlādı olup kendülerden muḳaddem Ḥażret-i Ḥavvā vefat idüp biŋ yıl tamām muʿammer olup ṣoŋra yirine oġlı Şīt'i[2811] ḫalīfe ḳoyup envāʿ-i[2812] vaṣiyyetler[2813] eyleyüp **[T57a] [İ54a]** vefāt eylemişdür ki[2814] Ḥażret-i Cebrāʾīl vefātında[2815] cennetden melekler ile ḥanūṭ ve kefen götürüp

---

[2796] ve Ḥavvā'nuŋ: ʿa.m. İ53b.
[2797] daḫı: tamām İ53b.
[2798] tamām mertebe: -İ53b.
[2799] eylemişdür: itmişdür İ53b.
[2800] ke-ẕālik böylece ṭoġardı: böyle olup İ53b.
[2801] emr idüp ve: Ḥażret-i Cebrāʾīl ile emr gönderüp daḫı M77a.
[2802] degin: ḳadar İ53b; dek lāmelif'den ġayru M77a.
[2803] ḥurūf-ı teheccīyi: ḥarfī M77a.
[2804] kendünüŋ dili: kendü lisān-ı şerīfleri İ53b.
[2805] dirler: eydürler İ53b.
[2806] bilürdi ve kendünüŋ dili ʿibrīydi dirler ki sāʾir diller ṣoŋra peydā olmışdur ki: bilüp baʿżılar anuŋ dili ġayrı idi ki ḳalan diller ṣoŋradan olmışdur dimişler ki M77a.
[2807] meyyite ve dem ve laḥm-ı ḫınzīr: ölmüş ve ḳan ve ḫınzīr eti İ53b.
[2808] ḫāṣṣaten: -İ53b.
[2809] Ādem'üŋ: -İ53b.
[2810] cümle: -İ53b.
[2811] oġlı Şīt'i: Şīt ʿaleyhi's-selāmı İ53b.
[2812] envāʿ-ı: dürlü M77b.
[2813] ḳoyup envāʿ-ı vaṣiyyetler: ve vāṣī İ53b.
[2814] eylemişdür ki: idüp İ54a.
[2815] vefātında: -İ54a.

daḫı Mekke'de Ebū Ḳubeys Ṭaġı'nda[2816] bir maġārada mezārın kendüsi ḳazup ve Ḥaḳ Teʿālā buyurduġı üzere meyyitin Ḥażret-i Cebrāʾīl[2817] yuyup ve Mīkāʾīl ṣu döküp daḫı namāzın oġlı Şīt'e ḳıldurup orada[2818] ol maġārada defn eylemişlerdür ki[2819] ol eṣnāda yedi gün yedi gice ale't-teʿāḳub[2820] ay ve gün ṭutılup daḫı Ādem'üŋ vefātına yirler ve gökler[2821] aġlamışlardur ve ṣoŋra Nūḥ ʿa.m.[2822] ṭūfānı olıcaḳ Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Nūḥ ʿaleyhi's-selāma emr idüp ve ol maġārayı bildürüp Ḥażret-i Ādem'üŋ meyyitin gemiye bile ḳomasın[2823] fermān eyledi.[2824] Nūḥ ʿa.m.[2825] daḫı öyle idüp ṣoŋra yine emr-i Ḥaḳ ile Ādem'i[2826] yine ol maḥalde[2827] defn eylemişlerdür.

İDRĪS VE ŞĪT ʿALEYHİMĀ'S-SELĀM ḤİKĀYETLERİ[2828]

Bu Şīt ʿa.m. ḥażretleri[2829] Ādem ʿaleyhi's-selāmuŋ ṣulbī evlādı olan[2830] Ḥażret-i Ādem'den ṣoŋra yirine **[M78a]** ḫalīfe olup Benī Mürsel olmaġla kendüsine daḫı elli ṣuḥuf inüp daḫı dünyāda biŋ ulu şehristān yapup daḫı her şehrlerde birer mināre yapup ve cümlesinüŋ üzerlerinde "Lā-ilāhe illa'llāh Muḥammedun Resūlu'llāh"[2831] didürüp ve yedi yüz yıl tamām[2832] muʿammer olmışdur ki baʿżısı eydür.[2833] Bu Şīt içün Ḥażret-i Ādem'üŋ ṣulbī oġlı olup līkin Ḥażret-i Ḥavvā'dan olma degildür.[2834] Belki Ḥażret-i Ḥavvā'ya incindüginden bir vaḳtde Ḥażret-i Ādem menīsin bir küpe bıraġup ve fi'l-ḥāl ol kübden Ḥażret-i Şīt

---

[2816] Mekke'de Ebū Ḳubeys Ṭaġı'nda: Mekke-i Mükerreme'de cebel-i Ebī Ḳubeys'de İ54a.
[2817] buyurduġı üzere meyyitin Ḥażret-i Cebrāʾīl: emriyle Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ54a.
[2818] orada: -İ54a.
[2819] eylemişlerdür ki: olınmışdur İ54a.
[2820] ale't-teʿāḳub: -İ54a.
[2821] yirler ve gökler: yir ve gök ehli İ54a.
[2822] Nūḥ ʿa.m.: -İ54a.
[2823] ḳomasın: almasın İ54a.
[2824] bildürüp Ḥażret-i Ādem'üŋ meyyitin gemiye bile ḳomasın fermān eyledi: ṣalıḳ virüp daḫı var Ādem'üŋ meyyitin çıkar daḫı gemiye bile ḳoy, diyücek M77b.
[2825] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ54a.
[2826] Ādem'i: -İ54a.
[2827] Ādem'i yine ol maḥalde: Nūḥ ʿaleyhi^s-selām daḫı girü yirinde M77b.
[2828] İdrīs ve Şīt ʿaleyhimā's-selām ḥikāyetleri: ḥikāyet-i İdrīs ve Şīt ʿa.m. İ54a.
[2829] ʿa.m. ḥażretleri: ʿaleyhi's-selām İ54a.
[2830] evlādı olan: oġlı olup M77b.
[2831] Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur ve Muhammed onun Resul'üdür.
[2832] tamām: -İ54a.
[2833] eydür: -M78a.
[2834] degildür: olmayup İ54a, M78a.

ʿaleyhi’s-selām ḥāṣıl olup ve büyüyüp tezvīc zamānı olduḳda ol bir ḳarındaşları[2835] gibi ḳız ḳarındaşı olmayup evlenmek emri rāst gelmemegin Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi’s-selām Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerine Şīt’üñ ḫuṣūṣını[2836] ʿarż eyledükde Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri daḫı[2837] Cebrāʾīl’e emr idüp **[T57b]** “Var cennetden bir ḥūrī ilet. Daḫı Ādem’e söyle ki Şīt’e tezvīc eylesün.” diyücek öyle olınup ve ol ḥūrīden Ḥażret-i İdrīs ṭoġmışdur ki ḥūrī oġlı[2838] olmaġla ḥayātda iken ol daḫı cennete girüp[2839] ḥālā cennetdedür **[İ54b]** ki ḳıṣṣası maʿlūmdur. Dört peyġamberdür ki ḳıyāmete dek her biri[2840] ḥayātda olup ikisi yirde olup biri Ḥażret-i Ḫıżır[2841] ve biri daḫı İlyās olup Ḫıżır deryāda ve İlyās ḳaradadur ve biri[2842] daḫı Ḥażret-i ʿĪsā ve biri[2843] Ḥażret-i İdrīs ʿaleyhimā’s-selām[2844] ʿĪsā dördinci gökde olup ve İdrīs ʿa.m. ḥāliyā[2845] cennetdedür ki[2846] ṣaġ elinde bir miḳrāż[2847] ve ṣol elinde daḫı envāʿ-i ṣūretler ile münaḳḳaş bir bütün ḳumaş vardur ki Ḥaḳ Teʿālā **[M78b]** ışmarlayup “Bundan bir ḳaftān biç ammā ṣūretlerüñ aṣlā birinden kesme.” dimegin Ḥażret-i İdrīs daḫı dāʾimā düşünüp ḳalmışdur ki[2848] ol ṣūretlerüñ ṣıḳlıḳlarından bir kesecek maḥallin bulamayup aṣlā yimez ve içmez ve yirinden kımıldanmaz. Şöyle[2849] müteḥayyir ṭururdur, dimişler.

[2835] bir ḳarındaşları: birler İ54a.
[2836] teʿālā ḥażretlerine Şīt’üñ ḫuṣūṣını: teʿālāya İ54a.
[2837] eyledükde Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri daḫı: idüp emr-i Ḥaḳ’la İ54a.
[2838] var cennetden bir ḥūrī ilet. daḫı Ādem’e söyle ki Şīt’e tezvīc eylesün, diyücek öyle olınup ve ol ḥūrīden Ḥażret-i İdrīs ṭoġmışdur ki ḥūrī oġlı: cennetden bir ḥūrī getürüp baʿd ez-zevc ve’z-zifāf İdrīs ʿaleyhi’s-selām ḥūrī-zāde İ54a.
[2839] ḥayātda iken ol daḫı cennete girüp: -İ54a.
[2840] ki ḳıṣṣası maʿlūmdur dört peyġam-berdür ki ḳıyāmete dek her biri: lākin peyġamberler ʿaleyhimü’s-selām ḥaḳḳında bu maḳūle sūʿ-i taʿbīr ḫilāf-ı şerʿ-i şerīf olup İdrīs ʿaleyhi’s-selām efendimüz cennetde olmaḳ le-ḥikmetin ve maṣlaḥatindür ġaflet olınmaya maʿlūm ola ki dört peyġam-ber ʿaleyhimü’s-selām ḥālā İ54b.
[2841] olup biri Ḥażret-i Ḫıżır: biri ʿalā-rivāyetihī Ḫıżır ʿaleyhi’s-selām ola dimişler. lākin rivāyet-i ṣaḥīḥede ḥayatda degildür İ54b.
[2842] biri: ikisi M78a.
[2843] ve biri: bile M78a.
[2844] İdrīs ʿaleyhimā’s-selām: İdrīs’dür ki M78a.
[2845] ʿa.m. Ḥāliyā: daḫı M78a.
[2846] Ḫıżır deryāda ve İlyās ḳaradadur ve biri daḫı Ḥażret-i ʿĪsā ve biri Ḥażret-i İdrīs ʿaleyhimā’s-selām ʿĪsā dördinci gökde olup ve İdrīs ʿa.m. ḥāliyā cennetdedür ki: ve gökde ʿĪsā ʿaleyhi’s-selām ve cennetde İdrīs ʿaleyhi’s-selām olup ḥālā İ54b.
[2847] miḳrāż: maḳaṣ M78a.
[2848] ḳalmışdur ki: -İ54b.
[2849] kımıldanmaz. şöyle: ḳımıldanmaḳ ʿaḳlına gelmeyüp öyle İ54b.

ERḤĀMDA EVLĀDUŊ ḪALḲ OLINMASI[2850]

Bu ḫuṣūṣda ʿulemā dimişdür[2851] ki Ḥaḳ Teʿālā Erḥām melekleri dinilür bir alay melekler ḫalḳ itmişdür ki dāʾimā anları bu ḫiẕmet üzere ḳoyup her bār ki analar raḥmlerine evlād düşmeli olsa ol melekler ol evlāduŋ[2852] öldüklerinde[2853] defn olınacaḳ yirlerinden bir cevzü'r-rūmī miḳdārı[2854] tobraḳ alurlar ve götürüp erlerüŋ raḥmlere düşen menīleri ile ḳırḳ gün ḳarışdurup daḫı dāʾimā ṣol elleri ile taḥrīk iderler. Daḫı ḳırḳ günde bir uyuşmış ḳan olup andan ṣoŋra ḳırḳ gün daḫı ṣaġ elleriyle taḥrīk idüp bir pāre et şekline girdükde ki cümle seksen gün olup yigirmi günde daḫı her ʿuẓvları ḫalḳ olınur ki cümle üç ay on gün ki[2855] yüz **[T58a]** gün olur.[2856] Muḳaddemā yan süŋügi[2857] ḫalḳ olınup andan tekbīr barmaḳları ḫalḳ olınup **[İ55a]** andan başı ḫalḳ olınup andan elleri ḫalḳ olınup andan ṣol ayaġı ḫalḳ olınup andan[2858] saġ ayaġı ḫalḳ olınup[2859] andan üç yüz altmış ṭamarlar ḫalḳ olınup andan[2860] üç yüz altmış mafṣallar ḫalḳ olınup andan ṣoŋra[2861] dört melek gönderüp biri ecelin ve biri rızḳın ve biri başına gelecegin **[M79a]** ve biri saʿd u şuḳḳāsın yazup daḫı yüzinci gün tamām olıcaḳ[2862] nefḫ-i rūḥ olınurdur ki andan ṣoŋra[2863] ġıdāsı ḳan taʿyīn olınup günden güne teraḳḳīde ve ḳuvvetde ve büyümekde olup ve eger eriyle ʿavratuŋ[2864] ḥarāretleri ẓiyāde olursa veled erkek olup aẕ olursa ḳız olur ve daḫı erkekler raḥmlerde[2865] ṣaġ ṭaraflarda yatup ve ḳızlar[2866] ṣol ṭaraflarda yatup ve

---

[2850] erḥāmda evlāduŋ ḫalḳ olınması: erḥām-ı evlād ḫilḳati İ54b; analar raḥmlerinde evlād ḫalḳ olınmaları M78b.
[2851] dimişdür: buyurmışlar ki İ54b.
[2852] evlāduŋ: veledlerüŋ M78b.
[2853] öldüklerinde: -İ54b.
[2854] yirlerinden bir cevzü'r-rūmī miḳdārı: yirden bir ḫūrma-i rūmī ḳadar İ54b.
[2855] ki: olurdur ki M78b.
[2856] ki yüz gün olur: -İ54b.
[2857] süŋügi: kemügi İ54b.
[2858] ḫalḳ olınup andan: baʿdehū İ55a.
[2859] ḫalḳ olınup: -İ55a.
[2860] andan: baʿdehū İ55a.
[2861] andan ṣoŋra: baʿdehū İ55a.
[2862] tamām olıcaḳ: tamāmında İ55a.
[2863] olınurdur ki andan ṣoŋra: olınup ve İ55a.
[2864] eriyle ʿavratuŋ: anasınuŋ ve babasınuŋ İ55a.
[2865] ve daḫı erkekler raḥmlerde: erkek olursa raḥmüŋ İ55a.
[2866] yatup ve ḳızlar: ve ḳız İ55a.

dimişler[2867] ki iki dizlerin diküp ve başların dizlerinüŋ üzerlerine ḳoyup ve bāzūların iyegülerine yabışdurup iki ellerin daḫı ṭuluḳlarında ḳoyup ve yüzlerin analarınuŋ arḳalarına virüp ve başları yuḳaruda ṭob gibi yumru üç ḳat olup oturur ki[2868] Ādem'üŋ cümle evlādı Muḥammed ṣūretinde[2869] ḫalḳ olınmışdur ki evvelki mīm başı ve ḥā omzı[2870] ile elleri ve ikinci mīm ḳarnı ve dāl ayaḳları olup cümle ṭoḳuz ay on gün tamāmında ṭoġardur ki ana ḳarnında[2871] tamām yedi erbaʿīn çıḳarmış olup baʿżıları daḫı artuḳda ve eksükde[2872] ṭoġar. Līkin nādir vāḳıʿ olur.[2873] Ṭoġarken aġladuġı Şeytān yapışmasından ötüridür. Ḥażret-i ʿĪsā ile Meryem anamuz ʿaleyhimā's-selāma yapışmayup ḳalanlarına yapışmasa olmazdur. Dimişler ki öler olduḳda daḫı aġlayu aġlayu ölüp ṭopraġı ne yirden alınmış ise meyyiti daḫı orada defn olınurdur.[2874]

ENBİYĀ'-İ ʿİẒĀM[2875] ʿALEYHİMÜ'S-SELĀM

[T58b] Bu enbiyā ki ḫaberciler dimekdür. Bunlar daḫı Ḥażret-i Ādem'üŋ[2876] evlādından olup ve cümlesi[2877] yüz yigirmi dört **[İ55b]** biŋ daḫı artuḳ yā daḫı[2878] eksük kimesnelerdür ki ne ise ḳaṭʿī[2879] cā'iz olmayupdur ki[2880] naẓm-ı şerīfde[2881] vārid olup[2882] **[M79b]** "Ve[2883]

[2867] dimişler: eydürler İ55a.
[2868] oturur ki: otururdur ki dimişler ki M79a.
[2869] Ādem'üŋ cümle evlādı Muḥammed ṣūretinde: ḫaṭṭ-ı Muḥammed ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem resminde İ55a.
[2870] ḥā omzı: ḥā'dan ikinci mīm'e ḳadar omuzlar İ55a.
[2871] ḳarnında: raḥminde İ55a.
[2872] baʿżıları daḫı artuḳda ve eksükde: baʿżı kerre artuḳ ve ziyāde daḫı İ55a.
[2873] līkin nādir vāḳıʿ olur: lākin nādirü'l-vuḳūʿdur İ55a; nādir olup M79a.
[2874] yapışmasından ötüridür. Ḥażret-i ʿĪsā ile meryem anamuz ʿaleyhimā's-selāma yapışmayup ḳalanlarına yapışmasa olmazdur. dimişler ki olar olduḳda daḫı aġlayu aġlayu olup ṭopraġı ne yirden alınmış ise meyyiti daḫı orada defn olınurdur: ṭutmasından olup eydürler ki enbiyā ʿaleyhimü's-selāmda ġayrılarına yapışmasa olmaz ve daḫı öldügi vaḳtde ṭopraġı nereden alınmış ise evvel ẕikr itmişdüḳ yine anda defn olınur meyyiti İ55a.
[2875] enbiyā'-i ʿiẓām: enbiyā İ55a.
[2876] bu enbiyā ki ḫaberciler dimekdür. bunlar daḫı Ḥażret-i Ādem'üŋ: bunlar min-ṭarafi'llāh ḫaber viriciler olup Ādem ʿaleyhi's-selām İ55a.
[2877] cümlesi: cümlesi ʿalā-ḳavl İ55a.
[2878] artuḳ yā daḫı: ziyāde İ55b.
[2879] ḳaṭʿī: ḳaṭʿ T58b.
[2880] olmayupdur ki: olmayup Rab teʿālā İ55b.
[2881] şerīfde: celīlinde İ55b.
[2882] naẓm-ı şerīfde vārid olup: Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'inde bunlar ḫaḳlarında M79a.
[2883] ve: eʿūẕi bi'llāhi ve İ55b.

minhum men ḳaṣasnā ʿaleyke veminhum men lem naḳṣūṣ ʿaleyk”[2884] vāḳıʿ olmışdur.[2885] Bunlar bir ṭāʾife-i kirāmdur ki biri yāḫud birḳaçı birer zamānda veyāḫud müteferriḳ zamānlarda birer veyāḫud her[2886] ḳavme dillü dillerince Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinden[2887] elçiler irsāl olınup ve ilhām-ı İlāhī ṣāḥibleri olalar ki ilhām ile Ḥaḳ Teʿālā’nuŋ emrlerini ḳullarına bildüreler. Anlara gökden kitāb inmiş olmayup ve[2888] ʿamelleri kendülerden evvel geçmiş mürseller kitāblarıyla olup bunlar bu ḳadar ziyāde yāḫud noḳṣān[2889] üzere maʿdūd kimesneler[2890] olup cümlesi ricālden[2891] ve Ādem ʿa.m. evlādlarından olup ve bunlar bizüm Peyġam-berümüzde nihāyet bulup artuḳ daḫı ḳıyāmet ḳopınca[2892] bunlar gibi bir kimesne gelmeyüp ve şöyle bir kimesne ẓuhūr eyleyüp ve[2893] daʿvā-yı nübüvvet iderse “Baʿde ʿarżit-tevbete ve ʿademi ḳabūlehā bilā-imhāl[2894]“[2895] ḳatl olınurdur.

RUSÜL-İ KİRĀM

Bu rusül-i kirām daḫı[2896] Enbiyāʾ-i ʿiẓāmuŋ[2897] içlerinden üç yüz on üç maʿdūd u maḳṭūʿ kimesnelerdür ki[2898] evvelleri Ḥażret-i Ādem ʿa.m.[2899] ve āḫirleri Muḥammed ṣalla’llāhu Teʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri olup bunlar daḫı bir ṭāʾife-i celīledür ki[2900] baʿżısına müstaḳilen ṣuḥuf veyā kitāb inmiş[2901] olup āḫirüŋ kitābı ile ʿamele

---

[2884] “Onlardan sana hayat hikâyelerini anlattıklarımız var, anlatmadıklarımız var.” (Mümin/40: 78).
[2885] vāḳıʿ olmışdur: buyurmışdur İ55b; buyurup M79b.
[2886] her: nice M79b.
[2887] teʿālā ḥażretlerinden: teʿālādan İ55b.
[2888] inmiş olmayup ve: inmeyüp İ55b.
[2889] yāḫud noḳṣān: yā eksük İ55b.
[2890] maʿdūd kimesneler: maʿdūdlar İ55b.
[2891] ricālden: erkekden İ55b.
[2892] artuḳ daḫı ḳıyāmet ḳopınca: ḳıyāmete ḳadar İ55b.
[2893] bir kimesne gelmeyüp ve şöyle bir kimesne ẓuhūr eyleyüp ve: gelmez ve ḥayātlarında ve memātlarında peyġam-berlikden ʿazl olmazlar ve bunlardan māʿadā bir kimse İ55b.
[2894] baʿde ʿarżit-tevbete ve ʿademi ḳabūlehā bilā-imhāl: tevbe ʿarż olınur. tevbe itmezse bilā-mecāl İ55b.
[2895] tevbe ettiğinde ve kabul edilmediğinde hemen.
[2896] bu rusül-i kirām daḫı: -T58b, -İ55b.
[2897] ʿiẓāmuŋ: ʿaleyhimü’s-selāmuŋ İ55b.
[2898] kimesnelerdür ki: kimesne-i celīleler olup İ55b.
[2899] ʿa.m.: -İ55b.
[2900] bunlar daḫı bir ṭāʾife-i celīledür ki: -İ55b.
[2901] inmiş: nāzil İ55b.

meʾmūr olmayup ve baʿżısına āḫirüŋ kitābı ileʿamel fermān olınup[2902] ve ilhām-ı İlāhīleri daḫı ola ki anlar daḫı[2903] resūller ve mürseller dururlar.[2904] Bunlaruŋ daḫı başına ülü'l-ʿazm dinilür ki ġāyet mertebe[2905] ululardur. Bu cümleden her biri birer ḳavme veyāḫud **[M80a]** biri bir veyā iki pāre[2906] şehrüŋ ādemīsine **[T59a]** mebʿūṯlar olup ammā içlerinden cümlesinüŋ[2907] ekmeli vü efḍali[2908] bizüm sulṭānumuz[2909] Muḥammed Resūlu'llāh[2910] ḥażretleridür ve götüri[2911] dünyānuŋ maġribinden **[İ56a]** maşrıḳına dek[2912] ne ḳadar ādemī ve cin varısa cümlesine mebʿūṯ olup teblīġ-i aḥkām-ı nübüvvet[2913] idüp cümle mürseller heb[2914] aŋa muḥtāclar olup ve aŋa ümmetlerdür ve gökden inen ṣaḥuflar ki[2915] cemīʿān yüz on[2916] ṣuḥuf olup on ṣuḥuf Ḥażret-i Ādem'e inüp elli ṣuḥuf daḫı Ḥażret-i Şīt'e inüp otuz ṣuḥuf daḫı Ḥażret-i İdrīs'e inüp on ṣuḥuf daḫı Ḥażret-i İbrāhīm'e inüp on ṣuḥuf daḫı Tevrīt'den evvel Ḥażret-i Mūsā'ya inüp[2917] ve dört daḫı kitāb inüp anuŋ biri Tevrāt'dur ki Mūsā ʿa.m. ḥażretine inüp ve biri daḫı Zebūr'dur ki Ḥażret-i Dāvud'a inüp biri daḫı İncīl'dür ki Ḥażret-iʿĪsā'ya inüp ve biri daḫı Furḳān'dur[2918] ki bizüm Peyġam-berümüz[2919] Muḥammed

---

[2902] fermān olınup: fermān-ı Rabbānī olınup İ55b; ʿamel eyle diyü emr gelüp M79b.
[2903] anlar daḫı: andan ötüri M79b.
[2904] resūller ve mürseller dururlar: resūllerdür İ55b; resūller ve mürseller dinilüp M79b.
[2905] ġāyet mertebe: ġāyet mertebe-i şerīfeleri İ55b; anlar daḫı M79b.
[2906] pāre: -İ55b.
[2907] cümlesinüŋ: ġāyet İ55b.
[2908] efḍali: efḍali olan ki M80a.
[2909] sulṭānumuz: peyġam-berümüz İ55b; peyġam-berümüz M80a.
[2910] Muḥammed Resūlu'llāh: Muḥammed el-Muṣṭafā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem M80a.
[2911] ve götüri: zīrā cümle İ55b.
[2912] dek: ḳadar İ56a.
[2913] teblīġ-i aḥkām-ı nübüvvet: teblīġ-i aḥkām İ56a; ve cümlesine nübüvvet-i teblīġ M80a.
[2914] mürseller heb: mürsel ü nebī İ56a.
[2915] inen ṣaḥuflar ki: nāzil olan İ56a.
[2916] yüz on: yüz İ56a.
[2917] Ḥażret-i Ādem'e inüp elli ṣuḥuf daḫı Ḥażret-i Şīt'e inüp otuz ṣuḥuf daḫı Ḥażret-i İdrīs'e inüp on ṣuḥuf daḫı Ḥażret-i İbrāhīm'e inüp on ṣuḥuf daḫı Tevrīt'den evvel Ḥażret-i Mūsā'ya inüp: Ādem aleyhi's-selāma elli ṣuḥuf Şīt aleyhi's-selāma otuz ṣuḥuf İdrīs aleyhi's-selāma on ṣuḥuf İbrāhīm aleyhi's-selāma ve bir rivāyetde on ṣuḥuf tevrāt'dan evvel Mūsā aleyhi's-selāma nāzil oldı. bu rivāyete göre ṣuḥuf yüz on olur İ56a.
[2918] furḳān'dur: Ḳurʾān-ıʿAẓīm İ56a.
[2919] peyġam-berümüz: peyġam-berümüz olan M80a.

Ṣalla’llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerine inüp[2920] Furḳān’uŋ[2921] ḥükmi cemīʿisinüŋ ḥükmlerini nāsiḫ olup ve Ḥażret-i Muḥammed’den[2922] ṣoŋra artuḳ[2923] nebī vü mürsel gelmeyüp ve ḳaṭʿā ṣuḥuf[2924] ve kitāb daḫı inmeyüp her kim ben[2925] mürselüm diyüp veyā kitāb ibrāz iderse ʿamel olınmayup ve yuḳaruki gibi olınup ve daḫı rusül-i kirāmuŋ her biri aṣḥāb-ı muʿcizāt ve erbāb-ı āyātdur ki cümlesinüŋ muʿcizeleri ḳadar bizüm Peyġam-berümüz ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri daḫı muʿcize iẓhār idüp ve[2926] muʿcize diyü ʿaḳl ḳabūl itmez nesneler[2927] göstermege dirler ki siḥre muḫālif olup ve[2928] mürsellerden ṣādır olmış ola.[2929] **[M80b]** Yalŋuz nebīlerden muʿcize ẓāhir olmaz, dimişler. Bellü olanları İdrīs’den ṣoŋra Nūḥ andan Hūd andan Ṣāliḥ andan İbrāhīm andan İsmaʿīl andan İsḥaḳ andan Yaʿḳūb andan Yūsuf andan Lūṭ andan Eyyūp andan Şuʿayb andan Mūsā andan Yūnus andan Dāvud andan Süleymān **[T59b]** andan Zekeriyyā andan ʿĪsā andan bizüm sulṭānumuz[2930] Muḥammed Resūlu’llāh ṣalla’llāhu Teʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri gelmişlerdür

[2920] inüp: nāzil olup İ56a.
[2921] furḳān’uŋ: -İ56a.
[2922] ve Ḥażret-i Muḥammed’den: bundan İ56a.
[2923] artuḳ: -İ56a.
[2924] gelmeyüp ve ḳaṭʿā ṣuḥuf: gelmez İ56a.
[2925] ben: -M80a.
[2926] daḫı inmeyüp her kim ben mürselüm diyüp veyā kitāb ibrāz iderse ʿamel olınmayup ve yuḳaruki gibi olınup ve daḫı rüsul-i kirāmuŋ her biri aṣḥāb-ı muʿcizāt ve erbāb-ı āyātdur ki cümlesinüŋ muʿcizeleri ḳadar bizüm peyġam-berümüz ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri daḫı muʿcize iẓhār idüp ve: inmez ve vaḥy içün melek gelmez ve cümle enbiyā vü rusül ʿaleyhimü’s-selāmda olan muʿcizeler efendimüz ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellemde ẓāhir olup İ56a.
[2927] ʿaḳl ḳabūl itmez nesneler: ʿaḳla muḫālif şeyler göstermege İ56a.
[2928] ve: anlar daḫı M80a.
[2929] mürsellerden ṣādır olmış ola: enbiyā ʿaleyhimü’s-selāma maḫṣūsdur İ56a.
[2930] sulṭānumuz: peyġam-berümüz olan M80b.

ki ḳalan[2931] enbiyā vü rusül ʿaleyhimü’s-selām daḫı bunlaruŋ[2932] kimi bilelerinde ve kimi aralarında ve kimi evlād u eḳāribleri ve kimi daḫı ġayrıdan çoġı Benī İsrāʾil’den ve baʿżısı[2933] ʿArabdan gelmişlerdür ki her biri tafṣīl üzere **[İ56b]** yazılursa kitāb müṭavvel[2934] olmaḳ lāzım gelür diyü vaz geçilmişdür.

ĠİLḲAT-İ SULṬĀN-I ENBİYĀ ʿALEYHİ’S-SELĀM[2935]

Rāvī eydür. Sulṭān-ı Enbiyāʾ ḥażretlerinüŋ[2936] Ḥaḳ Teʿālā[2937] rūḥ-ı[2938] şerīflerin kendü eḥadiyyeti nūrından bir ṭāvus miṣālinde[2939] ḫalḳ idüp yine ol nūrdan şecere-i yaḳīn dinilür[2940] dört budaḳlu bir mevzūn aġac daḫı ḫalḳ idüp ve ṭāvusı ol aġacuŋ bir budaġında ḳoyup ol budaḳdan[2941] biŋ yıl tamām tesbīḥ ü tehlīl eyledükden ṣoŋra yine kendü nūrından bir muṣaffā āyine daḫı ḫalḳ idüp aġacuŋ bir budaġında[2942] ṭāvusa ḳarşu ḳoyup emr[2943] eyledi. Ṭāvus[2944] āyineye baḳa. Pes ṭāvus ol āyineye

---

[2931] yalŋuz nebīlerden muʿcize ẓāhir olmaz, dimişler. Bellü olanları İdrīs’den ṣoŋra Nūḥ andan Hūd andan Ṣāliḥ andan İbrāhīm andan İsmaʿīl andan İsḥaḳ andan Yaʿḳūb andan Yūsuf andan Lūṭ andan eyyūp andan Şuʿayb andan Mūsā andan Yūnus andan Dāvud andan Süleymān andan Zekeriyyā andan ʿĪsā andan bizüm sulṭānumuz Muḥammed Resūlu’llāh ṣalla’llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri gelmişlerdür ki ḳalan: Sāḥirüŋ şiḥrine muḫālif olup enbiyā ʿaleyhimü’s-selāma maḫṣūṣdur. İsm-i şerīfleri Ḳurʾān-ı Kerīm’de ẓāhir olanlar ādem, İdrīs, Nūḥ, hūḍ, Ṣāliḥ, İbrāhīm, İsmaʿīl, İsḥaḳ, Yaʿḳūb, Yūsuf, Lūṭ, Eyyūb, Şuʿayb, Mūsā, Yūnus, Dāvud, Süleymān, Ẕekeriyyā, Harūn, Yaḥyā, ʿÜzeyr, Loḳmān, Ẕü’L-Ḳarneyn, İlyās, Elyesaʿ, Ẕü’l-kifl, ʿĪsā ve bizüm peyġam-berümüz Muḥammed Resūlu’llāh ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellemdür. Ṣalavātu’llāhi ve selāmuhū ʿaleyhim ecmaʿīn. Allāhumme’rzuḳnā şefāʿatihim yevme’l-ḳıyāmetihī. Āmīn ve bunlardan māʿadā İ56a.

[2932] daḫı bunlaruŋ: -İ56a.

[2933] ve baʿżısı: Yaʿḳūb ʿaleyhi’s-selām evlādları dimekdür ve kimi evlād-ı İ56a.

[2934] müṭavvel: ṭūl M80b.

[2935] Sulṭān-ı Enbiyā ʿaleyhi’s-selām: rūḥ-ı Muḥammed ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem İ56b.

[2936] ḥażretlerinüŋ: ṣalla’llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri ki bizüm peyġam-berümüz olan Muḥammed Resūlu’llāh ḥażretleridür. ĝilḳat-i şerīfleri böyle olmışdur ki evvel M80b.

[2937] ḥażretlerinüŋ Ḥaḳ Teʿālā: ʿaleyhi’ṣ-ṣalātu ve’s-selāmuŋ mübārek İ56b.

[2938] rūḥ-ı: bunlaruŋ nūr-ı M80b.

[2939] ṭāvus miṣālinde: şekl-i ṭāvus İ56b.

[2940] dinilür: adlu İ56b.

[2941] ol budaḳdan: anda İ56b; daḫı ol ṭāvusdur ol budaḳda M80b.

[2942] aġacuŋ bir budaġında: budaġuŋ birisinde İ56b.

[2943] emr: ol ṭāvusa emr M80b.

[2944] ṭāvus: -M80b.

[M81a] baḳıcaḳ żarūrī beş kerre secde eyledi ki ol[2945] secde bize[2946] beş vaḳt namāz olup ve ol secdelerden baş ḳaldurıcaḳ Ḥaḳ Teʿālā'dan[2947] kemāl-i ḥicābından[2948] derledi ve meşāyiḫ ḳavlince Ḥaḳ Teʿālā cümle kāʾinātı ol derden ḫalḳ itmişdür, dirler[2949] ve başı derinden melekleri ve yüzi derinden Levḥ'i ve Ḳalem'i ve ʿArş'ı ve Kürsī'yi ve felekleri ve sinesi[2950] derinden ervāḥ-ı enbiyā vü evliyā vü ʿulemā vü ṣüleḥāyı ve ḳarnı derinden Mekke vü Medīne vü Ḳuds ve cümle mesācid ü maʿābidi[2951] ve ḳanatları derinden cümle ehl-i İslāmı ve ḳuyruġı derinden kāfirleri ve ayaḳları derinden yedi ḳat yirleri ve ṭaġları ve ovaları ḫalḳ idüp[2952] andan ṣoŋra[2953] bu cümleye emr ḳıldı ki yüz biŋ yıl tamām[2954] nūr-ı Muḥammedī'yi iḥāṭa ideler. Öyle idicek[2955] yüz biŋ yıldan ṣoŋra her biri[2956] naẓar idüp her biri ancaḳ **[T60a]** bir ʿużvın görebildiler ki başın görenler padişāhlar ebrūsın görenler naḳḳāşlar gözin görenler ḥāfıẓ-ı kelāmu'llāh olanlar[2957] yüzin[2958] görenler iyü ḫūylular bīnīsin[2959] görenler ṭabībler dudaḳların görenler feṣāḥat eḥli olanlar ve dendānın[2960] görenler vezīrler ve zebānın[2961] görenler tesbīḥ ü ʿibādet ehlleri olanlar gerdānın görenler vāʿiẓler ve ḫaṭībler ve müʾeẕẕinler bāzūsın görenler ġāzīler **[İ57a]** barmaḳların görenler ehl-i ḳalemler barmaḳlarınuŋ mā-beynlerin[2962] görenler ḳazzāz u bezzāz u ḥayyāṭ olanlar[2963] mübārek arḳasın görenler necīller ve ḫasīsler ayalarını görenler cömerdler ve seḫālar[2964] ve dirseklerin görenler ʿālim

[2945] eyledi ki ol: idüp ki ol beş M81a.
[2946] secde bize: secdeler İ56b.
[2947] Ḥaḳ Teʿālādan: -İ56b.
[2948] ḥicābından: ḥacāletinden İ56b.
[2949] itmişdür, dirler: itdi İ56b.
[2950] sinesi: gögsi İ56b.
[2951] mesācid ü maʿābidi: mesācidleri İ56b.
[2952] idüp: -T59b, -İ57a.
[2953] ḫalḳ andan ṣoŋra: ḫalḳ idüp andan İ56b.
[2954] ḳıldı ki yüz biŋ yıl tamām: eyledi ki İ56b.
[2955] öyle idicek: -İ56b.
[2956] her biri: emr-i Ḥaḳ'la İ56b.
[2957] ḥāfıẓ-ı kelāmu'llāh olanlar: ḥāfıẓlar İ56b.
[2958] yüzin: ruḫsārın M81a.
[2959] bīnīsin: beynini İ56b.
[2960] dendānın: dişlerin İ56b.
[2961] zebānın: dilin İ56b.
[2962] mā-beynlerin: araların İ57a.
[2963] ḥayyāṭ olanlar: derzī İ57a.
[2964] ve seḫālar: -İ57a.

ü ʿāmiller şikemlerin[2965] görenler ḥilm ü vaḳār[2966] ehlleri olanlar[2967] ayaḳların[2968] görenler seyyāḥlar gölgelerin görenler māldārlar **[M81b]** olup daḫı hīçbir ʿużvını[2969] göremeyenler kāfirler ve fāsıḳlar ve tevbesüz olanlar[2970] olup pes ol nūr Ādem ʿa.m.[2971] ḫalḳ olınduḳda anuŋ alnında ḳonılup andan Şīt'e naḳl idüp andan İdrīs'e[2972] andan Sulṭān-ı Enbiyā'nuŋ ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem babalarınuŋ alnına[2973] gelince ki cümle[2974] mevlūd kitāblarında daḫı yazılmışdur ki analarından yine kendülere naḳl eylemişdür ki maʿlūmdur[2975] ve rūḥ-ı şerīfleri daḫı eŋ evvel ḫalḳ olınup ve on iki ulu ḥicāblar olup[2976] ol ḥicāblaruŋ her birinde niçe biŋ yıllar ḳonılduḳdan[2977] ṣoŋra cism-i pāki ḫalḳ olınmalu olıcaḳ ki yuḳaruda dinildügi[2978] gibi ṭopraḳlar Mekke-i Mükerreme'den alınup ve[2979] anda defn olınacaḳ iken Nūḥ Ṭūfānı'nda ol yir Medīne-i Muʿaẓẓama'ya gelüp ve ḥālā Ravża-i Muṭahhara olan yirde ḳarār itmegin orada[2980] defn muḳadder olup ve götüri Ādem evlādından[2981] eşref-i ṭevāʾif olan ʿArab ṭāʾifesinden daḫı eşref-i ḳabāʾil olan Ḳureyş ve Benī Hāşim ḳabīlesinden daḫı eşref-i Ḳureyş olan ʿAbdü'l-muṭṭalīb ʿırḳından ki babaları **[T60b]** ʿAbdu'llāh olup anaları Āmīne Ḫātūn[2982] ve dāyeleri Ḥalīme Ḫātūn'dur ki ol iki vücūd-ı mesʿūdlardan[2983] ẓuhūr u tevellüd bulup[2984] evṣāf ve muʿcizelerinüŋ ḳanḳısı ẕikr olına kim ḥad

---

[2965] şikemlerin: mübārek ḳarnın İ57a.
[2966] vaḳār: meskenet M81a.
[2967] ehlleri olanlar: ṣāḥibleri İ57a.
[2968] ayaḳların: mübāre ayaḳların İ57a.
[2969] ʿużvını: ʿużv-ı şerīflerini İ57a.
[2970] fāsıḳlar ve tevbesüz olanlar: tevbesüz olan fāṣıḳlar İ57a.
[2971] Ādem ʿa.m.: nūr-ı nübüvveti Ādem ʿaleyhi's-selām İ57a.
[2972] İdrīs'e: İdrīs ʿaleyhi's-selāma naḳl idüp İ57a; İdrīs'e naḳl idüp M81b.
[2973] babalarınuŋ alnına: babalarına İ57a.
[2974] cümle: -M81b.
[2975] analarından yine kendülere naḳl eylemişdür ki maʿlūmdur: -İ57a.
[2976] olup: vardur ki vaṣfları mümkin degildür ki her birinüŋ daḫı birer adları olup daḫı ol cümle M81b.
[2977] ḳonılduḳdan: tevḥīd ü ü tehlīl itdükden İ57a.
[2978] dinildügi: ẕikr olınduġı İ57a.
[2979] ve: daḫı ṣoŋra M81b.
[2980] itmegin orada: itmekle anda İ57a.
[2981] götüri ādem evlādından: cümle insān İ57a.
[2982] Ḫātūn: -İ57a.
[2983] vücūd-ı mesʿūdlardan: vücūddan İ57a.
[2984] bulup: idüp ve daḫı İ57a.

ü pāyānı olmayup miʿrāc-ı şerīflerine ne iʿcāz-ı ʿaẕīm ve[2985] inşiḳāḳ-ı ḳamer buyurduḳlarına ikrām-ı Ḥayy-i Kerīm'dür ve[2986] mecī-i **[İ57b]** şecer ve şehādet-i ḥacer ve niçeleri dinilmek olmayup Ebū'l-Ervāḥ ve Nūru'l-Eşbāḥ Seyyidü'l-Evvelīn ve'l-aḫirīn ve **[M82a]** Ḫātemü'l-Enbiyāʾ ve'l-Mürselīn dünyā ve āḫiretüñ sultanı ḳamu müʾmīnlerüñ cānı ve īmānı olup "Ebūhu Ādem fi'ẓ-ẓāhir be'l-huve Ebū Ādem fi'l-baṭını[2987] külli'l-ḫalāyıḳ yercū min-lüṭfihī ve huve fi'l-luṭfi evsaʿ ẕü'l-ḳavli'ṣ-ṣarīḥ ve'l-vechi'ṣ-ṣabīḥ"[2988] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri cümle kāʾinātı anuñ içün ḫalḳ itdügi ve Cenāb-ı Kibriyā'sına ḥabīb-i ḫāṣ idinüp ve dāʾimā ögdügi[2989] maṣdūḳa-i kelām-ı "Rūḥī fedāke" ve ṣāḥib-i "Levlāke lemā ḫalaḳtu'l-eflāke"[2990] yir yüzinde maḳāmı Ḥaremeyn-i Şerīfeyn ve miʿrāc gicesinde ʿArş üzere "Ḳurbu ḳābe ḳavseyn"[2991] olup cennetde maḳām-ı Dārü'l-ʿAdn'de maḳāmen maḥmūden[2992] ve rüʾyet-i cemāl-i liḳāʾ-i Sübḥānī saʿādeti ile her demde mesʿūd olup **Beyt:**

..--/.-.-/..-
Bir şeh-i muḫteremdür[2993] ol sulṭān[2994]
Didi şānında Ḥaḳ anuñ levlāke[2995]
Cümle ḫalḳ heb[2996] anuñ dirisi olup
Yüz[2997] sürer pāyına ḳamu eflāk

[2985] ḥad ü pāyānı olmayup miʿrāc-ı şerīflerine ne iʿcāz-ı ʿaẕīm ve: başḳa miʿrācları dimege muḥtāc olmayup işāretleri ile M81b.
[2986] buyurduḳlarına ikrām-ı ḥayy-i kerīm'dür ve: -M81b.
[2987] ebūhu'l ādem fi'ẓ-ẓāhir be'l-huve ebū ādem fi'l-baṭını: ruhların babası ve hayaletlerin nuru, ilklerin ve sonların efendisi ve peygamberlerin sonu, dünya ve ahiretin sultanı: ẓāhirde Ādem ʿaleyhi's-selām bunuñ babası bāṭında belki bu Ādem ʿaleyhi's-selāmuñ babası İ57b.
[2988] Zahiren babası Âdem'dir. Ancak aslında o, Âdem'in babasıdır. Bütün yaratılmışlar onun lütfunu isterler. Onun ihsanı çoktur. O (Hz. Muhammed) açık sözlü ve güler yüzlüdür.
[2989] ögdügi: medḥ itdügi İ57b.
[2990] "Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım." (el-Kârî H.1406: s. 288).
[2991] "Öyle ki, iki yay kadar hatta daha yakın oldu." (Necm/53: 9).
[2992] Övülen bir makam olarak.
[2993] muḫteremdür: muḫteremdürür M82a.
[2994] sulṭān: kim M82a.
[2995] Ḥaḳ anuñ levlāke: levlāke levlāke İ57b.
[2996] heb: -İ57b.
[2997] yüz: yüzler İ57b.

ṬOĠDUḲLARINDA

Mübārek gözleri sürmelü ve kendülerin sünnetlü ṭoġup vücūd-ı şerīfleri[2998] ile ʿarṣa-i zemīnden ẓulm ü küfr dūr u dūn ve büyūt u eṣnām ʿumūmen münhedime ve ṣanemleri ser-nigūn olup cümle ʿömr-i şerīfleri[2999] altmış[3000] üç yıl olup elli üç yıl Mekke-i Mükerreme'de[3001] ve on yıl daḫı Medīne-i Münevvere'de[3002] olup ve nübüvvet[3003] ḳırḳ yaşlarında[3004] virilüp[3005] ol vakte dek İbrāhīm peyġam-ber[3006] ʿaleyhi's-selām **[T61a]** şerīʿati üzere olup zamān-ı nübüvvetlerinde daḫı altı aya dek düş ile ve altı aydan ṣoŋra daḫı Ḥażret-i[3007] Cebrāʾīl gelüp aḫyānen[3008] Ḳurʾān-ı ʿAẓīm nāzil olup baş **[İ58a]** muʿcizesi Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'dür **[M82b]** ki bir kimesne bir āyetine bir[3009] naẓīre diyemeyüp ve daḫı ṭoḳuz ḫātūnları ve erkekden ve dişiden[3010] sekiz evlādı ve iki daḫı cāriyeleri ve otuz üç biŋ aṣḥābı ve yigirmi beş[3011] kendüler varduḳları ġazāları ve elli altı daḫı çeri[3012] gönderdükleri ġazāları olup daḫı Nebiyyü's-Sāʿa ve Nebiyyü's-Seyf olup hem peyġam-ber ve hem pādişāh olup ʿUṭārid devrinüŋ āḫirinde ve Ḳamer devrinüŋ evvelinde vücūda gelüp derdā ki rıḥletleri kāʾināta cigergāh ve ḳıyāmete dek ol acıdan[3013] yirler ve gökler ṭolu āh olmışlardur. "Rezeḳana'llāhu şefāʿatehū ve ceʿalenā min-ümmetihī āmīn[3014] āmīn[3015]

KENDÜLERDEN ṢOŊRA ḪULEFĀʾ-İ KİRĀMLARI

Tertīb üzere dört yārları ve hem aḳrabāları olup bu ḫilāfetlerde kendülerüŋ taʿyīnleri olmayup cümlesinde ittifāḳ-ı aṣḥāb ile

---

[2998] şerīfleri: -M82a.
[2999] şerīfleri: -M82a.
[3000] altmış: ʿalā-ḳavl altmış İ57b.
[3001] Mekke-i Mükerreme'de: Mekke'de M82a.
[3002] Münevvere'de: Muʿaẓẓama'da M82a.
[3003] nübüvvet: vaḥy İ57b.
[3004] ḳırḳ yaşlarında: ḳırḳında M82a.
[3005] virilüp: bidāʿ olınup İ57b.
[3006] peyġam-ber: -İ57b.
[3007] daḫı Ḥażret-i: -İ57b.
[3008] aḫyānen: -İ57b.
[3009] bir kimesne bir āyetine bir: aṣlā kimse aŋa İ58a.
[3010] erkekden ve dişiden: -İ58a.
[3011] beş: beş kerre İ58a.
[3012] çeri: ʿasker İ58a.
[3013] acıdan: açuḳdan T61a, M82b.
[3014] āmīn: -M82b.
[3015] Allah onun şefaatini bize nasip etsin. Bizi onun ümmetinden eylesin. Amin amin.

olmışlardur ki muḳaddemā Ḥażret-i Ebā Bekr andan ṣoŋra anlaruŋ taʿyīnleri ile Ḥażret-i ʿÖmer ve anlardan ṣoŋra Ḥażret-i ʿOṣmān ve anlardan ṣoŋra Ḥażret-i[3016] ʿAlī olmışdur ki aṣḥāb bu vechle bīʿat idüp Ḥażret[3017] buyurmışdur ki ḫilāfet benden ṣoŋra otuz senede tamām olurdur. Fi'l-vāḳıʿ bu dört Çār-Erkān-ı Dīn ve ümmet-i[3018] maʿṣūmīn ile ol müddet müşārun-ileyhā tamām ve her biri birer ʿaṣrda Müslimīne imām olmışlardur ki her birisi müʾminlerüŋ cism ü cānları ve dünyā vü āḫiretüŋ zīnetleri ve sulṭānlarıdur. Raḍiya'llāhu Teʿālā ʿanhum.[3019]

EʾİMME-İ ʿİẒĀM

Bu Eʾimme-i ʿİẓām'a[3020] Eʾimme-i **[M83a]** Müctehidīn daḫı dinilüp cümle dört imāmdur ki biri İmām-ı Aʿẓam **[T61b]** Ḥażret-i Ebū Ḥanīfe-i Kūfī olup ve biri daḫı İmām Muḥammed Şāfiʿī olup ve biri daḫı İmām Mālīk bin Enes olup ve biri daḫı İmām Aḥmed bin Ḥanbel olup bu dördi ġāyet ile **[İ58b]** ʿaẓīmü'ş-şān ve bī-miṣl ve bī-aḳrānlardur. Bunlardan mā-ʿadā üç İmām Hümām vardur ki anlaruŋ ism-i şerīfleri[3021] birinüŋ İmām Ebū Yūsuf ve birinüŋ İmām Muḥammed ve birinüŋ İmām Züfer'dür ki[3022] bunlaruŋ[3023] her birisi daḫı birer şems-i hidāyet olup ve birer vaḳtde ufḳ-ı taḳvā ve ʿilmden ṭulūʿ idüp dünyāyı nūr-ı ʿilm ve taḳvāları ile pür-żiyā ve mürde-dil olan Müslimīni rūḥ-ı şerʿ-i muṭahhar ile iḥyā idüp her biri şerīʿat-i nübüvveye de ṭuruḳ-ı muḫtelife vażʿ itmekle ʿimād-ı İslāmı muḳīmler ve saʿy u ictihādlarında kemā yenbaġī[3024] müstaḳīmler olmışlardur ki bunlaruŋ vücūdları ümmet-i Muḥammed[3025] maḥżā raḥmet ve Allāh'dan kemāl-i feyż ü ʿināyet olup İslām ḥiṣārını[3026] her ṭarafdan muḥāṣane-i şerʿ itmişlerdür[3027] ve ʿibādu'llāhı ʿaẕāb-ı nārdan tamām mertebede ḳorımışlardur ki bunlar

---

[3016] Ḥażret-i Ebā Bekr andan ṣoŋra anlaruŋ taʿyīnleri ile Ḥażret-i ʿÖmer ve anlardan ṣoŋra Ḥażret-i ʿOṣmān: Ebū Bekr raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh andan ṣoŋra ʿÖmer raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh andan ṣonra ʿOṣmān raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh İ58a.
[3017] ḥażret: Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ58a.
[3018] ümmet-i: eʾimme-i M82b.
[3019] raḍiya'llāhu teʿālā ʿanhum: -İ58a.
[3020] bu Eʾimme-i ʿİẓām'a: bunlara İ58a.
[3021] ism-i şerīfleri: adları daḫı M83a.
[3022] Züfer'dür ki: raḥimehumu'llāhi ve nefaʿna'llāhi bi-şefāʿatihim ecmaʿīn İ58b.
[3023] bunlaruŋ: bunlaruŋ her birinüŋ eşleri gelmeyüp İ58b.
[3024] uygun olduğu üzere.
[3025] Muḥammed: merḥūmiyye İ58b.
[3026] ḥiṣārını: -M83a.
[3027] muḥāṣane-i şerʿ itmişlerdür: ḥisār-ı şerʿ içre almışlar M83a.

bir ʿaṣrda gelmişlerdür ki bir daḫı dünyāya aḳrānları gelmez ve ḥüsn-i cemīl ve vaṣf-ı bī-ʿadīlleri[3028] dil ile dinilmezdür.[3029]

ʿULEMĀʾ-İ AʿLĀM

Bu ʿulemāʾ-i Aʿlām ki[3030] bunlara ülü'l-ʿilm daḫı dinilür. Bunlar Eʾimme-i ʿİẓām'dan ṣoŋra[3031] bizüm Peyġam-berümüz ḥażretlerinüŋ ʿilm-i ẓāhirde nāʾib-i **[M83b]** menāblarıdur. Bunlaruŋ şānları Eʾimme-i Müctehidīn'den[3032] ṣoŋra ziyāde mertebede aʿlā ve rütbe-i neşr-i ʿulūm-ı ẓāhiriyye ve icrā-yı şerīʿat-ı Muḥammediyyede eriḳḳā[3033] olup her birisi ʿaṣrlarında İslāmuŋ birer direkleri ve cümle ümmet-i Muḥammed'üŋ her ḥālde[3034] gerekleridür ki Ḥaḳ Teʿālā bunları daḫı ḳıyāmete dek gün-be-gün mezīd ve her birinüŋ ʿömrlerin[3035] medīd itsün.[3036]

MEŞĀYİḪ-I KİRĀM RAḤİMEHU'LLĀH[3037]

Bunlara[3038] etḳıyā vü ebrār daḫı dirler. Bunlar[3039] **[T62a]** bir ṭāʾife-i Rabbāniyyedür ki muḳaddemā ʿilm-i ẓāhir ile kemā yenbaġī[3040] ẓāhirlerin tezyīn **[İ59a]** itdüklerinden ṣoŋra her biri mütābaʿat-ı[3041] Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā[3042] birle meşāyiḫ-i müttaḳīnden seccāde-nişīn olan ricāl-i ṭarīḳate ittibāʿ ile silk-i ṭarīḳat-ı Muḥammediyyeye insilāk[3043] idüp nefslerin riyāżāt-ı bedeniyye ile tezkiye ve rūḥların daḫı taṣfiye ve tecliye itdüklerinden ṣoŋra birer mertebeye vāṣıl olmışlardur ki her biri dāʾire-i ʿanāṣırdan geçüp maḳām-ı rūḥa irişmekle bisāṭ-ı ḳurb-ı ʿizzetde nişīnler ve maḳām-ı eḥadiyyetde mekīnler olup bir

---

[3028] bī-ʿadīlleri: -İ58b.
[3029] dinilmezdür: mümkin olmaz İ58b.
[3030] bu ʿulemāʾ-i aʿlām ki: -İ58b.
[3031] ṣoŋra: ṣoŋra olup ki bunlar daḫı M83a.
[3032] Eʾimme-i Müctehidīn'den: Eʾimme'den M83b.
[3033] eriḳā: ġavvāṣ İ58b.
[3034] Muḥammed'üŋ her ḥālde: merḥūmeye İ58b.
[3035] ʿömrlerin: ʿömr-i şerīflerin İ58b.
[3036] itsün: itsün āmīn M83b.
[3037] raḥimehu'llāh: -İ58b, -M83b.
[3038] bunlara: bu meşāyiḫ-ı kirām daḫı ki bunlara M83b.
[3039] bunlar: -M83b.
[3040] uygun olduğu üzere.
[3041] mütābaʿat-ı: tebaʿiyyetleri M83b.
[3042] Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā: ṣāḥib-i şerīʿat İ59a.
[3043] insilāk: -İ59a.

ṭāʾifedür[3044] ki bunlara uyanlar maḥrūm olmazlar ve eteklerin ṭutanlar yabanda ḳalmazlardur.

SELĀTĪN-İ ẔEVİ'L-İḤTİRĀM

Bunlar[3045] daḫı dünyāda ḥükm iden pādişāhlar olup bunlar[3046] ġāyet[3047] çoḳdur ki her birinüñ esāmīsin ẕikr mümkin olmayup[3048] nihāyet-i[3049] evvelleri Ḥażret-i Ādem ʿa.m.[3050] ve āḫirleri İmām Muḥammed Mehdī **[M84a]** olacaḳdur. Bu aralıḳda olan pādişāhlardan kimi birḳaç pāre şehre ve kimisi daḫı ziyādeye ḥükm idüp illā içlerinden dört ulu pādişāh ki ikisi müselmān olup biri Ḥażret-i Süleymān ʿa.m.[3051] ve biri Ḥażret-i İskender'dür[3052] ve ikisi daḫı kāfirlerdür ki biri Nemrūd ve biri Buḫtu'n-naṣr'dur. Bu dördi götüri[3053] dünyāya[3054] ḥükm idüp ve daḫı on üç pādişāh gelmişdür ki her biri birer adla aŋılup[3055] biri Hind pādişāhı olup adına "Ḳandehār" dirler ve biri daḫı Ḥabeş pādişāhı olup adına "Neccāşī" dirler ve biri daḫı Çīn pādişāhı olup adına "Faġfūr" dirler ve biri daḫı Zenc pādişāhı olup adına "Berber" dirler ve biri daḫı Mihrāc pādişāhı olup adına "Zābıḥ" dirler ve biri daḫı İlḫan pādişāhı olup adına "Testār" dirler ve biri daḫı Fārs pādişāhı olup adına "Kisrā" dirler ve biri daḫı Türk pādişāhı olup adına "Ḫaḳan" dirler ve biri **[T62b]** daḫı Mıṣr pādişāhı olup adına "Firʿavn" dirler ve biri daḫı Yemen pādişāhı olup adına "Tubbaʿ" dirler ve biri daḫı Rūm pādişāhı olup **[İ59b]** adına "Ḳayṣer" dirler ve biri daḫı Şām pādişāhı olup adına "Hirḳil" dirler ve biri daḫı Efrenc pādişāhı olup adına "Bāb" dirler ve daḫı beş peyġamber[3056] pādişāhlık idüp biri Ādem ʿa.m. ve ikisi daḫı Ḥażret-i Dāvud ile Ḥażret-i Süleymān ʿaleyhimā's-selām ve biri daḫı Ḥażret-i **[M84b]** Yūsuf ʿa.m. ve biri daḫı bizüm sulṭānumuz āḫir zamān peyġam-beri

---

[3044] ṭāʾifedür: gürūhdur ki M83b.
[3045] bunlar: bu selātīn-i ẕevi'l-iḥtirām M83b.
[3046] bunlar: -İ59a.
[3047] ġāyet: ḳatı M83b.
[3048] her birinüñ esāmīsin ẕikr mümkin olmayup: T62a, İ59a.
[3049] nihāyet-i: -M83b.
[3050] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ59a.
[3051] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ59a; -M84a.
[3052] İskender'dür: İskender-i Ẕü'L-Ḳarneyn ʿaleyhi's-selāmdur İ59a.
[3053] götüri: cümle İ59a.
[3054] dünyāya: maʿmūr arża M84a.
[3055] adla aŋılup: ismle yād olup İ59a.
[3056] peyġam-ber: kimse hem peyġam-ber ve hem İ59b.

Muḥammed Resūlu'llāh olup[3057] ve daḫı eslāfda mülūk-ı ʿiẕāmdan on iki ṭabaḳa ṣāḥibleri gelmişlerdür ki her biri birer ʿaṣrda dünyāda[3058] niçe zamānlar silsileleri ile ḥükm itmişlerdür ki ol ṭabaḳāt-ı şerīfenüŋ evvelkisi ṭabaḳa-i Benī Ümeyye ve ikincisi ʿAbbāsiyān ve üçüncisi Sāmāniyān ve dördincisi Ṣāġāriyān ve beşincisi Deyālime ve altıncısı Sebük Tigin ve yedincisi Ḫˇarezmiyān ve sekizincisi Selcūḳiyān ve ṭoḳuzıncısı Selġūriyān ve onuncısı Melāḥide-i Lemūt ve on birincisi Cengiz Ḫan olup bunlaruŋ cemīʿān neslleri münḳatıʿ silsileleri münḳariże[3059] olup on ikinci ṭabaḳa-i ʿāliye ṣaḥibler olan ḫıyār-ı cümle-i mülūk-ı cihān ve ḫavātim-i ʿumūm-ı selāṭīn-i devrān[3060] ṣāḥibü'l-ʿadl ve'l-inṣāf ve rāfiʿü'l-cevr ve'l-iʿtisāf[3061] ḫażerāt-ı mükerremāt-ı ʿOṯmāniyān ḳalmışlardur ki tārīḫ altı yüz ṭoḳsan ṭoḳuzdan berü ol ṭabaḳa-i şerīfeden her biri zamān-ı ḥükūmetlerinde yir yüzinde ḫalīfe-i Yezdān ve muḳīm-i mīzān-ı ʿadl ü iḥsān olup ḫāṣṣaten ḫālā tārīḫ kitābda taḫtgāh-ı maʿdeletde şāh ve kişver-i salṭanatda ẓıll-i İlāh olan sulṭānü'l-İslām ve'l-Müslimīn ḳāmiʿü'l-kefere ve'l-mülḥidīn ḫādimü'l-Ḥaremeynü'ş-Şerīfeyn ve sulṭānü'l-berreyn ve'l-baḥreyn[3062] āyīne-i cihān āb rūy-ı Āl-i ʿOṯmān[3063] maʿnā-güşā-yı āyet-i "İnna'llāhe yeˀmuru bi'l-ʿadli ve'l-iḥsān"[3064] reˀīs-i **[M85a]** cemīʿ-i ehl-i **[T63a]** īmān olan sulṭān ibni sulṭān es-Sulṭān ʿOṯmān Ḫan Ġāzī ki ebbedda'llāhu **[İ60a]** devletehū ve zāde şevketehū[3065] ʿadālet-i pür-şevketleri ile ser-a-pā dünyā ābādān u maʿmūr ve dīn-i İslām manṣūr ve aʿdāˀ-i dīn maḳhūr ola. **Beyt:** [3066]

--./-.-./.--./-.-

[3057] Ādem ʿa.m. ve ikisi daḫı Ḥażret-i Dāvud ile Ḥażret-i Süleymān ʿaleyhimā's-selām ve biri daḫı Ḥażret-i Yūsuf ʿa.m. ve biri daḫı bizüm sulṭānumuz āḫir zamān peyġam-beri Muḥammed Resūlu'llāh olup: Ādem, Yūsuf, Dāvud, Süleymān, Muḥammed ʿaleyhimü's-ṣalātu ve's-selām İ59b.

[3058] dünyāda: -M84b.

[3059] silsileleri münḳariże: -T62b, -İ59b.

[3060] devrān: devrān olan M84b.

[3061] adalet ve insaf sahibi zulmü ve adaletsizliği ortadan kaldırıcıdır.

[3062] İslam ve Müslümanların sultanı, kafirleri ve dinden dönmüşleri kahredici, Mekke ve Medine'nin hizmetkârı, iki kıtanın ve iki denizin sultanıdır.

[3063] āl-i ʿOṯmān: devrān M84b.

[3064] "Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı, [akrabaya karşı cömert olmayı] emreder." (Nahl/16: 90).

[3065] Allah onun devletini ebedî kılsın ve şevketini artırsın.

[3066] beyt: -İ60a.

Bir şāh-ı maʿdeletdürür[3067] ki anuŋ baḫt u devleti[3068]
Dillerde yād olup aŋılur[3069] her ne cā ki var
Şemşīr-i ʿadli namın işitdi firār idüp
Yirlere geçdi her ne var aʿdā-yı ḫāksār

İlāhī[3070] dilerin ki ḳıyāmete dek silsileleri ile devletleri efzūn olsun ve göçenleri daḫı ecr-i bī-ḥesāb bulsun. Āmīn āmīn.[3071]

MÜDDET-İ ʿÖMR-İ DÜNYĀYI BİLDÜRÜR[3072]

Bunda[3073] ʿulemā iḫtilāf idüp ve ṣoŋra ittifāḳı buŋa dek iletmişlerdür[3074] ki müddet-i ʿömr-i dünyā cemīʿān yedi biŋ yıl olup ol ḥadīṯler[3075] ile ki Ḥażret-i Resūlu'llāh ṣalla'llāhu Teʿālā[3076] ʿaleyhi ve sellem bir ḥadīṯ-i şerīfinde[3077] buyurmışdur ki müddet-i ʿömr-i dünyā tamām yedi biŋ yıl olup ve bir ḥadīṯ-i şerīfinde[3078] daḫı buyurmışdur ki: "Ben gelince dünyādan beş biŋ altı yüz sene[3079] mürūr itmişdür." öyle olıcaḳ bāḳī biŋ dört yüz yıl ider.[3080] Ol ḥesāb üzere tārīḫ-i itmām-ı kitāb ki biŋ otuz bir Muḥarreminüŋ evāsıṭında olmışdur. Ol tārīḫden ḳıyāmet ḳopmaġa üç yüz yetmiş[3081] yıl daḫı ḳalup ġaybın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilür.[3082] Ammā aḥādīṯ-i şerīfe[3083] ḥükmince dünyānuŋ ʿömri tamām olup ve ḳıyāmet daḫı ḳopmaḳ gösterürdür ki "Men māte feḳad ḳāmet ḳıyāmetuhū"[3084] **[M85b]**

Hurûc-I Ashâb-I Hurûc Hurûc-I Asheb Hurûc-I Cürhüm Hurûc-I Kahtânî Hurûc-I Süfyânî Hurûc-I İmâm Muhammed Mehdî Hurûc-I Benî Asfer Hurûc-I Dâbbetü'l-Arz Hurûc-I Deccâl Deccâl'ün Himârı

[3067] maʿdeletdürür: maʿdeletdür İ60a.
[3068] devleti: devletleri
[3069] aŋılur: -İ60a.
[3070] ilāhī: -İ60a.
[3071] āmīn: -İ60a, -M85a.
[3072] dünyāyı bildürür: dünyā İ60a, M85a.
[3073] bunda: bu müddet-i ʿömr-i dünyāda M85a.
[3074] buŋa dek iletmişlerdür: bunuŋ üzerine itmişlerdür İ60a; buŋa itmişlerdür M85a.
[3075] ḥadīṯler: ḥadīṯ-i şerīfler İ60a.
[3076] Ḥażret-i Resūlu'llāh ṣalla'llāhu teʿālā: Resūlu'llāh ṣalla'llāhu İ60a.
[3077] ḥadīṯ-i şerīfinde: ḥadīṯde M85a.
[3078] ḥadīṯ-i şerīfinde: ḥadīṯde M85a.
[3079] sene: yıl İ60a.
[3080] ider: olurdur ki M85a.
[3081] yetmiş: yetmiş yedi M85a.
[3082] ġaybın Allāh Teʿālā ḥażretleri bilür: el-ʿilmu ʿinda'llāhi teʿālā İ60a.
[3083] aḥādīṯ-i şerīfe: ḥadīṯ-i şerīfüŋ İ60a.
[3084] "ölenin kıyameti kopmuş demektir."

İmâm Mehdî'nün Deccâl'le Muhârebesi Nüzûl-İ Hazret-İ Îsâ Aleyhi's-Selâm Hurûc-I Yecûc U Mecûc Hurûc-I Dâbbetü'l-Arz-I Sâniyen Hilâfet-İ İmâm Muhammed Mehdî Maa-Hükûmet-İ Îsâ Vefât-I İmâm Mehdî Maa Vefât-I Hazret-İ Îsâ Hurûc-I Habeşe Gün Mağribden Toğması Hurûc-I Dâbbetü'l-Arz-I Sâlisen İrtifâ-I Kurân-I Azîm Vefât-I Ehl-İ Îmân İnnâ Lillâhi Ve İnnâ İleyhi Râciûn Kâinât Ve Mahlûkâtun Helâkı Nefha-İ Feza Nefha-İ Saik Kıyâmunnebî Sallallâhu Aleyhi Ve Sellem Min-Merkadihî Sıfat-I Livâü'l-Hamd Nefha-İ Bas Sıfat-I Sûr Haşr U Neşr Mahşer Yiri

ḲIYĀMETDEN EVVEL OLACAḲLAR[3085]

Bu ḳıyāmetden evvel olacaḳlardan baʿżı nesneler[3086] vardur ki anlaruŋ cemīʿisi[3087] tārīḫ kitābda ḥālā mevcūdlar olup içlerinden bir olacaḳ ḳalmayup[3088] ʿilm götürilmek, cāhiller çoġalmaḳ, ḥamr[3089] āşikāre içilmek, cāriye evlādları çoḳ olmaḳ, ṭaşralarda yalıŋ ayaḳ ḳoyun[3090] güdenler şehrlere gelüp māldār ḫˇāceler olup **[T63b]** daḫı ʿālī binālar yapmaḳ ʿulemā **[İ60b]** ʿilmler ile ʿāmil olmayup[3091] kitābı çoġaltmaġa başlamaḳ[3092] mescidde[3093] namāz ḳılınmamaḳ, zekāt virilmemek, oruç ṭutılmamaḳ, ḥacca[3094] varılmamaḳ. Bunlar olduġı taḳdīrce[3095] Allāh içün olmaḳ gerek.[3096] Eger ḫilāf ise ʿalāyim muḳarrerdür ve[3097] bidʿatlar, şöhretler, çalḳılu dügünler, şöhret ḳonuḳluḳları çoḳ olmaḳ, sünnet-i Resūlu'llāh[3098] ile ʿamel olınmamaḳ, bir kişi Ḥaḳ yola gitse kimesne yanına[3099] varmayup bāṭıl yola gidene çoḳ çoḳ[3100] kimesneler aŋa[3101] tābiʿ olmaḳ, begler şerīr ve māldārlar baḫīl olmaḳ, kimesne

---

[3085] ḳıyāmetden evvel olacaḳlar: ʿalāmet-i ḳıyāmet İ60a.
[3086] nesneler: -İ60a.
[3087] anlaruŋ cemīʿisi: -İ60a.
[3088] olacaḳ ḳalmayup: olacaḳ ḳalmayup ancaḳ İ60a; gelecek ḳalmayup M85b.
[3089] ḥamr: şarāb İ60a.
[3090] ḳoyun: ḳoyun ve ṣıġır İ60a.
[3091] ʿāmil olmayup: ʿāmil hemān İ60b; ʿāmel itmeyüp M85b.
[3092] kitābı çoġaltmaġa başlamaḳ: kitāb çoġaltmak İ60b.
[3093] mescidde: cāmiʿlerde İ60b.
[3094] ḥacca: ḥacc-ı şerīfe İ60b.
[3095] olduġı taḳdīrce: olursa daḫı İ60b; olur ise M85b.
[3096] olmaḳ gerek: olmamaḳ İ60b, M85b.
[3097] eger ḫilāf ise ʿalāyim muḳarrerdür ve: -İ60b; şerʿe uymamaḳ M85b.
[3098] Resūlu'llāh: -İ60b.
[3099] kimesne yanına: ber-ā-ber kimse İ60b.
[3100] çoḳ: -İ60b, -M85b.
[3101] aŋa: -M85b.

kimesneye nesne ṭanışmayup her kişi kendü zuʿmınca[3102] işlemek, büyükler küçük olup küçükler büyük olmaḳ, emānete ḫıyānet olınmaḳ, ʿahde vefā olınmamaḳ, erler ʿavratlarına uymaḳ, manṣıb ehle virilmemek, her kişi ḳorḳduġına[3103] ikrām itmek, çalġu āletleri[3104] çoġalmaḳ, erler ibrişīm libāslar giymek, ʿavratlar nā-maḥremden ḳaçmamaḳ ve bu maḳūlelerden çoḳdur ki[3105] bu zamānlarda bunlaruŋ[3106] cümlesi mevcūdlar olup gelecekde daḫı biraz nesneler vardur ki anlar daḫı ẕikr olınsun. İn-şāʾallāhu Teʿālā. **[M86a]**

ḪURŪC-I[3107] AṢḤĀB-I ḪURŪC

Rāvī eydür. Bu tārīḫden ṣoŋra yir yüzinde herc ü merc çoḳ olup daḫı niçe fiten ü ḥavādiṯ ẓuhūr eyleyüp ve günden güne kāʾinātuŋ ḥālleri tenezzülde ve benī ādemüŋ emrleri tezelzülde olup ve niçe aṣḥāb-ı ḫurūc vardur ki her biri ḫurūca[3108] başlayup ve yir yüzinde olmaduḳ nesneler[3109] olup ḫāṣṣaten İmām Muḥammed Mehdī ḥażretleri[3110] çıḳmalarına yaḳınlarda ve çıḳduḳlarından[3111] ṣoŋralarda daḫı niçe çıḳacaḳlar vardur ki anlaruŋ daḫı her biri[3112] çıḳsalar gerek.[3113]

ḪURŪC-I AṢHEB

Eŋ evvel çıḳacaḳ bu kimesnedür ki[3114] Cezāʾir'den çıḳup bī-nihāye ʿasker ile yir yüzinde yüriyüp ve uġraduġı yirleri yıḳup ve yaḳup ve bulduġı **[T64a]** Müselmānları ḳırup ve ʿālemi ẓulmı ṭutup **[İ61a]** ve her ṭaraflarda bulınan ehl-i İslām üzerlerine hücūm idüp daḫı bir[3115] kimesne muḳābele vü muḳāteleye[3116] ḳādir degiller iken.

[3102] zuʿmınca: bildigin İ60b.
[3103] her kişi ḳorḳduġına: ḳorḳduġı ādeme İ60b.
[3104] çalġu āletleri: çalġuları M85b.
[3105] ve bu maḳūlelerden çoḳdur ki: bunlar İ60b.
[3106] bunlaruŋ: -İ60b.
[3107] ḫurūc-ı: ẓuhūr-ı İ60b.
[3108] ḫurūca: çıḳmaġa M86a.
[3109] nesneler: şeyler İ60b.
[3110] ḥażretleri: raḍiya'llāhu teʿālā ʿanh İ60b.
[3111] yaḳınlarda ve çıḳduḳlarından: yaḳın İ60b.
[3112] anlaruŋ daḫı her biri: anlar da birer birer İ60b.
[3113] çıḳsalar gerek: çıḳup M86a.
[3114] eŋ evvel çıḳacaḳ bu kimesnedür ki: bu İ60b.
[3115] bir: aṣlā bir İ61a.
[3116] muḳābele vü muḳāteleye: muḳābeleye İ61a.

ḪURŪC-I CÜRHÜM

Bu Cürhüm daḫı bir kimesnedür ki Şām-ı Şerīf'den çıḳup daḫı[3117] bī-nihāye ʿasker ile Aṣheb'üŋ üzerine varup muḳābele vü muḳātele idüp birbirlerine[3118] mümekken olup ġalebe[3119] idemezler iken.

ḪURŪC-I ḲAḤṬĀNĪ

Bu Ḳaḥṭānī daḫı[3120] bir ṣāliḥ kimesnedür[3121] ki Yemen'den gelüp[3122] bī-nihāye ʿasker ile ol daḫı[3123] ol ikisinüŋ üzerlerine varup[3124] bu cümlesi yir yüzinde bir müddet ceng ü cidāl ve ḥarb u ḳıtāl idüp daḫı biribirlerine mümekken olup ġalebe idemezler iken.

ḪURŪC-I SÜFYĀNĪ

Süfyānī dinilür bir kimesne daḫı çıḳa kim[3125] Ebū Süfyān bin Ḥarb evlādından olup ve **[M86b]** Maġrib'de Ḳurı Dere dirler bir yirden çıḳacaḳdur ki yüzinde çiçek nişānı olup ve ṣaġ gözinüŋ içinde[3126] mercimek ḳadar bir aḳ nesne[3127] olup ḳapusınuŋ öŋinde bir büyük ṭaş vardur[3128] ki bir gün ʿAzāzīl-i Melʿūn[3129] ol ṭaşuŋ üzerine çıḳar ve çaġırur ki "Tīz[3130] çıḳ!" Süfyānī daḫı ṭaşra[3131] çıḳduḳda ol ṭaşuŋ eṭrāfında üç yüz sancaḳ görür. Bī-nihāye ʿasker cemʿ idüp yüriyüp muḳaddemā İskenderiyye'ye andan Mıṣr'a andan Şām-ı Şerīf'e varduḳda bunlaruŋ cenglerin işidüp daḫı üzerlerine varduḳda evvelā[3132]

[3117] bu Cürhüm daḫı bir kimesnedür ki Şām-ı Şerīf'den çıḳup daḫı: Cürhüm nām kimesne Şām-ı şerīf'den İ61a.
[3118] muḳābele vü muḳātele idüp birbirlerine: daḫı ikisi bile muḳātele vü muḥārebe idüp M86a.
[3119] ġalebe: biri birlerine ġalebe M86a.
[3120] Ḳaḥṭānī daḫı: -İ61a.
[3121] kimesnedür: kimesne olup İ61a.
[3122] gelüp: çıḳup daḫı M86a.
[3123] ol daḫı: -İ61a.
[3124] varup: gelüp M86a.
[3125] Süfyānī dinilür bir kimesne daḫı çıḳa kim: bu daḫı İ61a; Süfyānī dinilür bu kimesne daḫı ki M86a.
[3126] gözinüŋ içinde: gözinde İ61a.
[3127] nesne: M86b.
[3128] vardur: olup İ61a.
[3129] ʿAzāzīl-i melʿūn: İblīs İ61a.
[3130] tīz: yā Süfyānī tīz İ61a.
[3131] Süfyānī daḫı ṭaşra: ol daḫ İ61a.
[3132] evvelā: muḳaddemā M86b.

Ḳaḥṭānī, Süfyānī'ye muḳābil olıcaḳ münhezim olup[3133] Süfyānī daḫı Aṣheb ile Cürhüm'i ṭutup ve ikisinüñ bile ʿaskerlerini ve kendülerini[3134] helāk idüp ve Şām'dan[3135] ʿAlī ve Fāṭıma adlu iki tāze kimesneleri ṭutup daḫı, biri[3136] ʿAlī'dür ve biri Fāṭıma'dur, diyü aṣup daḫı baʿżıları bunı Yezīd'üñ oġlıdur dirler.[3137] Maġrib'den gelme olmayup[3138] hemān Şām'dan[3139] çıḳacaḳlardur, dirler. Her[3140] ne ise oradan **[T64b]** Kūfe'ye ve Baġdād'a ve Ḫorāsān'a **[İ61b]** ve Merv'e[3141] yüriyüp ve her ḳanda irişür ise ādemlerüñ kimin destere ile biçüp ve kimini oda[3142] yaḳup ve kimini ḳazġanlarda bişürüp daḫı adın işidenler ṭaġlara ve maġāralara ḳaçup daḫı bunuñ zamānında bir ḫusūf maġribde ve bir ḫusūf daḫı maşrıḳda[3143] olup ve Medīne-i Muʿaẓẓama'ya[3144] vāfir[3145] ʿasker gönderüp yıḳdurup ahālīsin[3146] kimin ḳırup ve kimin daḫı esīr idüp Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyāʾ ʿaleyhi's-selāmuñ ḳabr-i şerīflerin açup **[M87a]** ve Ḥażret-i Fāṭıma'nuñ daḫı ke-ẕālik ḳabr-i şerīflerin açup ve Medīne-i Münevvere'de[3147] ne ḳadar Muḥammed ve Fāṭıma adlular varısa bulup[3148] Ḥażret-i Resūlu'llāhuñ mescidi ḳapularına[3149] aṣup ahālī-i medīne firār ideler ve Mekke'ye daḫı yaḳmaḳ içün ve ahālīsin[3150]

[3133] münhezim olup: pāydār olamayup İ61a.
[3134] ʿaskerlerini ve kendülerini: ʿaskerleriyle İ61a.
[3135] Şām'dan: ṣā-ı şerīf'den İ61a.
[3136] biri: bunuñ biri M86b.
[3137] Yezīd'üñ oġlıdur dirler: Yezīdīdür İ61a.
[3138] olmayup: degül İ61a.
[3139] Şām'dan: Şām-Şerīf'den İ61a.
[3140] her: -M86b.
[3141] ve Merv'e: -İ61b; ve Merve'ye M86b.
[3142] oda: āteşe İ61a.
[3143] bir ḫusūf maġribde ve bir ḫusūf daḫı maşrıḳda: maġribde ve maşrıḳda ḫusūf İ61b.
[3144] Muʿaẓẓama'ya: Münevvere'ye İ61b.
[3145] vāfir: bī-nihāye M86b.
[3146] yıḳdurup ahālīsin: daḫı Medīne-i Muʿaẓẓama'yı yıḳup daḫı ehlin M86b.
[3147] ḳabr-i şerīflerin açup ve Medīne-i Münevvere'de: daḫı Medīne-i Muʿaẓẓama'da M87a.
[3148] bulup: cümlesin bulup M87a.
[3149] mescidi ḳapularına: mescid-i şerīflerinüñ kapuları öñlerinde M87a.
[3150] yıḳdurup ahālīsin kimin ḳırup ve kimin daḫı esīr idüp Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyāʾ ʿaleyhi's-selāmuñ ḳabr-i şerīflerin açup ve Ḥażret-i Fāṭıma'nuñ daḫı ke-ẕālik ḳabr-i şerīflerin açup ve Medīne-i Münevvere'de ne ḳadar Muḥammed ve Fāṭıma adlular varısa bulup Ḥażret-i Resūlu'llāhuñ mescidi ḳapularına aṣup ahālī-i Medīne firār ideler ve Mekke'ye daḫı yaḳmaḳ içün ve ahālīsin: andan Mekke-i Mükerreme'ye hedm niyetiyle ve ʿaskerin İ61b.

esīr itmek içün ʿazīmet itdüklerinde[3151] Beydā nām[3152] bir maḥalle varıcaḳ anda Ḫıristā dirler bir köy vardur. Ol köyüŋ[3153] cümlesine ġażabu'llāh nāzil[3154] olup bir[3155] ʿaẓīm yil çıḳup ve gökden bir ṣayḥa peydā olup hepsi[3156] helāk olup yire geçeler. Ancaḳ[3157] içlerinden iki kişi[3158] ḳalup anlaruŋ da yüzleri ve ayaḳları ardlarına döne. Anlar varup[3159] Süfyānī'ye ḫaber vireceklerdür. Bu ḥikāyet Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'de buyurılup[3160] "Velev terā iẕ feziʿū felā fevte ve uḫiżū min-mekānin ḳarīb"[3161] dinilmişdür[3162] ve bu eṣnālarda yine Mıṣr'da Maġribī dirler bir kimesne ẓāhir ola[3163] ve Ṣīn'den Etrāk dirler bir alay ṭāʾife[3164] çıḳup bunlar da Müselmānlar üzere musallaṭlar iken yine Ṣīn'den bir alay[3165] kāfirler çıḳup ol kāfirler anları helāk ideler ve Remle'de Rūmī dirler[3166] bir kimse çıḳa. Ol zamān[3167] maşrıḳ ṭarafında bir büyük ḳızıl yıldız ṭoġa. Aydan farḳ olınmayup ve[3168] ay gibi żiyā virüp daḫı[3169] maşrıḳdan bir āteş çıḳa. Cümle ʿālem bile[3170] ve altmış kimesne, peyġam-berüz, diyü biri biri **[T65a]** yanınca çıḳalar ve on iki kişi ẓāhir

---

[3151] ahālī-i Medīne firār ideler ve Mekke'ye daḫı yaḳmaḳ içün ve ahālīsin esīr itmek içün ʿazīmet itdüklerinde: daḫı cümlesi Medīne-i Muʿaẓẓama'dan göçüp daḫı Mekke-i Mükerreme'yi daḫı yıḳalum ve anuŋ daḫı ehlin ḳırup ve esīr idelüm diyü giderler iken M87a.
[3152] nām: dinilür M87a.
[3153] anda Ḫıristā dirler bir köy vardur. Ol köyüŋ: -İ61b.
[3154] nāzil: vārid M87a.
[3155] bir: daḫı bir anda bir M87a.
[3156] bir ṣayḥa peydā olup hepsi: bir ṣayḥa peydā olup cümlesi İ61b; bir ʿaẓīm ṣayḥa gelicek ki cümlesi M87a.
[3157] helāk olup yire geçeler. ancaḳ: ol maḥalde yire geçüp daḫı M87a.
[3158] kişi: kimesne M87a.
[3159] varup: daḫı M87a.
[3160] vireceklerdür. bu ḥikāyet Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'de buyurılup: vireceklerdür. bu ḥikāyet Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'de neʿūẕü bi'llāh İ61b; virmek içün kalup daḫı ḫaber vireceklerdür ki Ḥaḳ Teʿālā ḫażretleri Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'inde bu ḥikāyeyi beyān buyurup daḫı M87a.
[3161] "Korkuya ve telâşa kapıldıklarında onları bir görsen! artık kaçış-kurtuluş yoktur, yakın bir yerden yakalanmışlardır." (Sebe/34: 51).
[3162] dinilmişdür: diyü buyrılışdur İ61b; didügi M87a.
[3163] ẓāhir ola: daḫı çıḳup M87a.
[3164] ṭāʾife: kimesneler M87a.
[3165] bir alay: biraz M87a.
[3166] rūmī dirler: rūmī nāmında İ61b.
[3167] zamān: eyyāmda M87a.
[3168] ve: ve yine İ61b.
[3169] ay gibi żiyā virüp daḫı: -T64b, -İ61b.
[3170] bile: bilmedük ḳalmayup M87a.

olup[3171] “İmām[3172] ʿAlī evlādından On İki **[M87b]** İmāmlaruz.” diyeler.[3173] Bunlaruŋ ardlarınca bir gün öyle zamānında bir ḳara tütün[3174] çıḳup yir yüzini ṭutup yine tīz gidüp[3175] ve Baġdād’da bir ʿaẓīm zelzele **[İ62a]** olup ekşeri[3176] yire geçe ve ne ḳadar ḳul ve cāriye varısa efendilerine[3177] ʿāṣīler olalar ve insāndan[3178] bir bölük ṭāʾife ḳurt ve bir bölük daḫı ḫınzīr ve bir bölük daḫı[3179] çekirge ola[3180] ve ḫalḳ arasında bir ṭarafdan ceng ü cidāl olup ḳanlar dökile ve bir ṭarafdan Ṭāʿūn-ı Ekber ẓuhūr idüp insān[3181] bölük bölük ḳırılmaġa başlaya ve Rūm İli ve Anaṭolı memleketlerin küffār[3182] alup ve Edirne ve İslāmbol ve Burūsa ve cümle nevāḥīleri kāfirler ṭolup gūyā evvelden[3183] Müselmān var idi bunda diseler kimesne inanmaya[3184] ve Süfyānī daḫı Merve’ye varduḳda “Ḥāriş” dinilür[3185] bir kimesne ki öŋince ser-ʿaskerine daḫı Şuʿayb bin Ṣāliḥ dirler bī-nihāye ʿasker ile çıḳup Süfyānī ile ceng idüp ṣıyalar. Ol maḥalde[3186] Ḫorāsān’dan İmām Muḥammed Mehdī[3187] ḥażretleri çıḳacaḳdur ki.[3188]

[3171] çıḳalar ve on iki kişi ẓāhir olup: çıḳup daḫı M87a.
[3172] imām: biz imām İ61b; Ḥażret-i M87a.
[3173] imamlaruz diyeler: kimesne biz on iki imāmlaruz diyü çıḳup M87b.
[3174] ḳara tütün: tütün-i simsiyāh İ61b.
[3175] tīz gidüp: gide İ61b.
[3176] ekşeri: baġdād’uŋ ekşeri M87b.
[3177] efendilerine: efendilerine ve mālikelerine M87b.
[3178] insāndan: ādemīden M87b.
[3179] daḫı: ṭāʾife M87b.
[3180] bir bölük daḫı ḫınzīr ve bir bölük daḫı çekirge ola: ḫinzīr ve çekirge ṣıfātla mevṣūf olalar İ62a.
[3181] insān: ādemīler M87b.
[3182] küffār: cemīʿān kāfirler M87b.
[3183] cümle nevāḥīleri kāfirler ṭolup gūyā evvelden Müselmān: bunlaruŋ eṭrāfları ṭolu kāfirler olup daḫı şöyle ki bir zamān ile bu memleketlerde Müselmānlar M87b.
[3184] var idi bunda diseler kimesne inanmaya: varmıdı bunlarda diyeler İ62a; var idi dinilse kimsene inanacaḳ olmayup M87b.
[3185] dinilür: nāmında İ62a.
[3186] ceng idüp ṣıyalar. ol maḥalde: dögüşüp daḫı Süfyānī’yi ṣımış iken M87b.
[3187] Mehdī: raḍiya’llāhu teʿālā ʿanh İ62a.
[3188] çıḳacaḳdur ki: -T65a, -İ62a.

ḪURŪC-I İMĀM MUḤAMMED[3189] MEHDĪ

Bu daḫı[3190] İmām ʿĀli evlādından İmām[3191] Ḥasan'uŋ oġlıdur ki baʿżılar ʿAbdu'llāh oġlıdur, dirler. On İki İmām'uŋ āḫiri bunlar olacaḳdur ki ḫilāfet[3192] ve pādişāhlıḳ bunlarda tamām olur.[3193] Bunlaruŋ ḥikāyeti çoḳdur. İḫtişār üzere diyelüm. Bunlar **[M88a]** Resūlu'llāh ʿa.m. zamānlarında[3194] Medīne-i Münevvere'de[3195] olup ve[3196] ġāyet ile ḳuvvetlü ve gürbüz pehlivān kimesne olmaġın[3197] Ḥażret-i Ḥamza raḍiya'llāhu ʿanh şeḥīd olıcaḳ cümle giyimlerin Ḥażret-i[3198] Resūlu'llāh'uŋ öŋine[3199] götürdiler. Resūl ʿa.m.[3200] Ḥamza'yı ġāyetle sevdüginden vāfir[3201] aġlayup buyurdılar ki bir[3202] müsteḥaḳ ādem olsa bu giyimleri aŋa virsek[3203] dir iken İmām Muḥammed Mehdī ilerü gelüp[3204] "Baŋa vir yā Resūlla'llāh ben[3205] bu giyimlere müsteḥaḳḳın."[3206] diyücek **[İ62b]** Resūlu'llāh ʿa.m.[3207] daḫı virdiler.[3208] Fevrī ol giyimleri[3209] giyüp **[T65b]** ve silāḥların ṭaḳınup ve Ḥamza'nuŋ atına binüp Resūlu'llāh ʿa.m. öŋinde[3210] iki ġarāre yüki[3211] ṭolu[3212] ḳum ile bir deveyi Ḥażret-i Ḥamza'nuŋ maḍribesiyle urup öte ṭarafından

---

[3189] imām Muḥammed: -İ62a.
[3190] daḫı: imām Muḥammed Mehdī ḥażretleri ki M87b.
[3191] imām: Ḥażret-i M87b.
[3192] ḫilāfet: imāmlıḳ İ62a.
[3193] bunlarda tamām olur: cümle bunlarda tükenüp M87b.
[3194] bunlar Resūlu'llāh ʿa.m. zamānlarında: bu İ62a; bunlar peyġam-berʿaleyhi's-selām zamān-ı ḥayātlarında M88a.
[3195] Münevvere'de: Muʿaẓẓama'da M88a.
[3196] ve: zamān-ı Resūlu'llāhda İ62a.
[3197] kimesne olmaġın: olmaġla İ62a.
[3198] Ḥażret-i: -İ62a.
[3199] Ḥażret-i Resūlu'llāh'uŋ öŋine: aṣḥab-ı güzīndür Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selām ḥużūr-ı şerīflerine M88a.
[3200] resūl ʿa.m.: Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ62a.
[3201] vāfir: görüp M88a.
[3202] buyurdılar ki bir: daḫı bu giyimleri biz kime virsek ki M88a.
[3203] ādem olsa bu giyimleri aŋa virsek: ola dir iken M88a.
[3204] gelüp: varup M88a.
[3205] ben: -İ62a.
[3206] baŋa vir yā resūlla'llāh ben bu giyimlere müsteḥaḳḳın: daḫı yā resūla'llāh teʿālā bu cümle giyimleri baŋa vir ki ben bunlara müsteḥaḳın M88a.
[3207] ʿa.m.: ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ62b.
[3208] Resūlu'llāh ʿa.m. Daḫı virdiler: rāvī eydür Resūlu'llāh ʿaleyhi's-selām ḥażretleri daḫı işāret idüp M88a.
[3209] fevrī ol giyimleri: ʿale'l-ʿacele anları İ62b; daḫı cümle giyimlerin M88a.
[3210] Resūlu'llāh ʿa.m. öŋinde: -İ62b.
[3211] ġarāre yüki: ḥarār İ62b.
[3212] ṭolu: -M88a.

çıḳarup yirden ḳaldurup omzına urmışdur.[3213] Ol zamān Resūl ʿa.m. daḫı[3214] mübārek eliyle[3215] arḳasın ṣıġayup, “Oġul[3216] dünyā durduḳça ṭur” didi. Ol sebebden[3217] bu zamāna dek[3218] ḥayātda olup ṣoŋralar İmām Ḥüseyin raḍiya’llāhu ʿanhla Kerbelā’da ġazā idüp[3219] Yezīd ʿaskeri[3220] buŋa ḳarşu ṭuramayup taḳdīr-i Ḥaḳ[3221] ise o sulṭānlaruŋ şeḥīd olmalarına cārī olmaġın[3222] Ḥażret-i Ḫıżır [3223] gelüp İmām Muḥammed Mehdī’yi maʿrekeden ḳapup[3224] daḫı “Gel senüŋ ile şu **[M88b]** şol maḥalde bir işüm vardur.” diyüp ḥālā olduġı maġārada eyletüp[3225] ḥabs idüp didi ki “Zinhār bu maġāradan çıḳma tā ben gelüp seni çıḳarmayınca ki senüŋ daḫı zamānuŋ vardur.” diyüp ve kendüyi bildürüp ve ḥālā[3226] ol maġārada durur. Zamānı ḥulūl itdükde[3227] çıḳsa gerek. Çıḳmazdan evvel üç gice mütevāliyen ay ṭutılup ve ramażānuŋ[3228] yigirmi üçinci gicesi gökden bir nidā gelüp[3229] Mehdī geliyor, diyü uyuyanlar uyanup ṭuranlar oturup her kişi işidüp muntaẓırlar iken ol şevvāl ayınuŋ[3230] bir tek güninde birinde mi üçinde mi yedisinde mi muḥaṣṣal bir tek günde şeklleri[3231] buġdayī eŋlü ḳaba

---

[3213] urup öte ṭarafından çıḳarup yirden ḳaldurup omzına urmışdur: urdı daḫı cuvālleri ile bir yanından öbür yanına geçürüp daḫı omzına urup ḳaldurmışdur, dirler M88a.
[3214] resūl ʿa.m. daḫı: Resūlu’llāh İ62b.
[3215] eliyle: -M88a.
[3216] oġul: -T65b, -İ62b.
[3217] ol sebebden: anuŋçün İ62b; ol sebeb oldı ki M88a.
[3218] dek: ḳadar İ62b.
[3219] ġazā idüp: bile olup M88a.
[3220] Kerbelā’da ġazā idüp Yezīd ʿaskeri: Kerbelā Ġazāsı’nda bulınup Yezīdīler İ62b.
[3221] buŋa ḳarşu ṭuramayup taḳdīr-i Ḥaḳ: ceng eṣnāsında kimesne muḳābil olmayup daḫı cümle Yezīdīler elinden ʿācizler olup daḫı taḳdīru’llāh M88a.
[3222] o sulṭānlaruŋ şeḥīd olmalarına cārī olmaġın: ol maḥalde Ḥażret-i İmām’uŋ ve bile olanlaruŋ şehīd olmaları olıcaḳ Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleridür M88a.
[3223] olmaġın Ḥażret-i Ḫıżır: olmaġla ʿalā-ḳavl Ḫıżır ʿaleyhi’s-selām İ62b.
[3224] ḳapup: alup İ62b, M88a.
[3225] daḫı “gel senüŋ ile şu şol maḥalde bir işüm vardur.” diyüp ḥālā olduġı maġārada eyletüp: bir maġārada T65b, İ62b.
[3226] ve ḥālā: ol zamāndan berüdür ki imām Muḥammed Mehdī ḥażretleri M88b.
[3227] zamānı ḥulūl itdükde: zamānı gelince İ62b; buzamānda M88b.
[3228] ramażānuŋ: ramażān-ı şerīfüŋ İ62b; andan bir ramażānuŋ M88b.
[3229] nidā gelüp: münādī nidā idüp M88b.
[3230] şevvāl ayınuŋ: şevvāl-i mükerremüŋ İ62b.
[3231] güninde birinde mi üçinde mi yedisinde mi muḥaṣṣal bir tek günde şeklleri: yaʿnī birinde üçinde yā beşinde yā yedinci güninde şekl-i şerīfleri İ62b; güninde birinde mi yoḫsa üçinde yā beşinde yā yedisinde yā ṭoḳuzında mıdur ḥilyeleri M88b.

ṣaḳallu[3232] gözleri[3233] sürmelü mübārek dişleri berrāḳ ṣaġ yaŋaḳlarında bir siyāh beŋleri var. Yeşiller giyer ve ḳaralar ṣarınur. Ḫażret-i Ḫıżır Allāh[3234] emriyle ol zamān cemīʿ-i ricālü'l-ġayb ile bile[3235] varup ol maġāradan çıḳarup öŋine[3236] düşüp[3237] Ḫorāsān'dan bilesince[3238] bī-nihāye ḳara sancaḳlu ʿasker olup ṭoġrı[3239] Mekke'ye gelecekdür. Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem eydür[3240] "Ḳaçan Ḫorāsān'dan ḳara sancaḳlar belürse yayan ḳarşu varuŋ. İstiḳbāl idüŋ anlaruŋ içinde Allāh Teʿālā ḫażretlerinüŋ ḫalīfesi Muḥammed Mehdī vardur." dimişler. Ke-ẕālik[3241] Ebū Müslim ḥażretleri[3242] **[İ63a]** daḫı ʿaynı ile böyle çıḳmışlardur. **[T66a]** Daḫı Muḥammed Mehdī ḥażretlerinüŋ[3243] ṣaġ ellerinde yalıŋ ḳılıç ve sancaḳlarınuŋ üzerinde "El-bīʿatu li'llāh"[3244] yazılup Mekke-i Mükerreme'ye geldüklerinde dükeli[3245] **[M89a]** yir yüzinde olanlar ḫurūcın işidüp ol zamānda olan fuḳahā[3246] inkār ideler ve ḳatline[3247] fetvā virmek ḳaṣd ideler. Lākin ḳılıcından[3248] ḳorḳup ṣūret-i ẓāhirde tābiʿ ammā derūnlarından[3249] inkār ideler. Lā-cerem[3250] İmām Muḥammed[3251] Mehdī gelüp[3252] Mekke-i Mükerreme'de Rükün ile Maḳām arasında Peyġam-ber ʿa.m.[3253] ile Bedr Ġazāsında bile

[3232] ḳaba saḳallu: saḳalları ḳaba M88b.
[3233] gözleri: mübārek gözleri İ62b.
[3234] Allāh: Ḫaḳ Teʿālā'nuŋ M88b.
[3235] Ḫażret-i Ḫıżır Allāh emriyle ol zamān cemīʿ-i ricālü'l-ġayb ile bile: Ḫıżır ʿaleyhi's-selām emr-i ḥaḳla ricāl-i ġaybla İ62b.
[3236] öŋine: daḫı cümlesi öŋlerine M88b.
[3237] öŋine düşüp: -İ62b.
[3238] bilesince: -İ62b.
[3239] olup: ber-ā-ber İ62b.
[3240] eydür: buyurur İ62b.
[3241] dimişler. Ke-ẕālik: hākeẕā İ62b; dimişler ki M88b.
[3242] ḥażretleri: raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh İ62b.
[3243] daḫı Muḥammed Mehdī ḥażretlerinüŋ: ve Mehdī raḍiya'llāhu teʿālā ʿanhuŋ İ63a.
[3244] Allah için biat.
[3245] dükeli: götüri M88b.
[3246] fuḳahā: cemīʿ-i fuḳahā M89a.
[3247] ḳatline: cümle ḳatle M89a.
[3248] ḳılıcından: ḳılıcı ḳorḳusından her birisi M89a.
[3249] ṣūret-i ẓāhirde tābiʿ ammā derūnlarından: daḫı ẓāhiren tābiʿ olup ammā içlerinden M89a.
[3250] lā-cerem: -M89a.
[3251] İmām Muḥammed: -İ63a.
[3252] gelüp: -M89a.
[3253] ʿa.m.: ʿaleyhi's-ṣalātu ve's-selām İ63a.

ḥāżır[3254] olan Aṣḥāb ʿadedince[3255] üç yüz on üç ricālü'l-ġaybe virüp[3256] anlaruŋ her birisi tāze yigitler olup gelüp Kūfe'yi taḫt idinüp anda[3257] biŋ ḳapulu bir cāmiʿ-i kebīr[3258] yapdurup Fırāt Irmaġın Kūfe'nüŋ içinden aḳıtsa gerekdür. Bunı işidicek Merv'den[3259] Süfyānī otuz biŋ ʿasker ile[3260] Zehrānī dirler[3261] bir kimesne gönderüp gelüp İmām Muḥammed[3262] Mehdī ile ceng idüp[3263] Ḥażret-i Mehdī anları[3264] ṣıyup ve cümlesin ḳırup[3265] andan kendüler[3266] ḳalkup on iki biŋ İslām ʿaskeri ile Süfyānī'nüŋ üzerine varup[3267] kendüsin ṭutup ve ʿaskerin ḳırup cemīʿ-i mālların ġanīmet ideler ve dimişler[3268] ki dünyāda[3269] ziyānkār ol kimesnedür ki ol ġazāda bile bulınmaya ki ʿālemde[3270] öyle ġazā bir daḫı olmış degildür.[3271] Bu maḥalde Ḳaḥṭānī daḫı gelüp İmām Mehdī'den[3272] bīʿat idüp andan[3273] İmām Mehdī[3274] yine Kūfe'ye gelüp ṣoŋra ḳalḳup[3275] Medīne-i Muʿaẓẓama'ya[3276] varup ḳılıcı ḫavfından[3277] cümle Benī Ādem emrine muṭīʿ[3278] olup ve götüri[3279] dünyāyı şevketi **[M89b]** ṭutmış iken Benī Aṣfer ḫurūc ide.[3280]

[3254] ḥāżır: -İ63a.
[3255] aṣḥāb ʿadedince: aṣḥāb ʿadedince yanınca İ63a; aṣḥāb-ı kirām M89a.
[3256] ricālü'l-ġaybe virüp: ricālü'l-ġaybe olup İ63a; ricāl-i ġaybe bīʿat virüp M89a.
[3257] anda İ63a; kūfe'de M89a.
[3258] cāmiʿ-i kebīr İ63a; büyük cāmiʿ-i şerīf M89a.
[3259] Merv'den: Merve'den İ63a.
[3260] ile: ḳoşup daḫı M89a.
[3261] dirler: adlu İ63a.
[3262] imām Muḥammed: -İ63a.
[3263] ceng idüp: kūfe'de dögüşüp M89a.
[3264] anları: ol ʿaskeri M89a.
[3265] ve cümlesin ḳırup: -İ63a.
[3266] andan kendüler: daḫı M89a.
[3267] üzerine varup: olduġı maḥalle gelüp daḫı Süfyānī ile dögüşüp daḫı M89a.
[3268] dimişler: eydürler İ63a.
[3269] dünyāda: -M89a.
[3270] ʿālemde: dünyāda M89a.
[3271] degildür: olmış olmayup ki māluŋ ve esīrin ḥesābı olmayup ki M89a.
[3272] İmām Mehdī'den: -İ63a.
[3273] andan: -M89a.
[3274] İmām Mehdī: -İ63a.
[3275] gelüp ṣoŋra ḳalḳup: ve andan İ63a; daḫı andan ḳalḳup M89a.
[3276] Muʿaẓẓama'ya: Münevvere'ye İ63a.
[3277] ḫavfından: ḳorḳusından M89a.
[3278] benī ādem emrine muṭīʿ: ʿālem muṭīʿ İ63a.
[3279] götüri: -İ63a.
[3280] Benī Aṣfer ḫurūc ide: -İ63a; Benī Aṣfer ḫurūc itse gerekdür M89b.

ḪURŪC-I BENĪ AŞFER

Bu Benī Aşfer ol zamānda İslāmbol'da oturan kāfirler ola ki cümle[3281] Rūm İli ve Anaṭolı küffārıla ṭolmaġla[3282] ve yir yüzinüŋ böyle fiten ü[3283] şerrin[3284] işitmek ile[3285] devrān bizümdür, diyü yir yüzinde ne Mehdī ḳoyalum ne İslāmı ḳoyalum, diyüp bir vaḳtde **[İ63b]** İslāmbol'dan **[T66b]** seksen sancaḳ ısı bir ʿaẓīm leşker çıḳa ki her sancaġuŋ altında on iki biŋ giyimlü kāfir olup cümle ṭoḳuz yüz biŋ kāfir olup her nerede Müselmānlar bulurlarsa ḳıra ve ḳova.[3286] Medīne-i Münevvere ḳurbında aʿmāḳ dinür bir yir vardur oraya[3287] varduḳlarında İmām[3288] Mehdī daḫı Medīne-i Muʿaẓẓama'dan[3289] yüz biŋ yarar ġāzīler ile çıḳup ol maḥalde ceng idüp[3290] Müselmān ʿaskerlerinüŋ[3291] bir bölügi[3292] şehīd olup efḍal-i şühedā[3293] dinile. Bir bölügi[3294] firār ideler.[3295] Anlaruŋ aşlā tevbeleri ḳabūl olmaya ve bir bölügi daḫı[3296] şevḳle ceng ideler ve cümle[3297] küffārı ḳırup mālların[3298] alup ḳovaraḳ[3299] İslāmbol'a gelüp ceng ile[3300] İslāmbol'ı feṯḥ idüp mā-meleklerin[3301] alalar. Resūl ʿa.m.[3302] buyurmışdur ki "Ben ol ġuzātuŋ[3303] adların ve babaları **[M90a]**

[3281] ola ki cümle: olsa gerekdür ki götüri M89b.
[3282] küffārıla ṭolmaġla: kāfirler ile ṭolduḳların görüp M89b.
[3283] fiten ü: fitne vü İ63a.
[3284] şerrin: ḥavādiṣin M89b.
[3285] ile: şimdiden girü İ63a, M89b.
[3286] kāfir olup her nerede Müselmānlar bulurlarsa ḳıra ve ḳova: giyimlü kāfir olup ki cümlesi ṭoḳuz yüz biŋ kāfir olacaḳdur yüriyüp ehl-i İslām'ı her ḳanda ise ḳırup ve ḳovup daḫı M89b.
[3287] aʿmāḳ dinür bir yir vardur oraya: aʿmāḳ adlu maḥalle İ63b.
[3288] imām: Ḥażret-i İ63b.
[3289] Muʿaẓẓama'dan: Münevvere'den İ63b.
[3290] ol maḥalde ceng idüp: aʿmāḳda ol kāfirler ile dögüşüp M89b.
[3291] Müselmān ʿaskerlerinüŋ: İslām ʿaskerinden İ63b; daḫı ol maḥalde ol ġāzīlerüŋ M89b.
[3292] bir bölügi: biraz İ63b.
[3293] olup efḍal-i şühedā: olacaḳlardur ki anlara efḍal-i şühedā M89b.
[3294] bir bölügi: ve birazı İ63b.
[3295] firār ideler: ḳorḳup ḳaçacaḳlardur ki M89b.
[3296] bir bölügi daḫı: ḳalanı İ63b.
[3297] ceng ideler ve cümle: şöyle ceng ideler ki İ63b.
[3298] mālların: cümle mālların İ63b.
[3299] ceng ideler ve cümle küffārı ḳırup mālların alup ḳovaraḳ: uġraşalar gereklüdür ki anlar ol cümle kāfirleri şıyup ve ḳırup daḫı cümle mālların alup daḫı ḳoġaraḳ cümlesidür imām Muḥammed Mehdī ḥażzretleri bile M89b.
[3300] ceng ile: -İ63b; kāfirler ile dögüşüp M89b.
[3301] mā-meleklerin: daḫı cümle mālların M89b.
[3302] ʿa.m.: ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ63b.
[3303] ġuzātuŋ: ġāzīlerüŋ cümlesinüŋ kendi M89b.

adların[3304] ve bindükleri atların ne renkdedür[3305] bilürin.” diyüp ve Ḥaḳ Teʿālā bu fetḥ içün Ḳurʾān-ı Şerīf’de[3306] buyurur ki[3307] “Lehum[3308] fi’d-dünyā ḫizyun velehum fi’l-āḫireti ʿaẕābun ʿaẕīm”[3309] ve bir āyetinde daḫı[3310] “Elif lām mīm ġulibeti’r-Rūm fī-edne’l-arḍi ve hüm min baʿdi ġalebihim se-yaġlibūn”[3311] buyurmışdur. Ol zamān İslāmbol’da bir at bir aḳçeye ṣatılup ve ġanīmet malın ʿasker-i[3312] İslām ḳalḳanla tevzīʿ idineler.[3313]

ḪURŪC-I DĀBBETÜ’L-ARŻ

Bu Dābbetü’l-Arż ki Türkīce yir ḥayvānı dimek olup bir cānverdür ki ḥālā Mekke-i Mükerreme’de olan Ṣafā’yla Merve arasında[3314] Ṣafā’nuŋ altında olup ol zamān[3315] üç kerre çıḳsa gerek. Evvel bu İmām Mehdī zamānında ola. Büyüklügi[3316] dimişler ki Ḥażret-i Mūsā ʿa.m.[3317] bir vaḳtde Ḥaḳ Teʿālā’dan bunı görmegi ricā idüp Allāh’un emriyle[3318] yirinden çıḳmaġa başlayup üç gün[3319] tamām olup[3320] tükenmek müyesser olmayıcaḳ Ḥażret-i Mūsā ʿa.m.[3321] duʿā idüp “Yā Rab! Bu metāʿ-i mübāreki[3322] yine yirine red eyle. Bizüm içün aŋa ḥācet yoḳdur.” diyüp yine maḳāmına gire ki başı **[İ64a]** öküz başına beŋzeyüp

---

[3304] adların ve babaları adların: ve babalaruŋ ismlerin İ63b; adlarında ve babaları ve dedeleri adlarında M89b.
[3305] bindükleri atların ne renkdedür: ve ne renkde atlara bineceklerdür anları da M90a.
[3306] şerīf’de: ʿaẕīminde M90a.
[3307] Ḳurʾān-ı Şerīf’de buyurur ki: -İ63b.
[3308] lehum: eʿūẕü bi’llāhi lehum İ63b.
[3309] “Böyleleri için dünyada rezillik var, âhirette de onlar için büyük azap vardır.” (Bakara/2: 114).
[3310] ve bir āyetinde daḫı: ve bir rivāyetde İ63b.
[3311] “Rumlar yakın bir yerde yenilgiye uğradılar. fakat onlar bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip gelecekler.” (Rûm/30: 3).
[3312] ʿasker-i: -İ63b.
[3313] tevzīʿ idineler: paylaşacalardur M90a.
[3314] olan Ṣafā’yla Merve arasında: -İ63b; olan Ṣafā ile Merve’den M90a.
[3315] ol zamān: daḫı bu zamānlarda M90a.
[3316] ola. Büyüklügi: olup İ63b.
[3317] Ḥażret-i Mūsā ʿa.m.: Mūsā ʿaleyhi’s-selām İ63b; Ḥażret-i Mūsā ʿaleyhi’s-selām M90a.
[3318] Allāh’un emriyle: emr-i Ḥaḳla İ63b.
[3319] gün: -T66b.
[3320] Allāh’un emriyle yirinden çıḳmaġa başlayup üç gün tamām olup: Ḥaḳ teʿālā ḥażretlerinüŋ emr-i şerīfleri ile üç gün tamām çıḳup daḫı M90a.
[3321] Ḥażret-i Mūsā ʿa.m.: Mūsā ʿaleyhi’s-selām İ63b.
[3322] mübārek: nefīsi M90a.

iki **[T67a]** gözleri ḫınzīr gözine beŋzeyüp ve iki[3323] ḳulaḳları fīl ḳulaġına beŋzeyüp[3324] boynuzları yaban ṣıġırı boynuzına beŋzeyüp[3325] boynı deve ḳuşı boynına beŋzeyüp[3326] gögsi ise arslan gögsine beŋzeyüp[3327] levni ḳablan levnine[3328] beŋzeyüp[3329] ḳarnı altı kedi ḳarnına[3330] beŋzeyüp dört büyük ayaḳları olup[3331] ḫilḳatde deve ayaḳlarına beŋzeyüp[3332] ḳuyruġı ḳoç ḳuyruġına beŋzeyüp Ṣafā **[M90b]** ile Merve'nüŋ altından[3333] çıḳup Maġrib ile Maşrıḳ mā-beynine ṭurup ve başın hevāya ḳaldurup ve yanınca Ḥażret-i Mūsā'nuŋ[3334] ʿaṣāsı ve Ḥażret-i Süleymān'uŋ[3335] yüzügi bile olup evvel[3336] çıḳışda müʾminlerüŋ alınlarına ʿaṣāyla degüp "Bu müʾmindür" diyüp alnında[3337] bir aḳ nesne ẓāhir ola ve kāfirlerüŋ burunlarına ol yüzügi degürüp "Bu kāfirdür" diyüp burunlarında bir ḳara nesne[3338] ẓāhir olup giderek cümle yüzleri ḳara ola. Bu ḥālden[3339] ṣoŋra götüri esmā[3340] ḳalḳup kimesne[3341] adıyla çaġrılmaya. Belki müʾmine müʾmin ve kāfire kāfir diyü çaġıralar ve bu çıḳışda ḫalḳ bundan ġāyetle ḳorḳup ve Dābbe Mekke-i Mükerreme'nüŋ içine girüp münāfiḳlar söz atduḳlarında Dābbe daḫı insān gibi söyleyüp diye[3342] ki "Bugün sizi benden Kaʿbetu'llāh ḫalāṣ ider.[3343] Yarın kim sizi benden ḳurtara?" diyüp gündüzler āşikāre ḫalḳ içre geze. Giceler olıcaḳ[3344] girü maḳāmına

[3323] iki gözleri ḫınzīr gözine beŋzeyüp ve iki: -İ64a.
[3324] beŋzeyüp: -İ64a.
[3325] beŋzeyüp: -İ64a.
[3326] beŋzeyüp: -İ64a.
[3327] beŋzeyüp: -İ64a.
[3328] ḳablan levnine: ḳaplana İ64a.
[3329] beŋzeyüp: -İ64a.
[3330] ḳarnına: ḳarnı T67a.
[3331] olup: -İ64a.
[3332] beŋzeyüp: -İ64a.
[3333] altından: arasından M90b.
[3334] Mūsā'nuŋ: Mūsā ʿaleyhi's-selāmuŋ İ64a.
[3335] Ḥażret-i Süleymān'uŋ: Süleymān ʿaleyhi's-selāmuŋ İ64a.
[3336] evvel: daḫı bu M90b.
[3337] alnında: daḫı M90b.
[3338] ḳara nesne: siyāh şey İ64a.
[3339] bu ḥālden: bundan İ64a.
[3340] götüri esmā: cüle ismler İ64a.
[3341] kimesne: daḫı artuḳ kimesne kimesneye M90b.
[3342] diye: eyde İ64a; söylene gerekdür M90b.
[3343] bugün sizi benden kaʿbetu'llāh ḫalāṣ ider: bu kaʿbeyi ki bugün görürsiz ki sizi benden ḳurtarurdur. İllā M90b.
[3344] giceler olıcaḳ: giceleri İ64a.

girüp bundan şoŋra niçe zamān çıḳmayup şoŋralar çıḳacaḳdur. Ḥaḳ Teʿālā bunuŋ[3345] içün[3346] Ḳurʾān'da buyurmışdur ki[3347] "Ve iẕā vaḳaʿa'l-ḳavlu ʿaleyhim aḫracnā lehum Dābbeten mine'l-arḍi tukellimuhum[3348]"[3349] diyü buyurup ve bu eṣnālarda üç yıl ziyāde ḳaḥṭ olup ʿumūmen yir yüzinde olanlar yiyecek bulamayup ve şedīd yiller esüp çoḳ ʿalāyim[3350] ẓuhūr idecekdür.[3351]

ḪURŪC-I DECCĀL

Bu Deccāl daḫı bir kimesnedür ki Ḥażret-i **[M91a]** Resūlu'llāh ʿa.m. zamānlarında[3352] Medīne-i Münevvere'den[3353] bir veyāḫud **[T67b]** iki fersaḫ ötede Müctemiü's-Sevvāl dirler bir[3354] köyde **[İ64b]** ṭoġup bir Yahūdīnüŋ oġlıdur ki babasına "Dāvīd" ve anasına "Ḳaṭane" dirler. Bir rebīʿ ü'l-evvel ayında ve çehār şenbe güni[3355] gün ṭolınurken anası ayaḳ üzere ṭurup anası ile söyleşü söyleşü ṭoġup ṣaġ gözi egri olup[3356] ve[3357] dögdüklerince büyüyüp Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām daḫı baʿżı aṣḥābıyla varup söyleşüp Resūl ʿa.m.[3358] ile ḥikāyeti çoḳdur. Ḥāṣā daʿvā-yı ulūhiyyet itmegin[3359] ḥażret[3360] duʿā idüp ol zamān ṭurna ḳuşı şeklinde bir melek gelüp ḳapup ḫālā olduġı cezīre ki adına "Cezīre-i

---

[3345] bundan şoŋra niçe zamān çıḳmayup şoŋralar çıḳacaḳdur. Ḥaḳ Teʿālā bunuŋ: çoḳ daḫı çıḳmasa gerekdür ki artuḳ bilürsiz olsa gerekdür ki bunuŋ ḥaḳḳında Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri M90b.
[3346] içün: -T67a, -M90b.
[3347] buyurmışdur ki: Ḳurʾān'da -İ64a; -M90b.
[3348] tukellimuhum: -İ64a.
[3349] Söylenen (kıyamet) başlarına geldiği zaman, onlara yerden bir yaratık çıkarırız [da insanların âyetlerimize kesin bir şekilde iman etmedikleri konusunda] onlarla konuşur. (Neml/27: 82).
[3350] ʿalāyim: ʿalāmetler İ64a, M90b.
[3351] ẓuhūr idecekdür: olacaḳdur ki ẓikrleri mümkin degildür M90b.
[3352] bir kimesnedür ki Ḥażret-i Resūlu'llāh ʿa.m. zamānlarında: Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem zamān-ı saʿādetlerinde İ64a; bir kimesnedür ki Ḥażret-i Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem zamān-ı şerflerinde M91a.
[3353] Münevvere'den: Muʿaẓẓama'dan M91a.
[3354] dirler bir: nām İ64a.
[3355] güni: -İ64b.
[3356] olup: ṭoġup M91a.
[3357] ve: daḫı kendüsin M91a.
[3358] resūl ʿa.m.: Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ64b; peyġam-ber ʿaleyhi's-selām M91a.
[3359] daʿvā-yı ulūhiyyet itmegin: taŋrıluḳ daʿvāsı itmekle İ64b.
[3360] ḥażret: peyġam-ber ʿaleyhi's-selām M91a.

ʿAẓīme” dirler. Anda ḥabs itmişdür. “Ḥasāse” adlu bir eşegi vardur.[3361] Ol cezīrededür.[3362] Bu daḫı bu zamān çıḳup ki İmām Muḥammed Mehdī daḫı ġāzīler ile henūz[3363] İslāmbol’ı feṯḥ idüp ḳılıçların zeytūn aġaçlarına aşup her biri “El-ḥamdu li’llāh” diyü sevinişürken[3364] muḳaddemā Ḥaḳ Teʿālā[3365] ʿĀd ḳavmin helāk itdürdügi[3366] yil gibi bir ʿaẓīm yil esüp ve gökden bir ʿaẓīm ṣayḥa işidilüp[3367] yir yüzinde ne ḳadar maḫlūḳāt varısa hep diŋleyüp cümlesi[3368] “Yā Rabbenā![3369] Bu neye işāretdür?” dirken ʿAzāzīl-i laʿīn ʿavrat ṣūretine girüp İslāmbol’da **[M91b]** olan ġuzāta ve İmām Mehdī’ye[3370] nidā eyleyüp diye ki “Ey Mehdī[3371] ve ey ġāzīler! Ne ṭurursız ki Deccāl çıḳdı. Şām vilāyetindedür siz bunda ẕevḳde ve ehl-i ʿıyālüŋüz anda Deccāl cefāsındadur.”[3372] diyücek İmām Muḥammed Mehdī ve ġāzīler cümle[3373] alduḳların bıraġup ḳalḳup[3374] ʿacele ile Şām’a[3375] gidüp[3376] fi’l-ḥaḳīḳa ʿAzāzīl[3377] daḫı bilmeyüp bu sözi kāfirlere yardım içün söylemiş iken taḳdīr-i Rabbānī böyle vāḳıʿ olup[3378] Deccāl daḫı maşrıḳ ṭarafından Hevāzān ile

---

[3361] vardur: olup İ64b, M91a.
[3362] ol cezīrededür: ol da ber-ā-berdür İ64b.
[3363] henūz: -M91a.
[3364] “el-ḥamdu li’llāh” diyü sevinişürken: sevinişüp ki el-ḥamdü li’llāhi teʿālā kāfirleri feṯḥ eyledük diyüyorlar iken M91a.
[3365] teʿālā: teʿālā ḥażretlerinüŋ emri ile M91a.
[3366] itdürdügi: eyleyen M91a.
[3367] işidilüp: olup İ64b.
[3368] diŋleyüp cümlesi: hep işidüp diyeler İ64b.
[3369] ne ḳadar maḫlūḳāt varısa hep diŋleyüp cümlesi: anı işitmedük kimesne olmayup daḫı cümle ādemīler dirler M91a.
[3370] ʿAzāzīl-i laʿīn ʿavrat ṣūretine girüp İslāmbol’da olan ġuzāta ve İmām Mehdī’ye: İblīs ʿavrat şeklinde cümle ġuzāta İ64b.
[3371] Mehdī: Muḥammed Mehdī M91b.
[3372] ve ey ġāzīler! ne ṭurursız ki Deccāl çıḳdı, Şām vilāyetindedür siz bunda ẕevḳde ve ehl-i ʿıyālüŋüz anda Deccāl cefāsındadur: ġāzīler ile bunda ẕevḳ ü ṣafādasız. amā Deccāl çıḳup Şām-ı şerīf’de ḥālbu ki sizüŋ ehl-i ʿıyāliŋüz daḫı andadur. Ne ṭurursız. Anlar anda Deccāl’üŋ cefāsındadur İ64b; ve ey ġāzīler! ne ṭurursız ki siz bunda ẕevḳde tenaʿʿumda ve ṣafādasız. Şām vilāyetinde Deccāl çıḳup daḫı evlāduŋuz ve ehllerüŋüz anda cefādadur M91b.
[3373] cümle: -M91b.
[3374] ḳalḳup: daḫı bir uġurdan ḳalḳup M91b.
[3375] imām Muḥammed Mehdī ve ġāzīler cümle alduḳların bıraġup ḳalḳup ʿacele ile Şām’a: bunlar ʿale’l-ʿacele ḳalḳup cümle alduḳların bıraġup ılġar ile Şām-ı şerīf’e İ64b.
[3376] gidüp: gitseler gerekdür ki M91b.
[3377] ʿAzāzīl: İblīs İ64b.
[3378] böyle vāḳıʿ olup: ile M91b.

Işfahān arasında bir köy vardur. Adına[3379] Ser-ābād dirler.[3380] Ol maḥalden çıḳmış bulınup dimişler ki "İslāmbol feṯḥ olınmaġla Deccāl'üŋ **[T68a] [İ65a]** çıḳmasınuŋ arası on sekiz gün olup lā-cerem[3381] İmām Mehdī Şām'a[3382] varıcaḳ göre ki[3383] bir uzun boylu ve yaṣṣı gögüslü ve ṣaġ gözi egri[3384] ṣarı libāslar giyer ve[3385] eşegine[3386] binmiş ve yanınca yetmiş biŋ ṭaylasanlu Yahūdīler ve on beş biŋ binitlü ʿavratlar ve bī-ḥesāb Beriyye ʿArabları olup bir ṭaġuŋ üzerine çıḳup[3387] çaġurup da başına çıḳarsa gerekdür ki[3388] öŋince ve ardınca dürlü çalḳulu sāzlar ve[3389] iki ṭaraflarında etden ve ekmekden ve envāʿ-i mīvelerden[3390] ṭaġlar olup[3391] buluda el uzatsa yetişüp deryālara girse ṭopuġına çıḳup ṣaġ yanında[3392] cennet miṣāli bir nesne[3393] ve ṣol yanında[3394] Cehennem **[M92a]** mānendi[3395] bir nesne olup kendüye tābiʿ olanı[3396] cennetine ḳoyup ve uymayanı[3397] cehennemine ḳoya. Alnında āṣikāre "kāfir" yazıludur ki[3398] her kişi oḳuya ve birḳaç ölüyi diri ḳılup ve yir altında olan cemīʿ-i mālları çıḳarup ve nereye[3399] giderse ardınca arular gibi[3400] cümlesi uçup[3401] ve yaġmura, yaġ, dise yaġup ve yirden her ne dilerse[3402] bitirüp "Ben[3403] Taŋrıyın" diyü ḥāṣā

[3379] bir köy vardur. Adına: -İ64b.
[3380] dirler: nām İ64b.
[3381] on sekiz gün olup lā-cerem: cümle on sekiz gün olup M91b.
[3382] lā-cerem İmām Mehdī Şām'a: bunlar Şām-ı şerīf'e İ65a; daḫı bunlardur Şām'a M91b.
[3383] göre ki: görseler gerekdür ki M91b.
[3384] ṣaġ gözi egri: -İ65a.
[3385] ve: kimesne M91b.
[3386] giyer ve eşegine: giyüp ḥimārına İ65a.
[3387] bir ṭaġuŋ üzerine çıḳup: üzerine çıḳup T68a; -İ65a.
[3388] çaġurup da başına çıḳarsa gerekdür ki: -T68a, -İ65a.
[3389] dürlü çalḳulu sāzlar ve: dürlü dürlü çalḳular çalınup daḫı M91b.
[3390] envāʿ-ı mīvelerden: dürlü yimişlerden M91b.
[3391] olup: olup yuḳaru İ65a.
[3392] ṣaġ yanında: ṣaġında İ65a.
[3393] nesne: şey İ65a.
[3394] ṣol yanında: ṣolında İ65a; ṣol yanında daḫı girü M91b.
[3395] mānendi: miṣālinde M92a.
[3396] tābiʿ olanı: uyanı M92a.
[3397] uymayanı: olmayanı İ65a, M92a.
[3398] yazıludur ki: yazılu olup İ65a, M92a.
[3399] nereye: ḳanda M92a.
[3400] arular gibi: -İ65a.
[3401] uçup: ḳuş gibi uçup İ65a.
[3402] ne dilerse: diledügin İ65a; ne bitsün dir ise fi'l-ḥāl M92a.
[3403] ben: -İ65a.

çoḳ kimesne kendüye uydurup ve kendüye ḳılıç kār itmeyüp oḳ batmayup ve od[3404] yaḳmayup muḥaṣṣal[3405] ḳırḳ gün tamām yir yüzinde gezüp[3406] Mekke ve Medīne[3407] ve Ḳuds-i Şerīf ve Ṭarsūs'dan ġayrısına girüp daḫı bu dört şehre[3408] girmege melekler ḳomayup[3409] ol ḳırḳ günüŋ evvelki güni bir yılca ve ikinci güni bir ayca ve üçinci güni bir haftaca ve sāʾir günleri bayaġı[3410] günlerce olup Bābil şehrine varduḳda Ḥażret-i Ḫıżır'a[3411] mülāḳī olup ḥāşā "Ben Taŋrıyın" diyücek Ḫıżır ʿa.m. "Kiẕb idersin" didükde Deccāl Ḫıżır'ı[3412] ḳatl idüp yanınca olanlara eyde ki[3413] "Görüŋ Ḫıżır'ı öldürdüm.[3414] Kim dirildür?"[3415] diyücek Ḫıżır ʿa.m. Ḥaḳ Teʿālā emriyle[3416] yine dirilüp[3417] eyde[3418] "Ey keẕẕāb![3419] Sen neye ḳādirsin ki beni öldüresin? Rabbüm öldürdi ve diri ḳıldı"[3420] diye. Deccāl bu maḥalde[3421] ḫacīl olup āḫir ḳırḳ gün **[İ65b]** tamām **[T68b]** olacaġına ḳarīb Aḥmed bin ʿAbdu'llāh adlu bir pādişāh gelüp[3422] Deccāl ile muʿāraża idüp **[M92b]** Deccāl anı muḥkem dögdürüp her ʿużvı yaṣṣı yaṣṣı olup yine ol pādişāh[3423] muʿārażadan vaz geçmeyüp Deccāl emr idüp[3424] anı bıçḳı ile depesinden buṭlarına

---

[3404] od: āteş İ65a.
[3405] muḥaṣṣal: bir ʿaẓīm belā olup Rabbüm ol zamānda bulınan ehl-i İslām'a yardım eyleye. āmīn. İ65a; el-ḥāṣıl ḥikāyeti çoḳdur M92a.
[3406] yir yüzinde gezüp: yir yüzini ṭolaşup İ65a; yir yüzin ṭavāf eylese gerekdür ki M92a.
[3407] Mekke ve Medīne: Mekke-i Mükerreme'ye ve Medīne-i Münevvere'ye İ65a.
[3408] bu dört şehre: anlara M92a.
[3409] ġayrısına girüp daḫı bu dört şehre girmege melekler ḳomayup: melekler menʿiyle giremeyüp İ65a.
[3410] bayaġı: daḫı ḳalan M92a.
[3411] bābil şehrine varduḳda Ḥażret-i Ḫıżır'a: bābil'de bir müʾmine İ65a.
[3412] diyücek Ḫıżır ʿa.m. "kiẕb idersin" didükde Deccāl Ḫıżır'ı: diyince ol müʾmin daḫı yalan söyledüŋ didiginde ol müʾmini İ65a; diyücek Ḥażret-i Ḫıżır daḫı "kiẕb idersin" diyücek Deccāl'dür Ḥażret-i Ḫıżır'ı ol maḥalde M92a.
[3413] yanınca olanlara eyde ki: yanınca bile olanları M92a.
[3414] eyde ki "görüŋ Ḫıżır'ı öldürdüm: işte ben Ḫıżır'ı ḳatl eyledüm. göreyüm İ65a.
[3415] görüŋ Ḫıżır'ı öldürdüm. kim dirildür?": görüŋ imdi bu ḥıżır'dur ben öldürdüm. benden ġayrı bir dirgürür var mıdur? M92a.
[3416] Ḫıżır ʿa.m. Ḥaḳ Teʿālā emriyle: ol müʾmin bi-iẕni'llāh İ65a; Ḥażret-i Ḫıżır'dur Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ emri ile M92a.
[3417] dirilüp: fi'l-ḥāl dirilüp M92a.
[3418] eyde: daḫı M92a.
[3419] keẕẕāb: kāfir İ65a.
[3420] Rabb'üm öldürdi ve diri ḳıldı: Rabb'üm öldürür ve dirildür İ65a; beni öldüresin veyā dirgüresin. uşda beni Rabb'ümdür ki öldürdi ve girü diriltdi M92a.
[3421] Deccāl bu maḥalde: artuḳ ol müʾmine ẓafer-yāb olamayup İ65a.
[3422] gelüp: -İ65b.
[3423] ol pādişāh: -İ65b.
[3424] emr idüp: emriyle İ65b.

varınca[3425] iki şaḳ itdürüp[3426] “Girü ṭur[3427] yuḳaru” diyü diriltdükde ol pādişāh güle güle[3428] yirinden ḳalḳup eyde: “Ey keẕẕāb-ı şaḳī! Taḥḳīḳ bildüm ki Deccāl-i Melʿūn’sın.” diyücek tekrār[3429] ṭutdurup[3430] boġazladup cehennemine atdursa gerek. Ol cehenneme bıraġılan[3431] cennete düşse gerek.[3432] “Aŋa irişen ümmetlerüm[3433] sūre-i Kehf’üŋ evvelinden on āyet oḳusınlar.” diyü Resūl ʿa.m.[3434] buyurmışdur. Baʿżılar eydür.[3435] Bu maḥalde Ḥażret-i ʿĪsā nüzūl idüp[3436] ol pādişāhı Deccāl’üŋ elinden alup ḳurtarur, dirler.

DECCĀL’ÜN ḪİMĀRI[3437]

Bu Deccāl eşeginüŋ[3438] daḫı ki adı yuḳaruda geçmişdür ki kendü olduġı cezīrededür.[3439] uzunluġı yedi fersaḫ ve yoġunlıġı daḫı üç fersaḫ olup teni ḳızıl ḳana beŋzer[3440] ve dört ayaḳları ḳara ve ḳarnı aḳ olup alnı saḳar, ḳulaḳları ġāyetle büyük olup her birinüŋ altına biŋ ādemī ṣıġınup ve insān[3441] gibi söyleyüp ve her adımı üç günlük yol olup ve bunuŋ alnında daḫı “Kāfirun bi’llāh”[3442] diyü āşikāre yazılmışdur. Baʿżılar bu ḫimāruŋ[3443] adına “Luʿbān”dur, dirler ve olduġı cezīrede ḳırḳ yazı vardur ki her birinüŋ uzunluġı ve geŋligi[3444] ḳırḳar **[M93a]** fersaḫ yir olup ve ol yazılaruŋ içlerinde ḳırḳar ırmaḳ olup her gün ol eşek cümle

---

[3425] buṭlarına varınca: aşaġı İ65b; buṭı arasına varınca M92b.
[3426] şaḳ itdürüp: iki böldürüp M92b.
[3427] girü ṭur: girü İ65b.
[3428] güle güle: gülerek İ65b.
[3429] eyde: “ey keẕẕāb-ı şaḳī! taḥḳīḳ bildüm ki Deccāl-i melʿūn’sın.” diyücek tekrār: daḫı muʿārażası daḫı ziyāde olup daḫı bre melʿūn ben seni şimden girü daḫı artuḳ bildüm ki sen degil imişsin. ilā-taḥḳīḳ Deccāl-i keẕẕāb imişsin, diyücek Deccāl’dür tekrār yine ġażab idüp daḫı ol pādişāhı girü M92b.
[3430] ṭutdurup: -İ65b.
[3431] bıraġılan: atılan İ65b; girene M92b.
[3432] cennete düşse gerek: cennet olsa gerekdür ki M92b.
[3433] ümmetlerüm: -T68b, -M92b.
[3434] resūl ʿa.m.: Resūlu’llāh İ65b.
[3435] eydür: daḫı M92b.
[3436] nüzūl idüp: gelür daḫı M92b.
[3437] Deccāl’ün ḫimārı: ḫimār-ı Deccāl İ65b; Deccālüŋ eşegi M92b.
[3438] Deccāl eşeginüŋ: eşegüŋ İ65b.
[3439] daḫı ki adı yuḳaruda geçmişdür ki kendü olduġı cezīrededür: -T68b, -İ65b.
[3440] ḳana beŋzer: ḳan gibi olup M92b.
[3441] insān: ādemī M92b.
[3442] Allah’ı inkar eden.
[3443] ḫimāruŋ: eşegüŋ M92b.
[3444] uzunlıġı ve geŋligi: uzunı ve eni İ65b.

yazılaruŋ[3445] otın ve ṣuyın yiyüp ve içüp ġuṣṣaya varur ki[3446] yarın ne yirin ve ne içerin[3447] diyü irtesi[3448] yine baḳıcaḳ otları bitmiş ve ṣuları aḳar görür[3449] dirler.[3450]

İMĀM MEHDĪ'NÜŊ DECCĀL'LE MUḤĀREBESİ[3451]

Rāvī eydür. Çün İmām Mehdī ol ġuzātla[3452] Şām'a gelüp fī'l-ḥaḳīḳa Deccāl'i çıḳmış görüp üzerine hücūm ideler. Deccāl-i Laʿīn bunlara daḫı daʿvā-yı ulūhiyyet[3453] ṣatup Ḥażret-i İmām ve ġuzāt[3454] **[T69a] [İ66a]** maʿān ḳıtāle mübāşeret idüp[3455] fī'l-ḥāl Deccāl'üŋ otuz biŋ ʿaskerin ḳırup ve Ḥaḳ Teʿālā bir ḳırmızı ʿaẕāb yili gönderüp ol yil daḫı[3456] Deccāl'üŋ ḳırḳ biŋ ʿaskerin helāk idüp yine Deccāl-i Laʿīn ile muḳābeleye mecāl olamayup āḫir[3457] Ḥażret-i İmām[3458] Mehdī[3459] cümle yanında olan[3460] ġāzīleri alup Ḳuds-i Şerīf'e ḳaçup ve Ḳuds-i

---

[3445] cümle yazılaruŋ: ol yabanlaru cümle M93a.
[3446] otın ve ṣuyın yiyüp ve içüp ġuṣṣaya varur ki: otların yiyüp daḫı ol ırmaḳları cemīʿān içüp ṣoġurup daḫı M93a.
[3447] ve ne içerin: -İ65b.
[3448] irtesi: ġuṣṣa ile giceleyüp daḫı her ṣabāḥ M93a.
[3449] otları bitmiş ve ṣuları aḳar görür: girü cümle otlar bitmiş ve ṣular aḳardur ki görürdür M93a.
[3450] dirler: -İ65b, -M93a.
[3451] muḥārebesi: cengi İ65b.
[3452] İmām Mehdī ol ġuzātla: İmām Mehdī ġāzīler ile İ65b; İmām Muḥammed Mehdī ḥażretleridür ol ġāzīler ile M93a.
[3453] daʿvā-yı ulūhiyyet: taŋrıluḳ daʿvāsı İ65b.
[3454] Ḥażret-i İmām ve ġuzāt: Mehdī ve ġāzīler İ65b.
[3455] mübāşeret idüp: başlayup İ66a.
[3456] ol yil daḫı: -İ66a.
[3457] āḫir: āḫir emr-i Ḥaḳ'la İ66a.
[3458] imām: -İ66a.
[3459] fī'l-ḥaḳīḳa Deccāl'i çıḳmış görüp üzerine hücūm ideler. Deccāl-i laʿīn bunlara daḫı daʿvā-yı ulūhiyyet ṣatup Ḥażret-i İmām ve ġuzāt maʿān ḳıtāle mübāşeret idüp fī'l-ḥāl Deccāl'üŋ otuz biŋ ʿaskerin ḳırup ve Ḥaḳ Teʿālā bir ḳırmızı ʿaẕāb yili gönderüp ol yil daḫı Deccāl'üŋ ḳırḳ biŋ ʿaskerin helāk idüp yine Deccāl-i laʿīn ile muḳābeleye mecāl olamayup āḫir Ḥażret-i İmām Mehdī: daḫı Deccāli'dür fī'l-ḥaḳīḳa bu ḥālde çıḳmış göricek cümlesidür Deccāl'üŋ üzerine hücūmlar idüp daḫı Deccāl'dür imām Muḥammed Mehdī ḥażretlerine daḫı ḥāṣā ben taŋrıyın diyücek imām Muḥammed Mehdī ḥażretleridür ol ġāzīler ile maʿān ḳıtāle mübāşeret idüp daḫı ol maḥalde ġāzīlerdür Deccāl'üŋ otuz biŋ ʿaskerin ḳırup daḫı Deccāl'dür girü muḳābeleye ḳābil olmayup daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleridür ol zamānlarda bir ḳırmızı yil daḫı gönderüp ol yilden daḫı Deccāl'üŋ ḳırḳ biŋ ʿaskeri helāk olup daḫı muḳābele mümkin olmayıcaḳ imām Muḥammed Mehdī ḥażretleridür ol M93a.
[3460] cümle yanında olan: -İ66a.

Şerīf'üŋ[3461] ḳapuların muḥkem berkidüp[3462] bu maḥalde Deccāl-i[3463] Melʿūn[3464] Ḳuds-i Şerīf'i ṭaşrasından ḳuşadup ve ehl-i İslām[3465] ziyāde buŋalup herkes namāzın evlerinde ḳılup ve bucaḳlarında siŋüp ḥayretde[3466] iken[3467] Ḥaḳ Teʿālā emriyle gökden bir melek nidā idüp[3468] "Ḳad cāʾekumu'l-ġavṣu"[3469] yaʿnī size yardım geldi[3470] diyü cümle **[M93b]** ehl-i İslāma işitdürüp[3471] Müselmānlar bu ḫiṭābı[3472] işidicek sevinişüp ve ol günlerde üç gün biri biri ardınca gün ṭutılup evvelkide ḳıpḳızıl[3473] ikincide şapşaru ve üçincide[3474] ḳapḳara olup bu ʿalāmetleri cümle[3475] ehl-i İslām göricek dördinci günde Ḥażret-i İmām Mehdī ve ol ġuzāt[3476] ve ekşer-i ehl-i Ḳuds-i Şerīf[3477] ṭaşra[3478] çıḳup Deccāl'le dögüşmege başlayup ol[3479] defʿada[3480] yine melʿūnuŋ[3481] otuz biŋ ʿaskerin daḫı ḳırup ve[3482] Deccāl'dür[3483] maġlūb olup[3484] ḳaçarken Ḥaḳ Teʿālā yire emr idüp Deccāl'üŋ eşeginüŋ ve ḳavminüŋ atları ayaġın

---

[3461] ḳaçup ve Ḳuds-i Şerīf'üŋ: girüp İ66a.
[3462] berkidüp: ḳapayup İ66a.
[3463] bu maḥalde Deccāl-i: daḫı Deccāl'dür gelüp M93a.
[3464] melʿūn: laʿīn İ66a; -M93a.
[3465] Ḳuds-i Şerīf'i ṭaşrasından ḳuşadup ve ehl-i İslām: ṭaşradan muḥāṣara idüp ehl-i İslām ḳarındaşlarumuz İ66a.
[3466] siŋüp ḥayretde: taẕarruʿ u niyāzda İ66a.
[3467] ziyāde buŋalup herkes namāzın evlerinde ḳılup ve bucaḳlarında siŋüp ḥayretde iken: ziyāde mertebede buŋalup daḫı her kişi namāzların bile evlerinde ḳılup ve evleri içlerinde siŋüp ḳalmışlar iken M93a.
[3468] melek nidā idüp: ḫiṭāb işidilüp ki bir melek M93a.
[3469] Yardım size geldi.
[3470] yaʿnī size yardım geldi: -T69a, -İ66a.
[3471] ehl-i İslāma işitdürüp: -M93b.
[3472] bu ḫiṭābı: bunı M93b.
[3473] ṭutılup evvelkide ḳıpḳızıl: ṭutılsa gerekdür ki evvelki günde ḳırmızı olup M93b.
[3474] üçincide: üçinci gün İ66a.
[3475] cümle: -İ66a.
[3476] İmām Mehdī ve ol ġuzāt: imām Muḥammed Mehdī'dür ol bilesince olan ġāzīler M93b.
[3477] şerīf: -İ66a; şerīf ile bile M93b.
[3478] ṭaşra: Ḳuds-i Şerīf'den M93b.
[3479] başlayup ol: şürūʿ idicek M93b.
[3480] defʿada: -İ66a.
[3481] yine melʿūnuŋ: daḫı Deccāl'üŋ M93b.
[3482] ḳırup ve: helāk idüp daḫı M93b.
[3483] ḳırup ve Deccāl'dür: ḳılıçdan geçürüp Deccāl İ66a.
[3484] maġlūb olup: maġlūb olup el-ḥamdü li'llāhi teʿālā İ66a; ol ḥāli görüp daḫı şınup M93b.

ḥabs idüp[3485] ve her birisi ḳaçamayup ol zamān yine[3486] Ḥaḳ Teʿālā bir ḳızıl yil daḫı gönderüp melʿūnuŋ[3487] ʿaskerinüŋ birazı daḫı ol yilden[3488] helāk olup her kime ṭoḳınursa atından[3489] yıḳılup mürd olurdı. Bāḳī ḳalan melāʿīn[3490] Ḳuds-i Şerīf'den yaŋa ḳarār idüp[3491] Ḥażret-i İmām ol ġuzāt[3492] ile ardlarından ḳovarken bir ḫaber şāyiʿ ola ki[3493] Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.[3494] Şām-ı Şerīf'e gökden nüzūl itmiş, diyü[3495] Ḥażret-i İmām'dur Deccāl'üŋ mevti Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.[3496] elindedür, diyü[3497] artuḳ ḳovmaġa muḳayyed olmayup cümle **[T69b] [İ66b]** ġāzīler ile maʿān[3498] Şām-ı Şerīf'e Ḥażret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selām ṭarafına teveccüh ideceklerdür.[3499]

NÜZŪL-İ ḤAŻRET-İ ʿĪSĀ ʿALEYHİ'S-SELĀM

[M94a] Bu Ḥażret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selām daḫı ki ḥālā dördinci gökde olup ki yuḳaruda geçmişdür bir ikindüde[3500] ḥālā Dımaşḳ'da[3501] Cāmiʿ-i Benī Ümeyye'nüŋ Aḳ Mināre dirler bir mināresine[3502] nüzūl idüp[3503] iki elleri[3504] iki meleklerüŋ üzerinde ve yetmiş biŋ melek ile[3505] inüp ve

---

[3485] ḥabs idüp: ṭutup M93b.
[3486] her birisi ḳaçamayup ol zamān yine: daḫı birisi gidemeyüp daḫı ol maḥalde M93b.
[3487] melʿūnuŋ: Deccāl'üŋ M93b.
[3488] yilden: yilden ol maḥalde M93b.
[3489] atından: fi'l-ḥāl atlarından M93b.
[3490] mürd olurdı. bāḳī ḳalan melāʿīn: ölüp andan ṣoŋra daḫı Deccāl ʿaskerlerinüŋ ḳalanlarıdur yine M93b.
[3491] yaŋa ḳarār idüp: yaŋaya ḳaçup M93b.
[3492] ol ġuzāt: ġāzīler İ66a.
[3493] Ḥażret-i İmām ol ġuzāt ile ardlarından ḳovarken bir ḫaber şāyiʿ ola ki: İmām Muḥammed Mehdī ḥażretleridür girü ardlarınca ol ġāzīler ile bile ḳoġarlar iken ḫaber çıḳup ki M93b.
[3494] Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.: ʿĪsā ʿaleyhi's-selām İ66a.
[3495] nüzūl itmiş, diyü: gökden inmiş dinilücek M93b.
[3496] Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.: ʿĪsā ʿaleyhi's-selāmuŋ İ66a.
[3497] Ḥażret-i İmām'dur Deccāl'üŋ mevti Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m. elindedür, diyü: İmām Muḥammed Mehdī ḥażretleridürür Deccāl'üŋ ölümi Ḥażret-i ʿĪsā'nuŋ elinde olacaġın bildüginden M93b.
[3498] maʿān: -İ66b; bile M93b.
[3499] ʿĪsā ʿaleyhi's-selām ṭarafına teveccüh ideceklerdür: Ḥażret-i ʿĪsā'dan tarafa teveccüh buyuracaḳlardur M93b.
[3500] bu Ḥażret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selām daḫı ki ḥālā dördinci gökde olup ki yuḳaruda geçmişdür bir ikindüde: -T69b, -İ66b.
[3501] ḥālā Dımaşḳ'da: Dımaşḳ'da ki Dımaşḳ Şām-ı Şerīf'dür M94a.
[3502] bir mināresine: ol mināreye İ66b.
[3503] nüzūl idüp: -M94a.
[3504] elleri: mübārek elleri İ66b.
[3505] ile: maʿān İ66b.

cāmiʿüŋ mīnāreden[3506] içine inüp ve ḳıbleye[3507] müteveccih cülūs buyurup[3508] başında yeşil destār arḳasında aḳ ṣūf ve öŋinde dört kitāb biri İncīl biri Tevrāt biri Zebūr biri Furḳān[3509] olup ve[3510] Ḥażret-i Resūl[3511] ʿaleyhi's-selāmuŋ mübārek ʿimāmesi pāresi ki ʿArş'da örtilü idi[3512] yuḳaruda tafṣīli mürūr itmişdür.[3513] Sancaġı[3514] olup ve bir ḥarbe bu cümle öŋinde olup ikindü namāzın ḳılmaḳ içün cāmiʿüŋ ḳayyimleri[3515] gelüp ḳapuları açup içerü girdüklerinde göreler ki Ḥażret-i ʿĪsā'dur bu ḥāl üzere oturur. Andan müʾezẕinler ve imām ve sāʾir[3516] cemāʿat gelüp göreler.[3517] Cümlesi ellerin öpüp[3518] namāz ḳılınduḳdan ṣoŋra heb[3519] müʾminler Ḥażret-i ʿĪsā'nuŋ yanına cemʿ olup Ḥażret-i ʿĪsā daḫı ol cümle ile ḳalḳup Deccāl'üŋ üzerine gitmek müşāveresinde[3520] iken muḳaddemā Aṣḥāb-ı Kehf cümlesi uyanup daḫı gelüp ʿĪsā ʿaleyhi's-selāma aṣḥāb olsalar gerek. Andan[3521] İmām Muḥammed Mehdī ḥażretleri daḫı cümle ġuzāt-ı İslāmla[3522] çıḳagelüp anlar daḫı muḳaddemā Cāmiʿ-i Benī Ümeyye'ye girüp daḫı[3523] ʿĪsā ile görişüp ve Aṣḥāb-ı Kehf'le bulışup ve[3524] ġāzīler daḫı girüp ʿĪsā

[3506] mīnāreden: -İ66b.
[3507] ḳıbleye: ḳıbleye ḳarşu M94a.
[3508] cülūs buyurup: olup oturup ki M94a.
[3509] biri İncīl biri Tevrāt biri Zebūr biri Furḳān: İncīl Tevrāt Zebūr Ḳurʾān-ı ʿAẕīm İ66b.
[3510] olup ve: daḫı M94a.
[3511] Resūl: Peyġam-ber M94a.
[3512] pāresi ki ʿArş'da örtilü idi: olup ʿArş üstinde örtilü olan pāre ki M94a.
[3513] yuḳaruda tafṣīli mürūr itmişdür: kemā-merretin İ66b; yuḳaruda daḫı ẕikri geçmişdür M94a.
[3514] sancaġı: sancaġ-ı şerīfi İ66b.
[3515] ḳayyimleri: ḳayyūmları İ66b.
[3516] sāʾir-i: ḳalan M94a.
[3517] göreler: ziyāret ideler İ66b.
[3518] ellerin öpüp: ḫāk-pāylarına yüz sürüp İ66b.
[3519] heb: cümle M94a.
[3520] gitmek müşāveresinde: gidilmek taḳdīrinde M94a.
[3521] Ḥażret-i ʿĪsā daḫı ol cümle ile ḳalḳup Deccāl'üŋ üzerine gitmek müşāveresinde iken muḳaddemā aṣḥāb-ı kehf cümlesi uyanup daḫı gelüp ʿĪsā ʿaleyhi's-selāma aṣḥāb olsalar gerek. andan: ve Aṣḥāb-ı Kehf uyanup gelüp aṣḥāb olalar ve cümlesi ḳalkup Deccāl-i Laʿīn'üŋ üzerine gitmek müşāveresinde iken İ66b.
[3522] İslāmla: -İ66b.
[3523] muḳaddemā Cāmiʿ-i Benī Ümeyye'ye girüp daḫı: muḳaddem cāmiʿ-i şerīfe T69b.
[3524] ʿĪsā ile görişüp ve Aṣḥāb-ı Kehf'le bulışup ve: Ḥażret-i ʿĪsā ile buluşduḳdan ṣoŋra kalan M94a.

ʿaleyhi’s-selāmuŋ[3525] mübārek ellerin öpüp ve[3526] **[M94b]** Aṣḥāb-ı[3527] Kehf’le daḫı esenleşüp[3528] ve cümle Şām’da olan Müselmān’lar[3529] daḫı ḥāżır olup Ḥażret-i ʿĪsā ḳılıcın beline[3530] ḳuşanup ve ḥarbesin[3531] alup[3532] ve öŋince sancaġı[3533] çekilüp ve kendüler[3534] bir ata süvār olup[3535] Ḳuds-i Şerīf’den yaŋa yüriyüp daḫı geldüklerinde **[T70a]** Ḳuds-i Şerīf[3536] ḳapusında Deccāl’i bulup Deccāl’dür Ḥażret-i ʿĪsā ʿaleyhi’s-selāmı göricek baʿżılar **[İ67a]** dimiş ki eşeginden kendüsin atup ḳaçayın dirken Ḥażret yire “ṭut” diyüp yir daḫı ṭutıcaḳ ḥarbesiyle[3537] arḳasından urup[3538] gögsinden çıḳup öle[3539] ve baʿżılar daḫı[3540] yir eşeginüŋ ayaḳların ṭutup eşegi üstinde[3541] urıcaḳ depesi üstine[3542] yıḳılup helāk olur, dirler.[3543] Andan İmām Muḥammed[3544] Mehdī[3545] Deccāl’üŋ[3546] ʿaskerin ḳırup ḳaçanlarınuŋ ardına düşüp[3547] her ḳanda varsalar aġaçlar ve ṭaşlar ḫaber virüp cümlesin[3548] bulup ve ḳırup birin ḳomayalar.[3549] Andan[3550] Ḥażret-i ʿĪsā her kişiye[3551]

[3525] ʿĪsā ʿaleyhi’s-selāmuŋ: daḫı her birisi M94a.
[3526] muḳaddem Cāmiʿ-i Şerīfe ʿĪsā ile görişüp ve Aṣḥāb-ı Kehf’le bulışup ve ġāzīler daḫı girüp ʿĪsā ʿaleyhi’s-selāmuŋ mübārek ellerin öpüp ve: ḫāk-pāy-ı şerīflerine yüzler sürüp İ66b.
[3527] aṣḥāb-ı: daḫı cümlesi aṣḥāb-ı M94b.
[3528] daḫı esenleşüp: muṣāfaḥa idüp İ66b; esenleşüp andan şoŋra M94b.
[3529] ve cümle Şām’da olan Müselmānlar: ve cümle ehl-i Şām İ66b; Şām’da olan daḫı M94b.
[3530] ḳılıcın beline: mübārek ḳılıcın İ66b; belinde ḳılıcı M94b.
[3531] ḥarbesin: mübārek ḥarbesin İ66b; elinde ḥarbesi M94b.
[3532] alup: -M94b.
[3533] sancaġı: sancaġ-ı şerīfi İ66b.
[3534] çekilüp ve kendüler: -M94b.
[3535] süvār olup: binüp daḫı ol cümle ile M94b.
[3536] Ḳuds-i Şerīf: lud M94b.
[3537] ḥarbesiyle: mübārek ḥarbesiyle İ67a.
[3538] urup: daḫı ḥarbe M94b.
[3539] çıḳup öle: yalman göstere İ67a.
[3540] daḫı: daḫı eydür İ67a.
[3541] üstinde: üstinde iken İ67a.
[3542] üstine: üstine muʿallāḳ İ67a.
[3543] dirler: -İ67a.
[3544] Muḥammed: -İ67a.
[3545] Mehdī: Mehdī raḍī ʿanhu’l-hādī İ67a; Mehdī ḥażretleri ol ḥālde M94b.
[3546] Deccāl’üŋ: Deccāl’üŋ eline giren M94b.
[3547] ardına düşüp: -M94b.
[3548] cümlesin: -M94b.
[3549] ve ḳırup birin ḳomayalar: ḳılıçdan geçüreler İ67a.
[3550] andan: daḫı M94b.
[3551] Ḥażret-i ʿĪsā her kişiye: ʿĪsā ʿaleyhi’s-selām İ67a.

ḥarbesinüŋ ḳanını gösterüp[3552] ve ḥāżır olan ġuzāta[3553] cennet ile müjde idüp[3554] ve eşegi[3555] daḫı ol maḥalde helāk olup cümle Müselmānlar[3556] sevinüp, “el-ḥamdu li’llāh” bu ẓālīmüŋ elinden ḫalāṣ olduḳ[3557] dirler iken çoḳ geçmeyüp[3558] Yeʾcūc u Meʾcūc daḫı çıḳar.

ḪURŪC-I YEʾCŪC U MEʾCŪC

Bunlar[3559] daḫı Ḥażret-i Nūḥ’uŋ ʿa.m.[3560] evlādından Yāfes’üŋ evlādlarıdur. Her birinüŋ biŋer evlādı olmaġla çoġalup[3561] şöyle ki ḥālā[3562] her birinüŋ biŋer evlādı olmayınca ölmez. **[M95a]** Anuŋ içün ġāyet çoḳdur.[3563] Sed Ṭaġı’nuŋ ardında olup ki[3564] İskender öŋlerine sed yapup ve[3565] nihāyetleri Ẓulümāt’da tükenür.[3566] Ḥesābları dört cemīʿ -i ādemīler[3567] ḳadar olup cümlesi üç ḳısmdur[3568] ki bir bölügin “Mensek” bir bölügine “Teʾvīl” ve bir bölügine[3569] “Tedrīs” dirler. Hīç birinde[3570] dīn olmayup bir bölügi birinc aġacı boylular ve bir bölügi ikişer ḳarış boylular[3571] ve bir bölügi mināre boylular olup lākin ḳuvvetleri yoḳdur.[3572] Bunlardan bir ṭāʾife daḫı vardur ki dörder gözlü olup ikisi başlarında ve ikisi daḫı gögüslerinde dirler. Cümlesinüŋ şaḳalları yoḳdur. Ammā bıyıḳları yirde sürinür[3573] ve ḳulaḳları ol ḳadar **[T70b]**

[3552] gösterüp: her müʾmine gösterüp İ67a.
[3553] ġuzāta: ġāzīlere İ67a, M94b.
[3554] müjde idüp: muştulayup M94b.
[3555] eşegi: ḫimārı İ67a.
[3556] Müselmānlar: ehl-i İslām İ67a.
[3557] ẓālīmüŋ elinden ḫalāṣ olduḳ: ẓālīmden ḳurtulduḳ M94b.
[3558] çoḳ geçmeyüp: birḳaç gün içinde M94b.
[3559] bunlar: bu Yeʾcūc u Meʾcūc’uŋ aṣlı M94b.
[3560] Nūḥ’uŋ ʿa.m.: Nūḥ ʿaleyhi’s-selāmuŋ İ67a.
[3561] çoġalup: ġāyet çoġalup İ67a; çoġalup ve üreyüp M94b.
[3562] ḫālā: -İ67a.
[3563] anuŋ içün ġāyet çoḳdur: -İ67a; bir ḳavm olmışlardur ki olduḳları M95a.
[3564] olup ki: ulular T70a; olur İ67a.
[3565] yapup ve: yapmışdur dinilmiş idi ki M95a.
[3566] İskender öŋlerine sed yapup ve nihāyetleri ẓulümāt’da tükenür: -İ67a.
[3567] dört cemīʿ -i ādemīler: cümle ādemīlerüŋ dördi İ67a.
[3568] ḳısmdur: ümmetdür M95a.
[3569] bölügine: -İ67a.
[3570] hīç birinde: cümlesinde M95a.
[3571] boylular: -M95a.
[3572] boylular olup lākin ḳuvvetleri yoḳdur: boylulardur ki ḳuvvetleri olmayup daḫı M95a.
[3573] yoḳdur. ammā bıyıḳları yirde sürinür: saḳalları olmayup ve bıyıḳları ġāyet ile uzun olup ki ayaḳlarına ṭolaşup M95a.

[İ67b] büyükdür ki[3574] yatduḳlarında birin altlarına[3575] ve birin üstlerine örtinüp[3576] ve bunlar dört cavḳdur. Her cavḳ yigirmi Ümmet-i Muḥammed ḳadar olup ve her dört daḫı pādişāhları vardur. Birinüŋ adına[3577] "Tūlān" ve birinüŋ adına[3578] "Encāġ" ve birinüŋ adına[3579] "Saḳalḳā" ve birinüŋ adına "Bisāṭ" dirler. Pes bunlar zamān gelüp ol seddi delelüm diyü dilleri ile yalayup yufḳa idüp in-şāʾallāh dimemekle "Yarın delerüz" diyüp yine geldüklerinde[3580] evvelki gibi bulurlar. **[M95b]** Bu zamān "in-şāʾallāh" kelimesi ḫāṭırlarına gelüp ol seddi[3581] delüp çıḳarlar.[3582] Evvel çıḳan "Tūlān" olup ne ḳadar ṭatlu ṣular varsa içeler ve ardlarınca[3583] çıḳan Encāġ olup ne ḳadar[3584] acı ṣular varsa içeler. Anlaruŋ ardınca[3585] Saḳalḳā olup[3586] ne ḳadar murdār ṣular varsa içeler ve anlaruŋ ardınca[3587] çıḳan Bisāṭ olup bunlar[3588] ṣulardan eṣer bulmayup ṣuralarda bir zamān ṣu varımış, diyü yirin yalasalar gerek. Pes bu ḳavm götüri[3589] yir yüzin ṭutup Ḥaḳ Teʿālā Ḳurʾān'da[3590] bunlar ḥaḳḳında neʿūẕü bi'llāhi teʿālā[3591] [3592] "Vehum min-kulli ḥadebin yensilūn"[3593] buyurur. Bunlaruŋ[3594] içlerinden bir ḳavm vardur ki ṣāfī ādem etin yiyüp ve ḳanın içerler. Pes imdi[3595] yir yüzinde ne ḥayvān ne

---

[3574] ol ḳadar büyükdür ki: daḫı ġāyet ile büyük olurdur ki M95a.
[3575] altlarına: döşek İ67b.
[3576] üstlerine örtinüp: yorġan iderler İ67b.
[3577] birinüŋ adına: birine İ67b.
[3578] birinüŋ adına: birine İ67b.
[3579] birinüŋ adına: birine İ67b.
[3580] yine geldüklerinde: diyüp daḫı her irteler geldüklerince yine M95a.
[3581] bu zamān "in-şāʿ Allāh" kelimesi ḫāṭırlarına gelüp ol seddi: bu zamān içlerinde bir in-şāʿ Allāh nāmında kimseleri olmaġla ḥayde gidelüm in-şāʿ Allāh yarın gelüp delerüz ve gelüp İ67b.
[3582] bu zamān "in-şāʿ Allāh" kelimesi ḫāṭırlarına gelüp ol seddi delüp çıḳarlar: iken bu zamānda gider olduḳlarında in-şāʿ Allāhu dimegin irte geldüklerinde ḳoduḳları gibi yufa bulıcaḳ delüp çıḳsalar gerekdür ki M95b.
[3583] ardlarınca: ikinci İ67b; cümlesin anlar içüp daḫı ardlarınca M95b.
[3584] olup ne ḳadar: olsa gerekdür ki ol daḫı cümle M95b.
[3585] anlaruŋ ardınca: ve üçinci çıḳan İ67b; daḫı ardınca M95b.
[3586] olup: çıḳsa gerekdür ol daḫı M95b.
[3587] anlaruŋ ardınca: dördinci İ67b; daḫı ardlarınca M95b.
[3588] olup bunlar: olsa gerekdür anlar M95b.
[3589] götüri: cümle İ67b.
[3590] Ḳurʾān'da: -İ67b, -M95b.
[3591] Allah'a sığınırız.
[3592] bunlar ḥaḳḳında neʿūẕü bi'llāhi teʿālā: -M95b.
[3593] "Ve onlar her tepeden akın ettiği zaman" (Enbiya/21: 96).
[3594] bunlaruŋ: -M95b.
[3595] pes imdi: -M95b.

ot ve ne aġaç ve ne insān hemān bulduḳların[3596] yiyüp ve yedi yıl tamām yir yüzinde gezüp lākin[3597] Medīne ve Mekke ve Ḳuds'e[3598] varımayup bu şehrler gözlerine görinmese gerek. Andan[3599] yir yüzinde bir ḳaḥṭluḳ[3600] ola ki bir ṣıġır başı biŋ altuna olup bulınmaya ve insān insānı yiyüp bunlar daḫı yir yüzi bizüm oldı, diyü[3601] göklerde olanları helāk idelüm diyüp gök yüzine oḳlar atup Ḥaḳ Teʿālā oḳların ḳanla red ide ki[3602] **[M96a]** oḳları bir mināre boyı gitmese gerek. Andan ṣoŋra[3603] **[İ68a]** gökler daḫı bizüm oldı. Gelüŋ imdi[3604] Ḳuds-i Şerīf'i bulalum. Anda olan ʿĪsā ve Mehdī'yi **[T71a]** öldürelüm[3605] diyü cümlesi Ḳuds-i Şerīf üzerine[3606] yüriyicek Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri ʿĪsā'ya emr ide. "Ne ḳadar Müselmānlar varısa[3607] al daḫı Ṭūr Ṭaġı'na çıḳ." diye. ʿĪsā ʿa.m.[3608] daḫı öyle idüp pes bu oŋmaduḳlar[3609] ol Ṭaġı iḥāṭa idüp Müselmānlar bunlaruŋ ellerinden ʿāciz[3610] ḳalup Ḥażret-i ʿĪsā'ya yalvarup[3611] "Luṭf idüŋ, duʿā idüŋ, bunlaruŋ belāsı üzerimüzden[3612] gitsün." diyücek Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.[3613] duʿā idüp bi-iẕni'llāhi Teʿālā duʿāsı ḳabūl olup bunlaruŋ helāk olmasında[3614] iḫtilāf çoḳdur. Ammā

[3596] ne ḥayvān ne ot ve ne aġaç ve ne insān hemān bulduḳların: olan cümle ḥayvānları ve otları ve aġaçları ve bulduḳları ādemileri M95b.
[3597] lākin: illā M95b.
[3598] Medīne ve Mekke ve Ḳuds'e: Medīne-i Münevvere'ye ve Mekke-i Mükerreme'ye ve Ḳuds-i Şerīf'e İ67b.
[3599] bu şehrler gözlerine görinmese gerek. andan: anları gözleri görmeyüp daḫı bunlaruŋ zamānlarında M95b.
[3600] ḳaḥṭluḳ: ḳızluḳ T70b.
[3601] olup bulınmaya ve insān insānı yiyüp bunlar daḫı yir yüzi bizüm oldı, diyü: çıḳup ol daḫı bulınmayup daḫı ādemī ādemīyi yimege başlayup daḫı bunlardur yir yüzi ʿumūmen bizüm oldı. İmdi şimden girü M95b.
[3602] ḳanla red ide ki: daḫı ḳanlar bulaşdurup yine yir yüzine atıcaḳ dimişler ki M96a.
[3603] andan ṣoŋra: baʿdehū İ67b; andan M96a.
[3604] imdi: imdi şimden girü M96a.
[3605] Ḳuds-i Şerīf'i bulalum. anda olan ʿĪsā ve Mehdī'yi öldürelüm: Ḳuds'i bulup içinde olanları öldürelüm İ68a.
[3606] şerīf üzerine: şerīf'e İ68a.
[3607] ne ḳadar Müselmānlar varısa: cümle Müselmānları İ68a; ne ḳadar Müselmānlar var ise cümlesin M96a.
[3608] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ68a; -M96a.
[3609] pes bu oŋmaduḳlar: bunlar İ68a; daḫı bunlardur M96a.
[3610] Müselmānlar bunlaruŋ ellerinden ʿāciz: cümle Müselmānlardur ellerinden muẕṭar M96a.
[3611] yalvarup: yalvarsalar gerekdür ki M96a.
[3612] bunlaruŋ belāsı üzerimüzden: bunlar üstimüzden M96a.
[3613] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ68a; -M96a.
[3614] duʿāsı ḳabūl olup bunlaruŋ helāk olmasında: duʿā eyledükde bunlar bir vechle helāk olsalar gerekdür ki M96a.

eṣaḥḥ-ı ḳavl[3615] cinnīlerden ḳışa boylu ve siyāh şekllü bir ṭāʾife gelüp bunları[3616] ān-ı vaḥidde cemīʿisin[3617] helāk itseler gerek.[3618] Ḳullanduḳları oḳları ve sāʾir silāḥların ehl-i İslām yedi yıl odun yirine yaḳalar. İmdi bunlaruŋ lāşelerinden ehl-i İslām müteʾeẕẕī olup yine ʿĪsā ʿaleyhi's-selāma yalvarup defʿine duʿā ricā ideler. Ol daḫı duʿā buyurduḳda deve boynu şeklinde bir alay büyük ḳuşlar gelüp cümle leşleri alup ḳanda gitdüklerin kimse bilmeyüp[3619] yedinci güninde Dābbetü'l-Arż bir daḫı çıḳa.

ḪURŪC-I DĀBBETÜ'L-ARŻ-I ṢĀNİYEN

İkinci güninde[3620] bu zamān çıḳa[3621] ve[3622] yir yüzinde tamām ḳırḳ gün gezüp ve [M96b] ne ḳadar kāfir ü münāfıḳ bulursa[3623] helāk idüp yir yüzi cümle nifāḳ u şirkden[3624] arınup ve ḳırḳ gün tamām olduḳda[3625] yine maḳāmına girüp nā-bedīd ola.[3626] Bu eṣnāda Yeʾcūc u Meʾcūc lāşelerinden[3627] ümmet-i Muḥammed[3628] müteʾeẕẕī olup Ḥażret-i ʿĪsā'dan duʿā ricā ideler. Duʿā eyledüklerinde[3629] deve boynı şeklinde bir alay büyük ḳuşlar gelüp cümle lāşeleri götürüp[3630] ḳanda gitdükleri

---

[3615] ḳavl: olan İ68a.
[3616] gelüp bunları: gelseler gerekdür ki M96a.
[3617] cemīʿisin: cümlesin İ68a; bunlaruŋ cemīʿisin M96a.
[3618] itseler gerek: idüp daḫı evvelde var mı idiler cemīʿ-i lāşeleri ve M96a.
[3619] ḳullanduḳları oḳları ve ve sāʾir silāḥların ehl-i İslām yedi yıl odun yirine yaḳalar. İmdi bunlaruŋ lāşelerinden ehl-i İslām müteʾeẕẕī olup yine ʿĪsā ʿaleyhi's-selāma yalvarup defʿine duʿā ricā ideler. Ol daḫı duʿā buyurduḳda deve boynu şeklinde bir alay büyük ḳuşlar gelüp cümle leşleri alup ḳanda gitdüklerin kimse bilmeyüp: lāşeleri ve ḳullanduḳları oḳları ve yayları ve ḳılıçları dökilüp yedi yıl ehl-i İslām bunlaruŋ silāḥların odun idineler ve bunlaruŋ helāk olduḳlarınuŋ İ68a; ḳullanduḳları oḳları ve yayları ve ḳılıçları dökilüp kalsa gerekdür ki bi't-tamām silāḥlarını yedi yıl ehl-i İslām odun idinüp daḫı bunlaruŋ helāk olduḳlarınuŋ M96a.
[3620] güninde: çıḳışında İ68a.
[3621] çıḳa: ola İ68a.
[3622] ikinci güninde bu zamān çıḳa ve: bu Dābbetü'l-ʿArż ki yuḳaruda bir geçmiş idi. Bir daḫı bu zamānda çıḳup daḫı bu çıḳışda M96a.
[3623] bulursa: var ise cümlesin ol daḫı M96b.
[3624] şirkden: küfr ü şirkden M96b.
[3625] tamām olduḳda: tamāmında İ68a.
[3626] ola: olsa gerekdür M96b.
[3627] lāşelerinden: lāşelerinüŋ rāyiḥalarından M96b.
[3628] ümmet-i Muḥammed: daḫı cümle Müselmānlar M96b.
[3629] duʿā eyledüklerinde: bu defʿada daḫı M96b.
[3630] götürüp: cemīʿān götürüp daḫı M96b.

kimesne bilmeyüp[3631] ve Ḥaḳ Teʿālā ḳırḳ gün bereket yaġmurı yaġdurup ol yaġmurdan yirde ḳalan ḳanları[3632] gidüp ve Ḥażret-i Ḥaḳ yire emr eyleye. Yeŋiden her nesne ki bitür bir ḳuṣūruŋ olmasun[3633] diyüp yir yeŋiden iḥyā oldı.[3634]

ḪİLĀFET-İ İMĀM MUḤAMMED MEHDĪ MAʿA-ḤÜKŪMET-İ ʿĪSĀ ʿA.M.[3635]

Rāvī eydür. Bu maḥalde **[İ68b]** Ḳuds-i Şerīf'de İmām Muḥammed[3636] Mehdī pādişāh ve Ḥażret-i **[T71b]** ʿĪsā ʿa.m.[3637] bizüm Peyġam-berümüz ʿaleyhi's-selāmuŋ nāʾibi ve vekīli olup ḥükūmet ideler.[3638] Aṣlā yir yüzinde kāfir ü müşrik ve ehl-i hevā[3639] ḳalmayup cümle ehl-i İslām olup kitāb Furḳān-ı[3640] Kerīm ve dīn İslām dīni, şerīʿat Muḥammed ʿaleyhi's-selām[3641] ʿşerīʿati, millet İbrāhīm Ḫalīlu'llāh[3642] milleti, meẕheb İmām-ı Aʿẓam[3643] meẕhebi olup bunuŋ ḥaḳḳında Ḥaḳ Teʿālā[3644] "Ve in min-ehli'l-kitābi illā le-yüʾminenne bihī ḳable **[M97a]** mevtihī"[3645] diyü buyurup[3646] ve Mescid-i Aḳṣā'da Ḥażret-i ʿĪsā İmām Muḥammed Mehdī'ye[3647] imāmet itdürüp ve kendüler uyup[3648] ve yir yüzinde bir bolluḳ ve emīnlik ola ki bu ḥāl bir daḫı evvelde Ḥażret-i

---

[3631] bu eṣnāda yeʾcūc u meʾcūc lāşelerinden ümmet-i Muḥammed müteʾeẕẕī olup Ḥażret-i ʿĪsā'dan duʿā ricā ideler. duʿā eyledüklerinde deve boynı şeklinde bir alay büyük ḳuşlar gelüp cümle lāşeleri götürüp ḳanda gitdükleri kimesne bilmeyüp: -İ68a.
[3632] yirde ḳalan ḳanları: ol yaġmurdan bāḳī muzaḫrafāt İ68a; yirde ḳalanları M96b.
[3633] bir ḳuṣūruŋ olmasın: bī-ḳuṣūr İ68a.
[3634] yeŋiden iḥyā oldı: yir daḫı öyle idüp M96b.
[3635] imām Muḥammed Mehdī maʿa-ḥükūmet-i ʿĪsā ʿa.m.: ḫilāfet-i Mehdī raḍī ʿanhu'l-hādī ve ḥükūmet-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selām İ68a.
[3636] Muḥammed: -İ68b.
[3637] Mehdī pādişāh ve Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.: Mehdī raḍī ʿanhu'l-hādī pādişāh ve ʿĪsā ʿaleyhi's-selām İ68b.
[3638] bizüm Peyġam-ber'ümüz ʿaleyhi's-selāmuŋ nāʿibi ve vekīli olup ḥükūmet ideler: bu şerīʿatde ḥükūmetde olup İ68b; bizüm Peyġam-ber'ümüz ʿaleyhi's-selāmuŋ nāʿibi ve vekīl olup daḫı iki bile oturup ki M96b.
[3639] hevā: ehvā İ68b.
[3640] cümle ehl-i İslām olup kitāb Furḳān-ı: ancaḳ kitāb Ḳurʾān İ68b.
[3641] ʿaleyhi's-selām: ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem İ68b.
[3642] Ḫalīlu'llāh: ʿaleyhi's-selām İ68b.
[3643] aʿẓam: aʿẓam raḥetu'llāhi ʿaleyh İ68b.
[3644] bunuŋ ḥaḳḳında Ḥaḳ Teʿālā: nitekim Kurʿān-ı ʿAẕīm'inde İ68b.
[3645] "Ehl-i Kitap'tan her biri ölümünden önce ona mutlaka iman edecektir." (Nisâ/4: 159).
[3646] diyü buyurup: buyurur İ68b.
[3647] ʿĪsā İmām Muḥammed Mehdī'ye: ʿĪsā ʿaleyhi's-selām Mehdī ḥażretlerine İ68b.
[3648] uyup: ana uyalar İ68b.

Ādem ʿa.m.[3649] zamānında[3650] olup bir enār dānesin bir cemāʿat yiyüp ve artup[3651] ḳabuġın cümlesi[3652] çādır idinüp ve bir ḳoyunuŋ südi bir cemāʿate yitüp ḳalanı daḫı bu ki[3653] emīnlik olup ḳurt ḳoyunla gezüp hīç[3654] incitmeyüp ve oġlancuḳlar[3655] yılanla oynayup ṣoḳmaya ve her kişiden buġż u ḥased ü ʿadāvet[3656] gidüp ve cümle yırtıcı cānverler ve aġulu[3657] ḥayvānlar kimesne żarar itmeyüp ve fare ziyān itmeye[3658] ve ḳarınca kimesnenüŋ nesnesin yimeye ve bit, pire insānı[3659] ışırmaya.

Beyt:

.---/.---/.--
ʿAdāletden ḳopar bu cümle aḥvāl
ʿAdālet olıcaḳ böyle olur ḥāl

VEFĀT-I İMĀM MEHDĪ MAʿA VEFĀT-I ḤAŻRET-İ ʿĪSĀ[3660]

İmām Mehdī'nüŋ vech-i arżda[3661] ne ḳadar[3662] ṭuracaḳlarında[3663] iḫtilāf olınup kimi ḳırḳ yıl ve kimi yetmiş yıl daḫı eksükde dimiş. Muḥaṣṣal ʿĪsā ʿa.m.[3664] ḳırḳ yıl ṭurmaḳ muḳarrerdür ve[3665] yetmiş biŋ ehl-i İslāmla Mekke-i Mükerreme'ye varup ḥac idüp andan gelüp Medīne-i Münevvere'ye[3666] ḳarār idüp anda bir ḫātūn alup iki ḳızcaġızı[3667] olup anlarda evlād tükene dirler. Artuḳ kimesnenüŋ evlādı olmaya. Baʿżılar **[M97b]** Mehdī'nüŋ **[İ69a]** bir oġlı ola, anda tükene, dimişler. Andan

---

[3649] bu ḥāl bir daḫı evvelde Ḥażret-i Ādem ʿa.m.: böyle Ādem ʿaleyhi's-selām İ68b.
[3650] zamānında: zamān-ı şerīfinde M97a.
[3651] ve artup: bitüremeyüp İ68b.
[3652] cümlesi: -İ68b.
[3653] cemāʿate yitüp ḳalanı daḫı bu ki: nice kimselere yitüp bir derece İ68b; cemāʿate yitüp ḳalanı daḫı bunlara göre M97a.
[3654] hīç: -M97a.
[3655] oġlancuḳlar: çocuḳlar İ68b.
[3656] ʿadāvet: cümle aḫlāḳ-ı żemīme İ68b.
[3657] aġulu: zehrlü İ68b.
[3658] ve fare ziyān itmeye: dimişler ki fāre nesne delmeyüp M97a.
[3659] insānı: ādemīyi M97a.
[3660] İmām Mehdī maʿa vefāt-ı Ḥażret-i ʿĪsā: Mehdī ve ʿĪsā ʿaleyhi's-selām İ68b; imām Muḥammed Mehdī maʿa vefāt-ı Ḥażret-i ʿĪsā ʿaleyhi's-selām M97a.
[3661] vech-i arżda: vefātında İ68b; yir yüzinde M97a.
[3662] ḳadar: ḳadar yir yüzinde İ68b.
[3663] ne ḳadar ṭuracaḳlarında: cümle ṭurmalarında M97a.
[3664] muḥaṣṣal ʿĪsā ʿa.m.: ammā ʿĪsā ʿaleyhi's-selām İ68b; var ki Ḥażret-i ʿĪsā'nuŋ M97a.
[3665] muḳarrerdür ve: muḳarrer olup daḫı Ḥażret-i ʿĪsā'dur M97a.
[3666] Münevvere'ye: Münevvere İ68b; Muʿaẓẓama'da M97a.
[3667] ḳızcaġızı: kerīmesi İ68b.

ḳırḳ yıl tamām olıcaḳ Ḥażret-i ʿĪsā ʿa.m.[3668] vefāt idüp **[T72a]** Müselmānlardur namāzın ḳılup Resūl ʿaleyhi's-selām civār-ı şerīfinde[3669] defn olınup Muḥammed Mehdī[3670] ne zamān vefāt ideceklerse fevt olup[3671] yā Medīne'de yā Ḳuds-i Şerīf'de[3672] defn olına, dirler.

ḴURŪC-I ḤABEŞE

Bu Ḥabeşe ṭāʾifesi daḫı bu zamān[3673] Ḥabeş diyārından çıḳup[3674] gelüp Mekke-i Mükerreme'yi[3675] ʿumūmen[3676] yıḳup ve yaḳup cümle Kaʿbe-i Şerīf'üŋ ṭaşların[3677] Cidde Deŋizi'ne döküp ve yirin belürsüz idüp andan Mıṣr'a gelüp Firʿavn'uŋ ve Ḳārūn'uŋ yir altlarında ne ḳadar mālları var ise cümlesin çıḳarup alup her yaŋaya[3678] hücūmlar idüp bulınan Müselmānları ḳırmaḳ ṣadedinde iken ehl-i İslāmdan bir alay ʿasker çıḳup bunlar ile bir maḥalde ceng idüp bi-ʿavni'llāh[3679] ġālib olup mālların ve nefslerin[3680] esīr idüp ol zamān bir Ḥabeşī bir eski bez pāresine beyʿ olınup[3681] andan ṣoŋra artuḳ ḥac olınmayup ve Mekke-i Mükerreme'nüŋ ve Kaʿbe-i Muʿaẓẓama'nuŋ[3682] yiri bilinmez olur, dirler.[3683]

[3668] muḥaṣṣal ʿĪsā ʿa.m.: ʿĪsā ʿaleyhi's-selām İ68b.
[3669] resūl ʿaleyhi's-selām civār-ı şerīfinde: civār-ı Resūlu'llāh'da İ69a.
[3670] Muḥammed Mehdī: Mehdī raḍī ʿanhu'l-hādī İ69a.
[3671] fevt olup: -İ69a; anlar daḫı M97b.
[3672] Medīne'de yā Ḳuds-i Şerīf'de: Medīne-i Muʿaẓẓama'da ekṣer Ḳuds-i Şerīf'de M97b.
[3673] Ḥabeşe ṭāʾifesi daḫı bu zamān: daḫı İ69a; daḫı bir ṭāʾifedür ki bunlar daḫı bu zamānda çıḳacaḳ olup M97b.
[3674] Ḥabeş diyārından çıḳup: Ḥabeş diyārından bu zamān çıḳup İ69a; ḥabeş memleketinden çıḳup M97b.
[3675] gelüp Mekke-i Mükerreme'yi: daḫı bī-nihāye ʿaskerdür Mekke-i Mükerreme şehrin M97b.
[3676] ʿumūmen: -İ69a.
[3677] Kaʿbe-i Şerīf'üŋ ṭaşların: Kaʿbe'nüŋ ṭaşların elden ele İ69a; şöyle ki Kaʿbe-i Mükerreme'nüŋ ṭaşlarını cemīʿān M97b.
[3678] alup her yaŋaya: andan her ṭarafa İ69a.
[3679] ceng idüp bi-ʿavni'llāh: ʿaẓīm ceng idüp daḫı āḫirü'l-emr bi-ʿavni'llāhi teʿālā M97b.
[3680] ġālib olup mālların ve nefslerin: Müselmānlardur cümlesin ṣıyup daḫı mālların alup ve kendülerin daḫı M97b.
[3681] beyʿ olınup: ṣatılup daḫı M97b.
[3682] ve Kaʿbe-i Muʿaẓẓama'nuŋ: -T72a, -İ69a.
[3683] dirler: dirler ve fīhi naẓar İ69a; dimişler M97b.

GÜN MAĠRİBDEN ṬOĠMASI

Bunuŋ[3684] ḥaḳḳında Ḥaḳ Teʿālā Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'inde[3685] "Yevme yeʾtī baʿḍu āyāti rabbike lā-yenfeʿu nefsen īmānuhā lem tekun āmenet min-ḳablu"[3686] diyü **[M98a]** buyurup ki bunuŋ ardınca tevbe ḳapusı dinilür Maġrib'de bir ḳapu vardur ki[3687] kāʾinat ḫalḳ olınaldan berü açuḳ olup ve ʿarżı yetmiş yıllıḳ yol olup pes[3688] gün maġribden ṭoġıcaḳ ol ḳapu ḳapanur ve kimsenüŋ ebedī artuḳ[3689] tevbesi ḳabūl olınmaz. Bu ʿalāyim-i Ḥabeşe Mekke'yi ḫarāb itdükden ṣoŋra olup[3690] nişānı budur ki[3691] bir gice ġāyet ile uzayup şöyle ki üç gice ḳadar olup dün[3692] namāzın ḳılanlar gice ʿābidleri vāḳıf olup[3693] ve ġāfiller bilmeyüp ancaḳ yatmaḳdan uṣanup birbirlerine[3694] "ʿAcabā bu gice uzamanuŋ[3695] aṣlı nedür **[İ69b]** ola?" Dirken sabāḥ oldı, didüklerinde görseler gün maġribden ṭoġup bir ḳara sancaḳ gibi görinüp **[T72b]** ve gök ortasına geldükde Ḥażret-i Cebrāʾīl[3696] girü maġribe ṭoġduġı yire iletüp[3697] bu maḥalde hemān tevbe ḳapusı ḳapanup ve ay ol gicede gün gibi olup bu ḫālleri göricek ol zamānda da bulınan[3698] **[M98b]** Müselmānlar aġlaşup daḫı feryādlar idüp "Vā muṣībetā ne şer[3699] zamāna ḳalduḳ!" diyü her

---

[3684] bunuŋ: bu gün maġribden ṭoġmaḳ M97b.
[3685] Ḥaḳ Teʿālā Ḳurʾān-ı ʿAẓīm'inde: āyet-i Kerīme olup İ69a.
[3686] "Daha önce inanmamış yahut inancı kendüsine iyilik kazandırmamış kimseye, Rabbinden bazı işaretler geldiği gün iman etmesi fayda sağlamaz." (En'âm/6: 158).
[3687] ki: ki ʿarżı yetmiş yıllıḳ yol olup M98a.
[3688] olup ve ʿarżı yetmiş yıllıḳ yol olup pes: ṭurur iken bu M98a.
[3689] ebedī artuḳ: ebedī İ69a; -M98a.
[3690] bu ʿalāyim-i Ḥabeşe Mekke'yi ḫarāb itdükden ṣoŋra olup: evvelā İ69a.
[3691] bu ʿalāyim-i Ḥabeşe Mekke'yi ḫarāb itdükden ṣoŋra olup nişānı budur ki: tevbesi ḳabūl olmayup ki ol ḳapunuŋ ṣıfatı Ḳuds-i Şerīf'de daḫı vardur ki yuḳaruda Ḳuds-i Şerīf'de yazılduġı maḥalde yazılmışdur. bunlar daḫı Ḥabeş Mekke-i Mükerreme, Kaʿbe-i Muʿaẓẓama'yı yıḳduḳlarından ṣoŋra olacaḳlar olup daḫı ṣıfatı budur ki M98a.
[3692] dün: gice İ69a; ġāfiller anı bilmeyüp dün M98a.
[3693] ʿābidleri vāḳıf olup: ʿibādet idiciler vāḳıf olup İ69a; ʿibādet idenler bilüp M98a.
[3694] ve ġāfiller bilmeyüp ancaḳ yatmaḳdan uṣanup birbirlerine: daḫı her kişi ʿibādetlerince çıḳup kimi yıldızlara ve kimi daḫı baḳacaḳ nişānelerine baḳup daḫı muʿtādları zamānların bilmemek ile kimi daḫı birbirlerine ṣorup M98a.
[3695] ʿacabā bu gice uzamanuŋ: ṣol gice ne ʿaceb uzadı M98a.
[3696] Ḥażret-i Cebrāʾīl: Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ69b.
[3697] iletüp: götürüp İ69b.
[3698] ol zamānda da bulınan: -İ69b.
[3699] şer: āḫir M98b.

kişi tevbe itmeden daḫı[3700] ümīdlerin kesüp[3701] bu maḥalde Dābbetü'l-Arż bir daḫı çıḳacaḳdur.[3702]

ḪURŪC-I DĀBBETÜ'L-ARŻ-I[3703] ṢĀLİṢEN

Bu defʿa[3704] çıḳduḳda birḳaç gün gezdükden ṣoŋra yine Ṣafā ile Merve arasına[3705] girüp artuḳ çıḳmayacaḳdur. Bundan ṣoŋra Ḳurʾān-ı ʿAẓīm ve kitāblarda olan cemīʿ-i yazular defʿ olınacaḳdur.

İRTİFĀʿ-İ ḲURʾĀN-I ʿAẒĪM

Bu İrtifāʿ-i Ḳurʾān-ıʿAẓīm[3706] bir cumʿa güni ḫaṭībler cāmiʿlerde[3707] minbere çıḳıcaḳ mümekken olup "el-ḥamdu li'llāh" kelimesini[3708] edā idemeyicek ḳarşularında olan müʾeẕẕinlere suʾāl idüp "Ḳurʾān-ı Şerīf'üŋ[3709] evvelinde olan sūrenüŋ[3710] evveli nedür?" diyeler. Herkes[3711] "bilmezüz" diyü cevāb virüp cemāʿat daḫı bilmeyeler[3712] ve meşāḥif-i şerīfeye mürācaʿat ideler.[3713] Cemīʿān kāġıẓları beyāż olmış bulalar. Ḥāfıẓlar daḫı unudup[3714] yir yüzinde bir bilür ḳalmaya ve[3715] kitāblar daḫı görile aşlā yazılu kāġıẓ bulmayup andan ṣoŋra[3716] oḳumaḳ ve yazmaḳ ve ehl-i **[M99a]** īmān daḫı olmayup[3717] cümle ehl-i īmān bir

---

[3700] tevbe itmeden daḫı: tevbeden İ69b.
[3701] ümīdelerin kesüp: nā-ümīd olup İ69b.
[3702] çıḳacaḳdur: -İ69b.
[3703] Dābbetü'l-Arż-ı: Dābbe İ69b.
[3704] bu defʿa: -İ69b.
[3705] Ṣafā ile Merve arasına: maḳāmına İ69b.
[3706] ıʿAẓīm: Ḳurʾān ḳalḳmaḳ olup ki bu daḫı dābbe üçinci çıḳduḳdan ṣoŋra olup ki M98b.
[3707] cāmiʿlerde: -İ69b.
[3708] kelimesini: lafẓını M98b.
[3709] Şerīf'üŋ: ʿAẓīm'üŋ İ69b, M98b.
[3710] olan sūrenüŋ: Fātiḥa sūresinüŋ M98b.
[3711] diyeler. Herkes: anlar daḫı İ69b.
[3712] diyü cevāb virüp cemāʿat daḫı bilmeyeler: diyeler daḫı cemāʿatde kelimeye İ69b; diyü cevāb virüp cemāʿat suʾāl olınduḳda anlardan daḫı kimesne bilemeyüp M98b.
[3713] mürācaʿat ideler: baḳalar İ69b; mürācaʿat olınduḳda görseler gereklerdür ki M98b.
[3714] bulalar. ḥāfıẓlar daḫı unudup: daḫı ḥāfıẓlara suʾāl olınduḳda M98b.
[3715] ḳalmaya ve: ḳalmayup hep unutmışlar olup daḫı ḳalan M98b.
[3716] görile aşlā yazılu kāġıẓ bulmayup andan ṣoŋra: baḳılduḳda anlar daḫı beyāż bulınup baʿdehū İ69b; görildükde hep kāġıdlar beyāż bulınsa gerekdür. andan ṣoŋra aşlā M98b.
[3717] daḫı olmayup: ḳalmayup İ69b.

yirden vefāt ideler.[3718] “Āh min-fevti’l-iḫvān Allāhumma’ḫṣurnā maʿahum fi’l-cinān”[3719]

VEFĀT-I EHL-İ ĪMĀN İNNĀ Lİ’LLĀHİ VE İNNĀ İLEYHİ RĀCİʿŪN

Rāvī eydür. Çün cümle ehl-i Īmān bu ḥālleri görüp[3720] ġuṣṣalarından gözleri giryān ve daḫı ne ola diyü[3721] ḫavflarından cigerleri büryān olup vālih, ḥayrān ve[3722] bī-hūş, ser-gerdān ṭururlar iken bir vaḳtde tā ki Allāh emriyle[3723] bir yil çıḳup[3724] miskden aṭyeb ve ḳardan ṣovuḳ ve ibrişīmden yumşaḳ ola ve[3725] ne ḳadar ehl-i **[İ70a]** īmān varısa ṭoḳınıcaḳ[3726] bilā-teʾḫīr cān virüp yir yüzinde[3727] **[T73a]** ẕerre ḳadar īmānı var kimse ḳalmayup ve bundan ṣoŋra ḳıyāmate yüz yıl ḳalup[3728] ol yıllaruŋ[3729] her yılı bir ayca ve her ayı bir haftaca ve her haftası bir günce ve her güni bir sāʿatce olup ve ehl-i īmān fevtinden ṣoŋra[3730] şehrler ve ḳaṣabalar ve köyler[3731] ne varısa[3732] kimi ṣayḥadan ve kimi ḥarḳdan kimi ġarḳdan kimi yilden kimi zelzeleden kimi ṣāʿiḳadan ve binālar yaġmurdan ve ḥayvānlar ṣayḥadan helāk u ḫarāb ola.[3733] **[M99b]** Ḥaḳ Teʿālā Ḳurʾān-ı Şerīf’de[3734] “Ve in min-ḳaryetin illā naḥnu

---

[3718] cümle ehl-i Īmān bir yirden vefāt ideler: cümlesi birden vefāt ideler İ69b; cümle ehl-i Īmān bir uġurdan ölseler gerekdür ki M99a.
[3719] dostların vefatından âh! Allah’ım bizleri cennetinde onlarla dirilt.
[3720] görüp: görüp cümlesi İ69b; görüp daḫı geçenlerüŋ M99a.
[3721] ve daḫı ne ola diyü: ve geleceklerden daḫı M99a.
[3722] vālih, ḥayrān ve: -İ69b.
[3723] tā ki Allāh emriyle: emr-i Rabbü’l-ʿālemīn ile İ69b; Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ emri ile nāgehān M99a.
[3724] çıḳup: ki İ69b; çıḳup daḫı ol yil M99a.
[3725] ola ve: çıḳup İ69b.
[3726] ṭoḳınıcaḳ: cümlesine ṭoḳınıcaḳ her birisi M99a.
[3727] yir yüzinde: İ70a; yir yüzinde ḳalbinde M99a.
[3728] kimse ḳalmayup ve bundan ṣoŋra ḳıyāmate yüz yıl ḳalup: bir kimesne kalmasa gerekdür ki bundan yüz yıl ṣoŋra da ḳıyāmet ḳopup daḫı M99a.
[3729] ol yıllaruŋ: ammā İ70a.
[3730] ve ehl-i Īmān fevtinden ṣoŋra: daḫı bu cümle ehl-i Īmān ḳabż olınduḳlarından ṣoŋra da yir yüzinde ne ḳadar M99a.
[3731] ve köyler: -İ70a.
[3732] varısa: var ise cümlesi her biri bir nesneden helāk olup ki M99a.
[3733] helāk u ḫarāb ola: dimişler el-ḥāṣıl bir maʿmūr yir ḳalmayup ve ḥayvānāt daḫı cümle ḳırılup M99b.
[3734] Ḳurʾān-ı Şerīf’de: -İ70a; Ḳurʾān-ı ʿAẓīm’inde M99b.

mühlikūhā ḳable yevmi'l-ḳıyāmeti"[3735] buyurup[3736] bundan ṣoŋra[3737] yir yüzinde[3738] "Lā-ilāhe illa'llāh" dir bir ferd[3739] ḳalmayup cümlesi kāfirler olup kimi ṣu ṣığırı gibi bögrişüp[3740] ve kimi ḥimār[3741] gibi ağırışalar. Ḳıyāmet cümle şirār-ı nās üzerlerine ḳopsa gerek. Resūl ʿa.m.[3742] buyurmışdur ki[3743] "La-teḳūmu's-sāʿate illā ʿalā-şirāri'n-nās."[3744] Ḳıyāmet ḳopmaz illā şirār-ı nās[3745] üzere ḳopar, dimişler.[3746]

KĀİ'NĀT VE MAĞLŪKĀTUD HELĀKI

Bu kāʾinātuŋ[3747] ve maġlūḳātuŋ[3748] helāk olmaları böyle ola ki bu yir yüzinde olan[3749] kāfirler ol tīz geçen yüz yılda küfr üzere olup[3750] her biri eküp ve biçüp ve yiyüp içüp aṣlā[3751] ḳıyāmetden ḫaberleri yoġiken.

NEFḪA-İ FEZAʿ

Bu Nefḫa-i Fezaʿ Ḥażret-i İsrāfīl'üŋ[3752] fezaʿ içün[3753] ṣūrı urmasına dirler. Üç kerre ursa gerek.[3754] Biri Nefḫa-i Fezaʿ biri Nefḫa-i Ṣaʿiḳ biri Nefḫa-i Baʿṣ olup evvelkiler[3755] dünyānuŋ ṣoŋında[3756] Nefḫa-i Baʿṣ'ı āḫiretüŋ evvelinde ursa gerek. **[M100a]** Pes imdi bir[3757] cumʿa güni ki

---

[3735] "(Günaha batmış) ne kadar ülke varsa hepsini kıyamet gününden önce ya helâk etmiş [veya onlara çetin bir şekilde azaba uğratmış olacağız]." (İsrâ/17: 58).
[3736] buyurup: buyurduġı bu olup ki M99b.
[3737] bundan ṣoŋra: baʿdehū İ70a.
[3738] yüzinde: yüzinde aṣlā M99b.
[3739] ferd: kimse İ70a; kimesne M99b.
[3740] bögrişüp: -T73, -İ70
[3741] ḥimār: merkebler M99b.
[3742] ʿa.m.: ʿaleyhi'ṣ-ṣalātu ve's-selām 170a.
[3743] buyurmışdur ki: -İ70a.
[3744] ḳıyāmet kopmaz ancak âdemoğlunun şerlileri üzerlerine ḳopar.
[3745] şirār-ı nās: ādem oġlanlarınuŋ şerlüleri M99b.
[3746] dimişler: diyü buyurmışdur İ70a; ṣadaka Resūlu'llāh M99b.
[3747] kāʾinātuŋ: kāʾinātuŋ fenā bulup M99b.
[3748] bu kāʾinātuŋ ve maġlūḳātuŋ: bunlaruŋ İ70a.
[3749] yüzinde olan: yüzindeki İ70a.
[3750] tīz geçen yüz yılda küfr üzere olup: yüz yıl dinilen az zamānda yir yüzinde küfr üzerine sākinler olup daḫı M99b.
[3751] aṣlā: hīç İ70a.
[3752] Ḥażret-i İsrāfīl'üŋ: İsrāfīl ʿaleyhi's-selāmuŋ İ70a; İsrāfīl ʿaleyhi's-selām M99b.
[3753] fezaʿ içün: -T73a, -İ70a.
[3754] üç kerre ursa gerek: İsrāfīl cümle üç kerre sūr urıca olup ki M99b.
[3755] evvelkiler: iki evvekilerin M99b.
[3756] ṣoŋında: āḫirinde İ70a, āḫirinde oluvirüp M99b.
[3757] pes imdi bir: -M100a.

ʿarefe güni olup[3758] nā-gāh gökden bir ṣayḥa işidilüp[3759] ol nefḫa-i fezaʿ ola ki yā niçe urılup ṣadāsında[3760] İsrāfīl[3761] "Mā hāẕihi'l-ġafletu eyyühe'l-ġāfilūn"[3762] yaʿnī ne gafletdür bu ey ġāfiller[3763] diyücek[3764] sesinden cümle yirlerde ve göklerde olanlar[3765] yüzleri üzerine yıḳılup ve yirler zelzeleye varup ve gökler münşaḳ olup[3766] emzüklü ʿavratlar evlādın yire çalup ve[3767] yüklü ʿavratlar ṭoġurup ve melāʾike[3768] ve insān[3769] ve ḥayvān ve cin **[İ70b]** ü dīv ü perī cümlesi **[T73b]** yedi gün kendülerin bilmeyüp[3770] tamām yedi gün olduḳda[3771] ser-ḫoş gibi ḳalḳup ʿaḳılların başlarına götüremeyüp[3772] ser-āsime vü ḥayrān olalar.[3773] Ḥaḳ Teʿālā Ḳurʾān'da[3774] bu gün ḥaḳḳında "İnne zelzelete's-sāʿati şeyʾun ʿaẓīm yevme teravnehā teẕhelu kullu murḍiʿatin ʿammā erḍaʿat ve teḍaʿu kullu ẕāti ḥamlin ḥamlehā ve tere'n-nāse sukārā"[3775] diyü buyurur. Bundan ṣoŋra[3776] az zamānda Nefḫa-i Ṣaʿiḳ urıla.[3777]

[3758] olup: -İ70a.
[3759] ṣayḥa işidilüp: ṣadā gele İ70a; ṣayḥa işidilse gerekdür M100a.
[3760] yā niçe urılup ṣadāsında: yā niçe urılup İ70a; ḳatı urılmadur. Ol nefḫa da Ḥażret-i M100a.
[3761] İsrāfīl: İsrāfīl ʿaleyhi's-selām İ70a; İsrāfīl ʿaleyhi's-selām M100a.
[3762] Bu ne gafilliktir ey gafiller!
[3763] yaʿnī ne gafletdür bu ey ġāfiller: -T73a, -İ70a.
[3764] diyücek: diyücek olup bu nefḫanuŋ M100a.
[3765] yirlerde ve göklerde olanlar: yir gök ehli İ70a.
[3766] münşaḳ olup: yarılup İ70a.
[3767] çalup ve: bıraġup daḫı M100a.
[3768] melāʾike: melekler İ70a; meleklerdür M100a.
[3769] insān: eger ādemī M100a.
[3770] bilmeyüp: bilmeyüp daḫı yüzleri üzerlerinde yatup M100a.
[3771] tamām yedi gün olduḳda: ṣoŋra İ70b; yedi gün tamām olduda ādemīlerdür M100a.
[3772] başlarına getüremeyüp: girü dirmege mecāl olmayup daḫı her birisi M100a.
[3773] vü ḥayrān olalar: gözler iken M100a.
[3774] Ḳurʾān'da: Ḳurʾān-ı Kerīm'inde İ70b; -M100a.
[3775] "Kıyamet sarsıntısı gerçekten büyük bir olaydır. onu göreceğiniz gün, her emzikli kadın emzirdiği çocuğu unutacak, her gebe kadın karnındaki çocuğu düşürecektir. ve insanları sarhoş olmadıkları halde sarhoş gibi göreceksin." (Hac/22: 2).
[3776] bundan ṣoŋra: daḫı bundan ḥaḳ M100a.
[3777] az zamānda nefḫa-i ṣaʿiḳ urıla: ikinci nefḫa-i saʿiḳ ursalar gerekdür ki M100a.

NEFḪA-İ ṢAʿİḲ

Bu Nefḫa-i Ṣaʿiḳ'de cemīʿ-i **[M100b]** yıldızlar deryālara[3778] dökilüp ve deŋizler ḳurıyup[3779] ve ne ḳadar ṭaġlar varısa[3780] penbe gibi[3781] atılup ve yirler gökler zelzeleye varup[3782] ṭaġlar ve depeler ve binālar ve dikilü[3783] nesne ḳalmayup dübdüz[3784] olup ve melāʾik ü ādemī ve cin[3785] ü dīv ü perī[3786] ve Şeyṭānlar ve[3787] ḥayvānlar cümlesi[3788] bir uġurdan helāk olup[3789] lāşeleri nā-bedīd[3790] ola. Ancaḳ[3791] ʿArş u Kürsī ve eflāk[3792] ve yedi ḳat yirler ve[3793] cennet ü cehennem ve yedi ulu melekler ḳala.[3794] Dördi ḥamele-i ʿArş[3795] ve üçi Mīkāʾīl ü Cebrāʾīl ü ʿAzrāʾīl[3796] olup bundan ṣoŋra[3797] Ḥaḳ Teʿālā anlara diye[3798] ki "Daḫı kim ḳaldı?" diyücek[3799] ʿAzrāʾīl cevāb virüp[3800] "Yā Rab! Cānludan yedi[3801] melek ḳalduḳ." diye. Ḥaḳ Teʿālā "Anlaruŋ[3802] da cānların al." diyince fi'l-ḥāl anlar da fevt[3803] olup daḫı Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleridür[3804] "Daḫı kim ḳaldı?" diyücek, ʿAzrāʾīl ditreyüp[3805] "Yā Rab! Bilürsin ki Ḥayy u

---

[3778] yıldızlar deryālara: göklerde olan yıldızlar yirde olan deŋizlere M100b.
[3779] deŋizler ḳurıyup: ve cemīʿ-i deŋizler yir olup M100b.
[3780] ne ḳadar ṭaġlar varısa: ve ṭaġlaruŋ cümlesi İ70b; ne ḳadar ṭaġlar var ise cümlesi M100b.
[3781] gibi: miṣāli İ70b.
[3782] varup: varup daḫı yir yüzinde aṣlā M100b.
[3783] ve binālar ve dikilü: aṣlā dikilür İ70b.
[3784] dübdüz: daḫı cümlesi düz M100b.
[3785] melāʾik ü ādemī ve cin: daḫı eger melekler ve eger ādemīler ve eger cin M100b.
[3786] ü perī: -M100b.
[3787] ve: ve sāʾir M100b.
[3788] ve melāʾik ü ādemī ve cin ü dīv ü perī ve şeyṭānlar ve ḥayvānlar cümlesi: cümle cānlu İ70b.
[3789] helāk olup: ölüp M100b.
[3790] nā-bedīd: belürsüz M100b.
[3791] ancaḳ: ancaḳ bu cümle kāʾinātdan hemān M100b.
[3792] eflāk: felekler M100b.
[3793] eflāk ve yedi ḳat yirler ve: -İ70b.
[3794] ḳala: ḳalsalar gerekdür ki M100b.
[3795] melekler ḳala. dördi ḥamele-i ʿArş: melāʾik ki dördi ʿArşı getüren İ70b.
[3796] ʿAzrāʾīl: ʿAzrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ70b.
[3797] bundan ṣoŋra: baʿdehū İ70b.
[3798] diye: buyura İ70b; daḫı suʾāl idüp M100b.
[3799] diyücek: -T73b, -İ70b.
[3800] cevāb virüp: eyde ki İ70b.
[3801] yedi: cümle yedi M100b.
[3802] anlaruŋ: ol cümle meleklerüŋ M100b.
[3803] fevt: maḳbūżlar M100b.
[3804] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleridür: -T73b, -İ70b.
[3805] ditreyüp: ditreyü ditreyü İ70b.

Ḳayyūm u Bāḳī[3806] ve Lā-Yezāl Allāh'sın. Bu ża'īf ü fānī 'Azrā'īl[3807] ḳaldı." diye. "Var sen de cennet ile cehennem arasında kendü **[M101a]** cānuŋ al." diye. Ol daḫı ol maḥalle varup kendüye 'ilāclar idüp cānın alıcaḳ, cān acısını göre.[3808] Andan Ḥaḳ Te'ālā[3809] cemī'-i gökleri ṣaġ yed-i ḳudretine ve[3810] yirleri ve deŋizleri ṣol yed-i[3811] ḳudretine[3812] alup eyde[3813] "Ḳanı şol cebbārlar ve[3814] yir ve mülk benümdür, diyenler?"[3815] diyüp ve Ḳur'ān-ı 'Aẓīm'de[3816] "Yevme naṭvi's-semā'e ke-ṭayyi's-sicilli li'l-kütübi"[3817] daḫı "V'el-arḍu cemī'ān ḳabḍatuhū yevme'l-ḳıyāmeti ve's-semāvātu maṭviyyātun bi-yemīnih[3818] buyurup[3819] **[İ71a]** Ḥaḳ Te'ālā **[T74a]** andan ṣoŋra[3820] ān-ı vāḥidde bu cümleye fenā vire. "Kullu şey'in hālikun illā vechehu"[3821] muṭlaḳ[3822] kendüler bāḳī ḳalıcaḳ "Li-meni'l-mülku'l-yevme"[3823] ya'nī kimüŋ içündür mülk bugün?[3824] diyüp kimseden cevāb gelmeyicek[3825] yine kendü 'aẓametiyle[3826] cevāb-ı[3827] "Li'llāhi'l-vāḥidi'l-Ḳahhār"[3828] ya'nī Allāh içündür ki birdür ḳulların ve cümle maḫlūḳātın yoḳ idicidür[3829] diye andan[3830] Ḥaḳ

[3806] ve bāḳī: -İ70b.
[3807] 'Azrā'īl: ḳuluŋ İ70b; ḳuluŋ 'Azrā'īl M100b.
[3808] göre: ol daḫı bilüp M101a.
[3809] te'ālā: celle ve 'alā İ70b.
[3810] yed-i ḳudretine ve: eline alup daḫı M101a.
[3811] ṣaġ yed-i ḳudretine ve yirleri ve deŋizleri ṣol yed-i: ve yirleri ḳabża-i İ70b.
[3812] yed-i ḳudretine: eline M101a.
[3813] eyde: daḫı M101a.
[3814] ve: ki eydürlerdi İ70a.
[3815] diyenler: -İ70b.
[3816] Ḳur'ān-ı 'Aẓīm'de: Ḥaḳ Te'ālā ḥażretleri bunı Ḳur'ān-ı 'Aẓīm'inde beyān itmişdür ki M101a.
[3817] "O dehşet günü gökleri yazılı kâğıt tomarlarını dürer gibi düreriz." (Enbiyâ/21: 104).
[3818] "Kıyamet gününde bütün dünya o'nun avucundadır; gökler de o'nun kudret elinde dürülüp bükülmüştür." (Zümer/39: 67).
[3819] buyurup: diyü buyurdu bu olup andan M101a.
[3820] andan ṣoŋra: -M101a.
[3821] "O'nun kendünden başka her şey yok olacaktır." (Kasas/28: 88).
[3822] muṭlaḳ: -M101a.
[3823] "Bugün hükümranlık kimindir?" (Mü'min/40: 16).
[3824] ya'nī kimüŋ içündür mülk bugün: -T74a, -İ71a.
[3825] kimseden cevāb gelmeyicek: daḫı kimsene cevāb viremeyicek M101a.
[3826] kendü 'aẓametiyle: kendüsidür M101a.
[3827] cevāb-ı: cevāb virüp İ71a; -M101a.
[3828] "Elbette tek ve mutlak hükümran olan Allah'ındır!" (Mü'min/40: 16).
[3829] ya'nī Allāh içündür ki birdür ḳulların ve cümle maḫlūḳātın yoḳ idicidür: -T74a, -İ71a.
[3830] diye andan: didükden ṣoŋra M101a.

Teʿālā ʿArş u Kürsī ve Levḥ ü Ḳalem'i ve yir ve gögi yine[3831] ḫalḳ idüp ammā cānlu ḳısmından[3832] ne beşer ne melek[3833] olmaya.[3834] Cümle yirler dübdüz ḳırḳ yıl ḫālī yatup[3835] andan ṣoŋra[3836] Ḥaḳ Teʿālā Baḥr-ı Mescūr'dan[3837] ḳırḳ **[M101b]** ṣabāḥ bir yaġmur yaġdurup cemīʿ-i insān ve ḥayvānuŋ yir altındaki[3838] ʿiẓāmından[3839] ol yaġmur cesedlerin[3840] ḫalḳ idüp ādemīde[3841] bir kemük vardur ki çürimez, andan ḫalḳ olup ve ecsād yirlerinde rūḥsuz[3842] yaturlarken[3843] ḳırḳ yıl tamām olduḳda ki "Mā-beynü'n-neffaḫteyni erbaʿūn seneten"[3844] vāḳıʿ olup andan[3845] Ḥaḳ Teʿālā muḳaddemā İsrāfīl'i ve Mīkāʾīl'i ve Cebrāʾīl'i ve ʿAzrāʾīl'i[3846] ḫalḳ idüp varuŋ[3847] Rıḍvān'a diyüŋ ki[3848] "Cennetleri zīnet itsün[3849] ki Ḥabībüm ve ümmetleri girse gereklerdür.[3850] Daḫı bir Burāḳ ve bir ḥulle ve bir tāc ve Livāʾü'l-Ḥamd'i aluŋ Ḥabībümüŋ merḳad-i şerīfine[3851] varuŋ[3852] ve maḥşer yirine götürüŋ"[3853] diyücek bu[3854] dördi yir yüzine inicek göreler ki yir düzeli[3855] olmış. Aṣlā bir bildükleri yir

---

[3831] yine: daḫı cemīʿān girü M101a.
[3832] cānlu ḳısmından: cānlulardan İ71a.
[3833] ne beşer ne melek: insan melek ḳısmından İ71a.
[3834] ammā cānlu ḳısmından ne beşer ne melek olmaya: daḫı içlerinde aṣlā meleklerden ve ādemīden ve cinden ve dīvden ve perīden ve sāʾir ḥayvānātdan bir nefes olmayup daḫı M101a.
[3835] yirler dübdüz ḳırḳ yıl ḫālī yatup: yir yüzi düz olup daḫı ḳırḳ yıl şöyle yatduḳdan ṣoŋra ki ḳırḳ yıl tükenmege yaḳın olıcaḳ M101a.
[3836] andan ṣoŋra: baʿdehū İ71a; -M101a.
[3837] mescūrdan: mescūrdan ki yuḳaruda dinilmiş idi M101a.
[3838] insān ve ḥayvānuŋ yir altındaki: yir altında ne kadar ādemler ve ḥayvānlar var ise cümlesinüŋ M101b.
[3839] ʿiẓāmından: kemüklerinden İ71a; -M101b.
[3840] ol yaġmur cesedlerin: cesedlerin ol yaġmurdan girü M101b.
[3841] ādemīde: insānda İ71a.
[3842] olup ve ecsād yirlerinde rūḥsuz: idüp daḫı her cesed yirlü yirlerinde bī-rūḥ M101b.
[3843] yaturlarken: yaturlarken iki nefḫanuŋ arasında İ71a.
[3844] İki sura üflenme arasında kırk yıl vardır.
[3845] tamām olduḳda ki "mā-beynü'n-neffaḫteyni erbaʿūn seneten" vāḳıʿ olup andan: vāḳıʿ olup baʿdehū İ71a.
[3846] ʿAzrāʾīl'i: ʿAzrāʾīl ʿaleyhimü's-selāmı İ71a.
[3847] idüp varuŋ; idüp daḫı bu dördine varuŋ dördüŋüz bile M101b.
[3848] Rıḍvān'a diyin ki: diye Rıḍvān'a T74a.
[3849] zīnet itsün: ṭonatsun M101b.
[3850] girse gereklerdür: gireceklerdür diyüp M101b.
[3851] merḳad-i şerīfine: merḳadine İ71a; merḳad-i muʿaṭṭarına M101b.
[3852] varuŋ: varup aluŋ daḫı M101b.
[3853] getürüŋ: gelüŋ M101b.
[3854] bu: andan bu İ71a.
[3855] düzeli: dübdüz İ71a.

ḳalmayup ve Resūl'üŋ[3856] ḳabr-i şerīflerin bilemeyüp meger[3857] anı gördiler bir nūr yirden göge direk olmış. Bildiler ki Ḥażret'üŋ ḳabr-i şerīfleridür. Üzerine varup[3858] Cebrāʾīl'e[3859] teklīf itdiler ki dünyāda dostuŋ[3860] idi o yār **[M102a]** diyü Cebrāʾīl ḥicāb idüp[3861] āḫir Mīkāʾīl[3862] ilerü varup ve hepsi[3863] "Es-selāmu ʿaleyke yā Resūla'llāh"[3864] didüklerinde cevāb gelmeyüp İsrāfīl[3865] ilerü varup envāʿ-i ādāb u taʿẓīmle "Eyyetühe'n-nefsü't-tayyibe irciʿī ilā-bedeniki"[3866] didüklerinde.[3867]

[3856] resūl'üŋ: -İ71a.
[3857] meger: bir de İ71a.
[3858] bildiler ki ḥażret'üŋ ḳabr-i şerīfleridür. Üzerine varup: andan bilüp varup ibtidā İ71a.
[3859] Cebrāʾīl'e: Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selāma İ71a.
[3860] dostuŋ: ġāyet dostuŋ İ71a.
[3861] diyü Cebrāʾīl ḥicāb idüp: diyeler ben ḥicāb iderüm diye İ71a.
[3862] Mīkāʾīl: Mīkāʾīl ʿaleyhi's-selām İ71a.
[3863] ilerü varup ve hepsi: ve cümlesi birden İ71a.
[3864] ey Allah'ın Resul'ü sana selam olsun.
[3865] İsrāfīl: İsrāfīl ʿaleyhi's-selām İ71a.
[3866] ey temiz cân vücuduna geri dön!
[3867] yir yüzine inicek göreler ki yir düzeli olmış. aṣlā bir bildükleri yir ḳalmayup ve Resūl'üŋ ḳabr-i şerīflerin bilemeyüp meger anı gördiler bir nūr yirden göge direk olmış. bildiler ki Ḥażret'üŋ ḳabr-i şerīfleridür. üzerine varup Cebrāʾīl'e teklīf itdiler ki dünyāda dostuŋ idi o yār diyü Cebrāʾīl ḥicāb idüp āḫir Mīkāʾīl ilerü varup ve hepsi "es-selāmu ʿaleyke yā resūla'llāh" didüklerinde cevāb gelmeyüp İsrāfīl ilerü varup envāʿ-ı ādāb u taʿẓīmle "eyyühe'n-nenfsu't-tayyibe irciʿī ilā-bedenike" didüklerinde: öyle idüp daḫı yir yüzine indüklerinde grseler ki yir yüzinde aṣlā kendülerüŋ bildüklerinden nesne kalmayup daḫı cümlesi düz olup daḫı Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selamuŋ ḳabr-i şerīflerin daḫı bilemeyüp müteḫayyir ḳaldularında anı görseler gerekdür ki bir yirden bir direk gibi nūr çıkardur andan ḳabri resūl ʿaleyhi's-selamuŋ anda oldığın bilüp daḫı üzerine geldüklerinde Ḥażret-i İsrāfīl ve Mīkāʾīl ve azrāʾīldür mukaddemā Ḥażret-i Cebrāʾīl teklīf idüp daḫı sen dünyāda iken dostı idüŋ seni severdür sen söyle diyücek Ḥażret-i Cebrāʾīldür ben utanurın didükde mukaddemā Mīkāʾīl ve andan ṣoŋra Azrāʾīl her birisi esselāmu ʿaleyke yā resūla'llāh didüklerinde aṣlā cevāb gelmeyüp daḫı Ḥażret-i İsrāfīl bu ḥāli görüp daḫı ol daḫı envāʿ-ı taʿẓīm ve dürlü utanmaklar ile luṭfla ve leyyin kelam ile "eyyühe'n-nenfsu't-tayyibe irciʿī ilā-rabbike" diyü buyurup yaʿnī ey güzel rūḥ gir bedenüŋe diyücek M1012a.

ḲIYĀMU'N-NEBĪ ṢALLA'LLĀHU ʿALEYHİ VE SELLEM MİN-MERḲADİHĪ[3868]

Ḥażret-i Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ḥażretlerinüŋ[3869] **[İ71b]** fi'l-ḥāl ḳabr-i şerīfleri yarılup mübārek ṣaḳallarınuŋ[3870] ṭopraḳların silkerek ḳalḳup ve iki[3871] mübārek ayaḳlarınuŋ üzerine ṭurup "Bu ne gündür?" diyücek Ḥażret-i Cebrāʾīl[3872] ilerü varup **[T74b]** "Yā Resūla'llāh! Elem çekmeŋ ki bu ḳıyāmet güni olup ve Ḥaḳ Teʿālā sizleri daʿvet itmişlerdür ki uşda bu cümle üç dostlaruŋ İsrāfīl ü Mīkāʾīl ü ʿAzrāʾīl'dür[3873] ve ben daḫı dünyāda sırdaşuŋ ve dostuŋ ve enīsüŋ[3874] olan Cebrāʾīl ḳarındaşuŋın"[3875] diyücek Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām daḫı[3876] eyde[3877] "Yā Cebrāʾīl! Ḳanı yā ümmetlerüm?" diyüp Ḥażret-i İsrāfīl[3878] eyde[3879] **[M102b]** "Yā Resūla'llāh! Ben daḫı[3880] Nefḫa-i Ṣūr-ı[3881] Baʿṣ'ı[3882] urmamışumdur. Evvel mebʿūṯ olan sizlerdiz." diyüp[3883] zīrā Resūlu'llāh buyurmışdur ki[3884] "Ene evvelu men teneşşaḳu ʿani'l-arḍi."[3885] Pes imdi Resūlu'llāh[3886] ol maḥalde mübārek başlarına ol tācı ve arḳalarına[3887] gelen[3888] ḥulleyi giyüp daḫı ol Burāḳ'a binüp ve eline Livāʾü'l-Ḥamd'i alup **[M103b]** bu dört melekler yanınca[3889] maḥşer

---

[3868] merḳadihī: merḳadihi'ş-şerīf M102a.
[3869] ʿaleyhi's-selām ḥażretlerinüŋ: ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemüŋ İ71a; ʿaleyhi's-selāmdur M102a.
[3870] ṣaḳallarınuŋ: liḥye-i saʿādetlerinüŋ İ71b.
[3871] ve iki: -İ71b.
[3872] Cebrāʾīl: Cebrāʾīl ʿaleyhi's-selām İ71b.
[3873] ʿAzrāʾīl'dür: ʿAzrāʾīl ʿaleyhi's-selāmdur İ71b.
[3874] ve dostuŋ ve enīsüŋ: -İ71b.
[3875] Cebrāʾīl ḳarındaşuŋın: Cebrāʾīl'üm İ71b.
[3876] diyücek Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām daḫı: diyince İ71b.
[3877] eyde: -M102a.
[3878] diyüp Ḥażret-i İsrāfīl: andan İsrāfīl ʿaleyhi's-selām İ71b.
[3879] eyde: -M102a.
[3880] ben daḫı: -İ71b.
[3881] ṣūr-ı: -İ71b.
[3882] nefḫa-i ṣūr-ı baʿṣ'ı: ṣūı M102b.
[3883] diyüp: -İ71b.
[3884] zīrā Resūlu'llāh buyurmışdur ki: Peyġam-ber ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri M102b.
[3885] "Ben toprağın kokusunu teneffüs eden ilk kişiyim." (ez-Zehebî, Thz. c.2, s.356).
[3886] pes imdi Resūlu'llāh: pes imdi İ71b; buyurmışlardur. Peyġam-ber ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem ḥażretleri daḫı M102b.
[3887] arḳalarına: eginlerine M102b.
[3888] arḳalarına gelen: mübārek arḳalarına İ71b.
[3889] bu dört melekler yanınca: bunlar rikābında İ71b; bu dört meleklerdür iki yanlarınca M103b.

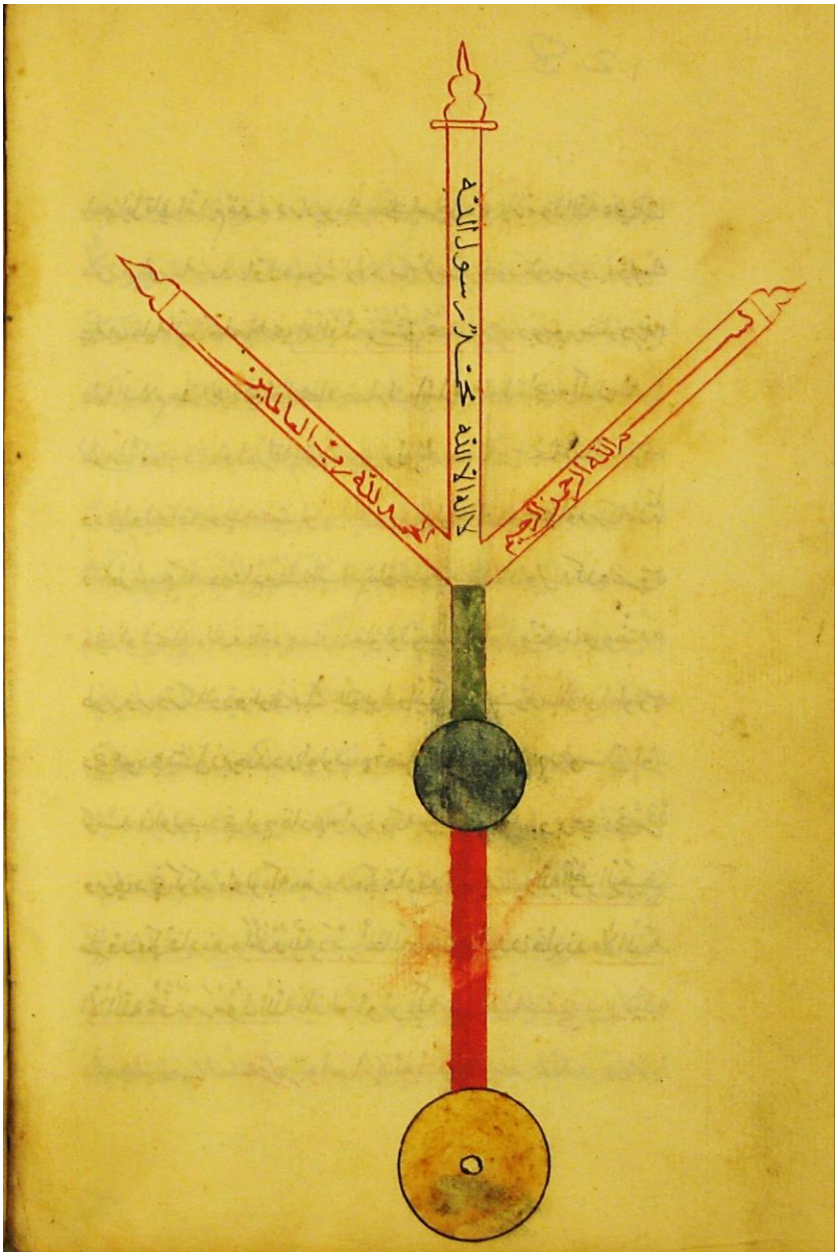
yirine gelseler[3890] gerek ve maḥşer yiri Ḳuds-i Şerīf olacaḳdur ve[3891] cümle ḫalāyıḳ[3892] tamām buraya baʿde'l-baʿṣ gelseler gerek.[3893] Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[3894] muḳaddemā bir tütün çıḳarup cümle yir yüzinde olan nebātātı yaḳup ve götüri[3895] yir yüzi siyāh zift gibi olup "Yevme teʾtī's-semāʾu bi-duḫānin mübīn"[3896] budur, dirler ve bir şedīd yil virüp cümle ḳabrleri açup[3897] ve cümle ecsād ḳabrlerinde yaturken[3898] Ḥażret-i Resūlu'llāh Livāʾü'l-Ḥamd ile maḥşer yirinde olup.

ŞIFAT-I LİVĀʾÜ'L-ḤAMD

Bu Livāʾü'l-Ḥamd bir sancaḳdur ki muḳaddemā dinilmiş[3899] idi ki Ḥażret-i Ādem ḫalḳ olınup[3900] cān virildükde aġsırup ol maḥalde[3901] "el-ḥamdu li'llāh" dimesinden yaradılup[3902] ol vaḳtden berü cennetde ṭururdı ki uzunluġı biŋ yıllıḳ yol ve[3903] enniligi daḫı beş yüz yıllık yol olup ʿamūdı yeşil zebercedden ḳabżası ḳızıl yāḳūtdan ve sinānı aḳ gümüşden olup ve üç ḳanadı vardur ki[3904] biri maġribde biri maşrıḳda biri gökde ola.[3905] Maġribdeki ḳanadında "Bi'smi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm" ve maşrıḳdaki ḳanadında "El-ḥamdu li'llāhi Rabbi'l-ʿālemīn"[3906] **[T75a] [İ72a]** ve gök ṭarafına[3907] giden ḳanadında "Lā-İlāhe illa'llāh Muḥammedun Resūlu'llāh"[3908] yazılmışdur. **[M103b]**

[3890] gelseler: yönelseler M103b.
[3891] şerīf olacaḳdur ve: şerīfdür İ71b; şerīf olacaḳdur yuḳaruda dinilmişdür M103b.
[3892] ḫalāyıḳ: ḫalḳ İ71b.
[3893] cümle ḫalāyıḳ tamām buraya baʿde'l-baʿṣ gelseler gerek: cümlesi oraya geldükde M103b.
[3894] ḥażretleri: -İ71b.
[3895] ve götüri: cümle İ71b.
[3896] "Göğün bütün insanları kuşatan belirgin bir dumana bürüneceği günü [bekle]." (Duhân/10: 44).
[3897] açup: ol yilden açılup M103b.
[3898] yaturken: şöle yaturlar iken M103b.
[3899] muḳaddemā dinilmiş: ẕikri geçmiş İ71b.
[3900] Ḥażret-i Ādem ḫalḳ olınup: Ādem ʿaleyhi's-selāma İ71b.
[3901] ol maḥalde: -İ71b.
[3902] yaradılup: ḫalḳ olınup M102b.
[3903] yol ve: -İ71b.
[3904] vardur ki: -İ71b.
[3905] ola: ṭoġrı ola İ71b.
[3906] âlemlerin Rabb'i olan Allah'a hamd olsun.
[3907] gök ṭarafına: göge M102b.
[3908] Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed onun elçisidir.

[Resim: 9, MN 128b]

NEFḪA-İ BAʿŞ

Bu Nefḫa-i Baʿṣ Ḳuds-i Şerīf'de olan Ṣaḫre ṭaşınuŋ üzerinde urıla, dirler.[3909] Yuḳaruda ẕikr olınmışıdı.[3910] Ol Ṣaḫre ṭaşı ġāyet ile büyüye dirler ki Ḥażret-i **[T75b] [İ72b]** İsrāfīl[3911] bu kerre anuŋ üzerine çıḳup bir ayaġın ilerü ve bir ayaġın girü ḳoyup Ṣūr'ı çalup ʿArabça altı söz dise gerek. Yaʿnī[3912] "Ey uvanmış ḳafalar ve ey çürimiş tenler! Ey un olmış kemükler![3913] Ey ḳurımış ṭamarlar! Ey çürimiş gürdeler![3914] Ey ṭaġılmış ḳıllar! ve ey yanmış ve ġarḳ olınmışlar![3915] Tīz[3916] ayaḳlarınuz üzerlerine ṭuruŋ. Daḫı Rabbü'l-ʿĀlemīn ḥuẓūrına gelüŋ." dise gerekdür.

ṢIFAT-I[3917] ṢŪR

Bu Ṣūr daḫı boynuz miṣālinde bir büyük nesnedür ki yuḳaruda diŋilmiş idi[3918] ki büyüklügi cümle yirler ve gökler büyükligince[3919] olup bunı Ḥaḳ Teʿālā Levḥ'i ve Ḳalem'i ve ʿArş'ı ve Kürsī'yi ḫalḳ itdükde ḫalḳ itmişdür[3920] ki ol vaḳtden[3921] berü İsrāfīl'üŋ[3922] aġzında[3923] ṭurup **[M104a]** dört şuʿbesi ve altı delügi ve on dört dāʾiresi vardur ki ol şuʿbelerüŋ biri maġribde biri maşrıḳda biri ʿulāda biri ṣerāda[3924] olup ve ol altı delüklerüŋ her birlerinde[3925] birer dürlü cānlar olup ve her birinden ṣadālar çıḳup ve dāʾireler ki bu boġumlarıdur[3926] Ḥażret-i

---

[3909] urıla, dirler: olacadur ki M103b.
[3910] ẕikr olınmışıdı: daḫı geçmişdür ki M103b.
[3911] İsrāfīl: İsrāfīl ʿaleyhi's-selām İ72b.
[3912] yaʿnī: türkīcesi bu olup M103b.
[3913] ey un olmış kemükler: -İ72b.
[3914] ey çürimiş gürdeler: -İ72b.
[3915] ve ey yanmış ve ġarḳ olınmışlar: -T75a; -M103b.
[3916] tīz: -İ72b.
[3917] ṣıfat-ı: beyān-ı İ72b.
[3918] yuḳaruda diŋilmiş idi: ẕikri geçmişdür İ72b.
[3919] gökler büyükligince: göklerce İ72b.
[3920] ḫalḳ itmişdür: yaratmışdur İ72b.
[3921] vaḳtden: zamāndan İ72b.
[3922] İsrāfīl'üŋ: İsrāfīl ʿaleyhi's-selāmuŋ İ72b.
[3923] aġzında: mübārek aġzında İ72b.
[3924] biri ʿulāda biri ṣerāda: ikisinüŋ daḫı birisi ḳarada ve biri daḫı ʿulāda M104a.
[3925] her birlerinde: -İ72b.
[3926] dāʿireler ki bu boġumlarıdur: -T75a, -İ72a.

İsrāfīl[3927] bunı diyücek ve Ṣūr'uŋ içinde ne ḳadar cānlar var ise cümlesi ol altı[3928] delüklerden çıḳup her birisi[3929] yir yüzinde yayılup yir ile gök mā-beyni[3930] ṭolu cānlar olup[3931] aru gibi ḳaynaşalar ve her biri bedenlü bedenlerin ḳırḳ yıl arayup cümle melāʾik ve[3932] ādemī ve sāʾir dīv ü cin ü perī bedenlerin bulup[3933] tenlerine gireceklerdür.[3934]

ḤAŞR U NEŞR

Bu ḥaşr u neşr didükleri her ölülerden yirden ḳalḳmaḳ olup ḳıyāmet aṣlda budur dirler.[3935] Ḥaḳ emriyle bu cānlar bedenlerine[3936] giricek cümlesi ayaḳları üzerine ḳalḳup ve her biri bu ne ḥāldür diyü biŋ yıl teḥayyürde olup[3937] insān-ı[3938] maʿṣūmlarınuŋ ṣaçları aġarup ve tāze yigitlerüŋ[3939] ṣaḳalları aġara. "Yevme yacʿalü'l-vildāne şīben"[3940] bu gün olup andan Ḥaḳ Teʿālā cehennemden Ṣuʿbān adlu bir ġāyet issi yil esdürüp bu yil esicek bunuŋ sıcaġından[3941] artuḳ kimsenüŋ **[T76a]** maḳāmlarında ṭurmaġa mecālleri olmayup bu yil yir yüzinde olan[3942] cümle ḫalḳı sürüp **[İ73a] [M104b]** her biri iverek Ḳuds-i Şerīf'e maḥşer yirine gelseler gerekdür ki Ḥaḳ Teʿālā Ḳurʾān-ı ʿAẕīm'inde bunuŋ ḥaḳḳında "Fe-iẕāhum mine'l-ecdāṣi ilā-Rabbihim yensilūn"[3943] buyurup daḫı bu maḥalde peyġam-berler ve ṣāliḥler ve şehīdler aḳ gümüş gibi kefenleri ile olup ḳalanlar üryān ve cümle baş açuḳ ve yalıŋ ayaḳ olsalar gerek. Baʿżısı[3944] aḳ yüzlü ve baʿżısı[3945] ḳara yüzlü ve

[3927] ve Ḥażret-i İsrāfīl: İsrāfīl ʿaleyhi's-selām İ72b.
[3928] altı: -İ72b.
[3929] her birisi: -İ72b.
[3930] mā-beyni: arası M104a.
[3931] yir ile gök mā-beyni ṭolu cānlar olup: -İ72b.
[3932] arayup cümle melāʾik ve: arasalar gerekdür ki eger meleklerdür ve eger M104a.
[3933] bedenlerin bulup: ḥayvānlardur cümlesinüŋ cānları bu maḥalde M104a.
[3934] arayup cümle melāʾik ve ādemī ve sāʾir dīv ü cin ü perī bedenlerin bulup tenlerine gireceklerdür: gerek insān ve perī ve cin arayup gireceklerdür İ72b.
[3935] aṣlda budur dirler: didükleri bu olup ki M104a.
[3936] bedenlerine: bedenler T75b; āḫir cümlesi M104a.
[3937] olup: ḳalup İ72b.
[3938] insān-ı: daḫı Ādem'den M104a.
[3939] tāze yigitlerüŋ: tāzelerüŋ İ72b.
[3940] "Çocukları ihtiyarlatan o günden" (Mümezzil/73: 17).
[3941] bunuŋ sıcaġından: -T75b; -M104a.
[3942] yir yüzinde olan: İ72b.
[3943] "Artık onlar kabirlerinden kalkıp rablerine doğru koşmaktadırlar." (Yâsîn/36: 51).
[3944] baʿżısı: kimi İ73a.
[3945] baʿżısı: kimi İ73a.

baʿżısı dürlü dürlü ṣūretlerde olup ḫāṣṣaten[3946] on ṣınıf vardur ki anlara eṣnāf-ı ʿaşere dirler. Anlaruŋ[3947] her biri bir nevʿ-i ṣūretde olup dimişler ki baʿżısı Burāḳlara binüp baʿżısı atlara binüp ve kimi[3948] deveye binüp kimisi daḫı ikişer olup bir deveye bineler.[3949] Ḥattā yetmiş kişi bir deveye bineler, dimişler ve daḫı maʿāẕa'llāh yüzleri üzerine ve ḳarınları üzerine yürürde olup ʿāṣīler[3950] günāhların arḳalarına yüklenüp gideler.[3951] "Ve yaḥmilūne evzārehum ʿalā-ẓuhūrihim"[3952] dinilen oldur.

MAḤŞER YİRİ

Bu maḥşer yiri ki ḫalāʾiḳ[3953] cemʿ olduġı yirdür. Ṣorı ve[3954] ḥesāb anda olup bu mevżiʿ[3955] yā Ḳuds-i Şerīf kendüsi ola[3956] ġayrı şekle girüp veyāḫud[3957] Sāhire dinilen yir ola kim[3958] Ḳuds'üŋ yirine götürülüp kile't-taḳdīreyn[3959] büyüklükleri[3960] vaṣf olınmayup ve ġāyet ile[3961] ḳaraŋuluḳ olup[3962] göz gözi görmeye. Bu cümle ḫāller ile bu ḳadar maḫlūḳāt ol yirde[3963] cemʿ olup īmān nūrından ġayrı bir żiyā[3964] olmayup ḳıyāmet günleri dünyā yıllarınca elli biŋ yıl olup **[M105a]** müʾminlere bir sāʿat ḳadar ola[3965] ve her kişi bu ḳadar yıllarda gözlerin göge[3966] diküp muntaẓırlar iken bir vaḳtde cümle gökler birer birer

---

[3946] ḫāṣṣaten: bā-ḫuṣūṣ İ73a.
[3947] anlaruŋ: -İ73a.
[3948] ve kimi: baʿżısı daḫı M104b.
[3949] kimisi daḫı ikişer olup bir deveye bineler: -M104b.
[3950] ʿāṣīler: cümle ādemīlerüŋ M104b.
[3951] arḳalarına yüklenüp gideler: arḳalarında olup ki M104b.
[3952] "Onlar günahlarını sırtlarına yüklenmiş [bir hâlde diyecekler ki]" (En'âm/6: 31).
[3953] ḫalāʾiḳ: ḫalḳuŋ İ73a.
[3954] ṣorı ve: suʾāl İ73a.
[3955] olup bu mevżiʿ: olsa gerekdür ki M104b.
[3956] ola: olup ki bozılup bir M104b.
[3957] veyāḫud: veyāḫud yuḳaruda daḫı geçmiş idi ki M104b.
[3958] ola kim: olsa gerekdür ki M104b.
[3959] İki takdire göre.
[3960] kile't-taḳdīreyn büyüklükleri: her ḳanḳısı olursa büyülügi M104b.
[3961] bu mevżiʿ yā Ḳuds-i Şerīf kendüsi ola, ġayrı şekle girüp veyāḫud sāhire dinilen yir ola kim Ḳuds'üŋ yirine getürülüp kile't-taḳdīreyn büyüklükleri vaṣf olınmayup ve ġāyet ile -İ73a.
[3962] ḳaraŋuluḳ olup: ḳaraŋuluḳ yir olup büyüklügi vaṣf olınmayup İ73a.
[3963] ol yirde: -İ73a.
[3964] żiyā: żiyā virür nesne M104b.
[3965] ola: olmayup M104b.
[3966] göge: yuḳaru İ73a.

ayrılup yıḳılup od[3967] olup cehenneme gidüp her birinüŋ eżʿāf u mużāʿaf melekleri maḥşer yirine inüp melāʾik[3968] ṣafı[3969] iki ṣaf olup cümle **[T76b]** ġalāyıḳı[3970] ṭaşradan bunlar ve içerüden[3971] rūh melegi yalŋız ḳuşatsalar gerekdür[3972] ki aralarında barmaḳ ḳadar yir ḳalmaya.[3973] **[İ73b]** Bu maḥalde biŋ ayaḳ bir ayaḳ üzere durup arḳalarında günāh yüki ve melekler iḥāṭası ġavfı ve āsumānuŋ[3974] yıḳılması heybeti ve güneşüŋ ġāyetle ısıcaġı ʿazābı ḥattā dimişler ki Ḥaḳ Teʿālā maḥşer yirine güneşi nūrsuz götürüp ve ġalāyıḳuŋ[3975] başları üzere bir sürme çekecek[3976] mīl ḳadar yaḳın idüp bu cümlenüŋ ālāmından[3977] her biri birer ʿużvlarına dek derle ġarḳ olup ve cümle yirler ve deryālar āteş[3978] olup cehenneme dökile.[3979] Yir maḥşer yiri ve gök[3980] ʿArş ola ve[3981] ʿArş'ı sekiz melek omzlarında götürüp maḥşer yirinde Ṣaḫre ṭaşınuŋ üzerinde ḳosalar gerek.[3982] Ḥadīṯ-i şerīfde "Yevme lā-ẓılle illā ẓıllu'l-ʿArş"[3983] olup ol günde anuŋ gölgesinden ġayrı gölge yoḳdur ki[3984] ʿArş'uŋ **[M105b]** ṣaġ yanında sancaġı[3985] ile

---

[3967] od: āteş İ73a.
[3968] melāʾik: melekler İ73a.
[3969] melāʾik ṣafı: daḫı cümlesi M105a.
[3970] ġalāyıḳı: ġalḳı İ73a.
[3971] ṭaşradan bunlar ve içerüden: ḳuşatsalar gerekdür ki için M105a.
[3972] yalŋız ḳuşatsalar gerekdür: ḳuşadup daḫı ṭaşrasın ḳalan melekler ḳuşadup M105a.
[3973] ḳadar yir ḳalmaya: ṣıġacaḳ ḳadar aralıḳ olmayup M105a.
[3974] āsumānuŋ: göklerüŋ İ73b.
[3975] ġalāyıḳuŋ: maḫlūḳātuŋ İ73b.
[3976] sürme çekecek: sürmedānlıḳ İ73b.
[3977] durup arḳalarında günāh yüki ve melekler iḥāṭası ġavfı ve āsumānuŋ yıḳılması heybeti ve güneşüŋ ġāyetle ısıcaġı ʿazābı ḥattā dimişler ki Ḥaḳ Teʿālā maḥşer yirine güneşi nūrsuz götürüp ve ġalāyıḳuŋ başları üzere bir sürme çekecek mīl ḳadar yaḳın idüp bu cümlenüŋ ālāmından: gelüp daḫı ādemīlerdür arkalarında olan günāh yüklerinden ve bu melekleri bu ġilḳatlerde görüp daḫı ḳorḳuḳlarından ve göklerüŋ yıḳılduḳları heybetinden daḫı güneş ve cehennem issisinden ki güneşi daḫı nūrsuz Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri ol maḥalde daḫı maḥşer yirine götürse gerekdür ki cümle ġalḳuŋ başları üzerlerinde bir sürme mīli kadar olsa gerekdür ki küḫller anun ile gözlere sürme çekerlerdür. daḫı eleme ḥesābı mı var bu cümlenüŋ elemlerinden her birisi ḥāllerine göre birer M105a.
[3978] deryālar āteş: deŋizler daḫı bir uġurdan od M105a.
[3979] cehenneme dökile: daḫı cümlesi Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinü emri ile cehenneme atılup M105a.
[3980] yir maḥşer yiri ve gök: bir maḥşer yiri ve gök yirine İ73b.
[3981] ola ve: olsa gerekdür ki M105a.
[3982] gerekdür ki: gök daḫı ol olup ki M105a.
[3983] ʿArş'ın gölgesinden başka bir gölgenin olmadığı günde.
[3984] ol günde anuŋ gölgesinden ġayrı gölge yoḳdur ki: -T76b, -İ73b.
[3985] sancaġı: sancaġ-ı şerīf İ73b.

Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā[3986] ve sāʾir mürselīn ecmaʿīn[3987] ʿaleyhimü's-selām ve cennet ṭurup[3988] ve ṣol yanında daḫı yuḳaruda dinildügi ṣūretde yetmiş biŋ zimām ile ki her bir zimāma yetmiş biŋ zebānler yabışacaḳlardur[3989] cehennem ṭurup ve Ṣırāṭ cehennemüŋ üstinde olacaḳdur. Üç biŋ yıllıḳ yoldur dinilmiş idi ve[3990] cennet ile cehennemüŋ aralarında daḫı Aʿrāf dinilür bir maḳām vardur ki[3991] anda daḫı aḳvām[3992] vardur ve orta yirde[3993] mīzān ḳurılup ḥasenāt u seyyiʾāt vezn olınacaḳdur.[3994] Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selāma[3995] suʾāl eylediler[3996] ki "Yā Resūla'llāh! Ḳıyāmetde sizleri nerede[3997] bulalum?" Buyurdılar ki "Evvel mīzānda yoḳlaŋ.[3998] Bulmazsaŋuz Ṣırāṭ'da, anda bulmazsaŋuz, cennet ile cehenneme gider yol ayırdıcı vardur, anda bulursız." dimişler[3999] ve cümle ẕī-rūḥ ḳısmı[4000] yüz yigirmi ṣaf olup her ṣafuŋ uzunluġı ḳırḳ biŋ yıllıḳ yol ola.[4001] Üç ṣaf müʾminler olup yüz on yedi ṣafı kāfirler ve müşrikler ve münāfıḳlar ve Yeʾcūc u Meʾcūc olacaḳlardur ve[4002] ʿamelleri Cebrāʾīl ʿa.m.[4003] tardup ve mīzānuŋ bir kefesi aḳ ve biri ḳara olup[4004] araları[4005] yüz yıllıḳ yoldur. Aḳında[4006]

[3986] Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā: Resūl'ümüz İ73b.
[3987] sāʾir mürselīn ecmaʿīn: sāʾir mürselīn İ73b; ḳalan peyġam-berler M105b.
[3988] ṭurup: olup İ73a.
[3989] daḫı yuḳaruda dinildügi ṣūretde yetmiş biŋ zimām ile ki her bir zimāma yetmiş biŋ zebānler yabışacaḳlardur: -T76b, -İ73b.
[3990] cehennemüŋ üstinde olacaḳdur. üç biŋ yıllıḳ yoldur dinilmiş idi ve: -M105b.
[3991] aralarında daḫı aʿrāf dinilür bir maḳām vardur ki: üzerinde ola ve ortalarında aʿrāf ola T76b, İ73b.
[3992] aḳvām: aḳvāl İ73b; girecekler M105b.
[3993] ve orta yirde: ol ḳonılup ortada M105b.
[3994] ḥasenāt u seyyiʿāt vezn olınacaḳdur: daḫı cümle ādemīler mīzān olacaḳ maḥalde ṭuracaḳlardur ki M105b.
[3995] Ḥażret-i Resūl ʿaleyhi's-selāma: Resūlu'llāh ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem ḥażretlerine İ73b; peyġam-ber ʿaleyhi's-selām M105
[3996] eylediler: itdiler İ73b, M105b.
[3997] nerede: kanda M105b.
[3998] yoḳlaŋ: anda M105b.
[3999] dimişler: diyü buyurmışlardur ki M105b.
[4000] cümle ẕī-rūḥ ḳısmı: ehl-i maḥşer İ73b; cümle ādemīlerdür M105b.
[4001] olup her ṣafuŋ uzunluġı ḳırḳ biŋ yıllıḳ yol ola: olacaḳdur ki M105b.
[4002] müʾminler olup yüz on yedi ṣafı kāfirler ve müşrikler ve münāfıḳlar ve yeʾcūc u meʾcūc olacaḳlardur ve: müʾmin ḳalanı kāfir olup İ73b.
[4003] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ73b.
[4004] bir kefesi aḳ ve biri ḳara olup: ṣaġı aḳ ṣolu siyāh İ73b; bir kefesi aḳ ve bir kefesi ḳara olup ki M105b.
[4005] araları: iki kefesinüŋ arası M105b.
[4006] aḳında: aḳ kefede M105b.

ḥasenāt ve ḳarasında[4007] seyyiʾāt[4008] tardıla. Şirkden ġayrı günāh cümle vezn olınup ve bunuŋ aġır ṭarafı[4009] yuḳaru ḳalḳa ve[4010] dünyā bir nikbet[4011] ṣūretde gelüp maḥşer yirinüŋ üzerinde muʿallaḳ ṭurup ʿAzāzīl-i laʿīn[4012] daḫı elinde siyāh **[M106a]** sancaḳ[4013] **[İ74a]** ile kāfirler **[T77a]** ve müşrikler ve münāfıḳlar ve Yeʾcūc u Meʾcūc ṣaflarınuŋ āḫirinde bir maḥalde maḫẕūl u maṭrūd ṭurup ve ḥavż-ı Nebī ʿaleyhi's-selām cennetden çıḳarılup baʿżı ḫalḳı ṣuvarmaḳ içün cennet kenārında[4014] ḳonılup melekler ve maʿṣūmlar[4015] müʾminleri andan ṣuvarup ve İsrāfīl ü Mīkāʾīl ü ʿAzrāʾīl[4016] maḥşer yirinde niçe[4017] ḫiẕmetlerde olup daḫı evvel[4018] cemīʿ-i ḥayvānāta ṣorı[4019] ve ḥesāb olınup bir birinden ḥaḳları alınduḳdan ṣoŋra her birisi yine ṭopraḳ olup andan insān[4020] u cin ü dīv ü perī ḥesāb olınup[4021] ve Yeʾcūc u Meʾcūc suʾāl olınup[4022] evvel mīzāna varılup andan ḳurtılduḳda[4023] Ṣırāṭ'a uġrayup cennete ve Aʿrāf'a ve cehenneme yol andan gider ki "Ve in minkum illā vāriduhā."[4024] Ṣırāṭ'dan bir geçmez[4025] olmayup evvel geçen Resūlimüz ʿa.m. olup[4026] elinde sancaġıyla ve ardınca[4027] cemīʿ-i evliyā vü enbiyā bölük bölük sancaḳları ve ümmetleriyle geçüp

---

[4007] ḥasenāt ve ḳarasında: ḥasenāt ṭartılup ve ḳara kefede M105b.
[4008] aḳında ḥasenāt ve ḳarasında seyyiʿāt: aḳ ṭarafında ṣevāb siyāh ṭarafında günāh İ73b.
[4009] şirkden ġayrı günāh cümle vezn olınup ve bunuŋ aġır ṭarafı: aġır olan İ73b.
[4010] şirkden ġayrı günāh cümle vezn olınup ve bunuŋ aġır ṭarafı yuḳaru ḳalḳa ve: bunuŋ aġırı yuḳaruya aġardur ki şirkden ġayrısı cümlesi tartılacaḳ olup illā şirk ṭartılmazdur ki ol tevḥīd ile ṭartılmaḳ lāzım gelmegin ṭatılmaḳ olmayup ve M105b.
[4011] nikbet: ḫor M105b.
[4012] ʿAzāzīl-i laʿīn: İblīs İ73b.
[4013] sancaḳ: bayraḳ İ73b; baḫtsuz sancaġı M106a.
[4014] kenārında: yaḳınında M106a.
[4015] maʿṣūmlar: küçük olan maʿṣūmlardur M106a.
[4016] ʿAzrāʾīl: ʿAzrāʾīl ʿaleyhimü's-selām İ74a.
[4017] niçe: her biri niçe M106a.
[4018] daḫı evvel: -T77a, -İ74a.
[4019] ṣorı: suʾāl İ74a.
[4020] andan insān: andan ṣoŋra ādemīler M106a.
[4021] ḥesāb olınup: olsa gerekdür ki M106a.
[4022] suʾāl olınup: daḫı bunda dāḫiller olup cümledür M106a.
[4023] andan ḳurtılduḳda: baʿdehū İ74a; ḳonılduḳda M106a.
[4024] "İçinizden, oraya varmayacak hiçbir kimse yoktur." (Meryem/19: 71).
[4025] bir geçmez: ġayrı yol İ74a.
[4026] Resūl'imüz ʿa.m. olup: bizüm Peyġam-ber'ümüz ʿaleyhi's-selām ḥażretleridür ki M106a.
[4027] elinde sancaġıyla ve ardınca: sancaġı elinde ol evvel geçüp daḫı kalan M106a.

müʾminlerüŋ[4028] kimi ḳurbānlarına binmiş ola ki ol vaḳtde[4029] ḳurbānlar kimi at ve kimi ḳatır[4030] ve kimi deve şekline girüp[4031] mescidlere varanlar anlar ile geçüp müʾezẕinler[4032] maḥşer yirinde mināreler gibi olup ʿulemā vü ṣüleḥā her birinüŋ ḥāllü ḥāllerince binitleri[4033] olup kimi berḳ-i ḫāṭıf gibi ve kimi andan giç ve kimisi birer ḥālle[4034] geçerler. Kāfirler ve müşrikler ve münāfıḳlar ve Yeʾcūc u Meʾcūc **[M106]** niçe biŋ yıllarda geçemeyüp ve her birisi[4035] cehenneme düşüp ʿalevlerine[4036] yuḳaruya atup bu ḥālle geçüp[4037] bu Ṣırāṭ ḳıldan ince ve ḳılıçdan keskin olup baʿżılar bu Ṣırāṭ'ı bir zebānīnüŋ ḳanadınuŋ bir tügidür, dirler. Müʾminler geçdükçe yaṣṣılıġına ṭutup kāfirler ve münāfıḳlar[4038] ve Yeʾcūc u Meʾcūc[4039] geçdükçe keskinligine ṭutup[4040] Ṣırāṭ'uŋ üzerinde yedi mevḳıf var ki her mevḳıfa bir nesneden[4041] suʾāl olınup cevāb viremeyenler her birinde yigirmi[4042] yıl ṭurup ve cennet ile cehennemüŋ araları maḥşer yirinde üç biŋ yıllıḳ yol olup ve cennetüŋ baş ḳapusında ki Dār-ı Naʿīm'dür Āb-ı Ḥayāt dinilür[4043] bir ṣu var ki[4044] cennete girenler andan yunup **[T77b]** ve içseler gerek ve bu maḥalde **[İ74b]** aḳvāl-i keşīre vardur.[4045] **Beyt:**

-.--/-.--/-.-

[4028] resūlimüz ʿa.m. olup elinde sancaġıyla ve ardınca cemīʿ-i evliyā vü enbiyā bölük bölük sancaḳları ve ümmetleriyle geçüp müʾminlerün: ümmetiyle Peyġam-ber'ümüz ve sāʾir enbiyā ümmetleriyle geçüp ellerinde sancaġ-ı şerīfleriyle Allāhümme sellim diyerek müʾminler İ74a.

[4029] ola ki ol vaḳtde: ol zamān İ74a.

[4030] ḳatır: raḥvān İ74a.

[4031] girüp: girmiş olalar M106a.

[4032] şekline girüp mescidlere varanlar anlar ile geçüp müʾezẕinler: olup kimi mescidler ile müʾezẕinler İ74a.

[4033] binitleri: binegi İ74a.

[4034] andan giç ve kimisi birer ḥālle: seyirür at gibi geçeler İ74a.

[4035] geçemeyüp ve her birisi: eglenüp āḫir İ74a.

[4036] ʿalevlerine: ʿalevlerdür girü M106b.

[4037] bu ḥālle geçüp: -İ74a; bu ḥāl üzere geçüp ki yuḳaruda daḫı geçmişdür ki M106b.

[4038] münāfıḳlar: müşrikler ve münāfıḳlar M106b.

[4039] ve münāfıḳlar ve yeʾcūc u meʾcūc: -İ74a.

[4040] ṭutup: ṭutardur dimişler ki M106b.

[4041] mevḳıfa bir nesneden: her birinde birer şeyden İ74a.

[4042] her birinde yigirmi: biŋer İ74a, M106b.

[4043] dinilür: nāmında İ74a.

[4044] var ki: olup İ74a.

[4045] bu maḥalde aḳvāl-i keşīre vardur: maḥşer yirinde bu Ṣırāṭ üstinde ṭoġrı ol maḥalle varılurdur. maḥşer yiridür bu ṣaf üzere ḳurılduḳdan ṣoŋra ki bu maḥalde söz çoḳ M106

Dil mi var maḥşer yirin[4046] ide beyān
Yā ḳalem mümkin midür ide ʿayān

Dīvān-ı Aʿẓam olup Ḥaḳ Teʿālā ḳullarına ferden ferden ḥarfen ḥarfen suʾāller idüp her birinden ḳavī ḥüccetler ve cevāblar isteyüp dünyāda ḥālā icrā olınan şerʿ-i şerīf-i muṭahhara[4047] üzere ʿādil şāhidler ve ḳavī tezkiyeler itdükde[4048] diller ṭutılup ve ḳalan aʿżālar ve zamānlar ve mekānlar ve aylar ve günler ve[4049] sāʿatler ve daḫı çoḳ nesneler şehādetler idüp muḥaşşal[4050] vaṣf-ı **[M107a]** ḳıyāmet ve cāy-ı maḥşer[4051] ve ṣıfat-ı[4052] suʾāl ü cevābdan nice taʿbīr mümkindür.[4053] Mercūdur ki Ḥaḳ Teʿālā[4054] cemīʿ-i ümmet-i Muḥammed ḳullarıyla ol maḥalle varmalu eylemeye. Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā[4055] buyurmışdur ki "Benüm ümmetümden bir alay ḳavm vardur ki anlar[4056] maḥşer yirin görmezler. Ḳabrlerinden ḳalḳıcaḳ ṭoġrı[4057] cennete gideceklerdür." Böligi[4058] anlardan eyleyüvire āmīn ve[4059] ne ise faṣl-ı ḳażā beyne'l-ḫalāʾiḳ olınup[4060] her kişinüŋ kimde ḥaḳḳı varısa görilüp ve ṣāliḥ ü ṭāliḥ bellü olduḳlarından ṣoŋra cennetlik olanlar kimi bizüm peyġam-berimüz ʿa.m.[4061] şefāʿati ile kimi daḫı ḳalan enbiyālar şefāʿatleriyle ki ümmetleridür[4062] kimi aṣḥāb şefāʿatiyle kimi evliyā ve kimi ʿulemā vü sādāt ve kimi Ḳurʾān-ı ʿAẓīm[4063] ve kimi Kaʿbe-i Mükerreme[4064] ve kimi şehr-i ramażān ve ḳalan aylar ve günler ve dürlü ʿibādetler şefāʿati

---

[4046] var maḥşer yirin: dil mi vardur maḥşeri ide beyān M106
[4047] muṭahhara: -İ74b.
[4048] itdükde: isteyüp daḫı M106b.
[4049] aylar ve günler ve: -İ74b.
[4050] muḥaşşal: ki M106b.
[4051] muḥaşşal vaṣf-ı ḳıyāmet ve cāy-ı maḥşer: bu ḳıyāmet aḥvālleri vaṣf eylemek ve İ74b.
[4052] ṣıfat-ı: vaṣf-ı M107a.
[4053] nice taʿbīr mümkindür: taʿbīri mümkin degildür İ74b.
[4054] mercūdur ki Ḥaḳ Teʿālā: hemān dergāh-ı Ḥaḳ'dan ricā vü tażarruʿ olınur ki İ74b; bolay ki Ḥaḳ sübḥānehū ve Teʿālā ḥażretleri M107a.
[4055] Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā: Efendi'müz İ74b; daḫı nice ḳulları vardur ki Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem: M107a.
[4056] ümmetümden bir alay ḳavm vardur ki anlar: bir alay ümmetüm İ74b.
[4057] ṭoġrı: hemān ṭoġrı M107a.
[4058] böligi: buyurmışdur M107a.
[4059] āmīn ve: -M107a.
[4060] ve ne ise faṣl-ı ḳażā beyne'l-ḫalāʾiḳ olınup: ve'l-ḫāṣıl İ74b.
[4061] bizüm Peyġam-ber'imüz ʿa.m.: enbiyā ʿaleyhimü's-selāmuŋ birinüŋ İ74b.
[4062] ümmetleridür: anlar anlaruŋ ümmetleridür M107a.
[4063] Ḳurʾān-ı ʿAẓīm: Ḥażret-i Ḳurʾān M107a.
[4064] Mükerreme: Muʿaẓẓama M107a.

ile[4065] ve kimi daḫı biribirinüŋ şefāʿati ile girüp[4066] şefāʿat şāḥibleri çoḳdur ki anlar cümlesi Ḥaḳ teʿālā ḥażretlerinüŋ faẓlı ile cennetlik olup daḫu ḥulle giyecekler ise[4067] Buraklara binecekler ise müʾmin ü kāfire mertebesince bu maḥalde riʿāyet ü taḥḳīr olınup[4068] Aʿrāf'a müsteḥaḳ olan anda ve cehenneme lāyıḳ olan yirine varup ṣırāṭdan ṣoŋra yol ayırdıcı dinilen yirden bir yol ṭoġrı cennete ve[4069] bir yol Aʿrāf'a bir yol cehenneme gidecekdür ki olmaḥalle varılduḳda ʿArş'uŋ altından bir ulu melek nidā idecekdür ki[4070] "V'emtāzü'l-yevme eyyühe'l-mücrimūn"[4071] **[M107b]** yaʿnī "Mücrim olmayandan ayrıluŋ ey mücrimler!"[4072] dinilüp bu maḥalde cümle raḥmet melekleri cennetlik olanları bir uġurdan ḳaplayup ve öŋlerince Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā ʿaleyhi's-selām Burāḳ üzere elinde[4073] Livāʾü'l-Ḥamd[4074] ve altında yüz yigirmi dört biŋ yā eksük yā artuḳ enbiyā sancaḳlarıyla **[T78a]** **[İ75a]** ve[4075] niçe biŋ evliyā vü ṣāliḥīn ü sādāt sancaḳlarıyla[4076] Ḥażret-i Resūlu'llāh'uŋ[4077] rikābınca ke-ẕālik[4078] dört ulu melekler ki İsrāfīl ü

[4065] şefāʿati ile: -M107a.

[4066] kimi daḫı ḳalan enbiyālar şefāʿatleriyle ki ümmetleridür kimi aṣḥāb şefāʿatiyle kimi evliyā ve kimi ʿulemā vü sādāt ve kimi Ḳurʾān-ı ʿAẓīm ve kimi Kaʿbe-i Mükerreme ve kimi şehr-i ramażān ve ḳalan aylar ve günler ve dürlü ʿibādetler şefāʿati ile ve kimi daḫı biribirinüŋ şefāʿati ile girüp: ve kimi sāʾir-i etḳiyā ve kimi ehlu'llāhuŋ şefāʿatiyle ḫāṣṣaten Ḳurʾān-ı ʿAẓīm ve Beytu'llāh ve ramażān-ı şerīf veyāḫud bir birinüŋ şefāʿatiyle olup maḫṣerde ḳullarına faẓl u ʿināyet ġāyetsüz olup İ74b.

[4067] şefāʿat ṣāḥibleri çoḳdur ki anlar cümlesi Ḥaḳ Teʿālā ḥażretlerinüŋ faẓlı ile cennetlik olup daḫu ḥulle giyecekler ise: -T77b, -İ74b.

[4068] olınup: olınsa gerekdür daḫı M107a.

[4069] Aʿrāf'a müsteḥaḳ olan anda ve cehenneme lāyıḳ olan yirine varup ṣırāṭdan ṣoŋra yol ayırdıcı dinilen yirden bir yol ṭoġrı cennete ve bir yol Aʿrāf'a: daḫı Aʿrāf'a gidecekleri vardur. anlar daḫı cehenneme gidecekler vardur anlar cümlesidür Ṣırāṭ'ı geçicek yuḳaruda daḫı dinildi idi ki cennet ile cehennem arasında yol daḫı Aʿrāf'a gidüp ve M107b.

[4070] olmaḥalle varılduḳda ʿArş'uŋ altından bir ulu melek nidā idecekdür ki: -T77b, -İ74b.

[4071] "Ve 'ey günahkârlar! Siz bugün şöyle ayrılın!' (denir)." (yâsîn/36: 59).

[4072] mücrim olmayandan ayrıluŋ ey mücrimler: -T77b, -İ74b.

[4073] elinde: mübārek elinde İ74b.

[4074] ḥamd: ḥamd sancaġı M107b.

[4075] ve: altlarında daḫı niçe M107b.

[4076] biŋ evliyā vü ṣāliḥīn ü sādāt sancaḳlarıyla: yüz biŋ sancaḳlar vardur ki her biri burāḳlar üzerlerinde M107b.

[4077] Ḥażret-i Resūlu'llāh'uŋ: Peyġam-ber'ümüz ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemüŋ İ75a; Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā ʿaleyhi's-selāmuŋ M107b.

[4078] ke-ẕālik: -M107b.

Cebrāʾīl ü Mīkāʾīl ve ʿAzrāʾīl[4079] rikāblarınca[4080] olup ve ḳalan melekler cümlesi[4081] kimi ardınca ve kimi öŋince[4082] bu ḥāl üzere[4083] cennete varılup ve ol ḳapuda olan[4084] āb-ı ḥayātdan[4085] içilüp ve yunılup ve cennetüŋ her ḳapusından girecek müʾminler vardur ki her kişi ḳapulu[4086] ḳapularından girüp ve Ḥaḳḳ'uŋ emriyle Rıḍvān cemīʿ-i cennetde olan ḫazāyini açup niçe ḫilʿatler ile bunlara[4087] ḳarşu çıḳup envāʿ-i[4088] iʿzāz u ikrāmla Ḥażret-i Resūlu'llāh'uŋ[4089] öŋlerine düşüp ve muḳaddemā maḥall-i żiyāfet vardur ki cümle[4090] müʾminler anda żiyāfet olınup ve evvel[4091] cennetde yinilen balıḳ cigeri ola. Pes imdi[4092] her kişi dürlü ʿizzetlerle maḳāmlu maḳāmına varup her biri envāʿ-i tenaʿʿumda ve eṣnāf-ı[4093] ṣafālarda olup ʿale's-seviyye cümle ehl-i cennet[4094] ʿĪsā[4095] yaşında olan[4096] otuz üç yaşında ve Ḥażret-i Ādem ʿaleyhi's-selām ḫażretinüŋ **[M108a]** ṣoŋraki boyında[4097] olup ve[4098] Yūsufʿa.m.[4099] cemālinde ve ḫüsninde[4100] Dāvudʿa.m.[4101] nefesinde[4102] ve cennetde[4103] ṣaḳal ve bıyıḳ olmayup ebedü'l-ābād[4104] anda

[4079] ʿAzrāʾīl: ʿAzrāʾīl ʿaleyhimü's-selām İ75a.
[4080] rikāblarınca: -M107b.
[4081] olup ve ḳalan melekler cümlesi: ve sāʾir melekler İ75a.
[4082] ardınca ve öŋince: M107b.
[4083] bu ḥāl üzere: -İ75a.
[4084] ol ḳapuda olan: -İ75a.
[4085] ḥayātdan: ḥayāt ṣuyından M107b.
[4086] ḳapulu: kendü İ75a.
[4087] ḫazāyini açup niçe ḫilʿatler ile bunlara: ḫāzinler ile bu cümleye M107b.
[4088] envāʿ-ı: dürlü M107b.
[4089] Ḥażret-i Resūlu'llāh'uŋ: Peyġam-ber'ümüz ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellemüŋ İ75a; Ḥażret-i Sulṭān-ı Enbiyā ʿaleyhi's-selāmuŋ M107b.
[4090] cümle: -İ75a.
[4091] ve evvel: daḫı muḳaddemā M107b.
[4092] ola. pes imdi: olup daḫı andan ṣoŋra M107b.
[4093] eṣnāf-ı: -İ75a.
[4094] ʿale's-seviyye cümle ehl-i cennet: daḫı her birisi M107b.
[4095] ʿĪsā: ʿaleyhi's-selām İ75a; Ḥażret-i M107b.
[4096] olan: yaʿnī İ75a.
[4097] boyında: boyında ẕirāʿ İ75a.
[4098] ṣoŋraki boyında olup ve: boyı olan ki ṣoŋradan Ḥażret-i Ādem'üŋ boyı yir yüzinde indüklerinde ḳıṣalmış idi ol boyda daḫı M108a.
[4099] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ75a.
[4100] ḫüsninde: -M108a.
[4101] ʿa.m.: ʿaleyhi's-selām İ75a.
[4102] nefesinde: ṣadāsında İ75a.
[4103] cennetde: -İ75a.
[4104] ebedü'l-ābād: ebeden İ75a; ile'l-ebed M108a.

ḳalacaḳlardur[4105] ki cennetüŋ daḫı baʿżı evṣāfınuŋ yüz biŋde bir deŋlü daḫı yuḳaruda geçmişdür[4106] Aʿrāf'a gidecekler daḫı gidüp cehenneme gidenlerüŋ öŋlerinde[4107] ʿAzāzīl-i laʿīn[4108] ki āteşden bir ḫınzīre binüp daḫı āteşden ve ḳaṭrāndan libāslar[4109] giyüp ve elinde Şeyṭānlıḳ sancaġı[4110] ve yanınca ne ḳadar kāfirler ve münāfıḳlar ve müşrikler ve Yeʾcūc u Meʾcūc varısa anları[4111] daḫı ʿaẕāb melekleri sürüp ve dürlü taḥḳīrler ve ḍarblar ve ʿaẕāblar ile cümlesin cehenneme götürdüklerinde Mālik[4112] emr idüp anları ʿaẕābla[4113] cehenneme idḫāl ideler ve evvel[4114] öŋlerine ṣıġır cigeri[4115] ve zaḳḳūm ve ḳan ve iriŋ götürüp ṣu yirine māʾ-i ḥamīm[4116] içüreler ve her biri yirlerin bulup[4117] cennetde olanlar ḥamd ü şükr idüp el-ḥamdu li'llāhi Teʿālā hāẕā min-faḍli rabbī[4118] gerçi ḫavflar[4119] da çekdük.[4120] Feʾemmā şimdi bir ṣafā ve bir niʿmete[4121] vāṣıl **[T78b] [İ75b]** olduḳ ki min-baʿd zāʾil olmaz.[4122] "El-ḥamdu li'llāhi'lleẕī eẕhebe ʿanne'l-ḫazene inne Rabbenā le-Ġafūrun şekūr elleẕī eḥallenā dāre'l-muḳāmeti **[M108b]** min-faḍlihī lā-yemessunā fīhā naṣabun velā yemessunā fīhā luġūb"[4123] diyeler ve

[4105] ḳalacaḳlardur: ḳalsalar gereklerdür M108a.
[4106] ki cennetüŋ daḫı baʿżı evṣāfınuŋ yüz biŋde bir deŋlü daḫı yuḳaruda geçmişdür: -T78a, -İ75a.
[4107] gidenlerüŋ öŋlerinde: gidenlerüŋ öŋler T78a; gidecekler daḫı öŋlerince M108a.
[4108] ʿAzāzīl-i Laʿīn: -İ75a.
[4109] libāslar: dürlü libāslar M108a.
[4110] sancaġı: -İ75a.
[4111] anları: götüri anları M108a.
[4112] mālik: mālik ḥażretleri İ75a; cehennem māliki olan melek daḫı M108a.
[4113] ʿaẕābla: dürlü dürlü ʿaẕāblar ile M108a.
[4114] idḫāl ideler ve evvel: atalar ve evvel İ75a; idḫāl idüp anları daḫı evvel girdüklerinde M108a.
[4115] cigeri: ödi İ75a.
[4116] māʿ-ı ḥamīm: -İ75a.
[4117] getürüp ṣu yirine māʿ-ı ḥamīm içüreler ve her biri yirlerin bulup: ve ṣu istedüklerince ḥamīm dinilen issi ve ḳaynar ṣular ṣunılup daḫı bunlaruŋ daḫı her birleri yirlü yirlerin bulduḳlarından ṣoŋra ki M108a.
[4118] hāẕā min-faẕli Rabbī: -T78a; -M108a.
[4119] ḫavflar: ḳorḳular İ75a.
[4120] çekdük: geçürdük M108a.
[4121] ve bir niʿmete: -İ75a.
[4122] zāʿil olmaz: zevāl yoḳdur M108a.
[4123] "Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun. doğrusu Rabb'imiz çok bağışlayıcıdır, şükrün karşılığını eksiksiz vermektedir. o ki bizi lutfuyla sonsuza kadar kalınacak yurda yerleştirdi. orada artık biz ne bir yorgunluk duyarız ne de bize bir bıkkınlık gelir." (Fâtır/35: 34).

Aʿrāf'da olanlaruŋ maḳāmlarında[4124] ikişer penceresi[4125] olup biri cennete baḳup firāḳ geldükçe[4126] biri daḫı cehenneme baḳup istiʿāẕe idüp cennete baḳduḳca[4127] el-ḥamdu li'llāh ki girmemişüz diyü[4128] tesellī bulalar[4129] ve cehennemde olanlar daḫı envāʿ-i[4130] ʿaẕāblar ve dürlü dürlü[4131] elem ü[4132] miḥnetlerde olup kimi nefslerin ve kimi sikārların ve kimi ʿAzāzīl-i laʿīni[4133] levm idüp her birinüŋ ehli bu nevʿ üzere kimi ṣafāda ve kimi ḳahr u cefāda iken Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri[4134] dünyāda diriligi ölümi iki ṣūretde ḫalḳ idüp diriligi bir ablaḳ ḳısraḳ ṣūretinde ḫalḳ idüp[4135] her kime ol ṭoḳunsa dirilür idi ve mevti daḫı[4136] bir boynuzlı alaca ḳoç ṣūretinde ḫalḳ itmiş idi[4137] ki her kime sürinürse[4138] ol ölürdi. Ol maḥalde ölümi götürüp cennet ile cehennemüŋ ortasında şöyle ḳoyup daḫı[4139] Ḥażret-i Yaḥyā peyġam-berüŋ[4140] eline bir nūrdan keskin[4141] bıçaḳ virüp daḫı bir münādī nidā ide ki "Yā ehl-i cennet yā ehl-i Aʿrāf ve yā ehl-i cehennem! Naẓar[4142] idüp görüŋ cümleŋüzüŋ oldıġuŋuz maḳāmlar orta ṭuran ölümdür. **[M109a]** Yaḥyā peyġam-berüŋ elinde bıçaġı bu cümle ḫalḳ görüp aŋladuḳlarından ṣoŋra Ḥażret-i Yaḥyā[4143] daḫı fi'l-ḥāl ol cümleŋüŋ

[4124] maḳāmlarında: daḫı her birinüŋ maḳāmlarında M108b.
[4125] penceresi: manẓaraları M108b.
[4126] baḳup firāḳ geldükçe: -İ75b.
[4127] istiʿāẕe idüp cennete baḳduḳca: -İ75b.
[4128] ki girmemişüz diyü: diyüp İ75b.
[4129] firāḳ geldükçe biri daḫı cehenneme baḳup istiʿāẕe idüp cennete baḳduḳca el-ḥamdu li'llāh ki girmemişüz diyü tesellī bulalar ve: daḫı āh biz daḫı şol cennetlere girmedük, diyü ġuṣṣalara düşüp ve yirlerinden daḫı cehenneme baḳup daḫı el-ḥamdü li'llāhi teʿālā cehenneme daḫı girmedük, diyü ḥamdler idüp M108b.
[4130] envāʿ-ı: dürlü dürlü M108b.
[4131] envāʿ-ı ʿaẕāblar ve dürlü dürlü: dürlü ʿaẕāblar ve İ75b.
[4132] elem ü: -M108b.
[4133] nefslerin ve kimi sekārların ve kimi ʿAzāzīl-i laʿīni: İblīs'e İ75b.
[4134] her birinüŋ ehli bu nevʿ üzere kimi ṣafāda ve kimi ḳahr u cefāda iken Ḥaḳ Teʿālā ḥażretleri: ʿaẕābda iken Ḥaḳ Teʿālā İ75b.
[4135] ḫalḳ idüp: -İ75b.
[4136] mevti daḫı: ölümi İ75b.
[4137] ḫalḳ itmiş idi: -İ75b.
[4138] sürinürse: ṭoḳunsa İ75b.
[4139] şöyle ḳoyup daḫı: -T78b, -İ75b.
[4140] Ḥażret-i Yaḥyā peyġam-berüŋ: Yaḥyā ʿaleyhi's-selāmuŋ İ75b.
[4141] keskin: -İ75b.
[4142] naẓar: cümleŋüz naẓar M108b.
[4143] cümleŋüzüŋ oldıġuŋuz maḳāmlar orta ṭuran olmadur. Yaḥyā peyġam-berüŋ elinde bıçaġı bu cümle ḫalḳ görüp aŋladuḳlarından ṣoŋra Ḥażret-i Yaḥyā: bu ölümdür diyü ḫalḳ aŋladuḳlarında ṣoŋra Yaḥyā ʿaleyhi's-selām İ75b; cümleŋüzüŋ oldıġuŋuz arasında

naẕarlarında mevti alup[4144] boġazlayıcaḳ ʿArş'uŋ altından[4145] bir münādī nidā idüp didi ki[4146] "Yā ehle'l-cenneti lā-mevte baʿde'l-yevme lekumu'l-ḫulūd ve yā ehle'l-Aʿrāfi lā-mevte baʿde'l-yevme lekumu'l-ḫulūd ve yā ehle'n-nār lā-mevte baʿde'l-yevme lekumu'l-ḫulūd!"[4147] diyüp bundan öte artuḳ ölüm[4148] yoḳdur. Her kişi maḳāmlu maḳāmında ebed olduŋuz, diye. Ehl-i cennet ṣafā vü niʿmetde ve ehl-i Aʿrāf gāh firāḳ ve gāh tesellī üzere olup āḫir cennete daḫı girerler, dinür. Ammā ehl-i nāruŋ ʿiḳābı vaṣf[4149] olınur degildür.[4150] Ṣoŋra Allāhumme ʿāfenā.[4151] [4152] **[T79a] [İ76b]**

ölüm ṭururdur ki Yāḥyā peyġam-ber ʿaleyhi's-selām ḥażretleri boġazlayup yürüdür diyücek bu cümle maḫlūḳātdan daḫı bir ferd ḳalmayup illā cümlesi maḳāmlu maḳāmlarından ol mevti ve elinde nūrdan bıçaġı ile Ḥażret-i Yāḥyā'yı görüp daḫı Ḥażret-i Yāḥyā'yı M109a.

[4144] alup: -M109a.

[4145] altından: altından fi'l-ḥāl M109a.

[4146] nidā idüp didi ki: daḫı ṣavt-ı aʿlā ile nidā idüp daḫı diyecekdür ki M109a.

[4147] Ey cennetin ahalisi bundan sonra size ölüm yoktur. Siz ebedîsiniz! Ey Araf'ın ahalisi bundan sonra size ölüm yoktur. Siz ebedîsiniz! Ey cehennemin ahalisi bundan sonra size ölüm yoktur. Siz ebedîsiniz!

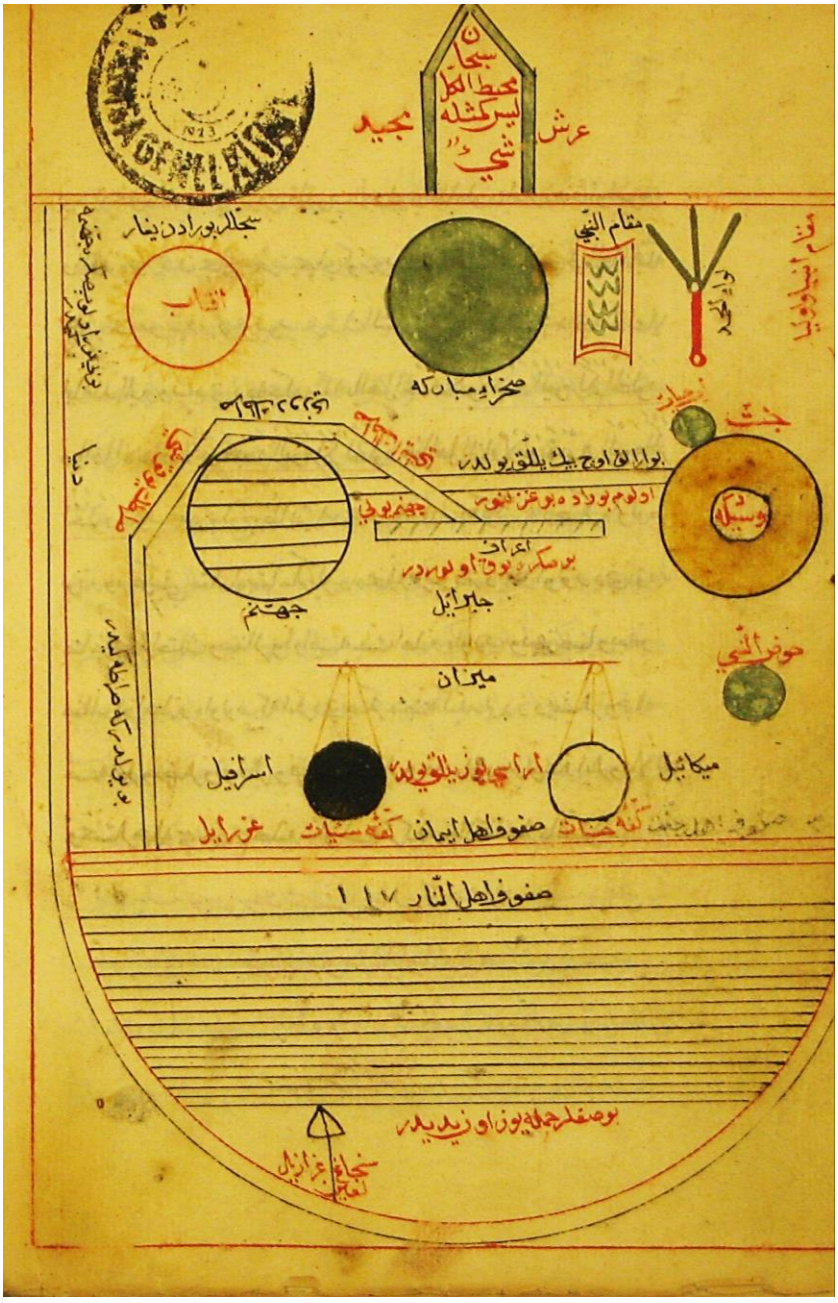
[4148] ölüm: -İ75b.

[4149] diyüp bundan öte artuḳ ölüm yoḳdur. her kişi maḳāmlu maḳāmında ebed olduŋuz, diye. ehl-i cennet ṣafā vü niʿmetde ve ehl-i Aʿrāf gāh firāḳ ve gāh tesellī üzere olup āḫir cennete daḫı girerler, dinür. ammā ehl-i nāruŋ ʿiḳābı vaṣf: yaʿnī bu üç ṭā'ifeye daḫı diyecekdür ki "bu günden ṣoŋra ölüm yoḳdur ki her kişi maḳāmlu maḳāmlaruŋuzda maḫlūdlarsızdur" dinmek olur. daḫı ne ḳadar ṣaġlıḳ ve rāḥatlıḳ ve ṣafālar var ise cennet ehlinde olup ve baʿżı ṣafā ile baʿżı cefā aʿrāf ehlinde olup ki anlar daḫı ṣoŋra çıḳup cennete giderler, dimişler ve cümle ḫastelikler ve maraẕlar ve ḫavflar ve ferʿler ve elemler ve dürlü dürlü ʿaẕāblar ve belālar ve miḥnetler cehennem ehlinde olup M109a.

[4150] olınur degildür: olınmaz İ75b; -M109a.

[4151] ʿāfenā: ecirnā minhu İ75b.

[4152] Allah'ım bizi korusun.

[Resim: 10, MN 135b]

DUʿĀ[YI] MAḴBŪL[4153]

Allāhumme yā Rabbī yā Ḳāżīe'l-ḥācāt! Ve yā mucībe'd-daʿvāt. Kemā ḫatemte ʿalā yedeyyi hāẕe'l-kitāb. İḫtim ʿömrī ve min-sivā-yı mine'l-müʾminīn ve'l-müʾmināti bi'l-ḫayri ve'ṣ-ṣavāb. Vecʿal yā Rab ʿömra sulṭānine'l-aʿẓam mevlāne'l-ekreme'l-efḫam. Bāʿiṣi hāẕe't-teʾlīfe'l-cedīd. El-mübeccelu'l-mufaḍḍalu's-saʿīd ibni's-saʿīdibni's-saʿīd aʿnī bihi's-sulṭān İbnü's-Sulṭān es-Sulṭān ʿOṣmān Ġāzī Ḫan muṭavvelen ilā-intihā'z-zamāni ve'nḳırāżi'd-devrān ve'cʿal yā Rab! Aḥibbāʾuhū keṣīran ve aʿdāʾuhū kesīran ve'nṣuruhū yā Rab! Ḥayṣu mā-kāne naṣran ʿazīzen ve'ftaḥ lehū yā Mevlāye fī-kulli'z-zamāni fetḥan mubīnen. Allāhumme'rḥam eslāfehū ve kuṣṣir aḫlāfehū ve'rzuḳhu'l-ʿadle ve'r-raḥmete ve'r-reʾfete ve'ş-şefeḳate ʿalā-ʿibādike ve eʿinhu ʿalā-kulli ḥālin ve'cʿalhū yā Rab! Fi'd-dünyā selīmen min-kulli saḳamin ve cezeʿin ve fi'l-āḫireti emīnen min-külli ḫavfin ve fezeʿin va'ḥṣur Allāhumme iẕen ummetehū fī-ʿibādike's-selāṭīni'l-ʿādilīne'l-leẕīne ekremtehum fī-civārike ve eskentehum fī-Rıḍvānike ve kerremehū yā Rab! Fi'l-āḫireti bi-ruʾyeti cemālike ve ṣafāʾi liḳāʾik ve arḍi Allāhumme Resūlike ve aṣḥābuh ʿanhu ve sāʾiri'l-müʾminīn velā tesʾelhu yā Rab! ʿAmmā ḥameltehū ʿaleyhi mine'l-emri ve ecizhu ʿannā ve ʿan cemīʿi'l-Müslimīn ḥusni'l-cezāʾi ve'cʿlehu Reʾīsü's-Suʿadāʾi āmīn.[4154]

[4153] maḳbūl: müʿellif İ76b.

[4154] Ey Allah'ım ve ihtiyaçları gideren Rabb'im, ey duaları kabul eden! Bu kitabı kendi elimle bitirmeyi nasip ettiğin gibi, benim ve diğer erkek ve kadın müminlerin ömürlerini de hayır ve doğruluk üzere hitam et. Ey Rabb'im, mevlamız, cömert ve fehamet sahibi büyük sultanımızın ömrünü zaman bitene kadar, (güneş ve ay) deveranını bitirinceye kadar uzat ki kendisi bu yeni telifin ortaya çıkmasına vesile olmuş şerefli, üstün, said oğlu said oğlu said'dir. Bu sözlerime Sultan Osman Gazi'nin oğlunu, ki o sultan oğlu sultan oğlu sultandır, kastediyorum. Ey Rabb'im sen onun dostlarını çoğalt, düşmanlarını kırıp geçir, her bulunduğu yerde sen ona izzetli bir yardım ver. Ey Mevla'm, her zaman ona açık bir fetih nasip eyle, Onun geçmişlerine rahmet eyle, kendisinden sonra gelenlerin sayılarını artır, ona (Senin kullarına karşı) adalet, rahmet, refet, şefkat ile rızıklandır. Ona her hâlükârda yardım et, onu dünyada her türlü hastalık ve üzüntüden selim kıl ey Rabb'im. Ahirette de her türlü korku ve endişeden emin kıl, Allah'ım sen onun ümmetini senin cennetin olan Rıdvan bahçelerinde oturttuğun, civarında ikram ettiğim adil sultanlardan eyle. Senin cemalini Ahirette ona göstererek ve pak bir buluşma nasip ederek onu şereflendir. Allah'ım sen Hz. Peygamber'i ve onun ashabını, diğer müminleri de ona razı et. Ona yüklemiş olduğun hususlara dair onu sorumlu tutma ya Rabbim. Bizim ve bütün Müslümanlar için ona hayır ve iyilik ile muamele et ve onu suada (mutluların) başkanı eyle, âmin.

TĀRĪḪÜ'L-KİTĀB

Bu kitāb-ı feraḥ-fezāda şehā ḳatı çoḳ dürlü kāʾināt yazdum. Āmārum kimse itmeye teʾlīf. Ben daḫı ḳatı[4155] çoḳ kitāb süzdüm. Ḥamdu li'llāh hele bulup itmām. Cümle üç ayda cemʿ idüp yazdum. Gördüm uş bir kitāb-ı ḫūb oldı. Tārīḫin ben de ḫūb kitāb yazdum.

ḲAD VAḲAʿA'T-TAMĀM Lİ-ŞĀḤİBİ'L-KELĀMİ Bİ-ʿAVNİHĪ Lİ-MUʾELLİFİHİ'L-FAḲĪR[4156]

[T80a]

.---/.---/.--
Kitāb-ı ḫūb olup tārīḫ kitāba
Bi-ḥamdi'llāh ki irdi iḫtitāma
Sene: 1031
N'ola tārīḫ-i eyyām olsa kendü
Ḳuşūrı varsa ṭutalar tamāma

Uşbu kitāb-ı müsteṭāb-ı mükerremü'n-nikān ḫāk-pāy-ı Ḥażret-i Veliyyü'n-Niʿam sābıḳan ḫarāc muḥāsebecisi olan ʿizzetlü ʿÖmer Efendi ḫiẕmetlerine taḥrīr olınup baʿżı aḥvāl-i maʿād u mīʿādı müştemil Bursevī Ḥüsām Efendi teʾlīfi olup istinsāḫ olınması murād-ı şerīfleri olmaġla haftada gün başına birer cüz taḥrīri ile tekmīl ve bir iki haftada taʿdād-ı eyyām taḥrīr ile tetmīm olınup bir ḳıṭʿa ile cevāb-ı ṣūret-i ṭārīḫ virilmişdür.[4157]

[4155] ḳatı: -İ76b.

[4156] Bi-ʿavnihī li-muʿellifihi'l-faḳīr: bi-ʿavni'l-ʿallām li-müʿellifihī İ77a.

[4157] Uşbu kitāb-ı müsteṭāb-ı mükerremü'n-nikān ḫāk-pāy-ı Ḥażret-i Veliyyü'n-Niʿam sābıḳan ḫarāc muḥāsebecisi olan ʿizzetlü ʿÖmer Efendi ḫiẕmetlerine taḥrīr olınup baʿżı aḥvāl-i maʿād u mīʿādı müştemil bursevī ḥüsām Efendi teʾlīfi olup istinsāḫ olınması murād-ı şerīfleri olmaġla haftada gün başına birer cüz taḥrīri ile tekmīl ve bir iki haftada taʿdād-ı eyyām taḥrīr ile tetmīm olınup bir ḳıṭʿa ile cevāb-ı ṣūret-i ṭārīḫ virilmişdür İ76a.

Lİ-MUḤARRİRİHİ[4158]

..--/..--/..--/..-
Bir iki haftada Vehbī ḳalemüŋ oldı cerā
Silk-i itmāma götürdüŋ bu kitābı fevrī

Minber-i ʿArş'a çıḳup hātif-i ġayb-ı seherī
Oḳudı ḫuṭbe-i tārīḫini taḥrīr-i ṭarī

Sene: 1037

[4158] Yazarı tarafından (kaleme alınmış).

ÖZEL ADLAR İNDEKSİ

A

Abādān · 191
Abbās · 239
Abbāsiyān · 320
Abdāl Meḥemmed Sulṭān · 257
Abdāl Murād Sulṭān · 257
Abdu'llāh · 314, 328
Abdu'r-Rahman Bisṭāmī · 258
Abdu'r-Raḥman Efendi · 257
Abdu'r-Raḥman-ı Bisṭāmī Efendi · 257
Abdü'l-Ḳādir Geylānī · 247
Abdü'l-Laṭīf Muḳaddesī · 257
Abdü'l-muṭṭalīb · 314
Abdü'l-Müʾmin Efendi · 257
Āb-ı Ḥayāt · 370
Ablānistān Çeşmesi · 212
Acem · 284
Acibā · 269
Ād ḳavmi · 184, 336
Ādem · 139, 143, 144, 161, 163, 164, 169, 179, 180, 220, 231, 233, 235, 236, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 285, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 308, 309, 310, 314, 319, 331, 350, 362, 373
Ādem Maḳāmı · 242
Aden · 191
Aden Ṭağı · 226
Adn · 154
Ağu Ṭağı · 227
Aḫlāṭ · 214
Aḥmed · 253
Aḥmed bin Ḥanbel · 247
Aḥmed bin ʿAbdu'llāh · 338
Aḥmed Ḫan · 136
Aḥmed-i Bedevī · 248
Aḫmīm · 249
Aḳ Deŋiz · 251, 252, 253
Aḳ Mināre · 245, 342
Aḳbıyıḳ Sulṭān · 257
Aḳbūs Deŋizi · 141, 272, 273
Aḳriṭaş Cezīresi · 198
Alaca Ḥırḳalu Dede · 257
Alāʾe'd-dīn Efendi · 257
Alī · 202, 239, 241, 247, 317, 325, 327
Āli · 328
Alī Maḳāmı · 241
Alī Māst Dede · 257
Āl-i ʿOṣmān · 320
Alīm · 169
Allāh · 136, 142, 143, 147, 148, 150, 151, 156, 157, 160, 162, 164, 167, 168, 169, 170, 174, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 188, 189, 190, 193, 194, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 222, 226, 249, 255, 260, 263, 264, 265, 267, 268, 269, 270, 271, 275, 276, 277, 281, 283, 317, 321, 322, 330, 333, 354, 358
Amāliḳa · 234
Āmed · 204
Āmīne · 314
Amr bin el-ʿĀṣ · 252
Amuriyye · 225
Ana · 191
Anād Cezīresi · 195
Anaṭolı · 253, 255, 327, 332
Āʾişe-i Ṣıddīḳa · 239
Aʿrāf · 368, 369, 372, 374, 375, 376
Aʿẓam · 139
Arab · 191, 284, 312, 314
Arab Cāmiʿi · 256
Arabī · 304
Arafāt · 233, 235

Arafāt Ṭaġı · 302
Arda Ṣuyı · 258
Arfe · 266
Arrāde Irmaġı · 209
Arş · 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 148, 157, 166, 179, 180, 185, 193, 272, 279, 280, 282, 283, 291, 313, 315, 343, 357, 359, 364, 367, 372, 376, 380
Arş ḥırzları · 241
Arş-ı Mecīd · 139
Arş-ı Ṣaḫra · 243
Arż · 137, 264
Arż-ı Muḳaddese · 246
Arẓ-ı Nūbe · 191
Āṣaf bin Beraḫyā · 285
Aṣfer · 331, 332
Aṣḥāb · 331
Aṣḥāb-ı Kehf · 225, 343, 344
Aṣḥāb-ı Kirām · 238, 239, 244
Aṣheb · 323, 324, 325
Āṣī · 208
Āsiye · 155
Asḳalān · 191
Asvān · 249
At Cezīresi · 198
Aṭlas · 137, 139, 147
Ayāṣofya · 253
Ayn-ı Ermeniyye · 200
Ayn-ı Ḥamiʾe · 259
Ayn-ı Selvān · 241
Azāzīl · 277, 281, 282, 283, 287, 288, 290, 291, 295, 296, 298, 324, 336, 369, 374, 375
Āẕerbāycān · 206, 213
Āẕerbāycān Çeşmesi · 213
Azrāʾīl · 175, 183, 286, 357, 361, 369, 373

B

Bāb · 319
Bāb-ı İbrāhīm · 232
Bāb-ı ʿUmre · 232
Bāb-ı Ṣafā · 232
Bāb-ı Şeybe · 232
Bābil · 217, 245, 338
Bābil Ḳuyusı · 217
Bādḫāni Çeşmesi · 212
Bādḫānī Çeşmesi · 212
Baġdād · 191, 204, 247, 325, 327
Baġdād-ı Dārü'l-Üm · 246
Bāġ-ı İrem · 226
Baḥr-ı Aḫḍar · 197
Baḥr-ı Aʿẓam · 190
Baḥr-ı Cezer · 192, 199, 205
Baḥr-ı Fārs · 192, 194, 195, 204, 206
Baḥr-ı Ḥayvān · 166
Baḥr-ı Herkend · 193
Baḥr-ı Hind · 192, 194, 195, 196, 206
Baḥr-ı Ḳulzüm · 191, 192, 196, 200
Baḥr-ı Maġrib · 192, 197, 205, 207
Baḥr-ı Mescūr · 141, 162, 166, 168
Baḥr-ı Muḥīṭ · 189, 190, 192, 193, 194, 197, 291
Baḥr-ı Oḳyānūs · 197
Baḥr-ı Reşīd · 202
Baḥr-ı Ṣīn · 192, 193
Baḥr-ı Ṭrabzon · 197
Baḥr-ı Zenc · 192, 194, 196
Baḥrī Dede · 257
Baḥri'l-Mescūr · 166
Baḳariyye Çeşmesi · 215
Baḳīʿ · 239
Balbus Cezīresi · 198
Balçıḳ Ḥammāmı · 257
Bāmyān Çeşmesi · 212
Baʿṣ · 361
Bārī · 208, 209
Bārīʾ · 174
Başra · 191
Bāyezīd · 253
Baynas · 207
Bedaḫşān · 203
Bedr Ġazāsı · 330
Behlūl Dede · 257
Behmūt · 271, 272, 273
Behrām · 162
Beled-i Ḥarām · 232

Belḫ · 192, 203
Belḳıs · 245
Benādıḳ · 198
Bendḳayya · 198
Benī Aṣfer · 332
Benī Ümeyye · 320
Benīmān Cezīresi · 194
Berber · 191, 319
Berhūt Ḳuyusı · 218
Beriyye ʿArab · 337
Bermekī · 246
Bertān · 270
Beydā · 326
Beyt-i Ḥarām · 164
Beyt-i Maʿmūr · 162, 164, 165, 166, 235, 299
Beyt-i Temāṣīl · 249
Beyti'l-Maʿmūr · 166
Beytu'llāhi'l-Ḥarām · 234
Beytü'l-Maʿmūr · 164, 165, 234, 235
Beytü'l-Muḳaddes · 240
Bıŋarbaşı · 256, 257
Bilāl-i Ḥabeşī · 244
Biʾr-i ʿAẓīme' · 216
Bisāṭ · 346
Buḫārā · 191, 203
Buḥayre-i Erciş · 200
Buḥayre-i Ermeniyye · 200
Buḥayre-i Ḫˇarezm · 200
Buḥayre-i Ḫāliṭ · 201
Buḥayre-i Ḫorāsān · 201
Buḥayre-i Tunus · 200
Buḫtu'n-naṣr · 319
Buḳīr Ḳuyusı · 217
Bulat Cezīresi · 194
Bulgar · 205
Burāḳ · 359, 361, 366
Bursevī Ḥüsām Efendi · 379
Burūsa · 136, 255, 258, 327
Büyük Ḳanādīl · 241

C

Cābe Cezīresi · 194
Cāberḳā · 259
Cāberṣā · 259
Cāc Çeşmesi · 213
Caḥīm · 273
Cāluş Cezīresi · 194
Cāmiʿ-i Benī Ümeyye · 245, 342
Cāmiʿ-i Ezher · 248
Cāmiʿ-i Kebīr · 255
Caʿfer bin Ṣādıḳ · 239
Cāşuk Cezīresi · 195
Cebbūl · 208
Cebel-i Ḳamer · 202
Cebrāʾīl · 165, 166, 176, 179, 180, 182, 235, 236, 238, 239, 245, 285, 286, 289, 290, 293, 300, 302, 303, 304, 305, 306, 316, 352, 357, 359, 360, 361, 368, 373
Cebrāʾīl Maḳāmı · 168, 241
Cehennem · 273
Cehūd · 284
Cenāb-ı Kibriyā · 315
Cengiz Ḫan · 320
Cennet Ḳapusı · 241
Cennetü'l-Meʾvā · 168
Cerbā · 267
Cevz-i Māṣil · 223
Cevz-i Māṣil Ṭaġı · 223
Ceyḥan Irmaġı · 207
Ceyḥun · 200, 201, 203
Ceyḥun Irmaġı · 203
Cezāʾir · 193, 323
Cezdān · 205
Cezer · 199, 205
Cezer Deŋizi · 200, 220
Cezīre-i ʿAẓīme · 336
Cibrīl · 235
Cidde · 298, 302
Cidde Deŋizi · 191, 351
Cihān-nümā · 251
Cin · 283
Cin Cezīresi · 199
Cīze · 249
Cülhām · 267
Cünd-i Sābūr · 206
Cünd-i Sābūr Irmaġı · 206

Cürcān · 192, 212
Cürhüm · 234, 324, 325
Cüşūm · 269

Ç

Çār-Erkān-ı Dīn · 317
Çekirge Ḳablucası · 257
Çīn · 191, 227, 319
Çingāne · 284

D

Dābbe · 334
Dābbetü'l-Arż · 333, 348, 353
DĀBBETÜ'L-ARŻ · 353
Ḍaḥḥāk-i Dīv · 220
Damaġān · 212
Dāmeġān Ṭaġı · 222
Dānyāl · 204
Dār-ı Naʿīm · 370
Dārü'l-Celāl · 149, 155
Dārü'l-Firdevs · 149
Dārü'l-Ḫayr · 149
Dārü'l-ʿAdn · 149, 152, 153, 315
Dārü'l-ʿUlyā · 149
Dārü'n-Naʿīm · 149, 159
Dārü's-Selām · 149
Dāvīd · 335
Dāvud · 240, 310, 311, 319, 373
Dāvud Dede · 257
Dāvud Ḳubbesi · 241
Dāvud Miḥrābı Ḳapusı · 240
Dāvud Peyġam-ber kilīdi · 241
Dāvud Türbesi · 242
Deccāl · 196, 274, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344
Demkā · 188
Denderā · 249
Dergāh-ı ʿAẓamet-i Rabbānī · 264
Deyālime · 320
Deylem · 192
Deyr Cezīresi · 198
Dımaşḳ · 219, 342
Dımaşḳu'ş-Şām · 244
Dicle · 204, 205, 246
Dicle Irmaġı · 204
Dimyāṭ · 200, 202
Diyārbekr · 219
Doġlu Dede · 257
Düldül Ṭaġı · 207
Dür Demāvend Ṭaġı · 220
Dürcü'l-Ḥarem · 233

E

Ebā Bekr · 238, 244, 317
Ebī Eyyūb Enṣārī · 238
Eblistān · 207
Ebū Ḥanīfe-i Kūfī · 317
Ebū İsḥaḳ Efendi · 257
Ebū Ḳubeys Ṭaġı · 305
Ebū Muḥammed · 304
Ebū Mürre · 282
Ebū Müslim · 330
Ebū Rebīʿ · 248
Ebū Ṣayr · 249
Ebū Süfyān bin Ḥarb · 324
Ebū'l-Beşer · 304
Ebū'l-Ervāḥ · 315
Ebū'l-Ḥasan Dīnāverī · 248
Ebū'l-Ḥasan Ḫaraḳānī · 144
Ebū'l-Ḫayr Aḳṭaʿ · 248
Ebū'l-Leyṣ Semerḳandī · 248
Ebūkūd Ḳuyusı · 217
Edirne · 258, 327
Eflāk · 139
Efranḳiyye · 191
Efrenc · 319
Ehl-i Beyt · 233
Ekfā · 192
Emīr Sulṭān · 257
Enār aġacı · 241
Enbiyālar Ḳıblesi · 241
Encāġ · 346
Endülüs · 191, 213, 228, 240
Endülüs Ṭaġı · 228

Enṣanā · 249
Eʾimme-i Müctehidīn · 318
Eʾimme-i ʿİẕām · 318
Erīş Ḳuyusı · 218
Erḳalūn · 171
Ermenī · 200, 284
Ermeniyye · 192, 200, 202, 210, 219
Ermeniyye Irmaġı · 210
Ermūde · 191
Erneṭ Irmaġı · 208
Ervend Çeşmesi · 211
Erzen Irmaġı · 207
Esbāṭ Ḳapusı · 241
Esfār · 209
Esfār Irmaġı · 209
Esferān · 212
Eski Ḳabluca · 257
Esmāk Cezīresi · 198
Etrāk · 326
Eṭvarān Cezīresi · 193
Eyyūb-ı Enṣārī · 254
Eyyūp · 311

F

Faġfūr · 319
Fārs · 191, 211, 216, 319
Fārs Çeşmesi · 211
Fātiḥa · 141, 142
Fāṭıma · 239, 325
Fāṭıma binti ʿAdes · 239
Felek-i Arż · 188
Felek-i Hevā · 177
Felek-i Māʾ · 178
Felek-i Nār · 176
Felek-i Ṣevābit · 147
Ferāʿine · 248
Ferġāna · 224
Ferġāna Ṭaġı · 224
Feyyūm · 249
Fırāt · 201, 204, 207, 331
Fırāt Irmaġı · 202
Filisṭīn · 244
Firdevs · 242, 269, 270, 271, 277, 302
Firʿavn · 155, 248, 249, 319, 351
Furḳān · 310, 311, 343, 349
Furṭus · 191

G

Ġalaṭa · 254
Ġarībā · 162
Ġāşiye · 275
Ġāzī Ḫünkār · 256
Ġazne · 211
Ġazne Çeşmesi · 211
Ġırnata Çeşmesi · 213
Ġırnaṭa Çeşmesi · 213
Gītī-nümā · 251
Gök Dere · 256
Gözlüce Dede · 257
Ġuṭa · 244
Ġuveyr · 195
Gül Cezīresi · 194

H

Ḫˇāce-zāde Efendi · 258
Ḫˇarezm · 192, 200, 203
Ḫˇarezmiyān · 320
Ḥabeş · 191, 196, 319, 351
Ḥabeşe · 351, 352
Ḥabeşī · 351
Hābīl · 304
Ḥabs Kenīsası · 240
Ḥacer-i Esved · 234, 298, 299, 301
Ḥadīce · 233
Ḥādimü'l-Leẕẕāt · 183
Ḫaḍramūt · 191

Ḥ

Ḥaḍramūt · 218

H

Ḥafîẓ · 177
Ḥaḳ · 137, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 147, 155, 157, 158, 162, 163, 165, 166, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 185, 186, 187, 188, 189, 192, 197, 199, 200, 204, 219, 221, 234, 235, 236, 238, 240, 245, 247, 261, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 272, 275, 276, 278, 280, 281, 282, 283, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 297, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 309, 312, 313, 315, 318, 329, 333, 335, 336, 338, 340, 341, 342, 346, 347, 349, 352, 354, 356, 357, 358, 359, 361, 362, 364, 365, 367, 371, 372, 373, 375
Ḥaḳan · 319
Ḥakimā Cezīresi · 195
Ḥaleb · 191, 208, 245, 246
Ḥāliḳ · 147
Ḥalîme · 314
Ḥāliṭ · 201
Ḥallāḳ · 176
Ḥālṭa Cezīresi · 198
Ḥamdu li'llāh · 379
Ḥamîm · 274
Ḥamza · 239, 328
Ḥamza Ḳalḳanı · 241
Ḥanifî Miḥrābı · 241
Ḥarām-ı Kebîr · 232
Ḥarem · 233, 239
Ḥaremeyn-i Şerîfeyn · 315
Ḥarem-i Kebîr · 233
Ḥarem-i Ṣaġîr · 232
Ḥārik Cezīresi · 195
Ḥāriṣ · 282, 327
Hārūt · 174, 217
Ḥasan · 239, 328
Ḥasāse · 336
Ḥasāse Cezīresi · 196
Hāşim · 314
hātif · 380
ḫāṭıf · 370
Ḥaṭîm-i İsmā'îl · 233
Hāviye · 273
Ḥavrān · 244
Ḥavvā · 277, 294, 295, 296, 297, 298, 302, 304, 305
Ḫayrü'l-Enhür · 202
Ḫayrü'l-Medāyîn · 244
Ḥayy-i Kerîm · 315
Ḫazar · 192, 219
Ḫażîre-i Ḳuds · 155
Ḥażret-i Mūsā · 310, 333
Hemedān · 191, 211
Hevā · 265
Hevāzān · 336
Hezāc Cezīresi · 194
Ḫıristā · 326
Ḫıṭā · 191
Ḥıṭṭa Ḳapusı · 241
Ḥıyāżu'llāh · 192
Ḫıżır · 241, 306, 329, 330, 338
Ḥicāz · 232, 238
Hind · 191, 299, 319
Hindayān · 216
Hindayān Ḳuyusı · 216
Hindistān · 215, 216, 229, 291
Hindistān Deŋizi · 220
Hindmend Irmaġı · 205
Hindūstān · 205
Ḫîretu'llāh · 244
Hirḳil · 319
Ḫorāsān · 191, 201, 203, 206, 212, 231, 325, 327, 330
Ḫorūs · 273
Ḥucend · 192
Hūd · 233, 311
Ḫudā · 235
Ḫulde · 266
Ḥumuṣ · 244
Ḥuṭame · 273
Ḫüdāvendigār Ḫan Ġāzî · 256
Hülāṣî Cezīresi · 193
Hürmüz Ṭaġı · 227

Ḥüsame'd-dīn · 136
Ḥüseyin · 239, 247, 329
Hz. Ali · 154

I

Irāḳ · 191, 235, 246
Iṣfahān · 337

İ

İblīs · 282, 290
İbni ʿAḳab · 248
İbrāhīm · 234, 235, 239, 245, 246, 311, 316, 349
İbrāhīm bin Edhem · 245
İbrāhīm Maḳāmı · 241
İbrāhīm Türbesi · 242
İbrī · 304
İdrib Neşhed · 215
İdrīs · 305, 306, 311, 314
İdrīs Ḳademi · 241
İdrīs Miḥrābı · 241
iğlāṣ · 141
İğlāṣ · 141, 142
İğlāṣ-ı Şerīf · 141, 142
İklīl · 190
İlāhī · 246, 309, 310
İlyās · 241, 306
İmām Aḥmed bin Ḥanbel · 317
İmām Ebū Yūsuf · 317
İmām Hümām · 317
İmām Mālīk bin Enes · 317
İmām Muḥammed · 317
İmām Muḥammed Şāfiʿī · 317
İmām Şāfiʿī · 248
İmām Züfer · 317
İmām-ı Aʿẓam · 247, 317, 349
İncīl · 310, 343

I

Īsā · 140, 155, 217, 240, 242, 245, 306, 308, 310, 311, 339, 342, 343, 344, 347, 348, 349, 350, 351
Īsā Beşigi Ḳubbesi · 241
Īsā Ḳademi Yiri · 241
Īsā Mevlid · 242
Īsā Sofrası · 241

İ

İsfahān · 298
İşfahān · 214
İsḥaḳ · 311
İsḥaḳ Türbesi · 242
İskender · 196, 197, 229, 251, 259, 319, 345
İskender-i Ẕü'l-ḳarneyn · 251, 285
İskenderiyye · 251, 252, 324
İslām aġacı · 264
İslāmbol · 196, 197, 238, 239, 251, 252, 327, 332, 333, 336, 337
İsmaʿīl · 216, 311
İsmāʿīl · 175, 234, 235, 291
İsm-i Aʿẓam · 141, 162
İspere Ṭaġı · 222
İsrāfīl · 139, 143, 180, 181, 242, 355, 356, 359, 360, 361, 364, 365, 369, 372
İsrāʾil · 312
İstānbūl · 219
İşmūneyn · 249
İtil Irmaġı · 205

J

Janek Ṭaġı · 223

K

Ḳābıżu'l-Ervāḥ · 183
Ḳābīl · 301, 304
Kābilistān · 204
Ḳābus · 267
Ḳāḍī Bekkā · 248
Ḳāḍī Kināne · 248
Ḳadrī Efendi · 258
Ḳāf · 264
Ḳāf Ṭaġı · 189, 190, 219, 260, 264, 271
Kāfūr Irmaġı · 152
Ḳahhār · 171
Kaḫtān · 213
Ḳaḫṭānī · 324, 325, 331
Ḳāḳus Cezīresi · 195
Ḳalem · 148, 279, 313, 359, 364
Ḳalʿa Cāmiʿi · 256
Ḳalʿa-i Ẕü'l-ḳarneyn · 204
Ḳalyūb · 249
Ḳamāme Kenīsāsı · 240
Ḳamer · 175, 177, 184, 190, 271, 316
Ḳamer Cezīresi · 194
Ḳandehār · 319
Kaʿbe · 140, 162, 164, 165, 232, 233, 234, 235, 240, 248, 351, 371
Kaʿbetu'llāh · 234, 334
Ḳā'imü'l-Hermel · 208
Ḳara Deŋiz · 253
Ḳaraca Muḥyi'd-dīn Efendi · 257
Ḳaradeŋiz · 197
Ḳārūn · 351
Ḳaṣr Cezīresi · 194
Ḳāṣān · 192
Ḳaṭane · 335
Ḳavaḳ Cezīresi · 193
Ḳavm-i Muʿaẕẓam · 233
Ḳavsın Cezīresi · 198
Ḳaydum · 174
Ḳaynarca Ḳabluca · 257
Ḳayrevān · 191
Ḳays Cezīresi · 195
Ḳayṣer · 319
Ḳayṣūr · 216
Ḳayṣūr Ḳuyusı · 216
Ḳazvīn · 192, 215
Kehf · 339
Kehf Ṭaġı · 225
Kehyen · 212
Kelām-ı Ḳadīm · 143
Kelāmu'llāh · 241
Kelkā'īl · 168, 170
Kenmaliyus Cezīresi · 195
Kerbelā · 329
Kerrūbiyūn · 140
Kerrūbiyyūn · 185
Keṣīr · 195
Keşiş Ṭaġı · 136, 258
Keşīş Ṭaġı · 219
Keşmīr · 191, 204
Kevṣer · 154
Kevṣer Irmaġı · 153, 154
Keykāvus Cezīresi · 195
Keysūm · 207
Keyvān · 162
Ḳıbrus · 191
Ḳıbrus Cezīresi · 198
Kınnesrīn · 244
Ḳırḳlar Maḳāmı · 241, 244
Ḳırtos · 191
Ḳız Ḳulası · 254
Ḳızıl Miḥrāb Ḳubbesi · 241
Kirmān · 191, 224
Kirmān Ṭaġı · 224
Kisrā · 319
Ḳosṭanṭīn · 252
Ḳosṭanṭīniyye · 136, 192, 252
Ḳubā köyi · 239
Ḳubbetü'l-Ferrāşīn · 233
Ḳubbetü'l-ʿAbbās · 233
Ḳubbetü'z-Zeyt · 233
Ḳuds · 191, 240, 243, 313, 338, 340, 341, 342, 344, 347, 349, 351, 362, 364, 365, 366
Ḳuds-i Şerīf · 240
Kūfe · 247, 325, 331
Ḳulzüm · 196
Ḳurbān Ṭaġı · 226

Ḳureyş · 234, 314
Ḳurı Dere · 324
Ḳurʾān · 240, 244, 247, 284, 316, 326, 333, 335, 352, 353, 354, 356, 358, 365, 371
Ḳurṭuba Cāmiʿi · 241
Ḳuveyḳ · 246
Ḳużaʿa Ḳuyusı · 218
Kükürtlü Ḳabluca · 257
Külle Cezīresi · 194
Kür Irmaġı · 205
Kürān Irmaġı · 205
Küre-i Arż · 188
Küre-i Hevā · 184, 265
Küre-i Māʾ · 184, 264
Küre-i Nār · 265
Ḳüre-i Nār · 176
Kürs · 179
Kürsī · 139, 147, 148, 149, 154, 156, 166, 175, 181, 280, 282, 313, 357, 359, 364
Küşterī Dede · 257

L

Lāmiʿī Efendi · 257
Lebūh · 208
Lenkalus Cezīresi · 195
Levḥ · 148, 183, 279, 313, 359, 364
Levḥ-i Maḥfūẓ · 148, 181
Leẓā · 273
Liḳā Ḫātūn Türbesi · 242
Livāʾü'l-Ḥamd · 359, 361, 362, 372
Lūḥā Cezīresi · 194
Luʿbān · 339
Lūṭ · 242, 311
Lūṭ Deŋizi · 199, 207
Lübnān Ṭaġı · 208
Lükām Ṭaġı · 219

M

Mā · 186, 264
Maçīn · 191
Maġrib · 191, 197, 213, 217, 324, 325, 334, 352
Maġrib Deŋizi · 208
Maġribī · 326
Maḥmil-i Şerīf · 244
Maḥşabā · 232
Maḳām · 330
Maḳām-ı Cebrāʾīl · 233
Maḳām-ı Ḥanbelī · 233
Maḳām-ı Ḥanefī · 232
Maḳām-ı İbrāhīm · 232, 246
Maḳām-ı Mālikī · 233
Maḳām-ı Şāfiʿī · 232
Maḳām-ı Ẓıll-ı Yezdānī · 258
Mālik · 239, 274, 374
Manşūr · 207, 246
Manşūre · 191
Māʾ · 178, 264
Maʿrūf-ı Kerḫī · 246
Māʿūn · 173
Mārā · 191
Marʿaş · 219
Mārūt · 174, 217
Maşrıḳ · 334
Maṭariyye · 217
Maṭariyye Ḳuyusı · 217
Māverāʾü'n-nehr · 222
Maymūnlar Cezīresi · 193
Mecerre · 162
Mecmaʿu'l-Baḥreyn Cezīresi · 198
Medīne · 191, 218, 219, 238, 239, 243, 248, 313, 314, 316, 325, 328, 331, 332, 335, 338, 347, 350, 351
Mehdī · 329, 331, 332, 333, 336, 337, 340, 341, 347, 350
Meḥemmed · 253
Meḥemmed Ḫan Ġāzī · 253, 256
Mekke · 191, 216, 219, 232, 238, 243, 284, 287, 305, 313, 314, 316, 325, 330, 333, 334, 338, 347, 350, 351, 352
Mekrān · 210
Mekrān Irmaġı · 210
Melāḥide-i Lemūt · 320

Melāṭiyye · 219
Melṣā · 268
Mensek · 345
Meʾcūc · 192, 226, 227, 269, 274, 345, 348, 368, 369, 370, 374
Meriç Ṣuyı · 258
Merḳus · 191
Merv · 325, 331
Merve · 232, 327, 333, 334, 353
Meryem · 155, 308
Meryem Ana Türbesi · 241
Mescid-i Aḳṣā · 240, 241, 349
Mescid-i İbrāhīm · 232, 233
Mescid-i Muʿaẓẓam · 240
Mevt Cezīresi · 198
Meyleyn-i Aḫḍareyn · 232
Mıḳnaṭıs Cezīresi · 196
Mısr · 191, 201, 202, 216, 217, 221, 248, 249, 319, 324, 326, 351
Mısr-ı Ḳāhire · 247
Mīḫāʾīl · 174
Mihrāc · 319
Mihrān · 204
Mihrān Irmaġı · 204
Miḥṭaṭ · 268
Mīkāʾīl · 148, 165, 166, 180, 181, 185, 285, 293, 305, 357, 359, 360, 361, 369, 373
Milās · 269
Mīlās · 269
Minā · 232
Minūçihr · 205
Miʿrāc · 140, 141, 142, 145, 179
Miʿrāc Ḳubbesi · 241
Mirʾātü'l-Kāʾināt · 137
Mirrīḫ · 164, 170, 171, 268
Mīzān · 241
Monlā Fenārī · 257
Monlā Ḫüsrev Efendi · 258
Monlā ʿArab · 257
Monlā Yegān · 258
Muḥammed · 136, 142, 165, 239, 283, 286, 300, 308, 309, 310, 311, 317, 318, 320, 325, 346, 348, 349, 371
Muḥammed bin Bāḳır · 239
Muḥammed bin ʿAlī · 247
Muḥammed el-Muṣṭafa · 154
Muḥammed Mehdī · 319, 323, 327, 328, 329, 330, 331, 336, 343, 344, 349, 351
Muḥammedī · 313
Muḫarribü'lʿİmārāt · 183
Muḫtār Efendi · 258
Muḥteriḳ Cezīresi · 197
Muḫyī · 172
Muʿāviye · 238
Muʿāviye Miḥrābı · 241
Murād Ḫan Ġāzī · 256
Mūsā · 155, 196, 221, 222, 245, 272, 273, 278, 298, 310, 311, 333, 334
Mūsā Baba Sulṭān · 257
Mūsā bin Caʿfer · 247
Mūsā Çobānı Türbesi · 242
Mūsā Türbesi · 242
Muṣavvir · 173
Muṣul · 215
Müctemiü's-Sevvāl · 335
Mültezem · 233
Münīr · 261
Mürcem-i Şeyṭān · 233
Mürsel · 305
Müşemmil-zāde Efendi · 257
Müşterī · 168, 169, 268
Müzdelife · 232

N

Nāmūs-ı Ekber · 182
Nār · 265
Naṣarī · 274
Naṭrūn · 201
Nebiyyü's-Sāʿa · 316
Nebiyyü's-Seyf · 316
Neccāşī · 319
Necef · 247
Nefḫa-i Baʿṣ · 355, 364
Nefḫa-i Fezaʿ · 355
Nefḫa-i Ṣaʿiḳ · 166, 355, 356, 357

Nefḫa-i Ṣūr · 361
Nemrūd · 319
Nevm Cezīresi · 198
Neyyir-i Aʿẓam · 172
Nihāvend · 210, 225
Nihāvend Çeşmesi · 210
Nihāvend Ṭaġı · 225
Nīl · 201, 202, 204, 248
Nīl Irmaġı · 202, 216
Niʿmetu'llāh Dede · 257
Nīsābūr · 191, 231
Nūḥ · 164, 178, 185, 188, 233, 234, 305, 311, 345
Nūḥ Ṭūfānı · 180, 192, 265, 314
Nūru'l-Eşbāḥ · 315

O

On İki İmām · 327, 328
Orḫan Ḫan Ġāzī · 256
Oşmān · 239, 245, 317
Oşmān Ġāzī Ḫan · 136, 378
Oşmān Ḫan Ġāzī · 256, 320
Oşmāniyān · 320

Ö

Ömer · 241, 252, 317
Ömer Dede · 257
Ömer Efendi · 257, 379

P

Peyġam-ber Ḳubbesi · 241
Peyġam-ber ʿaleyhi's-selām Ḳadem-i Şerīfi · 241
Peyk-i Celīl · 182
Pīr Emīr Sulṭān · 257

R

Rab · 142, 144, 165, 245, 246, 272, 301, 333, 338, 357, 378
Rabbānī · 285, 288, 296, 301, 336
Rabbāniyye · 166
Rabbenā · 275
Rabbī · 278
Rābiʿā Ḫātūn Türbesi · 241
Raḥīm · 148
Raḥmān · 139, 158
Raḥmet Ḳapusı · 240, 241
Rāḫvān Ṭaġı · 220
Raḳīm · 225
Ramażān Dede · 257
Rāmī Cezīresi · 193
Ratḳā · 170
Ravża-i Muṭahhara · 239, 314
Refīʿā · 175
Refrāʾīl · 162
Res Irmaġı · 206
Resūlu'llāh Dülbendi · 241
Rezzāḳ · 163
Rıḍvān · 155, 157, 159, 160, 282, 293, 359, 373
Rodos · 191
Rodos Cezīresi · 198
Ruḥ Cezīresi · 193
Rūḥü'l-Emīn · 182
Rūḥü'l-Ḳuds · 182
Rūm · 192, 214, 319
Rūm İli · 253, 258, 327, 332
Rūmī · 231
Rus · 205
Rükn-i Ġarbī · 233
Rükn-i ʿIrāḳī · 234, 235
Rükn-i Yemānī · 233
Rükün · 330

S

Ṣafā · 232, 333, 334, 353
Ṣafā Mākān · 206

Ṣafiyye · 239
Ṣāġġāriyān · 320
Ṣaḥibü'l-Mevlūd Süleymān Efendi · 257
Sāhir · 242
Sāhire · 260, 366
Ṣaḫra · 364
Ṣaḫra-i Cinnī' · 220
Ṣaḫratu'llāh · 241
Ṣaḫre-i Yāḳūt · 269
Ṣaḫre-i Zümürrüd · 271
Saḳalḳā · 346
Saḳar · 273
Saḳf-ı Merfūᶜ · 162, 166
Saḳfi'l-Merfū · 166
Ṣaḳlāb · 209
Ṣaḳlāb Irmaġı · 209
Ṣalavāt Çeşmesi · 213
Ṣāliḥ · 233, 311
Ṣalṣāʾīl · 171
Sāmāniyān · 320
Samārā · 191
Ṣanᶜā · 191
Saᶜdāʾīl · 173
Saᶜīr · 273
Sāre · 216
Sāre Ḫātūn Türbesi · 242
Ṣarfiyāyil · 143
Ṣaydūn-ı Sāḥir Cezīresi · 194
Sebā · 191
Sebāʾ · 226
Sebük Tigin · 320
Sed Ṭaġı · 226, 345
Sedd-i İskender · 226
Seḫā · 249
Seḳāle Cezīresi · 194
Sekiz Cennet · 148, 149, 152, 155, 160
Seksār Cezīresi · 197
Selām · 204
Selāmaṭ Cezīresi · 194
Ṣelc · 192
Selcūḳiyān · 320
Selġūriyān · 320
Selīm · 253
Selmān-ı Fārisī Türbesi · 241
Selsebīl Irmaġı · 152
Semerḳand · 191, 203
Semermer Çeşmesi · 214
Semḥāʾīl · 168
Sencistān · 205
Sencistān Irmaġı · 205
Ṣerā · 277
Ser-ābād · 337
Serdāb Ḫātūn Türbesi · 242
Serdāniyye Cezīresi · 198
Serendīb · 191
Serendīb cezīreleri · 194
Serendīb Ṭaġı · 220, 298, 299
Ṣevābit · 147, 162, 168
Seyḥan Irmaġı · 207
Seyḥun · 200, 201
Seyḥun Irmaġı · 203
Seylān Cezīresi · 194
Seyyid Nāṣır Sulṭān · 257
Seyyid ᶜAlī-zāde Efendi · 258
Seyyid Uṣūl Sulṭān · 257
Seyyide-i Nefīse · 248
Ṣıfāhān · 206, 219
Ṣıfāhān Irmaġı · 206
Ṣıġırcıḳ Ṣuyı · 214
Ṣıḳıliyye · 224
Ṣıḳıliyye Cezīresi · 198
Ṣıḳıliyye Ṭaġı · 224
Ṣırāṭ · 241, 273, 368, 369, 370
Siccīn · 268
Sidre · 182
Sidretü'l-Müntehā · 168, 169
Ṣifāhān · 191
Silsile Ḳubbesi · 241
Ṣīn · 326
Sinān Dede · 257
Sind · 191, 204
Sīrḥān · 191
Sulṭān Ḫan Ḥażretleri Cāmiᶜi · 253
Sulṭān-ı Enbiyā · 312
Sulṭānü'l-Encüm · 172
Ṣuᶜbān · 365
Ṣūr · 364, 365
Sūr-ı ᶜAcūz · 249

Şuver Ṭağı · 224
Suyūṭ · 249
Süfyānī · 324, 325, 326, 327, 331
Süleymān · 220, 240, 253, 285, 298, 311, 319, 334
Süleymān Ḳubbesi · 241
Süleymān Türbesi · 241
Sülūḳıyye · 255
Süyūṭ · 191

Ş

Şāfiʿī Miḥrābı · 241
Şām · 192, 199, 208, 209, 221, 244, 319, 324, 325, 336, 337, 342, 344
Şām-ı Dārü's-Selām · 244
Şarḳ Ḳandīli · 242
Şāş · 222
Şeb · 223
Şeb Ṭağı · 223
Şeb-i Yemenī · 223
Şecere-i Ḫażīre · 157
Şeddād İbni ʿĀd · 226
Şems · 171, 172, 267
Şerā Ṭağı · 221
Şeyḫ Arslan · 244
Şeyḫ Ebū Bekr · 248
Şeyḫ Ḥamīd Sulṭān · 257
Şeyḫ Ḥasan Efendi · 257
Şeyḫ İlāhī Efendi · 257
Şeyḫ Monlā · 256
Şeyḫ Muṣṭafā Efendi · 257
Şeyḫ ʿAlī-i Bekkī Türbesi · 242
Şeyḫ ʿAṭṭār · 257
Şeyḫ-i Ekber · 245
Şeytān · 308
Şeyṭān · 269, 270, 282, 290, 374
Şiblī Dede · 257
Şirāz · 214
Şīt · 304, 305, 306, 310, 314
Şuʿayb · 233, 311
Şuʿayb bin Ṣāliḥ · 327
Şükrān · 223
Şükrān Ṭağı · 223

T

Taŋrı · 337, 338
Tatar · 284
Tedrīs · 345
Tehāme Deŋizi · 191
Tenīn balığı · 195
Teʾvīl · 345
Terāzū Maḳāmı · 241
Tesnīm · 152
Testār · 319
Tevbe Ḳapusı · 241
Tevrāt · 310, 343
Timsāḥ Cezīresi · 194
Tubbaʿ · 319
Tūlān · 346
Tunca Ṣuyı · 258
Türk · 284, 319
Türkī · 137, 333
Türkistān · 192, 200, 203, 223, 228
Ṭābe · 238
Ṭaberistān · 223, 227
Ṭağ Cezīresi · 199
Ṭams · 266
Ṭāʾif · 191, 287
Ṭāʾil Cezīresi · 194
Ṭāʿūn-ı Ekber · 327
Ṭarbis · 191
Ṭarsūs · 338
Ṭavīrān Cezīresi · 195
Ṭāvusü'l-Melāʾike · 182
Ṭırablūs-ı Şām · 198
Ṭrāblus-ı Şām · 217
Ṭrabzon · 192
Ṭūfān-ı Nūḥ · 165
Ṭūr Ṭağı · 221, 242, 347
Ṭūr-ı Sīnā · 221

U

Uḳāb · 215
Uḳāb Çeşmesi · 215
Ūlā · 232

Umde · 191
Ummān · 195
Ūr Cezīresi · 197
Uṭarid · 174
Uṭārid · 266, 316

Ü

Üftāde Efendi · 257
Ümmü'd-Dünyā · 247
Ümmü'l-Ḳurā · 232
Üsküdār · 254
Üveys el-Ḳaranī · 245
Üzeyir Türbesi · 242

V

Vāsıṭ · 191
Vehbī · 380
Velīd bin Muṣʿab · 249
Veliyyü'n-Niʿam · 379
Vesīle Köşki · 152, 153
Vusṭa · 232

Y

Yāfes · 345
Yaġlu Dede · 257
Yahūdī · 198, 274, 335, 337
Yaḥyā · 241, 245, 375
Yaʿḳūb · 311
Yaʿḳūb Türbesi · 242
Yaradan · 195
Yassı Çemen Çeşmesi · 214
Yedi Cehennem · 273
Yemāme · 191
Yemen · 191, 221, 223, 226, 230, 319, 324
Yemen Irmaġı · 208
Yenḳabe · 225
Yeŋi Ḳabluca · 257
Yeʾcūc · 192, 226, 227, 269, 274, 345, 348, 368, 369, 370, 374
Yeşrib · 238
Yezd · 191
Yezdān · 320
Yezdānī · 285
Yezīd · 325, 329
Yılan Ṭaġı · 228
Yıldırım Bāyezīd · 255
Yıldırım Ḫan Ġāzī · 256
Yoġurt Çanaġı Ṣıfatı · 241
Yūnus · 242, 311
Yūnus Emre · 257
Yūsuf · 281, 311, 319, 373

Z

Zābıḥ · 319
Zānc Cezīresi · 193
Żavżaʾ Cezīresi · 197
Zebūr · 310, 343
Zeġar · 199, 207
Zeġāve · 191
Ẓeheb Irmaġı · 208
Zehrānī · 331
Zekeriyyā · 241, 311
Zekeriyyā Miḥrābı · 241
Zemāḫir · 249
Zemherīr · 274
Zemzem Ḳuyusı · 216, 233
Zenc · 319
Ẓerde Dede · 257
Zeyne'l-ʿĀbidīn · 239
Zeytā Ṭaġı · 242
Zift Çeşmesi · 215
Zuḥal · 162, 163, 164, 168, 169, 269
Ẓulümāt · 190, 226, 345
Ẓü'n-nūn-ı Mışrī · 248
Zühre · 173, 174, 266

KAYNAKÇA

Abdulkadiroğlu, A. (1998). *Güldeste-i Riyaz-ı İrfan ve Vefeyat-ı Dânişverân-ı Nâdiredân (İsmail Beliğ-Bursalı).* Ankara: Anıl Matbaa.

Adıvar, A. (1982). *Osmanlı Türklerinde İlim.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ak, M. (1997). *"Menâzırü'l-Avâlim (Metin)",* Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Ak, M. (2004). Osmanlı Coğrafya Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 2*(4), 163-211.

Akbayar, N. (1996). *Mehmed Süreyya Sicill-i Osmanî Ünlüleri (Yayına Hazırlayan: Nuri Akbayar), (Eski Yazıdan Aktaran: Seyit Ali Karaman).* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.

Al, Ş. B. (2010). *"Acaibü'l-Mahlukat Giriş Metin İnceleme Dizin Sözlük",* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Alkan, H. (2021). İslâm Coğrafyacılarında Halep Nehri Hayri Alkan. *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi.* 6 (2), 2636-7777.

Atlansoy, K. (1998). *Bursa Şairleri.* Bursa: Asa Kitabevi.

Başkan, G. (2007). *"Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde 45 Hk. 5355 No'da Kayıtlı Sürûrî Çevirisi Acaibü'l-Mahlukat Adlı Eserin Minyatürlerinin İncelenmesi",* Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Bilge, M. L. (2000). "İbnü'l-Verdî, Sirâceddin". *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt XXI, s. 238-239). İstanbul: TDV Yayınları.

Bilgin, O. (1994). "Ebü'l-Müeyyed-i Belhî". *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt X, s. 337-338). İstanbul: TDV Yayınları.

Buçukçu, Z. (2017). *"Mahmud bin Kadı-i Manyas'ın Acebü'l-Üccab Adlı Eserinin Transkripsiyon ve Dizini",* Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Bursalı Mehmet Tâhir. (1975). *Osmanlı Müellifleri.* (A. f.-İ. Özen, Dü.) İstanbul: Meral Yayınevi.

Cağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük.* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Çelebioğlu, A. (1989). "Ahmed Bîcan". *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt II, s. 49-51). İstanbul: TDV Yayınları.

Çelik, E. (2019). *"Rodosî-zâde'nin Acaibü'l-Mahlukat Tercümesi: İnceleme, Metin, Sözlük, Tıpkıbasım",* Doktora Tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi.

Demirtaş, A. (2003). *"Dürr-i Meknûn",* Doktora Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.

Demirtaş, A. (2010). *Dürr-i Meknûn: İnceleme, Çevriyazı, Dizin, Tıpkıbasım.* İstanbul: Akademik Kitaplar.

Diyanet İşleri Başkanlığı Meali, Türkçe Kur'an Mealleri, "https://kuran.diyanet.gov.tr/Tefsir/". Erişim: Ağustos 2021.

Donuk, S. (2016). *Türk Edebiyatında Vefeyatname ve İsmail Beliğ'in Güldeste-i Riyaz-ı İrfan'ı*, Ankara: Gece Kitabevi.

el-Kârî, Ali bin Sultan. *Esrârü'l-Merfûa.* 2. Çeviren Muhammed Lutfî. Beyrut: Mektebü'l-İslamî Yayınevi, H.1406.

ez-Zehebî, Muhammed bin Ahmed bin Osman. (Thz.). *Mizanü'l-İ'tidâl.* Çev. Ali Muhammed el-Beccavî. Cilt II. Beyrut: Darü'l-Marife Yayınevi.

Emecen, F. (2007). "Osman II". *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt XXXIII, s. 453-456). İstanbul: TDV Yayınları.

Fazlıoğlu, İ. (2006). "Mustafa b. Ali el-muvakkit". *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt XXXI, s. 287-288). İstanbul: TDV Yayınları.

Gedizli, M. (2011). *"Acaibü'l-Mahlukat (200a-400a) (Giriş, Transkripsiyonlu Metin, Dil-Yazım Özellikleri, Dizin-Sözlük",* Doktora Tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

Göl, O. (2008). *"Ali Bin Abdurrahman Acaibü'l-Mahlukat (1.-35. Varak)",* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Güzel, B. (tarih yok). *Gülzâr-ı İrfân (Mehmed Fahreddin Bursevî).* Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hees, S. v. (2014). Syrinx von Hees (Çev. Yeliz Özay). *Millî Folklor*(103), 147-148.

Hızlı, M.-M. Y. (2000). *Baldırzâde Selîsî Şeyh Mehmed. Ravza-ı Evliya.* Bursa: Arasta Yay.

Hüsameddîn Bursevî. *Mühimmâtü'l-Mü'minîn fî Umûri'd-dünya ve'd-Dîn.* İstanbul, Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Bağdat Köşkü Nr. 189.

İbnü'l-Cevzî. *Kitabü'l-Mevzuât Minel-Ehadisi'l-Merfuât.* Çev. Nureddin Şükri. Cilt 3. Azvau'l-Selef Yayınevi, H.1418.

İnan, R. (2010). *"Acaibü'l-Mahlukat Giriş Transkripsiyon İnceleme Dizin Sözlük",* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

İzgi, C. (1998). "Hayatü'l-Hayevân". *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt XVII, s. 19-20). İstanbul: TDV Yayınları.

İzgi, C. (1998). *"Hayatü'l-Hayevân'", TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt XVII). İstanbul: TDV Yayınları.

İzgi, C. (2002). "Kazvînî Zekeriyya B. Muhammed". *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt XXV, s. 160). Ankara: TDV Yayınları.

Kahraman, N. (2009). *"Menâkıb-ı Emir Sultan (Hüsameddîn Bursevî) İnceleme ve Metin",* Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Kara, M. (1998). *"Hüsameddîn Bursevî"* (Cilt XVIII). İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.

Kara, M. (2010). *Türk Tasavvuf Târihi Araştırmaları "Tarikatlar, Tekkeler, Şeyhler".* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Kara, M. (2017). *Bursa'da Tarîkatlar ve Tekkeler.* Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları.

Kara, M.-K. A. (1997). *Mehmed Şemseddin. Yadigâr-ı Şemsî Bursa Dergâhları.* Bursa: Uludağ Yay.

Kırbaç, S. (1999). *"Hayatü'l-Hayevân Tercümesi (Giriş, İnceleme, Metin, Dizin Sözlük)",* Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Koçoğlu, T. (2018). "Rûznâmeci Muhammed b. Muhammed Şâkir'in Minyatürlü Acayibü'l-Mahlukat Tercümesi". *2. Uluslarası İpekyolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu Tam Metin Kitabı* (s. 184-198). Nevşehir.

Koçoğlu, T. (2021). *Rûznâmeci Muhammed Şâkir'in acaibü'l-mahlukat Tercümesi.* Kayseri: Kimlik Yayınları.

Kut, G. (1985). Türk Edebiyatında Acaibü'l-Mahlukat Tercümeleri Üzerine. *V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi. 1*, s. 183-193. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Kut, G. (1988). *"Acaibü'l-Mahlukat"* (Cilt I). İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi.

Kut, G. (2010). *"Türk Edebiyatında Acaibü'l-Mahlukat Tercümeleri Üzerine". Acaibü'l-Mahlukat: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları II.* İstanbul: Simurg Yayınları.

Kut, G. (2010). *Acaibü'l-Mahlukat.* İstanbul: Simurg Yayınevi.

Kut, G. (2012). *Acayibü'l-Mahlukat ve Garayibü'l-Mevcûdât (İnceleme-Tıpkıbasım)* (1 b.). İstanbul: Pasifik Ofset.

Mehmed Fahreddin. *Gülzâr-ı İrfân*, İstanbul, Millet Ktp., Ali Emîrî Koleksiyonu, Şer'iyye, nr. 1098.

Oğuz, B. B. (2014). *"Süruri'nin Kitabü'l-'Acaibü'l-Garaib'i Üzerine Göstergebilimsel İnceleme",* Doktora Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.

Öcalan, H. B. (2000). *Bursa'da Tasavvuf Kültürü.* Bursa: Gaye Kitabevi.

Özdemir, M. (1994). "Ebû Hâmid el-Gırnâtî". *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt X, s. 128-130). İstanbul: TDV Yayınları.

Öztürk, E. S. (2017). *"Mahmûd b. Kadî-i Manyas, Acebü'l-Uccâb, (İnceleme, Tenkitli Metin, Gramatikal Dizin)",* Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Sakaoğlu, N. (1999). *Dürr-i Meknun Saklı İnciler.* İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Sarıkaya, B. (2010). *"Rükneddin Ahmed'in Acaibü'l-Mahlukat Tercümesi (Giriş-Metin-Sözlük)",* Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Syrinx V. H. (Çev. Yeliz Özay). (2014). Şaşırtıcı Acaib Edebiyatının Bir Eleştirisi ve Yeniden Okuması. *Millî Folklor*, 142-143.

Yaniç, S. (2004). *"Hâce Hatîb Mahmud Er-Rumî ve Harîdetü'l-Acayib ve Ferîdetü'l-Garayib Tercümesi İsimli Eserinin Edisyon Kritik ve Tahlili",* Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.

Yazar, S. (2015). *Tercüme-i Tuhfetü'l-Elbâb ve Nuhbetü'l-A'cab (İnceleme Metin Sadeleştirme Tıpkıbasım)* (1. b.). İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.

Yazıcıoğlu, A. B. (2016). *Acayibü'l-Mahlukat (İnceleme-Metin-Sözlük-İndeks), haz. Mustafa Erkan.* İstanbul: Akademi Titiz Yayınları.

Yıldıran, M. (2010). *"Acaibü'l-Mahlukat (106-140 Varak) (Metin-Giriş İnceleme-Dizin-Sözlük)",* Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Yıldız, O. (1989). *"Ahmed-i Bîcan, Acaibü'l-Mahlukat (Dil Özellikleri-Metin-Seçmeli Sözlük)",* Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi.

Yılmaz, E. (1998). *"Acaibü'l-Mahlukat İmla ve Ses Bilgisi Metnin Transkripsiyonu (1-200 Varaklar Arası)",* Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Yılmaz, M. (2008). *Kültürümüzde Arapça Farsça Asıllı Veciz Sözler Sözlüğü.* İstanbul: Sütun Yayınları.

Yılmaz, N. (2007). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf.* İstanbul: Osmanlı Araştırmalar Vakfı Yayınları.

Yılmaz, O. (1998). *"Bursa'da Semerkandiyye Kültürü ve Menâkıb-ı Ali Semerkandî",* Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi.

Yünal, A. (1996). *Menâkıb-ı Hazret-i Üftade/Hüsameddîn Bursevî.* Bursa: Celvet Yayınları.

EK: Tenkitli Metinde Kullanılan Yazma Nüshalardan Örnekler

Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları Koleksiyonu'nda bulunan R. 1095 demirbaş numaralı (T) nüshadan örnekler:

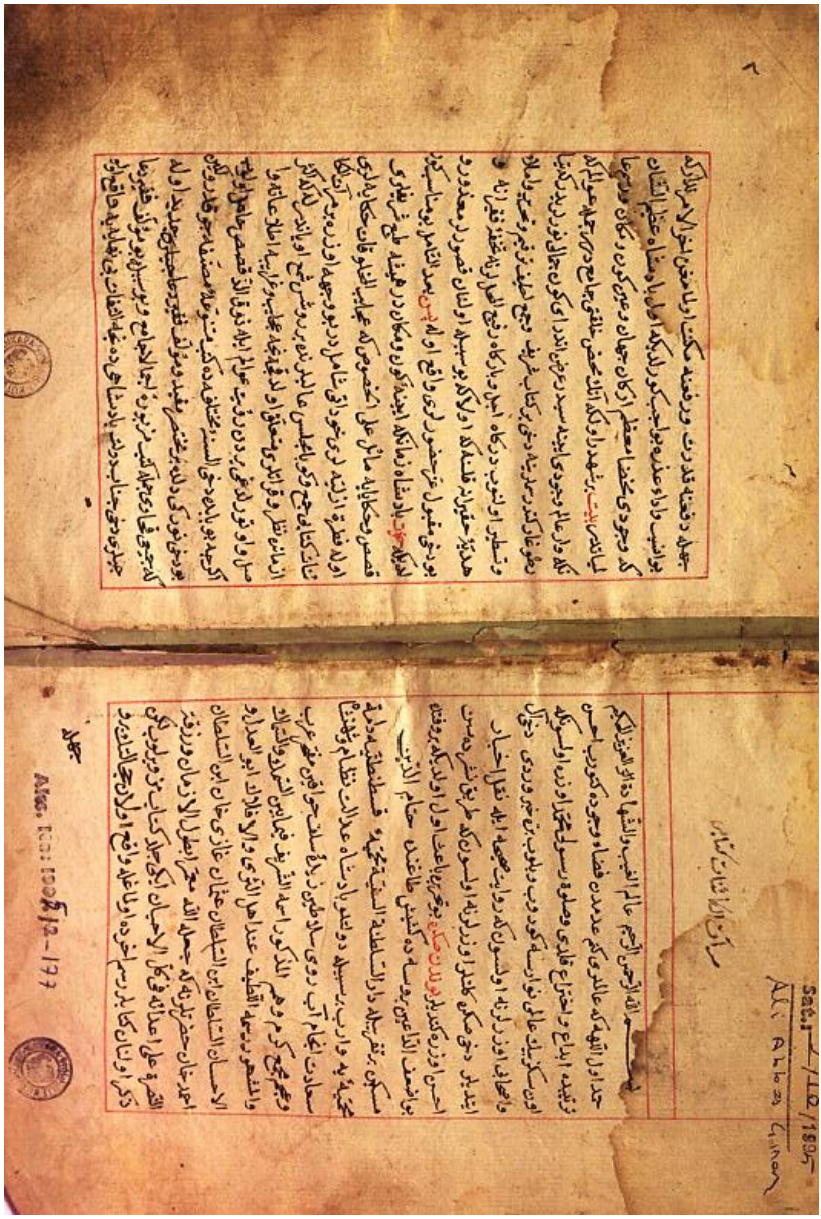
1b-2a

Ankara, Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan 06 Mil Yz A 8049 demirbaş numaralı (M) nüshadan örnekler:

1b-2a

بسم الله ذکر اولنار قصور لری تا منظور و عیوبلرك جمله سی مستور اوله
ان شاء الله تعالی بر اثر شریفه در که الحمد لله جمیع کائنات ایکی نوع موجود در

علماء اخباره و حکماء ابراره شویله روایت ایلدیلر که اول زمانده که حق تعالی
حضرتلری عالم عماده اولوب دخی دیلدیکه مخلوقات ایجاد ایلیه پس اول
برجوهر خلق ایلدیکه انکا جوهر اول دنلوب دخی اول جوهره هیبت نظر ایله

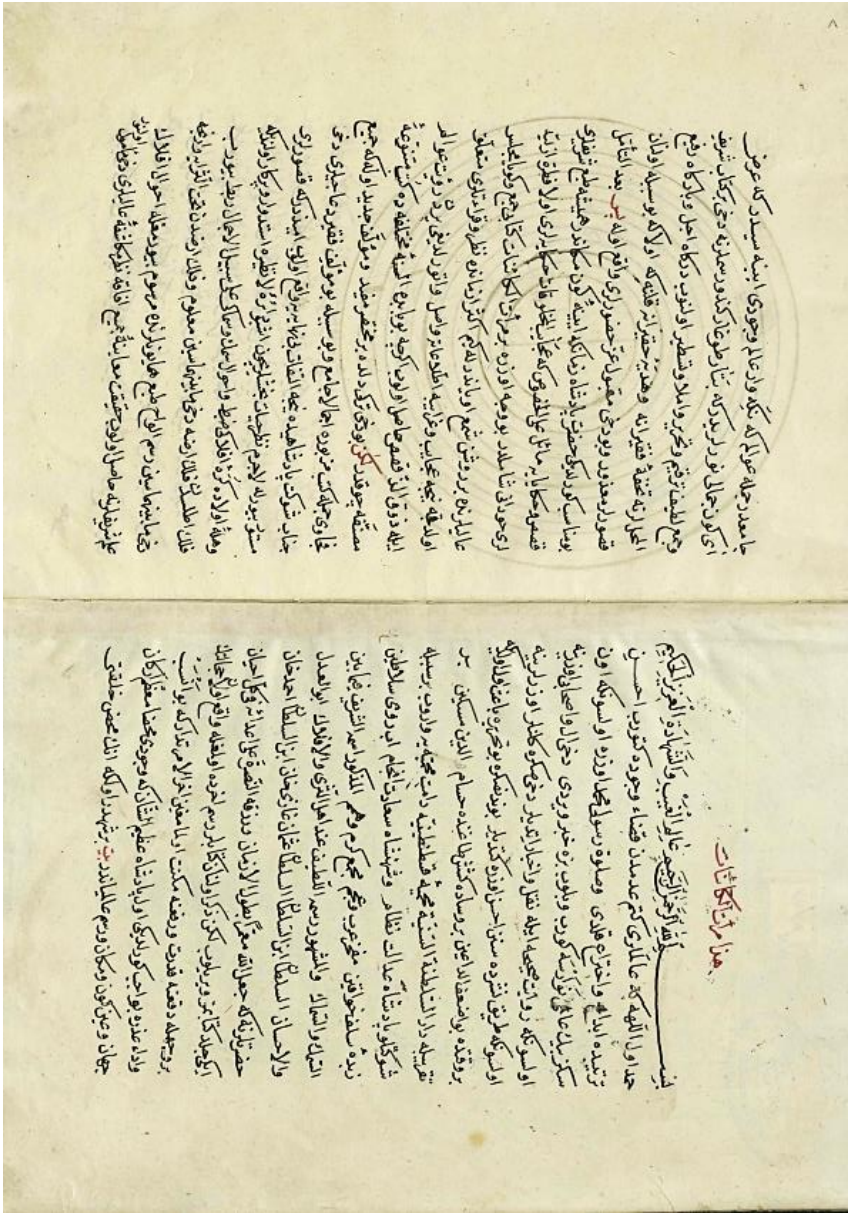
برکن

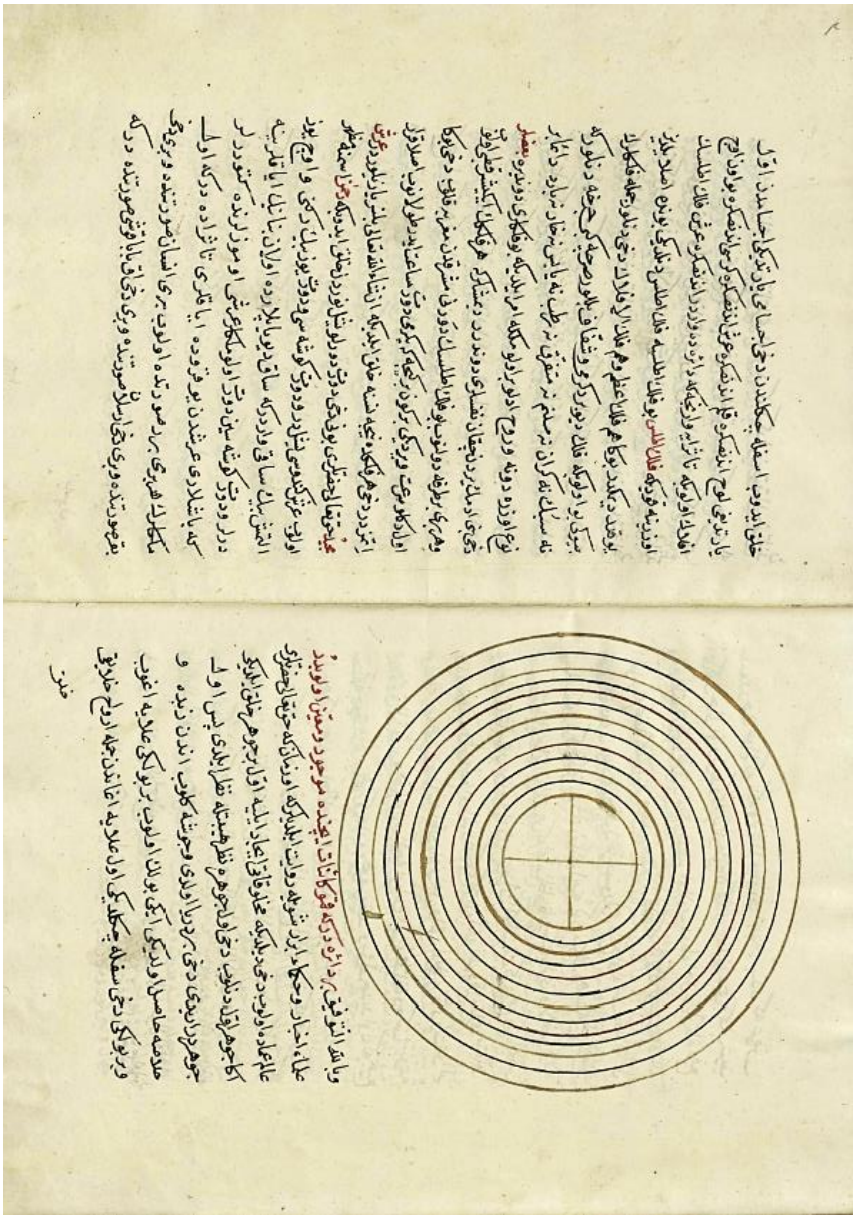
برکن نظر ایلدی دخی اول جوهر در اریدی دخی بر در یا اولدی دخی جوشه
کلوب اندن زبده و خلاصه حاصل اولدیکه انکی بلوك اولوب بر بلوکی علا
یه اغوب و بر بلوکی دخی سفله جکلدیکه اول علا یه اغاندن جمله ارواح
حی خلق ایدوب سفله جکلندن دخی اجسامی براندی که اجسامدن
اول یارندغی لوح اندن صکره قلم اندن صکره عرش اندن صکره کرسی اندن
صکره بو اوچ افلاك اولیکه تاثر ایله وارنجه که دائره واردر
اندن صکره عرشی فلك اطلسك اوزرنه قویدیکه فلك اطلس بو فلك
اطلسه فلك اطلس دنلدوکی بوندن اصلا یلدز لریوقدر دیمکدر که بوکه
هم فلك اعظم وهم فلك الافلاك دخی دنلوب جمله فلکلرك بیوکی بوآو
لویکه فلك در یوبر دکرمی و شفاف بللور سرجه کبی جوهره دنلور که نه
سیك نه کران نه ملتم نه منفرق نه رطب نه یابس نه حار نه بارد اولوب
دائما بر نوع اوزره دورنه وروح ادلویر اولو ملکه دخی امر ایلدیکه
بو فلکلری دوندره بعضیلرینی ادمك بردن جقان نفسلری
دوندررد یمنلرکه هر فلك ایکشر قطعی اولوب وهر بری
برطرفه دونوب بو فلك اطلسك دورنی مشرقدن مغربه قلو
دخی بوکا اول دکاو سرعت ویردیکه برکون و بر یجه که یکرمی
دورت ساعت ایدر رطوبات دونوب اصلا قرار اتمزلر دخی هر فلکده
بیجه نسنه لر خلق ایلدیکه ان شاء الله تعالی بللنلر یازلورر عرش
مجید حق تعالی حضرتلری بوبنی دورت دورلو یاشل نوردن خلق

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi Nâdir Eserler Koleksiyonu'nda yer alan 196. TY 6629 demirbaş numaralı (İ) nüshadan örnekler:

1b-2a

2b-3a

A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: **48/49** İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
soncagyayincilik@yandex.com

İLGİLİ MAKAMA

KONU: Sonçağ Yayıncılık **TARİH:** 25/05/2021

Sonçağ Yayıncılık; Üniversiteler Arası Kurul Başkanlığı (ÜAK)'nın Ekim 2019 Dönemi Doçentlik Başvuru Şartlarında belirtildiği tanıma göre ve 17 Ocak 2020 tarihli ve 31011 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan **Akademik Teşvik Ödeneği Yönetmeliği** kapsamında "En az beş yıldır uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten, Türkçe dışındaki dillerde aynı alanda farklı yazarlara ait en az yirmi kitap yayımlamış tanınmış uluslararası yayınevi" kategorisinde yer almaktadır.

Gereğini bilgilerinize arz ederiz.

Sonçağ Yayıncılık

SONÇAĞ YAYINCILIK MATBAACILIK
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No.: 48/49
İskitler 06070 ANKARA - T: (312) 341 36 67
Kızılbey V.D. 774 029 70 55
www.uzundijital.com • uzun@uzundijital.com

sonçağ akademi & kültür
YAYINLARI

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

İLGİLİ MAKAMA

KONU: Yabancı Dilde Yazılan Kitaplar **TARİH:** 07/01/2021

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
1	978-625-8421-14-9	Language learning within the context of willingness to communicate, attitudes, and emotional intelligence conceptions: new paradigms in l2 learning	Sinan ÖZYURT	İNGİLİZCE	2021
2	978-625-8455-95-3	Âsâru'l-fikri'l-i'tizâlî ala'l-hadîsi'ş-şerîf	Enes Salih	ARAPÇA	2021
3	978-625-8455-85-4	Te'sîsü'n-nakdî fî bilâdi'l-Mağrib Mağrib Bölgesinde Eleştirinin Tesisi	Mahmoud Benras	ARAPÇA	2021
4	978-625-8455-86-1	Menhecü-l- kuran fi islahı-l-akide (kur'an'ın inanç islah metodu)	Mesut Cevher	ARAPÇA	2021
5	978-625-8455-84-7	Manaqib	Mehmet Saki Çakır	ARAPÇA	2021
6	978-625-8455-81-6	İhtibar tahdid almustawaa fi majal tadris allughati alearabiati lilnaatiqin bighayriha (arapça konuşmayanlar için arap dili öğretimi alanında seviye tespit sınavı)	Basma Muhammed Hazem Alwani	ARAPÇA	2021
7	978-625-8455-72-4	Critical reading strategies for practical use	Hülya Küçükoğlu	İNGİLİZCE	2021
8	978-625-8455-73-1	An evaluation of phd elt programs in turkey	Hülya Küçükoğlu	İNGİLİZCE	2021
9	978-625-8455-76-2	Alımlama kuramı bağlamında cerîr, ferazdak ve ahtal'in nakîzaları Nakâidu Cerîr ve'l-Ferazdak ve'l-Ahtal fî Dav'i Nazariyyeti't-Telakkî	Enas Boubes	ARAPÇA	2021
10	978-625-8455-77-9	ER-RASÂİLU'N-NESRİYYE Fİ'Z-ZAHÎRA Lİ'BNİ BESSÂM EŞ-ŞENTERÎNÎ -İT-TİCÂHU'L-MADAMÎN VE HASAİSU'L-USLÛB-	Halid Halid	ARAPÇA	2021
11	978-625-8455-51-9	Scientific method fundamental informations	Orhan Küçük	İNGİLİZCE	2021
12	978-625-8455-39-7	The essence of tasawwuf	Ahmet Cahid Haksever	İNGİLİZCE	2021
13	978-625-8455-04-5	(tarâiku ta'limi'l lugati'l arabiyye li'n nâtikîne bi gayriha) arapça öğretim yöntemleri	Dr. Muhammed Malik Haznevi	ARAPÇA	2021
14	978-625-7456-99-9	Sulukiaat almujtamae fi daw' surat alhujurat (hucurat suresinde sosyal davranışlar)	Muhammed Yusuf İbrahim	ARAPÇA	2021
15	978-625-7456-96-8	El-edebü'l-câhili kadâyâ fikriyye ve fenniyye	Gassan Mortada	ARAPÇA	2021
16	978-625-7456-93-7	El-fahmu's-sahîh li'l-ehadisi'l-vâride fi's-sahîhayn el-musâre fî kaziyeti'l-mer'ah	Tahsin Kazan, Khairalldeen Ahmed Surchı	ARAPÇA	2021
17	978-625-7456-91-3	Arap dili ve fıkıh usûlünde delâlet	Bedri Aslan, Mehmet Aziz Yaşar, Bekir Karadağ, Abdülbasıt Saltekin, Muhammed Latif Altun, Abdulsalam Al Yacoub, Khamis Fazza'a Omair, Khairullah Falih Wadi, Mohammed Abdulkareem Yaseen, Abduljabbar Mohammed Kadhim, Moa'th Walid Mohammed, Roula Alhamdo	ARAPÇA	2021

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
18	978-625-7456-88-3	Semâ ahkâmlarından faydalanma	Abdulsalam Yousuf Essa Al Yacoub	ARAPÇA	2021
19	978-625-7456-86-9	Osmanlıcaya ilk adım / el-hutva el-oula ile el-osmaniye	Mücahit Elhut	ARAPÇA	2021
20	978-625-7456-80-7	The slave who became sultan	Israel Santos Lara	İNGİLİZCE	2021
21	978-625-7456-73-9	Arapça gramer uygulamasi (temel i'râb kuralları)	Doç. Dr. Muhammet Selim İpek	ARAPÇA	2021
22	978-625-7456-61-6	asrar taezim khayr albariyat fi dhikr baed 'aedayih albashariat alati dhukrt fi alquran alkarim walsunat alnabawia	Ahmet Hamitoğlu	ARAPÇA	2021
23	978-625-7456-60-9	Nusûs muhtare Arabiyye / Arapça seçme metinler	Muhammed Çetkin, Abdullah Bedeva, Sahip Aktaş, Hüseyin Esved, Mehmet Faruk Araz	ARAPÇA	2021
24	978-625-7456-50-0	Kulturübergreifende äquivalenz von türkischen und deutschen redewendungen und der vergleich ihrer herkunft	Aylin Seymen	ALMANCA	2021
25	978-625-7456-51-7	El-istişhâd bi'l-hadîsi'n-nebevî 'inde ibn mâlik fî kitâbihi şerhi't-teshîl	Eassa Abrahem	ARAPÇA	2021
26	978-625-7456-43-2	Al-müşkilat'ut sawtiyye fi ta'lim'ul- lugat'il arabiyye lil tullab'ul etrak	Seher Kaynamazoğlu	ARAPÇA	2021
27	978-625-7456-46-3	Nemazicün muktarahün li'l-visatati'l-maliyyeti fi'l-bünûki't-teşârukiyye	Suhel Ahmad Fadel Hawamdeh	ARAPÇA	2021
28	978-625-7456-49-4	Menhecu's-selefi-fi tefsirissifati'llahi'l-haberiyye	Mahmoud Alsaleh	ARAPÇA	2021
29	978-625-7456-37-1	El-kur'ânu'l-kerîm şerî'atün dâimetün ve mu'cizetün hâlidetün, dirase nazariyye tatbîkiyye fi'l-kur'âni fî kevnihi tibyânen li-külli şey'in	Qays Abdullah Mohammed	ARAPÇA	2021
30	978-625-7456-36-4	Kur'an-i kerim'de şehitlik kavrami mefhûmu'ş-şahade fi'l-kur'âni'l-kerim	Assad Alden Yousef	ARAPÇA	2021
31	978-625-7456-33-3	En-nassu eş-şi'riyyu el-câhiliyyu ve şi'riyyetü'l mufaraka / islam önce şiirsel metin ve paradoks poetikasi	Hanan Akko, Muhammad Elmehdi Rifai	ARAPÇA	2021
32	978-625-7456-31-9	Terbiyetu'l Evladi fi el-kur'ani'l kerim / kur'an-i kerim'de çocuk terbiyesi	Ghsenalban Arat	ARAPÇA	2021
33	978-625-7456-22-7	islami Fıkıh Usulünde Kısaltılmış Sözlük (Türkçe-Arapça)	Assad Kamal Alhashmı	ARAPÇA	2021
34	978-625-7456-23-4	Ahmad faris eş-şidyak ve ishamatühü fi haraketi al-nahda al-arabiyya fi al karni at-tasi aşar min hilal sahifet al-cevaip	Basma Muhammed Hazem Alwani	ARAPÇA	2021
35	978-625-7456-02-9	Tabsîtu fıkhi'l-İbâdât / kolaylaştırılmış ibadatlar fıkıhı zekat, oruç, hac, umre	Abdul Ghafour Alsayady	ARAPÇA	2021
36	978-625-7456-01-2	Teshîlu fıkhi'l-ibâdât / kolaylaştırılmış ibadatlar fıkıhı zekat, oruç, hac, umre	Abdul Ghafour Alsayady	ARAPÇA	2021

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
37	978-625-7604-90-1	Kur'ân-i kerim'deki belâgat üslûbunun şaheserleri bazı ayetler üzerinde yapılan analitik ve estetik çalışmalar / min revâi'i'l-esâlîbi'l-belâgiyyeti fi'l-kur'âni'l-kerîm	Ahmet Derviş Müezzin	ARAPÇA	2021
38	978-625-7604-84-0	El-hüviyetü'l endelüsiyye bicâdihâ el-lüğaviyyu ve'l-edebîyyu ve'n-nagdiyyu / dilsel, yazınsal ve eleştirel görüntüsüyle endülüs kimliği	Ahmad Omar	ARAPÇA	2021
39	978-625-7604-81-9	Dirasatun finnahv'i ve'dilaleti / NAHİV ve ANLAMBİLİMDE'de ÇALIŞMALAR	Khaled Hasan Aladwanı	ARAPÇA	2021
40	978-625-7604-70-3	Teysîru'l-muhâdeseti'l-'arabiyyeti li'n-nâtıkîne bi ğayrihâ 2021	Mahmud Kaddum, Hasan Bostanı	ARAPÇA	2021
41	978-625-7604-71-0	El-kur'anu'l-kerim beyne'l-hitabı ve'd-delaleti	Abdulsalam Youssef, Emad Abdelbaky Abdelbaky Aly, Mehmet Ata Deniz, Mohamed Kalou, Rana Homsi	ARAPÇA	2021
42	978-625-7604-65-9	Ather altouba fi uqubat al hedoud wel kesas wel taazir derasa fiqhiyyah mouasera	Safaa Alkaraz	ARAPÇA	2021
43	978-625-7604-63-5	Ukraynaca öğreniyorum	Yuliya Biletska, Valentyna Khorunzha, Gökberk Kuzgunkaya	UKRAYNACA	2021
44	978-625-7604-50-5	Hivar el-hadârât fil-menzuriş'şer'i dirase fıkhiyye (hukuki perspektifte medeniyetlerin diyaloğu fıkıh çalışması)	Assad Kamal Mohammed Alhashmi	ARAPÇA	2021
45	978-625-7604-35-2	Turkish-american relations: a focused study of international affairs	Dr. Hakan Çora	İNGİLİZCE	2021
46	978-625-7604-21-5	Göktürklerden gelen japon dili	Hacı Kutluk Kadeeri	JAPONCA	2021
47	978-625-7604-19-2	Dawabit al oqubat fil fiqih al islami dirasat muqaranah	Safaa Alkaraz	ARAPÇA	2021
48	978-625-7604-20-8	Kıssat'ül-kıssîs îliyâ safhatün min tarihi mardin	Abdulsattar Elhajhamed	ARAPÇA	2021
49	978-625-7604-07-9	Şair velid el-azami	Naji Al-safi	ARAPÇA	2021
50	978-625-7604-06-2	The relations between turkey and britain and its effect on the emergence of modern iraq: a historical perspective	Fatih Tuna	İNGİLİZCE	2021
51	978-625-7604-02-4	İlmu'd-Delâle Mebâhis ve Tatbikat	Ahmad Omar	ARAPÇA	2021
52	978-625-7333-92-4	Anadili arapça olmayanlara dil becerilerini kazandırmada temel üsluplar	Ahmed Hassan Mohamed Ali	ARAPÇA	2021
53	978-625-7333-62-7	Sosyal bilimler alanında araştırmalar ve değerlendirmeler	Emine Öztürk, Hasan Coşkun, Sadagat Abbasova, Natavan Seyidzade, Büşra Nur Şahin Dalbul, Tamar Khvedeliani, Sudan Altun	RUSÇA	2021
54	978-625-7333-49-8	Atatürk founding father of modern turkey and his leading principles	Ali Nazmi Çora	İNGİLİZCE	2021
55	978-625-7333-51-1	Atatürk the greatest and genuine turkish nationalist and turkism	Ali Nazmi Çora	İNGİLİZCE	2021

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
56	978-625-7333-48-1	Armenian genocide, a big lie damn lies and facts about so-called "armenian genocide"	Ali Nazmi Çora	İNGİLİZCE	2021
57	978-625-7333-58-0	The aspect of military genius in international relations general rommel and patton	Dr. Hakan Çora	İNGİLİZCE	2021
58	978-625-7333-38-2	Geleneksel çocuk hikaye ve masallarındaki eğitim değerleri	Wafaa Sulaiman	ARAPÇA	2021
59	978-625-7333-34-4	Artuklu kasideleri	Kerim Faruk	ARAPÇA	2021
60	978-625-7333-35-1	El-vecîz fî usûli'l-hadîs	Ayman Aldoorı	ARAPÇA	2021
61	978-625-7333-36-8	Necip mahfuz'un roman dünyası "mana peşinde"	Rasheed El-enany	ARAPÇA	2021
62	978-625-7333-29-0	Fundamentals of airport business a strategic review to airport business in turkey	Mustafa Kemal Yılmaz	İNGİLİZCE	2021
63	978-625-7333-27-6	Dil düşünce ve din üzerine araştırmalar	Omar Hasan Yousıf Yousıf, Narges Isam Lbrahıem Owees, M Yaman Salem, Salsabel Sallal Ahmed Al Maqtari, Mustafa Alısmaaıl, Abdulkader Kurabi, Khaled Naser, Maimaitijiang Niyazi, Huthayfa Alloh, Mohamadmrad M. Mohamad Bınnajı, Hazim Mohammed Salman Alkhafaji, Emad Ghonım, Ahmad Alshara, Mohamad Anas Mahbanı, Khaldoun Arfı, Maımaıtılı Naman, Musha Yıtı, Arıf Afandı Zarkasyı	ARAPÇA	2021
64	978-625-7333-06-1	Eski arap nesrinin şiirselliği anlatım ve dil okumaları	Mahmud Kaddum, Recep Abdülvehhab, Lena Kheder, Abdelwahab Elmezain, Mohamad Alahmad, Aber Rateb Youness Elfeky, Eyass Alrashed, Enas Boubes, Ahmad Omar	ARAPÇA	2021
65	978-625-7333-05-4	Şair ömer ebu rîşe'ye göre vatana bağlılık şiiri ve sanatsal yapısı	Mohamad Alahmad	ARAPÇA	2021
66	978-625-7333-04-7	Ürdün, lübnan ve filistin örnekliğinde arap dili tenkitçilerin suriye romanı çalışmaları	Mohamad Alahmad	ARAPÇA	2021
67	978-625-7714-97-6	El-mâni el-sarfiyye	Bekir Mehmetali	ARAPÇA	2021
68	978-625-7714-79-2	English for reading	Gencer Elkılıç, Turgay Han	İNGİLİZCE	2020
69	978-625-7714-67-9	Gökmedrese ilahiyat araştırmaları 7	Ebubekir sıddık Yücel, İrfan Kaya	ARAPÇA	2020

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
70	978-625-7714-68-6	Dünyanın dil resminin bir yansıması olarak rus deyimleri	Firengiz Paşayeva Yunus, Yalçın Yunus	RUSÇA	2020
71	978-625-7714-37-2	Modern yöntemlerle arapça okuma-anlama ve çevri becerisini geliştirme yöntemleri	Mustafa Çınar	ARAPÇA	2020
72	978-625-7714-34-1	CLIFFORD ODETS VE AGİT - PROP TİYATRO	Tahir Yaşar	ARAPÇA	2020
73	978-625-7714-35-8	Emir'ül-mütecerridîn ebü'l-hasan eş-şüşterî'nin divanında şiirsel yapı	Ahmad Omar, EMAD ABDELBAKY ALY, Enas Boubes, Eyess Alrashed, Halid Halid, Muhammed Elmehdi Rifai, M. Rami Awwad, Muhammed Murtaza Çavuş, Mohammed Abdulkareem Yaseen, Zelal Aboud	ARAPÇA	2020
74	978-625-7714-30-3	Hâce muhammed lutfî (alvarlı efe) divanı'nda hz. peygamber	SITKI NAZİK, Murat Gökalp	ARAPÇA	2020
75	978-625-7714-24-2	Anadili arapça olmayanlar için arapça eğitim ve öğreniminde modern stratejiler	Ahmed Hassan Mohamed Ali	ARAPÇA	2020
76	978-625-7714-25-9	Mecmû'u'l-makâlât	Naim Döner	ARAPÇA	2020
77	978-625-7714-17-4	Katchaznouni 1923	Demirer, Mehmet arif	İNGİLİZCE	2020
78	978-625-7714-19-8	Hatisyan 1930	Mehmet Arif Demirer	İNGİLİZCE	2020
79	978-625-7714-15-0	El-muhâdese el-arabiyye	Bekir Mehmetali	ARAPÇA	2020
80	978-625-7714-16-7	Thematic tasawwuf meetings 3	Ahmet cahid Haksever	İNGİLİZCE	2020
81	978-625-7714-06-8	The essence of tasawwuf i	Ahmet cahid Haksever	İNGİLİZCE	2020
82	978-625-7714-07-5	Bahru'l-fevâid	Ebu Bekir Muhammed Kelâbâzî	ARAPÇA	2020
83	978-625-7714-00-6	The criticism of eu's efficiency in region politics: a case study of the black sea region	Pınar Akgül	İNGİLİZCE	2020
84	978-625-7838-95-5	Arapçanın Mısır Lehçesi Kurallar ve Uygulamaları	Emad Abdelbaky Abdelbaky Aly	ARAPÇA	2020
85	978-625-7838-96-2	İslam felsefesinin 300'ü	Hasan Özalp	ARAPÇA	2020
86	978-625-7838-97-9	Din felsefesi açısından ölüme yakın tecrübe	Melih Taştan	ARAPÇA	2020
87	978-625-7838-93-1	Çağdaş arap edebiyati:tezahürler ve tartişmalar	Hany İsmail Ramadan	ARAPÇA	2020
88	978-625-7838-91-7	Kıraâtları hüccetlendirmede dilbilim olgusu	Aydın Kudat	ARAPÇA	2020
89	978-625-7838-88-7	Ebu'l-berekât en-nesefî ve medâriku't-tenzîl adli eserindeki gramer metodu	Muhammed Murtaza Çavuş	ARAPÇA	2020
90	978-625-7838-87-0	Arapça dilbilgisi 1	Orhan Oğuz, Emad Abdelbaky Abdelbaky Aly, SERKUT MUSTAFA DABBAGH, AHMET HAMDİ CAN, Muhammed Mahmut Olçun	ARAPÇA	2020

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
91	978-625-7838-85-6	Yeni başlayanlar için arapça imla ve dikte kitabı	SERKUT MUSTAFA DABBAGH, Emad Abdelbaky Abdelbaky Aly, Muhammed Mahmut Olçun, Orhan Oğuz, AHMET HAMDİ CAN	ARAPÇA	2020
92	978-625-7838-86-3	Genel hatlarıyla arapça sarf bilgisi	AHMET HAMDİ CAN, Muhammed Mahmut Olçun, SERKUT MUSTAFA DABBAGH, Emad Abdelbaky Abdelbaky Aly, Orhan Oğuz	ARAPÇA	2020
93	978-625-7838-82-5	Hat sanatında kırk besmele ve kırk hadîs	Emrullah Tekin, Abdülselam Arvas	ARAPÇA	2020
94	978-625-7838-78-8	Fıkıh usulünün kavramları	Abdulghafour Alsayady	ARAPÇA	2020
95	978-625-7838-77-1	Arapça yazim kurallari	Najmeddin İsa	ARAPÇA	2020
96	978-625-7838-75-7	Hac güney afrikalı bir sosyoloğun kutsal/a yolculuğu	Rashid Begg	ARAPÇA	2020
97	978-625-7838-57-3	Abbasi dönemi ikinci yüzyilda öfke şiiri içeriği ve sanatsal özellikleri (cahda el-bermeki örneği)	Saih Muhammed Cnaidi	ARAPÇA	2020
98	978-625-7838-68-9	En kolay arapça kelime bilgisi	Mesut Cevher	ARAPÇA	2020
99	978-625-7838-69-6	En kolay arapça dil bilgisi	Mesut Cevher	ARAPÇA	2020
100	978-625-7838-58-0	Çağdaş kuranî ve dilbilmsel çalışmalar	Ahmet Hamitoğlu	ARAPÇA	2020
101	978-625-7838-60-3	Türkisch-deutsches wörterbuch mit transcription des türkischen (Türkçesi Transkripsiyonlu Türkçe - Almanca Sözlük) giriş-inceleme-sözlük	Okan Celal Güngör	ALMANCA	2020
102	978-625-7838-62-7	Muhatabı ikna etmede nebevî metot	enes salih	ARAPÇA	2020
103	978-625-7838-63-4	İslam fıkıhında ruhsal hastaların suçlarında verilen cinayet hükümleri	Khaled Atrash	ARAPÇA	2020
104	978-625-7838-52-8	Belâğat me'ânî - beyân - bedî'	Nasseruddin Mazhari, Emad Abdelbaky Abdelbaky Aly	ARAPÇA	2020
105	978-625-7838-49-8	Kur'ân-ı kerîm'de nasr kavramı sebepleri ve engelleri	Mahmoud Algunıed	ARAPÇA	2020
106	978-625-7838-47-4	Tarihin Devindiricisi Olarak; Birey	Samir Mansour	ARAPÇA	2020
107	978-625-7838-46-7	Kur'ân-ı kerîm'de talâk-boşama hükümleri (ilgili âyetlerin tefsiri)	Hasan Haliloğlu	ARAPÇA	2020
108	978-625-7838-44-3	Modernistlerin ahkam ayetlerine getirdikleri yorumlar (hırsızlık cezası örneği)	Abdulsalam Youssef	ARAPÇA	2020
109	978-625-7838-40-5	Garîbu'l-kur'ân lafızlarında anlam değişim es-semîn el-halebî' nin umdetü'l-huffâz adlı kitabında dilsel çalışma	Soaad Sholak	ARAPÇA	2020
110	978-625-7838-38-2	Ana dili arapça olmayanlara arapça öğrenme ve eğitimde üstünlük ölçüleri	Ahmet Derviş Müezzin	ARAPÇA	2020
111	978-625-7838-39-9	İslam iktisadı araştırmaları	Aydın Kudat	ARAPÇA	2020
112	978-625-7838-35-1	Tefsir bilim dalı (tarih – yöntem – metod)	Abdulsalam Youssef	ARAPÇA	2020

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
113	978-625-7838-34-4	Konuşma eğitiminde etkin stratejilerin kullanımı « ikna yöntemi örneği »	Satee Elabbas	ARAPÇA	2020
114	978-625-7838-32-0	Uygulamaları ve bağlı konuları ışığında fıkıh kuralları ilmi	M. Kamel Kara Bellı	ARAPÇA	2020
115	978-625-7838-31-3	Fıkıh usulünün ilkeleri giriş ve önsöz	Abdulghafour Alsayady	ARAPÇA	2020
116	978-625-7838-27-6	Ulumu'l-kur'an'da araştırmalar	Aydın Kudat	ARAPÇA	2020
117	978-625-7838-22-1	Mefhum-i muhalif: delili ve kendisiyle amel etmenin şartları"	Abdulhakım Hamıd Nasr Ahmed	ARAPÇA	2020
118	978-625-7838-20-7	Yeni bir bakış açısıyla kuranda yabancı kelime varlığı sorunsallığı	Aydın Kudat	ARAPÇA	2020
119	978-625-7838-21-4	Kıraat ve lugat ilimleri bağlamında hamza b. habib ez-zeyyât	Aydın Kudat	ARAPÇA	2020
120	978-625-7838-18-4	ÇAĞDAŞ KUR'ANİ ÇALIŞMALAR	Ahmet Hamitoğlu	ARAPÇA	2020
121	978-625-7838-17-7	ARAPÇA BİLMEYENLERE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE TEKRAR YÖNTEMİ	Kerim Faruk	ARAPÇA	2020
122	978-625-7838-16-0	Arapça Ebced Serisi Ve Türkçe İstanbul Serisi Arasındaki Yöntem Farklılıkları (Özellik Karşılaştırma Araştırması)	Mustafa Kadad	ARAPÇA	2020
123	978-625-7838-15-3	Batı Düşüncesinin Temellerinin Analizi - Nietsche'nin Yunan Felsefesini Yorumlaması Üzerine Bir Eleştiri Denemesi	Mhd Nour Alnemr	ARAPÇA	2020
124	978-625-7838-10-8	Article 140 of the Constitution of Iraq	Mehmet Şükrü Güzel	İNGİLİZCE	2020
125	978-625-7838-07-8	İSLAMİ İLİMLER ARAŞTIRMAYA GİRİŞ	İbrahim Al-aldıbou, Abdulsalam Youssef, Ayman Jassim Mohammed Aldoori, M. Kamel Karabelli, Assad Alhashmi, İsraa Mahmood Eid	ARAPÇA	2020
126	978-625-7838-09-2	Çağdaş Oryantalist; Arap Edebiyatı Üzerine Araştırmalar	Sulaiman Taan	ARAPÇA	2020
127	978-625-7838-02-3	Salgınların Tarihi ve Etkileri (Peygamber Döneminin Başından Osmanlı Döneminin Sonuna Kadar)	Metin Şerifoğlu	ARAPÇA	2020
128	978-625-7838-01-6	Âsım b. Ebi'n-Necûd (ö. 127/745) Kıraatine Göre Kur'an-ı Kerim'de Vakf-ı Müte'ânık	Qays Abdullah Mohammed	ARAPÇA	2020
129	978-625-7838-00-9	Bûzcânî'nin Hendese Çalışmalarından Sanatkârın İhtiyaç Duyduğu Hususlar Adlı Eseri	Makram Haddad	ARAPÇA	2020
130	978-625-7918-98-5	Arap Olmayanlara Arap Dili ve İslami İlimler Öğretimi	Abdulhalim Abdullah, Almuttasm Alalı, Ayman Jassım Mohammed Aldoorı, Dahouia Lassoued, Dounia Bakel, İsraa Mahmood Eid, Lawand Ali, Mohamad Hamıdo, Mahmoud Shoush, Omar Yakan, Samer Katea	ARAPÇA	2020

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
131	978-625-7918-97-8	ARAPÇA DİL BİLGİSİ GEREKÇELERİ VE KUR'AN ÇALIŞMALARIYLA İLİŞKİSİ	Aydın Kudat	ARAPÇA	2020
132	978-625-7918-96-1	KIRÂAT VE LUĞAT BAĞLAMINDA ANALİTİK BİR ARAŞTIRMA (MURAVADA AYETİ ÖRNEĞİ)	Aydın Kudat	ARAPÇA	2020
133	978-625-7918-94-7	Arap Olmayanlara Arap Dili ve İslami İlimler Öğretimi	Abdulhalim Abdullah, Almuttasm Alalı, Ayman Jassım Mohammed Al-doorı, Dahouia Lassoued, Dounia Bakel, İsraa Mahmood Eid, Lawand Ali, Mohamad Hamıdo, Mahmoud Shoush, Omar Yakan, Samer Katea	ARAPÇA	2020
134	978-625-7918-25-1	HAZİF VE ŞİİR TE'VÎLİ (Ebû Temmâm Örneği)	Ubeyde Halîl Şiblî	ARAPÇA	2020
135	978-625-7918-82-4	BEZLÜ'L-FETVÂ FÎMÂ 'AMMET BİHİ'L-BELVÂ el-'AYMEKÎ	Muhammed Latif Altun	ARAPÇA	2020
136	978-625-7918-81-7	ARAPÇA CÜMLE ÇALIŞMALARI VE METİN DİLBİLİMİ	Khaled Aladwani	ARAPÇA	2020
137	978-625-7918-71-8	MANAGEMENT AND ANALYSIS OF TOURISM AND AVIATION SECTORS DURING COVID-19 CRISIS IN TURKEY	Dr. Hakan Çora	İNGİLİZCE	2020
138	978-625-7918-65-7	PRESENT-DAY MANAGEMENT PERCEPTIONS ON HYDROGEN ENERGY ECONOMICS WITH A SWOT ANALYSIS AND SELECTED GLOBAL PARADIGMS (Revised version)	Dr. Hakan Çora	İNGİLİZCE	2020
139	978-625-7918-66-4	MANAGEMENT AND ORGANIZATION STRATEGIES AND ONLINE BEHAVIOR REVIEW FOCUSING Z AND Y GENERATIONS OF THE NEW MILLENNIUM (A Revised Version)	Dr. Hakan Çora	İNGİLİZCE	2020
140	978-625-7918-62-6	Suriye'de Federalizm ve Güncel Sorunlar	Abdulhamid Akil Alawak	ARAPÇA	2020
141	978-625-7918-56-5	Ahfeş el-Evsat kitabı Meâni'l-Kurân'a göre Cümle İrabı	Abdulhalim Abdullah	ARAPÇA	2020
142	978-625-7918-54-1	HERMENEUTIC ONTOLOGY AND THE PROBLEM OF TRANSCENDENCE	şefik deniz	İNGİLİZCE	2020
143	978-625-7918-45-9	BAĞÇASARAY QAZASININ SİCİLLERİ (1608-1612) araştırmalar, metinler, tercimeler	Taghi Salahshour, Oleg Rüstemov	RUSÇA	2020
144	978-625-7918-42-8	Dilbilim ve edebiyata dair kültürel miras üzerine değerlendirmeler Terim (1)	Khaled Hasan Aladwani	ARAPÇA	2020
145	978-625-7918-36-7	ŞURÛTU'L-VUDÛ' Es-SÛBÎNÎ	Kerim Faruk,M. Latif Altun	ARAPÇA	2020

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
146	978-625-7918-34-3	Beşeri Bilimler Açısından Bir Arada Yaşama kültürü ve Biçimleri	Metin Şerifoğlu, Samir Alchikh Ali, Reşid Şiho, Mohamed Rashid, Amer Aljarrah, Mayada Alkasem, Narjes Kadro, Khaled Hasan Aladwani, Hossam Aldin Fayad, Mohamed Alfares, Mhanna Belal Alrashid	ARAPÇA	2020
147	978-625-7918-32-9	Arap olmayanlara Arapça Öğretimi Mardin Artuklu Üniversitesi Deneyimleri	Abdulhalim Abdullah	ARAPÇA	2020
148	978-625-7918-18-3	Dil, Edebiyat ve Eğitim Çalışmaları	İlkin Gulusoy	RUSÇA	2020
149	978-625-7918-16-9	Slovom Sozdan Mir	Ellada Gerayzade	RUSÇA	2020
150	978-625-7918-15-2	ARAPLAR ARASINDA ESTETİK DENEYİM	Hana Harami	ARAPÇA	2020
151	978-625-7000-55-0	MODERN RUSÇA'DA İSMİN KALINTI FORMLARI	Gülmira Kuruoğlu	RUSÇA	2019
152	978-625-7000-56-7	English For Health and Medical Sciences	Gencer Erkılıç, Turan Özgür Güngör	İNGİLİZCE	2019
153	978-625-7000-37-6	NÛRUDDÎN EL-CURCÂNÎ VE ER-REŞÂD FÎ ŞERHİ'L-İRŞÂD ADLI ESERİ	Halil Akçay	ARAPÇA	2019
154	978-625-7000-29-1	ARAPÇA TİYATROLARI	Kerim Faruk	ARAPÇA	2019
155	978-625-7000-10-9	URESA HANDBOOK FOR RENEWABLE ENERGY SOURCES	Kemal Çelik	İNGİLİZCE	2019
156	978-605-7851-94-9	Hayata dair arapça metinler ve diyaloglar	Emad Abdelbaky Abdelbaky Aly	ARAPÇA	2019
157	978-605-7851-92-5	ANADİLİ ARAPÇA OLMAYANLAR İÇİN ARAPÇA HİKÂYELER	Ali Khalaf Marzoog	ARAPÇA	2019
158	978-605-7851-47-5	The Chagos Archipelago Case in the International Court of Justice	Mehmet Şükrü Güzel	İNGİLİZCE	2019
159	978-605-7851-45-1	God between reason and experience	Rıfat Atay	İNGİLİZCE	2019
160	978-605-7539-90-8	İSLAMİ KAYNAKLARDAN SEÇİLEN "HAMR VE NEBİZ" İLE İLGİLİ METİNLER	Bünyamin ÇALIK	ARAPÇA	2019
161	978-605-7539-87-8	Es-Sikât Ellezine Vusifû Bi'l-Vehmi Ve'l -Hata' Fi Takribi't-Tehzib	enes salih	ARAPÇA	2019
162	978-605-7539-80-9	Hadis Rivayetlerinde Ebu Zur'a Künyeli Ravilerin Temyizi	enes salih	ARAPÇA	2019
163	978-605-7539-61-8	REPRESENTATION OF ISLAM AND NATIONHOOD ON THE NOVELS OF SALMAN RUSHDIE AND ORHAN PAMUK	onur duman	İNGİLİZCE	2019
164	978-605-7539-54-0	Orthodox church architecture from concept to ımplementation	OLEG SLEPTSOV	İNGİLİZCE	2019
165	978-605-7539-47-2	Kahire arapçasını öğren	AHMED İSMAİL, Kerim Faruk	ARAPÇA	2018
166	978-605-7539-46-5	Arapça kompozisyon kitabı – orta düzey	İHSAN DOGRU, EMAD ABDELBAKY ALY	ARAPÇA	2018

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
167	978-605-7539-41-0	Üniversite öğrencileri için modern yöntemlerle arapça öğrenimi	MUSTAFA ÇINAR	ARAPÇA	2018
168	978-605-7539-40-3	Hayırlara kavuşma ve şerlerden korunma duaları	Cuma ALİ KARA	ARAPÇA	2018
169	978-605-7539-38-0	Günlük hayatta iletişim dili arapça	EMAD ABDELBAKY ALY	ARAPÇA	2018
170	978-605-7539-18-2	Teaching englısh through literature	ARİF SARIÇOBAN	İNGİLİZCE	2018
171	978-605-7539-10-6	Easy englısh	GENCER ELKILIÇ	İNGİLİZCE	2018
172	978-605-7539-07-6	Learning french through englısh a1-a2	GENCER ELKILIÇ, KADİR BAYRAKÇI	İNGİLİZCE, FRANSIZCA	2018
173	978-605-7539-02-1	Leaving no one behind solving statelessness in myanmar	Mehmet Şükrü Güzel	İNGİLİZCE	2018
174	978-605-81282-7-9	Kıraa	MUHAMMED ÇETKİN	ARAPÇA	2018
175	978-605-81282-1-7	Risale-I nur külliyatından lise ders kitabı	ESAT AKBAL	ARAPÇA	2018
176	978-605-81357-8-9	Arapça öğretiminde yöntemler	İbrahim ethem Polat	ARAPÇA	2018
177	978-605-81357-7-2	Arapça Klasik metinler	İbrahim Ethem Polat	ARAPÇA	2018
178	978-605-81357-9-6	Arapça modern metinler	İbrahim ethem Polat	ARAPÇA	2018
179	978-605-2130-86-5	Karatepeli hüseyin b. mustafa el-aydınî ve bahru'l-kavâid isimli eserinin tenkid ve tahlili	Hüseyin Çolak	ARAPÇA	2018
180	978-605-2130-61-2	Meybudi'nin hidayet'ül-hikmet şerhi	Kerim Faruk	ARAPÇA	2018
181	978-605-2130-13-1	Yeni başlayanlar için arapça okuma anlama kitabı	Orhan Oğuz, EMAD ABDELBAKY ALY, AHMET HAMDİ CAN, SERKUT MUSTAFA DABBAGH, MUHAMMED MAHMUT OLÇUN	ARAPÇA	2017
182	978-605-2130-12-4	Yeni başlayanlar için arapça konuşma kitabı	Orhan Oğuz, AHMET HAMDİ CAN, EMAD ABDELBAKY ALY, SERKUT MUSTAFA DABBAGH, MUHAMMED MAHMUT OLÇUN	ARAPÇA	2017
183	978-605-2130-03-2	Teacher training programs and self-development of instructors in turkey	AYDAN IRGATOGLU	İNGİLİZCE	2017
184	978-975-2405-87-5	Haşr suresi-analitik bir incelenme	QAYS ABDULLAH MOHAMMED	ARAPÇA	2017
185	978-975-2405-88-2	İbn faris el-endelusinin ahkamül kuran adlı eseri örneginde tefsirdeki metodu	QAYS ABDULLAH MOHAMMED	ARAPÇA	2017
186	978-975-2405-82-0	The teaching of language skills	ARİF SARIÇOBAN	İNGİLİZCE	2017
187	978-975-2405-75-2	Translation guide	ARİF SARIÇOBAN	İNGİLİZCE	2017
188	978-975-2405-67-7	Belâgat anahtarı meâni ilmi	Karim Farouk Ahmed Abdeldaim	ARAPÇA	2017
189	978-975-2405-62-2	Kutsal savaş	Mahboub Amrahy	ARAPÇA	2017
190	978-605-9190-62-6	İlahiyat fakültesi ögrencileri için arapça okuma-anlama	Karim Farouk Ahmed Abdeldaim	ARAPÇA	2016

SONÇAĞ
YAYINCILIK MATBAACILIK
REKLAM SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
A / İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı
No.: 48/49 İskitler 06070 ANKARA
T / (312) 341 36 67
www.soncagyayincilik.com.tr
soncagyayincilik@yandex.com

Sıra No	ISBN	Kitabın Adı	Yazar Adı	Dili	Yılı
191	978-605-9190-61-9	2Nd ınternatıonal annual meetıng	Altuğ Murat KÖKTAŞ, AHMET BURÇİN YERELİ	İNGİZLİCE	2016
192	978-605-9190-60-2	Ayrıntılı arapça sarf kitabı	Karim Farouk Ahmed Abdeldaim	ARAPÇA	2016
193	978-605-9190-55-8	Whey every aspect	Kemal ÇELİK	İNGİZLİCE	2016
194	978-605-9190-30-5	A closer look at cloze	Tuba Karataylı zehir	İNGİZLİCE	2016
195	978-605-9190-27-5	Essential proficiency	Tuba Zehir	İNGİZLİCE	2015
196	978-605-9190-20-6	1St ınternational annual meeting of sosyoekonomi society proceedings book	Yereli, Ahmet Bürçin, Altuğ Murat KÖKTAŞ	İNGİZLİCE	2015
197	978-605-5230-97-5	Notes on economic growth (applications)	merter mert	İNGİZLİCE	2015
198	978-605-5230-94-4	Pratik ingilizce konuşma kılavuzu	Kollektif	İNGİZLİCE	2015
199	978-605-5230-85-2	30 minutes a day english 4. sınıf yarıyıl tatil kitabı	İLKNUR ALTUN ŞATIROĞLU, Bülent Çakmak	İNGİZLİCE	2015
200	978-605-5230-84-5	30 minutes a day english 3. sınıf yarıyıl tatil	İLKNUR ALTUN ŞATIROĞLU, Bülent Çakmak	İNGİZLİCE	2015
201	978-605-5230-83-8	30 minutes a day english 2. sınıf yarıyıl tatil kitabı	İLKNUR ALTUN ŞATIROĞLU, Bülent Çakmak	İNGİZLİCE	2015
202	978-605-5230-31-9	İLKNUR HOCANIN BAKIŞ AÇISINDAN YDS SORU BANKASI	İlknur Altun Şatıroğlu	İNGİZLİCE	2013
203	978-605-5230-30-2	L'espace et le temps dans notre beau-frere de Çamlıca de Hisar et dans du cote de chez swann de proust	Emel Özkaya	FRANSIZCA	2013
204	978-605-5230-12-8	Fransızca Dilbilgisi	Çelik, Kemal	FRANSIZCA	2013
205	978-605-5230-11-1	Grammar Speed	kırmızı, özkan	İNGİZLİCE	2013
206	978-605-5230-04-3	Grammar And Vocabulary Tests For Proficiency	kırmızı, özkan	İNGİZLİCE	2013
207	978-605-5230-03-6	Practice Tests For Metu English Proficiency Exam	kırmızı, özkan, Yılık, Mehmet Ali	İNGİZLİCE	2013

Sonçağ Yayıncılık